



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Gallia Vindicata, In Qua Testimoniis Exemplisque
Gallicanæ Præsertim Ecclesiæ, Quæ Pro Regalia, Ac
Quatuor Parisiensibus Propositionibus A Ludovico
Maimburgo, Aliisque producta sunt, Refutantur**

Sfondrati, Celestino

[Ort nicht ermittelt], MDCLXXXVIII.

Dissertatio I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38277

GALLIA VINDICATA.
DISSERTATIO I.
§ I.

Quid Regalia, quæ ejus initia, quomodo
extensa, & quibus titulis, ac rationibus innixa.

SUMMARIA.

1. Male Catholicos, sacrosq; Doctores domesticis prælijs concurrere, cum externa abundant; sed adulationi, privatisque cupiditatibus hoc deberi; exemplum in Ludovico Maimburgo, cujus artificia notantur.

2. Quid Regalia, & per quos gradus provelta? De Custodia, Infeudatione, Spolijs, & Collationibus Beneficiorum. Hac omnia contra antiquos Canones fieri.

3. Regaliam usque ad tertiam Regum Gallie stirpem aut ignotam, aut pro abusu habitam esse clarissimis testimonijs evincitur. Libertas Cleri Gallicani olim Reges admonentis.

4. Regaliam sub finem sæculi xi. inductam: Error Maimburgi illam ex Concilio Lateranensi, & privilegio Calixti II. deducentis.

5. Ante Concilium Lugdunense solâ consuetudine jus Regalia stetit, non idè tamen aut licitum, aut concessum, quia toleratum.

6. Concilium Lugdunense Regaliam intra consuetudinem coër-

A cet,

et, precibus præsertim Gallicanæ Ecclesiæ; an eo Concilio ususfructus vacantium bonorum, & Collatio Beneficiorum concessa?

7. Regaliam toto Regno extendere aliquoties à Regijs ministris tentatum est, adversante semper, & vincente Clero: Edicta Henrici III. & Henrici IV. & Ludovici XIII. & tandem Ludovici XIV. quo ultimo jus Regalia ad omnes Gallici Imperij Provincias extensum est.



Sæpe mihi Catholicorum discordias, ac intestinas lites cogitanti, & quæ licet calamis, non ferro agitentur: non idè tamen minùs Rempublìcam turbant, imò tantò magis, quantò sunt graviora animorum, quàm corporum vulnera; lubet exclamare: heu quàm inanibus, imò noxijs bellis occupamur, quando tot alia supersunt, & necessaria, & coronis digna, nullòque pugnantium damno! quanta ubique terrarum scelerum, ac errorum messis est, quæ falcem, ac calamos Catholicorum exspectat? quanti animarum fascès idè pereuntium, quia medicis carent: quorum ope sublevandæ; quanta rerum cœlestium & ignorantia, & contemptus? in tribunalibus fraudes? in castris impudentia? in aulis scandala, & exempla vitiorum? his omnibus emendandis, quæ tantò majoris momenti, & curæ sunt, quòd æternitatem, ac cœlum spectant: omnium vigiliæ, & ingènia Doctorum sudare oporteret, eorum præsertim, qui rerum temporalium experies, cœlo tantùm militare se profitentur: & tamen adulandi, blandiendique cupido, perpetuum in aulis malum, adèò omnia pervasit, ut animarum, cœlique curâ depositâ, non tantùm Regum vitia palpentur, sed etiam ea mæderi volentibus bellum indicatur, & cum medicos, ac remediâ proscribunt, amare tamen ægrotum se dicunt; nec dicunt tantùm, sed etiam creduntur, imò præmia; ac stipendia latrocinijs accipiunt, quia videlicet blandè perimunt, & venenum inter mella, rosasque propinant, duplici flagitio felices, & quia nocent, & quia placent. Olim regnantium peccata silentio, quod

quod metus, & reverentia indixerant, involvisse, tanti æstimabatur, ut sanctissimum Prophetam in has voces querelæ, & doloris plenas impulerit: *Veni mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum.* (a) Nam ut SS. Hieronymus, Cyrillus observant, cum Ozias Rex Sacerdotij partes invaderet, & thus Deo adoleret; Isaias castigare Regem omiserat, metu, turpique conniventia victus, quam culpam prius non agnovit, quam divino tribunali assistens, & ideo licet sanctus, licet Choris Angelorum immixtus, miserum se tamen, & contaminatum professus est: quid, rogo, diceret si non tacuisset tantum, sed etiam laudasset, approbasset, & pulcherrimis encomijs sacrilegium adjuvasset? & tamen hi sunt temporum nostrorum mores; & quod olim de Babylone prædictum est, jam etiam in Ecclesia Dei cum genitu videas: *Et respondebunt ibi Sirenes in delubris voluptatis.* (b) Quod tu delubrum voluptatis hoc tempore reperias, in quo non adorari simul vitia, & cantare Sirenas audias? nulla ferè jam culpa est sine cantu, & Sirene, ac patrocini adulantium: & ut nemo perire non amet, præluditur naufragijs, ac quod planè miserrimum est, illa quondam morum censura, & emendatrix Theologia; illa sacris pulpitis dicata eloquentia; illa ingenia sacris studijs, & variâ cognitione rerum instructa; illæ voces profligandis vitijs conductæ; hæc, inquam, omnia in obsequia regnantium translata, non tam celo, & veritati, quam aulæ serviunt, delictis in tutelam, sinumque receptis; verbo: *Propheta tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent.* Inter hos meritò recenseas, qui in nupero Regaliæ negotio, quod Ecclesiam aded turbavit, Regem sui officij monere non sunt ausi: enimverò nimiam hanc, & remissam conniventiam nec Regi, nec causæ quasi patrociniū immeritæ adscripseris: Rex enim ut indolis, animique excelsi, ita veritatis patientissimus, & æquiamantissimus est; nec unquam in alienam, & sacram messem falcem misisset, nisi consilijs eorum permotus, *qui lucem tenebras dicunt,* ac specie honesti cupiditates suas obvelant, quas palàm erubescunt. Causa verò tam æqua fuit, & à veritate tot præsidijs munita, ut nemo illam, quamvis provocatus, ausus sit calamo impetere, & ad ea respondere, quæ contra Regaliæ extensionem à nobis diceban-

A 2

(a) Isaiæ 6. (b) Isaiæ 13.

cebantur. Veritatem ergo nemo non agnovit, sed tamen, si duos excipias, nemo palam tutari est ausus, omnibus auram, quæ ab aula spirabat, captantibus; ita nimirum ea causa apud plerisque vicat, non quæ melior, sed quæ palatio charior.

Sed nemo æque ut Ludovicus Maimburgus admirationem movit. Is in ea Religione consenuerat, quæ innumeris à sacra Sede beneficijs exornata est, quæ Pontificum Romanorum curâ, & officijs Galliæ, unde cum summo dedecore exulatum ierat, restituta fuit, repugnante quamvis Regio Senatu, nec minus Sorbonâ: (a) quæque se quarto voto defendendæ Romanæ Sedi adstrinxit: (b) audi Patres Societatis ita loquentes. *Tribus votis quartum Societas adijcit, & quidem solemne, quo Professores devotent se obsequio Romani Pontificis, ut quocunque terrarum Evangelij causâ eos jusserit proficisci, ad ejus nutum prompti sint, & expediti: neque detrectare hoc possunt imperium, quamvis ad Barbaros mittantur: neque infessa latronibus iinera: neque maria tempestatibus, simul & piratis infessa, neque scopuli, & syrtis, & naufragia, neque Barbarorum, & Hereticorum secures Jesuitarum sanguine infectæ, ullam huic voto gratiam faciunt.* (c) Et alibi. *Multum interest Societatis Pontificum auctoritatem non vilipendi; an non est illa tota Bullatica, hoc est pendens à Pontificum Bullis? illius simplex Castitatis votum dirimere matrimonia, habet à Bulla: Scholares illius veros esse Religiosos, habet à Bulla: Religiosa cum Paupertate stare Religiosorum Dominium, habet à Bulla: inter Ordines mendicantes censerî, habet à Bulla:* (d) Et P. Danielem Papebrochium nomine totius Societatis in præfat. ad Tom. I. Apr. *Multo sanè æquius est nos sanctæ Sedis Apostolica judicio, ac decretis obtemperare; nam Cælii omnes, Deumque ipsum attestamus, nos eandem sacrosanctam Sedem ut veritatis Magistram revereri, neque ab ejus scitis, jussisq; vel latum unguem declinare velle.* Et hæc quidem sunt sensa totius Societatis, quibus omnium ex eadem Societate Theologorum voces, & vota accedunt. Quis unquam crederet in schola, quæ Pontificis auctoritatem tam altè, & ubique terrarum professa est, Ludovicum Maimburgum potuisse opiniones imbibere tam à vero, & Societatis mente alienas, ac supremæ Pontificis auctoritati adversas? & tamen hæc tempestate nemo pejùs eo scripsit; Regio videlicet favori, ac præmijs copiosè propositis veritatem posthabuit. Neque

(a) Vid. Thuan. lib. 136. & Decret. Sorbonæ de anno 1574. (b) Vid. Bullam Jul. 3. (c) Vide Imagin. I. sæculi lib. I. cap. 9. (d) Vide Prodrom. n. 68.

Neque enim huic Gallicæ Sireni propositum aliud fuisse, quàm Regiam gratiam captare, vel satis illæ Præfationes ad Regem omnes inscriptæ convincunt, laudibus, encomiisque adeò perfusæ, ac adulationibus intextæ, ut non dubitem etiam Principi molestas esse: sed mihi non tam Maimburgum, quàm causam ipsam prosequi animus est. Primo igitur libro de Regalia dicam, quam Maimburgus varijs locis sed cursim, ego quòque alio opere libavi; sed nihil, aut pauca de illius extensione, & universitate, quippe ad alia intentus, calamo in quatuor propositiones festinante.

II. Regalia ergo nihil aliud est, quàm jus, & facultas Regibus concessa fructus, & proventus vacantis Episcopatus (cujus electio ad Regem pertineat) percipiendi, & beneficia, ac præbendas curæ animarum expertes, interim conferendi. Quamvis enim jus Regaliæ, si latius sumatur, ex quatuor juribus conflatur, videlicet: eligendi, investiendi, beneficia vacantia conferendi, percipiendique fructus, ac proventus temporales (a) hic tamen de duobus tantùm ultimis agemus, quæ propriè ad Regaliam spectant, omiſſis Electionibus, & Investituris, de quibus alibi. Quamvis verò sola vacantium Ecclesiarum Custodia ad Principes olim pertineret, postea tamen depositum, & Custodia in Dominium, usumque transijt, vincente leges cupiditate. Imò ne Custodiam quidem sacri Canones Principibus sæcularibus permittebant, sed Oeconomis, quos defuncto Antistite Clerus legebat. (b) Transijt postea, ut dixi, ad Principes Custodia, & post Custodiam usurpatio, quæ tamen priusquàm in legitimum jus, & privilegium evaderet, gravissimis Patrum, aliorumque censuris vapulavit. (c) Dicemus ergo quibus incrementis in hanc usque diem jus Regaliæ adoleverit, ad eumque apicem, quem modò obtinet, pervenerit; quippe non eadem horâ invalescunt corruptelæ, sed more fluminum, decursu augmentur, initijs verecundis, progressu immodico, ac legum omnium experte. Quæ causa fuit, ut plerique Regaliæ originem obscurissimam crediderint, & Nili fontibus supparem; eam siquidem, ut modò est, quærebant, cum tamen, ut dixi, non semper eadem fuerit,

(a) Vide Prælud. Reg. sacerdot. §. 1. n. 13. (b) Vide Concil. Chalcedon. can. 26. Hispal. II. c. 9. Tolet. IV. c. 47. Nicæn. II. cap. XI. Ilerd. c. 16. Francford. can. 41. Pontigom. c. 14. Tross. can. 14. & can. 22. 25. Cauf. 16. q. 7. & S. Greg. lib. 2. epist. 22. (c) Vide Della Marca lib. 8. & Baron. ann. 996. & Regale Sacerdot. fol. 70. & 71.

fuert, sed à parvis, & vix observatis initijs, in immensum creverit, anguium modo quantò major, tantò nocentior.

Primò igitur jus Regaliæ nihil aliud, quàm jus Custodiæ fuit, & hoc nomine Custodiæ in Concilio Lugdunensi, aliisque Authoribus appellatum est. (a) Vacante ergo Ecclesiâ Episcopali, ejusdem fructus, ac proventus in Custodiam Principum cedebant, qui etiam ijs custodiendis Oeconomos dabant. Id quidem, ut vidimus, Canonibus vetitum, sed Principes, qui se omnium Ecclesiarum, vacantium præsertim (quo tempore magis injuriæ patebant) Advocatos, Defensoresque ferebant, hanc sibi curam deberi crediderant; obrentu ergo pietatis & Canones laxati, & fores cupiditati apertæ. Enimverò ut primùm in manus Principum sæcularium facultates Ecclesiæ pervenerunt, de modis cogitari cœptum est, quibus adhærent, nec cupientibus defuere. Regnantium liberalitate non solum magnâ vi auri, gemmarumque, ac pretiosæ suppellectilis Ecclesiæ auctæ fuerunt, sed etiam fedis, dominijs, latifundijs quàm plurimis (b) hæc omnia jure beneficiario à Principibus data. Feudorum origo à Longobardis ducitur gente Germana ad Albim, aut ut alij volunt, ad Visurgim sita, quæ causa est, ut totum jus feudale vocibus Germanis abundet. Hi ergo in Italiam profecti, deletis Gothis ducentos annos regnarunt, prædijs, ac latifundijs in milites loco stipendiij divisits, eâ videlicet conditione, ut cum opus esset, militiam adirent, & Dominis in bello adessent, quæ etiam hodiernâ tempestate Timaritit Turcarum mos est. Constabat jus feudale moribus, & consuetudine potiùs, quàm jure scripto, & ita variè mutatum est: olim enim feuda, aut per modum usufructus, & precariò concedebantur, & morte finiebantur possessoris; aut non priùs ad hæredes transibant, quàm à Domino directò investirentur, (c) hoc interim fructus omnes vacantis feudi recipiente, unde natu credimus *jus Relevij*: mortuo enim vasallo, velut in solatium translati in alios feudi redit ad Dominum directum, non verò ad hæredes jus omnes fructus sibi vendicandi, donec illi investiantur; id in multis Galliarum provincijs adhuc obtinet, videlicet Picardia, Campania,

Neu-

(a) Vid. c. 13. de elect. in 6. Flod. in ealce Hist. Rhem. Rigord. ad an. 1190. M. de Pamiers de la Reg. f. 18. Nangis in vit. B. Lud. (b) Vid. L. 1. C. de SS. Eccl. Possid. in vit. S. August. cap. 22. Malmesbur. de gest. Reg. Ang. lib. 5. (c) Vide Rambeck in silva Feud. fol. 5. M. de Pamiers de la Regale. fol. 15.

Neustria, Andegavia, Turonia, Armorica, seu Britania minori, & Biturgia. (a) In reliquis Gallia Provincijs, hæredes, non Dominus in feudum, fructusque succedunt, nulloque jure Relevij, sola intra diem, & annum petendæ investituræ necessitas superest. Cùm ergo multa feuda liberalitate Principum Ecclesijs Episcopabilibus adjuncta essent, hinc sumpta occasio est, vacantium Ecclesiarum fructus, velut aperto feudo, usurpandi, & ita jus Regaliæ à feudis originem duxit, quod etiam ex eo palàm fit; quòd nomen Regaliæ, Investituræ, exhibitio juramenti, & homagij, aliæque solemnitates, quæ Regaliam comitantur, omnino feudum redeleant, & hoc ipsum cùm celebres historici, tum plerique jurisconsulti docuere, (b) jus videlicet Regaliæ, feudis deberi. Quæ etiam causa est, ut sicut in feudis non ubique Galliarum defuncto Domino jus Relevij locum habuit, ita neque jus Regaliæ ex feudis natum. En alium igitur, & speciosum quidem titulum vacantis Ecclesiæ fructus populandi, jus videlicet feudi. Sed neque hic finis, ut in hydropes, sitim potus accendebat. Supererant Decimæ, oblationes, ac munera fidelium, bona mobilia, supellex domestica; quo jure hæc occuparentur? nam & ista Regaliæ accesserunt. Repertum est jus spolij; hoc à Clericis cœptum, qui sublato Antistite ædes diripiebant, legebantque velut ex naufragio spolia: & prædam agentibus Clericis cur Principes cessarent, & potentiâ, & beneficij in Ecclesiam collatis multò potiores? Equidem & sacri Canones, & leges Imperatorum in hujusmodi prædones sæpe, graviterque armatæ sunt, (c) sed cohiberi abusus non potuit: nam nec Principes metus legum tenebat, & istorum exempla minores sequebantur. Abusus ergo in usum transijt; usus verò, ut ferè solet in conniventiam, hæc in privilegium (concedi enim solent, quæ veterari non possunt) & indulgentiam necessitas fecit. Hic tertius Re-

galia

(a) Picardie, Campagne, Normandie, Anjou, Tourene, Bretagne, Berri (b) Vide Marc. lib. 8. cap. 22. Rigord. de Gest. Philippi Aug. ad an. 1209. Innoc. III. lib. 1. epist. 190. & lib. 2. epist. 40. 106. 107. Matt. Paris. ad ann. 1164. Libert. de l'Égl. Gallie. fol. 106. M. de Pamiers fol. 17. & Phil. Pulch. in mandato Archiepisc. Senon. dato, ubi: *Sicut feudum vasallo vacans cum suis redditibus interim à Domino licite occupatur, idque de jure, & generali consuetudine, sic Nos, & nostri antecessores vacante Eccl. Carnot. temporalia accipimus, & nostros facimus omnes fructus, &c.* (c) V. Concil. Antioch. can. 24. & 22. & Concil. Chalc. can. 22. & const. Joan. ac Eman. Comn. ann. 1120. & 1123. & in Decreto causam 12. quæst. 2.

galia gradus fuit. Ab hoc ad collationes Beneficiorum, quæ curam Animarum non habent, processum est. Quis crederet hoc à Laicis tentari potuisse? tentatum est, imò & obtentum, ac tandem quod inveteratum usum ferè consequitur, à Summis Pontificibus toleratum, & tolerantia pro privilegio accepta: ac primò quidem nominabant tantùm, aut præsentabant Principes; Capitulum, Metropolitanum, aut Pontifex conferebat; postea libertate ex eventu aucta; etiam collationes Beneficiorum secuta; quo, inquires, hoc jure? quòd collationes inter fructus Episcopatus censerentur, utique familias de Regibus bene meritas remunerari liceret, intacto interim, & illibato ærario; nec Pontifices abnuebant. (a) Philippus Augustus expeditioni in Terram Sanctam accinctus Reginae Matri, & Rhemenfi Archiepiscopo, quando Regalia in manus Regias devenerim collationes Beneficiorum testamento committit: Idem Philippus uni ex aulicis Capellanis Canonicatum vacantis Ecclesie Laudunensis, secundum antiquam, & approbatam Regni sui consuetudinem contulerat, & cum Innocentius III. alium promovisset, querelæ Romam allatæ ad Pontificem sunt, nec verò rejectæ, sed causa, uter ex promotis præhabendus esset ad Capitulum Laudunense remissa.

Idem quoque jus à Ludovico sancto exercitum: nam primam in Palæstinam expeditionem adornans, Regiæ Matri inter alia concedit, ut dignitates, ac Beneficia Ecclesiastica vacantia conferre, fidelitates Episcoporum recipere, & Regalia restituere eis debeat. (a)

Idem repetit in literis ante secundam navigationem datis: & cum Clemens IV. PP. vacante Ecclesia Rhemenfi præbendam contulisset, Rege sancto sua privilegia violari conquerente, Pontifex gratiam jam in alium collocatam revocavit. Gregorius X. anno 1271. collationem à Rege Philippo Audaci factam vacante Ecclesia Senonensi probat, confirmatque. His ergo gradibus Regalia processit; sed nec stetit hinc quidem. Olim Provincias tantùm, & Ecclesias aliquas complectabatur, non verò omnes, quod infra demonstrabitur, nec Principes Sacerdotia omnia conferebant, sed ea tantùm, quibus nulla animarum cura. Hæc verò tempestate,

anno
(a) Anno 1190. (b) V. Testam. Regis Aug. dans le Liv. des libertez de l'Eglif. Gall. chap. 16. an. 4. Bull. Innoc. III. idid. a. 6. litter. Ludov. IX. an. 1248. ibid. n. 15. Nangis in vit. S. Ludov. p. 445.

anno videlicet MDCLXXIII. Regia declaratio prodijt, quæ jus Regaliæ ad omnes Gallicas, aliâsque Provincias Regi subiectas profert. Crediderim illam non tam Regio motu, & voluntate, quàm adulantium artibus expromptam; quò enim jus Regaliæ amplius patet, tantò eorum, qui Regem circumstant, major est iurisdicção, ac facultas amicos, clientelas, favores, opésque parandi, collatis in eos Beneficijs, pro quibus ipsi supplicant, aurésque Principis occupant; maximè cum eorum arbitrio Sacerdotia plerùmque committantur. Privatis ergo studijs Regium nomen obtenditur. Accessère alia, quæ hanc ipsam collationem supra omnes Canones, regulâsque Ecclesiæ in immensum extendunt. Olim sola nominatio, aut Præsentatio, nunc Collatio, & Institutio est. Admittuntur resignationes *in favorem*; onerantur Sacerdotia pensionibus: conferuntur Beneficia non solum libera, sed etiam juri Patronatûs tam Laici, quàm Ecclesiastici obnoxia; Canonicatus, aliæque dignitates, quarum Collatio non ad solum Episcopum, sed etiam alternativè ad Capitulum, seu Collegium spectat, nullo discrimine Regaliæ subduntur; imò etiam quæ ad Capitula Regularium, & quæ in litrem deducta sunt, quæque solo facto, quamvis non jure, aut econtrâ quæ solo jure etsi non facto vacant, legitimis, innoxiusque possessoribus nullâ causâ submotis; & quia post Galliæ concordata solis Regibus jus ad Episcopatus nominandi concessum est extinctis electionibus; facile est nominationem diu multùmque differri, quod Principis arbitrio sedet; interim, dum delectus agitur, dum Romæ Confirmatio elaboratur, dùmque in actualem possessionem Episcopus intrat (nam & hæc necessaria est) quis non videt per tot rerum, temporùmque ambages, & Regaliæ spatia protendi, & temporis beneficio proventus Regios augeri, Ecclesiâ interim viduitati, prædæque relicta. Denique his omnibus Beneficia Curata, Ecclesiæque Parochiales augendo velut fasci paulatim adjiciuntur, aut saltem voluntas, conatûsque Regijs Officialibus non deest; quod etsi Archiepiscopus Tolosanus in Epistolis ad S. Pontificem datis neget, aut potius Sacerdos ille Societatis, qui Archiepiscopi calamum ducit, apertè tamen convincitur, tum ex varijs, vulgatîsque libellis, quibus etiam ad hæc Beneficia Regaliam extendi posse persuadere conatur: tum

B

Episcopi

Episcopi Apamiensis testimonio (a) in libro, quem de Regalia scriptum reliquit, & quem nemo haecenus confutare est ausus, quamvis non deessent in Gallia, qui cuperent, nisi veritatem erubescerent; tum exemplo Archipresbyteratus cujusdam (b) in Episcopatu Apamiensi, quem legitimo possessori ademptum, quod Episcopi sui causam Romae ageret, in alterum contulere Regaliae obtentu. Videas ex haecenus dictis, per quos gradus paulatim Regalia profecerit, & quibus incrementis ad fastigium provecta sit: in quibus nemo tam leviter tinctus est, qui non videat, quam multa sint sacris Canonibus adversa, & Canonibus non recentibus tantum, quos Galli neglectui habent, sed Canonibus antiquissimis, & illis ipsis quos libertatis Gallicae fundamenta esse dicunt. Mirari ergo satis non possum, eos ipsos, qui singulis ferè lineis observantiam Canonum decantant, qui hanc ipsam Summis Pontificibus contentissimè inculcant, ejusque relaxandi Canones facultatem in litem vocant, quique libertatis Gallicanae fundamenta in Canonibus ponunt, adeò tamen in Canones offendere, ut ne curare videantur. Quid magis Patrum decretis prohibetur, quàm Electiones liberas turbari, proventus Ecclesiarum diripi, Monasteria Abbatibus titularibus commendari, Beneficia Pensionibus subdi, resignationes *in favorem* recipi, nominationes Patronorum occupare, causas Ecclesiasticas profanis tribunalibus subdere, Principes Ecclesiasticae libertati graves silentio, applausu, consilijs, turpique adulatione permulcere, imò nolentes impellere? eos verò qui officij sui, ac periculi monent, adornatis accusationibus suspectos, reòsque facere, facultatibus, exilijs, supplicijque punire, nullius criminis compertos, quàm quod æquum gratiae præhabuerint, magisque animas Regum, quàm præmia dilexerint? Et denique, ut mille alia dissimulem, quid magis in Canones pugnat, quàm limites ab Oecumenico Concilio, & sexcentorum Patrum suffragijs, imò divino instinctu, Regioque assensu fixos, evertere, ac privatis lucris posthabere? & tamen qui hæc Parisijs non ferunt tantum, sed etiam faciunt, audent tamen Romam inclamare, & Canonum admonere, ac illud Zachariae Pontificis ingerere: *Dommentur*

(a) M. de Pamiers de la Regalc. fol. 44. (b) Archipretura d' Ax pigliata al Sig. Dorat, e data ad un Regaliſta Mocçau.

minentur vobis Regula, non vos Regulis. Parcite, rogo, vocibus, nec eas in longum producite; vos ipsos, & vicinam aulam mone, hic Regulæ gemunt, hic Canones suspirant, & ab aliquo Sacerdotum liberam vocem, ac patrocinium expectant, quam si audirent, quies Romæ, & silentium; vobis enim, vestræque libertati pugnat. Illud verò risum, an indignationem meretur? tot abusibus excusandis, quæ Regaliam, ut nunc est, consequuntur. Regem negant cum Beneficia confert, Canonibus teneri, quippe aperta semel, & durante Regalia, multò ei, quàm Episcopis, Romanòque Pontifici ampliorem esse facultatem: jus Regalia jure Canonico, quod Episcopus ligat, multò esse antiquius, nec proinde restringi Canonibus potuisse; Regem ergo in vacantem Ecclesiam Episcopis quidem succedere, sed auctoritate plusquam Episcopali, Regiã videlicet nullis Ecclesiæ legibus, nullis regulis finitã. (a) Ita Regiam mentem, ac sententiam Episcopus Apamiensis expressit, testis oculatus, & experientiã doctus; & conspirat Maimburgus in libello de Privilegijs Rom: Ecclesiæ, ubi cum dixisset: *Libertatem Ecclesiæ in eo esse, ut sacri Canones observentur, non verò ut pro Romani Pontificis arbitrio solvantur;* subdit: *Ecclesiæ verò Gallicanæ libertatem eam haberi, ut legibus recens conditis subdi non possit, nisi sponte acceptatis:* quasi verò non eadem sit potestas, quæ novas, & quæ antiquas leges condidit; si ergo antiquis reverentia, & obsequium debetur, cur non debeat novis quidem, sed necessarijs? an antiqui Canones non erant aliquando novi, num ergo repelli poterant obtentu novitatis? & si olim novitas Canonum recusantes non absolvebat, cur modò absolvit? num olim tantum ligandi potestas, clavésque Regni Cœlorum Petro commissæ? Quid si ab Oecumenico Concilio novi Canones prodeant, an impunè rejicient? & denique nemo prudens Medicum idèd repellere ab ægro potuisse dixerit, quia novis morbis nova remedia paravit. Quamquam ne novis quidem Canonibus opus est, sufficiunt antiqui, ac Religioni in Gallia cœvi, quibus si fides, & reverentia sit, satis illi enixèque Regaliam damnant, ut meritò de illis dixeris, quod Christus olim scripturas jactantibus: *Scrutamini antiquos Canones, in quibus putatis vos fiduciam habere, & ipsi sunt, qui testimonium perhibent contra vos.*

III. Enim verò sub Regibus Galliæ primæ, secundæque stirpis certum est Regaliæ locum non fuisse. Recepta est omnium ferè

B 2

Scri-

(a) M. de Pamiers de la Reg. fol. 43. n. 1.

Scriptorum opinio, tres esse Regum Galliae stirpes, Merouingicam videlicet, Carolinam, & Capeticam. Primus est Merouingica stirpe Christianam Religionem amplexus est Clodoveus Magnus. Hic anno 481. Regnum adeptus est defuncto Patre Childerico. Anno postea 496. (a) Partim Clotildis Reginae precibus flexus, partim victorij miraculo datis Christianam Religionem, recepto Baptismate, professus est; exemplum Regis tria militum millia imitati, qui eadem die Baptismo tincti sunt. Duravit stirps Merouingica in annum 752. Ab hac in stirpem Carolinam migravit Childerico tertio in ordinem redacto, utpote rebus gerendis impari; cui autoritate Zachariae Pontificis Max. Pipinus successit Caroli Martelli filius. Pipinus, ab eoque progeniti annos ducentos triginta sex rerum potiti, familiae Capetae sceptrum celsere. Quippe Ludovico quinto stirpis Carolinae ultimo sine filijs extincto, Hugoni Capeto Regnum delatum est Statuum Procerumque communi voto, & Carolo Lotharingiae Duce, ac Ludovici Nepote Regnis excluso. Inijt Capetus Regnum anno post Christum natum 996. (b) Binæ ergo stirpes Merouingica, & Carolina annos duos & nonaginta supra quadringentos duravere, quo tot annorum decursu aut Gallos latuit Regalia, aut si aliquando aliquid Regaliae simile emerfit, graviter pulsata est. Regebantur Ecclesiae Gallicanae ex praescripto tum primorum quatuor Conciliorum, tum aliorum, quae in Gallijs celebrata fuerunt. Haec verò omnia gravissimis Decretis Regaliae obstabant. Concilium Chalcedonense, cujus, teste Hincmaro, (c) maxima apud Gallos reverentia, sic loquitur: *Reditus verò vacantis Ecclesiae ab Oecono Ecclesiae integri custodiantur.* (d) Concilium Rhegiense: *Cum tale aliquid accidit (ut videlicet Episcopus aliquis moriatur) vicinis vicinarum Ecclesiarum inspectio, recensio, descriptioque mandetur.* (e) Concilium II. Aurelianense: *Episcopus, qui ad sepeliendum Episcopum venerit, evocatis Episcopis in unum, domum Ecclesiae adeat, descriptamque idoneis personis custodiendam relinquat, ut res Ecclesiae ullorum improbitate non pereant.* (f)

Concilium V. Parisiense: *Defuncto Episcopo non per praeceptum, neque*

(a) Alij ponunt annum 499. (b) *Alij initia Capeti referunt ad an. 987. V. Spond.* (c) Hincmar. epist. 21. & 45. (d) Concil. Chalced. can. 25. (e) Concil. Rheg. can. 6. anno 439. (f) Concil. II. Aurel. can. 6. anno 533.

que per qualemcumque personam res Ecclesiæ convingantur, sed vel ab Archidiacono, vel Clero in omnibus conferrentur, vel deserventur; quod si quis aliquid auferre præsumpserit, &c. ut necator pauperum communione privetur. (a)

Concilium Pontigonense sub Carolo Calvo: Quoties divinum judicium Ecclesiæ Prasulem à seculo vocaverit, nullas ad suimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad suos usus transferat, sed ipsius Ecclesiæ constituto Oeconomo liberum sit Canonico more, justè, rationabiliterque deputata successori servare, &c. (b)

Capitularia Caroli Calvi: Si quis Episcopus interim obierit, Archiepiscopus ipsi Sedi Visitatorem secundum sacros Canones deputet, qui una cum Comite ipsam Ecclesiam, ne prædetur, custodiat. (c)

Idem in Concilio Troslejano apud Sveffiones habito, quod abufum bona vacantis Ecclesiæ usurpandi graviter damnat. (d)

Hincmarus Archiepiscopus Rhemenfis ad Episcopos, & Proceres Ecclesiæ Rhem: Facultates Ecclesiæ viduata post mortem Episcopi penes Oeconomum integræ conservari jubentur futuro successori ejus Episcopo: quoniam res, & facultates Ecclesiæ non in Imperatorum, atque Regum potestate sunt ad dispensandum, vel invadendum, vel diripiendum. (e)

Idem ad Episcopos in Concilio Sveffionensi congregatos: Lingonensem Ecclesiam Pastore viduatam usurpare præsumpsit Ulfaldus, ejusque facultates, quæ secundum Chalcedonense Concilium penes Oeconomum futura debuerant reservari Episcopo, suis, suorumq; usibus arrogavit. (f) Et alibi: Res, & facultates Ecclesiæ viduata nemini Christiano licet præsumere; multò minus idem Episcopus (Artardus) sine sui status periculo, ac animæ detrimento Ecclesiæ invasa res, & facultates prævalet usurpare. (g)

Et ad Ludovicum III. Secundum formam Regularem Electionis Episcopi talem eligant, qui & sanctæ Ecclesiæ utilis, & Regno proficiuus, & vobis fidelis existat. Et consentientibus Clero, & plebe eum vobis adducant, ut secundum ministerium vestrum res, & facultates Ecclesiæ, quas ad defendendum, & tuendum vobis Dominus concessit, suæ dispositioni committatis. (h)

Carolus Calvus in Diplomate, quo Ecclesiæ Rhemenfi omnes facultates restitui jubet, quas obtentu necessitatis ærario intulerat,

B 3

ita

(a) V. Paris. can. 7. anno 615. (b) Concil. Pontig. can. 14. anno 876. (c) Cap. Caroli Calvi Tit. 53. c. 8. ann. 877. (d) Concil. Troslejan. can. 14. ann. 909. Vide Baron. ad hunc annum. (e) Hincmar. epist. ad Episcop. Rhem. Ecclef. floruit circa ann. 860. (f) Hincm. epist. 21. (g) Id. epist. 45. (h) Hincm. epist. 12. ad Ludov. III.

ita loquitur: Si illa, quæ quacunque necessitate corrupta sunt, Regiâ nostrâ auctoritate corrigimus, salutis nostræ consulimus, & Regium ministerium à Domino susceptum exercentus. Proinde noverit fidelium solertia, quia res, ex Episcopatu Rhemensi, quas magnâ necessitate, ac per omnia invitâ, dum à Pastore Sedes sancta illa vacaret, fidelibus nostris ad tempus commendavimus, electo, & ordinato Hincmaro cum integritate restituimus. (a)

Gerbertus Archiepiscopus Rhemensis, cui postea in Pontificatum Romanum eveccto Silvestri II. nomen fuit: Sit vestra pervigil cura, ut secundum divinas, & humanas leges res defuncti Episcopi tam mobiles, quam immobiles futuro reserventur Episcopo, ne si, quod absit, male cautum fuerit, cum Regalis censura, tum etiam gravior adhibeatur divina sententia. (b)

Alphonfus Comes Tolosanus: Ego Alphonfus derelinquo, & absolvo eorum populo Christiano illam pessimam consuetudinem, quam Antecessores mei in rebus Tolosani Episcopi, defuncto eodem Episcopo per violentiam exigebant, &c. nec ego, nec ullus ex heredibus meis habeat potestatem rapiendi, vel capiendi res Episcopi post mortem ejus. (c)

Ermengardis Vicecomes Narbonensis: Ego Ermengardis recognoscens injuriam, quam parentes mei, & ego in possidendis honoribus, & bonis diripiendis decedentium Archiepiscoporum Narbonensis Ecclesie, hucusque perperam fecimus, pro remedio anime meæ, & parentum derelinquo. (d)

Raymundus VI. Comes Tolosanus, cum à censuris, quas Albigensibus in patrocinium receptis meruerat, absolveretur, ita in conventu Episcoporum, Legatôque Summi Pontificis præsentem, loquitur: Ego Raymundus Dei gratiâ Dux Narbonæ, Comes Tolosæ, Marchio Provincia pro remedio anime meæ, omnibus Ecclesijs, & domibus Religiosis Provinciarum Viennensis, Arelatenensis, Narbonensis, Auxitana, Burdigalensis, & Bituricensis immunitatem secundum statuta Canonum defunctis earum Episcopis, vel Rectoribus, concedo: ipsas domos nullo modo spoliabo, nec administrationi earum, seu Custodiæ, occasione alicujus consuetudinis, &c. ullatenus immiscebo, &c. (e)

Ermengaudus Comes Urgellensis Provinciæ Tarraconensis: Pro remedio anime meæ, dimitto atque evacuo horribilem illam, & malè consuetam

(a) Flodoar. l. 3. Hist. Rhem. c. 4. Qui etiam similem restitutionem, eandemque ob causam à Ludov. Pio factam recenset. (b) Gerbert. ep. 118. floruit an. 996. (c) Anno 1138. apud Catell. Hist. des Comtes de Toulouse. (d) Anno 1155. apud Marc. l. 8. Concord. cap. 18. (e) Anno. 1209. apud Marc. l. 8. c. 27.

ram rapinam, quam post decessum Episcopi Sedis Urgelli exercere consueverant Prædecessores mei, &c. (a)

Raymundus Comes Barcellonenſis: *Votum, vovi Domino Deo, quod quandam nefariam consuetudinem, quæ quondam extiterat in Ecclesijs Cathedralibus nostri regiminis, abolerem, & extinguerem: erat enim quedam consuetudo, ut decedentibus Episcopis, &c. quod quia cognovi alienum esse à divinis legibus, & humanis &c.* (b)

Fridericus II. Imperator in suis Constitutionibus: *Pravum usum vocat, à suis Majoribus inductum.* (c)

Ex hæcenus productis testimonijs, quæ planè clarissima sunt, omnique exceptione majora, multa colligere licet, ad rem nostram apprimè facientia. *Primo* patet vacantium bonorum occupationem gravissimè à sacris Canonibus, Conciliisque, & præsertim Gallicanis, prohibitam fuisse: imò & Reges ipsos hunc ipsum abusum, & agnovisse, & execratos esse, atque ut corrigerent adlaborasse, cum videlicet sibi reddebantur, conscientiam, & pudore delicti cupiditatem vincuntibus: non potuit ergo hoc jus coævum esse coronæ Gallicæ, quod Canones, quod Episcopi, quod Reges Galliæ tanto tempore, spatio videlicet quingentorum annorum aut ignorârunt, aut execrati sunt: quamvis enim subinde se in lucem proferret, imò aulam penetraret, semper tamen pro abusu, & flagitio proclamatum est, nunquam pro jure; quis verò, nisi temerarius, abusus, & flagitia Gallicæ coronæ connata esse dixerit? *Secundo*. Et quamvis hæc vacantium Ecclesiarum rapina honestius processura, consuetudinem prætexeret; non idè tamen à Galliæ Episcopis, aut etiam Principibus excusata est; cum enim agnoscerent, non sacris Canonibus tantùm adversari, sed etiam divinis legibus; meritò negabant obtentu consuetudinis, aut beneficio temporis purgari posse; quanto enim diutius, tantò pejus peccabatur: nam ut bene S. Cyprianus advertit: (d) *Consuetudo, quæ apud quosdam obrepſit, impedire non debet, quo minus veritas prævaleat, & vincat: nam consuetudo sine veritate vetustas erroris est.* *Tertio*. Emicuit vigilantia, & vigilantia par libertas Cleri Gallicani; quippe ut

(a) Anno 1162. apud Balluz. Miscell. lib. 2. pag. 225. (b) 1150. apud Marc. lib. 8. cap. 18. (c) Vide Marcam loc. cit. cap. 23. & Baron. ad ann. 1097. n. 71. 77. 78. & ann. 996. (d) Epist. ad Pomp.

primùm hic abufus in publicum prodibat, mox cædebat, Canonicis, decretis, liberisque vocibus in illum armatis; nulla hic adulatio, nulla turpis conniventia, nec servile obsequium, quo Principum delicta plerùmque palpantur, remedijs omiffis; monebantur, rogabantur, terrebantur, ut etiam inviti & morbum agnoscerent, & medicinam admitterent; quâ libertate venerationi mixtâ effectum est, ut malè inceptis Principes abfisterent, amarèntque, qui pronos in præcipitium morabantur. Qua in re Injuriosi Episcopi Turonenfis exemplum memoratu digniffimum est. Edixerat Clotharius Rex omnibus fui Regni Episcopis, ut tertiam suarum facultatum partem Regio fisco inferrent; quàm iniquè id à Sacerdotibus peteretur, palàm omnibus erat; nemo tamen ausus obfistere, & quod turpius est, subscripsere; solus se Principi opponere Injuriosus, & libertate Episcopo dignâ, negare tam iniquis imperijs subscribere se posse: *Facultates Ecclesie pauperibus, non luxui, & aula deberi: si quæ Dei sunt, Princeps involaret, quid aliud à Deo expectet, quam ut festinatâ vindictâ Regnum amittat? Indignum Rege facinus esse, si pauperum spolys ararium, & palatium impleat. Principum esse dare, non adimere pauperibus. Num ergo Regem Gallia aliter sustentari non posse, quàm sanguine, & lacrymis, prædisque miserorum? Dixit, recessitque indignanti similis, vultuque, quem rei indignitas inflammaverat, succenso, nec Rege salutato: qui tamen libertate Episcopi, ac facti conscientia per-motus, Edictum reflexit, sanctumque præfulem muneribus placavit, precèsque, ac veniam delicto petijt. (a) Tanti videlicet interest Episcopos loqui, nec ad Principum vitia, quæ silentio invalescunt, connivere: perierat Clotharius Episcopo tacente. Hoc ergo Ecclesie Gallicanæ olim solemne fuit, ut videlicet Regum delicta observarent, monerèntque, nec Ecclesiarum suarum libertates, ac privilegia turpi, indignoque obsequio submitterent; nec idèò Regibus suis haud minus fidi, aut minus chari; quippe qui illorum salutem, animasque gratiæ, ac favori aulico præhaberent, adulatione submotâ; hoc Gallicum fuit. Ubi simul advertere licet, quàm dispar antiquorum temporum, nostrorùmque sit conditio. Olim enim cùm jura, & libertatem Ecclesie Magnates invaderent, obfistebant Sacerdotes, rogabant, minabantur, terrebant, ductò-*

que

(a) Greg. Turon. lib. 4. Hist. n. 2.

que velut vallo Ecclesias muniabant, nullo majoris potentia, aut periculorum metu: & idèd plerumque victores prælio redibant, Regibus bonæ causæ, ac veritati ultro cedentibus; quippe qui errore potius agebantur, quàm voluntate nocendi. Nunc verò libertati adulatio successit; & Ecclesijs in servitutem raptis, non tantùm quies, & silentium est, sed etiam laudes, & encomia sequuntur; nec quæritur quid leges, quid Canones jubeant, sed quid Aulæ placeat; hinc morbus remedij expers, nemine, quid ægro proficit, quærente, sed quid sapiat; imò condiuntur venena, ut etiam delectent, cum perimunt: quem tu hîc accuses, medicum, an ægrotum?

IV. Cùm ergo ex allatis proximè testimonijs constet, in Gallijs usque in tertiam Regum progeniem, imò ne quidem sub hujus initia locum Regaliæ fuisse, proximum est, ut quando cœperit, dicamus. In quo communis ferè eorum, qui de hac re scripserunt, sententia est, post undecimum sæculum cœpisse, magno illo de Investituris certamine, quod tantò tempore Ecclesiam, Imperiùmque collisit, feliciter pacato. Id contigit Anno Christi 1122. in Concilio Lateranensi, operâ præsertim, prudentiâque Calixti II. Pont. Max. (a) Ab hoc tempore jus Regaliæ invaluit, usu præsertim, ac Episcoporum, summorumque Pontificum tolerantia, quæ pro tacito privilegio acceptabatur: nec deerant, qui crederent jus Regaliæ, ac vacantium bonorum occupationem necessariò consequi ex Concilij Lateranensis indulgentia, & Calixti Constitutione, sublata annuli, atque crucis cæremoniâ Investituræ concedentium, quod etiam Maimburgus asserit (b) probatque, semper in Reges, quàm Episcopos pronior: *Si enim, inquit, feuda, jura, patrimonium, aliâq; facultates Ecclesie in manus Principum haud recidum, sublato Pastore, quò ergo dari à Principibus possunt recens electus? dare enim non possunt, si non habent; cùm ergo Concilium Lateranense Investituræ feudorum Principibus concessit, etiam occupationem concessit, vacantium Ecclesie bonorum, hæc enim Investituræ necessariò consequitur.* (c)

Hæc alibi etiam Maimburgus repetit; quæ quàm malè connectantur,

C

(a) V. M. de Pamiers fol. 12. Maimburg. de la decadenz. fol. 409. de Marca de Concor. lib. 8. cap. 23. Regale Sacerdot fol. 79. (b) Maimburg. de la decadenz. fol. 409. (a) Maimburg. de la decadenz. fol. 214.

neſtantur, nemo non videt, & malim ego malæ cauſæ potiùs adſcribere melioribus argumentis deſtitutæ, quàm ipſi Maimburgo, hiftoriam magis, quàm Canones, legesque, & feudorum jura calenti: feuda enim familijs, non perſonis addicuntur, nec obitu Vaſalli ad Dominum, ſed hæredes tranſeunt: (a) fructus quoque ante Inveſtituram hæredi proveniunt; imò graviffimorum Doctorum ſententia eſt, etiam per annum, & diem non petitâ Inveſtiturâ, feudum proximis agnatis, non Domino deberi; cur enim alterius culpam luant innocentes? (b) Nec obſtat *jus Releij*, quod paucis tantùm in locis obtinuit. Quantò hæc certiora ſunt, de feudis Eccleſiæ relictis? ut primùm enim Eccleſiæ adſcribuntur, mutant qualitatem, evaduntque *bona Eccleſiaſtica, patrimoniâ pauperum, peculium Dei*; nec profanis uſibus accommodari amplius poſſunt, quod sæpe non à Sanctis Patribus tantùm, ſed etiam Ethnicis ſcriptoribus dictum eſt. Omiſſâ Inveſtiturâ, ideò feudum amitti Jura decrevere, quia ingratitude in Dominum commiſſa videtur; at hæc cauſa in Epifcopos haud cadit, non enim amplæ Principum donationes in Epifcopos, ſed in Eccleſias, & Deum conferuntur, (c) qui nunquam ingratus eſt. Sed demus feuda extincto Epifcopo ad Principes redire, maximè in Provincijs, quæ jure conſuetudinario reguntur, quid de Decimis, Oblationibus, aliâque ſuppellectile, ac Patrimonijs Epifcoporum dicemus, quæ majorem proventuum partem efficiunt, & tamen nec feuda ſunt, nec Inveſtituris traduntur: quo jure à Principibus hæc vindicantur ſublatis Paſtoribus? aut quæ eſt conſequentia, ut conceſſis Inveſtituris, etiam hæc conceſſa credantur, quæ nec Inveſtituris traduntur, nec ullam cum iſtis connexionem habent? Et planè ſi occupatio bonorum vacante Eccleſiâ Imperatoribus conceſſa fuiſſet? aliqua utique hujus, tantique momenti conceſſionis mentio facta eſſet, cum tamen nulla fiat, nec in toto Lateranenſi Concilio, aut Diplomate Calixti vel verbum de vacantis Eccleſiæ fructibus legas: & tamen id neceſſarium erat; cum enim conſuetudo eos occupandi Sacris

Cano-

(a) Cap. Imperialem §. præterea, de prohib. feudi alienat. per Frid. & cap. 1. quæ fuit prima cauſa. (b) Vide Bald. Zaſ. Socin. & alios apud Clar. §. feud. q. 66. n. 6. & faciunt cap. un. §. porò qualiter olim poterat feudum alien. cap. Titius cap. ſi vaſall. de feudo defuncti. (c) V. Engel. ad Tit. 20. de feud. n. 48. Barboſ. ad cap. fin. de donat. n. 15.

Canonibus toties, & tam enixè prohiberetur, effètque omnium consensu inter abusus, & corruptelas relata, non poterat pro concessa, licitàque haberi, nisi privilegio Concilij muniretur: imò non tantùm concessa non est, ac silentio præterita, sed etiam, ut videtur, à Concilio, & Imperatore damnata. Concilium ita loquitur: *Si quis Principum, aut Laicorum aliorum dispensationem, seu donationem rerum sive possessionum Ecclesiasticarum sibi vendicaverit, ut sacrilegus judicetur. Et infra: Sanctorum Patrum Canonibus consona statuente oblationes de alijs omnium Ecclesiarum Altaribus, sive crucibus à Laicis aufferri omnino prohibemus, & sub anathematis districtione firmamus.* (a)

En Patres Concilij de omnibus bonis Ecclesiasticis loquuntur, ijs præsertim, quæ sacris Canonibus diripi prohibentur: talia verò sunt bona vacantium Ecclesiarum, ut supra ostensum, quæ si voluissent excepta, utique expressissent, sacris Canonibus eorum occupationem gravissimè prohibentibus. Henrici verò Imperatoris Constitutio sic habet: *Ego Henricus dimitto Deo, & Sanctis ejus Apostolis Petro, & Paulo omnem Investituram per annulum, & baculum, & concedo in omnibus Ecclesijs fieri Electionem, & liberam Consecrationem. Possessiones etiam omnium aliarum Ecclesiarum, &c. ut reddantur, fideliter adjuvabo.* (b)

Patet ergo ex Concilio Lateranensi nihil juris in vacantes Ecclesias Regibus accessisse; imò triennium ante Concilium Lateranense idem abusus spoliandi Ecclesias viduatas recentissimè, & ab eodem Calixto II. proscriptus fuerat in Concilio Tolosano, cujus hæc sunt verba: *Primitiæ quoque & Decimæ, & Oblationes, & bona cetera deficientis Episcopi, & Clericorum à Principibus, vel quibuslibet Laicis diripi, & teneri penitus interdiximus; qui verò perimaciter ista præsumpserint, ab Ecclesia liminibus tamquam Sacrilegi arceantur.* (c) Quod adhuc clariùs evadet ex Principum testimonijs, qui hæc spolia Ecclesiarum *abusum, corruptelam, nefariamque consuetudinem* appellant, nullòque alio privilegio, quàm inexpletæ cupiditatis nixam; idque paulò post Concilium Lateranense concessâsque Investituras: id verò nunquam dixissent, nec dicere poterant, si, quod vult Maimburgus, spolia vacantium Ecclesiarum æquè Principibus, ac ipsæ Investituræ à

C 2

Con-

(a) Concil. Lateran. cap. 4. & 41. anno 1122. (b) Concil. Lateran. post. cap. 22. Wilhelm. Malmesb. lib. 5. (c) Concil. Tolos. can. 4. anno 1119. apud Baluz. T. 6. spicileg. & in Not. ad Marcam. lib. 8. cap. 18.

Concilio permiffæ fuiffent. Raymundus ergo Comes Tolofanus in fuo privilegio ita loquitur: *Ego Raymundus &c. novi, quod quondam nefariam confuetudinem, quæ quondam extiterat in cathedralibus Ecclefijs noſtri regiminis extirparem; erat enim confuetudo, ut decedentibus Epifcopis bona Pontificalia, &c. à bajulis & Vicarijs Patris mei diriperentur, & diſtraherentur, quod quia cognovi à Legibus divinis & humanis ſupradictam deteftabilem confuetudinem, &c.* (a) Ermengardis Comitiffa Narbonenſis: *Notum fit omnibus, quod ego Ermengardis recognoſcens injuriam, quam parentes mei, & ego in poſſidendis honoribus, & bonis diripiendis decedentium Archiepiſcoporum Narbonenſis Eccleſia hucſque perperam fecimus, &c. ſive ſint fructus percepti, ſeu percipiendi, &c.* (b)

Hanc Ermengardis ſpontaneam ceſſionem confirmans Adrianus IV. jubet *Epifcopalia bona futuro Antiftiti præſervari, & contrariam confuetudinem dicit contra Deum, & Eccleſiam eſſe inolitam.* (c) Fridericus II. Imperator in Conſtitutione ſua Agræ data vocat *abufum motu propria voluntatis à ſuis Antecelſoribus inductum.* (d)

Hanc ipſam ſuam Conſtitutionem confirmavit Fridericus Bullâ aureâ ad Honorium III. Papam, quæ aſſervatur in arce Hadriani. (e) Ipſi Principes, Baronésque Germaniæ Innocentium III. litteris ad eum datis certioſem reddunt Ottonem IV. Imperatorem, *prava illi confuetudini, & indebita vexationi renuntiâſſe occupandi bona tam mobilia, quam manentia vacantium Eccleſiarum.* (f) Si ergo poſt Concilium Lateranenſe Principes, ac etiam Imperatores vindicationem bonorum Eccleſiæ *abufum nominârunt, & quidem deteftabilem contra jura divina & humana inductum, nefarium, Sacrilegum, vexationem injuſtam nullo jure, ſed pro arbitrio, ac cupiditate inventam; patet omnino perſuaſum eis non fuiſſe à Concilio Oecumenico cum inveſtituris eſſe conceſſam; quod enim conceſſum eſt, & præfertim à Concilio Oecumenico, non abufus, non vexatio, nec Sacrilegium eſt, ſed facultas, & privilegium, quo licitè utaris integræque conſcientiâ: fallitur ergo Maimburgus, cum jus ſpoliandi Eccleſias, earumque proventus, quoties vacarent, recipiendi, Inveſtituris connexit;*

has

(a) Anno 1150. apud Baluz. ex Archiv. Eccleſiarum. Barcinon. & Gerund.
 (b) Anno 1155. apud Baluz. (c) Adrian. IV. elect. anno 1154. (d) Anno 1213.
 Innoc. PP. III. vid. Raynald. ad hunc annum Marca. lib. 8. cap. 23. Goldaſt. &c.
 (e) Bulla aurea Frid. II. Imp. anno 1219. (f) Anno 1200. apud Baron. ad annum
 996. & in Regeltq Innoc. & Marca. lib. 8. cap. 23.

has Concilium certis quibusdam conditionibus, illud nunquam indulfit.

V. Quamvis tamen nihil juris in Ecclesias vacantes à Concilio Reges accepissent; utebantur tamen in certis quibusdam Provincijs, non privilegio quidem muniti, (hujus enim nullam unquam mentionem reperies) sed solâ consuetudine, quàm semper & solam prætexunt, & ea præsertim sub Regno Ludovici VII. invaluit, estque ad Beneficiorum collationes extensa, ut multis exemplis probari possit, nisi res clara esset, omniumque sententijs recepta. (a) Cæterum vix consuetudo huic abusui cohonestando par erat. Cum enim hanc consuetudinem juri Divino adversari, & idè sacrilegam esse Principes, quorum verba recitavimus, fateantur; imò Emmanuel Comnenus *in contemptum Dei, jurisque naturalis everisionem vergere* pronuntiet: (b) quis dicat sacrilegia, contemptum Dei, legumque Divinæ, ac naturalis injurias consuetudine purgari? & idè omnium juris-Consultorum sententia est, (c) consuetudini contra jus naturale, & Divinum nihil licere. Ipse de Marca Parisiens. Archiepiscopus, rerumque istarum & sacrorum Canonum longè peritior Maimburgo (quippe Theologiæ, juriùmque ut ex libris apparet, aut ignarò, aut negligente) fatetur; *usum fructuum reddituum Episcopalis, (si redditus feudorum excipias) & collationes præbendarum ex consuetudine contra Canones profectas, & idè Concilij Lugdunensis auctoritatem quasitam esse, Principibus haud satis consuetudine tutis.* (d) Quæ licèt jam longo tempore Ecclesias percurreret, durâssètque in sæculum undecimum, quando videlicet Concilium Lateranense celebratum est; semper tamen sacris profanisque legibus sive occupationem fructuum, sive etiam collationes Beneficiorum spectes, damnata, (e) quod indicio est eam consuetudinem nunquam pro

C 3 legit-

(a) Vid. Tom. 2. Libert. Gall. cap. 16. Tit. 1. 4. 5. & 16. & Marca. lib. 8. cap. 22. M. de Pamiers f. 15. (b) Constitut. Joan. Comn & Emmanuel Imp. an. 1120. & 1150. apud Marcam. lib. 8. cap. 23. (c) V. DD. ad c. fin. de consuet. (d) De Marca l. 8. c. 24. n. 4. M. de Pamiers de la Regal. f. 56. in it. Choppin. Ruzée Juris-Consultes François. (e) Fructus vacantium Ecclesiarum successorib. reservandos esse habetur in c. 40. Apost. can. 24. Concil. Antioch. can. 22. & 25. Concil. Chalcedon. can. 6. Concil. Aurel. II. can. 6. Concil. Rhegiens. can. 7. Concil. Paris. can. 14. Concil. Pontig. can. 14. Conc. Troil. V. etiam Hincm. ep. 45. 21. 12. Gerbert. epist. 118. S. Greg. lib. 2. epist. 19. 20. 21. lib. 3. epist. 11. lib. 4. ep. 13. 14. 20. 21. & c. Flodoard. lib. 3. Hist. Rhem. cap. 4.

legitima, & quæ jus aliquod tribuere posset, habitam esse. Id ipsum certamen pro Investituris susceptum, quodque totos quinquaginta annos Ecclesiam Imperiumque concussit, clarè ostendit; nolabant enim summi Pontifices feudorum Investuras per crucem, annulumque conferri, quamvis diurnam consuetudo id obrineret, quod eam solemnitate ipsi Episcopatus, sacræque dignitates conferri à Principibus viderentur: (a) imò viri in Gallia sanctitate, ac doctrinam præstantes, hæresis notabant, qui pertinaciter assererent oportere à Laicis Principibus Episcopos investiri: erant ij Sancti Godofridus Episcopus Ambianensis, Hugo Episcopus Gratianopolitanus, Bruno Episcopus Sigvinus, Joannes Archiepiscopus Lugdunensis, omnèsque Concilii Viennensis Patres. (b) At verò, qui hæc hæresis notam abstinendum censebant, inter quos præcipuus Ivo Episcopus Carnotensis, hanc ipsam consuetudinem *alieni juris perversionem*, appellabant, & *sacrilegam præsumptionem, quæ pro libertate Ecclesiæ, & honestate salvo pacis vinculo, si fieri potest, planè abscindenda esset*: quæ omnia sunt verba Ivonis. (c) Si ergo solæ Investituræ, quæ signa tantum erant collatæ dignitatis Ecclesiasticæ, tam severè etiam in Gallijs exceptæ sunt, & Laicis prohibitæ, nec ullo consuetudinis obtentu excusatæ, quanto magis ipsa collatio sacrarum dignitatum? & si signum tam acerbè pulsatum, habitumque, quanto acerbius res significata? *Dicit* fortasse aliquis, aliud esse spolia, aliud usumfructum bonorum Ecclesiæ vacantis, spolia morientium Antistitum ad istorum hæredes spectasse, & ideo nullam consuetudine induci potuisse, ut à Principibus caperentur, alioquin & furta excusari possent, si in morem, usumque transeant. Illas ergo Principum constitutiones de spolijs, non de usufructu intelligendas esse. Cæterum nullo fundamento discrimen hoc inter spolia, & usufructum nititur. Enimverò sermonem illis esse non de spolijs tantum, sed etiam de usufructu patet ex verbis Emmanuelis Comneni, (d) qui expressè loquitur *de administratione bonorum immobilium vacan-*

(a) Decollat. Benef. Laicis prohib. can. 6. Concil. Chalced. cap. 29. vel 31. Apost. can. 3. Concil. Nicæ. II. cap. 21. Concil. VIII. can. 8. Concil. Paris. III. Concil. Aurel. I. cap. 368. Capitulare Caroli Mag. vide 16. q. 7. apud Gratian. M. de Pamiers fol. 52. de varia eligendi forma. Reg. Sacerd. f. 43. de Pamiers fol. 128. (b) Concil. Vien. an. 1112. (c) Ivo epist. 236. de Investituris vid. Regal. Sacerd. f. 61. (d) *Constitutio Emman. Comn. anno 1150. quæ reperies corpori insertam.*

ita Ecclesia, in qua ne pedem quidem immittet aliquis ex ducibus, sed nec qualibet illinc pars auferetur, sed omnia à partibus (Clericis) ejusmodi Ecclesiarum in ipsis administrabuntur, quemadmodum legitime, & Canonice edictum est, donec successores renuntiati sint. Et Ermengardis Comitissa in Diplomate Cellionis: *Reognoscens injuriam in possidendis honoribus & bonis diripiendis decedentium Archiepiscoporum, &c. sive sint fructus percepti, sive percipiendi, &c.* (a)

Et Gregorus IX. in litteris ad Archiepiscopum Narbonensem: *Seneschalli, & Ballivi charissimi in Christo Filij illustris Regis Francorum in Narbonensi Provincia constituti decedentibus Ecclesiarum Prelatis, castra, villas, & alia bona Ecclesiarum vacantium contra debitum juris usurpare, &c.* (b) Et Fridericus II. Imperator: *illum quoque dimittimus ab usum, quem in occupandis bonis decedentium Prelatorum, aut etiam Ecclesiarum vacantium, &c.* (c) Et Principes, Baronésque Germaniæ litteris ad Innocentium III. *Præve illi consuetudini, & indebite vexationi occupandi bona decedentium Episcoporum dimisit, & suis successoribus servanda statuit.* (d) Ex his omnibus manifestum est consuetudinem non solum spolia capiendi, quæ ad hæredes defunctorum pertinebant, pro abusu habitam esse, sed etiam usum fructum bonorum vacantis Ecclesiæ: & verò cur non æquè iste ac illa damnarentur? nec enim minus delictum est usurpare, quæ ad Deum pertinent, quàm quæ ad hæredes; & si depilare, quæ ad hæredes spectant, nullà potest consuetudine excusari, quanto minus excusari potest depilare, quæ Dei, & Ecclesiæ sunt, nisi fortè Dei, & Ecclesiæ pejor sit conditio, quàm alterius cujuscunque privati juris: & idèò quamvis etiam Investituris consuetudo patrocinaretur, semper tamen à Concilijs summisque Pontificibus damnatæ sunt, & consuetudo pro abusu habita & sacrilegio, etiam à Gallis, Ivone videlicet Carnotensi, aliisque. (e) Idque clarissime ex vita, actisque S. Thomæ Cantuariensis evincitur: nec enim minus in Angliam, quàm Galliam consuetudo Regaliam induxerat; & inter capita Regiarum Angliæ consuetudinem duodecimum locum obtinebat, ut videre est apud Baronium: (f) hanc Rex Angliæ dignitatem *corona sua vocabat*: hanc in Synodo Nationali apud Clarendonam Angliæ Episcopi admiserant, (g) juraverantque

(a) Anno 1155. apud Baluz. (b) Apud Baluz. ex Archiv. Archiepisc. Narbon. (c) An. 1213. apud Raynald. (d) Anno 1200. ex Regest. Innoc. (e) Vide Sacerd. Reg. t. 66. (f) Baron. ad annum 1164. n. 37. (g) Ibid. & in vita cap. 21.

que metu Regis omnia miscerent, imò & varijs adornatâ rationibus, ut metum excusarent, Alexandro Pontifici obrulère, rogabantque approbari: (a) sed in confesso Episcoporum sacrique Collegij improbavit Pontifex, easque consuetudines *Tyrannicas usurpationes, Legis àivmæ subversiones abominabiles* appellavit. (b) Ipse S. Thomas potius, quàm huic consuetudini subscriberet, exilium, & mortem subire voluit. Sola ergo consuetudo Regaliam nunquam excusavit. Quòd si Principes aliquando hoc jure utebantur, non consuetudo illos, sed aut bona fides tuebatur, aut fortè tolerantia Pontificum, ea, quæ abolere haud poterant, concedentium. Nec obiit Laicis, qui Ecclesias fundaverant, aut amplis patrimonijs instruxerant, quique propterea Patroni appellabantur, jus nominandi, præsentandique sacris Canonibus fuisse indultum; (c) aliud enim hoc erat, aliud quod prætextu Regaliæ, & Investiturarum petebatur; qui enim jus præsentandi habebant, personas tantum designabant, exhibebantque Episcopo; hujus erat designatos admittere, examini subdere, & denique Sacerdotia, ac Beneficia conferre: quæ jam omnia principi deferuntur, Episcopis præteritis; & hoc Regaliam dicant, quam, ut vidimus, sive fructuum occupationes, sive collationes Præbendarum spectes, semper Canones, Concilia, Patres, ipsique aliquando Reges persecuti sunt: aut si vacantis Ecclesiæ proventus sibi addicerent, alijs tamen Ecclesijs, piisque locis reddi volebant, pacatâ utcunque levatâque conscientia, de quo postea dicemus. Planè S. Ludov. qui in (d) Pragmatica sua sanctione vestigijs Ludovici Pij insistens, inserat ad præscriptum sacrorum Canonum electiones liberas esse; non alio jure in Beneficijs vacantium Ecclesiarum usus videtur, quàm nominandi, præsentandique, & jus Regale dicebatur, quòd soli ferè Regi competeret, duceretque originem ab Ecclesijs Regiâ liberalitate fundatis auctisque. Verba Ludovici in litteris ante sacram expeditionem datis, sunt: *Personatus, præbendas, Ecclesias, Capellanas, & cætera Beneficia, quæcunque vacare contigerit, ad nostrum Patronatum, collationem, seu præsentationem nostram, seu ratione Regalium, quàm alio quocunque jure pertinentia,*

(a) Vide Epist. 128. inter Epistolas S. Thomæ Cantuar. (b) Vid. Alan. in Quadripart. & Baron. cit. n. 36. (c) c. Abbatem 18. q. 2. cap. Laici 17. q. 1. cap. transmissa de I. Patronat. (d) Pragmat. Sanctio S. Ludov. anno 1268.

mentia, conferendi, ac præsentandi, (a) Ubi vides quidquid jure Regalium in Beneficia vacantia Regibus permittebatur, ad Collationem seu Præsentationem revocari, jure interim instituendi confirmandique, Papæ, Archiepiscopis, Capitulis cathedralibus alijve relicto. Verum quidem est, ne quidem intra hos terminos coerceri Reges potuisse majorum semper avidos; at nobis aninus non est ea persequi, quæ Regibus, sed quæ juribus placuere; non enim factis, sed legibus honestum metimur. (b) Multò minus si Concilij Lugdunensis privilegium excludas, potest titulo libertatis Gallicanæ Ecclesiæ Regalia sustineri. *Primo* enim quàm vanum est, rectæque rationi adversum, ut libertatem appelles miserriam servitutem; non sunt libera vota, non liberæ electiones, non libera decimarum, oblationumque possessio; nec Ecclesiæ, sed alienis Dominis fructus proveniunt; & hæc libertas dicitur? quærimus ergo quid sit servire Ecclesiam, si hoc est liberam esse? *Deinde* libertas Ecclesiæ Gallicanæ antiquis Canonibus, decretisque Conciliorum præsertim antiquiorum nititur, novis nisi spontè recipiantur, exclusis: at verò jus Regaliæ, sive fructus, sive Collationes Beneficiorum spectes, antiquis Canonibus decretisque Conciliorum, etiam quæ in Gallijs agitata sunt, prohibetur; non ergo ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ pertinet, quin potius ejus fundamenta subvertit.

Hæc, quæ hætenus dicta sunt, eò pertinent, ut intelligas ante Concilium Lugdunense jus Regaliæ nullo legitimo titulo fuisse subnixum: non jure feudali, non Consuetudine, non privilegio, & concessione Calixti, non denique libertate Gallicanæ Ecclesiæ: nisi fortè tolerantiam alleges Romanorum Pontificum: sed quæ potest tolerantia dici, quæ tot clamoribus, tot Decretis est interrupta? Testes Gregorius, Urbanus, Pelagius, Calixtus, Honorius, Innocentius alijque tot prælijs, & laboribus defuncti, ut libertatem Ecclesijs redderent. Et siluerint aliquando, id aut pejorum metu, aut desperatione meliorum factum est, quo casu

D

apud

(a) Anno 1269. Preuv. des Libert. del' Egl. Gall. ch. 16. ann. 20. (b) M. de Pamiers fol. 21. de la Regale, fol. 59. Qua etiam distinctè ususest Bonifacius VIII. in resp. ad 3. Episcopos Gallicanæ Eccles. Legatos, in litt. ad Philipp. Pulchrum, apud Spondan. ad ann. 1302. Prynæus in Libertati: Anglic. pag. 949.

apud omnes receptum dispensationem silentio non induci. (a) Ergo si verum fateri liceat, soli Concilio Lugdunensi Principes debent, quòd tutò Regalià fruantur; prius usurpatio, non jus fuerat. Quale verò hoc Concilium, & quouísque causam Principum juvet, jam dicere aggredimur.

VI. Anno 1274. Secundum Concilium Lugdunense in Gallijs celebratum est. Præfedit Gregorius X. à sacro Senatu post biennij moras ex voto D. Bonaventuræ absens electus, quippe sacræ expeditioni Ptolemaide intentus. Vix aliud Concilium in Ecclesia frequentius, pluribúsque infulis ornatum reperias; mille Antistites aderant; Legati ab utroque Occidentis, & Orientis Imperatore, omniumque in Europa Principum, Gallia præsertim Regis Philippi Audacis. Multa in hoc Concilio præclare agitata. Bellum sacrum adversus infideles decretum, & hunc in finem Galliarum Regi decimæ additæ, Abagæ Tartarorum, Perfarumque Regis Legati auditi, quorum unus sacro fonte ablutus; fœdus cum eodem percussum: Michæli Palæologo confirmatum Imperium, quod expulso Baldovino inierat, eâ videlicet conditione, ut sociatis cum Latinis viribus bellum Ægypto inferret. Rudolphi Habsburgici electio confirmata, sic tamen, ut in Palestinam duceret, copiisque Christianorum Imperatorio nomine præfesset, quod & juramento, & acceptâ è Pontificis manu cruce pollicitus est. Unio quòque inter Græcos, Latinósque firmata, terque, Pontifice sacris operante, ea formula repetita: *Et denique Ecclesiastica disciplinæ, præsertim Pontificum electioni toties, tantòque cum damno jactatæ, provisum est. Inter alia disciplinæ capita jus etiam Custodiæ, seu Regaliæ mille abusibus mixtum, quòdque Ecclesias absolvebat, certis terminis inclusum; nam aboleri non poterat Principibus invitis, nec permissuris: nec eo tempore provocandi erant, cum ad sacrum bellum, expensâsque bello pares invitabantur: datum est ergo aliquid tempori, & morbo, qui curari non poterat, moræ saltè, & impedimenta objecta, ne proficeret.* Verba Concilij hæc sunt: *Generali Constitutione sancimus, omnes, & singulos, qui Regaliæ, Custodiæ, sive Guardiam Advocacionis, seu defensionis titulum in Ecclesijs de novo usurpare conantes, Bona Ecclesiarum Monasteriorum,*

(a) Sanchez lib. 2. de matrim. d. 38. n. 12.

rum, aut Locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantacunque honore dignitatis præfulgeant; Clericos etiam Ecclesiarum, Monachos Monasteriorum, &c. Qui hoc fieri procurant, eo ipso Excommunicationis sententiæ decernimus subjacere. Illos verò, qui se, ut deberent, talia facientibus non opponunt, de preventibus Ecclesiarum, seu locorum ipsorum pro tempore, quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districte prohibemus. Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum fundatione, vel ex antiqua consuetudine jura ejusmodi sibi vendicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros sollicitè faciunt abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, sive redditus provenientes vacationis tempore, non usurpent, nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent. (a)

Circa hanc Constitutionem aliqua notanda veniunt. *Primò*. Ubi hætenus jus Regaliæ usurpatum non fuit, prohibet deinceps usurpari, eòsque qui hunc abusum inducunt, nullo dignitatis discrimine anathemate ferit, & ne à quoquam dubitari possit, quid nomine Regalium voluerit Concilium intelligi, multiplicantur aliæ voces æquivalentes, videlicet: *Custodiæ, defensionis, usurpationis, & vindicationis fructuum vacantium Ecclesiarum*; quæ omnia Regaliam, de qua agimus, apertè notant, ut nihil apertius dici possit, & videri possunt Glossa, & Archid. in *cap. Generali in 6*. Observat etiam Durandus Speculator Episcopus Mimatens. qui Concilio interfuit, Patrùmque jussu Canones contexit, ac commentarijs illustravit, Galliæ, Angliæque Episcoporum querelas Concilium Patrèsque inclamantium evicisse, ut hic Canon ederetur. (b) Marca verò Archiepiscopus Parisiensis preces etiam Philippi Audacis, ejusque Oratorum accessisse dicit hoc ipsum à Patribus postulantis. Hæc ergo Regaliæ, seu Custodiæ restrictio ab eo Concilio edita est, cui sanctissimus Pontifex præfederat, cui Episcopi supra quingentos aderant, Prælati mille, omniumque in Europa Principum Oratores, imò & ex Asia, Perfiæque: quo nullum in Ecclesia majus florentiusque habitum est: in quo de summis rei Christianæ capitibus agitarum; cui non Galliæ tantùm Legati, Episcopique assidebant, sed quorum etiam precibus querelisque datum, ut Regaliæ omnia pervagantis modus aliquis, limèsque figeretur, dictà ijs poenâ

D 2 omnium

(a) Concil. Lugdun. can. 12. anno 1274. Vide Reg. Sacerdot. à fol. 70.

(b) Durand. in Commentar. can. 12. quos Majolus edidit I. C. anno. 1569.

omnium gravissimâ, qui aliquid contra molirentur, aut etiam non obstitissent: quæ omnia mihi volutanti omninò persuadent hunc Lugdunens. Concilij Canonem Regi Galliarum studiosè occultatum esse, aut aliâ facie, quàm est, exhibitum; & facile fuit castris potius, armisque, quàm aris intentum fallere; si enim illum, ut est, perspectum habuisset, numquam credo tam salubre Decretum, tam sanctè, tantòque apparatu in Gallia factum, & à Galliæ Regibus, Episcopisque experitum violari passus esset, idque parvo, & Rege indigno quæstu; sed, ut dixi, ad Regem veritas non pervenit. *Secundò.* Causa, quæ Concilium permovit, ut Regaliam ijs locis, ubi invaluerat, permetteret, non alia in Canone producitur, quàm *fundatio Ecclesiarum, & consuetudo* diuturna: quo ea confirmantur, quæ supra diximus: Regaliam videlicet non à jure feudali, non à Privilegio Calixti profectam esse, sed à consuetudine, quæ abusu cæpta in usum, tandèmq; in tolerantiam, ac privilegium desijt; cur enim tam honestos titulos, & qui etiam sufficerent, consuetudine sepositâ, Concilium præteriret? imò si illis Regalia niteretur, non poterat restringi, sed universim admitti, non minùs, quàm feuda, & Investituræ debebat. Ergo ante consuetudinem nullus Regaliæ titulus, quo licita redderetur, nisi tolerantiam velis: quamquam nec tolerantia fuit, quam tot à Pontificibus, Conciliisque Decreta interruperant, aut si aliquando connivebant, metu fastidiòque tenebantur, re roties, & incassum tentatâ. *Tertiò.* Etiam post Concilium Lugdunense dubitatum est, an sola Custodia vacantium proventus (si modò feudales excipias) aut etiam usus-fructus permetteretur? sanè Bonifacius VIII. Ferdinando Castellæ & Legionis Regi solam Custodiam permisit, & cum fructus etiam vendicaret, nec monitus abfisteret; anathemate percussus est, nec priùs absolutus, quàm omnia redderet. (a) Inter alia legationis capita, quæ Joann. Cardinalis ad Philippum pulchrum functus est, (b) etiam illud erat: *Ne vacantium Ecclesiarum bona depilarentur.* Id verò nunquam Bonifacius tentasset, si privilegio Concilij Lugdunensis crederet Principes muniri, nec isti privilegium, sed consuetudinem obtendebant. Imò Philippo
Audaci

(a) Anno 1303. apud Raynald. (b) Anno 1303. apud Raynald. n. 34. & Spondan. ad ann. 1302.

Atudaci Galliæ imperante (qui per Legatos Concilio adfuerat) Regius senatus decrevit, jus Regaliæ ad decimas Ecclesiæ Constantiensis (urbs est Normandiæ) haud extendi. Alijeriam Galliæ Reges quasi dedecori, aut conscientiæ sibi ducerent, spolijs Ecclesiarum augeri, ea plerumque sacris locis donabant. Et quidem Carolus VII. Ludovicus XI. Carolus VIII. Ludovicus XII. & Carolus IX. sacræ Capellæ donarunt, qui ultimus hanc donationem perpetuam fecit; Ludovicus XIV. tertiam istorum bonorum partem addixit, qui Catholicam Religionem amplectuntur, hæresi abjuratâ. Ludovicus XIII. (a) Regnantis Pater revocatâ donatione sacræ Capellæ factâ, voluit, quæ vacante Ecclesiâ provenerant, successoribus Episcopis reservari, exemplo Christianissimo Rege digno, & in quo pietatem juxtâ & Religionem veneris. Sed tribus post annis Ludovico XIV. adhuc minore donatio rescissa est, Oeconomi vacanti Ecclesiæ dati, omnesque proventus Regio arbitrio, ad pietatem opera, subiecti, rebus in eum statum repositis, quem ante donationem à Carolo VII. factam obtinuerant. *Quarto.* Multò minus à Concilio Lugdunensi conceduntur Principibus Laicis Collationes, & Institutiones pleno jure Beneficiorum vacante Ecclesiâ. De hoc enim in Concilio altum silentium; nec verò sileri debebat tanti pretij privilegium, Regulisque disciplinæ & libertatis Ecclesiasticæ, ac Concilio Oecumenico Lateranensi sub Calixto II. tam adversum. Nec aliter Concilium Lugdunense intellexit Bonifacius VIII. in responso Legatis Galliæ dato, jus videlicet, nominandi, præsentandique, non verò instituendi ad Regem pertinere: verba Bonifacij sunt: *In Collationibus præbendarum duo sunt consideranda, jus Patronatûs, & præsentatio; Collationem verò & usum ad Laicos nullo jure pertinere posse nisi fortè ministerialiter: & alibi: Quantum ad Collationem Beneficiorum se zelantem salutis Regis frequenter ejus nuntijs dixisse, cupere se, ut Rex faceret licitè, quod faciebat illicitè, quia omnia jura clamant Collationem Beneficiorum non posse cadere in Laicum, ita quòd habeat jus & potestatem spiritualem conferendi.* (b) Et Nangis in vita Ludovici: *Sanè in Beneficijs Ecclesiasticis conferendis, quæ ad Patronatum ipsius pertinebant præcipuè in Ecclesijs Cathedralibus, ubi sede vacante ratione Custodiæ Regalium ex consuetudine pertinebat ad eum Collatio, &c.* (c) Ubi vides

D 3

Rega-

(a) Anno 1641. (b) Spond. ad ann. 1302. (c) Nanges in vita S. Ludov. p. 445.

totam Collationem Beneficiorum revocari ad jus Patronatûs, id est, ad jus præsentandi, non verò instituendi. Quo etiam modo sunt intelligendæ Constitutiones Gregorij X. *Exposuit nobis, & divina Gratia præmium.* (a) Quibus idem jus in Regibus Galliæ agnoscitur. Cæterum jus conferendi Beneficia, præsertim pleno jure, nunquam fuisse à Concilio Lugdunensi concessum, illud evidenti argumento est, quòd motà illis à Pontificibus lite nunquam Concilium prætulerint, sed solam consuetudinem, hæc unâ nitebantur, ut videre est in responso Philippi ad articulos Bonifacij, & in Philippina Constitutione ejusdem argumenti. (b) Cur verò tacerent Reges, qui omnia conquirebant, privilegium Concilij universalis, quod solum omnes rationes vincebat? nam consuetudini multa objici poterant, Concilio nihil.

Nihil ergo adjumenti à Concilio, quod Regaliam, Collationes præsertim Beneficiorum non tam extendi, quam restringi volebat, & idè nec universim Principibus permillum, sed tantum pro ijs locis, in quibus Consuetudo prævaluerat, nam ut bene Politicus: *Sapientes quædam tolerare oportet, etiam quæ non probant, ut transitum ad majora faciant: quædam in tempus rejicienda, nec Principes multis annis molliter habiti ad duriora vertendi.* (c)

VII. Cæterum nec intra terminos à Concilio præscriptos hæsere Principes; nam & cupido aliena libandi, & præsertim aulicorum consilia, specie obsequendi, suas cupiditates obvelantium limites perripit. Concilium ut vidimus statuerat, ne jus Regaliæ ubi necdum inoluerat, induceretur, sed intra consuetudinem staret. Id aliquamdiu observatum; sed post non multum temporis nullâ consuetudinis, nullâ Concilij habitâ ratione, etiam ijs locis, ubi numquam hætenus, usurpari cœptum; & quamvis jam à ducentis annis omnium ferè Galliæ Scriptorum una vox fuerit, aliquibus tantum locis, non omnibus, exerceri posse, tentatum tamen & hoc est, ut ubique exerceretur, Ecclesijs sub jugum missis. Præterito sæculo quidam è Regijs ministris Regaliam ubique locorum extendere aggressi sunt, eorûmque conatus Canonici sanctæ

(a) Gregorij X. Constitut. de an. 1271. (b) Preuves des libertez de l'Eglis. Gall. ch. 16. n. 23. Philipine anno, 1334. (c) Dion. lib. 52. Seneca, Arist. Polit. August. epist. 18.

sanctæ Capellæ promovebant; ipsis enim Regum donatione vacantes fructus permittebantur: sed in Conventu Blesis habito (a) Clerus intercessit, petitque Episcopos, qui olim immunes fuerant, relinqui pristinae libertati. Idem regnante Henrico III. à Clero in Comitibus ad fanum S. Germani repetitum, ubi cum Regius Procurator hanc propositionem in medium protulisset: *Furi Regalia omnes cum Episcopatus, tum Archiepiscopatus obnoxios esse, responsum est à Cleri Delegatis: Duos esse ordines eorum, qui à Regalia immunes essent, videlicet, qui vel per contractus onerosos se liberassent; vel qui ab hominum memoria nunquam illi subjacuisent; nec istos minus quam illos exemptos esse: nolle Clerum vel minima ex parte jus Regium delibari; quanto minus aliquid Ecclesiarum juri detrahendum esse? nec Regem hoc velle justè rectèq; amantem.* (b) Sicque Regio Advocato silentium impositum, & sententia pro Ecclesijs data. Galliâ bello civili ardente multa peracta sunt Ecclesijs adversa, quæ prudenter à Clero dissimulata; quippe inter armorum strepitus audiri Leges non poterant, ubi pax redijt Henrico Magno & victore, & Rege, omniumque votisposito, querelæ iterum à Clero auditæ, justuque Regis expensæ, ac tandem Edictum in hæc verba pronuntiatum: *Non est voluntatis nostræ Regaliam nobis vindicare, nisi intra eam formam, modumq; quæ nos, & Antecessores nostri Reges eâ gavisi sunt; nec intendimus in præjudicium Ecclesiarum, quæ hæcenus exempta fuerunt, eam proferre.* (c) Huic Edicto post certamen, morâque duorum annorum accessere vota, (d) & confirmatio Parlamenti Regij; sed paulò post, eodémque Parlamento impugnatum est, quando ad Servini Regij Advocati instantiam pronuntiatum fuit: *Regem perinde, ac in totius Regni Ecclesias, ita etiam in Bellicensem recens Coronam unitam, jus Regalia obtinere.* (e) Perculit hæc Declaratio Clerum Gallicanum, qui suas immunitates, Regiumque Edictum unâ proculcari querebatur. Henricus causâ ad se evocatâ unum annum supersederi hoc negotio, omnique processu jussit. Ludovicus XIII. Henrici Edictum anno 1606. datum confirmavit, (f) justitque per Commissarios suos Clero exponi: *Nolle Regem fructibus vacantium Ecclesiarum gaudere nisi ijs locis, quibus præteritis retrò annis gavisus fuerat,*

(a) Anno 1577. (b) Anno 1583. Vide M. de Pamiers fol. 40. (c) Anno 1606. (d) Anno 1608. die 29. Febr. (e) Bellay dans la Bresse ann. 1608. die 24. April. (f) Lud. XIII. constit. an. 1629. art. 16.

fuerat, sicque Henrici Patris Edictò standum esse. Idem Ludovicus, ut supra notavimus, pari liberalitate, & Religione fructus vacantium Ecclesiarum electis Episcopis conservari, donarique voluit. Ipse Ludovicus Decimi tertij filius edixit: *Nolle se Regalia, & simplicium Beneficiorum collatione uti, nisi ijs in locis, quæ anno 1606. Regalia subijciebantur.* (a) Tandem post multas dilaciones instruendæ suæ causæ Clero datas, ternæ constitutiones ab eodem Ludovico prodire, quibus tria statuebantur. (b) Primò: *Omnes Ecclesias, quæ Regis Imperium patet, Regalia obnoxias esse: ijs tantum exceptis, quæ titulo oneroso libertatem redemissent.* Secundò: *Omnes cum Episcopos, tum Archiepiscopos, qui deinceps promoverentur, post duos menses à juramento fidelitatis Regi præstito obstrictos fore, ut hoc ipsum juramentum in acta Regiæ Parisiensis Camera referri curent, petantque litteras, quibus expirasse, finitæque Regaliam Oeconomo, qui vacanti Ecclesia profuerat, insinuetur; id si omittant promoti, perinde; ac vacante Ecclesiâ, Regaliam duraturam.* Tertio: *Episcopi verò, & Archiepiscopi jam tum promoti, ac insulis potius, & quietâ possessione fruentes, quique juramenta sua, ut præfatum est, libris Parisiensis Camera Computorum inscribi non fecerant, nec litteras obtinuerant sublata Regalia, duobus mensibus post vulgatam hanc Declarationem, utrumque id præsent; aut si negligant, perinde ac vigente Regaliâ, & Sede vacante, omnia Beneficia ab hujusmodi Episcopis conferri solita, & aliâ Regiæ dispositionis futura, ac titulo Regaliâ impetratum iri.* Hæc sunt tria capita, quæ Regia Declaratio complectebatur, quæque classicum tot in Gallia turbis cecinere, alijs Regiam voluntatem aut spe, aut metu secutis, alijs mediam viam ingressis, vanisque protestationibus eam libertatem tuentibus, quam factò prodebant; alijs verò aperè obnixis: pauci hi quidem, & majori pretio quàm numero, præsertim accessu Romani Pontificis, sed hoc ipsum veritatis indicium fuit, quæ paucis placet, cum amantes mendacio abundant. Et planè tanta, & tam invicta sunt argumenta, quæ Regaliam universim extendi non posse ostendunt; & omnium ferè in Gallia Scriptorum votis firmata, ut post editum Episcopi Apamiensis de hoc argumento Tractatum, nemo ausus fuerit obniti, & quæ ille scripserat, refutare: nec ingenia deerant, nec præmia audentibus proposita; sed reverentiâ veritatis absterriti sunt; cur enim nuditatem suam Soli exponerent, ridendi si prodirent?

§ II. Jus

(a) Anno 1657. die 12. April. (b) Anno 1673. & 1675. die 2. April.

§ II.

Jus Regaliæ, quod hæcenus in aliquibus tantum Galliæ Ecclesijs locum habuit, non posse ad omnes extendi.

SUMMARI A.

1. Regalia, omnium retrò Conciliorum, ipsiusque Galliæ testimonijs damnata, consuetudine sustineri vix poterat: saltem ubi consuetudo non erat, etiam ante Concilium Lugdunense exerceri non potuisse, duorum Galliæ Regum exemplis, Parliamentorum sententijs evidenter ostenditur.

2. Concilij Lugdunensis Decreto Regalia extensio prohibetur, idque Gallis expetentibus.

3. Idem ex varijs Regum, & Parliamentorum Galliæ Constitutionibus, Arrestisque, & omnium serè Gallorum testimonijs probatur.

4. Non eas solùm Ecclesias eximi, quæ titulo oneroso libertatem redemere, sed omnes, quæ hæcenus in possessione sua libertatis fuere, idque Gallos ipsos fateri.

5. Parva Regum Galliæ ex Regalijs emolumenta; maxima ipsorum, & Ecclesiarum damna: Ludovici VII. & IX. egregia in hanc rem exempla.

I.



IX aliam in tota Ecclesiastica historia causam reperias, tam evidenter, & omnium etiam Gallorum testimonijs probatam, imò documentis ex Regijs Archivijs depromptis, ut ista, quam suscipimus defendendam: rationibus verò tam infirmis, cassisque oppugnatam,
E ut vel

ut vel suis Auctoribus rubori, ac ludibrio fuerint, prodiderintque inanitatē causæ tam levibus argumentis fultæ; cum tamen multò maxima esse oportuerit, quæ omnium Canonum, Conciliorum, Regum, Doctorum, & Galliæ ipsius auctoritati opponerentur. Hæc an vera sint, ex decursu, & ipsa intelliges. Primò igitur ea omnia produci possunt testimonia Canonum, Conciliorum, Episcoporum, Imperatorum, Regum, Auctorumque, quæ superiori paragrafo enumerata sunt; quæque, ut vidimus ab anno 499. quo Clodovæus Catholicam Religionem amplexus est, usque ad annum 1122. cum celebratum est Concilium Lateranense sub Calixto II. Papa (imò multò post illud) semper Regaliæ damnarunt, vel potius eos abusus, qui postea Regaliæ inducendæ ansam dederunt. Ea sunt Concilia Antiochenum, Chalcedonense, Nicænum secundum, Pontigonense, Troslejense, Reghiehse, Aurelianense, Parisiense, Tolosanum, &c. Capitularia Caroli Calvi, Constitutiones Imperatorum Joannis, & Emmanuelis Comneni, Friderici, Principumque Germaniæ & Galliæ, Gregorij Magni, Gregorij Turonensis, Hincmari, Flodoardi, Gerberti, & aliorum. Hi omnes locis suprâ citatis Regaliæ, seu potius primas Regaliæ fibras penitus execrati sunt, tantumque abest, ut eam totâ Galliâ extendi voluerint, ut ne uno quidem loco passisint, & consuetudinem, quæ obtendebatur, *sacrilegam, detestandam, juri divino, humanoque contrariam* edixerint, quæ omnia ex testimonijs suprâ recensitis manifesta sunt; constat etiam, quæ mens Gallicanæ Ecclesiæ tot Concilijs, exemplisque expressa, olim fuerit; quid verò dicerent, egregij, invitique illi Galliarum Antistites, si eam consuetudinem, quam ne uno quidem loco dignati sunt, jam tota Galliâ dominantem cernerent? imò & pro Ecclesiæ Gallicanæ legitimo partu semet ferentem? Post Concilium Lateranense jam superiori paragrafo ostendi, jus Regaliæ solâ consuetudine, non privilegio, aliòve justo titulo stetit, & consuetudinem pacandæ Principum conscientiæ, excusandæque abusui vix suffecisse, quod præter ipsorum Principum testimonia, quæ produximus, etiam innuit Marca Archiepiscopus Parisiensis, cujus hæc sunt verba: *Cum autem usus-fructus reddituum Episcopatus (si redditus feudorum excipias) & Collatio Præbendarum ex Consuetudine adversus Canones proficiscerentur, optimum factu existimârunt*

runt Principes, ut hujus consuetudinis confirmationem peterent decerni in Concilio Generali Lugdunensi. Sed quidquid de hoc sit, an videlicet ea consuetudo legitima fuerit, & sufficiens, ut Regalia exerceri tuto possent, illud saltem evidens est, ubi consuetudo non erat, exerceri non potuisse, tunc enim omnis aberat titulus, quo Canonum transgressio Regaliam enixissime prohibentium excusari posset, & ideo Principes non aliter hoc jure utebantur, quam ubi, & quando consuetudo illud permittebat: quod duorum Galliae Regum exemplis evidenter demonstratur. Primum est S. Ludovici, in cujus vita hæc Nangius: *In Beneficijs Ecclesiasticis conferendis Deum semper præ oculis habebat, præsertim in Ecclesijs Cathedralibus, ubi sede vacante ratione Custodiæ Regalium ex consuetudine pertinebat ad eum Collatio Prabendarum.* (a) Sub eodem Rege vacante Ecclesiâ Aniciensi apud Velaunos titulo Regaliæ impetebantur tam in urbe, quam suburbij, totòque civitatis territorio jurisdictio temporalis, vectigalia, alijque proventus ejusdem Ecclesiæ, ac etiam Beneficiorum Collationes: obstitit Capitulum, ostenditque, nunquam id consuetudinis fuisse, ut videlicet vectigalia extra urbem, ac Beneficiorum Collationes ad Regem pertinerent, idque recens tentari cœptum, à decessu videlicet duorum Episcoporum, qui Ecclesiam Aniciensem ultimò gubernaverant; id verò legitimæ consuetudini inducendæ satis non esse; quippe consueta dici non posse, quæ bis tantum contigerint; sic etiam Beneficiorum Collationes nunquam hætenus sibi Reges vendicasse. His à Capitulo allegatis, probatisque Parlamentum Parisiense decidit: *Ecclesiam Aniciensem libertati suæ relinquendam esse.* (b) Quam Parlamenti sententiam S. Ludovicus suo Diplomate confirmavit, cujus inter alia hæc sunt verba: *Quia per inquestam, quam fieri fecimus, probatum non extitit, quòd vacante Ecclesiâ supradictâ nos, vel nostri Antecessores domum Episcopalem vel fortitericia alia civitatis, castra etiam extra civitatem, seu villas alias, sed nec pedagia ullo unquam tempore habuimus extra civitatem, nisi à duabus ultimis vacationibus, vel aliquando dignitatem aliquam, aut Prabendam contulerimus; super his ex nunc in perpetuum dictam Ecclesiam nolumus molestari, &c.* (c) Ubi vides nec Regium Par-

E 2

lamen-

(a) Nangius in vita S. Ludovici. (b) Parlamenti Parisiens. arrestum Anno 1259. (c) Constitutio S. Ludov. an. 1259. mense Julio. Ex Regeftis Parlam. & Cameræ Computor. apud Chopin: Marca lib. 8. Concord. cap. 24. n. 3.

lamentum, nec ipsum Regem voluisse Regaliam ultra consuetudinem extendi; imò Regio Procuratori onus probandi incumberebat, Regem in antiqua possessione, & consuetudine versari Regaliam percipiendi, nec prius admittebatur, quàm id probasset, ut ex allata Constitutione palàm est, & fatetur Marca, & Ruzeus in privilegio 55. (a) Exemplo, vestigiisque B. Ludovici Philippus Audax Ludovici filius egregiè institit, cujus iussu cum esset Apamijs Ecclesiæ Albiensî restituti sunt fructus à Seneschalco Carcasiensi obtentu Regaliæ occupati, Capitulo proclamante, id hæcenus numquam esse factum, & ided nec fieri posse; verba Arresti (quod duos ante Concilium Lugdunense annos datum est) sunt hæc: *Sabbatho post Ascensionem Domini restituta fuerunt apud Apamias, & reddita per Dominum Regem procuratoribus Capituli Albiensis Regalia Ecclesiæ Albiensis, quæ mortuo Episcopo Seneschalco ceperat, & saisnaverat sine causa, cum Dominus Rex super hoc nunquam usus fuisset, prout ex aliorum, & ipsius relatione fuit inventum.* (b) Constat ergo etiam ante Concilium Lugdunense Regaliam non alibi admissam, exercitamque fuisse, quàm ubi consuetudo vigeat. Id verò multò magis post Concilium Lugdunense obtinuit, quod tam apertum, & evidens est, ut nihil magis.

II. Nam Concilium ipsum quod attinet, Regaliam ibi tantum admittit, ubi hæcenus inveterata consuetudo inoleverat; alibi verò, & præter morem eam induci sub pœna anathematis ipso facto incurrenda, nullaque dignitatum exceptione, enixissimè prohibet. Eos verò Clericos, qui se, ut deberent talia facientibus non opponunt, proventibus omnibus privat. Fuit hoc Concilium in Gallijs habitum, in Gallijs receptum, Regisque Galliarum Oratoribus, ipsoque Clero Gallicano, qui frequens aderat, non solum non contradicentibus, sed potius vehementer approbantibus, & ut id statueretur, connitentibus; sic enim Durandus Speculator Episcopus Mimatensis, qui Concilio interfuit, testatur: *Præsens constitutio, inquit, fuit ad clauorem Prelatorum Franciæ, & Angliæ promulgata.* Habes hæc ergo mentem Ecclesiæ Gallicanæ in generali Concilio expressam, & Regaliam ad solam consuetudinem restringentis

(a) Mar. lib. cit. n. 2. (b) Arrestum Parlam. Parisiens. anno 1272. Apud Marc. lib. 8. cap. 26. n. 3. M. de Pamiers, fol. 28.

stringentis; immeritò igitur Ecclesiæ Gallicanæ doctrinam jaçant illi, qui hâc nostrâ tempestate eam ipsam doctrinam impugnant, titulo filios, factò hostes professi; & planè nihil invenias, quod huic Concilio opponas, nam & generale fuit, & in Gallijs habitum, & à Gallis receptum, approbatumque, & tandem ad mentem, votumque Gallorum pronuntiavit. Hoc ergo Concilium sufficeret, quamvis alia deessent, sed nec alia desunt, imò abundant.

III. Anno 1302. qui fuit vigesimus octavus post Concilium Lugdunense, Philippus Pulcher Constitutionem edidit, cujus hæc sunt verba: *Quantum ad Regalia, qua Nos, & prædecessores nostri percipere assuevimus in aliquibus Ecclesijs Regni nostri, quando eas vacare contigerit. Idem Philippus in litteris ad Bonifacium VIII. datis: Aliquarum Ecclesiarum, & Præbendarum collatio ad Nos jure regio pertinet.*

Anno 1303. Idem Philippus: *Nolumus, inquit, quòd gentes nostræ occupent Regalia Ecclesiarum Provincia Narbonensis.*

Anno 1334. Philippus Valesius in celebri sua Constitutione, quam Philippinam appellant: *Cùm ab aliquibus dubitatum sit, an jus Præbendas, Dignitates, aliæque Beneficia conferendi ad Nos pertineat, vacante videlicet Ecclesiâ, & in ijs locis nostri Regni, in quibus jus Regaliæ obtinemus. Ordinatio, cujus initium: Episcopus: Dum Episcopus alicujus Episcopatus decedit, ubi Dominus Rex habet Regaliam.*

Anno paulò supra 1300. Celebris quædam Constitutio prodita est, cujus initium: *Dominus Rex.* In ea omnes speciatim Ecclesiæ numerantur, quæ juri Regaliæ aut subditæ, aut exemptæ sunt, ex qua luce clariùs patebit, noluisse Reges universim, totoque Regno, sed certis tantum locis Regaliam extendi. Ea sic habet: *Dominus Rex prout constat per antiqua scripta Camera consuevit capere Regaliam cùm vacaverit in Provincijs, quæ sequuntur: in tota Provincia Senonensi, & suffraganeis, exceptâ Diocesi Antistodorensi, in qua Decani, & Capitulum dicuntur permutationem fecisse cum Rege: in tota Provincia Rhemensis, exceptâ Cameracensi: in tota Provincia Bituricensi, exceptâ Lemovicensi, Cathurcensi, Rhutenensi, Albiensi, Mimatensi, Treconensi, &c. In tota Normannia habet Regale; in Provincia Auxitanensi, & Arelatensi, & per consequens in tota Lingua Occitana nihil habet, in Provincia Burdigalensi solum. Verumtamen de Piclaviensi fuit computatum anno 1306. sed Rex per litteras suas totum Episcopo restitui jussit. Et in codice manuscripto (qui in Bibliotheca asservatur Reginæ*

Sueciæ, continétque quàm plurima manuscripta arresta) hæc verba prioribus adijciuntur: *Tunc conditione habitâ, quòd inquirerent diligenter, si Prædecessores Episcopi nunquam fecissent homagium Regi, & si sic quod recuperaretur super ipsum Episcopum, quod ei fuerat restitutum.* Ubi clarè exprellum vides, Regij Procuratoris officium, ac munus fuisse, ut probaret, stetisse penes Regem capiendæ Regaliæ possessionem, quam nisi probâisset, pro Ecclesiarum libertate pronuntiabatur.

Anno 1352. Alia, & ferè similis Constitutio condita est, cujus titulus: *Ecclesia cadentes in Regaliam:* Continétque 30. Diocesces, nullâ tamen factâ mentione Provinciarum Aquitanæ, Occitanæ, Provincie, & Delphinatûs.

Anno 1408. & 1451. Constitutiones Caroli VI. & VII. *In Episcopatibus, in quibus Regaliæ jus habemus.*

Anno 1499. Ludovicus XII. *Omnibus nostris Officialibus sub pœna, qua sacrilegis debetur, infligenda prohibemus, ne usumfructum Archiepiscopatum, Episcopatum, aliorumque Beneficiorum occupent, in quibus jus Regaliæ non habemus.*

Anno 1606. Henricus Magnus omnes illas Regum Antecessorum Constitutiones confirmat, declaratque: *Nolle se Regaliâ frui. nisi intra limites, modumque à suis Antecessoribus præscriptum, nec velle eam cum præjudicio Ecclesiarum exemptarum extendi.*

Anno 1629. Ludovicus XIII. regnantis Pater ad preces Cleri Gallicani Edictum Henrici Magni ratum vult esse, haberique.

Præsertim verò Provinciam Septimanniæ fuisse à Regaliâ exemptam infinita ferè sunt documenta, quæ apud Marcam, & Episcopum Apamiensem videri possunt. Accessit hæc Provincia Coronæ Gallicæ non simul, sed per intervalla, videlicet sub Ludovico VIII. Ludovico IX. & tandem plenè sub Philippo Audaci Regibus Galliæ: accessit verò eâ conditione, ut juribus ac privilegijs suis, quæ olim acceperat, deinceps potiretur, inter illa non minimum fuit immunitas à Regalijs: hanc quamvis Principum nonnulli turbâssent, restituta tamen est, & in antiquum statum reposita à Raymundo, & Alphonso Comitibus Tolosanis, & Comitissa Ermengarda; præsertim verò à Carolo V. Rege, *qui in omnibus Ecclesijs, & Abbatijs Septimanniæ nullam se Regaliâ affectare profitetur.*

(a) Qui-

(a) Quibus accessere quàm plurima Pontificum, Regumque Diplomata, Parliamentorum arresta, aliæque sententiæ, arbitramenta, transactiones, concordata, præsertim verò continua, & nunquam intercisâ possessio.

Accedit omnium ferè Scriptorum, qui hoc argumentum tractarunt, una eademque sententia id ipsum confirmantium; ij sunt: M. le Maître Primus Parisiensis Parlamenti Præses, in cap. 4. Constitutionis, cui initium: *Dum Episcopus. Ubi: Certissimum est Regem non in omnibus sui Regni Episcopatibus Regalia potiri: quod aliquoties repetit.*

Choppinus celebris (b) Parlamenti Advocatus: *Si à Pontificia legum relaxatione hoc Regalium genus magis, quàm à Possessione strictis finibus septa, promiscuus hic fuisset, & indefinitus privilegij usus, in omnes Episcopatus Gallia, &c. & infra: Quatenus Regalium jus in aliquibus Ecclesijs possessum, eatenus præscriptum, questumque intelligitur. Et alibi, (c) In multis quidem sacrarum Ecclesiarum finibus Gallia, ignota sunt, nec usu trita Regalium jura.*

Rebuffus in Parisiensi Universitate juriarum Professor celeberrimus in Tractatu de Regia ad Prælaturas Nominatione: *Reges in aliquibus tantum Ecclesijs sui Regni Beneficia conferunt titulo Regalia, idque ex Privilegio, & concessione Ecclesia, cum aliis juri communi id repugnet.*

Auctor Glossæ in Pragmaticam sanctionem: *Sicut Rex Francia, & Rex Anglia vendicant sibi (vacantibus Ecclesijs) jus conferendi Beneficia in quibusdam Ecclesijs Cathedralibus.*

Eodem modo loquuntur Durandus Speculator, Joannes Ferault jurisconsultus Gallus, Carolus Grossalis jurisconsultus Tholosanus, Duarenus, Pasquier Regius Advocatus, qui adulatores aulicos eos vocat, qui jus Regaliæ ad omnes Ecclesias proferre audent. Et denique Petrus Marca Archiepiscopus Parisiensis. Hi omnes, & quot quot de hoc argumento retrò temporibus scripsere, unâ eademque voce profitentur jus Regaliæ in aliquas tantum Ecclesias, non omnes, Regi competere. Ex quibus facile colligas, quænam in hac re totius Ecclesiæ Gallicanæ, prout videlicet sacris, prophanisque ordinibus constat, mens, & sententia fuerit. Quæ licet clarissima sint, non desunt tamen tergiversationes vinci nolentibus; frustra enim veritatem istis ostendas, quam non quærunt, imò adversantur.

IV. Di-

(a) An. 1138. 1155. & 1209. (b) Choppin. L. I. de sacra Politia. (c) Lib. II. Monasticon.

IV. Dicunt ergo verum esse, non omnes Ecclesias Regaliâ teneri, illas enim eximi, quæ aut speciali privilegio à Regibus exemptæ sunt, aut titulo oneroso libertatem redemere; istas immunes esse, nullasque præterea. Cæterum quàm hæc sint inania, & iudificandæ veritati quæsita, quis non videt? Concilium enim Lugdunensè non aliquas tantum, paucasque Ecclesias Regaliæ subducit, quæ privilegio, aut contractu aliàs tutæ sint, sed omnes illas, in quibus Regalia hæctenus exercita non fuit, hæc verò multò plures sunt, quàm Privilegio affectæ. Concilij verò Lugdunensis, & Ecclesiæ Gallicanæ, quæ illius Concilij maxima, & præcipua pars erat, eadem mens, & sententia fuit; imò Gallorum querelis ea Constitutio debetur, ut supra vidimus. Id si Galliæ Antistites cum aulæ minùs blandirentur, facti sunt, non eas tantum Ecclesias eximendas esse, quæ Privilegio, aut contractu aliàs tutæ sunt, sed omnes, quæ retrò temporibus Canonicâ, & naturali libertate gaudebant: sicut in Conventu ad S. Germanum habito Henrico III. imperante Clerus loquitur: *Oportet ab onere Regaliæ primò Ecclesias eximere, quæ contractu aliquo, commutatione, aliòve titulo oneroso hanc exemptionem sibi à Regibus paravêre. Secundo eas Ecclesias, quæ jam à tempore hominum memoriam superante in possessione, & libertate sunt, ne huic oneri subdantur; illa præsertim, quæ hæc ipsâ libertate prius gaudebant, quàm coronæ unirentur; nec veritati consentaneum est, accessu ad coronam suâ libertate aut Privilegijs excidisse, quæ in hunc usque diem semper servârunt.* His Cleri rationibus & ipse Henricus assensus est, & propositio Pybraci Regij Advocati eliminata. Idem fatetur Petrus de Marca, cujus hæc sunt verba: *Cum antiqua Parlamenti arresta jus Regiam consuetudine niti docuerint, nullamque aliam ejus asserendi probabilem rationem invenerint Doctores Parisenses, quàm vetustam consuetudinem ex aequitate profectam, mirum videri non debet, si Reges, qui primi leges in hac materia Regalium condiderunt, ad fori usum accommodatas, jus illud coërcuerint ad Ecclesias, in quibus receptum erat, Regem eo jure uti.* Si ergo nullo alio titulo, quàm consuetudinis, Regalia nititur, idque Parlamenta, Doctores Parisenses, ipsique Reges agnovêre; sequitur, ubi consuetudo non est, nullum etiam esse titulum, rationemque Regaliam exercendi. Denique ex arrestis, Regijsque tabularijs, ac omnium ferè Juris consultorum, & Advocatorum Galliæ testimonijs constat, multas Eccle-

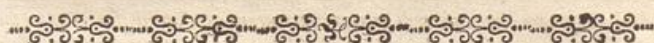
Ecclesias à Regalia liberar esse, immunèsq; videlicet: Camera-
 censem, Lemovicensem, Cathurcensem, Rhutenensem, Albien-
 sem, Mimatensem, Macloviensem, Trecorensem, Auxitanensem,
 Arelatensem, omnèsq; insuper Ecclesias Provinciarum Septi-
 manniæ, Provinciaë, Delphinatûs, Aquitaniæ, aliàsque recentib;
 victorijs Galliaë adjectas, de quibus vide *Marcam lib. 8. à cap. 26. &*
Episcopum Apamiensem in Tractatu Regalia à fol. 86. Has inquam omnes
 immunes fuisse constat, liberàsque, sive jam contractui oneroso,
 sive antiquæ possessioni, ac Concilio Lugdunensi tribuas: si ergo,
 quocunque tandem titulo, liberæ sunt, quâ, rogo, æquitate gra-
 varî possunt, & jugo subdi nunquam accepto? sit contractus, sit
 quidquid velis, tantum ne ferviant; quamquam, ut dixi, nec
 privilegium, nec contractus sit, sed Ecclesijs innata, & à Canoni-
 bus, præsertim verò Concilio Lugdunensi sancita libertas. Enim
 verò si quis attentè consideret, quid Regaliaë extensio ex una parte
 lucri, ex alia verò incommodi Regibus asserat, mirabitur tanto
 illam ardore, conatûque quæsitam esse. Emolumenta, quæ ex ea
 proveniunt, si magnificentiam, opèsq; Regum Galliaë spectes,
 vix guttam addunt ingenti pelago; præterquàm, quòd eorum
 Majestatem indignum credas, si Ecclesiarum spolijs onusti incedant,
 quas olim augere consueverant. Et quamvis moderni Regis pie-
 tate factum sit, ut modestissimè illis utatur, tertiâ eorum parte
 Neophytis adscriptâ; quis nobis tamen pollicetur, foribus semel
 apertis, eandem semper posteris Regibus & moderationem, &
 pietatem fore, & non potiùs in Regium ærarium, communèmq;
 alveum, etiam hunc rivulum decursurum, sacrâ pecuniâ in pro-
 phanos usus absumptâ? nam & hic semper genius abusibus fuit,
 ut faciem honestate velarent, lentèque procederent, modestissimis
 inijtis, sed lugendo sine. Et quamvis hæc omnia desint, finis sal-
 tem sacrarum foundationum, quas esse inviolatas decet, & potestas,
 ac administratio Episcopis debita, in Reges transfertur: & quis
 credat oblationes ex alieno Deo placere? maximè in Regibus,
 qui proprijs abundant? Idem, multòque magis in Collationibus
 Beneficiorum locum habet. Olim cum Reges Beneficia nulla con-
 ferrent, excusari, aut saltem ferri poterant, si etiam hujus juris
 exercendi aliquâ cupiditate tangebantur: nunc verò post Con-
 cordata,

cordata, quando præter tot inferioris Ordinis Beneficia, quæ varijs ex titulis donant, omnes Prælatuæ, omnesque Episcopatus, & Archiepiscopatus ex Regum voto, & nominatione conferuntur, vix aliud superest, quod optare debeant: enimverò Canonatus, aliæque minoris numeri Sacerdotia vix punctum efferunt, tot alia, tantique momenti possidentibus; cum tamen ex alia parte Principis conscientiam magnopere gravent, nec minori damno Ecclesias afficiant. Si Canonatum, aliarumque Dignitatum, & Beneficiorum collatio ex solius Principis voto, arbitrioque penderet, extra periculum res esset; illos quippe nec lucri captandi, nec aliæ sordidæque cupiditates tangunt, quas in privatis ministris reperias: istis ergo vacuas dignitates implendi tota cura committitur, Principe in alia, & majora intento; hinc est, dum isti referunt, orant, supplicântque, illos Principi offerunt, quos non Ecclesijs utiles, sed sibi suisque putant; Sacerdotia interim indignis immeritisque donari; aut potius vendi, quique nil minus cordi habent, quàm ut in Ecclesijs suis resideant, ut oculis subditorum virtutum exempla proponant, quos potius vitæ, morumque licentiâ, & perverfitate Clericis indignâ offendunt. Tantoque id pejus, si Ecclesiæ procul absunt; tunc enim ijs, qui digni essent, præteritis, succedunt aulæ assueti, mutantque Beneficia recens accepta, aut etiam resignant, pensionibus egregiè impositis; quippe non tam illis Ecclesiarum, quàm lucri, ac proventuum cura est, animarum interim pretio, ac pauperum patrimonijs contra fundatorum intentiones in delicias consumptis. Obsident aulam Sacerdotum & ambientium greges, non tam meritis, quàm pretio, gratiâque Sacerdotia captaturi; ij verò, qui meritis quidem, sed non patrocinijs, aut ære abundant, in obscuro sunt, latentque, nec ulla virtutes consequendi cura est desperatione præmiorum. Illi ipsi, quos Ecclesiastici, Laicique Patroni nominârunt, aut expensarum, aut litium metu, aut etiam tædio itinerum (quippe Parisijs tantùm de Regalijs disceptatur) causam etsi justissimam ijs deserunt, qui plus gratiâ, potentiâque in aula valent, unde Ecclesias indignis tandem repleti necesse est; quippe ex Canonatu etiam ad Episcopatus, altioresque cathedras iisdem artibus eniti in promptu est. Constat ergo parum quidem emolumentum ex Regalia Prin-

Principi provenire, multum tamen periculi, multumque damni, tantòque amplius, quantò illa magis dilatur; ut prudenter à Marca Archiepiscopo Parisiensi dictum sit: *Tanti non esse Prabendarum istarum Collationem, ut ejus etiam in loca, in quibus à Christo nato nunquam exercita est, proferenda studio, antiquas Regni leges, Conciliorumque Decreta subverti necesse sit.*

Qua in resunt etiam æternæ memoriæ digna Ludovici VII. & IX. Regum Galliaë exempla. Cùm enim huic instituendi Pastores à Pontifice potestas facta fuisset, ad idque Legatus Româ rediens Diploma protulisset: *Quòd mea, inquit, negotia Roma strenuè objeris, laudo: quòd mihi à Pontifice munus hoc retuleris, non probo: intelligo enim, quanto cum periculo anima mee, & Regni id susciperem: ac protinus in ignem Diploma projecit.* De eodem beato Rege narratur, noluisse Collationibus Sacerdotiorum se immiscere: *Sat mihi est, inquit, coram Deo de temporalibus mihi creditis, non etiam spiritualibus, rationem reddere.* De Ludovico VII. hæc habet Thomas Walsinghamus: *Reversus Ludovicus junior de Hierosolymitana contra Saracenos expeditione, cùm quidam Clericus Româ papale privilegium attulisset, quo in omni Ecclesia cathedrali sui Regni, jus conferendi primam vacaturam cum cunctis fructibus medio tempore provenientibus, continebatur, confestim conclusit literas, dicens: Malo illas hic comburere, quam si propter illas in inferno comburerer.* Hæc Regum Galliaë olim exempla, vocèsq; fuerunt, à quibus quàm aliena sint sensa, quæ regnanti Ludovico inspirare aliqui conantur, nemo non videt. Rationes verò quibus id agunt, tam sunt exiles, vanæque, ut mirum sit, ijs ipsis, qui eas producunt, pudori non esse: enimverò cupiditas aulam demerendi, supra pudorem & veritatem fuit, id postea videbimus; nunc in D. Thoma Cantuariensi, ideam, exemplarque Ecclesiasticæ libertatis proponemus, in quo constantiam, fortitudinem, candorèmq; animi videre, & imitari liceat, aliàsque virtutes sacerdote dignas, omni quidem adulatione, & furo liberas; reverentiæ tamen in Reges suos, amorisq; plenas; & ex quibus intelligas, quid Episcopi Deo, quid Principi debeant, tantòque aptius præsentis causæ hæc digressio conveniet, quòd D. Thomæ pugnandi, vincendique argumentum Regalia fuit, hæc Martyrem fecit; ut mirari non debeas, si eam causam nos calamo, & atramento tuemur, quas ille tormentis, & sanguine;

ne; hæc sunt præmia, & sigilla veritatis: nec alio discrimine verum à falso Pastore distinguas, quam quòd iste fugà, ille pugnà probatur: Mercenarius, inquit Christus, & qui non est Pastor, cuius non sunt oves propria, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit, & lupus rapit, & dissipat oves. In quem locum eleganter S. Gregorius: Mercenarius quidem est, qui locum quidem Pastoris tenet, sed lucra animarum non querit, terrenis honoribus inhiat, temporalibus lucra pascitur, impensâ sibi honoris reverentiâ letatur. Hic videt lupum venientem, quia tranquillitatis tempore plerumque ad gregis custodiam sicut verus Pastor, ita etiam Mercenarius stare videtur, sed lupus veniens indicat, quo quisque animo super gregis custodiam stabat. Lupus enim super oves venit, cum quilibet injustus, & raptor fideles quosque, atque humiles opprimit; sed is, qui Pastor esse videbatur, & non erat, relinquit oves, & fugit, quia dum sibi ab eo periculum metuit, resistere ejus injustitiâ non præsumit; fugit verò non mutando locum, sed subtrahendo solatium: fugit, quia injustitiâ vidit, & tacuit: fugit, quia se sub silentio abscondit, quibus bene per Prophetam dicitur: Non ascendisti ex adverso, nec opposuisti murum pro domo Israël, ut staretis in pratio in die Domini. (a)



§ III.

Certamen contra Regaliam à S. Thoma Cantuariensi Archiepiscopo susceptum, aliisque in simili causa laborantibus propositum.

SUMMARIÀ.

1. Regibus suis & reverentiam, & libertatem Pastores debent.
2. S. Thomas Archiepiscopus Regaliâ abusus impugnat, & hæc ei necis causa: ejus in aula mores: electio in Archiepiscopum, & Sanctitas.
3. Regem offendit, & quas ob causas?

4. Sub-

(a) Ezech. 13.

4. *Subscribit Clarendunæ Regijs consuetudinibus, & quare? pœnitétque.*

5. *Northantonia cum Regijs configit.*

6. *Fuga, exilium, pericula, & epistole ad Alexandrum Papam.*

7. *Alexander Henrici Legatos Senonis audit, & paulo post S. Archiepiscopum, qui causam in sacro Consistorio dicit, postea resignat.*

8. *Pontiniaci Monachum agit, & ab Henrico pellitur: Schisma Henrici, & ab Alexandro Legati.*

9. *Regem convenit, orátque, nec tamen placat, & quam ob causam? Cum Gallie Rege in gratiam redit. Et quas ob causas assentiri Regi non potuit?*

10. *Alij ab Alexandro in Angliam Legati, sed nullo effectu. Sanctus Henricum convenit, nec tamen flectit: tandem Alexandri Legatis Rex cedit.*

11. *Pax cum Archiepiscopo inita. S. Thomas redit in Angliam omnium aggratulatione. Nova ab Archiepiscopo Eboracensi turbæ: Regis querela, & secuta S. Archiepiscopi cædes.*

12. *Legati ab Alexandro ad inquirendum in cædis auctores. Regis pœnitentia, ac tandem mors. Laudata D. Thomæ, & Alexandri Pontificis constantia.*



I.

Duas Episcopi personas sustinent, Pastoris videlicet, subditique, ex quibus duæ obligationes æquè proveniunt; altera, quæ Deum, altera, quæ Principem spectat, utrumque debent. Si enim Dei quidem, Ecclesiæque causam agant, ut impetu non ratione ferantur, Majestate Principis contemptâ, aut etiam neglectâ, indignisque modis provocatâ; non tam ea pietas, aut religio fuerit, quam potius immoderantia, æstusque animi sibi malè imperantis,

perantis, ac irâ concitati ratione submotâ: nec enim omnis calor vitalis est; aliquis ex morbo, febrîque provenit. Qui verò omnia Principi concedat, ac etiam erranti obsequatur, is planè nec Episcopum se, nec Pastorem meminit; quippe pereuntem videt, si-letque, & tamen revocare poterat præcipitio ostenso; cum enim non voluntate, & proposito Principes delinquant, in Ecclesias præsertim; sed aut errore, aut consilijs inducti, nullâ re magis curari, pervertique possunt, quàm aut nudatâ, aut suppressâ veritate. Nec alios reperies minoris in Reges suos fidei, quàm qui perpetuis adulationibus eos demulcent; spe enim, & quæstu ducuntur, non eorum obsequio, & reverentiâ; quòd si præmia submoveas, aut aliunde majora ostententur, eâdem facilitate, quâ Deum, & conscientiam, etiam Principem exuent, Sirenes in cantum æquè, & naufragium paratæ.

II. Unam ex præcipuis causis, quæ S. Thomæ Cantuariensi exilium, mortemque atulit, Regaliam fuisse, certum est, Henrico II. Angliæ Rege fructus vacantium Ecclesiarum usurpante, novâque electiones, quò diutiùs frui posset, in longum trahente, quem abusum cum S. Thomas non ferret, gratiâ, & vitâ excidit. (a)

Anno 1162. ex Regni Cancellario ad Archiepiscopatum Ecclesiæ Cantuariensis provectus est. Florebat tunc temporis eximia Regis sui gratiâ; quippe morum venustate, ingenio serijs æquè, ac jocis prompto; litterarum, juris præsertim, insigni peritiâ; memoriâ omnium, quæ semel legisset, audissetque, tenaci; præcipuâ denique in Principem fide, & industriâ omnium laborum victrice sibi aulam devinxerat; accesserant alia, in Clerico quidem haud commendanda, sed tamen Principi chara, luxus videlicet domesticæ suppellectilis, vestitus apparatus, & prope pompam; convivia magnificè instructa, famulantium copia, mores ad Regis genium compositi, ac ideò grati, & denique quidquid vanitatem redoleret; sed, quod in aulico mireris, præcipuâ intactâque castitate, & amorum rudi: altâ nocte, qui eum observabant, cum crederent formosissimæ cujusdam, ac olim Regi per dilectæ, amplexibus frui (nam istum donis, ac blanditijs captabat)

genibus

(a) Vide vitam S. Thom. cap. 15. & epist. 109. & ibid. in libello consuetud. cap. 12. Wilhelmus Briton. lib. 8. Philippid.

genibus nixum, & inter preces fomno, ac fatigatione oppreffum reperere. Hæc ergo vanitatis juxta, & virtutum mixturâ Regem fibi, Clerumque devinxit, omniumque Epifcoporum votis, qui Londinum convenerant, Archiepifcopatum meruit, Monachis tantum, qui Ecclefiam Cantuarienfem obtinebant, adverfantibus; (a) quippe, & hominis luxum, & potentiam Regis favore fubnixam, infestamque Ecclefij metuebant, fed eventus aliorum spes, aliorum metus fefellit; ipfe tamen omnium acerrimè hanc dignitatem repulit, & Rege ad omnia, quæ objectabat, immoto, certamini præludens: (b) *ſcio*, inquit, *quia fi Chriſto diſponente ſic acciderit, citiſſimè animum auferes à me, & gratia, quæ inter nos tanta eſt, in atrociffimum odium convertetur. Novi enim te nonnulla exacturum, & in Eccleſiaſticis te jam multa præſumere, quæ ego animo ſuſtinere non poſſum. Ubi vides, cum Cancellarium ageret, jam tum præſenſiſſe tempeſtatem, & ventis, quos Regia cupiditas excitabat, obluſtari ſolitum, vinci tamen ſe ferebat, gratiæ, & potentiæ anxius, Regi; obſequebatur invitâ conſcientiâ, quæ cauſa eſt Joanni Saresberienſi, (c) ut eum *miniſtrum iniquitatis* appellet. Sed animum cum aula mutavit; quamquàm & in aula invitum ſe teneri, honeſtūque exitum proſpicere, sæpè amicis ſuis inter lacrymas profeſſus eſt. (d) Sacris potitus cenſorem ſibi, obſervatoremque poſuit, à quo, quid Archiepifcopum dedeceret, hominèſque offenderet, moneretur: veſtis intima cilicium, & poſt hoc Monachi habitus; (e) (audierat enim, quotquot ſine hac veſte cathedram Cantuarienſi inſediſſent, infelici morte ſublatoſ) ac demum ferica, & quæ Antiftitem deceret. Canonum, Legumque ardentius, quàm par eſſet, ſtudium, dehortante per litteras Saresberienſi, cujus hæc verba: (f) *Proſum quidem leges, & Canones, ſed mihi credite, quia nunc non erit hiſ opus: non hoc iſta ſibi poſcit ſpectacula tempus: malle vos Pſalmos ruminare, & B. Gregorij Morales libros revolvere, quàm Scholaſtico more Philoſophari. Profecit monitio, adjecitque animum ſacræ Scripturæ ſtudijs; has nocti, has menſæ, ac etiam itineri miſcebat; plerumque cum iter ageret, ab itinere divertens, ut vel**

Scriptu-

(a) Vide Heribert. in vita cap. 6. (b) Heribert. in vita cap. 6. (c) Joan. Saresb. ep. 140. (d) Joan. Saresb. in vit. cap. 5. (e) Baron. ad an. 1162. n. 27. & Spond. ibid. (f) Saresber. epiſt. 31.

Scripturas legeret, vel cum alio conferret; mensæ perpetua lectio; nocte intempestâ Psalmos canere; post cantum tredecim pauperibus mensa sternebatur, præcinctus ipse ministrum agere, pedibus advolvi, aquam juxtâ, lacrymâsque affundere: sequebatur largitio quaternis in singulos argenteis: tum brevis, & delibatus somnus, post quem sacri codices, & cœlestium meditatio in tertiam diei horam producta, nullis interim admissis, qui obstrepent, prophanisque negotijs mentem turbarent. A tertia sacris operabatur, nec tamen quotidie, quodd se indignum, imparatumque crederet: tanta verò sacra peragenti vis lacrymarum, ut plures gemitus, quàm verba essent. Diei nonâ mensæ assidebat, lautæ quidem, & Regio ministro dignæ, sed quam præ dapibus lectio condiebat, & eruditorum, qui magno numero admittebantur, sermocinatio; reliquam diem negotia occupabant: munerum perpetuus contemptus, nec ei tantum, sed aulae tori, quam copiosam alebat. Non nemo cum negotij causâ in Palatio esset, & solemni, receptoque more nunchos, nunc illos auro tentaret, omnibus respuentibus: Curiam, inquit, *plusquam auream inveni, quæ non solum post aurum non abiit, sed aurum abiicit, spernit, & calcat.* Summa, & profusa liberalitas, in pauperes præsertim, quibus terna in dies convivia, intempestâ videlicet nocte, sub auroram, meridiemque. Hæc necessario commemoranda duxi, ut & sanctum fuisse memineris, quem pro aris conflictantem videbis, & tamen mundi, aulaeque gnarum, nec ex eorum numero, qui sanctitatem quidem colunt, sed rudem, agrestemque, & ideo sæculi nostri moribus haud gratam. Vix annus fluxerat, cum prima odiorum initia prorupere, parvis quidem momentis ducta, sed semper majora, ac tandem implacata.

III. Causæ indignationis istæ. *Quod officium Cancellariæ abdicasset, quippe viribus vix sacra Praefectura paribus: quod vacantium Ecclesiarum fructus, qui inveterato jam more fisco addicebantur, non Regi, sed Ecclesia deberi diceret: quod Clericos scelerum compertos Regijs Magistratibus tradi nollet, puniretque quidem, sed mitius, quàm Regi placeret: quod agros, ditionesque Ecclesie ab Antecessoribus alienatas, oblatus pretijs repeteret, hinc potentiorum odia, clam quidem habita, sed occasione, & vindicta intenta: quod Regi, an Regias consuetudines observare vellet? petenti, velle se respondit, sed salvo ordine suo:*
quam

quam formulam cum captiosam Rex diceret, & illusionibus aptam, nunquam ut ab ea recederet, moveri potuit, idemque omnium Episcoporum sensus, votumque fuit, tanto magis commoto, infensoque Rege, quod conspiratio videretur, nec ferre posset Archiepiscopum tot titulis devinctum sibi adversari. Accedebat indoles Regis mari similis, quo pacato placidoque nihil blandius, nihil immitius turbato. Audi Petrum Blefensem: (a) *Agnus est, dum pacati est animi; leo vero, aut leone truculentior, dum vehementius excandescit: oculi ejus orbiculati sunt, dum pacati est animi, columbini & simplices; sed in ira, & turbatione cordis quasi scintillantes ignem, & in impetu fulminantes.* Sed nihil æquè ut adulatorum pestes Regis animum inflammabant: nam velut Regiæ dignitatis anxij, supercilium, fastum, duritiemque Archiepiscopi incubabant, à quo nisi sibi que suisque provideret, eum demum futurum esse Regem dicebant, quem Clerus eligeret, & quamdiu Archiepiscopo placeret. (b)

IV. Rex ergo certus Archiepiscopum aut vincere, aut perdere, Clarendunam conventum indicit, quo Episcopi, Regni que Magnates magno numero confluxerunt. Omnes Archiepiscopo extrema præcinebant, Rege videlicet recenti irâ flagrante, alijs omnibus metu exterritis, paratisque obsequi; nec ipse alio animo palatium, quàm aream certamini, & victimæ dicatam ingressus est. Petebat Rex instabatque, ut Episcopi explerent, quæ polliciti essent, Regias videlicet consuetudines observare, easque bonâ fide, nec additâ illâ formulâ, *salvo Ordine nostro*: hanc enim captiois plenam esse, & ludificandi gratiâ quæsitam: hoc ipsum Oxoniæ ab Episcopis, & Thoma promissum, nec fidem semel obstrictam laxari posse, nisi promittentium, Regisque dedecore: nihil aliud à se posci, quàm quæ majoribus suis præstita, quæ usu invaluerint, quæ Sacerdotium juxtâ, Regnumque confocient. Hæc à Rege petebantur, sed imperantis potius, quàm postulantis modo; aderant minæ, flagransque vultus animi index, & denique rationes in speciem adornatæ, ne metuere Episcopos, vincique puderet. Jam plerique inclinabant, invicto tantum, & oblectante Archiepiscopo: hunc ergo trepidi juxtâ, indignantesque, & ejus potius periculo, quàm suo anxij circumstant, ostenduntque: *Nihil*

G

novâ

(a) Petrus Blef. epist. 66. & 75. (b) Joan. Saresb. in vita cap. 24.

novi à Rege, antiqua tantùm postulari: si consuetudines illa, quarum observantia ab Episcopis peteretur, iniqua dici possent, tunc dici debuissent, cùm primùm inducta sunt; nunc verò beneficio temporis, & tolerantia Pontificum, vitium si quod habebant, exuisse, in morem usumque receptas: quis nesciat leges ab Ecclesia conditas, usu, & consuetudine obliterari? quis credat tot in Anglia Antistes, doctrinâ, & pietate eximios, in eas consuetudines fuisse consensuros, si iniquas credidissent? num ergo oculos eis, ut abusum viderent, defuisse, aut conscientiam, ut probarent? Eorum igitur exempla merito Cantuariensem imitari posse recens ab aula in Ecclesiam translatum; juveni, rerumq; inexperto imitanda senum exempla esse, non corrigenda: tutius per aliena vestigia, tritaque vias incedi, quàm per novas, occultasque; excusari errores posse, veniamque mereri auctoritate majorum mixos. Omnium ab Ecclesia conditarum legum, quietem Reipublice, & pacem pro scopo esse: quiete ergo periclitante, merito leges aboleri, veluti finis suo inutiles, noxiâsque: nam & remedia cessare, cum incipiunt sanitatem conficere. Instare Regem juventâ, victorijs, Beneficijs in Alexandrum Pontificem, ipsûmque Archiepiscopum, & denique omnium pendè votis ferocem; ingentem Episcopis, Ecclesijsque, imò Regno toti tempestatem imminere, dandum aliquid tempori esse; nam & Ecclesia leges multo ex levioribus causis solvi posse, imò solere: Regem ut impotentis ira, ita brevis esse, nec obstinate; hac ubi resederit, exorari illum posse, & melioribus imbui, quæ modò non admittat obstrepente irâ; sic Petrum Apostolorum Principem mitigandis Judæis eorum sacra, ritûsque prætulisse; Paulum verò Timotheo circumciso, votisque ex Nazaraorum more conceptis, Judæis Judæum factum esse, ut Judæos lucrifaceret: Deum ipsum, qui tamen artificijs non egeat, libello repudijs duritiam Judæorum mederi voluisse; quid ergo dubitaret Archiepiscopus Canonum severitatem laxare, & Apostolorum, Deique exemplis nisi tot urgentibus malis, & indulgentiam inelamantibus? Quid Angliam, quid orbem totum dicturum esse, si unius duritiâ tot malis Angliam inundari, tot lacrymis, exilijs, & cadibus viderit? Ipsum Alexandrum Pontificem, si Angliâ adesset, mitiora suasurum, & tempori conducentia, more videlicet prudentis Imperatoris deditioem suadentis hoste jam irrumpente, & incendia, prædâque minante: totam ergo Angliam unius Archiepiscopi arbitrio, nutuque stare, servari obsequio posse, inclementiâ perituram. Hæc omnium ferè Episcoporum voces, præcèsque erant, quibus & gemitus, & lacrymæ admixtæ, plerisque etiam ad genua provolutis. Diu immotum pulsavère, & flecti nescium: molliri tandem & paulatim cæpit, illud præfertim aliàs impavidum feriebat, quòd tot alios Antistes in

tes in

tes involui secum videret; ergo sui securus, alienâ calamitate victus est: Richardus Templariorum Magister bis eum aggressus, repulsusque, tandem inflexit, luctu Episcoporum extrema formidantium ante oculos posito. Cessit ergo, Regem adiit, subscripsit, juravitque, omissa etiam illa verba Regi exosa, *Salvo Ordine nostro*, quorum loco hæc posita: *Bonâ fide servabo, &c.* (a) Reddita aulæ serenitas, sed brevi gaudio. Beato igitur Thomâ juramento obstricto, cœptæ scribi consuetudines, palamque edi, sed multò à ministris auctæ, alijs videlicet Regis gratiam caprantibus, alijs novam litibus materiam quærentibus; prævidebant enim numquam tam iniquis conditionibus sanctum assensurum, lapsurumque Regis gratiâ, quod æmulis gratum, quæsitumque: & facile fuit utrumque fallere, Rege juvene, ignaroque, quænam illæ antiquæ consuetudines essent, & quæ dolo oppositæ; beato verò Thomâ nuper infulis admoto, & aulæ magis, quàm Ecclesiæ, istiusque iurium perito: ita Wilhelmus in vita testatur. (b) Capita earum consuetudinum hæc erant: *Causas præsentationum, ac etiam Ecclesiarum, quando inter solos Clericos agitantur, ministri Regij cognoscant, decidantque. Clerici cuiuscunque rei accusati, & conventi Regij tribunalibus se sistant, illic responsuri. Nemo ex Regij ministris anathemate, aut interdicto, alijsque censuris feriatur, nisi prius ejus causâ apud Regem finita. Ab Episcopis ad Archiepiscopum, ab isto ad Regem appellabitur; Rex Archiepiscopo finem causâ remittet, nec præter Regis assensum alia provocatio admittetur. Cum Episcopatus, Archiepiscopatus, Abbatia, vel Prioratus vacaverint, Rex interim proventus omnes recipiet; Electio verò non nisi ex Regis assensu, eorumque consilijs, quos Rex destinaverit, procedet, nec alibi, quàm in Palatio fiet, ibique electus homagium Regi velus Domino ligio de vita, membris, & honore temporali prestabit, salvo tamen Ordine suo.* Hæc sunt fatales illæ consuetudines, tot in Anglia malorum faces, & quas postea Alexander Pontifex damnavit. Rex in publico conventu legi illas voluit, munitique Episcoporum sigillis; jam enim subscripserant. Ingemuit Archiepiscopus, tam insolentibus postulatis: dissimulato tamen utcunque, pressoque dolore, inducias petijt: *Rem quippe tanti momenti festinari haud debere, collaturum cum Episcopis, postea responsurum.* Nec abnuvit Rex. Cantuariensi ex palatio domum regresso, varij à domesticis sermones, alijs, quod

G 2 tem-

(a) Vide Wilhelm. in vita cap. 21. (b) Wilhelm. in Quadrip. cap. 21.

tempore cessisset, laudantibus, alijs & plerisque conniventiam damnantibus: inter quos, qui Crucem Archiepiscopo præferbat, quid tacitus submurmuraret, secumque volveret, interrogatus: indignor, inquit, tristiorque, fatalem hunc tibi, & infelicem diem luxisse, quo animam equè, famamque perdidisti: impio Regis chirographo subscripsisti, & ne testis flagitio deesset, Deum insuper jurasti; duplici delicto reus, & quod Ecclesiam prodideris, & proditorem quod juramento firmaveris; timebas quippe tam egregium facinus æternum haud fore, nisi juramento sanciretur! (a) Multum tibi Ecclesia debent, non languidè tantum defensæ, sed etiam hosti desertæ, sic nimirum Anselmus, sic Lanfrancus pugnarunt, quorum tu cathedram, non virtutem occupasti. Mites ergo in posteros funestum exemplum, & quotquot turpe obsequium, aut metus vincet, te auctorem jactabunt, Thomam, dicent, imitamur, quoties cadent.

Concusserunt Archiepiscopum hæ voces, aliàs quod fecerat pavidè cogitantem; suspiravit, ingemuit, cathedram, aramque relinquere agitavit, sacrificio abstinuit, solitudinem elegit, & cum nullum mœrori finem, aut levamentum inveniret, Pontifici Alexandro, qui tunc Senonis agebat, nuntios, & litteras misit, pœnitentiæ, dolorisque plenas. Benignè à Pontifice responsum, qui solatium adhibuit, & culpam excusavit parendi necessitate; nec abstinere Altari voluit: non remedia ægro fugienda, sed paranda, aciem potiùs repeteret, pugnamque instauraret, nullâ rem magis fugæ dedecus compensari, quàm pugnando, vincendoque; si quid verò conscientiam gravaret, confessione deponeret, se quoque Apostolicâ Authoritate indulgentiam delicto dare. (b) Paruit consilio Cantuariensis, & longâ tergiversatione Regem morabatur. Hic tantò graviùs indignari, & vindictam palam moliri, adeò ut Archiepiscopi sanguinem quæri passim jactaretur. Scriptæ ab eodem Rege ad Pontificem litteræ, quibus & consuetudines Clarendunæ editas probari rogabat, & Legationem Angliæ Cantuariensi credi solitam in Eboracensem transferri. Consuetudines negavit Alexander probari ullo modo posse, quippe libertati Ecclesiarum fatales: (c) Legationem Eborac-

(a) V. Alan. in vita cap. 22. (b) Alex. III. PP. lib. 1. epist. 26. (c) Vide S. Th. epist. 47. ad Gratian. lib. 1. epist. 164. & 178. & 165. & lib. 5. epist. 20. 21. 24. 25. & lib. 2. epist. 46.

Eboracensi concessit, excepto tamen Cantuariensi Archiepiscopo, ejusque Ecclesiâ, quam nolebat Eboracensi subiectam; quo & Regem ludit, offenditque, Thomam Eboracensis auxilio perdere volentem: nec minùs ipse S. Thomas se ab Alexandro nullâ sui culpâ deferri, æmulôque postponi ægerimè ferebat, credebâtque animos hostibus suis addi, Pontifice illis non tantùm non obnitente; sed etiam propitio: sed prudenter Alexander Regem molliùs habuerat, à quo plus Ecclesiæ periculi, damni que; nec propterea Episcopos ab obedientia, quam Cantuariensi debebant, exemptos voluit, ut ex ejus litteris patet. (a) Inter alia, quæ ad Regem scripsit, hæc digna memoratu: *Si te in aliquo futurum judicium terret, aut præmiorum in æterna requie corona te delectat, veritatem, quæ Deus est, justitiam colere, jus suum cuique tribuere, negotia Ecclesiastica, & præsertim criminalia, quæ de læsione fidei, vel juramenti emergunt, causas super rebus, & possessionibus personarum Ecclesiasticarum tractanda relinquere; Regnum, & Sacerdotium non confundere, non adeo Serenitatem tuam deceret, quàm etiam expediret. Si autem universa, quæ in usus tuos per hujusmodi angarias de bonis Ecclesiasticis convertuntur, in refectiorem pauperum, vel alijs bonis operibus expenderes, obsequium non magis Deo gratum efficeres, quàm si Altari quolibet discooperto aliud cooperires, aut si Petrum crucifigeres, ut Paulum à morte liberares. Recolere siquidem debes, qualiter Rex Saul, quia devicto Amalech prædam contra divinum præceptum servare volebat, cum se ad excusationem sui hæc ad sacrificandum referre proponeret, à Domino fuerit reprobatus, & alius eo vivo in honorem, & dignitatem Regiam fuerit surrogatus. Quomodo etiam Rex Ozias, dum iburificare voluit, & Sacerdotis sibi officium usurpare, leprâ dignâ Dei ultione percussus fuisset, tua saluti congruit ad animum revocare.* (b) Hæc in Angliam Alexander, ubi interim semper magis, magisque D. Thomas conflâbatur. Qui cum indies mortem sibi præcini nec ex vano videret, Rege implacabili, consilium fugiendi cœpit; & navigium profundâ nocte ascenderat, sed adversis ventis, undisque jactatus, & vix naufragio superstes in littus ejectus est albente vix cœlo. Jam fugam fama fulgaverat, aderântque à Rege, qui ejus suppellectilem fisco addicerent, sed domi repertum ad Regium tribunal Northantoniam postulant causam dicturum.

V. Aduit, & palatium unâ cum alijs ingresso fores à tergo

G 3

clausæ,

(a) Alex. epist. lib. i. epist. 39. & 40. (b) Lib. i. epist. 42.

clausæ, ne copia discedendi esset: ibi multis accusationibus pulsatus est. Prima fuit: Archiepiscopum à Rege citatum non adfuisse; respondit: Procuratorem à se missum, qui suo nomine causam ageret, Regis haud interesseratum, ipse, aut alius suo nomine compareret. Reiecta excusatio, omniumque Procerum, Episcoporumque voto ejus bona mobilia fisco adjecta. Quod cum audisset: *Quale sit, inquit, hoc iudicium, me etiam tacente secula post futura haud tacebunt; nova quippe iudicia: forma hæc est fortè secundum Canones Clarendone vulgatos: à seculo non est auditum, quemquam Cantuariensem Archiepiscopum in curia Regum Anglorum pro qualicumque causa iudicatum esse, quia ipse Regum omnium, qui in Regno sunt, spiritualis Pater est; nova quoque hæc forma est, & ordo iudiciorum novus, ut Archipræsul à suis suffraganeis, aut Pater à filiis iudicetur.* (a) Successit aliud accusationis caput, Rege libras argenti quingentas repetente, quas se illi mutuas dedisse aiebat. Respondit sanctus, donatas esse; sed damnatus est, Rege ipso accusante, & qui jus dicebant, aut metu, aut æmulatione corruptis, & cum reum Episcopi desererent, quinque ex amicis caverunt, singuli centum libras polliciti. Tandem peculatus accusatur, jubeturque tot fructuum, proventuumque, quos cum Cancellarium ageret, vacantibus Episcopatibus, & Abbatibus quàm plurimis recepisset, rationem reddere. Ingens ea summa erat, ducentarum videlicet triginta marcarum millia, quæ nostratis monetæ circiter vicies, & trecenta millia Philippeorum reddunt, si videlicet ex calculo Du Fresne singulis marcis Anglicanis duas libras Sterlingorum assignes, & singulis libris quinque Philippeos; ubi simul advertis, quantum ex Regalijs Ecclesiasticis pecuniæ conflaretur. Cæterum sanctum Archiepiscopum nihil Regi debuisse, ipse Rex palàm confessus est, ut habetur *lib. 3. epist. 55. circa finem.* Hujus ergo criminis conventus respondit: se innocentiam quidem suam certum esse; nec Regem latere, quantam integritate Regis thesauris præfuisset: consilio tamen spatium rogare, quod cum præsentibus Episcopis promptum esset. Singulorum ergo vota, & consilium rogat: aderant verò Londoniensis, Wintoniensis, Cicestrensis, Lincolnensis, Exoniensis, & Wigorniensis Episcopi. Variæ, discordesque sententiæ, ut singulis affectus erant;

(a) Heribert. in V. quadrip. cap. 25.

erant; nam aut metu, aut æmulatione agebantur, paucis Archiepiscopi, & legum cura. Londoniensis abire illum Archiepiscopatu jubebat, sic Regem pacatum iri, & tempestatem omnibus impendentem extemplo cessaturam; palam erat, Londoniensis consilium eò vergere, ut spem, ambitumque succedendi alieno metu celaret; nec sanctus dissimulavit, ejus tamen sententiæ Lincolnensis accessit. Cicestrensis cedendum tempori dicebat, & Regi aliquid dandum. Eadem Exoniensis sententia. Wigorniensis animi pendebat, hærebátque, Dei Regisque offendendi metu. Solus Wintoniensis Regijs postulatis cedendum esse negabat: *Cantuariensem Archiepiscopum Regni Primatem esse, in ejus exemplum totius Angliæ, & præsertim Episcoporum oculos desigi, quidquid is ageret, pro Lege reliquis fore; si animum secleretur, libertatem Ecclesiarum conclamata esse, nec amplius quid Canones statuam, Patrumque exempla, sed quid Regibus libeat, observatum iri. Ergo confuso rerum ordine Ecclesiam servitutam, aulâ dominante.* Sententijs dictis, & Episcopis silentio defixis, Archiepiscopus in proximam diem inducias à Rege petijt, obtinuitque, ita discessum. Palatio egredientem nemo ex aulicis, quos magno numero alebat, comitatus est; Regis enim metu, & meliorum desperatione, & ne Domini casu premerentur, dilapsi erant. Sanctus ergo fortunæ suæ insultans, pauperum greges undique colligi, epulæque parari jubet, & reliquum diei hilariter agitari; tanta illinimirum inter adversa animi securitas, & fortunæ contemptus. Sequenti die viscerum dolore vehementer conflictatus est, iterumque inducias in crastinum petijt. Nox inter vigiliis, & precibus ducta; ubi illuxit, Pontificijs vestibus, & pallio præter morem amictus Sacris ad aram operatus est, Missamque, quæ S. Stephano Protomartyri dicata est, legit, cujus initium: *Etenim sederunt Principes, & adversum me loquebantur.* Ferunt consilio Monachi cujusdam id factum, cum videret Sanctum ab Aula adhuc recentem mortis metu percelli. Sacris perfunctus, pallio, infulâque depositis, reliqua Pontificis insignia, vestesque retinens ad Palatium pergit; ferunt sacram Eucharistiam secum detulisse in sinum reconditam. Cum ad Aulam accederet, ubi Rex præstolabatur, crucem à Clerico prælatam in manus ipse accepit, & Herefordensi in obsequium accurrenti; *Sine, inquit, me ipsam deferre, sub cujus protectione*

tectione tutus maneo, & ejus viso vexillo non est mihi dubitandum, sub quo Principe militem. Rex ubi intellexit Archiepiscopum cruce armatum procedere, irradientibus Episcopis, Londoniensi præsertim, in cubile interius secessit. Conclamatum interim in Archiepiscopum est, tanquam in perjurum, & perduellem, & qui thalamum Regium insultantis modo perripisset. Episcopi ad Regem vocati, Cantuariensi foris relicto: multum temporis consultando tractum, & sententiæ tam ferociter dictæ, ut soluto jam Concilio Eboracensis foras progressus: *Recedamus hinc*, inquit, *ne infortunio, quod Archiepiscopo instat, oculos funestemus.* Cui Robertus Magister: *Imò inquit, perstabo, rei que eventum operiar, & unius crudelitatis, & alterius constantiæ testis futurus; neque enim feliciori exitu mortalitatem explebit, quam si pro Deo, justitiæque sanguinem fundat.* Paulò post Exoniensis ad pedes Sancti provolutus, & verba singultibus miscens: *Miserere*, inquit, *tui, nostrique: omnes enim odio capitis tui hodie perimus.* Cui Sanctus: *Fuge hinc, quia non sapi, quæ Dei sunt.* Tandem Comes Lincestræ è Regio cubili procedens, plerisque Optimatum comitantibus: *Mandat tibi Rex*, inquit, *ut venias redditurus rationem super objectis, sicut heri promissisti te facturum, alioquin audi judicium tuum.* Quem interpellans Sanctus: *Imò: inquit, Fili Comes, audi tu prius judicium: non te latet fili, quam familiaris, & fidelis secundum statum hujus mundi Domino fuerim; & idè placuit ei, ut in Archiepiscopum promoverer, quamvis Deo teste invitus: nota enim mihi fuit infirmitas mea, & magis pro ejus, quam Dei amore acquievi, quod hodie satis palam est, dum Deus, & se mihi subtrahit, & Regem: veruntamen in mea promotione dum Electio fieret, præfente Henrico filio, & Regni herede, cui & hoc ipsum mandatum fuit, quæsitum est, qualem me redderent Cantuariensi Ecclesiæ? Et responsum est, liberum, & absolutum ab omni nexu Curiali. Si ergo liber, & absolutus; neque teneor, neque volo super his respondere. Ad hæc fili Comes id attende, quanto dignior est anima, quam corpus, tanto magis Deo, & mihi teneris obedire, quam terreno Regi: nec lex, nec ratio permittit, ut filij Patrem judicent, aut condemnent; unde Regis, tuum, & aliorum declino judicium, sub Deo solo à Domino Papa judicandus, cujus præsentiam coram vobis omnibus appello. (a) Et vos fratres, & Coepiscopi mei, quia magis homini, quam Deo obeditis, ad Domini Papa audientiam, & judicium vos voco, Catholicæ Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ auctoritate munitus hinc recedo. Hæc sanctus*

(a) Alan. in V. cap. 33. lib. 1.

sanctus vultu, gestuque modestè intrepido, & libertatem spirante. Equum postea conscendit, abiitque, lævâ frænum Crucemq; tenens, dexterâ populo benedicens; ingens enim turba. Cleri præsertim, pauperumq; accurrerat, quæ velutè triumpho redeuntem excepere, excrevitque gaudium priori luctu, quòd sublatum crederent. Omnes convivio excepti. Sub prandium exilium Liberij, & monitum ex Evangelio lectum: *Si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.*

VI. Ex hoc tempore consilium cœpit excedendi Angliâ, rogavitque Regem. Et planè appellato semel Pontifice Romam eundum erat, urgebantq; fugam infidiæ in ejus vitam paratæ. (a) Aliquamdiu, ut insequentes falleret, Angliam alieno habitu, occultusque pererravit: tandem exeunte nocte mari se committit, applicatque haud procul Gravelingâ. Fugam beati Antistitis sævissima à Rege edicta etiam in Clericos comitata sunt, quibus exilia, plagæ, confiscationes indictæ, si parere illi pergerent, aut litteras deferrent, tantâ poenarum sævitiâ, & sacri Ordinis contemptu, ut vel inde appareat, quàm fœdè indignèque Ecclesiasticos habuerit, quantòque jure non posset sanctus Archiepiscopus ferre, jura Ecclesiarum tam impudenter calcari. Lege ea edicta, erubesces. (b) Portus etiam custodiri, ne quæ litteræ in Regnum penetrarent. Ipse quamvis terrâ, marique varijs periculis jaçtatus (nam hærebant à tergo Regis ad Pontificem Nuntij, ac per insidias eundum erat, Belgis ex Anglia præmonitis) & iter inter pluvias, hyemisque pedibus metiretur, labore hætenus infueto, Alexandrum Pontificem exilium suum causâque litteris docuit; earum hæc summa. Persecutiones, quas in Angliâ à Rege ejusque Ministris gravissimas pateretur, causas Regno excedendi fuisse; eas verò non aliunde in se concitatas, quàm quòd jura, & libertates Ecclesiarum profligari nec æquis oculis videre, nec adulantium more pati amplius posset; hanc totam delicti summam esse, cæcum, mutumque non fuisse, Ecclesiâ pereunte: avaritiam Principis in Ecclesiæ facultates grassari: Clericos sæcularium tribunalibus sisti: nec pecuniâ tantum, exilijs etiam, ac membris

H
puniri:

(a) De fuga Div. Thomæ V. Apolog. Saresberienf. epist. 48. lib. 2. (b) V. lib. 2. epist. 14. 15. & 23.

puniri: se ut in Palatio causam diceret, vocatum esse, eosdem & hostes, iudices, & testes sedisse: & ne illos sceleris puderet, iustum se non tantum sententiam ferre, sed etiam probare; quod cum noller, hoc ipso damnatum esse: quid jubetis, *inquirebam*; spoliari, exulari, mori? volo optoque: ut flagitio vestro subscribam? non possum: sufficiat vobis dignitatem mihi meam, imò & vitam ademisse; innocentiam relinquite: invadite, & cædite, etiã perimite, vocis tantum libertatem concedite: hoc finite ut dicam, vos impios esse, & Christiani nominis, quod in sacerdote, & Antistite persequimini, extorres: aut si loqui non licet, lacrymis saltem libertatem date; sacrilegia prædãque vestras silebo, sed tamen deplorabo; quid minus ego petere, aut vos Archiepiscopo vestro dare potestis, quàm ut quod dicere non audet, audeat gemere? Hoc ergo flagitium meum, & causa persecutionis est, dixisse, rogasse, genuisse: hoc perjurium, & perduellionem vocant. Sed istis ignosci potest, ignorantia aut obsequio peccantibus; quid de Episcopis dicam, quorum ego causam, & libertatem meis periculis tuebar? Illi aulam & favores, & quod dictu foedissimum est, æquitati metum præhabuere; sententias in me dixerunt, imò in seipfos; nec enim mea tantum, sed omnium Ecclesiarum est libertas, cui laboro: & ut timori honestatem prætexant, audent Evangelio se tueri, quod turpissimè produnt; dicunt enim danda esse Cæsari, quæ sunt Cæsaris: Regem juventã, imperio, victorijs ferocem provocandum non fuisse: notantque ingratitude, Regi tot beneficijs in me largo ausum obniti. Quibus ego respondi: alias esse Cæsaris, alias Tyranni partes: Cæsaris esse Ecclesias, legesque tueri, & Sacerdotes, quorum precibus, cultuque Imperia floreat, venerari; quos, qui exilijs, prædis, servitute infestat, Cæsaris an Tyranni nomen mereatur, ipsi sententiam ferant; non ergo me Cæsari, sed hosti obluatatum esse, nec hostem fore, nisi eum talem ipsi fecissent: si enim primis conatibus obstitissent, & quàm ille ab æquitate Regumque exemplis abluderet, ostendere ausi essent, jam dudum alijs eum moribus fore, naturã quippe docili, & rationi, cum æstus quieverit, obsequente; nunc verò non, ut dicunt, juventã & victorijs, sed turpi eorum adulatione, qui monere debebant, ferocem, indomitum esse: nec tam morbo, quàm

meden-

medentium culpâ corruptum, veneno in plagas profuso. Falli, qui credant me, aut immemorem beneficiorum esse, aut amorem, & reverentiam exuisse Principi debitam: imò ingratus & hostis essem, si quod illi faciunt, alluderem pereunti, nec revocarem in præcipitio pendentem: silerem ergo, & facem ferrumque possiderem perire volenti? Hoc non possum. Vivat Henricus Princeps, audiâtque saniora monentem, si fieri potest; si non potest, pereat saltem me innocente, & ad funus plorante. Hæc Episcopis meis ingerebam, à quibus cum non audirer, nec flagitium jam coeptum abrumperent, quid aliud supererat, quam ut Romam, Christi que Vicarium appellarem? Appellavi, & hanc ultimam naufragij tabulam amplexus sum: nec possunt ægris animis id accipere, aut vitio mihi vertere: si enim innocens sum, cur damnant? si Reus, cur judicem formidant? (a)

Hæc Archiepiscopus Alexandro Papæ, qui, datis ad eundem litteris, (b) acta, & sententias in illum dictas rescidit. Legati interim Angli Compendium ad Regem Christianissimum venere, porrectoque libello criminationibus pleno, multa ex suo addidere, quibus innocentiam Cantuariensis onerabant: initium libelli erat: *Thomas quondam Archiepiscopus.* (c) Erroganti instantique Regi, quis ergo Thomam Archiepiscopatu exuisset? cum ambigüe responderent, in hanc vocem erupit Christianissimo Rege, & immortalitate dignam: *Planè sicut Rex Anglorum, ita & ego Rex sum; veruntamen minimum de Clericis meis deponere ego non valerem.* Paulò post Legati ab Archiepiscopo secuti sunt; sic enim imperaverat, ut Regios unius tantum diei intervallo, & inobservati sequerentur, quod & ab illis tantâ simulatione factum, ut & laterent, & omnia ad Archiepiscopum referrent. Cum ergo causam Domini perorassent, adeò Regem flexere, ut suspirijs, gemituque dolorem testaretur, & Regnum suum Sancto offerret, adjecitque: *Hoc expressimo more, exemplisque Regum Galliarum esse, ut exules, & præsertim Ecclesiastica persona, in Regno suo à persecutorum injurijs defendantur.* (d)

VII. Senonis Alexander Papa Henrici Legatos accepit: magno hi apparatu incedebant, multoque auro, quo aulam expugnarent,

H 2

(a) Vid. Roger. in Annal. Anglor. ad ann. 1165. (b) Lib. 1. Epist. 49. in Cod. Vat. (c) Heribert. in V. lib. 2. cap. 7. (d) Id. ibid.

gnarent, instructi, aded, ut Saresberienfis in quadam ad Sanctum epistola malè ejus causæ ominetur, timeatque innocentiam donis cessuram: ejus verba sunt: *Contra vos faciunt multa, pauca pro vobis; venient enim magni viri, divites in professione auri, quod nunquam Roma contempfit, eruntque non modo sua, sed etiam Domini Regis (quem in Curia nemo audebit offendere) auctoritate freti, &c.* (a) Et verò jam inter Purpuratos certamen erat, multis intempestivæ severitatis Sanctum damnantibus. Auditi sunt in publico Senatu. Primus Londoniensis Sancto perpetuus æmulus, eum pertinacem, inquietum, suis consilijs præfidentem, aliorum contemporem dicebat: & cum in fugam declamaret, ausus est illam ex Proverbij sententiam usurpare: *Impius fugit nemine persequente.* Tum Pontifex petulantia offensus: *Parce, inquit, frater.* Et Londoniensis: *Domine parcam ei.* Cui Pontifex vultu indignationis, & majestatis pleno: *Non dico, frater, quod ei parcas, sed tibi.* Quâ voce aded percussus est, ut obmutesceret stupido similis. Excepit Hilarius Cicestrensis Episcopus, & ipse aut ignorantia, aut Dei voluntate Sanctum vindicantis ludibrium meritus; cum enim ei insultaret inter alia: *Id parum attendit Dominus Cantuariensis, relicto maturiori consilio se solum consuluit, & sic sibi, & suis, & Regi, & Regno, Populo & Clero graviores labores procrearet, quod circa virum tanta auctoritatis non decuit, non oportuit, nec aliquando oportuebat, insuper suos, si scaperent, non oportuebat sibi in talibus patrocinari.* Omnes in risum soluti errore toties in grammaticam repetito, tantòque magis, quod eloquentiam ambiret, sibi que blandiretur; exclamavitque unus: *Malè tandem venisti ad portum.* Ille rubore ac ludibrio confusus, orationem abruptit, tacuitque. Eadem Eboracensis, & Exoniensis repetebant. Sed omnium modestissimè, parique elegantia (b) Comes Arundelius peroravit, ut mirum sit, plus isti in Archiepiscopum reverentiæ, quàm Episcopis fuisse. Summa petitionis erat: mitteretur à Summo Pontifice in Angliam Legatus, qui appellatione remotâ causam Archiepiscopum inter, Regemque finiret; addebantur precibus minæ intentato schismate Pontifici terrendo. Et verò diu hic hæserat animi, consilijque dubius; magna erant Henrici in Alexandrum, & recentia studia, nec minor ab eo metus, si deficeret, quippe potentia, ac annis florente; hunc ergo

(a) V. lib. I. epist. 24. (b) Vid. Vit. lib. 2. cap. 9.

ergo tam alieno tempore, & adhuc supplicem offendi, plenum periculi erat, præsertim non paucis Purpuratorum, & plerisque in Anglia Episcopis Regem tuentibus, quod ne metu facere viderentur, tituli, & colores quærebantur fucandis mendacijs. Ex aduerso quantum criminis erat, innocentem, profugum, & aras amplexantem repellere, ac Angliæ reddi, insidijs inimicorum certæque morti expositum? hæc præmia esse pro Ecclesijs pugnanti? quos animos Regem sumpturum, si gratia sceleri præstetur, reum simul victorémque? nullam amplius fidem Romano Pontifici fore, si eum, quem tot titulis fovere debebat, sinu excuteret, hostique proderet? nec enim aliud esse in Angliam, Insulam mari clausam mittere causam dicturum, quàm carceri, aut catenis innectere. Flexit in hanc partem animum Pontifex, Legatisque respondit, Archiepiscopo absente decerni nihil posse: præstolandum ejus adventum, nec diu abfuturum. Instabant tamen, urgebantque, Pontifice immoto; ergo discessum maturant, ne salutato quidem Alexandro. Interea Senonas Archiepiscopus pervenerat, humanissimè à Rege acceptus; nam & servos illi, & sumptus ex Regio ærario, & suppellectilem tantæ dignitati parem adjecit. Sic ad Alexandrum pervenit. Primi in aula congressus haud grati cecidère, avertis videlicet Cardinalium animis, malèque imbutis; eum siquidem tempestatis in Anglia auctorem credebant, nimiam in Regem severitate. Alexander benignè accepit, audivitque causas exilij, fugam, naufragia, itinera pedibus acta, pericula, insidias, extremamque paupertatem, tantòque graviorem, quòd insuetam; quæ & dicenti lacrymas, & audienti expressere. Proximâ die in Senatum admittus est, iussusque Patribus, qui frequentes aderant, causas itineris, & calamitatum exponere.

Assidebat Alexandro proximus, parabatque surgere causam dicturus, sed prohibente Pontifice resedit, cæpitque summo omnium silentio & attentione dicere: quantâ apud Regem gratiâ floruerit, cum Cancellarium adhuc ageret: quantâ cum Archiepiscopatum iniisset: sibi intimas curas, sibi arcana Regni concredita: imò quo nihil charius, majorisque pretij, etiam Principis filium suæ fidei commissum: potentiam opesque gratiæ pares: nec finem felicitati futurum, si hanc, quàm conscientiam maluisset: potuisse

perennari fortunam obsequio Principis, & exilio virtutis; nec se earum artium ignarum, expertemque, quibus Principem parare, & obstringere posset: & fortè, cum aulicum ageret, plus illis indulgisse, quàm modò vellet, aut excusari posset. Ubi Infulas induit, sacràmque Dignitatem inijsset, alias animo cogitationes, alias curas successisse: observasse se Principem excelsà quidem, & proclivi in pietatem indole, sed immoderatà, & alieni appetente, nec throno, aulàque contentum, nisi aris æquè imperaret: jam sponte suà ardenti eos facem subdidisse, qui gratiam à juvene per flagitia quærent, meritis inaccessam: se recenti adhuc malo rogasse, monuisse exemplis, legibus certasse: hinc primas ærumnarum fibras, quibus jam premeretur: molestum se primum, dein fastidio habitum, ac tandem odio: procul arcanis esse: rarò in aulam peti: alios in gratiam, curàsque Regni admitti, tantò chariores, quòd Principi grata suaderent, nullo iusti, injustique discrimine: & hæc ferri potuisse, cum necdum in extrema prorumperent. At verò, ubi expilari Ecclesias vidit, Sacerdotia confundi, profanis tribunalibus Clericos sisti, nec pecunià tantum multari, sed cædi etiam, proscribique, & limites omnes, qui palatia ab aris distinguerent, nullà Canonum, nullà legum reverentiã moveri, utque licentiùs, minorique verecundiã peccaretur, honestum consuetudinis titulum flagitijs imponi.

Hic enim verò simulationem se abrupisse, & cum bellum aut Deo, aut Regi indici oporteret, hunc se hostem, quàm illum maluisse: hinc Regis in se odia, hinc Aulae Regi blandientis, & quod dici sine gemitu, & pudore non possit, hinc Episcoporum aversos à se animos, adeò plus Aula eis, quàm Ecclesiæ cordi erant. Jussisse Regem, ut ijs flagitijs, quæ consuetudines appellabantur, subscriberet: moratum se esse, temporis ac meliorum fiduciã: & tandem apertè negasse? tunc Regis iram & palàm exaruisse, tunc amicorum fugam vicinam tempestatem formidantium: insidias sibi paratas, mortem conditam, & ejus exequendæ modos viasque perquisitas; quam cum eminus, clarisque indicijs observasset, Regno tandem cessisse: non hoc metui, non rumoribus, ut æmulii jaçtabant, sed necessitati, imò & amori in Regem datum, quem ab infamia parricidij liberabat, exilio sponte suscepto. Quæ verò
in

in exilio, à naufragijs, ab inopia, ab hostibus toto itinere sparsis, ab hyeme, inediâque pertulerit, malle ab alijs intelligi; nec enim se Pontificem appellasse, ut ærumnas suas, sed innocentiam probaret. Illud tantum rogare, ne crederent nullas, aut leves ob causas tantam fortunæ mutationem à se patienter susceptam, imò expetitam: imprudentem, imò fatuum esse, qui summam felicitatem ærumnis, & exilijs mutet, aut nullâ causâ, aut malis impari: nec se palatio nuper egressum: delitijs, gloriæque, ac Principum gratijs assuetum ex ijs esse, quibus gratis miseriæ placeant, nulloque pretio: Ecclesijs, libertati, ac Sacerdotum bono se miserum esse, quæ si aliorum exemplo Regiæ voluntati prodat, cedatque; paratas sibi opes, dignitates, Principis gratiam, fortunamque pristinâ florentiorem: hæc omnia parvo constare, obsequio videlicet, & uno calami tractu; idem fore, subscribendi, & florendi momentum: arbitrio suo stare, miser esse an felix velit, Ecclesijs tamen aulæ, prædæque relictis; & quantum hoc mali, si aliorum sententiæ, preces, & exempla spectentur? sed averteret Deus hanc mentem, non Episcopi hæc vota, sed latronis esse. Vitam se cupere, si honestis conditionibus possit; si non possit, honestius moriturum, futuro posteris exemplo, quid Episcopos deceat.

Hæc Archiepiscopus dicebat flagrante vultu, & Martyrem ferente, gestu intrepido, ac libertatem spirante, & quem Reges timerent juxtâ amarantque: jam Patres commiseratione tangi tam indigna, & invictè patientis: sed penitus evicti sunt, cum tabulas, quæ consuetudines Regias continebant, sinu expromens, ostentansque indignanti similis, dolentique, adjecit: *En, Patres, servitutis vestre fatale decretum: hic compedes, hic catena, & flagella sunt, & quicquid mancipijs debetur: subite jugum, & cervices insectite, libertate proscripta: spoliari vos, cadisque, & profanis tribunalibus adsterni Lex Anglicana jubet: nec vocibus licentia, nec lacrymis est: ferro, ignique vel gemitus punitur: hujus ego delicti reus, & compertus sum: huic exilium meum, & naufragia, & rapinas debeo, crudelitate adhuc parcâ, & solum præudente: mox sanguis, & secures micabunt; vos interim sententiam edicite: licuit Episcopo tacere tam indigna, tam atrocia videnti? Ultimas has voces inter lacrymas dixit, nec ullus ferè in eo confesso fuit, qui fletu temperaret, (a) præsertim*

(a) Alaa. l. 2. c. II. Quibus perlectis moti sunt omnes usque ad lacrymas, &c.

fertim ubi lectæ consuetudines; tunc enim ab omnibus conclamatum, & constantiæ Archiepiscopi etiam ab ijs applausum, qui maximè damnaverant. Ipse Alexander primò excandescere, ac nimiam Archiepiscopi conniventiam accusare, quòd suo assensu eas consuetudines iuvisset, Ecclesijs fœdissimâ servitute oppressis, postea placari, summisque laudibus ejusdem constantiam efferre, qui solus in acie perstaret, & tanto rerum omnium, ac vitæ contemptu Regios moraretur. Sic eâ die discessum, nec ampliùs dubitatum, non Archiepiscopi tantum, sed totius Ecclesiæ causam agi, nec ab illo severitate, ut quidam putaverant, sed indulgentiâ peccatum. Sequenti die revocati in Senatum Patres, ac thalamo interiore accepti. Ingressus Cantuariensis dejecto vultu, lacrymisque perfuso, se malorum omnium, quæ Angliam turbabant, auctorem profiteri; quippe tantæ Dignitati, & curis eam comitantibus se imparem esse, & aulæ potius, cui assueverat, quàm Ecclesijs natum: nec se id ignorasse, cum caput Infulis submitteret: repulisse eas quidem, sed tandem acceptasse urgente Rege; quòd Regem ergo Deo prætulisset, utrumque jam aversum expetiri; placandum ergo dimissâ Dignitate, quam sustinere non posset: hoc dudum sibi animo sedisse, distulisse tamen, ne in profanas manus tiaram deponeret: nunc tempus, & locum esse destinata exequendi. Tum annulum digito extractum Alexandro porrigens: *accipe*, inquit, *insignia funeste Dignitatis; reddo, à quo accepi: & olim exuissim, nisi illi expeterent, quos indignos credebam. In tuas manus depono; tuum erit Cantuariensi Ecclesiæ sponsum alium deligere me digniorem, & utinam feliciorem.* Hæc Archiepiscopus pari modestiâ, & fortunæ contemptu: repetitæ ab omnibus lacrymæ. Secedere jussu cœptum consultari, quid agi oporteret. Non deerant, qui placandi Regis obtentu alium Ecclesiæ Cantuariensi destinarent, cædendam esse hanc victimam publicæ quieti, & unius jacturâ redimendum commune naufragium: nec alias Infulas defore. Plerique nec decorum id esse, nec honestum dicebant, omniùmque tandem eadem sententia fuit, *Pharisæis*, ut inquit Alanus, *exceptis.* (a)

VIII. Revocatum ergo Pontifex Dignitati restituit, indiditque annulum, adjecit spem meliorum, & interim Pontiniacensi Abbati

(a) Alanus in V. l. 2. c. 12. Placuit omnibus sententia, præterquam Pharisæis, &c.

Abbati commendavit, qui tunc aderat. Ita Sanctus aulam Monasterio commutavit, & ne quid ab alijs differret, Monachum induit, recepto à Pontifice ex rudi lana amictu, quem ipse benedixerat, addiditque ijs, qui deferebant: *Dicite Domino Cantuariensi, quod habitum ei misimus, qualem habuimus, non qualem vellemus.* Adiecit Sanctus à collo ad poplites vestem cilicinam, tum flagella, & inediam, ac lectionem Scripturarum, tanto studio & oblectatione ductam, ut sacros codices vix manu dimitteret. Secuta gravis infirmitas ærumnis, & afflictatione provocata, corpore ad has pœnas adhuc rudi, nec satis exercito; sed hoc Martyrij tyrocinium erat, affluebantque cœlestes delitiæ, tantâ animi quiete gaudiôq;, ut corpus perfunderent, crederesque exilij oblitum inter voluptates rosâque versari, præsertim valetudine confirmatâ. Sed brevis hæc quies fuit, quam tristissimi ex Anglia Nuntij turbârunt. Furebat Henricus Rex, & sævissimis edictis in Alexandrum Pontificem, & D. Thomam agebat: prohibitæ ad utrûmque Appellationes, & litteræ: custodita maria portusque, ne aliqua ab ipsis Angliam penetrarent: & qui illis faverent, bonis omnibus multati, nullo inter sacras, profanasque Personas discrimine: (a) Denarius S. Petri interceptus, & Regio Fisco additus: omnes quoque proventus Archiepiscopi ærario illati: & quotquot illum aut cognatione, aut amicitia contingebant, Angliâ expulsi, nullo conditionis, sexûs, ætatisque discrimine. Unde Sancto perpetuum dolendi argumentum, lacrymas suorum & exilia quotidie spectantî. Amicis eos commendabat, præsertim Siciliae Reginae, cujus charitate plerique adjuti, ut etiam Syracusarum Archiepiscopi, quibus litteris gratias egit. Pontiniaci biennium degit, ubi & Legati Apostolici Dignitate per totam Angliam auctus est, excepto Eboracensi Episcopatu; quam & tam erecto impavidôque animo exercuit litteris in Angliam ad Episcopos, ipsûmque Regem datis, penisque etiam adjectis in contumaces, ut non exulem illum, sed adhuc florentem crederes, & præpotentem. Pontiniaco litteris

I ab

(a) Denarius S. Petri erat nummus argenteus ex singulis domibus totâ Angliâ pendi solitus: sublatus est ab Henrico VIII. secuto mox schismate, & hæresi. V. Glossar. du Fresne. De hoc Denario S. Petri non tantum ab Anglia, sed etiam Gallia, Britannia minori, Polonia, & Hibernia dari solito V. Spond. ad ann. 740. 782. 869. 1045. 1159.

ab Henrico pulsus est, Ordini Cisterciensi extrema minante; quæ cum Sanctus intellexisset, Senonas migravit, Ludovico Rege totum Regnum, ubi hospitaretur, offerente. Senonis magno honore cultus, Regijsque impensis sustentatus est. Henricus interim cum Alexandri Pontificis in Archiepiscopum studia intellexisset, vindictæ præceptis Friderico Imperatori per Legatos se adjungit, jubetque Alexandrum toto Regno ejurari: id enim Wilhelmus Saresberiensis in vita testatur, (a) quamvis Henricus, alijque negaverint, id voluntate, multoque minus imperio Regis à Legatis factum. (b) Alexander interea pacem inter Archiepiscopum, Regemque moliri; mutuis enim dissidijs non Archiepiscopus tantum, sed Ecclesia periclitabatur: missi in Angliam propterea duo Legati, Wilhelmus, & Otto Cardinales, qui litem honestis conditionibus finirent; sed id novum dissidijs fomentum fuit. Credebat Archiepiscopus Legatos à Pontifice missos, qui jus dicerent, non qui componerent, & ad æquas condiciones Regis animum inducerent: præsertim Wilhelmum recusabat, quippe auro corruptum, Archiepiscopo æmulum, Regis gratiæ obsequioque unice adstrictum, & mille alijs titulis gravem; unde in Alexandrum Papam non solum à Divo Thoma amarissimis querelis, sed etiam à Rege Galliæ, alijsque declamatum, quod illi judicandi potestatem fecisset, qui hostis esset, qui pretio conductus, quique insolenter se jactaret, certus non illi causam adjudicare, qui innocentior, sed qui potentior esset. Et quamvis Alexander Wilhelmo Ottonem adjunxisset æqui amantem; par tamen non erat, altero potentiâ, favoribus, clientelis vincente: ut tandem Legatos revocari oportuerit irritâ Legatione, imò noxiâ. Sanctus interea exulem oblitus, Archiepiscopi, Legatique Apostolici partes egregiè implebat, multis, quod bona Ecclesiastica occuparent, nec moniti absterent, anathemate percussis; inter quos Episcopus Londoniensis, alijque gratiâ apud Regem præcipui: hinc oleum flammæ additum; sed Sanctus innatâ libertate ferebatur, quam Galliæ Regis protectio etiam augebat. Scripserat is Romano Pontifici rogabatque, ne suâ Auctoritate sententias Archiepiscopi solveret, adjunxitque per Legatos: *Si quis Archiepiscopum, vel suos tanget, is pupillam*

(a) Vita S. Thomæ lib. 2. cap. 20. (b) V. Vitam lib. 2. epist. 47. & l. 1. epist. 102.

oculi mei tanget. (a) Nec intra calamum, & nuntios stetit, operi accinctus est tentatâ inter offensos pace. Enimverò jam paraverat Archiepiscopus in Regem Censuras, sed ut fulmen tam excelso capiti, sereno non turbato cœlo incideret, nec quidquam cœlesti huic igni prophanum misceretur, triduum inter preces, vigiliâsque sumplit, & inter aras D. Virginis Sueffionensis, Gregorij Magni, & B. Dransij pernoctavit; ut videas, quanto apparatu, delectûque vibrandæ sint diræ, præsertim in Regnantium capita, quorum morbi plerûmque remedijs invalescunt: & Deus fulmini jam cadenti moras opposuit, Regemque lecto affixit. Sanitati redditum Rex Galliæ ad colloquium invitavit, adfuitque Archiepiscopus, alijque utriûsque Regni Magnates ingenti numero; quippe fama præcurrerat, Archiepiscopum in potestate Regis fore; unde omnium expectatio Colossi hujus casum videre cupientium. Stetit tamen, ut eventus docuit, & aliorum spes elusit, aut etiam implevit; malebant enim ex aula non pauci jurgia durare in turbido piscaturi, timebantque, si in gratiam rediret, aut hujus potentiâ, quem adeò provocaverant, aut fuisset artibus, si proderentur, caluros, Omnes ergo inter spem metûmque eventus suspenderat.

IX. Ubi in Regis conspectum Archiepiscopus venit, ejus genibus provolutus est; (b) nam reverentiam libertati conjunxerat, ac vultu, ut Sancti solent, imperterrito juxtâ modestoque: *Adsum, inquit, O Rex, Sacerdotis, & exulis habitu: quod pedibus tuis affusum, quod supplicentem vides, exulem decuit; præteritorum memoriam nec ego retineo, & tu velim obliteres: si quid peractum à me est, quod Majestatis tua animum movit, Sacerdoti, & Antistiti imputa, quem invitum fecisti: secui, at medentis animo. Jam verò causas, quæ Sacerdotium, Regnumque collidere, arbitrio, & voluntati tuæ committo; jube ut voles, obsequentem me habebis, fidumque, ut semper, salvo tantum honore Dei: hunc solum mei, tuique Dominum excipio.* Infremuit Henricus ad has ultimas voces; nam primas patienter audierat: nec probris, convitiisque temperavit, superbum pertinacem, ingratumque appellans. Tum ad Regem Galliæ conversus, illudi sibi ab Archiepiscopo querebatur; quippe obtentu Divini honoris omnia recusaturum, quæ ejus animo haud sederent: lufum hunc esse, non obsequium. Tum mitigato velut animo, & malaciæ.

I 2

(a) Lib. 1. epist. 139. (b) Herib. in V. lib. 2. cap. 25.

malaciæ reddito: *Multi, inquit, Regum Angliæ minori potentiâ, quàm ego fuere: multi etiam Cantuaria Archiepiscopi, majori sanctitate, quàm iste; id ergo peto, ut quod minimo Regum Angliæ illi præstiterunt, is mihi præstet, qui multis partibus inferior eis est.*

Æquissima videbatur postulatio, & Regi tanquam modestè, ac citra fastum petenti acclamatum est. Silebat Archiepiscopus neganti similis. Cui Galliæ Rex: *Domine Archiepiscope, vis major esse Sancti viris? aut major prudentiâ? quid dubitas? ecce pax præ foribus!* Sed Sanctus sententiæ jam semel, maturèque conceptæ inhærebat, nec aliter Regi pareri posse, quàm *satyo Dei honore*. Hinc omnium aversi ab illo animi, & in contumelias effusi; quippe ejus pertinaciam obfistere Rege jam parato, & æquissima postulante: ipse Ludovicus conscensis equis abitum festinavit, ne compellato quidem, salutatoque Archiepiscopo; ad eò indignabatur eum cœptis insistere, nec flecti in conditiones posse, ut quidem videbatur, justas, quas tamen eventus detexit, & ipse Ludovicus damnavit. Hic enim verò magnanimitas Sancti ad fastigium pervenit, enicuitque omni fortunæ, adversis que superior, & solo Deo nixa; nam prius amicis utcùnque sustentabatur, præsertim Ludovico Rege: nunc verò omnia subducta, quæcùnque animum levare possent ærumnis gravem. Henricus irâ fervens, & vindictæ accinctus, Ludovicus contemni se ratus, ne quidem alloquium, aut conspectum admittebat, clauseratque ærarium: amici disfluxerant: Episcopi à Rege stabant, lacerabantque innocentem, nec alij magis flammam ventilabant: nulla contra egestatem subsidia, quæ animo verecundo, magnòque, & delitijs assueto tanto erat molestior: sed præsertim domesticorum squalor, & desperatio Sanctum agebant sui negligentem, aliorum anxium. Et ramen tot undis agitato, & ultima expectanti tanta securitas, & tranquillitas fuit, ut jocis fortunæ insultaret, & vultum modestâ hilaritate, ac risu solveret. Et verò qui animum partium studijs, & affectibus exemerant, nunquam magis, quàm in hoc fortunæ dissidio Sanctum admirati sunt; nam Senonas eunte itinera populi obsederant, certabantque videre, & digito ostentabant applaudentium more:

(a) *En, inquebant, Archiepiscopum illum, qui in besterno colloquio Deum propter*

(a) Herib. in V. lib. 2. cap. 26.

propter Reges negare noluit, nec Dei honorem subijcere. Ex Gallijs in Burgundiam cogitabat, sed Deus, cum minimè sperabatur, intercessit, subvenitque. Evocatur ad Ludovicum Regem Archiepiscopus, nec aliud expectabat, quàm leges, & tempus novi exilij. Ut in conspectum venère, sedentem reperiunt, attonito, aut meditati similem, vultuque dolorem testante, quod malo omni vertebatur: aliquamdiu perstitit, demissoque in terram capite nec tacendi finem, nec mærendi faciebat; cum subito lacrymis, & singultu obortis, profiliensque genua Archiepiscopi amplexu stringit, nec allevari se passus in hæc verba prorumpit: *Verè Domine mi Pater, tu solus vidisti, nos omnes cæci fuimus, qui contra Deum consilium tibi dedimus, inò ad nutum hominis honorem Dei remittentes. Pœniteo Pater, & graviter pœniteo; ignosce ergo, & ab hac culpa me miserum absolve; sed & Deo, & tibi me ipsam, & Regnum meum expono, & ab hac hora promitto, quòd tibi, vel tuis non deero.*

Hæc inter lacrymas, & singultus dicentem Archiepiscopus absolvit benedixitque, nec prius ille surrexit, pulcherrimo veritatis triumpho; tandem enim veritas erumpit, quidquid illi opponas, vincit cadendo. Ab hoc tempore Sanctus summâ veneratione in Gallijs, & Regiè habitus est. Nec ego magis Ludovicum sacro bello accinctum, & tot triumphis, ac palmis auctum admiror, quàm cum Sancti pedes tenebat. Cæterum quàm magnis rationibus Henrico assentiri Archiepiscopus noluerit, operæ pretium fuerit exponere, exemplo posteris profuturo.

Omne obsequij genus Sanctus pollicebatur, salvo tamen, exceptoque Dei honore: nec Regijs juribus hæc clausula obstabat, semper enim intelligebatur, etsi taceretur; nullum enim contra Dei honorem Regibus jus est; nam ut Regibus populi, ita Reges Deo subduntur; & tamen exprimi ea clausula tunc temporis debebat, Rege Ecclesias invadente: alioquin omnia Archiepiscopus cedere videretur, si post tanti temporis certamen Regi omnia postulanti, omnia permitteret. Quæ ergo Regi injuria, ea exprimi, quæ etiamsi tacerentur, observari oportebat? & præsertim eo tempore, quando silentium, unius victoriæ, alterius cladi adscribatur publico omnium damno? Accedebat Archiepiscopum, cum infulas induisset, fidelitatem Regi promississe, *Salvo honore Sacerdotals; quo*

ritu omnes jurabant Antistites, nullâ Regum querelâ: si ergo Sacerdotalis honor excipi poterat, quantò magis Divinus Rege inoffenso? Nec primus erat, qui pro Ecclesiastica libertate bellum Regibus intulerat; quis enim Ambrosij, Chrystostomi, Basilij agones, & pericula nescit? Et ne Angliâ, & Cantuariâ exeamus, quid Anselmus, quid Landfrancus non egit? Et quamvis non Regis solùm, sed omnium ferè Episcoporum, Magnatùmque votis dirisque pulsarentur, vicere tamen veritatis auspicijs, quæ Croci in morem, tunc maximè floret, cùm calcatur. Quod si aliqui ante ipsum dissimularunt; aut alia correxerant à prioribus intacta, aut posteris aliqua reliquere, cùm omnia non possent; alioquin nullius rei initium fuerit, si exempla semper expectes: & denique non omnia imitationem merentur, quæ à Sanctis patrata; alioquin & adulteria, & homicidia, & perjuria exemplis nituntur: nec Petrus laudari tunc meruit, cùm timuit, negavitque, & timori perjurium addidit; sed cùm Christum professus est, & secures sanguine imbuat, quem poterat silentio redimere; nec Ecclesia connivendo crevit, silendòque; sed clamando, ferendo, & veritatem in plateis, in foro, in templis, aulisque profitendo: nunquam adulatio & silentium Martyres fecit, nec caput Joannis à meretrice sublatum, quia tacuit, sed quia dixit; charus Aulæ dum flagitio pepercit: invisus, exosus, dum notavit, corripitque; tum carceres illi, tum ferrum & secures paratæ, nec alio reus, quàm quòd blandiri noluisse. His artibus Ecclesia crevit, his aucta, his conservari debet. Quod si obtentu indulgentiæ, & pejorum metu omnia Regibus permittas, quæ aut cupiditas suggerit, aut adulantium artes, quid tandem intactum erit, & prædæ inexpositum? qui limites sacram, prophanamque auctoritatem distinguunt? quid Patrum statuta, quid Canones proderunt, tot vigilijs elaborati, tantâ curâ defensi, si regnantium arbitrio solvantur? Imperabit ergo Aula serviente Ecclesiâ, & exemplo nullis sæculis audito, illi leges præscribent, qui obsequi debebant: illi obsequentur, quorum munus est imperare. Ipsi Antistites, si toti ex aula pendent, non Ecclesijs, non animabus, quarum curam suscipere, sed palatij vacabunt, nec tam infulas virtute quærent, meritòque, quàm gratiâ, & favore: hinc thura adolebunt, hinc aras statuent, & quod olim

olim Patres suspirabant, in palatio Episcopi, non in Ecclesia fingentur, Sacrorum rudes, imò & pertæsi; quis enim nautam in sicco faciat, aut militem in gynæceo? corruptis verò Episcopis, & mundum, non Christum spirantibus, quem odorem in Ecclesia speres? illi fastum, luxum ac vanitatem rerum humanarum suis Ecclesijs proscribent, quæ animo retinent, & exemplis ostentant? quâ dein auctoritate, quo vultu Reges monebunt, & errantes reducent, qui omnia Regibus debent, nec aliam, quàm blandiendi adulandique artem in palatijs didicere? non est hoc Pastorem, sed Muficum agere, cantare non regere.

At, *inquiunt*, irritandi non sunt Principes, & aliquid connivendum, pejorum metu. Cæterum qui hæc dicunt, nec satis intelligunt, quæ sint boni Pastoris partes: nec tam Regibus consulunt, quàm propriæ timiditati commodisquæ, quæ si auferas, nulla ipsis de Regibus cura. Imperat Deus Sacerdoti: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* Isti tacere volunt, nec tubâ, sed cytharis ludere. Denuntiat Deus Episcopo: (a) *Fili hominis, speculatorem dedi te Domui Israël; audiens ergo ex ore meo sermonem, annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium: Impie morte morieris, non fueris locutus, ipse impius in impietate sua morietur; sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Si ergo ad Episcopum pertinet, Speculatorem esse, & excubias agere, hostem eminens visum denuntiare, ac buccinâ prodere; cur isti cæcum, mutumque volunt, & ad omnia Principum scelera conniventem? Miseram Civitatem tam otiosis, timidisque excubijs! qui ne buccinæ strepitu dormientes turbent, hosti interim produnt, perduntque indulgendo.

At *Principes irritandi non sunt.* Omnino, nisi irritari illos oporteat, alioquin perituros; tunc enim necessitas loquentem, & amor absolvit; nec, quod illi irascantur, momentis est culpa, sed indignantis. Et verò quis medicum excusat, ideò remedijs, ferròque abstinentem, quia gemet, dolebitque infirmus? an præstabat morientem, quàm gementem videre? quod in animarum Regumque Medicis tanto verius est, quorum morbi, & funera æterna sunt, & exemplis grassantur. Quanti Principes Theodosius, Arcadius, Valentinianus, alique, quorum imperia non uno tantum

(a) Ezechiel. 33.

tantum angulo continebantur, sed totam ferè Europam, magnamque Africæ Asiæque partem occupabant? nec tamen istorum potentia, iræque Ambrosium, Chrysostrum, Basilium morabantur, ut flagitia non liberè arguerent; & quamvis ægrè audirentur recente adhuc plagâ, ubi tamen sanati sunt, & Medicos laudârunt, & posteritas venerata est. Quis non crederet Ambrosij, & Justinæ conflictu casuram Italiam? stetit tamen, & vicit, proscriptâ hæresi, deletâ Imperatrice; placato Augusto, & triumphante Episcopo; hic fructus assertæ veritatis; nam si metu impendentium malorum, quæ Augusta minabatur, dissimulasset Ambrosius, & hæresi Italia patuisset, & ipse momentaneâ pace, ac Principum gratiâ, æterno apud posteros dedecore laborasset: eadem Chrysostrumi, & Anselmi fortuna fuit, quibus breve certamen, & exilium, sed æterna gloria assertæ libertatis. Falluntur ergo, qui Ecclesiæ pacem simulatione, astu, turpique conniventia quærendam putant; non his artibus Ecclesia crevit, ne his artibus servanda est, sed fortitudine, constantiâ, & adversorum patientiâ; quæ omnia cessant, si Principibus obsequi velis etiam iniqua imperantibus. Pax ancillæ cum Petro fuit, quando Christum negavit, velatâ perjurijs veritate: at ubi istum professus est, bellum cum Nerone habuit, aulamque irritavit, & vitam in cruce absolvit. Quis jam verò præ isto bello illam pacem elegerit? Ergo præferendum est bellum pro veritate, & justitia susceptum, turpi, ac inhonestæ paci, quæ tandem in servitutem definit. Enimverò si Sacerdotes, quorum curæ libertas Ecclesiarum commissa est, vires sociarent, & veritatem Principibus edicerent, facilè audirentur, innatâ sacrorum reverentiâ; at verò cum ipsi Sacerdotes Principi blandiuntur, & quæsitis obsequijs gratiam mercantur, tacentque veritatem aut spe, aut metu corrupti: imò vera monentes in odium adducunt, id solum est, quod Principes obdurat, reddítque inaccessos, imò securos, dum istorum autoritate, & consilij muniuntur: & planè Athanasio, & Chrysostrumo nullum majus certamen, & pernicietas, quàm ab Episcopis, fuit, qui aulas implebant; isti faces incendio, isti bello subdebant, spolijs prædisque intenti. Si verum ergo fateri volumus, tota ferè Principum culpa in Sacerdotes redit.

Hæ sunt

Hæ sunt ferè rationes, quas varijs in locis (a) Sanctus Archiepiscopus adducit, ut ostendat, se postulatis Henrici Regis in ultimo colloquio subscribere nequivisse, easque eventus probavit; nam tandem illum à sicarijs extinctum, & Henricus deslevit, fatalisque consuetudines ejuravit, quas Sanctus ferre non poterat: & omnium Angliæ Galliæque votis absolutus est; damnati verò, qui ei obstiterant. Deus ipse tot miraculis ad ejus tumbam patrat, & publicâ totius Ecclesiæ veneratione verum Pastorem fuisse ostendit, qui que animam suam posuerit pro ovibus suis; alios verò mercenarios, & venientis lupi umbrâ perterritos fugacisque. Illam verò rationem præcipuè Sanctus urgebat, videlicet: *Non simulatione, non ingenio regenda est Ecclesia, sed justitiâ, & veritate, qua se observantem liberat ab omni periculo.* Et delicta Regis tam multa, & magna erant, nullòque pudore admissa, ut nec excusari, nec ferri possent, nisi omnium offensione, & publicâ Ecclesiæ clade. Toto quinquennio Archiepiscopo exulante, bona Cantuariensis Ecclesiæ, exulùmque occupaverat: in Sancti amicos tantâ crudelitate sævitum, ut plurimi morte, alij omnes exilio punirentur: nulla venia ætati, aut etiam puerperis data, alij cunis, alij lectis in exilium ferebantur: Lincolnienfis, Herefordienfis, Eliensis Episcopatus Fisco adscripti: Landavenfis Ecclesia militibus prædæ data. Bangorensis decennio vacavit, & fructus Regi cessere: Clerici nullâ sacrorum reverentiâ carceribus additi, aut membris truncati: alijs oculi effossi, ad duellum acti, alij superstitionis ignis, & aquæ quæstionibus subiecti. Quæ omnia cum palàm essent, nec ea Rex corrigeret, solis pollicitis, & spe contentus, dissimulari ab Archiepiscopo non poterant, multò minus probari. Et tamen, quod vix posteritas credet, nec finem mirandi faciet, Episcopi omnes tam iniquis postulatis assensere; imò, ne errasse viderentur, patrocinati sunt.

X. Nihil interim Alexander omittebat, quo Regem emendaret; cum epistolis nihil proficeret, quartâ Legatione Henricum fatigavit: primâ Wilhelmus, & Otto Cardinales functi sunt, sed paulò post revocati, quòd nimiâ indulgentiâ in Regem uterentur, adeò ut is palàm jactaret: *Se Dominum Papam, & omnes Cardinales habere in bursa sua, seque consecutum esse privilegium Avi sui, qui erat Rex, Legatus Apo-*

(a) V. lib. 2. epist. 28. & epist. 30. & lib. 4. epist. 14. & lib. 2. epist. 46.

tus Apostolicus, Patriarcha, Imperator & omnia. (a) Wilhelmus præfer-
 tim palàm Regi favebat; hinc frequentes in Alexandrum quere-
 læ, cuius fama laborabat improbitate ministri: alij ergo in An-
 gliam missi primis revocatis; ij erant Gratianus E. R. Diaconus,
 Eugenij Pontificis Nepos, & Vivianus Archidiaconus Urbis Vete-
 ris, pietate & doctrinâ conspicui. Summa mandatorum erat:
*Muneribus abstinerent imò etiam necessarijs sumptibus, nisi pace obtentâ: pax verò
 aqua esset, Ecclesiæ, & Archiepiscopi juribus illibatis: dum compositio ageretur,
 abstinerent interim censuris, omnique severitate, qua Regem abalienare, morari-
 que possent. Idem observaret Archiepiscopus, conderetque ferrum, dum spes ali-
 qua sanitatis affulgeret: pace verò ad diem S. Michaëlis non secutâ, liberum ei esset,
 obstinatum ferire, & Regnum Interdicto subjicere.* Hæc Legatis mandata,
 Rege interim omnia moliente, ut Sanctus Cantuariensi Ecclesiâ
 moveretur. Ludovico supplicavit, ut Regno eijceret; cui regie
 responsum est: *Si Anglo tanta cura esset suarum consuetudinum, quamvis Deo
 adversantium; multò magis Gallia consuetudines sibi cordi esse, qua miseros affli-
 ctosque, & præsertim Sacerdotes justitiæ causâ proscriptos semper sinu receperat.*
 Mediolanensibus marcarum tria millia promissa: Cremonensibus
 duo millia: Bononiensibus, & Parmensibus mille, si Alexandrum
 permoverent, ut Cantuariensem aliò transferret. Ipsi Pontifici pax
 cum Imperatore, omnium in Anglia vacantium Episcopatumum
 collatio, Romanorum, qui tumultuabantur, subjeçtio, & tandem
 marcarum millia decem promissa; sed Pontifice immoto, fleçti que
 nescio minæ successerunt. Morrardini Turcarum Principis so-
 cietatem, & Religionem se potiùs amplexurum, quàm ut hunc
 hominem Cantuariæ, & in Regno videret: adeò Henricus odio
 flagrabat, ut animum demitteret ad tam indigna, si non potiùs
 hæ Legatorum minæ, quàm Regis imperium fuit. Respondit
 Alexander: *Non idèò se impium esse posse, quia Rex perire velit.* (b) Legati
 humaniter à Rege accepti, quamvis Alexandri litteris offenso. Ubi
 de pace agi cœptum, varij, multique conventus indicti, sed frustra,
 Rege semper alio, jam pacato, jam offenso, jam pacem offerente,
 jam revocante, & minas frequenter miscente; quod cum more
 suo aliquando faceret, Gratianus Legatus Romanè, impavidè que
 respondit: *Domine, noli minari, nos enim nullas minas timemus, quia de*

(a) V. lib. 1. epist. 179. & lib. 2. epist. 58. (b) Vid. lib. 2. epist. 66.

tali Curia sumus, quæ Regibus, & Imperatoribus consuevit imperare. (a) Inter alias pacis conditiones illam præsertim Rex urgebat, ut videlicet Archiepiscopus sponderet, se officio quidem suo functurum, *Salvâ tamen dignitate Regni.* Aequissima videbatur conditio rem non intelligentibus: sed eam Legati rejiciebant: nam per dignitates Regias, consuetudines illas notabant olim damnatas, addebantque: si nomine Dignitatis Regiæ jura Regum, & Coronæ intelligerentur olim à Regibus Angliæ possessa, nihil litis superesse, nec ea Archiepiscopum morari, paratûmque jurare, imò jam olim jurasse; cæterum eo nomine abusus celari, Ecclesiæ toti, nec tantum Angliæ fatales: mirum esse, Regem, qui nuper hanc formulam ab Archiepiscopo propositam repulerat, videlicet: *Salvo Dei honore;* jam aliam velle minus necessariam; an ergo Rex præ Deo esset? aut si non esset, cur honori suo parci, non Dei vellet? aut ergo omitti eam formulam velut captiosam debere, aut exprimendum, quænam illæ Regiæ dignitates essent, quarum curâ adeò premeretur? Quòd si neutrum placeret, illud saltem promitteret, aliam, parèmq; formulam adjici, quæ Ecclesiam æquè ac Regem protegeret, videlicet: *Salvâ Ecclesiæ libertate.* Hâc enim nihil Regibus adimi, sed ea tantum Ecclesiæ dari, quæ aliàs deberentur.

Justa erat postulatio, ac plena honestatis; quid enim æquius, quam ut Regis juxtâ Ecclesiæque dignitati caveretur? à Regijs tamen admittenda non est, & ideò Legati desperatâ pace Regno excessère, non ideò tamen abstitabat Pontifex, sive beneficiorum, quæ à Rege acceperat, memoriâ, sive spem omnem necdum consumpserat, sive, quod vero propius est, verebatur Regem aliàs indomitum, & in extrema promptum ad defectionem urgere, parcebat ergo, sperabatque: tertiam interim Legationem adornat, & litteras, quas Legati ferebant, minis aspergit, ac initium Quadragesimæ ineundæ paci præscribit: alijstamen secretò datis Regem orat, monètque, & paternâ charitate demulcet, utque magis devinciat, interdicit Archiepiscopo, ne in Regem Regiòsque potestate suâ utatur, nisi pacè compositâ; quæ causa illi fuit rem in longum trahendi, ludendique Pontificem ostentatâ semper pace, at nunquam factâ. Parisijs Reges Angliæ, Galliæque conveniunt;

K 2

runt;

(a) Vide lib. 3. epist. 6.

runt; adfuit Archiepiscopus, Legatorum, aliorumque Episcoporum, ac Ludovici Regis monitu nihil omisit, quo placari, molliorque Rex posset: flevit, rogavit, procidit, juravitque, nihil se charius, aut antiquius habiturum Regis obsequio: etiam Regni consuetudines servaturum, quantum tamen per conscientiam liceret, & Dei Leges paterentur; verba Archiepiscopi hæc sunt: *Pro pace Ecclesie, & gratia Regis promitto, me consuetudines illas, quas Sancti Antecessores mei Regibus suis servaverunt, salvo ordine meo servaturum, quantum secundum Deum possum: & faciam pro amore ejus recuperando, quidquid possum, salvo honore Dei.* (a) Quid amplius posset? At Rex tam æqua indignatus, colloquium abruptit, discessitque: epistolas verò Pontificis, quas secretas volebat, & cum pompa ostentabat, insultabatque Archiepiscopo potestate suâ minuto: hinc in Alexandrum omnium ferè calamitatis, & linguæ provocatæ; querebantur enim (b) innocentem Archiepiscopum non deserere tantum, sed etiam ludibrio exponi, obstinari verò Regem indulgentiâ, & beneficijs importunè oblati: quæ omnia Alexander excusavit malitiâ temporum, & pejorum metu: (c) revocavit tamen gratiam Anglo concessam, & abusu corruptam; nec tamen desperavit, quartâ & ultimâ Legatione expugnando Regi admotâ: eâ perfuncti sunt Episcopi Nivernensis, & Senonensis, & Archiepiscopus Rothomagensis; ijs mandatum, Regem permoverent: *Archiepiscopum, aliosque exules Angliâ redderet: Ecclesijs ablata restitueret: consuetudines Ecclesiasticæ libertati adversas, & fomitem discordiarum aboleret: Episcopos, qui illis subscriperant, juramento liberaret: & denique intra dies quadraginta finis litibus esset: aut Rege abnuente, Provincia Cismarina, ubi is morabatur, Interdictis subjacerent: & si obstinari pergeret, eandem sententiam expectaret, quam Fridericus Imperator.* Hoc ultimum Regem fregit, coronæ suæ anxium, & exemplo Friderici pavidum; pacem ergo festinavit.

XI. Locus feriendæ paci destinatus, pratum fuit, amænissimum quidem, sed nialo omine proditorium appellatum. Ubi venientem Archiepiscopum vidit, caput aperuit, exiitque in amplexum, & loqui parantem ne admisit quidem, prævenitque: postea mutuis colloquijs, & gaudijs perfuncti soli in partem secedunt,

(a) Vide lib. 4. epist. 8. (b) V. lib. 4. epist. 14. 1. 22. 23. 25. 28. (c) Vide lib. 4. epist. 16. 17. & 51.

dunt, & quod olim solebant, dum amicitia flagraret, diu multumque sermocinantur: & cum Archiepiscopus equo defiliret Regem veneraturus, ejusque pedibus advolveretur, ipse stapedem tenuit, coegitque in equum: articulos etiam pacis, quales Alexander praeceperat, subscripsit, signavitque; quae omnia tanto amoris, & humanitatis sensu peracta, ut immortalitatem promitterent, plerisque, qui spectabant, gaudio, & admiratione defixis, ac etiam lacrymantibus. Paulo post in Gallias redijt, Ludovico Regi, quo tam benigno, liberalique usus fuerat, grates relaturus: nec navigare in Angliam volebat, nisi quae Ecclesijs ablata erant, prius redderentur; nam Henrici levitatem verebatur: sed victus amicorum precibus, post septimum exilij annum, sub noctem solvit, tenuitque Angliam: nec deerant, qui manifestis indicijs ei mortem praecinerent, nec ipse dissimulabat, (a) litteris ad Alexandrum, & Henricum datis, quae ultimae fuerunt.

In littus cum amicis expositum globus militaris excepit, à Londoniensi Episcopo immiffus, & videbantur vim illaturi, nisi metu accurrentis populi prohiberentur; ut enim navim, quae Archiepiscopum ferebat, cruce insignem, & paulatim littori succedentem videre, continuo affluere, in genua procidere, gaudia, lacrymasque miscere, qui benedictionem praeriperent certare, & denique Pastorem tot victorijs, palmisque auctum inter festas acclamationes excipere: nec ipse triumpho suo impar heroem potius, quam exulem agebat, oculis firmis, ac jam Martyrem spirantibus, vultuque impavido, & fortunam ridente; modesto tamen, hilarique. Ut Cantuariam pervenit, repetiti à Clero & populo plausus: crederes Angelum non hominem adventasse, adeo omnia gaudijs, acclamationibus, campanis, organisque strepant: vexilla, crucisque obviam progressae. Ipse ut in Ecclesiam pervenit, toto corpore, & brachijs in crucem explicatis procubuit; tum singulis Monachorum, qui Ecclesiam impleverant, osculum fixit, ac tandem in Palatio quievit.

XII. Sed brevis serenitas fuit, Eboracensi Archiepiscopo novam tempestatem ciente; urgebat istum flagitiorum conscientia, timebatque pace cum Rege facta, bellum sibi, & promeritas poenas

K 3 à Can-

(a) Vid. lib. 5. epist. 54. & 73.

à Cantuariensi imminere, festinabat ergo prævenire; nec deerat fallis criminationibus color. Querebatur Episcopus Regniq̄ue Primates censuris à Pontifice percussos esse, idque instinctu Cantuariensis navigationem parantis; ijs verò non tam Episcopus, quàm Regem peti, cuius illi causam egissent, & lateri perpetuò harerent: & contemptum augeri, absolutione toties petitâ, negatâque: addebant, infensum esse Henrico Principi, omnèsque vias moliri, eum folio exturbandi. Incendebant Regem hæ voces, aliàs ardentem, rediitque odium adhuc gliscens, nec satis nuperâ pace extinctum: ac tandem cùm celari amplius non posset, palam erupit; dolebat, suspirabatque, ac toto vultu mæror spectabatur: amicis causam quærentibus, sæpe in has voces prorupit, quæ Sancto mortis causam attulere: *Cum uno*, inquebat, *Sacerdote pacem in Regno meo habere non possum, & nemo vestrum me vindicat!* Quæ verba imperantis potiùs videbantur, quàm dolentis, & pro imperio ab illis accepta, qui mortem Archiepiscopi optabant. Condictum ergo à quatuor è primaria nobilitate aulicis in ejus necem. Ipse invicto semper animo, & timoris experte, die, quâ Natale Christi agebatur, Cathedram conscendit, dixit ad populum, & mortem, quam revelatione didicerat, prænuntiavit, ac missionem à suis petijt; id tantâ eloquentiâ factum (quam etiam perorantis lacrymæ augebant, & aura quædam æternitatis vultui, verbisq̄ue infusa) ut templum lamentis, querelisq̄ue audientium personaret. Ubi silentium redijt, non jam lacrymanti & morituro similis, sed judicem induens, gravi, severâque voce in eos, qui nolent ablata restituere, invehens, anathemate, & diris percussit; erant plerique Henrico chari, & in aula præpotentes. Tum sacris perfunctus convivio assedit, hilari, solutoque animo, ac vicinæ morti insultans. Quarto post die, cùm sicarij nuntiarentur, & omnes fugam suaderent, ipse gravi, lentòq; gradu, & velut per otium in Ecclesiam processit, fores, quas alij metu occluserant pandi jussit, armatos excepit, blandèque allocutus est: ac tandem cùm vibrari gladios cerneret, oravit, cervicem inflexit, & manibus ante pectus junctis primum vulnus recepit; tum in genua procubuit, ac tandem in faciem repetitis vulneribus: non gemitum, non querelam emisit, nec aliud dolentis, timentisve argumentum edidit: & quod miraculo videntibus fuit, corpore jam exangui,

exanguis, & tot plagis lacero eadem venustas, idemque color duravit, somno potius, quam morte solutum diceres. Ultima ad farios verba fuere: *Ego pro Deo meo paratus sum mori, & pro assertione justitiae, & Ecclesiae libertate. Quid si caput meum quartis, prohibeo ex parte omnipotentis DEI, ne in aliquo noceatis, sed sint immunes à pena, sicut extiterunt à causa.* Et paulò post. *Deo, & Beatae Mariae, & sanctis hujus Ecclesiae Patronis, & Beato Dionysio commendo meipsum, & Ecclesiae causam.* Nec ultra locutus est, aptavitque ferro cervicem; crederes licarium provocasse commoditate feriendi. Calebat adhuc cadaver, & miraculis abundabat, festinante velut Deo ostentare Martyris innocentiam. Inter alia illud quoque notatum, cum funus Choro inferretur, & pompam, precésque funebres explevissent, elevatâ placidè manu, velut gratias obsequio relaturum adstantibus benedixisse, tum refedit, & tumulo illatus est. Vulgatâ ejus morte, dici haud potest, quantum ubique luctus, & querelarum non Angliam solum, sed universum ferè Occidentem impleverit.

Alexander Papa repetitis nuntijs ex Anglia, Galliâque, ubi necem Archiepiscopi audivit, adeò turbatus est, ut toto oculo publico abstineret, ne suis quidem ad colloquium admissis: Angliæ Legatos, qui purgando Regi advenerant, nec videre sustinuit; tandem Cardinalium hortatu, post dierum quindecim moras, & praesertim quòd Henricum promitterent imperata facturum, duo ex Legatis, Abbas videlicet Wallacensis, & Archidiaconus Lexoviensis auditi sunt, Episcopis Wigorniensis, & Ebroicensis, aliisque exclusis, quòd suspecti haberentur. Cum Henricum nominassent, adeò Pontifex solo nomine inhorruit, exarsitque, ut velut ex condicito ab omnibus clamaretur: *sustinete, sustinete.* Quippe detestari Regem videbatur, & ne ferre quidem de illo dicentes, ubi tamen Regem innocentem, & quidquid imperaret, facturum esse intellexit, utcunque placatus est, & diras Regi paratas in eos convertit, qui sancti Archiepiscopi necem quovis modo juvissent. Legati dein in Angliam missi, qui causam examinerent. Constat parricidium Rege non solum ignaro, sed etiam dolente peractum esse: enimverò nuntiatâ ejus caede, stupenti, & attonito similem amici viderunt, cum lacrymis ac squallore sordidum, & Regiam lamentis complentem nullâ majestatis curâ.

Triduum

Triduum latuit, caruitque cibo, & hominum alloquio, omnis solatij, quod molliendo dolori adhibebatur, impatiens, credebantque voluntariâ morte periturum vitæ fastidio, & pudore admissi sceleris, quamvis se ignaro, invitoque. Juravit etiam tactis sacris Codicibus, contra animi sui sententiam eadem Archiepiscopi patrâram, & ejus morti plusquam parentum suorum illacrymarum se esse: consuetudines recens à se inductas abolevit: antiquas moderari ad præscriptum Romani Pontificis promisit: Sacram militiam ad triennium, nisi Alexandro aliter videretur, professus est: ducentis militibus annum stipendium numeravit trecentis in singulos aureis: adjectâ occultæ abstinentiæ, & largitiones in pauperes, preces, & alia expiando parricidio, cujus ipse non causa quidem, sed occasio fuit, crebris in Archiepiscopum querelis; quæ tantâ modestiâ, & pœnitentiâ à Rege alioquin feroce, & iræ immodico accepta sunt, ut Legatis Cardinalibus hæc diceret: *Ecc Domini Legati, corpus meum in manu vestra; scitote pro certo, quod quidquid jasseritis, seu proficiscendi Hierosolymam, sive Romam, sive ad S. Jacobum, vel quidquid sit, paratus sum obtemperare.* (a) Tum Temploeductus, flexisque ad limen genibus absolutus est. Sicarij ad eum omnibus exosi, ut in angulo Insulæ laterent, nullo omnium confortio; imò nec canum quidem, qui porrectas ab eis escas averfabantur; nec triennio supervixere. Qui primum ictum vibraverat, brachium, totumque corpus tabe absumptum est; alij Romam, & Hierosolymas peregrè profecti sunt, & silvis, ac speluncis abditis flagitium luxere perpetuis lacrymis, donec, ut dixi, finirentur. Plerique verò amicorum, & Sancto exilij comites ad præcipuas dignitates provecti sunt: Hubertus Lombardus Romano Pontificatu nomine Urbani III. potiturus, Heribertus sacrâ purpurâ donatus est, Joannes Saresberiensis Carnotensem, Robertus Filioth Herefordiensem, Reginaldus Lombardus Herefordiensem, Ghirardus Conventriensem, Gilbertus Rossensem Episcopatus adepti sunt; alij alias dignitates. Sed Divinæ justitiæ necdum satis litatum erat. Fatale inter Reges Patrem, Filiûmque odium exarsit, & odio pat bellum; & Patrem quidem plerique deseruerant, ac Filium sequebantur, potentiâ, armisque Galliæ Regis, cujus Filiam duxerat,

(a) Vid. lib. 5. epist. 88.

rat, succinctum. Consilium ergo cepit Martyrem placandi, ejusque tumbam adeundi; cui Northmanniam, aliasque Provincias ab hoste infestas liberandas reliquit: ipse mare ingressus est, appulitque; ubi in conspectum Ecclesiae Cantuariensis venit, abjectis regijs insignibus, nudusque pedes processit; eratque spectaculum retrò saeculis invisum, cernere Regem tot victorijs felicem, & cum exercitus duceret, hostibus suis formidandum, delitijs, annisque florentem, nudatis nunc pedibus, & luto squallidis, oculis solo defixis, ac lacrymas depluentibus, lineoque tantum amiculo seminudum corpus velante, tacitum trementemque plateam metiri; quo spectaculo tota Civitas in lacrymas fluxit. Ubi Ecclesiam subiit, eam diem noctemque inter preces consumpsit, somni cibi que expertem: scapulas etiam plagis subiecit, quas ab Episcopis quinas accepit, à Monachis verò duas super octoginta: consuetudines illas, quæ materiam incendio præbuere, penitus abdicavit: ac tandem Sacris, quæ in memoriam Martyris peracta sunt, adfuit summâ animi pietate, ac demissione; quo ipso momento Scotiae Regem inter præcipuos Henrici hostes, florentissimis copijs cinctum, pauci ejus milites palantesque ceperunt. Secuta eodem anno pax, & res totâ Angliâ compositæ, non dubio Martyris auxilio. Quis jam non crederet propitium, placatumque Numen tot pœnis aut immisilis, aut sponte susceptis? nec tamen vindictæ satis. Duo ejus Filij immaturâ morte sublati, inter quos Henricus primogenitus; cum tertio usque ad mortem bello conflixit, cui etiam diras imprecatus est: ipse tandem, si Rogerio credimus, felici, & paratâ morte, ac peccatis confessione, sacroque epulo positus, extinctus est: alij miserè defunctum volunt. Illud certum est, ab eo tempore, quo adulantium artibus corrumpi cepit, & cum Archiepiscopo collidi, vertisse fortunam, & perpetuis malis, domi, forisque conflictatum esse. Et hic quidem tam longi certaminis conflictus fuit: cui enarrando equidem immoratus sum, quòd Regalia illi exercendo materiam suggesserit. Ubi simul Ecclesiasticæ libertatis egregium specimen luxit. Atque ut tunc in Anglia, ita hâc tempestate in Gallia pari ferè causâ, & iisdem momentis, similique acie pugnatum fuit: non Gallia suus Thomas, non Alexander, non Londoniensis, non Eboracensis Episcopi defuere:

L

paria.

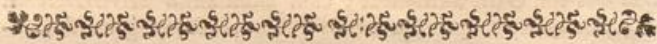
paria exilia, parésque ærumnæ, & si sanguis defuit, lacrymæ compensârunt. Quantis in Anglia rationibus, aut potius insidijs pugnatum est, ut Ecclesia Aulæ serviret? quantis mendacijs actum, ut veritatem, & justitiam opprimerent, uno tantum Archiepiscopo pexas? Et hunc arrogantia, fastûs, proditiõis, pertinaciæ, imprudentiæ, peculatûs, ac ut nihil calumniæ deesset, læsæ Majestatis accusârunt, imò & effecerunt, ut talis crederetur; quippe innocentiam fastidimus, cum misera est, & ided gravis. Et quid tandem tanto mendaciorum apparatu factum? ut prosciberent, ut exosum Principi redderent, ut occiderent? omnino: sed non ided victores; cecidit ille, & veritati sanguine litavit, ac tunc primam in palmas effloruit: tunc innocentia erupit, tunc veritas agnita, tunc Deus, & Ecclesia causam decidit, ista cultu, ille miraculis: abolitæ consuetudines, calumniæ proditæ, persecutores pœnitentes, & puniti, Rex ipse odia veneratione, & amore commutavit, & sic vicit innocentia. Exadverso Londoniensis, & Eboracensis Episcoporum memoria, qui tunc aulam gubernabant, abolita est, nec aliter ipsos posteritas, quàm ut sacrilegos, & impostores notabit. Quòd si sanctus Archiepiscopus aulæ cessisset, turpique obsequio brevem illam, & fallacem pacem omnique bello pejorem redemisset, & ille Martyris gloriâ, & Ecclesia pulcherrimo exemplo careret. Falluntur ergo, qui ut pacem Ecclesijs suis, aut potius sibi concilient, eas Principum voluntati dedunt, & ne prælio quidem tentato signa submitunt. Non hæc Apostolorum, aut Martyrum militia est, quibus à Deo mandatum: *Ecce constituisti te super gentes, & super Regna, ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & plantes. Tu ergo ne formides à facie eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æreum super omnem terram Regibus Juda, & Principibus ejus, & Sacerdotibus, & Populo terra, & bellabunt adversum te, & non pravelebunt, quia ego tecum sum, ait Dominus, ut liberem te.* (a)

Cæterum ut in D. Thoma insigne fortitudinis exemplum, ita in Pontifice Alexandro constantiæ, & prudentiæ habemus: quot ille omnium Principum, imò sancti ipsius querelis pulsatus est, quòd Regem anathemate non feriret? Et cum tamen cuncta-

retur

(a) Jerem. i.

retur meliorum spe, ac pejorum metu, quàm acerbè in aulam con-
clamacum? Roma nullum innocenibus jus dici, nec asylum veritati, sed poten-
tiæ dari; vincere, qui plus auro, non justitiâ valeret: Pontificem tot precibus,
Legationibus, & literis in Angliam missis quid aliud effecisse, quàm ut ostenderet
contemni se posse, & patrocinia innocenibus data intra verba consistere, obstinato
interim Rege, & Alexandrum semper minantis, & nunquam ferientis habitu ri-
dente. Roma omnes misereri, neminem succurrere, & idè tot malis à Deo premi,
quod oppressis non subveniret. Hæc palàm, & ab omnibus dicebantur,
qui Angliam fulminari volebant, sed immoto Alexandro; qui
cum hæc severitate, & Regem perdi videret, cogique in defectio-
nem, nec tamen Archiepiscopo subveniri, maluit ferro abstinere,
& ægrum si non sanare, at saltem nec perdere. Quod quàm pru-
denter ab Alexandro factum sit, exemplum Henrici VIII. Angliæ
Regis postea docuit, tot lacrymis deploratum, & necdum deletum.



§ IV.

INNOCENTII XI Pontificis Maximi, contra
Regaliæ abusus Decreta, & curæ; & quàm im-
meritò ab aliquibus notata;

SUMMARIÆ.

1. Multa in Gallijs Ecclesiæ Decreto Concilij Lugdunensis, &
quatuor seculorum beneficio à Regalia libera, idq. Episcopi Galli
agnoscunt, & tamen Edicto Regio subscribunt, & quas ob causas?
2. Soli Episcopi Alecctensis, & Apamiensis causam sustentant
ab alijs metu desertam, quod ipsorum testimonijs ostenditur. Apa-
miensis exilium, & mors.
3. Vicarijs ab Apamiensi Capitulo electis alijs à Tholosano
Archiepiscopo oppositi, sed nullo jure. Nova, & sæva persecutio.
4. Alia in Monasterio Carronensi turba.

5. *Romani Pontificis in tot malis curæ, & remedia malè à quibusdam accepta, & quas ob causas? quæ sigillatim refelluntur.*

I.

Am supra ostendimus, Concilij Lugdunensis Decreto cautum fuisse, ne Jus Regaliæ ad eas Ecclesias proferretur, quæ hætenus ab hæc servitute immunes fuerant; gaudebantque Ecclesiæ hæc nativâ, & canonicâ libertate annos ferè quadringentos, quot videlicet decurrerunt ab anno MCCLXXIV. quando Concilium Lugdunense celebratum est, usque in annum MDCLXIII. cum Regis Edicto omnes totâ Galliâ Ecclesiæ huic oneri subjectæ sunt. Neque hoc ipsi Galli dissentent; cùm enim anno MDCLXXXI. mense Majo Episcopi aliquot convenissent, & futuro generali Conventui ad proximum Octobrem materiam agendorum pararent, unus & præcipuus inter alia hæc Episcoporum nomine locutus fertur: *Jus Regaliæ servitutem esse, quæ præsertim, collationes Episcoporum quod attinet, imponi nisi ab Ecclesia, ejusque consensu non possit, semper nobis persuasum fuit; & idèd cum Concilium Lugdunense Regaliæ, ubi hætenus invaluerat, tolerandum esse duxerit; ad eas verò Ecclesias, ubi hætenus insueta, extendi omnino, & sub pœna anathematis gravissimè interdixerit; sequitur, ut nec illæ hanc ipsam servitutem recusare debuerint, quæ hætenus eam tulerant; illæ verò, quæ hætenus naturali, & canonicâ libertate fruebantur, justissimè usque in annum MDCLXXII. ferre renuerint.* (a) Ubi vides fateri Galliæ Episcopos, quorum nomine loquebatur, Jus Regaliæ servitutem esse, nec eam aliâ, quàm Ecclesiæ auctoritate imponi potuisse: ab hac verò Regalia immunitatem, fructum esse canonicæ, & naturalis libertatis, quâ quadringentis annis Ecclesiæ, ubi hætenus contraria consuetudo non obrinuit, gavisæ sunt: quæ omnia quàm verè à Gallo sint dicta, jam supra abunde ostendimus, nec animus est repetere. Hanc ergo Libertatem Edictum Ludovici Regis submovit; quod licèt novum, & Galliæ hætenus invisum, non tamen obscurum fuit, quorum consilij id suggestum, peractumque. Erant in aula,

(a) V. la lettera indirizzata ad un Vescovo dell'Assemblea die 8. Augusti. 1681. f. 5.

qui Principis gratiam quovis pretio parabant; & quia potentiæ, gloriæque, ac proferendæ dignitatis avidum cernebant, facile captari poterat, ijs propositis, quæ huic cupiditati blandirentur: tantòque magis, si victoria nec armis, nec auro constaret, & bellum indiceretur vinci volentibus. Ecclesiæ ergo Edictis petita, & quòd Majorum exemplis ea res careret, tantò magis Principem invitabat omnes retrò se Reges vincere festinantem: accedebant in eos, qui maximè videbantur oblectaturi, privata odia, unde criminandi, vindicandique occasio; & denique si hæc omnia abessent, quæstus urgebat; Rege enim ad majora intento, alijs Sacerdotia dispensandi cura dabatur: in istos ergo præmia, favores, & clientelæ redibant, magno potentiæ, opumque incremento: & cum publica utilitas obtenderetur, privata quærebatur, quod postea eventu patuit. Cæterùm velandæ cupiditati rationes passim quæsitæ, ac omni colorum genere, ut Principi placerent, ornata; & pronum erat fallere, armorum potius, aulæque, quàm Canonum, & Ecclesiæ gnarum. His ergo artibus Edictum illud prodijt, quo omnes totâ Galliâ Ecclesiæ, & in provincijs etiam recenti bello quæsitis, Regaliæ admittere jubebantur, adjectumque, ut electi Antistites intra duos menses à præstito fidelitatis Sacramento litteras à Rege obtinerent, quibus claudi Regalia inciperet, & proventus Episcopis cedere: litteræ verò in tabularia Camerae Computorum referrentur: cæterùm Episcopi jam olim electi tenerentur hæc ipsâ solemnitate defungi. Hæc novæ servitutis professio fuit; nec alibi, quàm Parisijs edi poterat, magno quidem Episcoporum incommodo, sed non minori eorum emolumento, qui Regaliæ præerant, Varijs in Galliâ animis, & foris non minori expectatione Regium hoc Edictum acceptum est; necdum enim memoriâ exciderat, sæpe id in aula tentatum, sed nullo eventu, Clero Gallicano semper oblectante, & semper victore; nec minoribus jam animis pugnaturi credebantur, quippe eadem in causa, & libertatis Gallicanæ, quam Pontificibus tories objectabant, memores; ac Rege, si veritatem doceretur, æqui amante. Cæterùm vana expectatio fuit: Plerique jugum accepere, querebantur tamen, dolebantque se invitos cogi, & Notarios, ac testes adhibebant, qui, ne libertati suæ id quidquam noceret, in Tabulas referrent, misero inanique solatio

perditæ Libertatis! *Capi, vinciri volumus, & hoc ipsum chirographo testamur; id tantum scribite, liberos nos esse.* Recusarunt alij, sed tamen Capitulis suis permisere, ut Regaliæ subscriberent; perinde ac si nulla Pastoris culpa esset, si ejus non imperio quidem, sed permissu oves errassent; (a) si enim Regaliam suis Ecclesijs imponi justè crediderant, cur ergo ipsi abnuebant? si injustè, cur, ut Canonici id facerent, patiebantur? Enimverò non minus in animum, quàm militum Ductore eadem, parisque momenti culpa est, facere, & non prohibere, cùm possit. Sed Regalistarum importunitas Beneficia, fructusque raptantium effecit, ut qui istorum gratificationibus liberari vellent, jugum subirent, fœdâ quidem, sed utili servitute.

II. Duo tantùm Episcopi Regijs Edictis obnixi sunt, Aletensis videlicet, & Apamiensis; & primò quidem omni reverentiâ, & obsequio certatum est, demonstratâ Ecclesiarum immunitate, quam & Concilij Lugdunensis auctoritas, & annorum supra quadringentos decursus firmaverant: sed cùm in aula non rationibus, sed imperio ageretur, & soli ipsi certarent, reliquo agmine aut victo, aut composito, nihil effectum est: nec ideò cessere; nunquam enim adducti sunt, ut subscriberent, imò vibratis censuris, edictisque propositis procul Regalistas arcebant: Romam etiam inclamarunt, commune Episcoporum asyllum, cùm periclitantur. Sed quid facerent soli? imò hoc illis crimini dabatur, quòd causam ab omnibus desertam soli sustinerent. Ergo omni malorum genere exerciti, nullâ ætatis, quæ jam provecta erat, nullâ virtutum, quæ præcipuè florebat, nullâ dignitatis reverentiâ; nec alterius culpæ postulabantur, quàm quòd Ecclesias suas, ab hominum memoria, & decreto Concilij Lugdunensis ac ipsorum Galliæ Episcoporum testimonio liberas, nollent in servitutum rapi; imò nec poterant velle, quippe Concilio Lugdunensi enixè id ipsum vetante: quid ergo facerent? Regi potius, an Concilio obedirent? omnino sic illis visum, quibus delitiæ, & quies, ac Principis gratia præ Libertate fuit: nec quid Ecclesijs, ac cœlo, sed quid mundo deberent, cogitantibus: quid ergo facerent, si secures, & flammæ, & alia tyrannorum instrumenta sævirent? illi sanguinem funde-

(a) M. de Pamiers fol. 177.

rent, qui vocibus pepercere? & Neronibus, ac Decijs veritatem edicerent, ante Regem Christianissimum muti, pavidique? agnovisse enim Galliæ Episcopos, nullo jure Ecclesias gravari, soloque offendendi Regis metu, Regaliam admisisse, ipsorum confessione, & litteris Innocentij Summi Pontificis, palàm est, sic enim loquitur: (a) *Animadvertimus litteras vestras à metu ordiri, quo suasore nunquam Sacerdotes Dei esse solent, & in ardua, & excelsa pro Religione, & Ecclesiastica libertate vel aggrediendo fortes, vel persiciendo constantes: timuistis ergo, ubi non erat timor, &c. Et infra. Nobis excusationem allaturi rerum à vobis actarum exaggeratis periculum, ne Sacerdotium, & Imperium inter se colliderentur; proinde existimasse vos, ad officium vestrum pertinere utili condescensione Canones temperare; proinde vos jure vestro decedentes, illud in Regem transulisse. Hic planè agnoscunt Galliæ Antistites, non potuisse Regaliam universim, & ad omnes Ecclesias extendi, nec istud ad Regni, & coronæ jura, ut aulæ videbatur, pertinere; alioquin nec dispensare illos, nec jure suo cedere oportebat; nemo enim jure alieno cedit: nec Reges, ut jure suo utantur, dispensatione egent.*

Illud mirum fuit, nec hactenus auditum, ut Episcopi in causa dispensarent, tot, ut supra vidimus, Concilij, & ultimo Lugdunensi prohibita. An ergo potestas illis est, Decreta Conciliorum universalium solvendi? & qui Pontificem Romanum Concilij subesse volunt, ipsi Concilij se præferunt? dispensatio enim ad Superiorem pertinet.

Nec alia in re tanti momenti dispensandi causa, quàm vanus offendendi Regis metus, & præclara illius de Ecclesijs merita. Regem ergo injustum faciunt, impiumque, qui justitiâ, & veritate offendatur, nec Antistites ferat officij sui, ac juramenti memores; supponunt ergo Regem ignaviâ tantum, & adulatione, ac sacrilegio placari, quo nihil indignius de Rege tam justo, tot virtutibus, ac facinoribus claro dici potest. Neque hoc remunerari Principem fuit toties de Ecclesijs, & bene meritum; non enim remuneratur, qui perdit blandiendo; illud potiùs remunerari erat, si errantem revocassent, ostenso præcipicio, in quod perversis consilij agebatur, tenuissent lapsurum: nisi fortè tanti Regis animam minoris, quàm corpus, & sanitatem ducant, negligantque curare, quia

(a) Breve Innoc. XI. ad Galliæ Episcopos Anno. 1682. die II. April.

quia aeternitati perituram. Quanta Davidis in Regnum, & Ecclesiam merita? num ideò celari adulterium, & conniveri homicidio debuit? num pœnæ abscondi, ne quietum, & securum turbarent? imò quia amabat, quia fidus erat, & gratiam bene merenti referre properabat, ideò explicatè, impavidèque monuit Propheta, terruitque lethargo periturum: *Tu es, inquit, ille vir: Uriam percussisti gladio, & uxorem illius accepisti in uxorem tibi, & interfecisti eum gladio filiorum Ammon; quamobrem non recedet gladius de domo tua in aeternum, &c.* Idem spiritus, idem amor, & libertas Joannis Baptistæ fuit: bene Herodes de illo merebatur, qui libenter dicentem audiebat, & eo audito multa faciebat. Num ideò incaestu, & adulterijs scædo pepercit? aut non potiùs rogavit, monuit, ac tandem cum aures flagitio clauderentur, nullo Regis, nullo meretricis metu, amore, ac potentiâ ferocis, quantâ potuit voce inclamavit pereuntem: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui.* Non ergo benemeritos remunerantur, qui connivent, præbentque nocitura, sed qui negant. Sed nec minùs admirari illas voces, aut horrere juvat, cum dicunt: *Jure nostro decedentes illud in Regem contulimus.* Vos ergo Ecclesiarum, quæ vobis creditæ sunt, arbitri, & Domini, non custodes, & tutores estis? earumque jura, ac privilegia, ut metus aut cupiditas fuerit, in alios transfertis? hoc nimirum jurastis, cum infidelias acciperetis, & vos mortem potiùs subituros, quàm, ut Ecclesiæ libertatem proderetis, spondidistis? Quo ergo jure transferre potuistis, quæ nec vestra sunt, nec vobis commissa alijs donanda, sed tantùm custodienda? Vobis ergo, vestræque voluntati Concilia, & Canones subsunt, imò fides, & juramenta, & Ecclesiarum Libertas, ac disciplina, quam, ut libuerit, Principibus, & Laicis submittitis, ac interim Romanum Pontificem tam indigna respicientem, per Conventus, & Decreta monetis, ut Canones custodiat. Ergo, ut dixi, reliquis omnibus terga vertentibus soli Alestenfis, & Apamiensis Episcopi in acie perstiterunt, & quòd causam Ecclesiæ impigrè suscepissent, omni ærumnarum genere vexati sunt, Rege aut ignaro, aut falsis eorum criminationibus, qui privati studijs agebantur, prævento; nam Jansenismi, novarumque rerum, & contemptæ Majestatis accusati sunt, cum tamen non aliâ culpa laborarent, quàm quòd nollent novæ servituti succumbere, nihilque

æque

æquè illos angebat, quàm quòd viderent, Beneficia titulo Regaliæ perinde ac si Ecclesia vacasset, indignis conferri; quæ pœna nova omnino erat, & nunquam audita: nec tam Episcopos, quàm Ecclesias, Deumque spectabat, ingenti animarum clade. Quippe Episcopus Apamiensis Canonicos suos sub Regula D. Augustini ad illud vitæ genus reduxerat, quod in primitiva Ecclesia olim florebat, abdicatis videlicet patrimonijs, & nullâ temporalium curâ. Toti ergo in animarum salutem, & virtutes incumbebant eâ professione dignas; nec major alibi, quàm in ea Ecclesia ardor sanctitatis. At verò Antistite rebus suis spoliato, alij ex delectu Regij Confessarij catervatim irruerant, non animarum, sed honoris, quæstusque avidi, quique assumptâ tesserâ, *bilaris societatis*, ludis, epulisque, & amatorijs cantibus noctes ducebant, ac illis ipsis, qui eos delegerant, pudori erant. Ergo, ut dixi, nova hæc, nullisque sæculis audita pœnâ non tam Episcoporum culpæ, si quæ fuerant, quàm Ecclesiæ plectebantur, & majori animarum, quàm facultatum damno; crevitque malum Episcopi morte. Is ærumnis confectus est, cum prius ad Regem litteras dedisset, quibus rogabat, monebaturque, pulcherrimo Libertatis & reverentiæ temperamento.

III. Expletis funebribus, & corpore in sepulchrum illato, Capitulum convenit, & Vicarios Generales, dum novus Episcopus optaretur, Daubaredum, & P. Rech elegere. Daubaredus cum Archiepiscopum Tholosanum convenisset, humaniter acceptus est, permissusque officio fungi: data etiam ad Regalistas litteræ, quibus monebantur, ut contenti proventus accipere, sacris officijs in Ecclesia Apamiensium abstinerent, ne materia novis tumultibus præberetur: quod cum illi neglexissent, adessentque Vesperis, Daubaredus defuncti Antistitis vestigijs, & exemplo inhærens, censuris obstinatos perstringit, nec multò post exilium illi, & carceres decreti, imperio Regis. Eadem fortuna Recho fuit. Is ad Aquas Augustas (vulgò Acqs) relegatus haud procul Burdigalâ; quò cum pervenisset, ad carceres raptus est à Præfesto Aquitaniæ, tamque inclementer habitus, ut ne panis quidem suppeteret, præter buccellas à militibus mendicatas. Cerles Capituli electione Daubaredo susceptus est; sed isto velut usurpatæ potestatis ab ijs

M

accusato,

accusato, qui nuper anathemate percussi fuerant, Archiepiscopus Tholosanus Fortassinum quendam suum eleemosynis præfectum Vicarium Generalem, ac Officialem jubet. At Cerles libello palam proposito dignitatem suam vindicare, Archiepiscopo injustitiæ notato; quippe nullum Metropolitanum in Diocesin vacantem jus esse, nisi Capitulo aut negligentia, aut malitia delinquente. (a) Neutrum verò contigisse: aut si quæ esset, vocandas partes, causamque, & factas Vicariorum electiones examinandas fuisse, pro quarum valore præsumant, nisi contrarium probetur: nunc verò nec vocatis partibus, nec exploratâ causâ, electiones subverti, electos turbari, & alienos, ignotosque submitti, sicque Ecclesiam Apamiensem recentibus adhuc lacrymis, viduamque, novo schismate funestari: niti Archiepiscopum, ejusque sententiam vanis rationibus, & ab adversario suggestis, videlicet, invalidas fuisse Vicariorum electiones; quippe Regalista quodam (b) præterito; cæterum hunc nominatim excommunicatum fuisse, tanto censuræ neglectu, ut ne absolvi quidem curasset: præterea neque ex numero Capitularium esse, quippe alterius instituti socium, & Canonicorum Regularium vitam ne Tyrocinio quidem expertum; non ergo ad Conventum Regularium vocari debuisse, nec ejus absentia electiones irritas fieri. Hæc à Vicario Apamiensi tantâ ratione dicebantur, ut negari haud possent; & planè Archiepiscopum Tholosanum movere, ut Fortassino suo personam adimeret, tam malè in theatro comparentem: quæsitum tamen colores, artesque aulis notæ celando pudori; cum enim exilia, carceres, prædationes, equitum turmæ, & quidquid in hostes parari solet, nullo sacrorum Ordinum, & Canonicorum, ac sexûs discrimine admoverentur, & reos faceret vel sola amicitia defuncti Antistitis; Fortassinus velut tædio ærumnarum, & quòd coactum se diceret, Vicariatu abit: ipsæ sacræ Virgines oblatum à Fortassino Confessarium recusarunt, *malle se*, dicentes, *semel in anno ad Ecclesia præscriptum expiari, quàm ignoto, intrusoque subijci*: tanto majori dedecore, quòd à fæminis, & idèò procul vindictam. Fortassino solum verterente, novum à Parlamento Parisiensi decretum, quo Canonici Apamienses intra triduum convenire, & viduæ Ecclesiæ Vicarium

(a) cap. Ecclesiæ. de suppl. negl. Prælat. in 6. junctâ Gl. (b) Vulgò M. sc. Juge

rium dare jubebantur, nisi facerent, Metropolitanum suppleturum: nec multò post Tholosanus Archiepiscopus rescribit: *Quia ex Parlamenti præscripto Canonici Apamienses non convenissent, nec Vicarium vacanti Ecclesia dedissent; se vices negligentium supplere, & Episcopum Leonensem Vicarium destinare.* Recusavit Leonensis, noluitque implicari tam feodo operi; cum enim ad Episcopatum Apamiensem multò Leonensi opulentiozem nominatus à Rege esset, jam se itineri Parisios accinxerat, viamque inierat, ignarus videlicet omnium, quæ Apamijs contigerant. Ubi ea intellexit, iter continuo vertit, recusavitque generoso contemptu infulas tam indignè jactatas. Cum ergo Vicarij alij deessent, is, qui crucem Archiepiscopo præferre solebat, Vicarius datur, perinde, ac si ejusdem momenti res esset crucem præferre, & Ecclesiam regere. Cæterum tam inconcinne hic ludus agebatur, sive is casus, sive imprudentia fuerit, ut nemo risu temperaret, artificio nimis patente. Jubebantur Apamienses Canonici intra triduum convenire, cum tamen constaret aut inclusos, aut proscriptos esse, totamque Galliam exilijs implere; qui ergo convenirent? & tamen velut neglexissent, novis à Tholosano Vicarijs eorum Ecclesia gravabatur, exauctoratis, quos nuper, valideque elegerant; ligati ergo, retentique jubebantur incedere, & quia non poterant, pœnas dabant, velut contumaces, inertesque. Quid rogo apud Americos Brasilasque fieri poterat inclementius? & tamen factum est aliud, quod nulla Posteritas crederet, & Gallia factum inhorruit. Johannes Cerles Capituli electione Daubaredo, & Recho Vicarius successerat, nec dubitari poterat, quin legitimus esset, Tholosano, ut vidimus, nullo jure obnitate, accessitque Romani Pontificis confirmatio, Tholosanum intentato anathemate prohibentis, ne quietum turbaret; at hoc ipsum, quod remorari tantum Præsulem debebat, multò magis accendit. Scribit Parlamento Tholosano, ut in Cerlen, ejusque pertinaciam inquirat, cumque eâ pœnâ plectat, quæ alios exemplo terreat, & obedientiæ moneat. Nemo dubitabat ijs verbis ultimum supplicium innui; nec tamen aliâ culpâ gravabatur, quam quòd innocens esset, & juramenti Ecclesiæ suæ, ac Pontifici Romano præstiti memor, retinensque; omnes ergo judicium recusabant, in quo aut damnari innocentia, aut offendi Tholosanus deberet. Addun-

Gallia
Indicata
Gall
230

tur aliæ, & ferociore litteræ, quibus ignaviam, morâsq; incuſabat, urgebátque judicium feſtinari. Territi Judices, & dicta ſententiæ dies. Adfuit Archiepiſcopus, & vultu minaci, ac funeſta promittente aulam inveſtus, vehementi oratione in Vicarium Apamienſem declamavit, eo digreſſo, omnium votis damnatus ad mortem eſt. Ferunt ex judicibus unum aſſurrexiſſe, & his verbis collegas allocutum: *Nemo deinceps magnam timoris vim, mirâmq; eſſe negaverit: ecce enim, quem omnes innocentem creditis, omnes damnatis!* Nec clementior executio fuit, cum enim Vicarius aut lateret, aut dilapſus eſſet, ejus ſimulacrum paleis, & centonibus ſuffultum, & ne quid ludibrio abeſſet, religioſo amiculo tectum plauſtro imponunt, totâque Civitate circumducunt, & tandem eo loco, quo puniri ſolent malefici, aut laqueo, aut gladio finiunt: nihil poterat Londini, aut Genevæ ſævius fieri; ſed omnia ſuperabat, Religioſum, & Sacerdotem plecti accuſante Archiepiſcopo: nec facile par exemplum reperies; hætenus enim veniam reis impetrare, non urgere ſupplicium, Episcopis mos erat, niſi fortè plus in hominem innocentem, quàm reum licebat, & quòd Romæ abſolute eſſet, delictum onerabat. Additum ſententiæ fuerat, ut effigies Joannis Cerles magni Vicarij, Apamijs, alijsq; præcipuis Eccleſijs eodem ſupplicio afficeretur, quod etiam factum: illud Apamijs contigit memoratu dignum, ut videlicet Liſtor Apamienſis nocte intempèſtâ cum uxore auſugeret, ne ſe tanto facinore impiaret; adeò ultimæ etiam fortis homines pudebat tam indignæ ſententiæ.

IV. Hæc in Gallijs, & præſertim Tholoſano Archiepiſcopatu agitabantur; quibus ab Archiepiſcopo Pariſienſi non diſpar infortunium acceſſerat. Caronæ Vico agri Pariſini Monafterium viſitur: illic ſacræ Virgines degunt, Congregationis B. Virginis Ordinis Canonicorum Regularium S. Auguſtini, Auſtore Petro quodam Fourier ejuſdem inſtituti viro, & notæ in Lotharingia pietatis. Earum aliquæ bellis Lotharingiam vaſtantibus in Belgium migrârunt, ubi cum Aurelianenſi Duciffæ inſigni morum innocentia placuiſſent, eandem extincto Richelio Cardinali in Galliam comitatæ, haud procul Pariſios confedere; illic ſuis ſumptibus Monafterium Duciffæ erexerat, (a) & dote inſtruxerat, impetra-

(a) Anno 1643.

impetravitque ab Alexandro Pontifice, (a) ut Magdalena quædam eidem Monasterio perpetuò præesser; quamvis ex Regulæ instituto triennio tantum durarent, & Matris non Antistitæ nomine; sed adjecta conditio, ut extinctâ Magdalenâ gratia finiretur, & triennes Matres, electæque Virginum suffragijs redirent. Sed quod fieri amat, ea gratia alias incendit, ut eâdem potiri velent. Magdalenâ mortè sublatâ, alia quædam (b) Ordinis D. Benedicti obtentu Regij chirographi, & favore Archiepiscopi Parisiensis, Monasterij præfecturam occupat, prævenitque electionem, & interim Romæ agit, ut Diploma obtineat, quo ad solutiorem ordinem transire possit, & Antistita confirmetur: ambitioni necessitas prætexta, collapsas Monasterij facultates reparandi. Romæ utrumque negatum, nec diu post vivis excessit. Videbatur Libertas eligendi reddita; cum subito eodem Regis, & Archiepiscopi favore nixa alia quædam (c) ex Cistercio irrumpit, servis, epulis, pompæque insignis: nec Matris nomine contenta, Abbatissam se ferens; hanc quoque instaurandæ Oeconomix, frugalem scilicet, parcâque sumptuum, necessariam dicebant, nec aliam toto ordine reperiri. Sed cum Romæ impetrari Bullæ non possent, ingenio certatum est, ut Antistita esset, & perpetua quidem, non tamen diceretur. Juber ergo Archiepiscopus, officio fungeretur, dum Bullæ Româ venirent; at certum erat, nunquam venturas Pontifice invito: sæpe Archiepiscopo, Parlamento, Regique à sacris Virginibus supplicatum, sed nunquam auditæ: diu cum intrusa luctatæ sunt, dum tandem effractis foribus, & vi adhibitâ, magna cum sæcularium manu Monasterium irrupit, sacris Virginibus aras amplexis, & Amazonem averfantibus. Hæc ubi Romam pervenere, non potuit Romanus Pontifex Innocentius XI. se Patrem oblivisci, datoque ad afflictas, oppressâsque diplomate, libertatem eligendi reddit, (d) omnique obedientiâ in ferocem illam armatâque Antistitam solvit.

Hæc ferè sunt, quæ ab Anno MDCLXXIII. usque in annum MDCLXXXII. contigere; quæ quanti momenti sint, quâmq; Ecclesiasticam disciplinam, & immunitatem offendant, vulnerent-

M 3 que,

(a) Anno 1657. (b) Madama di Quervendò. (c) Angelica le Maitre. V. Regale Sacerdotium. fol. 13. (d) Anno 1680.

nihil attinet dicere, se ipsis enim clariora sunt, quam, ut exponi debeant, & fortè in locis Catholicæ Religionis sacris nihil simile antiquitas vidit, saltem nihil pejus. Nova, gravisque servitus Ecclesijs imposita; termini, quos Universale Concilium posuerat, submoti: anathemata, quæ idem Concilium infixerat, contempta: quatuor sæculorum possessio, quæ pessimam etiam causam tueretur, turbata: Canones Sacri, imò totum Concilium Lugdunense prophanis tribunalibus ad stare iustum, ibique ut Parlamento videretur, causam dicere: Episcopi nec clementius, quam si prophani essent, habiti, nullâ ætatis, sacrique ordinis reverentiâ: in Clerum verò, Deique servos velut in plebem, prædâ, exilijs, carceribus sævitum: putâsse antiquas persecutiones fervere, nisi quòd in istis plus sanguinis funderetur, in illis plus dedecoris. Illud verò quale spectaculum fuit, Sacerdotem, & Proepiscopum coram seculari Magistratu ab Archiepiscopo accusatum, & quamvis innocentem omnes agnoscerent, damnatum, percussumque Carnificis manu? nam quòd simulacrum, non ipse reus ceciderit, nihil flagitium mitigavit, infamiâ poenam supplente. Additæ Sacrarum Virginum vexationes, adempta electio, Regulæ turbatæ, intrusa invitæ Antistita, claustra, forsq̄ violatæ, migrationes ad laxiores ordines permittæ, quæ tamen omnium consensu soli Pontifici Romano reservantur, ejusdem Pontificis monita, minæque insuper habitæ, & denique in Conventu Parisiensi omni retrò Antiquitati, Canonibus, Concilijsque etiam Generalibus bellum indictum, perinde, ac si paucis Episcopis jus esset totam Ecclesiam turbandi, evertendique quatuor propositionibus, quæ Concilia Generalia exemplo, & doctrinâ stabiliverant, nec aliâ ratione id factum, quàm ut Pontificis curas, à quo paternè monebantur, aliò averterent, bello domi accenso.

V. Suspirabat ad hæc Romanus Pontifex, & tempus, quod dolori supererat, quærendis remedijs aptabatur. Dissimulatum diu, si fortè, ut fieri solet, malum dilatione, moraque languesceret; neque hoc ignaviæ, aut timoris, sed providentiæ fuit; quædam enim silentio curantur, præsertim ubi pudet fecisse. Sed cùm malum ingravesceret, additæ paternæ monitiones, quæ Regi, & Episcopis rei enormitatem ostenderent, & par animæ periculum,

nisi

nisi abfisterent : & quamvis eæ litteræ spirarent libertatem Pontifice dignam, & omni fortunâ majorem, tantundem amoris addebatur, temperatâ Majestare: cum nec istæ proficerent, aliæ securæ minis permixtæ, nec tamen nimie : rescissa acta, appellationes receptæ, Rex officij, & exempli Majorum admonitus, Episcopi objurgati, quòd Ecclesiæ causam deseruissent, timore, ut ipsi fatebantur, & conniventia victi, & denique, quæ pro Regalia decreverant, obliterata, quippe metu expressa, & supra Episcoporum potestatem. Quid minus fieri poterat, post tam multa, indignæque commissa? Sed clementia Pontificem morabatur, & spes meliorum, præsertim Rege non suo, sed aliorum consilij errante; & tamen ausi sunt aliqui tam benignum, parcèque severum, nimie severitatis postulare, nec alia causa fuit in ultimo Parisijs Conventu, ejus auctoritatem, si possent, exarmandi, quàm quòd nimis minacem crederent, an potius credi vellent quæsito aut vindictæ, aut impunitati colore? Cæterum quàm injustæ querelæ fuerint, facile constabit, quæ à nobis dicta sunt, animo reputanti. Conferantur solum, quæ Romæ, quæque in Gallijs agitata sunt, & quanta hic moderatio, illic, ut modestissimè loquar, impetus fuerit, patebitque, utra pars materiam querendi habuerit, quæ plagam intulit, an quæ accepit? Regaliam, ejusque substantiam quod attinet, nihil Episcopi opponerant Innocentio Pontifici, imò nec poterant, iisdem enim principijs nitentur: *Regaliam ex tolerantia Ecclesiæ, non jure aliquo Regio provenire: esse servitutem canonica, & naturali Ecclesiarum libertati oppositam; & ideo à Concilio Ludunensi ad loca, ubi hæctenus inoleverat, restricta, nec extendi à Regijs posse, sed solo Ecclesiæ consensu.* (a) Hæc, inquam, etiam Galliæ Episcopi fatebantur, ut videre est ex illis, quæ in Conventu paucorum Episcoporum primus Commissarius Parisijs disseruit: & in alio pleniore Conventu, ubi Regalia, ejusque extensioni subscriptum est. In epistola ad Romanum Pontificem data, hæc inter alia Episcopi habent: (b) *Existimavimus ad nostrum officium pertinere, aliquam in re rationem tollendi de medio gliscientis dissidij; nulla* verò

(a) Conventus Paris. Majo Anno 1681. habitus. Breve Innoc. XI. ad Episc. Galliæ circa fin. Regale Sacerdotium. fol. 32. Lettera ad un Vescovo dell'assemblea Generale de l Clero di Francia. 10. Aug. 1681. fol. 5. (b) V. Breve Innoc. ad Episcopos Galliæ die 11. April. Anno 1682.

Gallia
Vindicata
G II
235

verò apparuit commodior utili condescensione canones temperandi; propterea nos jure nostro decedentes, illud in Regem transfulimus. Ubi apertè supponunt, Regaliæ extensionem canonibus prohiberi, eaque jura Episcoporum violari, quibus tamen cedere Episcopi velint, pacis inter Ecclesiam, Regemque conciliandi causâ. Hæc ipsa fuit, ut supra vidimus, omnium retrò Galliæ Episcoporum sententia, non tantum, qui in Concilio Lugdunensi sedere, quique terminos Regaliæ statuerunt, audiente, nec oblucente Philippo Audaci, (qui nunquam id passus esset, si Regaliam sui juris credidisset) sed omnium aliorum, qui semper Parlamentis Regijs, cum proferre hoc jus vellent, obstitere, viceruntque. (a) Ergo, ut diximus, substantiam Regaliæ quod attinet, Romæ Galliæque una sententia Episcoporum fuit, nisi quod isti Parlamento, Regique cesserunt, sive is metus, sive obsequium fuit. Totum ergo certamen circa modum, formam procedendi scribendique vertebaratur, & quædam alia, quæ Vicarios Apamienses, & Sanctimoniales Caronenses spectabant; nam Galli, cum acie victoriam desperarent, manipulos, & impedimenta carpebant.

Querebantur: Romanum Pontificem nec vocato, nec audito Tholosano, Vicarios à Capitulo Apamiensi electos confirmasse, & qui deinceps eligerentur, confirmaturum spondidisse: eundem diris percussum non observatis formis, qua hujusmodi pontis præmiti in Gallia solent: ejusdem Tholosani jura in Ecclesiam Apamiensem aut diminuta, aut impedita, Vicarijs, quos elegerat, in ordinem reductis, alijsque, que decreverat, Roma abolitis. In negotio quoque Sanctimonialium Caronæ Papam festinasse sententiam omisso medio, nec Archiepiscopo pramonito: debuisse ex præscripto Concordatorum Judicem in partibus delegari, non Romæ sententiam finire: sic etiam ejusdem Monasterij Matrem Romæ confirmatam esse, non Parisijs: imò Archiepiscopum ejus loci Ordinarium præteritum fuisse: ergo non regiâ viâ, sed per abrupta Romæ procedi. Sed & nimis pronas Pontificis aures esse excipiendis querelis: narratum Romæ, creditumque Caronæ fractas Monasterij fores, & Antistitam armis, ac vi inductam; sed id vanissimum esse: id potius mirandum, Pontificem Romanum rebus maximis debitum minutijs detineri, ac vixu feminarum onerari, tanto fastigio indignis; Confessarij has curas, non Pontificis esse. Hæc Parisijs, & Tholosæ dicebantur, non quia vera,

(a) Clerus Gallicanus Parlamento Regaliam extendere volenti obstitit Anno 1577. & Anno 1583. & 1606. & 1608. & 1629. & 1635. V. M. de Pamiers à fol. 37.

vera, sed quia aulæ grata. Addebant aliqui: aliud esse Pontificis Personam, aliud Dignitatem; hanc omnem culpæ expertem, & supra omnem venerationem: illam naturæ humanæ conditionibus, & nebulis affici: ignorantia, affectibus, privatique studijs rangi, & idèd sicut errori obnoxiam, ita nec semper oraculi loco esse. Sed facilis ad hæc omnia responsio. Archiepiscopum Tholosanum nec vocari, nec audiri oportuit, re aliàs clarâ, & quam ipse ferebatur. Constabat mortuum Episcopum Apamiensem, Capitulum intra octo dies convenisse, collatisque suffragijs Vicarium Ecclesiæ dedisse: constabat etiam alios Vicarios à Tholosano suffectos: nec minus certum erat, nullo jure id ei permissum, nisi Capitulo aut malitiâ, aut ignaviâ cessante, sed neutrum contigerat: quæ enim ignavia, cum continuè elegerint? aut quæ malitia, cum optimos? nec alterius culpæ à Tholosano postulabantur, quàm quòd aulæ, & Patronis Regaliæ displicerent. Cum ergo omnia constarent, & ipse fateretur, quid vocari illum, audiri que oportebat? & fortè nec vocatus responderet; nam & litteras à Pontifice acceptas nec responsò dignatus est; quid ergo interrogares non responsurum? dedecori parum: præsertim cum ejus calamo uteretur, qui objurgando Pontifici eloquentiam suam probabat; tanta illi modestia! Sed & Archiepiscopus Fortassinum, aliòsque Vicarios suffecerat, nec vocato, nec audito Capitulo Apamiensi; quæ ergo verecundia fuit, velle Pontificem ijs legibus obstringere, quas ipse respuebat? Sed & illud fabulæ, & ludo propinquum: quebatur hoc Pontificis Decreto Ecclesiam Apamiensem Vicarijs destitui, qui Viduam gubernarent; & interim Vicarios à Capitulo legitime electos persequebatur, movebátque officijs, imò morti addicebat, cunctantibus iudicibus conscientia præpeditis. Cujus ergo culpa erat, Ecclesiam Vicarijs carere? Tholosani legitime electos persequentis, an Papæ eosdem tutantis? Quòd verò Pontifex rescripserit, *Se, quos Capitulum eligeret, deinceps confirmaturum*: pariæquitate nitebatur; cur enim non posset promittere, quod poterat facere, imò quod tenebatur? Tholosano enim non tantum electos non confirmante, sed etiam persequente, quis alius præter Pontificem confirmaret? nam si qui alij erant, Tholosano adhærebant in aula præpotenti: & si jus Ecclesiæ Apamiensi Vicarios

N statuendi

Callia
Vindicata
GIII
230

statuendi ad Tholosanum devolvebatur, Capitulo negligente; quanto magis jus confirmandi ad Pontificem redibat, Archiepiscopo, aliisque non solum negligentibus, sed etiam odio iraque flagrantibus? Nihil ergo æquius fuit, quam Pontificem Archiepiscopo, si non præferre, at saltem æquare, & jus devolutionis quod huic, etiam illi præstare, eo solum discrimine, quod Pontifex summo jure id peteret, Archiepiscopus nullo. Quod de Archiepiscopo divi percusso dicebatur, somnium erat, aut potius juris male intellecti ignorantia; Pontifex enim non inflixerat censuras, sed tantum intentaverat, nec præterita, sed futura memorabat: verba Brevis Apostolici sunt: *Districte, & in virtute sancte obedientie prohibemus, ne in posterum sub poena excommunicationis, &c.* Quæ omnia excommunicationem significant comminatoriam, non verò actualem, aut latae sententiæ: quis verò nescit alias esse cautelas, formæque ad inferendam, & comminandam censuram? & veniam merentur aulae potius, quam Canonum intelligentes, si maluisissent ignorata tacere, quam edicere; sed festinatio declamandi, demerendique Archiepiscopum attentationem turbabat. Illud æquè vanum: *Diminuta fuisse Archiepiscopi jura, & quæ ipse decreverat, Roma abolita.* Nullum enim in Apamienses Archiepiscopo jus erat, nisi malitia, aut negligentia ostenderetur; sed neutra ostendi poterat; non ergo minuebantur, quæ nunquam fuerant: quæ verò contra Canones peracta, prius abolita sunt, quam Romam devenissent; quippe suis inijs, & semper irrita: nec Pontifex Romanus abolere se illa dixerat, sed appellationes admisisse. (a) Et planè si quis animum in ea intendat, quæ Apamijs contingere, moderationem potius in Romano Pontifice, quam severitatem mirabitur; nec verò id novum est, ut ad Romanum Pontificem Galli appellaverint, sic enim S. Leo Papa ad Episcopos Provinciæ Viennensis loquitur: (b) *Nobiscum vestra Fraternitas recognoscat, Apostolicam Sedem pro sui reverentia à vestra etiam Provinciæ Sacerdotibus innumeris relationibus esse consultam, & pro diversarum (quemadmodum antiqua consuetudo obtinebat) appellatione causarum aut retractatis, aut confirmatis fuisse judicia.*

Quæ de festinata sententia, neglectoque ordine in negotio Carronenfi dicuntur, eadem facilitate refelli possunt: Septem

(a) Breve Apost. Calend. Jan. 1680. (b) S. Leo ad Episcopos Vienn. epist. 89.

ferè annos expectatum Romæ est, dum illi Monasterio, ab ijs, qui turbaverant, pax redderetur, & hæc festinatio dicitur? quot ergo annis expectandum erat, ut modesto nec citato gradu incedere Pontifex diceretur?

Sed turbatus est ordo: enim verò nunquam minùs: factum in aperto erat, & in conspectu Urbis Regiæ patratum: septem annos vexatio duraverat: nec lis inter privatos pendebat, sed ipsi Papæ intentabatur; hujus enim est sacras fundationes, & Regulas mutare, & Religiosos ad Monasteria transferre laxioris disciplinæ: ipsa Monasterij Antistita negotium in manus Pontificis deposuerat, à quo Bullas, & confirmationem expectabat premebatque: & denique Archiepiscopus Parisiensis tantùm abest, ut Matrem eligi pateretur, electamque confirmaret, ut potiùs electiones impediret, & extraneam intruderet. Ex quibus efficaciter concludas, non debuisse Pontificem Parisiensis Archiepiscopi, ejusque asseclorum consensum, & sententiam expectare: tum quia frustra expectaret, cum hi maximè obstreperent: tum quia in re tam patente sententiæ, & vota aliorum necessaria haud erant, quæ in dubijs tantùm adhibentur: tum quia ipsæ partes negotium jam Pontifici detulerant, à quo Bullas, & confirmationem petebant; cur ergo Pontifex ab aliorum sententijs penderet, causâ suo Tribunali jam oblatâ? & denique cum negotium ex majoribus esset, nec possèt nisi Pontificiâ auctoritate componi, nec partes id negarent, quæ Romani proptereâ in clamabant; quid opus erat aliena Tribunalia morari huic causæ longè imparia? non ergo Pontifex ordinem turbabat, sed Galliæ Episcopi, qui causas soli Pontifici reservatas, suis, Regijsque Tribunalibus sistebant. Quòd verò dicerent: *Parvi momenti has causas esse, & Pontifice indignas*; planè ostendebant, quàm malè animarum pretia æstimarent. Mutuis dissidijs, odijisque Virgines Carronenses deflagrabant, & ut fieri solet, orationi, disciplinæ, charitati, aliisque virtutibus Christiano, & Religioso dignis nullus locus supererat, sed omnia factionibus, partiumque studijs fervebant, pari scandalo, & animarum clade: & hæc parvi momenti essent, & indigna, ut à Pontifice curarentur? si in Gallijs una urbs, aut castrum periclitaretur, quantus illic armorum strepitus, & turbæ essent, omnibus auxilium festinantibus? Et quòd in litteris nuper

Gallia
Vindicata
GII
230

nuper à Pontifice ad Regem scriptis duo tréve apices acriores viderentur, quantum in aula, in Senatu, & ab Episcopis declamatum est? Veniam ergo Pontifici dabunt, si quantum illi castrum, & apices, tantum ipse animas curet; nisi fortè inter libertates suas etiam illud reponant, ut videlicet animabus perire volentibus, non liceat Pontifici subvenire. Cæterum si negotium Caronense tam parvi, ut dicunt, momenti fuit, cur ergo tam ardente, & tot annis Archiepiscopus Parisiensis illud persecutus est, Regemque implicuit? an verò puderet Pontificem defendere, quod illos non pudebat invadere?

Quòd verò inter Personam Regnantis Pontificis, ejusque Dignitatem distinguerent, & huic omnem venerationem, non illi promitterent, utpote erroribus, & natura defectibus obnoxia; planè responsum haud meretur; omnes enim Regnantes hæc criminatio petit: an simili obtentu non etiam sui Regis imperia eluderent? imò quia Dignitas, & Persona conjunguntur, ob reverentiam Dignitatis etiam defectus Personæ ferendi sunt, & huic obsequium debetur illius merito; alioquin nulla amplius obediendi necessitas fuerit, si conditio naturæ Majestati, & Imperijs officiat. Non hæc sensa Carolo Magno, non hic animus fuit, cujus virtutes parcius aliqui imitantur, quàm laudant; is enim in Legibus ad omnes Provincias suas missis ita loquitur: (a) *In memoriam B. Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam, & Apostolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis Mater est Dignitatis, esse debeat Ecclesiastica Magistra Rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa sancta Sede imponatur jugum, tamen feramus, & piâ devotione toleremus. Quæ ita à nobis dicuntur, ut locum habeant etiam, cum vita Pontificis dignitati haud respondet; quid ergo dicendum erit, ubi Sanctitas vitæ dignitati sociatur? quòd in moderno Pontifice ne hæretici quidem diffitentur: non est animus mihi virtutes Innocentij in has chartas deponere, quippe impar materiæ, & modestiæ gravis futurus, ac silentio venerari, quàm clamore, & pompâ solitus: ipsa tantum Gallia audiat: Hujus Pontificis solida pietas, & suci expers: ardor dilatandæ fidei conservandæque disciplinæ Ecclesiasticæ: morum integritas: idem sibi que similis gubernandi tenor, procul omni quæstu, & cupiditate, nec in carnem, ac sanguinem pronus, &c.* Hæc Galli

(a) Naucler. Generat. 28. Concil. Tribur. cap. 3. & habetur d. 19. cap. 3.

Galli humanissimo elogio. Si ergo tanta est moderni Pontificis Sanctitas, æquitásque, quantam vel ipsi Galli profitentur, quid opuserat inter dignitatem, & Personam distinguere, quasi ista non illam sustineret? Num ergo sanctus hic Pontifex, & incorruptus tunc solum imperfectus esse incipit, cum Gallos perstringit? Sed Innocentio à Gallis evenit, quod Paulo à Galatis: *Sicut Angelum DEI excepisti me: testimonium enim perhibeo vobis, quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi; sed inimicus factus sum vobis vera dicens.*

§ V.

Rationes in Regaliæ patrociniū à Gallis productæ, & refutatæ.

SUMMARI A.

1. *Jus Regalia non est Corona Gallica ingenitum, ut Politici volunt.*
2. *Falsóque supponi ad ea jura, quæ nec præscribi, nec alienari possint, pertinere.*
3. *Nihil Regalia suffragari Gallia Concordata.*
4. *Nihil jura feudi.*
5. *Nec etiam jus Patronatús.*
6. *Multóque minús Beneficia à Regibus Gallia in Episcopos, & Ecclesias collata.*

I.

Memoriã reperentem, quæ ex una parte contra Regaliam ex Concilijs, & Ecclesiæ Gallicanæ, imò Regum ipsorum sensu, usúque à me supra producta sunt; ex altera verò quanto studio, ac contentione in Gallijs pugnatum pro illa sit, admiratio subibit, quænam tandem rationes

N 3

(a) Ad Galat. 4.

Gallia
Vindicata
G II
236

nes illæ fuerint, & quàm validæ, ut Concilijs, Patrum Decretis, antiquis Canonibus (quos Galli tam impensè venerantur, & suæ libertatis bases affirmant) & Ecclesiæ Gallicanæ opponi potuerint? quantæ enim molis erat, ut hunc Colossū à Gallis erectum, ipsi Galli everterent? Et tamen, quis crederet! tanti momenti curæque causam, tantoque strepitu, ac pœnarum apparatu agitatam læves adeò rationes muniebant, ut meritò dubites, fueritne his aliquando suscepta acrioribus studijs, & minoribus meritis. Et planè cùm ipsi Episcopi Galliæ se Pontifici purgârunt, nullum aliud patrociniū, quàm à metu repererunt: celsissimū, renuntia-vimus, subscripsimus, non æquitate, non ratione, sed metu victi; adeò eorum causa omni præsidio carebat, ut metus in auxilium vocaretur. Qualescūque ergo rationes illæ, aut prætexus fuerint Politicorum (nam Episcopi solum metum allegabant) hîc in medium adducemus, ut aspectu vilescant.

Opponitur I. Jus Regaliæ est jus Regium, hoc est, Regiæ potestati insertum, & coævum, nec tam hominum, aut Pontificum indulgentiâ, quàm cœlesti dono Galliæ datum, adeò ut quemadmodum nec radijs solem, nec coronam gemmis ei insertis, ita nec Reges Galliæ hoc jure exuere possis, Monarchiæ congenito; sicut ergo Regia potestas universas Provincias, non unam tantum, aut alteram complectitur, ita jus Regaliæ ei potestati annexum.

II. Hæc est præcipua Regionum Demonstratio, quam Edictum Regium insinuat, (a) & Regij Advocati verbis magnificis, at rebus vacuis exaggerant: & planè nihil dici præstantius poterat, si vera essent; mirumque est, his principijs nixos, Regiam tantum Regibus concessisse; nimis hoc parcè; pari enim jure, ipsèdemque rationibus dicere poterant, Regem Galliæ, & Episcopum, & Patriarcham esse, privilegio cœlitus dato, & coronæ innexo, quamvis à majoribus nunquam exercito: sed nec minùs mirari subit, ausos esse rebus tam à vero alienis, fidemque superantibus, ac vanè confictis Regem ludificari. Si per jus Regium intelligunt facultatem aliquam, & privilegium Galliæ Regibus ab Ecclesia concessum, verum est, Regiam jus Regium esse: at non sequitur, hoc

(a) Edictum Regium de Anno 1673. M. Servin. prevu. des Libertez. cha. 17. n. 59. Guilelm. Bened. in cap. Raynut. n. 396.

hoc jus illimitatum esse, & toto Regno diffusum; cum in Concilio Lugdunensi Ecclesia illud restrinxerit, & ijs solum locis concesserit, ubi longâ consuetudine receptum fuerat; quo ergo jure, quod Ecclesia restringit, ipsi extendunt? Si verò per jus Regium, potestatem aliquam intelligas ab Ecclesia independentem, non privilegio, non indulgentiâ datam, sed Coronæ, & Imperio ingentam, aliisque Regijs juribus similem, qualia sunt, belli, pacis, militiæ, vectigalium jura; negandum omnino est, Regaliam jus Regium esse; jus enim percipiendi vacantium Ecclesiarum fructus (saltem si feudales excipias, in Provincijs, ubi ex consuetudine post mortem Vasalli Domino debentur) & præsertim Beneficia, & Canonicatus conferendi, non ad Regiam, sed Ecclesiasticam Dignitatem pertinet, & idèd supra Canones, & concessionem Ecclesiæ extendi haud potest; quid enim magis ad Ecclesiam pertinet, quàm Ecclesiæ ministros deligere? ex istorum enim virtute, & præstantia non minùs Ecclesiæ disciplina, quàm ex militum delectu victoria pender: nec minùs absurdum est dicere Regiæ potestatis officium esse, Sacerdotes, & ministros Ecclesiæ dare, quàm ad Ecclesiasticos pertinere, ut militem conscribant, duces præfiant, tentoria metentur, aciemque instruant; quòd si hoc absurdum, illud multò magis. Cùm verò dicunt, hoc privilegium Coronæ Gallicæ cælitus advenisse; miracula narrant nullibi scripta, & nunquam lecta: lego ampullam sacro balsamo plenam, & clypeum aureis lilijs sparsum, cælo demissa esse, Regaliæ nulla mentio, & si argumentari ita licet, quid non tandem Galli sibi vindicent obrentu cælestis privilegij? Sed ex ijs, quæ supra diximus, vanitas hujus rationis evidenter convincitur; ostendi enim supra, sub primi, & secundi stemmatis Regibus, nullum Regaliæ vestigium observari, imò neque sub primis Regibus tertij stemmatis, usque in sæculum ferè duodecimum, ut testimonio Gerberti (a) Archiepiscopi Rhemensis monstratum est. Qui ergo fieri potest, Regaliam Monarchiæ Gallicæ coævam, & ingentam esse, quæ tanto post tempore, sexcentis videlicet annis à baptizato Clodovæo exorta est? Rursum jus istud Regaliæ non à solis Galliæ Regibus, sed etiam à Regibus Angliæ, aliisque inferioris lineæ Prin-

(a) Gerbert. epist. 118.

Gallia
Vindicata
Gall
236

Principibus usurpatum est, videlicet: (a) Comitibus Britanniae, Flandriae, Andegaviae, Campania, Sabaudia, Tholosae, Narbonae, Ducibus etiam Normanniae, Aquitaniae aliisque. Non potuit ergo solius Monarchiae Gallicae privilegium esse, quod ad alios aequè Principes pertinebat; nec ostendi potest, cur istis minori jure, quam illi competeret; nam si Galli caeleste privilegium obtendant, obtendent & alij eodem, parique fundamento; hoc est, obtendent quidem, sed non ostendent. In Concilio Lugdunensi jus Regaliæ ijs tantum locis, ubi usu inoleverat, permixtum, alijs omnibus sublatum est: nec Galli, qui frequentes aderant, & praesertim Philippus Audax Legati, quidquam obstitere; non ergo credebant, jus istud Coronae Gallicae proprium, & innexum esse, alioquin non ferrent illud violari, restringique, aut saltem repugnarent, & aliquas rationes, ac privilegia opponerent, praesertim caelo lapsa; quis enim credat, sexcentos annos, & in re tanti momenti, Galliam omnem caecam, mutamque fuisse, & tot saeculorum decursu, ne unum quidem tantum hoc privilegium scriptis, aut memoria commendasse? A quibus ergo moderni illud accipere, antiquitate silente? Et si jus istud Coronae adnatum est, cur Gallicae tantum, non etiam Hispanicae, Anglicae, Lusitanae, aliisque? jura enim Regia non uni tantum Coronae, sed omnibus communia sunt. Cur denique Jus istud Regium in tot alijs Galliae Provinciis, quae Coronae subiacebant, nunquam exercitum acceptumque, quod supra ostendimus. Ipse Philippus Pulcher, quamvis Regiam Jus Regium appellaverit, aliquoties testatus est, eam universalem non esse, (b) sed ad aliquas tantum Regni sui Ecclesias pertinere, ut supra vidimus. Ex quibus omnibus nemo non videt, primam illam, praecipuamque Regionum rationem, & cui velut basi ingentem illum Colossus imponunt, planè frivolum esse, vanamque; ut mirum sit, imò indignum, tanto Regi decipiendi adhibitam esse. Quid diceret, si quis annulum à te peteret gemmâ insignem, & à majoribus tuis longo ordine acceptum, eumque

(a) V. Matth. Paris. & Guilelm. Pis. ad ann. 1089. Zonar. T. 3. annal. Balsamon in can. 35. sextae Synodi. Alteserram. lib. 3. de ducib. Gonzal. ad cap. 4. de Offi. Ord. Marcam lib. 8. cap. 18. & cap. 27. Balluc. ibid. in Annotat. M. de Papiers de la Regale fol. 22. (b) Philippus Pulcher in Edict. de Anno 1302. & 1307.

cumque deberi sibi vellet, nec alio titulo, quàm cœlestis cujusdam privilegij, quod nec probare posset, nec exhibere? Hoc Galli fecerunt.

II. Opponitur 2. Jus Regaliæ nec alienari à Regibus potest, nec ab alijs præscribi; pertinet enim ad jura Coronæ, quibus renuntiare Reges non possunt, adeò ut ne juramenta valeant, quæ hujusmodi alienationibus confirmandis adhibentur, ut Innocentius III. in celebri sua Decretali (a) definit; nullæ ergo Ecclesiæ aut privilegio, aut præscriptione, quo minùs Regaliæ subjaceant, tueri se possunt.

17. In hac argumentatione duæ propositiones assumuntur, quarum utraque falsa; saltem in eo sensu, quem Adversarij intendunt, ut facile intelligas, quàm vera sit conclusio ex falsis principijs illata. Sunt aliqua jura Regiæ Dignitati adeò intima, & innexa, ut deponi non possint, nisi abdicatâ majestâte; qui enim jure belli, & pacis, indicendi remittendique tributi, gratias, & supplicia statuendi cederet, non Rex, sed subditus esset, nec suo, sed alieno imperio viveret; & hujusmodi jura non posse alienari ultrò concedimus: sed negamus, Regaliâ tale jus esse; quot enim Reges sine hoc jure vivunt, integrâ tamen, & florente majestâte? An Clodovæus, Pipinus, Carolus Magnus, alijque usque ad Ludovicum VII. Reges non erant, quia Regaliæ expertes? Non ergo Regalia ejus naturæ jus est, sine quo conservari majestas non possit. Sunt alia, quæ ad jus Regium pertinent, quæque in causas prophanas alienari non possunt, sed in sacras, & præsertim Ecclesias: quæ enim in Deum transferuntur, ejusque divinæ Gloriæ propagandæ adhibentur, non alienari, sed ei, cujus aliàs sunt, reddi censentur: nec hujusmodi donationibus Regna, & æraria minuuntur, implentur potiùs, Deo nunquam ingrato, & semper beneficijs vincente, quod exempla Constantini, Clodovæi, Caroli Magni, aliorumque satis ostendunt. (b) *Tuum Domine Regnum, inquit piissimus David, tua victoria, & tu es super omnes Principes, tua divitiæ, & tua est gloria, & tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.*

Hæc ergo, quæ Ecclesijs, aliisque pijs causis à Regibus donata sunt, non posse revocari, certa sententia est, & à Gallis admissa;

O

hi

(a) Innoc. III. in cap. intellecto. de jurejur. (b) Paralip. lib. I. cap. ult.

hi enim antiquos Canones venerari se profiterentur, & illis libertatem suam Gallicanam, velut basibus imponunt: at Canones Concilij VIII. Oecumenici ita loquuntur: (a) *Placuit huic sanctæ, & magnæ Synodo, ut res, vel privilegia, quæ Dei Ecclesijs ex longa consuetudine pertinent, sive ab Imperatoribus, sive ab alijs DEI cultoribus, in scriptis, vel sine scriptis, donata, & ab eis per triginta annos possessa sunt, nequaquam quacūque Persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta qualibet auferat. Quicquid ergo secularium contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus judicetur, & donec se correxerit, & Ecclesiæ propria Privilegia restituerit, anathema sit.*

Idem suis Nepotibus S. Ludovicus in Pragmatica Sanctione accuratè, enixèque commendat, ejus verba sunt: (b) *Item libertatem, franchisias, immunitates, jura, & privilegia per Francorum Reges Prædecessores nostros, Ecclesijs, & Personis Ecclesiasticis Regni nostri concessas, & concessa, innovamus, laudamus, approbamus, & officarijs, ac subditis nostris præsentibus, & futuris districte præcipiendo mandamus, quatenus omnia, & singula diligenter, & attentè servent, &c.*

Idem Sanctus Rex Philippo Audaci filio hæc monita reliquit jam moriturus: (c) *Cave, inquit, ne libertates, & Privilegia à Majoribus tuis in subditos collata unquam infringas, &c.* Et planè gloriosus ille Christianissimus, & Primogeniti Ecclesiæ filij titulus hoc ipsum convincit, obstringitque Reges Galliæ, privilegijs, aliisque juribus Ecclesijs ne exuant, quin potiùs augeant, dotentque; idque majorum exemplis, quibus nunquam magis victoriæ, opèsq̃ue abundabant, quàm cum in Ecclesias profusi erant; & verò hostes tanti Regis, non amici sunt, qui omnium, quotquot in Gallico diademate fulserunt, pulcherrimam margaritam fodere aggrediuntur, Pietatem videlicet, ac Religionem Regibus Franciæ præcipuam: & perinde, ac si cum Indorum, Persarumque, non Christianissimo Rege agerent, omnia utilitate metiuntur, nulli Ecclesiæ, & honesti curâ. Ergo, ut dicebam, etiamsi daremus Regaliæ ad jus Coronæ pertinere, non idèd sequeretur, non potuisse illam in Ecclesias privilegio transferri, & istis præscribi; præsertim cum Reges Galliæ eâ die, quâ sacro Oleo inunguntur, incinguntque diadema, solemni Sacramento se obstringant Episcopis, &c.

(a) Concil. VIII. Oecum. can. 18. (b) Pragmat. Sanctio Ludov. IX. de Anno 1268. (c) Joinville in Vita.

& Ecclesijs Canonica Privilegia conservandi; at verò, quod Privilegium magis canonicum esse potest, quàm quod tot Canonibus, Decretisque Patrum, præsertim ultimo Lugdunensi Concilio, tam sanctè Ecclesijs assertum, & gravissimis pœnis sancitum est? Regem ergo Sacrilegum faciunt potentia obtentu. Cæterùm & illud in viris eruditis, quales sunt, qui Regaliam extendunt, mirum est in re tanti momenti, & Principis animam implicante, tam levi, vanoque argumento niti, ut quod probare oportebat, supponere cogantur: *Non potest, inquit, Rex jura Gallica Corona alienare, nec Ecclesia ea præscribere.*

Demus. *Atqui Regalia pertinet ad Jura Corona, & Reges eam alienassent, si Ecclesijs cessissent.* Atqui in hac propositione omnia supponuntur, quæ probari debebant. Supponitis dari Jus Regalia in eas Ecclesias, quæ nunquam hoc onus subierunt; at hoc probandum erat, nam hic certatur. Supponitis hoc Jus Regalia quoad eas Ecclesias, quæ hæcenus exemptæ fuerant, à Regibus alienatum esse; at hoc quoque probandum erat, nihil enim magis negamus; quæ enim poterat à Regibus alienari, quod Reges nunquam possederant? quod ad Reges nunquam spectavit? & Ecclesiæ quæ poterant Jus illud præscribere, quo nunquam caruerant, & quo tanquam proprio, innatòque gaudebant? nemo enim rem suam præscribit. Supponunt ergo, quæ probari debebant, & tamen velut acie victores, servire Ecclesias jubent, eamque Libertatem Ecclesijs adimunt, quam ne vilissimo possent: idque facinus prædicant Christianissimo Rege, Ecclesiæque Primogenito dignum; quod quàm dissentiat ab illius pietate, nihil attinet dicere.

III. *Opponitur 3.* Per Concordata, seu Transactionem inter Leonem X. Pontificem Maximum, & Franciscum I. Gallia Regem, Jus ad omnes Episcopatus, & Abbantias nominandi, præsentandique ad Reges translatum est, sublatis electionibus; ergo vi Concordatorum redijt antiqua potestas, quæ Reges primi, secundique stemmatis omnia Beneficia, & pro arbitrio dispensabant, idque non aliquibus tantùm locis, sed toto Regno; atqui dispensatio Beneficiorum primum Regalia caput, præcipuumque constituit.

IV. *Hæc Ratio iterum ex falsis principijs contextitur; supponit enim primi secundique stemmatis Reges omnia Beneficia contulisse,*

liffe, electionibus oppressis. At falsum id esse, ex multis constat. Clodovæus Electiones Episcoporum nunquam turbavit. Idem à Constantino Magno observatum est, nisi cū jam electos auctoritate suā contra æmulum insidias muniebat. Et planè cū ex præscripto Conciliorum, sacrorumque Canonum Gallicanæ Ecclesiæ tunc temporis regerentur, Canones verò eligi Episcopos jubere, dubium non est, non imperio Principum, sed votis, & electione fieri Episcopos debuisse. (a) At rarum est intra terminos, legesque magnam Potentiam diu cōcereri. Extincto Clodovæo non eadem sacris Canonibus observantia & reverentia stetit, & sæpe ab ejus filijs turbatæ, occupatæque electiones sunt, Episcopis ex castris, aulæque submissis, nec merito, sed aut gratiā, aut pretio delectis. Cui malo sæpe remedium à Concilijs Gallicanis quaesitum est, (b) decretumque, ut liberæ electiones essent, nec tamen præter Regis assensum. Clotharius II. in Conventu Parisiensi edictum proposuit, quo ad normam sacrorum Canonum libertas electionibus dabatur. (c) Sed eas Principum cupiditas, præsertim Palatii Magistrorum, & denique Martelli penitus subvertit, adeò, ut publico mercatu, & velut sub hasta Insulæ venderentur, & indignissimis provenirent. Istos, quòd exemplo, & moribus Ecclesias corrumpere, Pipinus, & Carolomannus sedibus expulere, alijs ex consilio S. Bonifacij in Ecclesias evectis: quod ut tanto securius agerent, privilegio Zachariæ Pontificis, deligendi, quos mallent, donati sunt: hujus privilegij meminit (d) Lupus Ferrariensis, Florus Magister, Marca Archiepiscopus Parisiensis, Maimburgus alijque, & innuunt etiam Joannes X. & Paschalis II. Carolus Magnus, aut libertatem electionibus reddidit, ut aliqui volunt; aut saltem non nisi Pontificum, seu Hadriani, seu Zachariæ privilegio Insulas dispensavit, quas potentiores cer-

catim

(a) Cypr. epist. 68. Clem. epist. ad Corinth. 1. Orig. hom. 6. in Lev. Tertull. Apolog. cap. 39. Concil. Nicæn. cap. 4. Con. Chalced. cap. 13. S. Leo, epist. 84. cap. 5. (b) Conc. Aurel. V. can. 10. Anno 549. Conc. Par. III. can. 8. Anno 557. Conc. Paris. V. can. 1. Anno 715. Conc. Cabill. can. 10. Anno 650. V. de elect. Reg. Sacerd. à fol. 43. (c) Edict. Clotharij de anno 615. (d) Lup. Ferrar. epist. 81. Flor. in fragm. de elect. circa ann. 820. Marca lib. 8. cap. 20. Maimburg. histor. Iconocl. fol. 259. Joan. X. PP. epist. ad Herimann. anno 921. Paschal. II. apud Malmesb. lib. 5.

tatim rapiebant; idque non jure Regio, sed Pontificum gratiâ, quam temporum calamitas extorquebat. A Carolo sic factum esse, præter citatos auctores, etiam Galli fatentur. (a) Ludovicus Pius Caroli Filius Regio diplomate in antiquam libertatem, & præscriptam à Canonibus formam electiones restituit, ut habetur in ejus Capitularibus, (b) quæ Abbas Ansegisus, Hincmarus, & Jvo Carnotensis Carolo adscribunt; alij verò, & plerique, Ludovico; non ideò tamen, aut Ludovicus, aut alij ab eo Reges penitus ab electionibus exclusi; quippe Regum consensus quærebatur, & eorum, qui imperare poterant, preces pro votis, & electione erant, ut quàm plurimis exemplis constat, & litteris etiam à Concilio Parisiensi (c) ad Ludovicum datis. Quia ergo aut precum, aut Regij consensus obtentu, aut etiam apertâ intrusione electiones canonicæ turbabantur, sæpe illis vindicandis Regum edicta repetita sunt, qualia imprimis Ludovici IX. & Caroli VI. (d) Tandem conventionem Leonis X. & Francisci I. totum jus nominandi, abolitis electionibus, ad Reges translatum est. Ex hæcenus dictis facile intelliges, quantum aut ignorantia peccaverint, aut imposturâ, qui ausi sunt scribere, Reges Francorum primæ, secundæque Stirpis Episcopatus pro arbitrio, & jure Regio contulisse, & huic Juri, quo alij Reges per ignaviam decesserant, post Concordata Leonis redditos esse; quantâ enim injuriâ, contempnûque veritatis ista dicuntur, cum exempla, legesque Clodovæi, Caroli, Ludovici, Clotharij, & Ecclesiæ Gallicanæ, quæ supra produximus, ignorari haud possint, saltem non debeant; cur enim istarum rerum peritiam profitentur, librisque ostentant, si ignorant? aut quis pudor est, argumentis tam apertè vanis, irritisque Regaliam fulcire, & Principem deludere? Et cur, rogo, Pipinus, & Carolomannus Zachariæ privilegio instruendi erant, si Episcopatus Jure Regio conferebant?

Sed nec altera ejusdem Argumenti pars majori fundamento nititur: dicunt enim *concessis nominationibus ad omnes Regni Episcopatus,*

O 3

quod

(a) V. Maimburg. lib. 10. de l'Arianisme fol. 155. Christian. Lup. in Canon. Tomo 3. disert. 3. cap. 9. P. Thomasin. de la discipl. dell'Egl. p. 3. lib. 2. cap. 24. Regal. Sacerd. fol. 49. (b) Lib. 1. cap. 84. (c) Concil. Paris. V. lib. 3. cap. 22. (d) Pragmat. Sanctio S. Ludovici Anno 1268. & Carol. VI. Anno 1406. & Anno 1418.

Gallia
Vindicata
G III
1230

quod per Concordata factum est, concessas etiam intelligi ad omnia Beneficia, & Canonatus vacantium Ecclesiarum. At verò, quam fœda hæc consequentia, & viribus cassa? Constat usque ad Reges tertiæ Stirpis nullum locum Regaliæ fuisse; quo tamen tempore volunt Reges pro arbitrio, supremoque jure Episcopatus contulisse. Constat etiam eo tempore Regaliam prodijisse, quo electiones reductæ, plenæque libertate, ex ipsorum confessione, qui hæc objectant, donatæ sunt: nulla ergo inter hæc duo jura connexio est, quæ toties separata sunt; quod si nulla connexio, quæ, rogo, simplicitas est, unum ex alio inferre? an nunquam in Juris-prudentiæ, & Dialecticæ scholis audierunt, à separatis non fieri bonam illationem? in odiosis (& quid verò magis, quam servitus Ecclesijs imposita, & Canonum antiquatio?) restringendas, non ampliandas Leges? In Contractibus non expressa pro omittis haberi? & mille alia, quæ argumentationes istorum elidunt: an verò etiam post Concordata non omnium Galliæ Regum hæc ipsa mens fuit, & ipsius Francisci primi, qui nunquam Regaliam extendi permisere? nisi forte ignorantia istos accuses, perinde, ac si Concordata, quæ ipsi inierant, malè intellexerint, & ab istis, qui tanto post tempore venerunt, nec alià re magis, quam adulatione claris, imperandi artem didicerint.

IV. *Opponitur 4.* Demus, primis Ecclesiæ temporibus, quando Episcopi spontaneis oblationibus, sine alijs patrimonijs vivebant, nullum Regaliæ locum fuisse; at verò quando ingentibus patrimonijs, feudisque donati sunt, mutarunt conditionem; feudorum enim fructus, quæ hæreditate non acquiruntur, qualia sunt Sacerdotijs annexa, ad Dominum redeunt, eique, & nulli alteri, proveniunt. Jure ergo feudi vacantium Ecclesiarum fructibus Principes potiuntur. Quamvis verò alij etiam proventus, præter feuda, ad Episcopos pertineant, ut tamen Episcopatibus annexantur, continuo nobiliorem habitum, feudique naturam induunt; & ita extincto Antistite, ad Principes spectant. Collationes Beneficiorum, quia sacrorum Canonum dispositione fructibus æquantur, eandem fortunam cum feudis subeunt, ac Principi cedunt.

87. Hoc Maimburgi argumentum est, in quo istius Auctoris indolem, & artificia jam passim nota facile observes. Jus Regaliæ uni-

universim ad Reges Francorum pertinere docet; id verò ex Canonibus, sacrisque Concilijs, & usu in Ecclesijs recepto probandum erat; quippe Jus illud sacrum, non prophanum est; & idèd sacris, non prophanis legibus metiendum: sed cùm nullæ suppeterent, quin potius omnes ad verarentur, eas altissimo silentio premit, præteritque, & ad argumentum à comparatione vertitur, quo nihil, in foro præsertim, debilius est, & maximè, cùm comparatio à valde dissimilibus ducitur, qualia sunt feudum, & Regalia, ut paulò post ostendam. Deinde cùm ne hoc quoque sufficeret, protegendæ Regaliæ aliud non minùs extraneum, remotumque principium ex Philosophia conductum est, videlicet, de elevatione qualitatũ; dicit enim: *Decimas, oblationes, aliòsque proventus Episcopales, hoc ipso, quòd feudis conjunguntur Ecclesiæ donatis, elevari ad statum nobiliorem, & in naturam feudi migrare; eo ferè modo, quo ex sententia Philosophorum qualitas substantiæ conjuncta elevatur ad nobiliorem causæ gradum, producendamque substantiam: influentiæ cœlestes, ut conjunguntur Intelligentiæ, elevantur ad producendas formas viventes; quæ quàm sint inania, & longè petita, ac planè indigna, ut in causâ tanti momenti vel audiantur, nemo non videt. Pergit deinde vera falsis miscere, ut etiam istis fidem conciliet, colore veritatis inducto. Verum est, quod scribit: postquam Ecclesiæ ingentibus divitijs auctæ sunt, Principes sibi jus adscripsisse Episcopatus conferendi; id inquam verum, sed illud falsum, quod paulò post innuit: *Ab omnibus Principibus factum id esse.* Jam enim ostendimus, sub primæ, & tertiæ stirpis Regibus Galliæ liberas electiones fuisse, & quamvis sæpe ab aliquibus Regum turbatæ, & interceptæ sint, aut privilegio, aut Ecclesiarum rogatu, aut usurpatione factum id est; à quibus deduci argumentum non potest; si enim exempla Regnantium pro jure, & legibus sint, quid tandem non liceat? Verum etiam est: *Jus Regaliæ à feudis ortum duxisse.* Sed illud falsum: *Jus infendandi, seu Investitura idem esse cum jure Regaliæ.* Jus enim Investituræ ad feuda solùm extenditur; at verò jus Regaliæ ad omnes omnino fructus, sive isti ex decimis, oblationibus, sive aliunde proveniant: imò Beneficiorum Collationes complectitur, quæ nullo pacto ad feuda pertinent; & ipsa feuda Sacerdotijs annexa non sunt personalia, nec morte Episcopi vacant, ut falsò im-*

Gallia
Vindicata
G II
230

imperitēque supponit; nec enim Episcopis, sed Ecclesijs donantur; istæ verò sunt perpetuæ, nec cum Personis defunguntur, & ideo nec vacationi locus est. Cùm ergo feuda Ecclesiæ non sint personalia, sed potius *expacto, & providentia*, ut loquuntur Jurisperiti, & assimilentur *feudis familiae*, certum est, ex jure communi, eorum fructus ad Principes non redire sublatis Episcopis, quamvis novâ Investiturâ opus sit: nisi fortè in ipsa feudorum donatione aliter cautum fuerit. Illud verò quàm vanum est? Decimas videlicet, aliàsque oblationes fidelium Ecclesijs donatas, ad nobiliorem statum elevari, & feudi naturam induere, sicque ad Principes devolvi. Egregiam enim verò Philosophiam! elevationis nomen indit servituti, & quæ hætenus totâ retrò antiquitate, & noto Patribus idiomate, *Bona Dei, pretium peccatorum, patrimonia pauperum* vocabantur, Maimburgus *bona nobilia* appellantur: & si quæras, in quo hæc nobilitas consistat? ut impunè, inquit, in Principum spolia, & peculium cedant; hætenus hæc mancipatûs nota, nunc nobilitatis est. Olim Canonum, legumque sententia fuit: *Quod rei sacre adhaeret, sacrum fieri*: & ideo res fluxas, prophanasque Ecclesijs dicatas, in sacras evadere, omnique profano commercio exemptas; sed Maimburgus hujus jurisprudentiæ aut negligens, aut ignarus, aliam complexus est, aulæ, sibi que accommodatam, & cupiditati blandientem, quamvis tam malè sartam rectamque, ut pudor fuerit ostentare. Sed adjungit Maimburgus solemnes modestiæ clausulas: *Hec à se commemorari, non tam ex sua, quàm aliorum sententia; quid enim ipse opinetur, non tanti esse, ut vulgari oporteat.* (a) Cæterum, si non hæc Maimburgi sensa, sed aliorum erant, oportuit aut illa reticere, aut etiam, quæ ad illa responderi solent, recitari; cur enim unius partis argumenta, non alterius promit, si in neutram inclinat? An nescit ex Principum legibus, crimen falsi, & prævaricationis etiam tacendo committi? ab historico præsertim, cujus partes sunt, veritati, non studijs, aut factionibus scribere. Ejusdem tincturæ est, quod dicit de Collationibus Beneficiorum: *Ea videlicet ad fructus pertinere.* Id enim in aliquo sensu verum est: in alio, & quem Maimburgus intendit, falsum. Si enim velit, Collationes Beneficiorum fructus esse Episcopalis potestatis, quia ab hac dependent,

(a) Maimburg. lib. 2. de la decadenze fol. 275.

pendent, & ex ista consequuntur, id verissimum est, & in hoc sensu Canones loquuntur, ut videre est apud Glossam (a) & Barbofam, (b) aliósq; Doctores. (c) Cæterum ex fructibus hoc sensu acceptis nulla consequentia duci potest, quæ Regaliæ faveat: illi enim fructus à sacra, & Episcopali potestate proveniunt, & sunt in se ipsi jus aliquod sacrum, subjacentque dispositioni sacrorum Canonum, non verò legum prophanarum: non ergo ad potestatem Regiam pertinere potest, nec Regijs Edictis induci, extendique, quod eleganti, & plenâ libertatis voce S. Ambrosius Valentinianum Imperatorem monebat: *Noli, inquit, te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ Divina sunt, imperiale aliquid jus habere: noli te extollere, si vis diutius imperare: esto DEI subditus; scriptum est enim, quæ DEI, DEO, quæ Cæsaris, Cæsari: ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotes Ecclesiæ: publicorum tibi manium jus commissum est, non sacrorum: si ex meis aliquid posceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum, aut argentum, id, quod mei juris est, libenter offerrem; sed templo DEI nihil possum decerpere, nec tradere illud, quod custodiendum, non tradendum accepi.* (d) Hæc est vera sanctorum Patrum, & antiqua juris prudentia, quorum ego vel unam, liberamque vocem, & tamen charitatis, ac reverentiæ plenam, pluris æstimem omnibus illis blanditijs, & adulationibus, quas Maimburgo aut timor, aut cupiditas distavit, & animus in omne obsequium devinctus, nullo honesti inhonestique discrimine, ac servo, quàm Sacerdote dignior.

V. *Opponitur 5.* Rex Galliæ Patronus est omnium, quæ in Gallia sunt, Ecclesiarum, & Beneficiorum; atqui Patroni privilegium, & munus est, ut præsentet, nominetque ad Beneficia vacantia, idque præcipuum Regaliæ caput est: quod si Regibus concedas, cur non etiam aliud, quod multo inferius est, jus videlicet percipiendi omnes vacantium Ecclesiarum fructus?

R. Duobus modis Patronus dici aliquis potest: primo, quia Ecclesiam aliquam fundavit, dotavitque: secundo, quia unius, aut plurium Ecclesiarum Advocatus, & Defensor est, id enim præcipue ad Reges spectat, ut Ecclesias auctoritate suâ muniant,

P

pro-

(a) Gloss. in cap. cum olim. de Major. & obed. (b) Barb. de Appellat. verb. 103. n. 21. (c) Rosa, Rebuff. (d) S. Ambros. epist. 33. & in orat. contra Maxentium.

Gallia
Vindicata

G II

230

protegantque; sed neuter hic titulus fundandæ Regaliæ, multo-
que minus totâ Galliâ, devictisque Provincijs proferendæ. Qui
fundavit, dotavitque Ecclesias, jus quidem habet nominandi Pa-
stres; sed aliud est nominatio, aliud, quod obtentu Regaliæ
usurpatur: nominatio, jus examinandi, instituendi, confirman-
dique, Episcopis, Metropolitanis, aut Summo Pontifici relinquit,
quorum nihil observatur in Beneficijs Regaliæ titulo obtentis;
hæc enim pleno jure à Rege conferuntur, omnes Episcoporum, &
Pontificis partes peragente. Deinde quàm multæ sunt Ecclesiæ,
quæ à Regibus nec fundatæ, nec dotatæ sunt; quo ergo jure etiam
istæ Regaliæ subduntur? An verò in Galliâ solum Patronos repe-
rire est, & non etiam toto ferè orbe Catholico? quis istorum tamen
Regaliæ ambivit, usurpavitque? & mirum est, toto quatuor sæ-
culorum decursu, omnibus retrò Galliæ Regibus, totique Concilio
Lugdunensi, & Gallicanæ Ecclesiæ jus istud ignotum, imò exo-
sum, proscripsumque fuisse: cum tamen abundarent, qui Ecclesias
fundabant, dotabantque, & Patroni titulum merebantur. Plurimè
si Regalia titulo Patroni nitatur, non solum defuncto, sed etiam
vivente Episcopo omnes Canonicatus, & alia Ecclesiæ Beneficia
conferri à Patronis possent, quod ne ab ipsis quidem conceditur,
qui Regaliæ maximè tuentur. Denique Canones omnes antiqui,
recentesque pervolvantur, (a) & nunquam Patronis concessum
fuisse reperies, ut vindicare sibi possent proventus Ecclesiæ, imò
id illis enixè prohibitum. Quòd ergo Patroni Ecclesias aut funda-
verint, aut dote instruxerint, nihil eos juvat, ut Regaliæ frui pos-
sint. Sed nec titulus Protectoris, Advocatique. Verum est nihil
magis, quàm Ecclesiarum curam, & tutelam Regibus deberi; in
illis enim pro eorum salute, & felicitate preces, & vota deponun-
tur: & magis apud aras, quàm in ipsis castris victoriæ parantur,
Deo precibus, non armis placato; quod egregiè Patres Concilij
Parisienfis adnotarunt, quorum inter alia hæc sunt verba: (b) *Cle-
mentissimus Imperator, (Ludovicum Pium alloquuntur) non ideo est
misericordiae præparatum in gloriam, quia apicem terreni Principatus accepit; sed
si in Imperiali culmine rectâ fide vivat: si pro omnibus ita se sanctæ Matris Ecclesiæ
muni-*

(a) V. Can. filijs. 16. q. 7. & c. 4. de jure Patron. & Trid. Sess. 25. de Reform. c. 9.
(b) Conc. Parisienf. sub Ludov. Pio. Imperat. l. 2. c. 1. & 2. Tom. 3. Conc. ann. 829.

meminerit filium, ut ejus paci, & tranquillitati per totum mundum prodesse, suum faciat Principatum; magis enim Christianum regitur, atque propagatur Imperium, dum Ecclesiastico statui per omnem terram consultur, quam cum in parte quacunque terrarum pro temporali securitate pugnatur; Principes enim sæculi potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem, disciplinam Ecclesiasticam muniant. Caterum intra Ecclesiam potestates necessaria non essent, nisi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinam sermonem, potestas sua imperet per disciplinam terrorem. Sape per Regnum terrenum celeste Regnum proficit, ut qui intra Ecclesiam positi contra fidem, & disciplinam Ecclesia agunt, rigore Principum conterantur. Cognoscant Principes sæculi, debere Deo rationem propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt; nam sive augeatur pax, & disciplina Ecclesia per fideles Principes, sive solvatur, ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati Ecclesiam credit. Reges ergo Ecclesiarum Patroni, & Potestatores sunt, at non ideo vindicare libi Regaliam possunt; hæc enim protectioni potius, & tutelæ repugnat; Ecclesias enim suis fructibus, & juribus, quæ in vacantia Beneficia habet, exuere, & Regijs thesauris inferre, non tueri, sed prædari est, nec protegere, sed vastare; quod tamen à Regum pietate, & intentione, si veritatem doceantur, alienissimum est: & ideo tot Canonum Regumque Edictis, & omnium ferè Gallia Juris-Consultorum, Regijque Parlamenti votis Regalia damnata est, aut saltem intra certos terminos cohibita, ut supra ostendimus; quamvis haud ignorarent Protectores, seu Patronos Ecclesiarum Reges esse. Quod si quæras, quo igitur stipendio, aut mercede Reges Gallia Ecclesias tueantur, si expertes Regalia sint?

Respondebo, indignum esse de stipendio, & mercede cum Regibus loqui; hæc enim fervorum præmia, non Principum sunt; an parùm lucris est Deum habere debitorem, & victorias, ac triumphos mercedis loco esse, & fortunam in obsequium accinctam? hoc stipendio Constantini, Theodosij, Clodovæi, alijque Ecclesijs militarunt; quanquam nec ingratas Ecclesias fuisse satis decimæ loquuntur, aliæque Cleri Gallicani ingentes largitiones.

VI. *Opponitur 6.* Qui Ecclesias, aut fundarunt, aut dotarunt, jure præsentandi gaudent; (a) quantò magis Reges hoc ipso jure, totòque Regno gaudebunt, qui Ecclesijs multò majora Beneficia

(a) Ruffæus l. p. præfat. n. 7.

Gallia
Vindicata
G III
230

contulerunt? Præfertim quia Rex etiam illarum Ecclesiarum proventu, in quibus longo usu, & Concilij privilegio, omniumque consensu Regaliâ potitur, in pia opera, augmentumque Ecclesiæ profundit, quos tamen ærarijs suis inferre posset; ergo hæc ipsa Regum moderatio, & liberalitas privilegium Regaliæ meretur; alioquin etiam Princeps liberalitati suæ modum, finemque imponet, quod majori damno Ecclesijs fuerit, quàm si Regaliam totâ Galliâ extendas.

R. Patronis jus præsentandi privilegio Ecclesiæ concessum est: jus verò Regaliæ non solum ab Ecclesia concessum nunquam est, sed semper, graviterque prohibitum, præfertim in ultimo Lugdunensi Concilio, cujus hac in re Decreta, Regaliam extendere prohibentis, omnium Galliæ Regum, Parliamentorum, & Ecclesiæ Gallicanæ reverentiâ, ac quadringentorum annorum lapsu sancita sunt: quæ ergo Philosophia est, à concessis ad inconcessa, à privilegijs ad prohibita argumentari? Et quia Regibus aliqua concessa sunt, velle etiam, ut ijs liceant, quæ vetita, & negata sunt? Præfertim cum jus præsentandi multum à Jure Regaliæ differat, ut supra observatum est. Quod verò additur, Regem proventus ex Regalia quæsitos in pia opera largiri, laudem quidem meretur, estque Regiæ pietatis argumentum, nec tamen purgandæ Regaliæ fatis est; nam *primò* alij etiam Francorum Reges hujusmodi proventus pijs operibus addixere, nec tamen ausi sunt ultra terminos à Concilio præscriptos Regaliam extendere, quod maxime patuit in Diplomate, & Declaratione (a) Ludovici XIII. Patris Ludovici regnantis; cur ergo prohibent Parentis sui, & Avorum exemplis filium inhære? quæ aut damnare oportet, id verò impium sit, aut imitari. *secundò* facienda non sunt mala, ut eveniant bona; non ergo libertas, immunitas, & disciplina Ecclesiæ tot Canonibus sancita, evertenda fuit, ut Neophytis subveniretur: an verò tam inopēs, exhaustique Reges Galliæ sunt, ut Beneficia non habeant, nisi Ecclesiarum spolijs, & damnis quæsitâ? id procul ab eorum potentia, & Majestate; nam & in privatos vindicarent, qui, ut paucos tegerent, centum spoliassent: & planè æquius esset aliqua pietatis opera omitti, præfertim nullis legibus præcepta,

(a) Declaratio Ludov. XIII. de Anno 1641.

cepta, quàm cum peccato exercere majori culpâ, quàm præmio, quod in simili causa Alexander Papa Henricum Angliæ Regem monebat: *Si, inquit, universa, quæ in usus tuos per hujusmodi angarias de bonis Ecclesiasticis convertuntur, in refectorem pauperum, vel alijs operibus pietatis expenderes, obsequium non magis DEO gratum efficeris, quàm si altari quolibet discooperto aliud cooperires: aut si Petrum crucifigeres, ut Paulum à mortis periculo liberares. Recolere siquidem debes, qualiter Rex Saul devicto Amalech prædam contra Divinum præceptum reservare volebat, cum se ad excusationem sui hac ad sacrificandum reservare proponeret, à Domino fuit reprobatus, & alius eo vivo in dignitatem, & potestatem Regiam subrogatus, &c.* (a)

Cum ergo dicitur, proventus Regaliæ in pia opera expendi, prius quærendum est, an Regaliam iusto titulo possideant; nam si injusto (ut de Ecclesijs, ad quas recens extensa est, hactenus monstravimus) frustra sibi de pijs operibus blandiuntur, quæ si ex alieno fiant, ne titulum quidem pijs operibus merentur. Et quid dicent de Collationibus Beneficiorum? quo istæ pio opere compensantur? imò Simoniam redolet, si jus tam sacrum, sacræque dignitati annexum, ob aliquas in pios usus largitiones ab Episcopis in Laicos transferatur. Accedit, quòd Regaliâ semel Principi vindicatâ, ejusque arbitrio subditâ, quæ jam in pios usus, paulò post in profanos expenduntur; quis enim pollicetur, omnibus futuris Regibus eandem pietatem, & moderationem fore? nec enim eadem virtutis, & abusus natura est: illa paucorum, & idèd brevis: abusus multorum sunt, & idèd in longum grassantur, & retinentur.



§ VI.

Aliæ Rationes in patrocinium Regaliæ à Gallis productæ.

SUMMARI A.

1. *An Reges Gallie inter sacras Personas reputari debeant, & idèd Regaliæ capaces?*

P 3

2. *Causam*

(a) Alexand. III. ad Henric. Angliæ Regem.

Gallia
Vindicata
G III
230

2. *Causam Regaliæ in Parliamentis sepius agitatam fuisse, quo jure, quove eventu?*

3. *Episcoporum consensum, aut spe, aut metu expressum nihil Regis favere.*

4. *Multoque minus eorundem Episcoporum subscriptionem.*



I.



Proponitur 7. Reges Gallia non sunt inter Personas mere Laicas censendi; nam & sacro caelestique oleo perunguntur, & morbos quosdam solo tactu medentur, & Lilia insignium loco ab Angelis accipere, & denique multis in locis Canonorum officio perfuncti sunt, & habitum gestarunt. (a) Si ergo tot titulis sacri sunt, quid obstat, ut sacrorum jurium capaces sint, & Beneficia jure Regio conferre, fructusque vacantium Ecclesiarum occupare possint? nam & olim apud Romanos Græcosque, ac etiam Judæos Dignitas Regia, & Sacerdotalis miscebantur.

R. In hoc, & similibus argumentis vix aliquid reperias responso dignum; nec aliud magis probant, quam pessimam esse causam, quam tuerentur; quippe tam vanis rationibus nixam, & quas pudor sit, tot Canonibus, Concilijs, & quatuor sæculorum exemplis opponere. Si, quæ in medium adducunt, Reges Gallia sacris Personis adscribendos esse probarent, mirum est, si non Episcopum illum, & Pontificem faciunt. Num omnes retrò Reges ipsidem prærogativis non gaudebant, quas illic enumerant; & tamen quis eorum se laicis exemit, sacrisque Personis adscripsit, & Regaliam toto Regno extendit? nec enim oleum, aut lilia caelo missa Sacerdotem, & Clericum faciunt, sed per ministros Ecclesie legitima solemnisque inauguratio. Apud Romanos Græcosque Idolorum cultores, ubi omnia prophana, & pro aris lupanaria, sacrilegia pro sacris erant, mirum non est, eosdem Reges, & Sacerdotes fuisse; quod enim absurdum, eos, qui latrones, meretrices,

parrici-

(a) V. Linn. ad capit. Caroli a. 30. n. 62.

particidâque pro Dijs habebant, etiam Reges pro Sacerdotibus habuisse? In Judæorum Republica certum est, alia Sacerdotum, alia Regum munia partésque fuisse; quis enim nescit Ozia Regis, quòd Sacerdotum munus occupâsset, inflictas à Deo pœnas? & idèd Josaphatus Rex sacri prophanique Magistratûs officia distinguens: (a) *Azarias*, inquebat, *Sacerdos, & Pontifex vester in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit. Porro Zebadhiâs filius Ismael, qui est Dux in domo Juda, super ea opera erit, quæ ad officium Regis pertinent.*

Ubi vides, utriusque Dignitatis officia, Sacræ Regiæque distingui; nam quòd Salomon Abiatharem Majestatis, & mortis reum exilio multaverit, & Pontificatu amoverit, id non ut Rex, sed ut Propheta, & sententiæ Divinæ jam olim in Heli pronuntiatæ executor fuit, quod ijs verbis, quæ mox subduntur, significatum videtur: *Ut impletur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.* (b) Adde modum, formamque Israeliticæ Reipublicæ gubernandæ, etiam in ijs, quæ cultum templi externum spectabant, ceremoniam fuisse, unâque expirâsse cum Lege Mosaica; & idèd nec extendi posse ad statum Legis Evangelicæ. Sed ut videas, quàm imbecillum sit hoc argumentum, & quàm multis partibus laboret, demus omnia, quæ assumit, adhuc nihil concludet. Quamvis enim Laicis Personis Regem Francorum eximas, & coronæ tiaram jungas, non idèd jus illi, & potestas erit Regaliæ dilatandæ; quod enim ab universali Concilio, omniumque retrò Principum, & quatuor sæculorum observantia sancitum est, ne ab Episcopis quidem refigi potest: imò si propositiones Conventûs Parisiensis audias, ne à Pontifice quidem; quantò minùs à Rege? nihil ergo agunt tot facibus rationum malè compactis, quàm ut ostendant, se velle quidem, conarique Regaliam fulcire, sed non posse, malâ causâ ingenium vincente.

II. *Opponitur s.* Causa Regaliæ jam aliquoties in Parliamentis, Regiòque Senatu agitata, & cognita est, præsertim anno 1608. in Parlamento Parisiensi, Henrico magno imperante, in quo Regaliam toto Regno extendendam esse, decisum est. Secutæ sunt aliæ Regij Consilij (c) sententiæ, quibus omnes Archiepiscopi, Prælatique

(a) Paralip. 2. cap. 19. (b) Regum 3. cap. 2. (c) Sententiæ Regij Senatûs Anno 1637. & 1638. & 1639. & 1651. & 1653. & 1654. & 1673.

Gallia
Vindicata
G III
230

latique Provinciarum Septimaniæ, Provinciæ, Delphinatûs, aliique jubebantur intra sex mensium spatia titulos, causasque præsentis libertatis, & exemptionis offerre; & Episcopi acquirere productis libertatis suæ titulis, instructisque Procuratoribus, qui coram Regio Senatu causam Ecclesiarum agerent, & si possent, Regaliam excuterent. Pependitque ea lis triginta sex annos, ab anno videlicet 1637. usque in annum 1673. mutuo Cleri, Regisque conflictu: donec eo, quo dictum est, anno, in Regio Senatu, & postea ab ipso Rege pronuntiatum est, ad omnes Regni Ecclesias Regaliam pertinere. (a) Cùm ergo Henricus IV. hanc causam ad Regium Consilium avocaverit, ibique tot annis discussa, & definita fuerit, Episcopis Galliæ, quorum intererat, avocationi non solum non obliquantibus, sed etiam tot annorum decursu, Judices agnoscentibus, suasque rationes, ac titulos, quibus muniri credebant, allegantibus. Quid jam queruntur, disputantque causâ tam lentè discussâ, & tandem finitâ? num tempus defuit tot annis ductum? num Judicem incusant, toties agnitum, & nunquam repulsum? num inauditi, indictaque causâ damnati, quam in tot Conventibus, repetitis vicibus dixere? num denique ad legitimum Judicem, justamque sententiam aliquid defuit, quam tot annis expectarunt, & nunc modò incusant, cùm causâ ceciderunt, sero, & intempestivo dolore?

R. Constat ex ijs, quæ dicta superiùs sunt post Concilium Lugdunense Regaliam trecentos, & ultrâ annos, ijs tantum locis exercitam esse, quæ huic oneri à longo tempore assueverant, reliquis naturali, & canonicâ libertate fruentibus, quod etiam Ecclesia Gallicana in ultimis Comitij, & litteris ad Innocentium Papam, ipsique Reges, & Parlamenta Galliæ professa sunt; nec Adversarij dissententur; quibus cùm ista objicias, id solum respondent: *Non potuisse eorum negligentia Corona, & Regum Jura deleri, præscribere, nec Reges exemplis ligari.* Primùm ergo ab anno 1583. Henrico III. Galliam moderante Ecclesiarum libertas pulsari cœpta, Regio Advocato Regaliam extendere aggresso, qui tamen repulsus est, & silere coactus. Ab eo tempore verum est, perpetuam ferè pugnam Ecclesie

(a) Arrestum Regij Consilij Anno 1673. & ei conformis, ac duplex Regis Declaratio Anno 1673.

clesiæ cum Regijs fuisse, illâ semper victrix; quanquam non Regum, sed ministrorum importunitas fuit, quæstum, & gratiam ex lite captantium. Et verò qui istarum rerum notitiam aliquam habet, fateri cogetur, à Regijs ministris varijs artibus certatum esse, ut Clero imponerent, fallerentque incautos. Nam primò Regi persuasere, Jus Regaliæ proprium innatumque Coronæ esse, & ideò nec alienari à Regibus, nec à Clero præscribi potuisse: unde Regaliam ad totum Regnum pertinere deducebant; quæ à veritate quàm sint aliena, & captionis plena, jam suprà ostensum est, nec tamen Episcopis communicabantur, ut refelli possent, contenti intra Principis aures latere, tanto tutius nocitura, quòd occulta.

Secundò. Episcopi omnes, nullòque discrimine citati sunt, ut rationes, titulosque suæ libertatis proferrent; quod omnino captiosum fuit, & dolo factum; qui etenim privilegio, aut contractu oneroso libertatem adepti erant, meritò titulum petebantur; secus qui naturali, & canonicâ libertate, ac quatuor, & plurium sæculorum possessione, non privilegio, nec contractu tuti erant; ab his enim titulus peti non poterat, cum nullus major, notiorque tot sæculorum, & pacatâ possessione: & tamen, ut dixi, dum omnes, nullòque discrimine vocantur, factum est, ut etiam illi comparerent, litemque subirent, qui extra omnem aleam, litemque erant, clamantibus interim Regijs, qui pedicas sparserant, agnovisse illos Judicem, forumque Regium, & ita causâ dictâ, agnitâque damnatos esse.

Tertiò. Sed & illud novum, insolensque, ac planè iniquum, quòd cogere Episcopos causas titulosque suæ libertatis producere: quis enim nescit, probationes non ad Reum, sed Actorem pertinere? & possessionem tot annorum, ac juri, & libertati Ecclesiasticæ, omniumque retrò Regum Edictis conformem omnî titulo majorem esse? non ergo Ecclesijs probandum erat, cur essent liberæ, sed Regijs, cur vellent in servitutem rapere; & ita semper in Gallijs more receptum fuerat, ut suprà ostendi; iniquum ergo fuit, omnique juri contrarium, quòd onus probandi Regi debitum in Episcopos transferrent.

Quartò. Nec minùs novum, quòd diem dicerent, & forum statuerent, citarentque Episcopos, ubi nulla lis, nullum dubium esse.

Gallia
Vindicata
G III
130

esse poterat : at verò an Regalia toto Regno extendi deberet, controverti amplius, nec in litem deduci potuit, causâ in Generali quingentorum Episcoporum Concilio, & Rege Philippo, totâque Gallia approbante, jam dudum decisâ, finitâque, cui Henrici IV. & Ludovici XIII. sententiæ, & usus quatuor sæculorum accesserat; quæ, rogo, causa dici debuit finita, si hæc non debuit? Et quem in finem iterum liti pugnaeque subdebat, cum nec melius probari, nec clarius decidi posset, quàm jam probata, & decisa fuerat? ut omnino appareat, non fuisse Episcoporum mentem, cum se Regijs ministris sistebant, causamque Ecclesiæ tuebantur, novam litem ingredi, (id enim non poterant, nisi ministros Regios ipsis Regibus, totique Generali Concilio præponerent) sed solum conscientias eorum instruere, & veritatis admonere, qui pacem turbabant, & obtentu Regaliæ, ac chirographi à Rege extorti, pacificos Beneficiorum possessores impetebant. Non ergo Episcopis Galliae iudicium subire, sed vexationes redimere, quas patiebantur, animus erat, productâ veritate; quod sine iudicio fieri posse, quis non videt? Et idem Syndicus (a) Provinciae Narbonensis protestatus est: *Se titulos producurum, quibus suarum Ecclesiarum libertatem muniri credebatur; nolle tamen, ut is actus juri, & exemptioni Ecclesiarum fraudi, aut damno esset.* Eodem ferè modo, similique protestatione usi sunt Episcopi, dum anno MDCL. Regi supplicarunt, ut Ecclesias libertati, & possessioni suæ, quâ tot annis fruebantur, relinqueret. Nec exempla desunt, non solum Episcoporum, sed etiam Summorum Pontificum, qui innocentia suæ, bonæque causæ certi, coram profano tribunali causam dixere, non quòd iudicem illic agnoscerent, sed ut innocentiam suam purgarent, ejusque testes etiam hostes haberent: & historia Ecclesiastica exemplis abundat, & Gratianus aliqua notat. (b) Sed demus iudices Regios ab Episcopis agnitos, eorumque sententiæ libertatem Ecclesiarum submissam esse; quid inde consequitur? num jure id egerant? num poterant Ecclesiæ suæ privilegij, quæ in tutelam, & depositum acceptas, præjudicium inferre? & quibus ne fundi quidem alienandi potestas erat, possent alienare libertatem, quâ nihil præstantius, & majus est? aut forsitan eorum arbitrio stabat, ut Concilij universalis

(a) Anno 1639. (b) V. S. Greg. l. 9. epist. 39. Gratian. 2. q. 7. Regal. Sacerdot. f. 316

salis Canones, tot pœnis armatos, omniumque consensu receptos, & Gallorum sententiâ Romano etiam Pontifici inviolabiles, ipsi violarent, aut violandos alijs permetterent?

Quod si, ut ipsi dicunt, jura Coronæ, & Regiæ Dignitati annexa, nec alienari in Ecclesias, nec præscribi possunt; & ideo omnium retrò Galliæ Regum oblitterari exempla, & edicta volunt, quibus Regaliam restringebant; quanto majori jure, & eorum pace dixerim, nullis Episcoporum votis, nullâque conniventia, privilegia Ecclesiarum, & libertatem alienari in Laicos, præscribi que potuisse, & ideo frustra exempla, & conniventiam eorum allegari, quibus nec potestas alienandi, nec voluntas fuit: & quo jure ipsi Galliæ Regum, ego Galliæ Episcoporum exempla damno; imò multo majori; nam quæ ipsi in Regibus damnant, juxta Canones: quæ ego in Episcopis, contra Canones fuere.

Quanquam si verum fateri volumus, nunquam Episcopi Regijs ministris, eorumque sententijs, extensionem Regaliæ quod attinet, detulere; nam Parlamentum Parisiense pro adversario potius, & libertatis suæ invasore, quàm pro judice habuerunt, ab eoque decreta non ut sententias amplexi, sed ut injurias, injustis que conatus averfati sunt: præsertim Arrestum anni MDCVIII. quo Henrici magni Edictum abolebant; & planè nihil dici, viderique potuit eo Arresto absurdius, magisque alienum ab omni æquitate, & reverentia Regi suo debita; præterquam enim, quòd sententiam ferebant sacris Canonibus, Regni que legibus adversam, (quæ, ut vidimus, Regaliam extendi vetabant, & onus probandi Regi, non Ecclesijs imponebant) illud, rogo, quale fuit, ut Edictum à Rege sancitum, & in Parlamento agnitum probatumque, ipsi postea resigerent, delerentque, Majestatis, & reverentiæ oblitæ, perinde, ac si auctoritas illis supra Regem esset, eorumque arbitrio staret, ut, quod is statuerat, ipsi everterent: & tamen, qui contra Regaliam nuper pronuntiârunt, eo præsertim Arresto, tot capitibus irrito, nituntur; dicunt enim nihil se novi moliri, sed antiquis tantum documentis, exemplisque insistere: & si quæras, quænam ea documenta, & exempla sint? Arrestum illud inculcant, quo, ut dixi, nullum unquam infirmius fuit, magisque in omnes regulas, & æquitatis, & reverentiæ offendit; & ideo neque

Q 2 aliud.

Gallia
Vindicata
G III
1230

aliud magis ab Episcopis impetitur contemptumque. Ministris ergo, & Officialibus Parlamenti nunquam in hac causa tanquam legitimis iudicibus delatum est. Verum est, ad Regem, Regiumque Consilium delatas à Clero querelas esse, non quòd in hac causa iudicem agnoscerent; nec enim aut Regi, aut Episcopis in mentem venit, ut crederent sententiam in Concilio universali jam latam, mutari à Regibus, aut aboleri posse, nec totà retrò antiquitate exemplum occurrer; sed ut ejus auctoritate Parlamenti conatus fisterentur, quod ab Episcopis sæpius postea repetitum, quoties videlicet à Regijs infestabantur, patèrque ex eorum Conventibus diversis annis celebratis, (a) quibus contra Regios acerbissimè conclamatum (tantum abest, ut iudices agnoscerentur) & de medijs actum, eorum molestias, conatusque eludendi; & præsertim Anno MDCCLXX, quando Episcopi Alestensis litteræ, quibus rationes pro Ecclesiarum libertate continebantur, in Conventum allatæ, omniumque approbatione, plausuque acceptæ sunt, & rogatus Parisiensis Archiepiscopus, ut Episcoporum querelas, petentium, ne Arrestum, & Declaratio in favorem Regaliæ edita executioni daretur, in sinum Regis deponeret; quod facturum se promisit, sed incertum, an præstiterit.

Falsum ergo est, quod dicitur, acquievissè Episcopos Parlamenti sententiæ, & Regiæ Declarationi. Sed acquieverint; an verò ignorant, postquam experientia docuit, etiam tribunalia infidijs, & errori patere, multa remedia, quibus sententiæ corrigerentur, prodita esse? *Revisionis*, videlicet, *Restitutionis in integrum*, (quæ exemplo minorum Ecclesijs datur) & præsertim *melioris informationis*, quæ uti plurimum æquitatis juxtà, & reverentiæ habet, ita minimum Majestatem Principis lædit. Quod si licuit ministris Regijs, tot Regum Edictis, ac repetitis sententijs, & quadringentorum annorum morà usûque repulsis, imò omnium Galliæ Jurisconsultorum, in litem redire, & perere toties negata; cur, rogo, id Episcopis non liceat, vitiòque vertatur, qui non aliena, sed sua petunt: nec Canonibus prohibita, sed concessa, causamque fovent tot partibus æquiores? Aut quæ modestia est, eos silentium imperare, qui nullum dicendi finem faciunt, toties tacere jussi?

(a) CONVENTUS Generales Cleri Gallicani Annis 1650. & 1655. & 1670. *Quintid.*

Quintò. Liquet etiam ex dictis falsissimum esse illud principium, & captiosis plenum, quod semper inculcant, videlicet: *Causam Regalia non alibi, quam in Parliamentis agitatam esse, nunquam verò in foro Ecclesiastico.* Si velint, cum inter eos, qui ab Ordinario, & qui à Rege obtentu Regaliæ Beneficia acceperunt, lis oritur, hujus cognitionem ad Parlamenta spectare, haud equidem contenderim; hæc enim id more receptum est, & Ecclesia toleravit: at verò, cum non inter particulares lis vertitur, sed de ipsa Regalia, ejusque extensione certamen est, & quæritur, an ea ad Jus Coronæ pertineat, an Regiæ Dignitati innexa, & ab Ecclesiæ consensu nullo modo dependeat, & ita pro arbitrio Regnantium toti Regno inferri possit, & Parlamento Parisiensi Universalis Concilij Canones subdantur; hæc, inquam, nego ad cognitionem Parlamenti spectare posse; negabuntque omnes, quotquot inter sacram Dignitatem prophanamque distinguunt, & unam alteri non miscent; nec argumentis hic opus est, aut longis discursibus, cum vel primo intuitu istarum propositionum absurditas pateat, videlicet: *Jus Beneficia Ecclesiastica conferendi, percipiendique fructus vacantium Ecclesiarum, & Canones laxandi ab Universali Concilio conditos, ad potestatem Laicam, & Parliamentum Parisiense pertinet.*

Cum Decimæ à Clero Gallicano, aut alia subsidia petuntur, sublevandis Regni necessitatibus, non id arbitrio sæcularium, & imperio agitur, sed nutu ac sponte Ecclesiastici Ordinis, cujus Delegati singulis lustris conveniunt. Si ergo nec Parlamenta, nec alij Regis ministri jus sibi vendicant legendæ à Clero pecuniæ, quæ ramentum est res merè temporalis; qui ergo fieri potest, ut suæ auctoritatis faciant Beneficia Ecclesiastica conferre? abolere Concilium Universale tot sæculis à Regibus, totaque Galliâ receptum? Libertatem Ecclesiarum perpetuo jugo addicere? idque non paucis tantum annis, sed semper, nec uno tantum alteroque loco, sed ubique? nullâ Canonum, nullâ Legum, nullâ Principum, ne Regnantis quidem reverentiâ; hujus enim animam produnt tot alijs curis intentam, & idè fraudibus facilem: illorum verò Edicta legesque obliterant, & ignaviæ accusant, quasi jurium Regni-que negligentes; duplicis culpæ rei, & quòd mortuos infestent, & quòd vivo adulentur. Et si alia omnia desint, qui poruit Parla-

Gallia
Vindicata
G III
230

mentum eam causam cognoscere, quæ cum sit ex majoribus, (a) non solum ex veterum Canonum (qui Libertatis Gallicanæ fundamenta sunt) sed etiam ex Concordati ipsius præscripto ad Pontificem Romanum spectat ? An etiam in Concordata legesque Regni, & Ecclesiæ fundamentales Parlamento Jusest ?

III. *Opponitur 9.* Quamdiu spes est, ut conando, & obstitendo efficere aliquid possis, laudandi conatus sunt ; at spe omni consumptâ, imprudentiæ fuerit coniti, quod non possis ; nam & Medici desperatis in morbis remedia abrumpunt, & cum prodelle non possint, cessant mederi, præbentque infirmo, saltem que placent, si desint, quæ juvant. Quis nautam laudaverit in portum connitentem adversis ventis ? nam satius erat à portu abscedere, & vicinum littus subire, tempestate vitatâ, quàm pertinaci irritâque conatu naufragium quærere. Id in Regaliæ causa evenit : pugnatum ab Episcopis est, quamdiu licuit ; at cum viderent obstiti non posse, Rege in victoriam obstinato, & triginta annorum pugnam finire certo ; instaréntque, nisi cederent, pericula, & clades, & quicquid timeri potest ab irata Majestate, quid aliud superfluit, quàm ut arma potentiori submitterent, & certam cladem spontaneâ deditio occuparent ? Nec id timor aut ignavia, sed prudentiæ fuit, pacem quærere desperatâ victoriâ. Hoc ipsum sacris Scripturis edocemur : (b) *Noli*, inquit, *resistere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvij.* Et alibi, (c) *Ubi non est auditus, non efficienda sermonem.* Et Salustius : *Frustra niti, & nihil aliud laborando, quàm odium quærere, extreme dementia est.* (d) Et S. Augustinus : *Si scirem tibi non prodesset, non te terrerem.* Ex qua D. Augustini regula ab omnibus recepta Theologi cum D. Thoma (e) concludunt : *Ubi probabiliter estimatur, quòd peccator admonitionem non recipiat, sed ad pejora labatur, à correctione, cujus finis est emendatio, desistendum ; quia ea, que sunt ad finem, debent regulari, secundum quòd exigit ratio finis.* Et ita Samuel (f) Populo temere Regem deposcenti, consultè cessit, deditque Saullem, quamvis eum non lateret, hanc Populi petitionem Deo displicere. Sic Alexan-

(a) Cause majores ad Roman. Pontif. pertinent. Innoc. I ep. ad Victor. Rom. cap. 3. Vigil. epist. 7. ad Aux. Arelat. Greg. M. epist. 52. lib. 4. Marca lib. 1. cap. 10. & lib. 7. cap. 12. & 13. Concord. inter Leon. X. & Francis I. (b) Ecclesiast. 4. v. 32. (c) Ecclesiast. 32. v. 6 (d) S. Aug. hom. 41. & cap. si quis 2. d. 7. & pœnit. (e) S. Thom. 22. a. 6. (f) II Reg. 8.

der III. cum vereretur, (a) ne Angliæ Rex in schisma dilaberetur, aded multa dissimulavit connivitque, ut teste D. Thoma: (b) *Clamaretur in plateis, predicaretur per Civitates, quod Roma justitia non fieret de potentibus. Et alibi. Romana Ecclesia posuit firmamentum suum formidinem, aut res captat, aut Personas accipit, & auctoritate, quâ præeminet, iniqua gerentibus non occurrit.* Quibus istorum querelis Alexander Papa propositi, & moræ tenax, hæc respondit memoratu digna: (c) *Nos sicut novisti, Regem in patientia, sicut decuit, & humilitate vincere cupientes, ei hæcenus multum detulimus, & de misericordia Christi sperantes, quod ille, in cujus manu corda Regum sunt, voluntatem & animum ejus mitigare deberet.* Et in litteris ad Ludovicum Gallia Regem: (d) *Si petitioni prædicti Regis quandoque annuimus, & ejus visi sumus voluntati favere, more periti medici id fecimus, qui agro, de cujus salute desperat, contraria quacunque appetit, tribuit, tentans ipsum, qualitercumque potest, ad sanitatem revocare. Quapropter cum consuetudinis sit Romana Ecclesia potius in servanda maturitate plerumque damnum, & jacturam incurrere, quam in præcipitatione peccare, tua non miretur, nec moveatur Serenitas.* Gallia ergo Episcopi, cum triginta totos annos pro Ecclesiarum libertate contra Regaliam certassent, & ultimis hisce temporibus non tantum victoriam desperarent, sed etiam cladem prospicerent, Rege victorij feroce, & obsequium imperante, exemplo Alexandri Pontificis Principi detulere, pacem saltem, si nihil aliud lucrati. Quam in rem duo alia exempla à Maimburgo celebrantur, (e) unum Gregorij M. aliud Hildeberti Archiepiscopi Turonensis, Sanctitate, & doctrinâ clari, & cujus virtutes à S. Bernardo egregie laudantur. (f)

Mauritius Imperator legem conscripserat, quâ milites necdum expletâ militiâ, aut missione acceptâ vetabantur Monasteria ingredi, & Religionem profiteri, jussitque Beatum Gregorium hanc ipsam legem promulgare. Islædi hoc Edicto Religionem, & pietatem credebatur, expressitque rationes, quibus ad id credendum movebatur; sed cum Cæsar mandatis insisteret, paruit Gregorius, clausitque his verbis reverentiæ, & obsequij plenis: (g) *Ego verò hæc Dominis meis loquens quid sum nisi pulvis, & cinis? Ego quidem jussioni subiectus*

(a) Lib. epist. D. Thomæ Cantuar. lib. 2. epist. 46. (b) Ibid. lib. 5. epist. 47. (c) Ibid. lib. 4. epist. 32. (d) Ibid. lib. 4. epist. 51. (e) Maimburg. du Lutheranism lib. 2. f. 279. (f) S. Bernard. ep. 123. & 124. (g) Greg. lib. 2. epist. 72. Ind. 11.

Gallia
Vindicata
G III
230

subiectus, eandem legem per diversas terrarum partes transmittere feci, & quia lex ipsa Omnipotenti Deo minime concordat, ecce per suggestionis meæ paginam Serenissimis Dominis meis nuntiavi. Utrobique ergo, quod debui, exolvi, qui, & Imperatori obedientiam præbui, & pro eo, quod sensi, minimè tacui. Adjungitque Maimburgus: En, inquit, Pontificis verba pietate, & doctrinâ præcipui, cujus utinam exemplo discam Episcopi, non esse Principibus oblectandam obtentu Zeli, tuendæq; immunitatis Ecclesiasticæ; oportet enim eum Zelum, ut Apostolus monet, scientiâ, & discretione temperari, miserique modestiam libertatis istam, ut audeas, qua Principis, tuâque conscientiam gravant, monere: illum, ut monito, & tamen obsequium urgenti, tandem acquiescas: nec velis opinionibus tuis, velut totidem oraculis Principem illigari. Pergit de Hildeberto narrare. Ludovicus Crassus Gallia Rex, vacante Ecclesiâ Turonensi, duos ejusdem Ecclesiæ Canonicatus titulo Regaliæ contulerat. Negabat Hildebertus id jure factum; quippe Ecclesiâ Turonensi Regaliæ, & servitutis experte, adiitque Regem, injuriam questurus. Dati à Principe iudices, qui causam cognoscerent, sed à Palatio: dicta utrinque causa, & rationes expositæ; sed victoria, & sententia à Rege sterit. Archiepiscopus ab aulico judicio ad Sacrum provocavit, quod solum dicebat huic causæ finiendæ pareri, ex Canonum præscripto. Rex provocatione offensus, velut alienum tribunal peteret, omnes Turonensis Ecclesiæ fructus intercepti jubet, & ærario inferri. Quid ageret Hildebertus gratiâ Principis, & opibus lapsus? omnis anathematis, aliisque armis iram, infensique Sacerdotis, ad ultimas preces devolvitur placandûque Principem, adhibito etiam mediatore, quo facilius veniâ petiretur, ad quem hæc verba supplicantis leguntur: (a) *Nec tanto loquor, tanquam vobis clamorem super Christo Domini deponens, tanquam postulans per Ecclesiasticæ rigorem disciplina subvenire Ecclesiæ: & mihi deprecor vestrum interventum, & Regi ex charitate suggeri, ne sagittas suas in senem contemplet Sacerdote. Hæc Hildebertus notæ Sanctitatis, probatæque miraculis: nec Honorius II. factum improbavit, Rege suis juribus relicto, additque Maimburgus: (b) *Honorio Pontifici, aquè ac Gregorio persuasum fuisse, in causis ambiguis, & rationibus utrinque munitis, partes subditorum esse, ut Principi acquiescant, ejusque voluntati, ac legibus cedant.**

(a) Hildebert. epist. apud Luc. d' Acher. tomo 13. Spic. (b) Maimburg. de Luther. lib. 2. fol. 280.

Subditque Lutheri, & Melanchtonis exempla, Concione abstinendum, quod Carolus Imperator eas aliquamdiu vetasset; idque egregium exemplum vocat, & omnibus imitandum. (a) Non ergo omnis generis exempla defuere, Episcoporum, & Pontificum, Regibus obtemperantium, etiam cum ipsi aliter sentirent; cur ergo fas non fuerit istos imitari? nam Sanctitate, & doctrinâ florebant, & ferè eadem causâ vertebatur.

R. Hoc tandem verum, & unicum argumentum est, quod plurimos permovit, ut Regaliâ subscriberent, & servituti annuerent. Timor offendendi Regis, excidendi gratiâ, & ijs, quæ gratiam comitantur, turbandique pacem ignavis timidisque ingenijs charâm, veræ causæ fuerunt Regaliâ admittendi: reliqua velando timori, quem pudebat fateri, quæsitæ sunt. Hanc ergo carnalis prudentiæ, humanique timoris arcem, quam nemo meliùs, sed neque turpiùs Maimburgo munivit, evertere animus est, & ad singula respondere, quæ objectabantur.

Nam primò supponunt Principem, ut Regaliâ cederet, persuaderi non potuisse; at falsò id supponi, certissimis argumentis evincitur; nihil enim ejus Religione, & pietate indignius dici potest, quàm noluisse veritati acquiescere, si ostenderetur; id enim pertinacis potiùs animi, quàm Regij est, qui nullâ re magis ut veritate delectantur, quòd S. Ambrosius eleganter expressit, cum Augustum alloqueretur: (b) *Peto, ut patienter sermonem meum audias; nam si indignus sum, qui à te audiar, indignus sum, qui pro te offeram, cui tua vota committas: sed neque imperiale est, dicendi libertatem denegare; neque Sacerdotale, quod sentiat, non dicere; nihil enim in vobis Imperatoribus tam populare, tam amabile est, quàm libertatem etiam in ijs diligere, qui obsequio militiæ vobis subditi sunt; siquidem hoc interest inter bonos, & malos Principes, quòd boni libertatem amant, servitutem improbi: nihil etiam in Sacerdote tam periculosum apud Deum, tam turpe apud homines, quàm, quod sentiat, non liberè pronuntiare; siquidem scriptum est: Loquebar de testimonijs tuis in conspectu Regum, & non confundebar. In causa DEI quem audias, si Sacerdotem non audias; cujus majore peccatur periculo? quis tibi audebit verum dicere, si Sacerdos non audeat? Moderni ergo Regis virtutes non patiuntur, ut credam,*

R
noluisse

(a) Ibid. fol. 270 Lutherus epist. ad Elect. Saxon. (b) S. Ambros. lib. 5. epist. 29. ad Theodos. Imperat.

Gallia
Vindicata
G III
230

noluisse eum veritatem à Sacerdotibus edoceri, & vera dicentibus periculum ingruisse, ne illius gratiâ, & amicitia caderent, & Ecclesiæ premerentur. Pace eorum dixerim, nihil poterant obiectare tanto Principe indignius, quæque illius famam magis perstringerent. An ergo Christianissimum Regem, & Ecclesiæ Primogenitum Neronibus, & Decijs comparant, qui exilia, & mortes statuebant veritatem edicentibus? Præsertim cum is juramento se obstringat ad Ecclesiæ libertates, & privilegia observanda; ejus juramenti verba hæc sunt, cum Regiam dignitatem init: *Promitto vobis, & unicuique de vobis, & Ecclesijs vobis commissis Canonicum Privilegium, & debitam legem atque justitiam, &c.* Vanus ergo is timor fuit, & procul ab ea pietate, & Religione, quas in Principe veneramus. Principes enim, alioquin sapientissimos, aut multitudine rerum, quæ magnam Dominationem semper comitantur, aut adulatione ministrorum falli nemo ignorat: & exempla Davidis Miphibosetum servi delatione punientis, quamvis innoxium, ac Theodosij Magni fatis ostendunt; ut mirum non sit, etiam Galliæ Regi tot curis bellisque intento, & militiam præ Canonibus sectanti, impostum esse. Quanta ergo spes erat recusandæ servitutis recens impostæ, si non duo tantum Alecensis, & Apamiensis Episcopi, sed omnes, quorum intererat, & causa agebatur, pari modestiâ, & libertate, omnique ferocia procul, quæ vim argumentis obtundit læditque Majestatem, Regem adijissent, monstrassentque: Regiam contra Canonum decreta, contra Concilij Lugdunensis sententiam, totâ Galliâ receptam, contra Regum Edicta, cursumque quatuor sæculorum extendi; imò contra Regis ipsius Sacramentum, dum Regnum auspicator, & omnium retrò Gallorum juris prudentiam. Quæ verò de antiquitate Regaliæ dicuntur, quod nec alienari, nec præscribi possit, sitque privilegium Coronæ insertum, voces esse sono magnificas, rebus vacuas, & assentationes quæsitæ, quod etiam Gallici Scriptores observârunt: nec Galliæ Regis Majestatem tam inopem esse veris titulis, ut ad vanos, confectosque recurri oporteat: nunquam magis Regnum floruisse, quam cum pietate in Deum, amore in Ecclesias sustentabatur: hæc Galliæ Regum decora fuisse: his effectum, ut quantum alios Religione tantum felicitate, & potentiâ vincerent: sicut exadverso nihil magis

magis obstitisse Regnis, eorumque casus festinasse, quam cum Ecclesiarum facultates, & privilegia carperentur. Hæc plena reverentiæ, & charitatis; nec dubium, non æquis tantum auribus, sed etiam libentibus ab eo Principe auditum iri, cujus clementia, & comitas tantopere commendantur. Tantòque magis animari debebant, quòd toties vicissent; cum enim ministri Regij à tringinta, & suprà annis libertatem Ecclesiarum attentassent, semper obsistentibus Episcopis repulsi sunt, & contra Regaliam Edicta à Regibus impetrarunt. Quid ergo metuere poterant in tam justa causa, semperque victores? An non potius sperandum erat in eadem omnino causa, & sub æquissimo Rege eandem quoque fortunam, & eventum fore? Quòd si modò victi sunt, & Regijs semper hætenus victis, victoriam cessere, non Regis hæc culpa, sed eorum fuit, qui non pari cum majoribus suis virtute pugnârunt, & libertatem eorum sudoribus partam, Regio favori submisere, aulæ magis, quàm aris addicti; ficto interim vulgatoque metu, ne gratis viderentur, & sine causa servitutem accepisse; nec cogitabant interim, quàm turpe foret metum obtendere, Sacerdotibus præsertim, quibus supra omnem rerum mortalium curam, & conditionem positis, nihil extra Deum sperare, aut timere licet, alioquin nec unquam officij partes explebunt; nam si navis gubernatorem undæ ventique percellant, & Ducem hostilia signa, ac ferrum nudatum, nec iste victoriam, & pacem, nec ille portum obtinebunt: quantò id in Episcopis verius Ducibus, & gubernatoribus animarum? tantòque damnabilior formido fuit, quòd ne tentato quidem hoste fugam arripuerint, ut Innocentius XI, illis verbis, dum ad Episcopos Galliæ scriberet, egregiè notavit: *Non dubitamus, si stetisset coram Rege pro causâ tam justa defensione, neque defutura vobis verba, quæ loqueremini; nec Regi cor docile, quo vestris annueret postulatis. Nunc cum muneris vestri, & Regiæ æquitas quodammodo oblitus in tanti momenti negotio silentium tenueritis, non videmus, quo probabili fundamento significetis, vos ad ita agendum metu adductos, quòd in controversia victi estis, quòd causâ cecidistis: quomodo cecidit, qui numquam stetit? Ecquis vestrum tam gravem, tam justam causam, tam sacrosanctam curavit apud Regem? Quis ausus est invidia se offerre? quis vel vocem unam emisit memorem pristina libertatis?* (a) Paret ergo ex dictis,

R 2

(a) Litteræ Innoc. XI. PP. Max. ad Episc. Galliæ. Anno 1682.

Gallia
Vindicata
G III
230

dictis, quæ de metu, & periculis, & monitione nihil profutura dicebantur, nullo fundamento subnixæ, multoque plures sperandi, quàm desperandi causas subfuisse: nec Regem suo vitio, sed aliorum culpâ, & conniventia inexcusabilem factum.

Secundò. Sed demus hæc omnia: fingamus inflexibilem Regem, nullamque ei permovendo spem illuxisse: Episcopos gratiâ lapsuros, paratas obsistentibus pœnas, exilia, & quod magis terrebatur, Principis iram; non ideo causa Ecclesiarum omittenda, & servituti acquiescendum fuit, tot Canonum decretis vetitæ; quantum minùs subscribi illam, probarique ab Episcopis debuit, Canonum, Ecclesiarumque custodibus? Si enim culpa silentium fuit, multò magis ipsa societas, & comprobatio criminis: nec illas Apostoli Regulas ignorare poterant: *Non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Et non solum, qui talia agunt, digni sunt morte, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Si enim, ut ipsi fatebantur: *Extensio Regaliæ servitutum continebat canonicis institutis, & naturali Ecclesiarum libertati adversam, ac insuper à Concilio Universalis prohibitam, & qua Ecclesijs imponi non poterat, nisi ipsius Ecclesiæ consensu.* Si, inquam, hæc ita sunt, nullis ergo minis, nullo periculo, aut metu, imò ne oblatâ quidem morte impelli debebant, ut assensum præberent rei toties prohibitæ, ac tot partibus malæ, quin potiùs repetendæ erant illæ voces, libertatis, & animi plenæ, ac in simili causa à D. Ambrosio prolatae: (a) *Si patrimonium meum petitur, invade: si corpus, occurræ: vultis in vincula rapere, vultis in mortem? voluptati est mihi. Non ergo me vallabo circumfusione populorum, nec altaria tenebo vitam obsecrans, sed pro altaribus gratiùs immolabor.* Et infra: (b) *Allegatur Imperatori lucere omnia, ipsius esse universa. Respondi: Nolite gravare Imperator, ut putes te in ea, qua Divini sunt juris, imperiale aliquod jus habere, &c.* Et alibi. *Nabuthæ Sanctum Virum scimus interpellatione petitione Regiâ, ut vineam suam daret, ubi Rex succis vitibus olus vile ferret, scimusque eum respondisse: absit, ut ego Patrum meorum tradam hereditatem. Si ergo ille vineam non tradidit suam, nos trademus Ecclesiam Christi? Quid igitur responsum est a me contumaciter? dixi enim conventus: absit à me, ut tradam hereditatem Christi. Si ille non tradidit Patrum hereditatem, ego tradam Christi hereditatem? Sed & hoc addidi: absit, ut tradam Patrum hereditatem: hoc est,*

Dionysii,

(a) S. Ambrosii epist. ad Marcellinam Sororem. (b) Idem in Orat. contra Auxent. de Basil. trad.

Dionysij qui causâ Christi in exilio defunctus est: hereditatem Eustorgij Confessoris, hereditatem Myroclis, hereditatem omnium retrò fidelium Episcoporum. Respondi ego, quod Sacerdotis est; quod Imperatoris est, faciat Imperator; priusest, ut animam mihi, quam fidem auferat. Hæc Ambrosius Imperatori unam tantum Ecclesiam petenti; quid dixisset, rogo, non unius tantum, sed omnium Ecclesiarum libertatem infestanti? Nec Ambrosio Imperatoribus charo, & aulis innutrito, aut sanctitas deerat, aut doctrina, ut videri posset impetu ferri, non ratione; aderantque pericula multò præsentibus majora, Augustâ sæviante, Imperatoro offenso, & contemni se rato, ac mulieri devincto, denuntiatis exilijs, paratis poenis, ac facibus totâ urbe volitantibus; & tamen inter tot mala, timorisque argumenta, ac omnibus Ecclesijs intentâ clade, num ideò aut expavit, aut connivit Ambrosius, aut turpissimis pactis furentem Imperatricem placavit? Stetit, & vicit, pulcherrimo libertatis exemplo.

At, *inquunt*, frustra, & nullâ spe obniti, imprudentis consilij est. Respondeo has voces eorum esse, qui humana solum spectant, nullâ DEI fiduciâ Ecclesiam suam gubernantis; si enim res humanæ, & præsertim sacræ, mortalibus tantum, & fluxis consilijs agerentur, locus timori esset, & desperari de exitu posset; nunc verò ubi Deus ad clavum sedet, præsidetque rebus Ecclesiæ, nulla ratio desperandi subest; jubet enim, & juvat, nec alios magis auxilio suo sustentat, quàm qui eo nituntur, faciuntque imperata, fiduciâ, & obsequio prompti. Non ergo frustra, & nullâ spe obnititur, qui Deum Protectorem habet; hic enim etsi justos permittat adversis conflictari, ubi tamen virtutem suam, & constantiam probârunt, & exempla imitationi reliquere, eorum vota, & conatus implet, feminum, & plantarum more, post nives, hyemisque, cum mortuæ viderentur, efflorescentium, eamque in rem exempla omnium sæculorum abundant. Quis enim, qui eo tempore vivebat, non credidisset, frustra nullòque eventu à sanctis Martyribus contra Tyrannos, à Paulo contra Neronem, à Basilij, & Athanasij contra Arianos pugnari? quippe aut pauci quàm plurimis, aut imbecilli potentissimis adversabantur; & si humana consuleres, nullum argumentum, quo victoria sperari posset, apparebat; imò nec alia merces, aut stipendia dabantur prædicatæ veritatis, quàm exilia,

R 3

tormenta,

Gallia
Vindicata
G III
230

tormenta, mortes, & quidquid etiam impavidos invictosque ter-
rere potest: & tamen illis ipsis artibus veritas triumphavit, quibus
premebatur; nec Religionem haberemus, nec Martyres, nec tot
alia fortitudinis, & virtutum exempla, si tot illæ blanditiæ, con-
niventia, assentationes, artesque serviendi, quæ modò inter arca-
na collocantur, animos occupassent; verum enim est, & mille
exemplis comprobatum, quòd S. Thomas Archiepiscopus, &
Martyr Cantuariensis monebat: *Non simulatione, non ingenio regendam
esse Ecclesiam Dei; sed justitiâ, & veritate, qua se observantem liberat ab omni
periculo.* Libet inter innumera unum seligere, in quo velut in specu-
lo celsitatem animi videas Sacertotali dignitati parem, impavi-
dam videlicet infractamque omnique adulatione, ac turpi obsequio
procul, & contra omnes providentiæ humanæ regulas tunc maxi-
mè validam, cum casura videbatur, quippe Deo nixam, & ideò
victoricem. Vastaverat Romanum Imperium Gainas Gothus, au-
debaturque victorij insolens Augustis etiam, ac throno minari. Urbi
Regiæ imminenti, vallatòque Gothorum exercitu, quo Asiam
percurrerat, Arcadius Imperator Chalcedonem usque obviam
occurrit; nam id quòque Barbarus petebat, si non potius imperium
erat. Illic colloquium fuit, & de pace conventum. Conditiones
Barbaro dignæ, & tamen impetratæ, Augusto invalido, pavidò-
que, & ideò facili; eæ verò erant: *Ut Gainas equitum peditumque præ-
fecturâ potiretur, hoc est, exercitum Imperatoris duceret: Saturninus, & Aure-
lianus Senatorum præcipui, & consilij præpotentes, ac ideò suspecti, ac Joannes
omnium Principis consilius dederentur.* Nec obscurum erat, Principem
consilij armisque nudari, exponique arbitrio Gothi Majestatem
inermem; sed premebat necessitas, & major præsentium, quàm
futurorum metus. Ergo in conditiones, & pacem juratum: Sena-
tores Barbaro permisi, proscriptique, & Gainas positis armis,
victorique, ac imperanti similis Urbem Regiam invecus est; sed
victo Imperatore, majus certamen cum Chrysofostomo supererat.
Ecclesiam Gainas petebat, in qua Arianorum more cum Gothis
facris operaretur; promittit Arcadius, & accersit Chrysofostomum,
imperatque Ecclesiam Arianis, tradi, ac potentiam, tyrannidem,
ferociamque Gainæ exaggerat: *Concedenda esse, qua negari non possunt,
tempori*

(a) S. Thom. Cant. epist. 46. lib. 2. epist.

tempori aliquid dandum, & prementi necessitati satius esse unam, quam omnes Ecclesias, & Imperium Barbaris cedere: rogare illum, qui imperare possit, & preces armis urgere; medendum ergo præsentibus malis, & cætera temporis fore. Videbantur honesta, quæ Arcadius memorabat, & temporari apta, sed non Chrysofostomo, res sacras Divinâsque non ex fortunæ, sed Dei arbitrio metienti: negat ergo id fieri posse, & colloquium cum Barbaro poscit Arcadio coram. Postridie ad Cæsarem Gainas evocatur, & Ecclesiam, ut Cæsar promiserat, deposcit: cui Chrysofostomus: *Quæ tibi Arcadius pollicitus est Gaina, & tu meritò reposcis, nec ille abnuere potest, quippe nihil tam Regium est, ut fidem ac promissa exsolvere; unam ergo Ecclesiam pollicitus, jam omnes offert, patent omnes arbitrio, & pietati tuæ, ut voles, ingredi, & illis nobiscum fruire. At Gainas: Neque hoc se petere, nec Arcadium promississe. Arianum se esse, & Ecclesiam Arianis petere, nec posse Catholicis misceri. Quantum hoc præmij esset, si pro Romano Imperio tot præliis, & victorijs defuncto vel ara donaretur? & hanc tamen si à Cæsare non possit, à gladio impetraturum. At Chrysofostomus vultu Majestate composito, ac cæleste aliquid spirante, & quod etiam Barbaro reverentiam afflaret: *Ara, inquit, Gaina, & Ecclesia non à gladijs, & Imperatoribus, sed à Sacerdotibus petuntur: nec eas Imperator promissit, nec potuit, nec tu mereris: nam quòd prælia, & victorias memoras, pro stipendijs illa, non pro Ecclesijs geruntur: nec tibi honores, & præmia defuere ampla, & ingentia, ac, si verum audire velis, multo meritis tuis majora. Num ergo consulares isti fasces, & exercitus cura & imperio tuo dati, ac fastigium Principi proximum pauca tibi videntur? Ad mihi non cupidines tuas, sed merita, & acies numeranti, multo debitis plura. Et tu quòque, si pristinas tuas sordes, & angustias, & paupertatem censueris, eosque habitus, cum seminudus tremensque Danubium transmitteres, huic auro gemmisque, & dignitatum fastigio contuleris, quæ Cæsarem largitate accepisti, fateberis mecum, fortunam tuam supra meritum esse; nec aliud votis tuis relinquit, quàm ut Cæsarem beneficia pari gratitudine, & obsequio æques; hanc nimirum Theodosio jurabas, cum ejus clementiâ periturus servarèris: hanc filijs ejus, hanc legibus debes, quas modo delere, frustrarique paras. Simulque Theodosij Magni Edictum, quo omnes Arianæ Ecclesijs arcebantur, sinu expromens: En, inquit, Gaina, legem tuis votis adversam: agnosce Theodosij Majestatem adhuc in filio regnantis, & cui tu vitam, ac fortunam hanc debes, reverentiam, & obsequium redde, & aliquod inter servum, & Principem discrimen admitte. Quid facium hæc signa, & acies in Principem suum, & Rempublicam armata?**

Gallia
Vindicata
G III
230

armata? quid ista facies imperanti potius, quam supplicanti similis, & nisi manes Theodosij vetem, parricidij plena? Asiam incendiisti, Rufinum, & Eutropium prope in Principis sinu obruncasti, Saturninum, & Aurelianium Augusto charos intimosque exilio proscripsisti, & tandem tot facinorum reus, & velut nec castra tuis flagitijs, nec aula suffuerent, transferri illa in Ecclesias jubes, parum videlicet te fortem, & impavidum ratus, nisi utramque Majestatem calcaves, humanam, Divinamque. Hæc dicentem Gainas non patienter tantum sustinuit, sed dejecto etiam vultu, ac pudore suffuso, & ne quidem respondere auso; quæ omnia Theodoretus, (a) & Sozomenus (b) memorant. Ubi simul observes, quanta sit potentia, & veneratio veritatis, cum à Sacerdote profertur, in quo virtus juxta, & dignitas sociantur, Si Maimburgum aut Arcadium, aut Chrysofomus interrogasset, quos ille metus, pericula, incendia, bella, & aliorum Principum exempla hæreses ferentium non produxisset in favorem Gainæ? At verò, ut alius spiritus Chrysofomo, alius Maimburgo, sic alia utriusque consilia, isto quæ mundi sunt, illo quæ DEI sapiente. Nec à Deo patrocinium, & suffragium defuit; cum enim Gainas Urbem, & palatium incendio, Arcadium neci destinasset, visæ sunt Gigantum specie Angelorum excubiæ, Regiam, & Principem obvallantium, Gotho absterrito, & Urbem, quod infidiæ patuissent, egresso. Ubi iterum Chrysofomi virtus, & libertas enituit. Cum enim Gainas, quod hostis declaratus esset, irâ vindictaque flagraret, Thraciâ ferro & igni vastatâ, nec reprimendo Barbaro copiæ superpetere, quas ille præmijs, aut studijs devinxerat, jamque Urbi immineret, visum est, ut per Legatos adiretur. Omnibus recusantibus, seu metuerent, seu desponderent, Chrysofomum deligi placuit; nec ipse renuit, quamvis recenti adhuc conflictu, & simultate. Venienti obviam Gainas processit, dextramque amplexu, & osculo strinxit, & liberos ad genua provolvi jussit, pulcherrimo virtutis triumpho, etiam ab hoste, & tyranno probatæ. Ejusdem postea oratione, & eloquentiâ flexus pacem juravit; quam cum regnandi libidine iterum violasset, fusus tandem est, perijitque, eodem simul tempore Romanis placido mari utentibus, Barbaris verò tempestate jactatis; crederes etiam ventos Chrysofomo militasse, ut pacem, quam à Gainâ non poterat, ab undis impetraret.

En

(a) Theod. lib. 5. cap. 32. (b) Sozom. lib. 8. cap. 4.

En ergo Chrystomum contra leges, & Philosophiam Palatij toties victorem! Gainas, qui leges Imperatori scribebat, qui ante illius oculos, & penè in sinu charissimos amicorum cædebat, cujus arbitrio capita Senatorum metebantur, gemente Principe, & tamen invalido; qui pacem, ut libuerat, dabat, solvebatque, & cujus armis Coronæ quæiebantur; hic tamen ad unius Sacerdotis, & Episcopi vocem supplex tremensque, & genibus advolutus, Barbarie sopitâ, ac tandem, cum armis non posset, vento marique oppressus est. Quando id unquam toto illo blandiendi, adulandi que, & connivendi apparatu Maimburgus effecisset? Hæc idcirco narrare volui, ut falsam ostenderem Maimburgi aliorumque opinionem, statuentium: *Non esse Principibus obsequendum, cum injusta petunt, nec spes est aliqua eos inflectendi.* An verò Gainas, Arcadius, & Eudoxia Imperatrix non injusta imperabant? aut forsân rationes aberant, & potentia, quibus velarent imperium, urgerentque? Et quæ spes erat, vinci illos posse? Num idèd cessavit, tacuitque Chrystomus? aut forsân nullo præmio, sed irrito perditoque conatu depugnavit, quia displicuit, quia exulavit, quia occidit? imò nunquam magis ejus virtus, & innocentia effloruit, victo Gainâ, pœnitente Arcadio, confectâ Imperatrice, deletis persecutoribus, cælo terrâque innocentiam testantibus, & denique triumphante exulis cadavere; quæ omnia cessassent, si Gainâ, si Augustis blanditus esset, eorumque votis annuisset, brevi quidem pace, at perpetuo dedecore. Verum est ergo illud Jobi vaticinium: *Justus cum se consumptum putaverit, sicut Lucifer oriatur, & quasi meridianus fulgor consurget tibi ad Vesperam.* In quem locum egregiè S. Gregorius: (a) *Peccatoris lumen in die, est obscuritas in vespere, quia in presentis vite felicitate atollitur, sed adversitatis tenebris in fine devoratur. Justo autem meridianus fulgor ad vesperam surgit, quia quanta sibi claritas maneat, cum jam occumbere ceperit, agnoscit.*

Sed nec illud tacendum, eos ipsos, qui tantam curam ostentabant Regiæ dignitatis tuendæ, id tandem adulando effecisse, ut Principes perderent. Eudoxia, postquam gratiâ Mariti excidisset, mœrore collapsa est, nec cineribus quidem quiete permisâ. Arcadius fraternis odijs, & intestinis bellis appetitus, florente ætate, &

S

facto

(a) S. Greg. lib. 10. cap. 12.

Gallia
Vindicta
Gall
137

fato immaturo extinctus est, memorando regnantibus exemplo, nullos magis adversari Principum fortunæ, quam qui maximè blandiuntur. Jam reliqua videamus.

Tertiò. Quæ de Samuele afferuntur, Regem populo concedente, ad rem non faciunt; nec enim suâ sponte id fecit, sed DEI jussu; nec nobis est quæstio, quid DEO, sed quid Sacerdotibus liceat, DEUS enim mala aliqua permittit, vel ut puniat, vel ut majus bonum ex malo eliciat. At verò Episcoporum officium non est, ut malum permittant, id enim privatorum; sed ut avertant, aut saltem conentur: nam nec Medicorum ars in eo versatur, ut morbos permittant, sed ut medeantur: nec Pastorum, ut oves errare vagarique sinant, sed ut reducant. Multò minùs Alexandri Pontificis exemplum aliquid probat; quid enim non egit, ut sanctum Archiepiscopum exilio liberaret? quot precibus, quot minis, quot Legationibus laboratum? ac tandem intentata Friderici Imperatoris pœna, cui Regno simul, & coronâ interdictum fuerat, Henricum permovit, ut in gratiam cum Sancto rediret. Celebrantur etiam ejusdem Pontificis voces, quando minitanti Regi defectionem intrepidè respondit: (a) *Se duas illi proponere vias, vitæ & mortis; facillè quidem posse illum contemptâ gratiâ, & patientiâ DEI pereuntium præterire viam, sed se Domino propitiante non recessurum à via recta.* Illud verum est, vibrantis Ecclesiæ fulminibus diu multùmque abstinuisse; videbat enim Regem in extrema paratum, nec idèò Thomam rediturum; & si hoc telum misisset, inermem se fore, ac ludibrio expositum nudatâ Majestate, idque experientia, & eventus docuit. Prudentis ergo consilij fuit, minari potiùs, quàm ferire, & timorem augere dilato vulnere; nec aliud Alexander fecit, cujus arcum, qui non assequerentur, damnabant. Cæterùm non hoc silentium, & adulatio fuit, quam solam persequimur.

Quarìò. Gregorium quod attinet, res sic habet. (b) Scripserat Mauritius Imperator Legem, quâ milites, nisi expletâ militiâ, Religionem profiteri vetabantur, misitque Gregorio Pontifici, ut eam alijs Episcopis deferendam, vulgandamque curaret. Gregorius obniti, quòd eam Legem injustam, & impiam diceret, datisque litteris

(a) Joan. Saresber. lib. 2. epist. S. Thom. Cantuar. epist. 66. (b) Anno 593.

litteris modestiâ, & libertate plenis, Augustum monere: (a) Hanc legem à Fuliano Apostata editam primùm esse, nec decere, ut Edicta ab Ethnico, & Tyranno, & in odium Religionis scripta, in Christianos transeant. Ut milites se prius ere alieno exolvant, caveantque creditoribus, quàm Monasteria subeant, aequissimum id esse, nec vocari in dubium posse: ceterum ubi hæc præstiterint, cur Monasterijs arceantur, ubi delicta expient militaris licentia? invitandos illos potius, quàm prohibendos esse, nec ab ullo retrò Imperatorum, quavis & bellâfessent, & vicissent, aliquando id tentatum: cur ergo novis legibus turbaretur Ecclesia, & lacryma pœnitentium? Et tamen his magis victorias promoveri, quàm bellantium numero; quavis nec istum minus paucitate illorum, qui castra Monasterijs commutent. Id nuper experium Imperatorem, quando non armis Persas, nec bellico apparatu, sed precibus debellâisset; istas verò cum Monachis augeri. Imperatores Dei servos esse, Monachos Dei milites. Non ergo deserere, sed impleri militiam, cum ab Imperatore ad Deum, à servo ad Ducem transitur; æquum non videri, ut cum castra Caesaris militibus abundent, evacuentur castra Dei. Hæc plena animi, & libertatis; adjecit alia parvis modestiæ: Ego verò hæc loquens Dominis meis, quid sum nisi pulvis, & cinis? Sed mox flagrante iterum Spiritu, in hanc Apostrophen plenam ardoris, & Majestatis erupit: (b) Ecce! aperta voce dicitur, ut ei, qui semel interrena militia signatus fuerit, nisi aut expleiâ militiâ, aut pro debilitate corporis repulsus, Domino nostro Jesu Christo militare non liceat. Ad hæc, ecce, per seruum ultimum suum, & vestrum respondebit Christus: Ego te de Notario Comitum Excubitorum, de Comite Excubitorum Casarem, & de Casare Imperatorem, nec solum hoc, sed etiam Patrem Imperatorum feci. Ego Sacerdotes meos tua manus commisi, & tu à meo servitio milites tuos subtrahis? Responde, rogo, piissime Domine Servo tuo, quid venienti, & hæc dicenti responsurus es in iudicio Domino tuo? Et tandem epistolam claudit in hæc verba: Ego quidem jussioni subiectus eandem legem per diversas terrarum partes transmitti feci, & quia Lex ipsa Omnipotenti Deo minimè concordat, ecce, per suggestionis meæ paginam Serenissimis Dominis nuntiavi. Utrobique ergo, quæ debui, exsolvi, qui & Imperatori obedientiam præbui, & pro eo, quod sensi, minimè tacui.

Gregorius ergo, quantum fas erat, paruit Imperatori, ejus lege in diversas Provincias missâ; eo enim temporis Romana Urbs Imperatoribus subdebatur, & modò sub Ludovico Pio, Pontifici

S 2

relictâ,

(a) Gregor. lib. 2. epist. 63. Indict. 11. & epist. 65. ad Medicum Imperatoris.
 (b) Greg. lib. 2. epist. 62.

Gallia
 Indicata
 G III
 230

relicta, (a) nisi quodd *Jus Regni*, hoc est, fidelitatis Sacramentum, & condendarum legum potestas ad Imperatores spectabat; sed hoc quoque à Carolo Calvo in Pontifices translatum est. (b) Gregorius ergo ut Civis, ac membrum Romani Imperij, non minus Imperatoribus, eorumque legibus subdebatur, quam modò Archiepiscopi Moguntinus, Colonienfis, & Trevirensis, alijque. Cæterum quia eadem lex aliqua ex parte iniqua erat, cum videlicet milites monasterijs arcebantur, tantum abest, ut eam observari voluerit, ut potius Pontificiâ auctoritate usus correxerit, mutaveritque: & quantum valere illa, aut non valere deberet, illis ipsis Episcopis, ad quos mittebat, præscriberet; ubi apertè ostendit, se in hac parte non subijci Imperatoribus, sed præesse: nec obsequi, sed imperare: & alias esse Civis, alias Pontificis Romani partes; quod enim majus potestatis argumentum, quam Imperatorum leges censere, erroris notare, ac demum corrigere, & sic correctas, nec aliter observandas proponere? Id fecit Gregorius; non ergo, ut voluit Maimburgus, paruit Imperatori, sed Imperator Gregorio. Hæc ex ipsis litteris Gregorij intellige, quas unâ cum Ediçto Mauritiij ad Episcopos transmisit. Sic ergo ad Orientis, & Occidentis Episcopos scribit Gregorius: *Gregorius Eusebio Thessalonicensi, Urbicio Dyrachitano, Constantino Mediolanensi, Andrea Neapolitano, Joanni Corinthi, Joanni Cretensi, Martino Ravennati, Januario Sardinia, & omnibus Episcopis Sicilia. Legem, quam piissimus Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militia, vel rationibus publicis sunt obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad Ecclesiasticum habitum veniant, vel in Monasterijs convertantur, vestra studii fraternitati transmittere; hoc maxime exhortans, quòd hi, qui seculi actionibus implicantur, in Clero Ecclesia præproperè suscipiendi non sunt. Quòd si etiam tales Monasterium petunt, suscipiendi nullo modo sunt, nisi quoque rationibus publicis absoluti fuerint. Si qui verò ex militaribus viris in Monasterijs converti festinant, non sunt temere suscipiendi, nisi eorum vita fuerit subtiliter inquisita, & juxta normam Regularem debent in suo habitu per triennium probari, & tunc Monasticum habitum Deo auctore suscipere. Qui si ita sunt probati, atque suscepti, & pro anima sua penitentiam de perpetratis agere student, pro eorum vita, & lucro celesti, non est talis conversio renuenda. Quæ de re etiam Serenissimus, & Christianissimus Imperator, mihi credite, omnimodò placatur, & libenter eorum conversionem*

(a) Anno 814. (b) Anno 875. V. Cantelium fol. 211.

versionem suscipit, quos in rationibus publicis implicatos non esse cognoscit. Hætenus Gregorius, qui, uti vides, Imperatoris Constitutionem ad terminos juris communis, & sacrorum Canonum reduxit, correxitque; sacri enim Canones statuerant, ne obligati rationibus, & officijs publicis ad Sacros Ordines reciperentur, ut habetur, in Concilio Carthaginensi primo, cap. 8. (a) Quod licet de sacris tantum Ordinibus loquatur, ob paritatem tamen rationis, etiam de statu monastico intelligendum est. Cæterum si quis se publicis rationibus exsolvisset, aut dedisset idoneos fidejussores, & insuper triennali experimento, & tyrocinio constantiam probasset, recipi illum ad Religionem posse, quidquid Imperator decrevisset, Gregorius statuit. Ex hac facti narratione, non meis, sed Gregorij verbis contextâ facile intelliges, multa à Maimburgo taceri, multa aliter narrari, quàm se habeant. Vult enim, ut Pontifices Imperatori subdantur, eorumque legibus, quamvis iniquas putent, obtemperent, idque exemplo Gregorij probat, qui Mauritium Dominum suum appellat; qui se cinerem, & vermem vocat, quique ejus legem, quam iniquam putabat, nihilominus promulgaverit. At interim tacet Gregorium, cum hæc scriberet, initio epistolæ protestatum esse, se Pontificis auctoritate sepositâ, amico tantum, & privati stilo usurum; & idèd non per Legatos, & Apocrifarios suos, sed per Medicum Imperatoris tradi epistolam voluit, privato, non publico ritu. Verba Gregorij sunt: (b) *Omnipotenti Deo reus est, qui Serenissimis Dominis in omni, quod agit, & loquitur, purus non est. Ego autem indignus pietatis vestræ famulus in hac suggestionem neque ut Episcopus, neque ut servus jure Reipublicæ, sed jure privato loquor, &c.* Et epistola ad Theodorum Medicum Imperatoris: (c) *Nolo eam (epistolam) à Responsali meo publicè dari; quia vos, qui ei familiaris servitis, loqui ei liberius & apertius potestis, quæ pro ejus sunt anima, quoniam in multis est occupatus, &c.* Quid ergo mirum, si Gregorius indutâ privati personâ, privati etiam stilo, ac phrasi utatur? nam oportet sermonem personæ aptari. Secundò & præcipuè tacuit Maimburgus Legem Imperatoriam à Gregorio correctam, emendatamque fuisse, & ita, nec aliter Episcopis

S 3

scopis

(a) Concil. Carthag. I. Anno 348. in cap. un. de oblig. ad ratioc. V. Suar. T. 3. de Relig. lib. 5. cap. 7. & d. 53. in Decret. Grat. (b) Greg. lib. 2. epist. 62. Indict. II. (c) Greg. lib. 2. epist. 65. Ind. II.

scopis transmissam, præceptamque observari; at hoc non subjectionis signum, sed imperij, & auctoritatis fuit; cur ergo circumstantiam tacuit, in qua totus rei cardo vertebatur? sed nec potuit ignorare, qui enim epistolam ignoraret typis vulgatam, & eodem loco à Baronio productam, in quo priorem epistolam ad Mauritium Maimburgus repererat. Denique Maimburgum interrogo, an omnia, quæ Gregorius fecit, scripsitque, pro talibus habeat, quæ nec argui erroris, nec improbari possint? An verò admittat aliqua ab eo facta, aut dicta esse, quæ pro conditione fragilitatis humanæ possint erroris notari? Si hoc ultimum Maimburgus admittat; dicam ego, hunc unum ex illis nævis fuisse, qui Sanctum Pontificem asperserint, dum videlicet legem Imperatoris, quam credebat Divinis legibus ad versari, nimia in Augustos indulgentiâ Episcopis misit, promulgavitque; si enim mala, repugnansque Divinæ legi, deleri debuit supprimique, non vulgari. Si verò, an injusta ea lex esset, dubitabat, ad Pontificem, non Augustum pertinebat illud dubium resolvere: & quid Lege Divinâ permissum, aut vetitum esset, definire; quis enim non indignetur rideaturque, si Episcopi casus conscientiæ Imperatori mittant resolvendos, quantò magis si Pontifices Romani? perinde, ac si miles expugnandæ Urbis rationem à statuarijs petat, aut nauta de Pleiadum exortu, eventūque factores consulat. Si ergo Gregorius dubitabat, æqua, an iniqua lex esset Mauritij, ipse de hoc dubio statuere, non Principi remittere debuit, juxta illud Michææ: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem meam requirent ex ore ipsius.* Ubi vides, ex ore Sacerdotis legem Dei, non Imperatoris querendam esse. Si verò dicat Maimburgus, nihil eorum reprehendi posse, quæ sanctus Gregorius fecit, scripsitque, sed omnes illius actiones regulæ instar nobis esse debere; quæro ex ipso, cur ergo non semel S. Gregorium ipse reprehendat? eumque obnoxium errori fateatur? in historia enim, quam recentissimè scripsit de Pontificatu S. Gregorij M. lib. 2. fol. 106. cum Joannis Patriarchæ Constantinopolitani causam contra S. Pontificem defendendam susceperet, hæc præmittit: *Rem, inquit, à suis principijs examinabo, & quis tandem cardo fuerit controversia inter utrumque agitata; neque me magnum illud Gregorij nomen, & auctoritas morabitur, quin edicam ingenue, uter istorum*

istorum jure, an injuriâ certaverit. Equidem persuasum habeo, neminem in hoc mundo, quantavis sanctitate florentem ab ea Regula exemptum esse, quæ habet, falli omnes mortales, ac errare posse. Et eodem lib. 2. à fol. 152. Prolixè rationes B. Gregorij confutat, quibus legem Mauritiij impietatis arguebat. Agnoscit ergo Maimburgus, errâsse Gregorium, cum Mauritium, & Joannem Patriarcham arguebat. Quid ergo mali fuerit, si ergo & errâsse Gregorium dicam, non tunc quidem, cum Mauritium reprehendit, sed quando nimîâ indulgentiâ connivit, ejusq; legem, quam iniquam censebat, recepit, transmisitque Episcopis. Tu Gregorium errâsse dicis, cum Mauritiij legem inculcavit: ego errâsse dico, cum recepit. An fortè tunc solùm Gregorius errori obnoxius, cum Imperatores arguit, & non etiam cum blanditur? Malè ergo exemplo Gregorij utitur Maimburgus, cum eadem libertate, quâ ipse Gregorium severitatis, ego indulgentiæ damnem.

Ejusdem fidei, & farinae est, quod Maimburgus de Hildeberto narrat: (a) Hic, inquit, Ludovico Regi Regaliam exigenti restitit primò, deinde cessit: cur ergo non alyetiam Episcopi ejus factum imitentur? nam sanctitate, & doctrinâ florebat. Sed mirum est Hildeberti exempla produci, quo nemo fortius adversus Reges, majorique libertate pugnavit, ut postea videbimus: quòd si daremus, eum in causa Regaliæ Principi cessisse, adhuc nihil probâisset; quo enim tempore Hildebertus floruit, anno videlicet 1222. necdum Concilium Lugdunense peractum, necdum Canones extabant, & anathemata, quibus extendi Regalia vetabatur: necdum Parlamentorum Senatûs-Consulta, Regum edicta, & quatuor sæculorum observantia; verbo, necdum lis decisa erat, & sententia pro Ecclesijs lata: nunc verò causa finita, & nullus amplius excusationi locus est. Non ergo eadem est conditio Episcoporum, qui ante Concilium Lugdunense, & qui post illud vixere; olim venia errori, nunc nulla dari potest. Accedit Ecclesiam Turonensem, pro qua Hildebertus laborabat, ex illis Ecclesijs esse, quæ jam olim Regaliæ subdebantur, & de quibus nulla modò quæstio est. Cæterùm veritas est, nunquam Hildebertum eum fuisse, qui in damnum Ecclesiasticæ libertatis Regibus cederet, imò constantissimè oblectatum, quod ex ejus epistolis, actisque perspicuum est; is enim maluit sævissimâ persecutione ab

Henri-

(a) Maimburg. du Lutheranism. lib. 2. fol. 279.

Gallia
Indicata

Gall

230

Henrico Angliæ Rege jactari, & carceres subire, quàm ut ejus postulatis contra Ecclesiæ libertatem annueret; sic enim in una suarum epistolarum loquitur: (a) *Longum est enarrare, quàm constanti tyrannide Rex Anglus in nos sevierit, qui temperantiâ Regis abjectâ decreverit non prius Pontifici parendum, quàm Pontificem compelleret in Sacrilegium; quia enim turres Ecclesiæ nostræ deicere nolumus, transmarinis subiiciendi judicij coacti sumus injurias pelagi sustinere.* Et alibi in epist. ad Episcopos, & Clericos omnes: (b) *Oro vos, orate pro me; nam pro Redemptione nihil ago. Semel Christi sanguine redemptus, iterum redimi non requiro. Sanguis ille Redemptio mea, Sanguis ille pretium meum: præterea infamis est Redemptio, quâ liberta perit Ecclesiæ, quâ servitius comparatur, &c.* Epistolâ ad Honorium II. *Quantis tribulationum turbinibus Turonensis agiletur Ecclesiæ, vestram, Venerande Pater, latere non credo Sanctitatem; adhuc enim Francorum Rex meam persequitur innocentiam, & quod constat esse Sanctuarij, addidit Visco. His alijsque premor angustijs, quia Zelo Zelatus sum legem Domini DEI: qui non sum transgressus terminos, quos posuerunt Patres mei: quia dignitates Ecclesiasticas nec ex Regis præcepto disposui, nec ei disponendi facultatem indulsi; sciens enim, quod oporteret Deo magis obedire, quàm hominibus, Personas elegeri, quæ in disponendis Ecclesiæ negotijs pondus diei portarent, & astus.* (c) Et alibi: (d) *Jam nihil est, quo serenitatem nimborum temporis expectem: nihil est, quo navis, in cuius puppi sedeo, crebris agitata turbinibus portum quietis attingat. Silent amici, silent Sacerdotes FESTI Christi, denique silent & illi, quorum suffragio credidi Regem in gratiam rediturum. Eorum tamen erat, si res ita postulasset, opponere se murum pro Domo Israël. Verùm apud Serenissimum Regem opus est exhortatione potius, quàm increpatione, consilio, quàm præcepto: his ille conveniendus fuit, his reverenter instruendus, ne sagittas suas in sene completeret Sacerdote: ne Sanctiones canonicas evacuaret: ne persequeretur cineres Ecclesiæ jam sepulta. Inter has tamen angustias nunquam de me sic ira triumphat, ut alicui super Christo Domini clamorem deponere vellem, seu pacem ipsius in manu forti, & excelsa adipisci. Suspecta est pax, ad quam non amore, sed vi, sublimes transeunt Potestates, & saepe sunt posteriora pejora prioribus, &c.* Et tandem in hæc verba concludit digna memoratu: *Si invenero gratiam in oculis DEI, gratiam Regis vel facillè consequar, vel utiliter amittam; siquidem offendere hominem propter Dominum, lucrari*

(a) Epist. 20. Tomo. XII. Bibliot. SS. PP. V. Baron. ad Ann. 1107. n. 12.

(b) Epist. 39. in fin. (c) Epist. 67. ad Honor. II. Tomo XII. Biblioth. PP.

(d) Hildeb. epist. 75. ibid.

lucrari est gratiam Dei. Hic jam vides Hildeberti mentem multò aliam, quàm ei Maimburgus affingat; vult enim tumultu, clamoribus, penisque canonicis abstinere, quæ Principes irritare magis, quàm mutare solent; sed interim moneri illos, instruique jubet, & miseri reverentiam libertati, paratus tamen eorum potiùs gratiâ proscribi, quàm Deum silentio offendere, & hoc ipsum lucro adscribens. Planè non est istud Regibus annuere, quod voluit Maimburgus, sed potiùs obniti, servatâ tamen reverentiâ Majestati debitâ. Quæ ergo fiducia Maimburgo fuit, Hildebertum inter exempla recensere Regibus assentantium? qui tamen maluit carceres, & inopiam ferre, quàm ut Regibus Ecclesiæ libertatem submitteret: alioquin, eadèmq; ratione, & Susanna inter amantium, & Samson inter timidorum exempla referri possent.

At Hildebertus intercessores questivi placando Regi. Verum id quidem; sed aliud est Principi assentiri, aliud rogare, ut innocentia, & ætati parcat jam sponte collabenti, & in occasum pronæ: si quis enim apud Barbaras gentes Evangelium prædicaret, captivusque & ærumnis confectus, aut auro se redimi, aut Principum officijs curet, quis propterea desertæ illum fidei incuset, aut sentire cum Barbaris dicat?

Quod verò Lutheri, & Melanchtonis exempla imitanda esse Episcopis dicat, qui à Carolo Imperatore jussi, concionibus abstinere; id tam indignum, & ab omni procul ratione est, ut pudeat referre, nedum respondere; quis enim nescit ex Lutheri, & Melanchtonis disciplina Ecclesiæ ministros prophanis Magistratibus subdi? mirum ergo non est, ex istorum præscripto, aut tacere illos, aut loqui. At alia Catholicorum doctrina, alia instituta sunt; nisi fortè litare nos Jovi, & Marti, & Junoni jubeat, quia Aristoteles, & Demosthenes idem fecere; sed piget cum umbris luctari, pudetque Maimburgi tam foeda jactantis, seque ipsum ludibrio exponentis tam vilibus mercibus.

Sextò. Concludit Maimburgus: *In causis ambiguis, & quæ rationibus utrinque muniantur, partes Episcoporum esse, ut acquiescant Principum voluntati; & istam Honorij, & Gregorij Pontificum sententiam fuisse.* (a) Hæc Conclusio suis principijs respondet, imò multò illis pejor est; nec

T

ramen

(a) Maimburg. du Luther. lib. 2. fol. 279.

Gallia
Vindicata
G III
230

tamen præsentis causæ accommodatur, quæ ambigua non est, sed luce meridianâ clarior, notæque certitudinis. Si enim, quod in Generali Concilio definitum est, quod totâ Galliâ receptum, quod quatuor sæculorum observantiâ, Regumque Edictis, ac usu perpetuo exercitum, probatumque est, non meretur, ut certum, clarumque dici possit, quærimus, quid ergo sit rem esse claram, & certam? aut ad veram certitudinem, & claritatem quid illi desit? Nam quod à Gallorum nonnullis negetur, non ideo certitudinem, & claritatem amittit: alioquin nec cælum moveri, nec terram, & montes stare, nec furtum minus flagitium homicidio esse, res erunt certæ indubiæque; quippe ab aliquibus, Zenone videlicet, Copernico, Stoicisque Philosophis negatæ. Quid certius, quàm liliū candere, & fragrare rosas? at istud Domitianus negabat: fimetis assuetus: illud ictero, & bile perfusi. Non ergo paucorum contra communem sensum opiniones, præsertim cum affectibus velut morbis imbuuntur, certitudinem rebus, & claritatem adimunt. Quod verò addit, in rebus ambiguis, & rationibus in utramque partem militantibus, cedendum esse Principum voluntati; id planè novum mirumque est, & ab omni ratione alienum: imò in rebus ambiguis quid fieri, omittique debeat, Sacerdotum, non Principum est, judicare, dicente Scriptura: (a) *Si difficile, & ambiguum judicium apud te esse perspexeris, inter sanguinem, & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & Judicem intra portas tuas videris veritatem variare; surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniens ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicij veritatem, & facies quodcumque dixerint. Et alibi: (b) Populum meum docebunt, quid sit inter sanctum, & pollutum, & cum fuerit controversia, stabunt in judicij meis, & judicabunt.* Hic vides in rebus controversis, pugnisque opinionum non Sacerdotes Principum voluntati, sed istos submitti Sacerdotum judicio; alioquin cum nunquam rationes aliquæ Principibus desint, nunquam etiam corrigendi erunt, semperque eorum voluntati Episcopi subjacebunt; quod quid est aliud, quàm Hierarchiam confundere, & ordines, ac castra Ecclesiæ turbare? Quantis rationibus Valens, Theodosius, Valentinianus, aliique Imperatores cum Athanasio, Ambro-

(a) Deuter. 17. (b) Ezech. 44.

Ambrosio, Chryfostomo pugnabant? at nunquam impetrârunt, quæ postulabant; quippe Pastorum est regere, non ovium: Ducum imperare, non militum: Navarchi ad clavum sedere, ac ventos distinguere, non turbæ: Medici remedia, ac morbos cognoscere: & tandem Sacerdotum, non Principum, Ecclesiam docere.

Quod si absurdum est, ut quis artem doceat, quam nunquam didicit, calluitque, ut si auriga præcepta navigandi, tonsor pingendi tradant, & pictor tonsori, nauta parere aurigæ jubeatur; quanto absurdus, ut Principes castris, & aulis nati, sacrorumque Canonum, ac disciplinæ Ecclesiasticæ, & regendarum animarum ignari, Ecclesijs, & Episcopis præscribant, & isti ab illis ducantur, hoc est, videntes, & docti, à cæcis, ignarisque? præsertim cum regulæ, & principia, quibus aulæ, & Ecclesiæ reguntur, tantis differant intervallis. Imò fatale semper Principibus fuit, se causis Ecclesiarum miscere, & arcam contingere prophanâ manu, quod Ecclesiasticam historiam percurrenti perpetuò occurrit. Constantini M. Imperium, pace, victorijs, diuturnitate, amplitudine felicissimum fuit; crederes fortunam, & gratiam sub ejus signis militasse, aded omnia ex voto, prosperèque fluebant: Maxentius, & Licinius Imperatores victi: Scythæ Gothique aliàs indomitæ gentes, fusi fugatique, & vestigales redditi: Persæ debellati: Pax Imperio reddita, internis externisque bellis sopitis: & denique ab ultimis terræ partibus Indorum Legati auro gemmisque graves, universo velut orbe florem hunc Principum, & delitium generis humani adorante. At verò, ubi manum in Ecclesias vertit, proscripto Athanasio, quem intercepti ex Ægypto frumenti accusaverant, (a) continuò prosperorum finis, & mors secuta, veneno à fratribus propinato; quam ei mortem Athanasius prædixit; cum enim exulandi imperium intrepido ut semper, invistòque animo accepisset, ferunt in has voces erupisse: (b) *Judicabit Dominus inter me & te, quoniam tu consentis calumniatoribus modestiæ nostræ.* Eadem ferè Theodosio juniore calamitas. Proclo Episcopo è vivis sublato successerat Flavianus; displicebat ea electio Chrysaphio Eunucho in aula præpotenti, & Eudoxiæ charo; quippe Flaviani sanctitatem verebatur flagitijs suis adversam, & Pulcheriæ viribus

T 2

sub-

(a) Anno 333. (b) Epiphani. hæz. 68.

Gallia
Indicata
G III
230

subnixam. Consilium ergo à dolis quæsitum. Monet Flavianum, ut Imperatorem sacro aliquo dono afficiat; id præmium fore acceptæ dignitatis, & arrham gratitudinis. Duo panes submissi; sed contendenti Eunucho, aurum, non panes expectari, respondit Episcopus: *Nullam sibi auri copiam esse, præterquam Sacri: hoc verò pauperibus, non aula deberi.* Hinc aucta offensio, & tunc præsertim, cum Flavianus Pulcheriam monuit, eam ambitionis suspectam Ecclesijs destinari, ut Regiâ submoveretur; prævenitque illa spontaneo recessu, Episcopo interim reo vulgati arcani; nec prius cessatum, quam armatis in illum Eutyrianis, Synodoque Ephesinâ in exilium ageretur, annuitque Theodosius, privatis odijs à Chrysaudio, & Eudoxia imbutus. Secura Dei vindicta, sequenti mox anno, Theodosio, dum venatui indulget, equis lapsus, & in Album fluvium abrepto. (a)

Anno CCCCLII. Valentinianus III. Imperator lege editâ immunitatem Ecclesiasticam minuerat, sublatâ fori exceptione, quâ Clerici hætenus gaudebant, & servis, inquilinis, colonisque, ne votis monasticis se illigarent, prohibitis. Eodémque Anno Attila Italiam ingressus est, vastavitque torrentis more; Aquileia, Mediolanum, Ticinum captæ: & jam Romæ imminebat, cadebatque Imperium, nisi eloquentiâ, & Sanctitate Leonis Papæ respirasset, Barbaro in fugam, & ultra Danubium pulso. (b) Eam postea Legem Imperio fatalem Marcianus abolevit.

Anno DXVII. Hormisdas Pontifex Max. Legatos cum Epistolis ad Anastasium Imperatorem miserat, monebátque, ut relicta Eutycheris hæresi in Ecclesiæ sinum rediret, abstinereque persequendis Episcopis. Legati non solum auditi non sunt, sed etiam rejecti, & fragili cymbæ imparatæque impositi, cum ventis, & undis liberet, perituri: inter alia contumaciter dicta etiam hæc audita, & diplomati inserta: (c) *Nos jubere volumus, non juberi.* Sed quo eventu? sequenti anno insomnijs, & spectris vexatus, ac fulmine percussus, cum fugiens thalamos pererraret, infeliciter extinctus est. Elias verò Hierosolymis, Flavianus Antiochiæ Episcopi,

(a) V. Baron. ad Ann. 450. ex Ced. Nic. & Zon. (b) Marcellia. & Cassiod. in Chron. (c) Anastas. in Hormisd.

scopi, quos exilio punierat, decimo post die, cælesti tribunali assistere visi sunt, & causam suam contra Anastasium dicere. (a)

Anno DLXV. Justinianus Imperator non legibus, non armis contentus, quibus æternam gloriam sibi paraverat; dum etiam in ipsas aras manus profert, Concilio Chalcedonensi bellum intendit, Vigilium, aliósq; Episcopos damnat, proscribitque, ac totas noctes versandis rebus Ecclesiæ insumit, repentinâ morte sublatu est, cum prius hæresin incidisset. Lis inter scriptores de Anima est; ego pænituisset crederem, & absolverem, si modò juvari posset credendo, optandóque: illud timorem auget, quòd eo momento raptus sit, quo Episcopo Antiocheno exilium dictabat. (b)

Anno DCCCCLXXXIII. Otho II. Episcopatum Merseburgensem Beato Laurentio dicatum extinxerat, unieratque Archiepiscopatu Magdeburgensi: eodem anno festinante Deo vindictam ejus exercitus à Græcis in Calabria cæsi, & ipse Imperator vix natando evasit, pervenitque Romam, ubi etiam mœrore consumptus est. Auctor Vitæ S. Hildeberti (c) narrat paulò ante mortem, & nocte intempestâ juvenem apparuisse, decoro ignitòque vultu, & candido amiculo, purpureaque stolâ insignem. Aureum solium Imperatorem sustinebat, circumfusâ Episcoporum, Optimatúmque coronâ. Illuc juvenis accurrit, subduxitque argenteum suppedaneum irato similis; & uni, ne id ageret, inclamanti, minaciter respondit: *Imò, si meum dedecus non emendat, majora faciam, & subtrac̄to scabello ipso solio deponam.* Paulò pòst, ut fides vaticinio esset, secuta clades, & mors Imperatoris. In hujus filio Ottone videlicet III. Magni Ottonis Nepote (qui veneno perijt chirothecis ab Amica infuso) concidit Regnantium Ottonum stirps; idque, ut creditur, in pœnam usurpatæ Pontificum electionis, ut scribit Baronius. (d) Nam si Ottonis fortunam, virtutes, & potentiam spectes, perpetuum in ejus familia videri Regnum poterat, fuissetque, si intra aulam, & castra steteret, Ecclesijs intactis.

Anno MXXXVII. Conradus Imperator Mediolani Archiepiscopum Imperio perduellem bello petijt, agrum Mediolanensem vastavit,

T 3

(a) V. Spond. ex Cyrillo, & Sophron. Anno 518. (b) V. Niceph. lib. 17. cap. 31. Enag. lib. 3. cap. 2. (c) Auctor Vitæ S. Hildeberti contemporaneus apud Sur. die 23. Apr. (d) Baron. ad Ann. 1002.

Gallia
vindicata
GII
230

stavit, & leges victis præscripsit; inter quos Placentinum, Cremonensem, & Vercellensem Episcopos exilio damnavit; sed Deo improbante: (a) cum enim Coronam Imperialem incingeret, tonitrua, & fulmina micare, tantoque impetu tempestas agebatur, ut alij mente, alij vitâ exciderent; & Bruno Episcopus testatus est, visum à se, dum Sacris operaretur, Sanctum Ambrosium iratominacique vultu vindictæ accingi: nec multum dilata est, ingenti peste in exercitus immisâ, quæ etiam domum Cæsaris libavit, & ipse inopinâ morte decessit. (b)

Anno MCVI. Henricus III. Imperator, qui Gregorium VII. ausus fuerat Pontificatu exuere, Antipapam Guibertum decernere, Romam invadere, omnes, qui legitimo Pontifici adhaeserant, persequi; (c) tandem à Principibus desertus, à filio oppugnatus, coactisque imperio cedere, vitam privatus absolvit, omnium ferè, quibus scelera execrabantur, gratulatione.

Anno MCXC. Fridericus Ænobarbus Imperator, cum in Oriente militaret, & ingentibus victorijs Saladinum profligasset, cæcis unâ acie quadringentis millibus equitum, cum ipse sexcentos tantum haberet: alterâ ducentis millibus; infelici casu spem omnem, fructumque tot laborum amisit; cum enim propter ripam Cydni amnis, quem paulò ante transmiserat, epulatus esset, æstum solis, qui tum maximè flagrabat, levaturus, invitante purissimo liquore, in amnem se coniecit, excepit deliquium animique defectio, & sub vesperam mors. Secutæ omnium lacrymæ, etiam hostium. Fas equidem non est, Divina consilia metiri oculo mortali. Neubrigensis (d) tamen non dubitat cælesti vindictæ adscribere, quam Fridericus provocaverit persecutione Alexandri Pontificis, & quòd electiones Episcoporum turbasset. Friderico Henricus Filius successit, & huic Otto; nam Philippum ex Henrico Friderici Nepotem Innocentius III. rejecerat, utpote diris implicitum, cum à nonnullis Principum electus est: & illi res prosperæ, florénsque fortuna, dum sacris reverentiam habuit. At verò, ubi Beneficiorum immemor, quæ ab Innocentio III. acceperat, Ecclesiæ terras invasit,

(a) Sigebert. in Chron. ad Ann. 1039. (b) Herman. Contract. ad Ann. 1037. (c) V. Otton. Frising. & Ursperg. in Henr. III. (d) Neubrig. Lib. 4. cap. 13.

invasit, multis prælijs cæsus, à suisque relictus, Imperio, & vitâ caruit; pœnituit tamen, doluitque. (a)

Fridericus II. Romanæ Ecclesiæ, summisque Pontificibus toties infestus, & anathemate percussus, tandem à proprio filio strangulatur. (b)

Infinitus sim, si omnia percurram, quæ in hanc rem dici possunt. Sunt etiam memoratu digna, quæ in sacris litteris proponuntur: Ozia videlicet Regis: (c) *Qui cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum; ingressusque templum Domini, adolere voluit incensum super altare Thymiamatis, & minabatur Sacerdotibus, statimque orta est lepra in fronte illius, &c.* Et Saulis, cujus pavendum Regibus exemplum, cum Sacrificia obtulisset contra præceptum Samuelis, Sacrae litteræ ita recensent: (d) *Et obtulit Saul Holocausta, & pacifica; cumque complisset offerens sacrificia, ecce Samuel veniebat, & egressus est ei obviam, ut salutaret eum; & dixit ei Samuel: Quid fecisti? Respondit Saul: Quia vidi, quod populus dilaberetur à me, & tu non veneras juxta placitos dies, porro Philistinim congregati fuerant in Machmas; necessitate ductus, obtuli holocaustum. Dixitque Samuel: stultè egisti, nec custodisti mandata Domini DEI tui, quæ præcepit tibi; quod si non fecisses, jam tunc preparasset Dominus Regnum tuum in sempiternum; sed nequaquam Regnum tuum confurget. Hic jam vides, quantum inter se differant DEI, & Politicorum consilia: volunt isti, ut Principibus aliqua imperantibus, & rationes imperandi afferentibus, Episcopi non solum non obstitant, sed etiam obsequantur, quamvis iniquum imperium putent, improbentque rationes, velut Divinæ Legi contrarias, quæsitæque velandis flagitijs. At alia DEI sententia est, qui in rebus ambiguis vult ex Sacerdotum arbitrio Reges pendere; stultosque appellat, qui in rebus sacris exiles aliquas prudentiæ humanæ regulas eorum præceptis anteponunt. Quæ non obtendebat Saul, ne imperio Samuelis stringeretur? Morari Sacerdotem, exercitum dilabi, hostes imminere, & tandem necessitatem omni lege majorem. Si Maimburgus in castris, & Senatu fuisset, non unum tantum Samuelem, sed omnes Prophetas, & Patriarchas his rationibus repulisset, nec ullum finem laudandi Regis inveniret; & tamen is stultus appellatur,*

(a) V. Abb. Ursperg. & Stadenf. ad Ann. 1214. (b) Anno 1250. (c) Paralip. 1. cap. 26. (d) Reg. 1. cap. 13.

Gallia
Indicata
G III
1230

latur, & in præmium contempti Sacerdotis Regno movetur, Idem ferè in alijs exemplis, quæ produxi observes; nemo enim Imperatorum, cum Sacerdotibus obfisteret, suis rationibus carebat: nec istæ unquam Principibus defunt, in tanto adulantium numero, & qui ingenia, calamósque locant inaurandis mendacijs,celandisque, ne appareant. Nec funestos eorum exitus casui adscribas, non destinatæ vindictæ; quæ enim casu fiunt, rarò paucisque contingunt, nec uni factò alligantur; nec enim omnes, qui fodiunt, in thesauros incidunt: nec omnes, qui navigant, in novas Insulas, & Regna jactantur; at verò omnes ferè, qui rebus sacris, & Sacerdotibus salubria monentibus infesti fuerunt, cælestem vindictam experti sunt. Huc tendunt Maimburgi insignes Aphorismi, quos meritò *Artem appelles, blandissimè pereundi.*

IV. *Opponitur 10.* Plerique Episcoporum, imò omnes, si duos excipias, Regaliæ, ejusque extensioni subscribere: cur ergo omnium sententia non duobus prævaleat? nam & pietate, & doctrinâ conspicui erant. Quis ergo credat, aut cæcos illos omnes, aut impios fuisse, ut veritatem vel non viderent, vel proderent? Et planè cum in rebus moralibus maximum sit momentum in auctoritate dicentium, ea vincet sententia, quæ plus habet auctoritatis; ea verò plus habet auctoritatis, quæ omnium, quàm quæ paucorum est.

11. Multa sunt, quæ responderi possent ad hoc argumentum; supponit enim falsum, videlicet duos tantum fuisse Episcopos, qui se Regaliæ opponerent; imò plerique obstiteret, & quàm ægro, invitòque animo Regiam Declarationem acciperent, multis signis expresserunt: alij protestati sunt: alij eodem momento, cum subscribere, cogi se clamabant, jubebantque à Notario, & testibus in tabulas referri: (a) omnes denique, cum ad Pontificem scribere, timorem professi sunt. (b) Agnoscebant ergo injusta imperari, & quæ libertatem Ecclesiarum, & conscientiam læderent. Nec consensus dici potuit, quem metus expresserat.

Non ergo Alecensis, & Apamiensis Episcopi contra omnes solli sentiebant, imò cum omnibus, cum nemo esset, qui ignoraret, iniqua à Regijs postulari. Solitam enim ausi sunt veritatem exilijs, & pœnis præferre, & humanum timorem Divino posthabere. Nec ista,

(a) M. de Pamiers Traçt. de la Regale f. 178. (b) Epist. Innoc. XI. ad Episc. Gall.

ista, ut Politici vocant, singularitas, aut obstinatio fuit, sed constantia, & libertas Sacerdotibus digna; alioquin obstinati omnes Martyres: & Ambrosius, Chrysostomus, Athanasius, Basilus obstinati fuistis. Quòd si, ut dicunt, plurium exemplis vivendum est, quæ non flagitia licebunt, aut qui locus virtuti? cùm ista paucorum sit, illa verò multorum?

Deinde quæ fiduciâ dicunt solos fuisse Alecensem, & Apamiensem Episcopos, qui noluerint extendendæ Regaliæ consensum præstare? qui enim soli, qui cum Concilio Universali Lugdunensi mille, & quingentis Patribus frequenti (inter quos duo Patriarchæ, Constantinopolitanus, & Antiochenus, quindecim Cardinales, septuaginta Archiepiscopi, & Episcopi quingenti) hoc est, cum flore totius Reipublicæ Christianæ, cum omnibus quatuor sæculorum sacris prophanisque Doctoribus sentiebant? Et si omnia deessent, qui suffragio imperioque Romani Pontificis nitebantur: si hoc est esse solum, quæro, quid ergo sit cum multis sentire? aut qui sunt illi, quos audeas, non dico præferre, sed etiam æquare Concilio Lugdunensi? Et si omnium sæculorum documenta, morésque percurras, invenies id semper à sanctis Episcopis observatum, ut illi causæ adhærerent, eamque probarent, quæ Romanis Pontificibus placuisset, & ab hoc victoriam, non à multitudine sperarent. Exempla in promptu. Athanasium totus ferè Orbis, omnesque Episcopi damnaverant, solus Liberius tuebatur; cui cùm Constantius Imperator objiceret: *Totus terrarum Orbis non de ejus impietate solum, verum etiam, quòd tempus ludere conatus est, sententiam tulit, omnesque terrarum Episcopi, qui in Concilio Tyri celebrato aderant, eum condemnaverunt. Tantane Orbis pars in te, Liberi, refidet, ut tu solus homini impio subsidio venire, & pacem Orbis, ac Mundi totius dirimere audeas? Respondit Liberius, quæ ad rem præsentem apprimè faciunt: Qui ejus damnationi subscripserunt, hoc idèd factitarunt, vel quòd gloriam à te assequi, vel quòd metu percussi, vel denique quòd insaniam extimescere viderentur, nec Dei gloriam amplexantes, tua munera ei pratulerunt. Esto, quòd ego sim solus, non propterea causa fidei sit inferior; nam olim tres solum erant reperti, qui Regis mandato resisterent. Et cùm Constantius replicaret: Unum est, quòd quaritur: volo, ut tu Ecclesiarum Athanasium condemnantium communionem amplectaris, & deinde Romam redeas; proinde passim consule, subscribe, ut Romam*

Gallia
Indicata
G III
230

revertaris. Respondit dignam Pontifice sententiam: *Fam fratres, qui Rome sunt, valere iussi; nam leges Ecclesiasticas observare pluris facio, quam Roma habere domicilium.* (a)

Hic vides, nec Liberium multitudinem, nec Athanasium spectasse, sed huic Liberij sententiam, Liberio Athanasij innocentiam, & æquitatem ante omnem multitudinem fuisse. Joannem Chryostomum ab omnibus ferè desertum, damnatumque in gratiam Imperatricis, nihil magis inter tot mala solabatur, ut Innocentij Pontificis cura, & amicitia secum sentientis; sic enim, cum Cucusi exularet, ad eundem Pontificem scribit: (b) *Tertium meum annum in exilio versamur, expositi pesti, fami, bello, continuis obsidionibus, solitudini indicibili, quotidiana morti, & Isauricis gladijs: & non mediocriter consolantur vestra solida fides, & charitas, quæ se in me tam tenui, ac simplici oblectant. Hic noster murus, hæc securitas, hic portus absque fluctibus, hic multorum bonorum thesaurus, hæc lætitiæ, mirificæq; causa voluptatis, &c.*

Advertis, quid Sanctis olim solatio fuerit, Romanum videlicet Pontificem à suis partibus stare. Solus erat Anselmus, qui libertatem Ecclesiæ Anglicanæ sustineret, reliquis omnibus silentio, & metu defixis; sic enim narrat Matthæus Paris. (c) *Anselmus à Rege ut læsæ Majestatis reus postulatur; huic accusationi, & plurimi Episcopi, præter Episcopum Rossensem, suum calculum adhibebant, & facti sunt ut canes latrantes non audentes. Sed quid Anselmo animos adderet, discit ex Wilhelmo Malmesburienfi: Jubetur, inquit, Anselmus Regi hominum facere, & absolutis morarum nexibus Regno excedere. Quin potius, respondit ille, inspicitur Apostolica littera, & quod tenor earum continet, fiat, &c. Solus D. Thomas Cantuariensis in acie perstabat, reliquis omnibus in fugam averfis; sic enim Bosoni Cardinali scribit: (d) *Quem aliorum Episcoporum in Insula nostra vidisti, aut legisti se pro tuenda libertate Ecclesiæ, pro conservandis Institutionibus Patrum, pro reverentia, & obedientia Sedis Apostolicæ, præter Cantuarienses, se opposuisse Principibus? & nostrâ quidem ætate, nec unquam exitit: & si veteres revolvantur historie, nullus occurret, &c. Sed quid eum sustentaret tot adversis impulsus, audi ad Alexandrum PP. scribentem: (e) *Non est, ad quem habeamus refugium post Deum, nisi ad nos***

f (a) Theodoret. lib. 2. cap. 16. Anno 355. (b) S. Chrysol. epist. 2. ex 7. Anno 406. (c) Matthæus Paris. sub. Gul. 2. ad Ann. 1094. (d) Epistolæ & Vit. D. Thomæ lib. 1. epist. 136. (e) Ibid. epist. 47. lib. 2.

cùm etiam ipsi opponant senobis favore hominum, qui intuitu pietatis, & justitiæ ob reverentiam Sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ nobiscum stare debuerant, & pugnare pro nobis. Et ad Henricum Cardinalem: (a) Certum verò sit, quod nos peram nostram, vel causam Ecclesiæ non credemus, nisi iudicio Domini Papæ, cui Ecclesiæ Anglicana stabit, aut cadet. Ergo D. Thomæ tam fœdâ tempestate jactato portus Romæ, & anchora fuit; idemque omnibus sanctis Episcopis animus erat, qui Christum in suo Vicario, cùm extremis premerentur, amplexabantur: idque D. Hieronymus egregiè expressit: (b) Ego, inquit, nullum præntum, nisi Christum sequens Beatitudinituæ, id est, Cathedra Petri, communionem conficior, super illam Petram adificatam Ecclesiam scio: quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus est: quicumque tecum non colligit, spargit, hoc est, qui Christi non est, Antichristi est, &c. Et iterum: Hic in tres partes scissa Ecclesiæ me ad se rapere festinat; ego interim clamito, si quis Cathedra Petri jungitur, meus est. Non ergo obstinati, non singulares, Alestensis, & Apamienis Episcopi fuerunt, qui omnium retrò Patrum, & Galliæ ipsius exempla, ac Pontificis Romani iussa, adulationi, suisque commodis prætulere; aut si ista contumacia fuit, Apostoli, Martyres, omnèque sancti Episcopi istius culpæ rei sunt; istos prius incusent, nam exemplis præluxere. Quòd si veritas aliquando, & apertè dicenda est, ac Principibus obfistendum: nec pœnæ, exilia ac regnantium odia curanda sunt; quæro, quando id magis, quàm in præsentî causa agendum fuerit, ubi tot modis veritas eluxit, ut ne ab adversarijs quidem negata sit; & qui illam prodidere, solum metum professi sint. At metus nec militem, nec Episcopum excusat, cui dictum est: *Bonus Pastor ponit animam suam pro ovibus suis.*

Quando animam ponent, qui ne vocem quidem ausi sunt ponere memorem pristinæ libertatis? aut quæ ignavia Pastoris fuit, non tantùm cominus non pugnare; sed ne clamare quidem ausi contra lupum irruentem? miseræ oves his custodibus creditas! sed quid dicas, quando nec pugnatum pro ovibus est, nec clamatum, sed fœdus potiùs, & societas cum vastantibus inita? At istud non Chrysofomi, non Basilij, non Ambrosij fecere, quorum virtuti, & doctrinæ, si Maimburgum componas, ne umbram quidem

V 2

dem

(a) Ibid. lib. 2. epist. 73. (b) Hieron. epist. ad Damasum Papam.

Gallia
Indicata
G III
236

dem efficiet; neque ipse pro sua modestia diffitebitur: cur ergo non eorum potius exempla imiteris, quam istum audias?

Dices. At eorum auctoritas, qui Regis Declarationem, extensionemque Regaliæ admiserunt, hanc opinionem probabilem reddidit; cur ergo non liceat amplecti? nam & hæc est probabilitatem sententiarum natura, & privilegium, ut eas impunè, ac innocenter amplecti possis: & hæc tempestate id more receptum, ut patet totam Theologiam moralem decurrenti, in qua nullam ferè paginam reperias, non hoc saccharo animarum refertam. Et ferè, ut jam novitas, ac illecebræ colorum in vestibus, ita novitas sententiarum in scholis admiffa est, mundòque arridet; quidni ergo te temporari aptes?

R. Non est otij, ac instituti mei, quantam moribus, ac disciplina Ecclesiasticæ cladem opinandi licentia intulerit, hic ostendere: satis experientia loquitur, & dedecora sententiarum, quæ Theologiam defœdârunt, aded, ut non amplius castæ Matronæ similis, sed impudica, crudelis, mendaxque procedat, & qualem vel ipsi Gentiles, Socrates, & Aristoteles, avertentur: mille videlicet coloribus fucata, & omnium amoribus, & cupiditati prompta; possémque longâ inductione demonstrare, nullum ferè Decalogi præceptum esse, quod illa non corruperit, cassumque reddiderit; imò non Catholicæ tantum, sed etiam Christianæ Religionis fundamenta convellit; hinc tot illæ Episcoporum, & Pontificum querelæ, conatusque huic malo sedando: nec alij magis ei tollendo, ut Gallia Episcopi laborârunt. Malè ergo presidium petunt ab opinandi licentia, quam & ipsi erubescunt, damnantque, sed, ut dixi, alterius loci hæc quæstio est. Hic solum asserimus, sententiam, quæ docuit Regaliam extendi posse, nequam inter probabiles censei; qui enim probabilis esse possit, quæ ab Universali Concilio damnata est? quæ diris percussa?

Quæ in Concilijs Universalibus decreta sunt, aded ex sententiæ Conventus Parisiensis pro certis habenda, ut ne à Pontifice quidem mutari possint. Si certa, ergo quæ illis opponuntur, non sunt probabilia, sed penitus improbabilia, & absurda; quemadmodum quia hæc propositio: *Nix est alba*: est certa; ided propositio illi opposita, videlicet: *Nix non est alba*: est omnino improbabilis; nam, ut dixi, quid-

quidquid certo opponitur, est penitus improbabile. Quòd si illa, quæ Conciliorum Decretis opponuntur, sustineri ut probabilia possunt; ergo quæ ab Ario, à Nestorio, à Pelagio, Luthero, aliisque hæreticis tradita, & à Concilijs improbata sunt, defendi ut probabilia, tenerique poterunt; nam si dicas: *Ideo hæreses esse, quia Scripturis adversantur, & à tota Ecclesia rejectæ.* Continuo respondebunt: *Hoc ipsum queri, an Scripturis adversentur, an Ecclesia rejecerit? utrumque quidem in Concilijs definitum esse, sed utrumque à se negari: sententiam Concilij contrariam, ut probabilem sustineri; quippe non tantam esse Conciliorum auctoritatem, ut contra illam non agere, non sentire liceat.* Vides, quo tandem deveniant, quibus non tam veritas ad scribendum, quam affectus, & cupiditas fuit; coguntur enim refellere, quæ prius edixerant: & auctoritatem Conciliorum, quam prius ad stellas usque evexerant, cum videlicet eam Pontifici opponebant, nunc tantundem deprimere, cum se illam vident impugnari. Ergo Concilia nunc infirma, nunc valida sunt, ut Gallis conduxerit. Et quid rogo Concilij opus, tot expensis, tot laboribus, annisque coactis, si quæ illa verant, fieri adhuc possunt probabilitatis obtentu? hæc enim aperit, quod illa claudunt: parumque interest exire volenti, si cum unam clauferis januam, alteram pandas.

Sed Concilium, dices, non potuit admere, quæ ad jura, Regumque Dignitates spectant; id verò est Jus Regaliæ.

Respondeo Jus Regaliæ plura complecti: Jus videlicet percipiendi fructus feudales, & Regalium: Jus percipiendi alios fructus ex oblationibus, & donationibus fidelium: & denique jus conferendi Canonicatus, & alia Beneficia vacantis Ecclesiæ: hæc duo ad Regiam potestatem pertinere, nec legibus Ecclesiæ subijci, tam est falsum, ut nihil amplius; aut enim hæc jura sunt sacra, aut profana? si sacra, non ergo ad Dignitates profanas spectare possunt: si profana, cur Canones toties, imò semper de illis disponunt? cur vetant in usus profanos converti? cur sacrilegij notant qui illa invadunt? cur Simoniacos, qui dato acceptoque pretio acquirunt? hæc planè haud conveniunt merè profanis: & mirum est, aut ignorasse Concilium, quæ illius essent, vel non essent potestatis: aut voluisse aliena usurpare: aut Principes, qui tanto numero aderant, passos esse sua jura inyolari, præsertim Galliæ Reges (qui hoc Concilij

Gallia
indicata
LIII
230

Decretum quadringentis ferè annis amplexari sunt, nunquam injuriam questi) aut denique Maimburgum, eique similes, quæ jura Principum essent, melius, quàm ipsos Principes, Patrèsq; Concilij calluisse; hæc omnia tam clara sunt, ut ab illis tantum ignorari possint, qui *nolum intelligere, ut bene agant.*

Ex his omnibus manifestè conficitur, nullam Conventui Parisiensi contra Universale Concilium auctoritatem fuisse, nec posse, quæ illi statuerunt, ut probabilia sustineri; præsertim cum metu agerentur, quod ipsi in epistolis ad Innocentium XI. Pontificem Maximum professi sunt; quis enim nescit, suffragia metu extorta pro nullis haberi? nec is metus ex vano erat, cum passim spolia, exilia, carceres, & pejora etiam illis omnibus indicerentur, qui Regaliæ obsisterent; qui ergo vota numerari possunt tot minis pœnisque expressa? absint catenæ, cessent proscriptiones, odia minasque removete, ineantur suffragia sine contentione, & minis; libera sint voces Sacerdotum, & tunc demum vota, & consensus numerate, nunc verò quid extorta objicitis, & prolata in vitis animis? voces, non vota fuerunt. Et denique si absint hæc omnia; quis nescit Acta Conventus Parisiensis à Pontifice Romano improbata esse? sic enim in litteris ad Galliæ Episcopos datis loquitur: *Quamobrem per præsentis litteras traditâ nobis ab Omnipotente Deo auctoritate, improbamus, rescindimus, & cassamus, quæ in istis vestris Comitij acta sunt in negotio Regalia, cum omnibus inde secutis, & quæ in posterum attentari continget, eaque perpetuò irrita, & nullæ, & inania declaramus; quamvis cum sint ipsa per se nulla, cassatione, & declaratione hujusmodi non egerent.* (a)

At verò Acta Conciliorum, quæ Pontifices Romani improbârunt, nullius roboris esse, nec posse in opus deduci obtentu probabilitatis, res est certa, & toti retrò antiquitati nota, ac alibi probata. Sufficiat nunc audire S. Leonem: (b) *Consensiones, inquit, Episcoporum Canonum apud Nicaam conditorum regulis repugnantes in irritum mitimus, & per Auctoritatem B. Petri Apostoli generali prorsus definitione cassamus.* Et Beatum Gregorium: (c) *Cuncta acta illius Synodi Sede contradicente*

(a) Litt. Innoc. XI. ad Arch. & Episc. Galliæ Anno 1682. (b) Acta Conciliorum à Romanis PP. improbata nullius momenti esse Regal. Sacerd. lib. 2. § 10. S. Leo ep. ad Pulch. 55. (c) Greg. lib. 4. ep. 34. Basil. ep. ad Athanas. 52. Theodoret. lib. 2. cap. 22. Sozom. lib. 4. cap. 18. & iterum Greg. lib. 7. cap. 70.

dicente Apostolica, soluta sunt. Nec audebunt Galli negare, qui saltem Concilia particularia infra Pontificis auctoritatem esse docent, ejusque legibus, & potestati subiecta. In quamcunque ergo partem te vertas, nulla est Comitij Parisiensibus auctoritas, nulla probabilitas, quâ munire te possis.

Obijciunt 11. At saltem, quamvis omnia alia defint, nomen, & auctoritas Ecclesiæ Gallicanæ multum momenti, & ponderis habet, & aliquid ei deferendum erit, nec enim persuaderi hominibus potest, errasse viros tantâ doctrinâ, & virtute, ac famâ præcipuos.

12. Mirum non est, illic errorem fuisse, ubi alios odium, & vindicta, alios spes, & cupiditas, omnes verò metus urgebat. Quanti Osius, Tertullianus, Lucifer, Origenes, Patrèsque Ariminenfes viri? & hi tamen iisdem causis cecidere. Etiam angelos subvertit fastus, & æmulatio. Quòd si durum, credituque difficile tibi videretur aliquot Galliæ Episcopos errasse: at mihi multò durius, errasse Concilium Lugdunense, mille Infulis frequens, & cum illo quadringentos fere annos errasse Ecclesiam Gallicanam, quæ in hæc usque tempora Regaliam negavit posse dilatarî; vanitas enim & fucus est, cùm dicunt Gallicanam Ecclesiam Regaliæ suffragari; imò nulla magis obnixa est, nec olim tantum, sed etiam hac tempestate ut injultam agnovit; & planè ab Ecclesiæ Gallicanæ genio, ac institutis degenerat, qui proferendæ Regaliæ assensum præbuit.

Anno MCCLXXIV. Concilium Lugdunense, cujus Galliæ Episcopi magna pars erant, Regaliam extendi vetuit: idemque Regis Christianissimi Philippi Audacis Oratores censuerunt: imò, ut fateatur Guillelmus Durandus (a) testis oculatus, quisque Canones Concilij pertexebat, hoc ipsum Decretum *ad clamores Prælatorum Franciæ promulgatum est.* Nobiscum ergo tunc Gallia sentiebat.

Anno MCCCII. Philippus Pulcher jubet Regaliam *ad aliquas tantum Ecclesias, & ubi hætenus consueverat, pertinere.*

Anno MCCCIV. Philippus Valesius in sua Philippina Constitutione Regaliam non ab omnibus Ecclesijs exigere vult, sed ab ijs tantum, *quæ Juri Regaliæ subsunt.* Eodem modo loquitur Constitutio: *Dum Episcopus.* Et Codex de antiquis moribus Galliæ: (b) *Non omnes Episcopatus Juri Regaliæ subduntur.* Anno

(a) Guill. Durand. in Concil. Lugdunens. edito à Simone Majolo Anno 1569.

(b) L'ancien. Coutumier de France lib. 3.

Gallia
indicata
G II
230

Anno circiter MCCCC. Celebris illa Constitutio edita est, cujus initium, Dominus Rex, in qua index omnium Episcopatum contextitur, in quibus Regaliæ locus est, aut non est, ibi: Dominus Rex, prout constat per antiqua scripta Camera, consuevit capere Regaliam, cum vacaverit in Provincijs, quæ sequuntur: in tota Provincia Senonensi, &c. Exceptis Diocesi Autisiodorensi, Cameracensi, Lemovicensi, Cathurcensi, Ruthenensi, Albiensi, Mimatensi, Macloviensi, Trecorensi, Auxitanensi, Arelatensi, & totâ linguâ Occidant. Evidens ergo est, ad aliqua tantum Galliæ loca Regaliam fuisse restrictam.

Anno MCCCLII. Alia, & antiquior Constitutio, seu Designatio edita est Ecclesiarum Regaliæ subiectarum, cui titulus: Ecclesie cadentes in Regaliam: & habetur in Regesto rationum Camera Parisiensis, continetque triginta Dioceseon nomina, inter quæ nulla penitus Ecclesia Provinciarum Aquitaniæ, Septimaniæ, Provincianæ, & Delphinatûs; supponit ergo has esse exemptas.

Anno MCCCCXCIX. Ludovicus XII. prohibet sub pœna Sacri-legij, ne Officiales Regij in eos Archiepiscopatus, aut Episcopatus Regaliam inducant, in quibus hætenus ea Regi non competebat.

Anno MDLXXXIII. Cùm Pybracus celebris Advocatus contenderet Regaliam toto Regno extendi, reclamaverunt Ecclesiæ Gallicanæ Deputati, & Henrico III. demonstrârunt: Ecclesias, non solum quæ titulo oneroso, sed etiam quæ à tempore memoriam hominum excedente libertatem suam possedissent, Regaliâ exemptas esse.

Anno MDCVI. Cùm eandem Regaliæ extensionem Regij Advocati urgerent; ad querelas Ecclesiæ Gallicanæ Henricus IV. edixit: *Sua mentis non esse, ut ultra morem, receptamque hætenus consuetudinem Regalia extendatur.*

Anno MDCVIII. Advocato Servino eandem Regaliæ ad omnes Ecclesias extensionem urgente, à Clero Gallicano repetitæ querelæ, suas immunitates minui clamante; & Henricus super sedem iussit, causamque ad se advocavit.

Anno MDCXXXVIII. Syndicus Ecclesiarum Narbonensis, & Tholosanæ Senatui Regio titulos, & documenta exhibet, ob quæ in eas Ecclesias nullum esse Regaliæ locum contendebat, protella-

tus tamen, ne hic actus, & abundans, nec necessaria probatio, ul-
lum ijs Ecclesijs præjudicium afferret.

Anno MDCLV. In Comitijs Cleri Generalibus Bosquetus Gla-
nenfis Episcopus, & Marca Archiepiscopus Tholosanus coram Ma-
zarino Cardinali eleganter solidèque Exemptionem Ecclesiarum
Septimanicæ, aliarumque, & nomine Cleri Gallicani profecuti sunt.

Anno MDCLXX. In Comitijs Cleri Archiepiscopus Hebroma-
nenfis pro eadem à Regalia exemptione insigniter diffusèque peror-
avit; ejusque de hac re Dissertatio in Cleri Archivia reposita est.

Anno MDCLXXXII. Illi ipsi, qui Regaliæ subscripserunt, in lit-
teris ad Innocentium Pontificem datis, profitentur: *Se timore ada-
ctos, ne Imperium, & Sacerdotium colliderentur, multorumque malorum, que
in Ecclesiam, & Rempublicam consequi possent, jure suo cecidisse, & illud in Regem
comulisse.* Fatentur ergo, jus percipiendi fructus vacantium Eccle-
siarum, conferendique Beneficia, ad Clerum, non ad Regem per-
tinere: alioquin quomodo cederet Clerus, quod ad eum non per-
tinebat? quomodo in Regem transferret, quod aliàs ad Regem
spectaret? Denique in hanc nostram sententiam omnes ferè Galliæ
Juris-Consulti conveniunt, videlicet: Gille le Maistre, Glossa in
Pragmaticam Sanctionem, Duarin de Grassalis, Probus, Chop-
pinus, Carondas, Rebuffus, Pasquier, Ossatus Cardinalis, Marca
Archiepiscopus Parisiensis, Bosquet, &c.

Quæ cum ita se habeant, quænam tandem sit illa
Ecclesia Gallicana, cujus nomine gloriantur, & quam volunt Re-
galia suffragari? & quibus membris constet? Regibus? at isti
extendi Regaliam vetant. Clero? at semper obstiterè. Juris-Con-
sultis? pro nobis scribunt, deciduntque. Quid ergo de Ecclesia
Gallicana illis superest, quæ tota nostrarum partium est? Et sæpe,
cum ista mecum perpenderem, subijt dubitatio, an Galli dicendi,
aut saltem an Galliæ spiritu, & doctrinis imbuti essent, qui tam
aliena à Gallorum sensu dicerent scriberentque? & quæ tam mira
constellatio fuerit, quæ Ecclesiæ Gallicanæ novam hanc indolem,
vultumque induxerit ab antiquo dissimilem? Nihil ergo in hac
causa Gallicanæ doctrinæ, præter nomen agnoscimus; quo in sin-
gulis ferè paginis repetito, terrere Maimburgus ignaros voluit, sed
unà seipsum ridendum dare, magno quidem sono, sed rebus vacuo.

X

§ VII. Re-

Gallia
indicata
G III
230

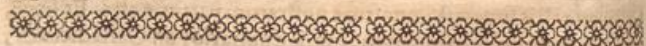


§ VII.

Respondetur ad ea, quæ à P. Alexandro Natali ad sæculum XIII. & XIV. in favorem Regaliæ producta sunt.

SUMMARI A.

1. Patris Alexandri Natalis pro Regalia Dissertatio istius causa imbecillitatem demonstrat.
2. Exempla à P. Alexandro producta, ex illis ipsis auctoribus, quos citat, iniquitatis convicta.
3. Totam ferè Dissertationem suam extra orbitam, statimque questionis perducit.
4. Principia ab hoc Auctore posita contra Regiam militam.
5. Quàm sint inania, & friuola quæ ad Patrum, Canonumque testimonia respondet.
6. Nihil exemplis probari, ex antiquo Testamento petitis.
7. Ad alia objecta respondetur.
8. Arresta, Senatûs-Consulta, ultimam Regiam Declarationem, Consensumque Patrum Parisiensis Conventûs nihil pro Regalia facere.



I.

Scripsit quoque in favorem Regaliæ P. Alexander Natalis ex Ordine Prædicatorum, Theologiæ Doctor, & Professor in Collegio Parisiensi. Quæ ab isto producta Regaliæ causa conscripta sunt, duos in me affectus produxere. Primò, quòd perspectis, expensisque ejus rationibus

tionibus semper magis, magisque intellexerim, iniquissimam esse causam Regaliæ, profuitque veritati impugnatam fuisse. Quis enim à Religioso, à Theologo, à Doctore Parisiensi, à viro tot libris & eruditione claro, non aliquid expectasset, tot sperandi titulis dignum, & par materiæ? præsertim cum calamum arripuisset, hac Regaliæ causâ à tam multis doctisque jam discussâ; unde facile erat, si quid Regaliam juvare posset, & abunde, & cum selectu proferre, quippe flagrantibus nundinis ac Mercatorum plenis. Et tamen, quæ ab hoc viro, Regiæque causæ Patrono allata sunt, aded misera, detorta, aliena, frigida, ac longissimè & ab ultimis terræ plagis quæsitâ sunt, ut credam nunquam peius Regaliam habuisse, quàm sub hujus patrocinio. Planè nihil ita movit, ut eam iniquissimam reputarem, quàm quòd viderem tam inania esse, & plena pudoris, quæ pro illa dicerentur; sed omnia pervicit ardor Regem demerendi; huic Veritas, Pietas, Religio, omnia cessere: & dum omnes ex flore Majestatis roris aliquid mellisque libare certant, araneorum & crabronum more, perimunt, ut impleantur.

II. Patris ergo Natalis in favorem Regaliæ argumenta hæc sunt. *Primo*, ut prober Regaliam sub Regibus primæ & secundæ stirpis in usu fuisse, exempla profert palàm iniqua, & à Patribus damnata, perinde ac si quis adulteria, usuras & furta, Davidis, Achabi, & Zachæi exemplis purgaret; quod verò flagitium est exemplis nudum? Sic *Dissertat. 8. a. 3. S. 4.* Exemplum Caroli Martelli affert, qui *Episcopatum, Abbatiarum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum proventus Nobilibus concessit.* Atqui certum est, impiam & sacrilegam fuisse eam bonorum Ecclesiasticorum usurpationem: idque Patres Rhemensis & Rotomagensis Provinciarum in Synodo Carisiacensi palàm professi sunt *capite 7.* Imò Martelli ipsius filij Carolomannus, & Pipinus in Synodis Liptinensi, & Sueffionensi magnam usurpatorum bonorum partem restitui fecere; nec enim omnia poterant: unde Carolus Magnus nepos, & Ludovicus Pius Martelli pronepos ultimam manum adhibuere, ac restitutionem profecuti sunt. Eodem *articulo 3.* ex appendice Flodoardi hæc verba allegat: *Defuncto Tilpino Archiepiscopo tenuit D. Rex Carolomannus Rhemense Episcopium in suo Dominatu, & dedit villam Novilliacum in Beneficium Anschero Saxoni.*

Gallia
Indicata
G III
230

Atqui ex eadem appendice Flodoardi, & operibus Hincmari *Tomo 2. Edit. Sirm.* constat eam villam à Ludovico Balbo Ecclesie Rhe-
menfi fuisse restitutam Hincmaro Regi ostendente: *Auctores Sacro-
rum Canonum damnare Spiritus Sancti judicio eos, qui Defunctorum elemosinas
retinent, & Ecclesijs tradere demorantur, qui ut infideles ab Ecclesia abijcendi,
& quasi egentium necatores, &c. Et a. 3. §. 13. ex epistolis Joannis VIII. pro-
bat hunc Pontificem consensum Carolomanni pro Constitutione
Episcopi Vercellensis postulasse, unde concludit Monarchia Fran-
cia jus conferendorum Episcopatum coeum esse: & tamen ex epistola 100,
ejusdem Joannis ad Theodoricum Bisuntinensem Archiepiscopum
certum est, id juris non spectasse ad Regem; ita enim scribit: *Ma-
nemus per DEUM Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, Apostolicam aucto-
ritate expresse jubemus, ut ibi Episcopum, neque ex jussu Regis, neque ex petita
plebis consecrare presumas, &c. Articulo 4. §. 6. adducit exemplum Lu-
dovici Crassi, qui præbendas ac dignitates, quæ Ecclesijs viduatæ
vacaverant, conferebat frustra obnitente Hildeberto Episcopo
Turonensi. Ceterum quàm parùm æqui fuerint Ludovici conatus
nemo melius Hildeberto depinxit; sic enim scribit epistola 67. ad
Honorium II. Papam: *His alijsque premor angustijs, quia Zelo Zelatus sum
legem Domini mei, quia non sum transgressus terminos, quos Patres nostri posue-
runt, quia dignitates Ecclesiasticas nec ex Regis præcepto disposui, nec ei disponendi
facultatem indulsi. Et de Ludovici in Ecclesiasticos asperitate gravissi-
mæ sunt D. Bernardi querelæ, quas videre licet epistolis 45. & 59.***

Articulo 4. §. 12. utitur exemplo Ludovici Junioris à S. Thoma
Cantuariensi ab Innocentio II. & III. & Alexandro III. Summis PP.
laudato; is verò Regaliam exercuit. Sed quàm sæpe multumque
in bonis Ecclesiasticis usurpandis Ludovicus sui oblitus fuerit, lu-
culentè S. Bernardus testatur epistola 122. *De quo jure presumit, ut Ec-
clesiarum Possessiones & terras devastet, ut Christi ovibus Pastores præfici non per-
mittat, ut his quidem electorum promotionem prohibeat, alijs verò dilationem
electionis indicet, donec universa consumpserit, donec diripuerit pauperum facul-
tates? Nec obstant laudes Ludovico datæ; multa enim gessit lau-
dibus digna, sed non omnia: quanta Davidi encomia etiam à Deo
tribuuntur, quanta Theodosio Magno ab Ambrosio, quanta Brunie-
hildi, & Mauritio à Gregorio Magno; num idè adulteria, ho-
micidia, rapinas istorum liceat imitari? non ergo honestas actio-*
num

num exemplis, sed legibus metienda est, leges enim semper justæ sunt, alioquin leges non forent; exempla etiam in bonis sæpè perverfa. Vide de malè usurpatis Ecclesiæ bonis eundem Bernardum epist. 224. ad Stephanum Prænestinum Episcopum, qui apertè usum Regaliæ in Ludovico damnat; postquàm enim dixisset: *Non sufficit spoliari bonis præsentibus Domos Episcopales.* Mox tanquam malum multò gravius indigniusque adjungit: *Etiã in terras & in homines manus sacrilega, circumquaque defavit, totius anni ex eis reditus sibi vendicando.* Articulo 4. §. 16. exemplo Henrici II. Angliæ Regis Regaliã fruētis causam suam confirmat, eamque ab Alexandro III. non fuisse improbatam contendit. At contrarium testimonio Alexandri constat, cùm enim inter articulos consuetudinum Anglicanarum, quibus subscribere S. Thomas Cantuariensis recusabat, duodecimus fuisset Alexandro exhibitus, & in hæc verba conceptus: *Cùm vacaverit Episcopatus, vel Archiepiscopatus, vel Abbatia, vel Prioratus de Dominio Regis, debet esse in manu ejus, & inde percipiet omnes reditus, & exitus sicut Dominicos. Et cùm ventum fuerit ad consulendum Ecclesiæ, & in Capella ipsius debet fieri electio assensu Regis & consilio Personarum, quas ad hoc faciendum vocaverit, & ibidem Electus faciet Homagium & fidelitatem Domino Regi sicut Ligio Domino, de vita & membris, & de honore suo terreno, salvo ordine suo, priusquàm sit consecratus.* Huic inquam articulo Alexander post maturum examen hanc censuram apposuit: *Hoc damnavit.* Nec obstat quod excipit P. Alexander, videlicet Regaliã non fuisse absolūtè quoad usum fructum videlicet vacantium bonorum, & quoad Collationes Beneficiorum, damnatam; sed tantum quoad abusus illic enumeratos. Ceterum vana est hæc elusio: tum quia cùm Pontifex partem tantum damnabat articuli alicujus ex consuetudinibus à Rege Angliæ damnatis, hac formulã limitatã utebatur: *Hoc partim damnavit, partim admisit vel toleravit;* cùm ergo Pontifex articulum 12. absolūtè, non limitatè damner, certum videtur, fuisse omnino, integrèque rejeetum, & consequenter etiam quoad usum fructum, & collationem Beneficiorum, & consequenter quoad Regaliã. Tum quia Matthæus Parisiensis ad Annum 1164. illas consuetudines vocat iniquas, Deoque detestabiles. Tum quia auctor vitæ S. Thomæ id expressè testatur his verbis: *Mos enim prophanus in plurimis jam Regnis inolevit, quod Episcopatus vacantes, & Monasteria Reges pro voto tenent,*

Gallia
indicata
C III
230

& quasi Christo proscripto applicantur Esco dos vidua, & Crucifixi patrimonium, salamitorum refrigeria, & subsidia egenorum. Tum denique quia Stephanus Henrici I. Angliæ Regis Successor, Regaliæ, hoc est usurpationi bonorum vacante Ecclesia renuntiaverat, teste Wilhelmo Malmesburiensi ad ann. 1135. in hæc verba: *Dum verò Sedes proprijs fuerit Pastoribus vacua, & ipsa & omnium earum possessiones in manu sint & custodia Clericorum, & proborum hominum ejusdem Ecclesiæ committantur, donec Pastor canonicè substituantur.* Pessimam ergo hanc consuetudinem, cui Stephanus renuntiaverat, Henricus II. reducere conabatur, obnitente S. Archiepiscopo Cantuariensi.

Articulo 4. §. 38. exemplo utitur Ermengardis Vice-Comitissæ Narbonensis, quæ juri Regaliæ renuntiavit; *habuit ergo, infert P. Alexander, jus Regaliæ, alioquin renuntiare illi non poterat.* Sed quantum pretij hoc exemplum sit, & quam justo titulo Regaliæ niti Ermengardis crediderit, ex ipsius Renuntiationis verbis intellige:

(a) *Ego Ermengardis Narbonensis Vice-Comitissa recognoscens injuriam, quam Parentes mei & ego in possidendis honoribus & bonis diripiendis decedentium Archiepiscoporum Narbonensis Ecclesiæ hucusque fecimus, &c.* Et Hadrianus IV. Pontifex Max: in Diplomate, quo eam Renuntiationem confirmat: *Dilecta in Christo filia Ermengardis, pravam quandam consuetudinem, quæ contra DEUM, & Ecclesiam vestram antiquitus inoleverat, abolere desiderans.* Ergo quod *injuria*, quod *rapina*, quod *prava & contra DEUM consuetudo* appellatur, id P. Alexander pro basi Regaliæ habet; quid pejus de illa dicere posset, si ex proposito impugnandum suscepisset!

Quàm plura sunt hujusmodi exempla à P. Alexandro in citata Dissertatione prolata, quæ cum constet iniqua fuisse, sequitur iniquam etiã causam Regaliæ, quæ ex illis deducitur; & Patrem Alexandrum illius patrociniũ suscepisse, non ex meritis causæ, sed ex animi affectu, quicumque tandem is fuerit: quis enim sibi unquam persuadeat hominem doctum, & eruditum, studijs innutritum, ex Professione Theologum Criticumque, non animadvertisse exemplis adedò iniquis ab Ecclesia damnatis Regaliæ causam non tam constitui, quàm destrui? Sed utrumque res se haberet, fixum erat Regi placere, hæc meta scribendi.

III. *Secundo.*

(a) Stephanus Balluc. in addit. ad D. de Marca lib. 8. cap. 18. de Concord. Imper. & Sacerd.

III. *Secundò.* Totam suam Dissertationem rebus & testimonijs infercit nihil ad rem pertinentibus, unde fatigato Lectore, impletisque paginis, ac oculis foliorum numero deceptis, nihil tandem dicit, quod quæstioni respondeat. Quæstio enim est: an Rex Galliae Regalia toto Regno extendere possit, etiam ubi hæcenus nunquam more recepta fuerat? Majore suæ Dissertationis parte P. Alexander ostendere conatur Reges Galliae *Custodiã rerum Ecclesiasticarum potitos esse, feuda concessisse, Episcopos nominasse, in aliquibus locis Regalia jus exercuisse.* At quæso quid hæc ad rem faciunt? imò contrarium ostendunt, ut postea dicemus. Ergo cum navigandum in Ortum esset, vela fecit in Occidentem.

IV. *Tertiò.* Imò ut paulò antea insinuaveram; ex principijs Alexandri, contrarium potius sequitur. *Rex Custodiã gaudet: esto, sed non custodit, qui consumit; sacrique Canones Custodibus præfertim, Patronisque sub gravissimis penis prohibent, ne res Ecclesiasticas atrectent.* Nullus Principum est, cui in suo Dominio Ecclesiarum custodia commissa non sit; num ergo omnes Principes Regaliã gaudent? cur ergo propria esse dicitur Gallici Diadematis? an etiam omnium subditorum ac patrimoniorum Custodes Reges non sunt? num ergo licebit illi titulo Custodiæ, mortuòque Patrefamilias, patrimonia mortuorum occupare? aut si hoc non licet in bona profana, cur licebit in bona Deo sacra? aut cur istis jus custodiæ magis præjudicabit, quàm illis? & cur pejor sit causa viduæ Ecclesiæ, quàm viduæ uxoris? Filiorum Christi, qui pauperes sunt, quàm filiorum defuncti Mariti? *Sed Reges Ecclesias fundarunt.* Non planè omnes, præsertim quas novis victorijs in Belgio, Alfata, Lotharingia, Burgundia Rex Coronæ suæ adiecit, sed nec omnes in Gallia; cur ergo ex omnibus vacantes fructus rapiuntur? num solus Gallus Ecclesias fundavit, & non alij quòque Principes Christiani? cur ergo soli Gallo Regalia? & quæ æquitas ut quæ majores fundarunt Christoque dedicarunt, rapiant Nepotes, & filco addicant? quòd si semel Regi aut etiam privato donata repeti non possunt, cur repetantur Christo & Ecclesiæ donata? *Sed Principes Ecclesias feudis auxerunt.* Demus; sed vacantium feudorum proventus (nisi ubi jus Relevij obtinuit) non ad Dominum, sed ad vasalli hæredes spectant: imò cum feuda non Episcopis, sed Deo & Ec-

Gallia
indicata
G III
230

& Ecclesijs donentur, & istæ non moriantur, numquam vacare censentur. Decimæ quôque & oblationes (quæ in plerisque Episcopatibus majorem proventuum partem conficiunt) nihil habent cum feudis commune, multoquæ minus Collationes Beneficiorum; cur ergo ista omnia nullo discrimine subducuntur Regaliæ? vides quàm inanes sint consequentiæ pro Regalia productæ: & tamen istis Regalia unicè innititur, ut sæpè P. Alexander profertur. Ludere eum dices, & in schola cavillari tyrones tentandi causâ, nisi Rex Galliæ arma & potentiam suam lusui misceret.

V. *Quartò*, Sed & levissimæ sunt ac risu dignæ interpretationes, quas sacris Canonibus adhibet, ut eorum vim effugiat; ego planè nihil vanius legi. Exemplum unum alterumque adjungam. Opponitur Regaliæ Canon 25. Concilij Chalcedonenfis, quo Regalia expressè his verbis prohibetur: *Reditus verò viduata Ecclesia integros servari apud Oeconomum ejusdem Ecclesie placuit.* Hic Canon insertus fuit Codici Canonum, quo Gallicana Ecclesia utebatur, neque hoc negat Alexander, estque testis locupletissimus Hincmarus Archiepiscopus Rhemenfis *epist. 9. cap. 41. & epist. 29. ad Carolum Calvum, & epist. 21. ad Vulsadum, & epist. 45. & Annales Bertiniani ad annum 881.* Quid ad hoc Alexander? *Non sunt, inquit, Canones Chalcedonenfis Concilij statim & constanter in Gallijs recepti.* Qui ergo sunt Canones, quos Galli recipiunt, si non recipiunt canones quatuor primorum Conciliorum, quos Gregorius M. quatuor comparat Evangelijs? & si non recepti, cur Codici Canonum Ecclesiæ Gallicanæ inserti? & unde tibi constat receptos non esse? *Quia, inquit, Reges non semper observarunt.* Si ergo illi Canones nec recepti esse, nec obligare dicuntur, quos aliqui Regum subinde non observarunt; nulli deinceps sunt canones, nullæ Decalogi leges, de quibus dici non possit, eas nec receptas esse, nec obligare. Cùm recentia Sacrorum Canonum summorumque Pontificum Decreta & Diplomata Regijs Ministris pro vindicanda Ecclesiastica disciplina exhibemus; negant se illis teneri privilegio Gallicanæ libertatis: cùm quærimus, quibus principijs, regulisque Gallicana libertas nitatur? respondent, *quatuor primorum Conciliorum Canonibus.* Cùm ergo eos primorum Conciliorum evidentissimis & certissimis testimonijs ac Decretis convincimus: respondet P. Alexander; *Canones Chalcedonenfis & Nicæni Concilij*

Concilij

Concilij (nam hoc quoque citato loco adjungit) in Gallijs non fuisse receptos, nec observatos. Qui ergo Canones superflunt, quibus Gallicana Ecclesia gubernari possit, si nec recentes admittit, nec antiquos recipit? An verò libertas Gallicanæ Ecclesiæ definiiri hoc modo non debeat: Libertas Gallicana est privilegium, quo Ecclesia Gallica nullis nec antiquis nec recentibus Canonibus, sed solis Regijs præceptis obligantur? Regijs enim præceptis eos obligari, & ista Pontificis Maximi diplomatum præferri, atque ex Senatûs Regij arrestis arbitrioque pendere, admitti an repelli debeant, quæ Româ imperantur, nimium experientia, & quæ hæcenus scripsimus, demonstrant; Gallicanæ ergo Ecclesiæ libertas est, servire Regi, & obsequari Canonibus.

Aliam deinde P. Alexander explicationem Decretis Chalcedonenfibus adhibet puerilem sanè ac omnino risu dignam: vid: Concilium Chalcedonenfe non esse intelligendum de Custodiavacantium fructuum, sed de ipsis bonis, prædijs, fructuosis, quæ Successori Episcopo integra servari debeant, fructibus interim Principi concessis. Canon Concilij ita loquitur: Reditus viduata Ecclesia integros reservari apud Oeconomum ejusdem Ecclesiæ placuit. Quis umquam hæcenus audivit reditus significare prædia? Reditus, inquit Tiraquellus, ita appellantur, quòd singulis annis redeant; numquid prædia quotannis redeunt? & quomodo apud Oeconomum prædia servari poterunt? horreis vid: aut cellis, aut gazophylacijs prædia includentur; quem non pigeat cum hujusmodi hominibus disputare, qui cum victos se videant, malunt rerum vocabula commutare, ac tempus fallere pudendis responsis, quam cedere veritati. Fidem ac famam perdit, qui ita scribit.

Ejusdem coloris sunt interpretationes, quas effugiendo Lugdunenfi Concilio adhibet. Concilium ita loquitur: Generali Constitutione sancimus, universos & singulos qui Regalia, Custodiam sive Guardiam Advocationis, &c. vel Defensionis Titulum in Ecclesijs de novo usurpare conantes bona Ecclesiarum vacantium occupare præsumunt, quantumcunque dignitatis honore præfulgeant, &c. Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum fundatione, vel ex antiqua consuetudine jura sibi hujusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, quòd ea quæ non pertinent ad fructus, sive reditus provenientes vacationis tempore, non usurpent. Primò nomine Regalium non occupationem vacantium fructuum, sed jura Imperialia, vid: Collectas, Tributa, portus & vectigalia intelligi dicit; at quàm evidenter id falsum, & contra

Y

apertam

Gallia
indicata
G III
230

apertam mentem Concilij? istæ enim Concilij voces: *Custodia, Guardia, Advocationis Titulus, fructus, reditus* provenientes vacationis tempore, nimis clarè ostendunt, Concilium loqui de Regalia, prout modò de illa quæstio vertitur. Ipsi Episcopi Gallicani Parisijs iussu Regio congregati (nam hoc quoque ad Libertatem Gallicanæ Ecclesiæ pertinet, ut ad Regium mandatum Episcopi Galliæ compareant, dispareantque, atque ut in theatris fieri solet, sibilo Principis scenam ac faciem mutant) in epistola anno 1682. Februario mense data ad Innocentium XI. Pontificem Maximum fatentur Concilium Lugdunense de Regalia in nostro sensu loqui: *Si jus illud, inquit, quod Regaliam dicimus, aut fidei fundamentis, aut morum Regulis esset adversum; non illud sacrum Lugdunense Concilium suâ auctoritate firmasset.* Et in processu verbali eorum Antistitum cum priori anno 1681. æquè Parisijs convenissent: *C'est sur ce principe, que le second Concile de Lyon ayant toléré l'usage de la Regale dans le lieu, ou elle estoit pour lors établie, & défendu en meme temps de l'étendre d'avantage. Secundo. Alij, inquit, censent restrictionem Concilij non spectare Regem Christianissimum, sed Duces, aut alios viros Nobiles, qui jus illud usurpabant, ut colligitur ex Guillelmo Durando, commentarij in Concilium Lugdunense, cujus unus ex Patribus fuit, &c.* At Durandus testis oculus expressè testatur eam restrictionem ad Reges pertinere, sic enim ait in Verbo: *Regalia: Nota quòd Regalia hinc vocantur jura Regia in quibusdam Ecclesijs competentia.* Et infra: *Quancùmque Dignitatis, sive Regia, sive Comitiva, vel cujuscùmque alterius sit (de Mandatis Princip. lib. 1. quæ reatus hominum honorem excludit lib. 1. cap. ut Senatus, &c.* Et ipsa Concilij verba) *quancùmque Dignitatis honore præfulgeat, id satis indicant.*

Hi sunt loci communes P. Alexandri, quibus Regaliæ patrocinatur vid: exempla apertè iniqua, quæstiones omnino alienæ, & nihil ad rem pertinentes, interpretationes extortæ, pueriles, ipsique auctori erubescendæ. Sed alia quoque videamus, quæ speciali responso indigent, ne videantur silentio probata.

VI. *Opponit 1. Artic. 1. §. 3.* Legimus in veteri Testamento Reges deficiente Sacerdote sanctos esse ministerio Pontificis etiam ad præficiendos Ministros, ut de Davide legimus 1. Paralip. cap. 24. & Salomone 3. Reg. cap. 1. & Juda Machabæo in libris Machabæorum, & est textus Isidori in cap. Cleros d. 21.

Respondit ad hanc objectionem jam dudum Gelasius Primus Pontifex

Pontifex Max: in libro de Anathemate: *Fuerint hac ante adventum Christi, ut quidem figurabatur, adhuc tamen in carnalibus actionibus constituti pariter Reges existerent, & pariter Sacerdotes; sed cum ad verum ventum est, Regem eundemq, Pontificem, ultra nec Imperator Pontificis sibi nomen, nec Pontifex Regale fastigium sibi vindicavit.* Si exemplo antiqui Testamenti argumentari licet, sequeretur Reges, imò quoslibet Patres-Familias Ecclesias consecrare, ac etiam Sacrificium offerre posse, id enim legitur sæpe in veteri Testamento factum esse, quàm hoc absurdum? nunc verò postquam longè alia ratio est novi & antiqui Testamenti: postquam Christus Pontificatum, Sacerdotia, & Ecclesiam instituit: postquam iussit Ecclesiam audiri: postquam Ecclesia Laicis prohibuit, ne se immiscerent officijs Sacerdotum: quàm rogo præposterus ordo est, exempla antiqui Testamenti perquirere, & non potiùs leges Evangelij ac Decreta Ecclesiæ? num ergo Filij Synagogæ sumus, ut ex hujus exemplis, & non Ecclesiæ vivamus? magnum enim verò Regis Christianissimi decus, si Judæorum mores imiterur. Sed & in ipso antiquo Testamento, ubi legitur Reges usurpasse vacantium Sacerdotiorum proventus? nihil ergo hoc argumentum concludit.

VII. *Opponit 2. Artic. 1. §. 3. In traditione rei suæ potest quilibet apponere pactum quod vult, etiam in spiritualibus. Textus & Glossa in cap. Eleutherius 18. q. 2. Reges ergo Christianissimi cum Ecclesias fundarunt, poterant sibi fructus vacantium Ecclesiarum reservare. Nec requiritur, ut Reges hoc jus sibi expressè reservent, præsumuntur enim reservasse, & sufficit ostendere, quòd Rex fuit dator Ecclesiæ, ad hoc sibi jus consequendum. cap. significavit. de testibus. Et ibi Abbas cap. Dilectus 3. de Prabend. & Glossa notabilis in cap. si quis Basilicam. de consecrat. d. 1.*

¶. Supponit hæc ratio omnes Galliæ Ecclesias à Regibus fundatas, & dotatas esse; id verò apertè falsum est, cum sint quàm plurimæ aut à privatis fundatæ, dotatæque, aut solis decimis & oblationibus auctæ: idque præsertim verum est in Provincijs recentibus victorijs Galliæ adjunctis. Et si hæc Regula vera est, sequetur omnibus Patronis Regaliam convenire, quod Galli utique nunquam concedent. Præsumuntur quidem Patroni jus præsentandi sibi reservasse (id enim plerùmque fieri solet, & Jura

Gallia
indicata
G II
230

præsumunt, quod plerumque contingit) sed nullo modo jus pleno jure Beneficia conferendi, vacantisque fructus occupandi, neque citati canones quidquam de hoc dicunt, ut legentibus palam est. Hoc ergo argumentum ex duobus principijs contexitur, videlicet: ex falsis suppositis, & textibus juris perperam allegatis.

Opponit 3. Art. 3. §. 5. Sub secunda Regum Galliæ Dynastia Gallicanæ Ecclesiæ feuda possidebant cum omnibus oneribus feudalibus: atqui onus & lex feudalis est, ut moriente Vafallo Dominus interim fructus feudales percipiat, dum alius investitur; hoc ergo jure Reges gaudebant in Ecclesijs vacantibus, titulo videlicet & lege feudali.

ꝛ. Primò falsum est fructus vacantium feudorum ad Dominum pertinere (nisi ubi jus Relevij receptum erat, quod paucis in locis receptum est) pertinent enim ad hæredes, seu potius ad proximos agnatos, quibus jus feudi ex antiqua investitura quæsitum est cum onere tamen recipiendæ intra diem & annum Investituræ, idque tam notum est, ut mirer P. Alexandrum ignorasse. Deinde esto, fructus Ecclesiarum feudales ad Principes pertinuerint (de quibus intelligendum est Chronicon Cameracense, (a) cum narrat in historia Gundberti usum fructum vacantis Cameracensis Ecclesiæ ad Imperatorem Lotharium pertinuisse) num ideò fructus decimarum, oblationum, ac præsertim collationes Beneficiorum pertinere ad fructus feudales possunt? & si non possunt, quâ ratione dici potest lege feudali ad Regem spectare?

Opponit 4. Art. 5. §. 22. Frustra contra Regaliam antiqua Sententia Consultæ, Regumque edicta proponuntur, hæc enim ultimi Ludovici XIV. declaratione abolita sunt; est verò noti juris, priores leges posterioribus abrogari.

ꝛ. Aliud est antiquam legem abrogare, aliud jus suum alteri eripere; id verò fieri non potest, & præsertim cum is, quem jure suo spoliatur, subditus tuus non est. Jus conferendi Beneficia, fructusque percipiendi ad Ecclesiam pertinet, idque non Regum privilegio, sed innatâ, & canonicâ libertate; quâ ergo conscientia dici potest, posse hanc libertatem Ecclesijs adimi posterioribus Ludovici Regis declarationibus? aut quæ unquam Theologia docuit

(a) Balder. Noviom. Episc. lib. 1. cap. 48.

cuit Regem in causa spirituali, & quidem maximi, præcipuique momenti judicem esse? & posterioribus Regum legibus posse Decreta universalis Concilij Lugdunensis aboleri? Hæc sunt tam paradoxa, & à primis Theologiæ principijs aliena, ut miretur potuisse Theologo, qualem se P. Alexander profiteatur, non dico in calamum, sed ne quidem in mentem venire. Ex quo responso solvitur quoque similis ejusdem P. Alexandri oppositio, cum scribit: *Articulo 5. §. 22. Habere Reges potestatem revocandi privilegia à suis Antecessoribus concessa, si contra jura Corona, & in detrimentum supremi dominij concessa credantur, quod in omnia subditorum suorum, & ipsarum Ecclesiarum temporalia bona sibi legitime vindicant.* Jam enim sæpe probatum est, Ecclesias non privilegio Regum, sed innatâ, & canonicâ libertate Regaliâ absolutas, & exemptas esse; unde cum Reges illas Regaliæ subdunt, non revocant privilegia à Regibus, sed à Deo, naturâ sacrisque canonibus data. Quod verò dicit Alexander: *Reges supremum dominium in bona temporalia Ecclesiarum habere*, voces profanæ sunt, & hæcenus inauditæ, & ex Alcorano, non sacris Canonibus exscriptæ, unde nec responsum merentur. Eiusdem farinae est, quod dicit Privilegia Ecclesijs data revocari à Regibus posse, si enim donationes privatis factæ revocari non possunt, quanto minus Deo & Ecclesijs factæ? quæque non merè gratuitæ sunt, sed antidorales? quid restabit Ecclesijs, si omnia feuda, oblationes, fundique illis à Principibus assignata, moderni Principes repetant, & Avorum liberalitatem majori avaritiâ deleant? Præsertim cum quidquid semel fuerit DEO consecratum, sanctum Sanctorum sit Domino. *Levit. 27.* Certum est liberalitate in Ecclesias crevisse Imperia, unde Theologia P. Alexandri, quam ei lucrosa est apud Principem pretio adulationis, tam Imperio est fatalis rapiendi indulgentiâ.

Opponit 5. Articulo 6. §. 4. Bona defectu hæredum vacantia ad Regem pertinent, & ad fiscum devolvuntur; porro fructus Episcoporum, vel Abbatiarum vacantium istius generis sunt. Accedit quòd Regio fisco multæ utilitates depereunt, ob bona in Ecclesias translata; ad fisci ergo damna compensanda Reges sibi usumfructum vacantium bonorum reservârunt, ac etiam in pretium litterarum Amortizationis, cum videlicet facultatem concedebant, ut fundi ad Ecclesias transferrentur.

Gallia
indicata
G III
230

12. Quàm rogo hæc absurda & longè petita ? fateor mihi nunquam magis Regaliam fastidio fuisse, quàm cum hæc legi. De functo Episcopo non vacant bona, sed ad Ecclesiam pertinent, huic enim præcipuè, & Deo donantur; quæ ratio est, ut Episcopi restari non possint; si ergo non vacant, quâ ratione dici potest ex jure vacantium ad fiscum pertinere ? An Beneficia Ecclesiastica sunt bona confiscabilia ? & in quibus litteris Amortizationis Reges sibi usumfructum vacantium bonorum reservârunt ? vana sunt ista, & Alexandro indigna.

Opponit 6. Rex cum Beneficia confert, nihil spirituale confert, sed Ecclesiasticas possessiones, seu portionem reddituum spiritualium.

12. Ipsi quidem fructus, & proventus sunt res temporales; at jus eos percipiendi ob functiones & officia spiritualia, est spirituale; Beneficium enim est propter officium, alioquin vendi, emique possent Beneficia; nec Simoniam incurreret, qui ea pretio aut acciperet, aut conferret; dici enim posset, ea non vendi, emique, nisi quoad jus percipiendi fructus, hos verò ex sententia P. Alexandri esse rem merè temporalem. Deinde cum Rex obtentu Regalia Beneficia pleno jure conferat, nec Episcopi in hæc collatione ullam partem habeant, certum est à Rege non jus tantum percipiendi fructus V.g. canonicas conferri, sed etiam ipsum officium & dignitatem canonicatus cum omnibus juribus ei annexis, videlicet: Jure capitulari, electionis activæ & passivæ, quæ omnia sunt jura spiritualia. Denique demus jus percipiendi fructus Canonicas non esse jus spirituale, sed temporale, non ideò sequitur posse à Rege usurpari, cum sit jus alienum, & Ecclesiæ tum innatâ, & canonice libertate, tum multorum sæculorum possessione, Regumque editis quæsitum: non utique P. Alexander inter jura Coronæ jus reponet aliena rapiendi. Vide quot rimas habeant hujus Theologi argumenta; nimirum nullum ingenium sufficit tuendæ falsitati, quin erumpat, seque ipsam fœtore prodat.

VIII. *Opponit 7.* Ex diversis Arrestis à tempore S. Ludovici factis constat causam Regaliæ in Regio Senatu agitari, finiri que solitam. Nam anno 1258. de Regalia Aniciensis Ecclesiæ. Anno 1272. de Regalia Ecclesiæ Albigenis. Anno 1277. de Regalia Ecclesiæ Bituricensis.

Bituricensis, eodémque anno de Regalia Ecclesiæ Burdigalensis. Anno 1275. de Regalia Ecclesiæ Aquis in Regio Senatu actum est. Anno quóque 1463. Ludovicus XI. declaravit Regaliæ causas & controversias circa jus illud de novo emergentes ad Regiam, Senatúsque Parisiensis cognitionem dumtaxat pertinere, Laicifque sub poena capitis prohibuit, ne ad Curiam Romanam, aliósvé Judices Ecclesiasticos Regaliæ causas deferrent. Anno 1575. de Regaliæ jure in Armoricis Ecclesijs, ac præsertim Vannetensi. Anno 1608. de Regalia Bellicensis Ecclesiæ, deinceps sequentibus annis de Regalia Provinciarum, Provincia, Delphinatús, Aquitaniæ, & Occitaniæ in Regio Senatu disceptatum est, ac denique Anno 1673. à Ludovico XIV. in Regio consistorio causa Regaliæ finita est, & ad omnes Regni Ecclesias extensa, cui declarationi quatuor Provinciarum Præsules, totúsque Clerus Gallicanus consensum præbuit. Patet ergo longâ, & perpetuâ inductione, causam Regaliæ semper in Parlamentis, Regijsque consistorijs agitam fuisse.

32. Ad hanc objectionem per partes respondendum est. *Primò* ergo ex Arrestis ab Alexandro modò citatis clarissimum est Aniciensem, Albigensem, Bituricensem, Burdigalensem, & Narbonensem Ecclesias aut ex toto, aut ex parte à Regalia exemptas, immunésque fuisse, & videri possunt *de Marca lib. 8. Concord. cap. 24. & cap. 26. Acta Cleri Gallic. Tom. 2. pag. 2. tit. 6. P. Labbe 1. p. Concil. T. 2. pag. 49. Catell. in Hist. Comit. Tolosan. pag. 195.* Cùm ergo hæc omnia Arresta apertè declarent Regaliam non esse totâ Galliâ extensam, sed ad certas Ecclesias limitatam, quo rogo aut pudore, aut conscientia allegantur, ut probetur Regaliam ad totum Galliæ Regnum proferri? aut enim Arresta illa pro justis, aut injustis habes? si pro justis, cur Regaliam extendis, quam illa restringunt? si pro injustis, cur illa producis, ut causam tuam probes? num injusta sententia patrocinari, aut probare aliquid potest? Si ergo illa Arresta justa sunt, pro nobis faciunt; si injusta, frustra à P. Alexandro in sui favorem producentur. Deinde verum quidem est ex illis constare causam Regaliæ in Regio Senatu fuisse cognitam, & pro Ecclesijs pronuntiatum, non quòd hæc causa *in forma justitiæ* ad Regium forum pertineret, aut Galliæ Antistites Regium Senatum pro legitimo iudice agnoscerent; sed quia à Regijs ministris vexati ad ipsum Regem tanquam

Gallia
inducata
LIII
230

tanquam ad *Ecclesia Defensorem, Protectorem, Advocatum, Canonumque executorem, ac brachium seculare*, per viam querelæ, & implorati auxilij, seu informationis recurrendum censebant; duplici enim modo Rex adiri potest, primò ut Judex; secundò ut defensor; hoc secundo modo Galliæ Præsules se Regi sinitere, & præcitata Sequarus. Consulta in favorem Ecclesiæ impetrarunt; id ita esse, patet cum ex ipsius causæ natura, quæ cum sit Ecclesiastica, coram solo Ecclesiastico Judice *in forma Judicij* expediri potest: tum ex protestatione Bertrandi Aduensis Episcopi, qui cum anno 1329. coram Philippo Valesio Ecclesiæ jurisdictionem & libertates defenderet, protestatus est se de Ecclesiæ libertate coram Regio tribunali dicturum, non ad finem subeundi quodcunque judicium, sed solum ad Domini Regis, & à assistentium conscientiam informandam: (a) tum denique quia quando contingebat litem cum ipso Rege, & non cum ministris esse, aut Rex ministris committebat, Antistites Gallicani causam summo Pontifici deferebant, & is postea Regibus imperabat, quid fieri oporteret, id patet & ex Lugdunensi secundo Concilio anno 1274. cujus decretum de restringenda Regalia teste Durando oculato, & postea Mimatenfi Episcopo: *Ad clamorem Prælatorum Francia, & Anglia promulgatum est: & Gregorij IX. ita scribentis: Ad audientiam nostram pervenit, quod Senescalli & Balivi in Christo filij nostri illustris Regis Francia in Narbonensi Provincia constituti decedentibus Ecclesiarum Prælati in eadem Provincia, castra, villas, & alia bona Ecclesiarum vacantium contra jus debitum usurpare, & id de novo in Ecclesiarum juribus attentare præsumunt, quod nullo tempore à Predecessoribus ipsius Regis, vel alijs occasione Regalium, vel alia vià fuit attentatum, unde ipsis nostris litteris dedimus in mandatis, ut à prædictorum excessuum presumptione omnino desistant.* Benedictus quoque XII. in litteris ad Cardinales in Gallia Legatos extensionem Regaliæ ad Provinciam Turonensem & alias multas Regni Ecclesias, tanquam Juri divino & humano contrariam, & plurimum redundantem in oppressionem & conculcationem Ecclesiastica libertatis Philippo Valesio interdicit. Videri potest utriusque Bulla apud Marca de Concord. lib. 8. cap. 18. in Appendice. Denique Alexander III. in cap. quanto de Judicij. ad Regem Angliæ de Parronatu, quod multò infra jus Regaliæ est, plenâque collationes; ita scribit: *Causa juris Patronatus ita conjuncta est, & annexa spiritualibus causis, quod nisi Ecclesiastici judicio valeat desiniri.*

(a) V. Bibliothec PP. T. 14. anno 1618.

Secundo. Ad Ludovici XI. Edictum quod attinet, facile responderi posset, aliud esse jus, aliud Regum exempla; alioquin si Principum exemplis judicandum sit, quid non denique licebit? præfertim cum notum sit, non pauca fuisse à Ludovico XI. contra Ecclesiasticam immunitatem peracta. Sed quidquid de hoc sit, certum est Ludovicum non loqui de Regaliæ extensione, ac Parlamenti judicio relinquere, an extendi ea possit, aut non possit: sed solum de particularibus Regaliæ causis, quæ inter privatos vertebantur; id enim jam longo usu receptum & toleratum erat, aut connivente, aut permittente Ecclesiâ. Jam verò alia quæstio est, an videlicet ad Parlamentum pertineat Concilij Universalis decreta abolere, & contra illius ac Pontificis expressam prohibitionem, Ecclesiam libertate suâ, ac quatuor sæculorum possessione privare? id Ludovici edictum non probat.

Tertiò. Verum quidem est in Senatu Parisiensi causam Nannetensis Ecclesiæ, quæ una est ex Armoricis, judicatam fuisse, & contra illius jura pronuntiatum: sed mox in comitijs Blesensibus reclamante Clero, ac contra canonicam libertatem extendi Regaliam conquerente, ea edicto Henrici IV. ad pristinos limites reducta, ac restituta est, anno videlicet 1606. de quo videantur Acta Cleri Gallicani *Tom. 2. p. 2. tit. 6. n. 8.* Sic etiam anno 1608. cum Senatus Ecclesiam Bellicensem, & ejus occasione reliquas Ecclesias Regaliæ subditas declarasset, Clerus non tantum ejus Arresto non paruit, verum etiam litteras ab eodem Henrico impetravit, quibus Rex Senatuum ejusmodi causarum cognitione prohibebat, tantoque magis, quòd ausus esset contra Regium edictum (quo Regalia extendi vetabatur) pronuntiare, illudque Henrici IV. Edictum à Ludovico XIII. Regnantis patre renovatum est anno 1629. de quo videantur citata Cleri Gallicani Acta *n. 9. anno 1628.* Exempla ergo à P. Alexandro citata omnino contra illum militent, ejusque causam pejorem reddunt.

Quodsi paribus animis, parique Ecclesiasticæ libertatis Zelo anno 1673. Antistites Gallicani Ludovico XIV. obviam processissent, ejusque declarationem, quâ libertas Ecclesiarum premebatur, morari ausi essent, nunquam ea contigissent, quæ Ecclesiæ, summi que Pastoris sinum intimo dolore confecerunt; sed omnia adulationi

Gallia
Indicata
C III
230

lationi cessere, & ne tentatâ quidem acie, causa Ecclesiæ prodita est; quanquam & ipsa declaratio per se, & consensus Patrum Parisijs congregatorum tam multis partibus laborant, ut jure optimo rejici, improbarique mereantur; nam *primò* ipsa declaratio Regis Christianissimi contra decretum Concilij Oecumenici Lugdunenſis II. contra IV. sæculorum possessionem, contra morem Regum Prædecessorum, ac speciatim contra edita Henrici IV. & Ludovici XIII. edita est, ac malis artibus extorta. *Secundò* consensus Patrum Parisijs congregatorum metu expressus fuit, ideòque nullus; id ipsi fatentur epistolâ anno 1682. ad Innocentium XI. datâ; & de qua ipse Innocentius in Brevis suo Apostolico, quo Gallis respondet, ita loquitur: *Animadvertimus litteras vestras à metu ordiri; quo suafore nunquam Sacerdotes DEI esse solent vel aggrediendo fortes, vel perficiendo constantes; quem quidem metum falsò judicavistis posse in sinum nostrum effundi.* Et planè non fuisse vanum hunc metum, quamvis Episcopis indignum, persecutio, spolia, carceres, exilia ostenderunt, quæ in eis exercita sunt, qui Regaliæ obstiterunt. *Tertio* Procuratores Prælatorum (qui Comitij non intererant, quique multò plures numero erant) nullum speciale mandatum habuere subscribendi Regiæ declarationi. Id verò mandatum necessarium erat, utpote ad rem gravissimam, & speciali notâ dignam. *Quartò* præscripsit Aula, designavitque Antistites, qui ad Comiticia mitti deberent, exclusis videlicet, qui minimè propitij credebantur, nullâque Concilij Provincialibus permisâ libertate deligendi, mittendique, quos aptiores credebant. *Quintò* nulla potestas fuit Comitij Parisiensibus judicandi Concilij Oecumenici decreta, multòque minùs ea abolendi. *Sextò* nec in Episcoporum potestate & arbitrio erat Ecclesijs his (quarum custodes non arbitri erant) tam duram & universalem servitutem imponendi; si enim inconsulto Pontifice non potest alienari fundus Ecclesiæ, quantò minùs libertas tot sæculis, tot canonibus sancita? *Septimò* causæ majores (qualis utique hæc erat, utpote ad tot Ecclesias pertinens, tot canonibus & concilij subnixa, collationeq; Beneficiorum præcipua Ecclesiastica disciplinæ capita complectens) soli Pontifici tum jure communi, tum ex concordatis Germaniæ reservantur. *Octavò* causâ per appellationem Romam, ad Summumque Pontificem

cem delatâ , non potuit ab inferioribus Judicibus ferri sententia, & si lata est, nulla fuit. Nondò quidquid denique Parisijs hac in re factum est, totum id Romanus Pontifex Innocentius XI. datis epistolis ad Patres illius Conventûs anno 1682. irritum, cassumque declaravit. Frustra ergo Alexander causæ suæ promovendæ Regiam declarationem, Gallorûmque consensum in auxilium vocat, tot capitibus irritum, vanumque. Hæc sunt, quæ contra Dissertationem P. Alexandri dicenda habui, quo nemo pro hac causa aut prolixius, aut pejùs scripsit, sed neque infirmius, docuitque Regaliam contemni, postquam ostendit: nam priùs timebatur aliquid firmamenti habere, cum ejus momenta adhuc laterent; nunc verò postquam in publicum prodijt, reverentiam & pretium amisit. Plura qui volet, legat elegantem omnino librum, quem Leodienfis quidam Theologiæ Doctor disertè, prolixèque contra P. Alexandri Dissertationem scriptis & typo mandavit.



Z 2

§ VIII. DO.

Gallia
Indicata
G III
230



§ VIII.

DOCUMENTA
QUÆDAM
 EX GALLICO IN IDIOMA
 LATINUM TRANSLATA,
AD
 ARGUMENTUM REGALIÆ SPECTANTIA.

Documentum I.

Epistola Illustrissimi & Reverendissimi Domini
 Nicolai Pavillon Episcopi Alektenſis ad Regem
 Christianiſſimum.

Anno 1678. 28 Junij.

Ingens reverentia, quam Majestati Vestrae profiteor,
 ac etiam metus Eam, quo tempore gravissimis Regni
 curis distinetur, intempestivè adeundi, me in hanc diem
 remorata est, ne, quod jam dudum animo destinaveram,
 exequer, Eamque in causa Regaliam spectante litteris
 convenirem. Nunc verò posteaquam eò res devenit, ut
 cogerer pro officij mei instituto super hoc ipso Regaliæ ne-
 gotio decretum quoddam emittere, & illud vulgatum jam
 fir,

fit, perveneritque ad aures Majestatis Vestrae; credidi non amplius calamum cohibendum esse; praesertim cum mihi sapientiam justitiam clementiamque Majestatis Vestrae accuratè aestimanti dubitare non liceat; benignè pronisque auribus auditum me iri, eamque aequi bonique consulturam, si quã par est libertate ea in medium protulero, quæ huic materiae elucidandæ servire possunt.

Enimverò in hac Regaliae causa Ecclesiae meae, totiusque Narbonensis Provinciae (quæ nunquam huic servituti subiecta fuit) præcipuum jus vertitur, idque non Regum privilegio concessum, sed naturali libertate, sacrisque Canonibus nixum, & ipsi Ecclesiarum foundationi congenitum, quòdque sub primo, secundoque Regum Francorum stemmate Ecclesijs adhæsit, & tunc etiam, cum ea Provincia suis, propriisque Principibus subderetur; eandemque libertatem retinuit Ludovico IX. rerum porito, confectoque celebri illo de investituris certamine, quod quinquaginta & amplius annos Ecclesiam juxta, Imperiumque collisit; & dum illud praesertim flagraret, insinuari paulatim Regalia coepit, vicinasque Parisijs Ecclesias corripere, eas præcipuè, in quibus non tam legibus, quàm consuetudine, usûque præscripto vivebatur; nec tamen Ludovicus Sanctus Ecclesiarum Septimaniae libertatem hac in reminui passus est, Rex videlicet, ut vitæ illius scriptores memorant, Ecclesiae immunitatum observantissimus. Eadem Philippo Audaci Ludovici filio cura & studium fuit, sub cujus imperio, ejusque legatis coram, in Lugdunensi Concilio, solemnè decreto sancitum, vetitumque est, ne quis Regaliam ijs Ecclesijs inferre auderet, quæ hactenus liberae, exemptæque fuissent; præceptumque Ecclesiarum Sacerdotibus, ut Regaliam proferre conantibus omni studio,

Gallia
Indicata
G III
230

dio, viribusque obniterentur. Hoc Lugdunensis Concilij
 decretum receptum in hoc Regno esse, obseruatumque
 Majestas Vestra haud ignorat, illique regia auctoritate ful-
 ciendo Philippi Regis, aliorumque ejus successorum di-
 plomata, & edicta accessere; quippe Galliae Reges con-
 tenti tunc temporis erant ijs locis privilegio Regaliae frui,
 ubi haec usque recepta fuerat; alij vero abstinebant hu-
 jus seruitutis expertibus. Et ipse quoque Philippus Pul-
 cher quamvis acerrime obstinisset Bonifacio VIII. Rega-
 liam evertere festinanti, intra tamen terminos stetit à
 majoribus suis observatos. Imò libertatem hujus Ecclesiae
 Narbonensis ipse datis patentibus litteris, quarum auto-
 grapha in ejusdem Ecclesiae Archivis detinentur, agnovit,
 approbavitque. Ab eo vero tempore usque ad Majestatis
 Vestrae imperium id semper observatum est, videlicet ut
 cum dubitaretur, an aliquae Ecclesiae subjacerent Regaliae,
 an vero liberae essent, ad consuetudinem velut ad Lydium
 lapidem respiceretur. Et denique ut difficultatibus indies
 emergentibus occurrere posset, designatio quaedam in mo-
 dum Edicti, aut Regiae constitutionis prodita est, quae
 omnes Ecclesias subjectas, liberatasque complectebatur; inter
 liberatas vero ultimo illius constitutionis articulo Septima-
 niae Ecclesias videre est. Eandem Regulam Carolus VI.
 Carolus VII. Ludovicus XI. & Ludovicus XII. Francorum
 Reges, & Majestatis Vestrae antecessores secuti sunt, qui
 omnes non ex alijs provincijs, aut Dioecibus Regaliae jus
 vendicare sibi audebant, quam ubi antiqua Consuetudine jus
 illud inoleverat. Imò Ludovicus XII. (cui ob insignem in
 suos clementiam, justitiamque Patris Patriae cognomen
 accessit) ministris suis sub poena sacrilegij prohibuit, ne
 fructus Archiepiscopatum, Episcopatum, aliarumque
 Eccle-

Ecclesiarum occuparent, in quibus Regalia locus non esset.

Parisiense quoque Parlamentum in suis Senatus-Consultis seu Arrestis jam supra trecentos annos hanc ipsam moderatione usum est, omnésque Auctores, quotquot de hac materia scripsère, quamvis Coronæ ministri, ac præcipuis in Senatu officijs fungerentur, id semper pro Maxima, certoque axiomate tradidère, videlicet: Regaliam non esse jus aliquod universale, totoque Regno extensum, sed intra certos limites, numerumque Ecclesiarum coerceri, quarum aliqua exemptæ sint, præsertim verò Provinciæ Narbonensis, quæ jam à Concilij Lugdunensis temporibus intactæ perdurârunt, illibatæque, & antiquæ libertati relictæ.

Hæc sunt strictim momenta rationésque, quibus Ecclesiæ meæ aliarumque istarum Provinciarum libertas innicitur, quæque mihi animus fuit Majest. Vestræ suggerere; explicavitque jam dudum in celebri libro de Concordia Regni & Sacerdotij (ubi libertates & jura Gallicanæ Ecclesiæ eruditissimè vindicantur) D. de Marca, cujus virtutem Majest. Vestra amavit unà suspexitque; & ausim Majest. Vestræ affirmare, quæ ab hoc præstantissimo Antistite eo in libro de Regalia disputantur, talia esse, tamque compertæ veritatis, ut cui vacaverit ea cum aliqua cura evolvere, de Ecclesiarum nostrarum libertate dubitare amplius non possit.

Hæc cum mecum perpendo, cogor omnino credere, nunquam Majest. Vestræ explicatum, ostensumque; fuisse, quibus momentis hæc causa niteretur. Imò potiùs Majest. Vestræ, quod ex nupera ejus Declaratione apparuit, Regaliam jus esse Coronæ innexum, atque coævum, ideòque; naturam suam æqualis toto Regno similisque; conditionis. Quæ tamen aliena omnino sunt ab omni Historia, Concilijque Lugdunensis decretis:

Gallia
vindicata
Gall
230

decretis: ab antiquis, novisque Regum constitutionibus, & Parlamentorum Arrestis, omniumque Auctorum placitis, qui de hac materia scripsere; ut mirum omnino sit, Majestatis Vestrae ministros ex principiis adeo falsis Ecclesiarum nostrarum libertatem convellere aggressos esse.

Jisdem nec melioribus fundamentis permoti sunt, ut in ultima instantia, quae in Regio Majestatis Vestrae Senatu agitata est, Episcopis, & capitulis hujus Provinciae necessitatem imponerent expromendi, proferendique titulos suae à Regalia exemptionis, perinde ac si ista privilegijs, indulgentijs Principum, aut contractibus quaesita esset, & non potius naturali ac Canonicâ, & in hunc usque diem productâ libertate niteretur. Quo artificio palam est voluisse eos Ecclesias suâ naturâ liberas cum ijs confundere, quae hanc libertatem titulo, & ratione aliquâ particulari adeptae sunt, ut deinde inferrent, nullâ possessione, nullâque praescriptione, quantumvis longissimâ, & memoriam excedente excuti jugum Regaliae potuisse, quippe juris nec alienabilis nec praescriptibilis; qua in re nemo non videt eos id supponere, quod maximè in quaestione versatur, probandumque non supponendum erat; prius enim ostendi oportuit substituisse, agnitumque Jus Regaliae, quam nec alienari, nec praescribi posse. Imò ne quidem contra eas Ecclesias hæc ratio procedit, quae à Regalia Principis privilegio liberatae sunt, ut videlicet spoliari eâ libertate possint, quâ tot annorum decursu potiuntur; si enim nulla ratio, nulla æquitas permittit privilegia civitatibus, subditisque concessa, & pacto firmata infringi, quanto minùs infringi poterunt Ecclesijs concessa, praesertim cum ijs privilegijs id tantum agatur, ut antiquae & naturali libertati

tati Ecclesiæ reddantur. Id planè Majestas Vestra agnovit, quando paucis retrò annis prohibuit, ne Ecclesiæ Atrebatensis exemptioni, quæ in his ipsis terminis versabatur, quidquam detraheretur; palàm ergo est, Majestatem Vestram si veritatem docta fuisset, multo minùs id circa Ecclesias permissuram, quæ totà retrò antiquitate, & tam multis Regum edictis ac diplomatibus libertate fruebantur. Jam verò Majest. Vestræ aures Ejúsque religionem planè decepterunt, idque non tantùm ea ex parte, quæ substantiam, sed etiam quæ modum spectat, hanc causam in judicio disceptandi; eam quippe Majestatis Vestræ Senatui obtulere, Sententiam illic, legésque accepturam, idque obtentu quarundam contentionum, quæ inter Regalistas vertebantur, legitimósque beneficiorum possessores. At verò non est hæc causa, quam ex communibus Regij Consilij regulis metiri oporteat; nec Clerus in eo Senatu aut Actoris, aut Rei partes, sed supplicantis tantùm induerat, ut videlicet placeret Majestati Vestræ, Suis ministris prohibere, ne porrò Ecclesias divexarent Regaliæ immunes. Hanc quóque viam sub Henrico Magno item Clerus institerat, quando porrecto Principi libello, Parlamenti Parisiensis Arresto, quòd anno 1606. vulgatum fuit, adversati sunt: querebantur enim illo non libertatem tantùm Ecclesiarum, sed etiam Regium edictum duobus antè annis emissum, & cui subscribere Parlamentum recusaverat, oppugnari, perrexitque Clerus Patrem Majestatis Vestræ ijsdem querelis pulsare, à quo anno 1629. declaratio prodijt, quâ profitebatur, nolle se Regaliâ frui, nisi intra limites, usúmque clapsorum retrò annorum, hoc est juxta Henrici IV. edictum; nec illud jus ad loca proferre hujus servitutis hæctenus expertia; id quod Principis jussu Cleri deputatis à Gallia

A a

Can-

Gallia
 Indicata
 C. III
 230

Cancellario D. de Marillac expositum est. Sperabátque jam Clerus à tam pio, justóque Principe decretoriam tandem, ultimámque sententiam, quæque pacem juxtà & libertatem Ecclesijs sanciret Regaliæ immunibus; sed que tam gloriósè Rex Christianissimus animo conceperat, mors intercepit.

Hæc & alia plura si Majestati Vestræ quâ oportuit integritate exposita essent, quid aliud ab Ejus æquitate & clementia exspectari potuit, quàm ut tam antiquam & Ecclesijs coævam libertatem, atque à Regibus prædecessoribus toties defensam, Ipsa quóque conservatam vellet, illibatámque? & quis dubitet non Eam id acturam, ut quod jam fecerat Ludovicus Justus, edicto Magni Henrici inhereret potius, quàm Parlamenti Parisiensis Arresto, omnibus retrò Principum edictis, quadrigentorúmque annorum Jurisprudentiæ planè adversanti.

Enimverò omnibus hisce rationibus adductus sum, ut crederem nihil contra Ejus voluntatem, rectásque intentiones facturum me esse, si eâ solemnitate abstinerem, quæ Juramentum fidelitatis in Acta publica referre jubemur; & cum postea hanc ipsam omissionem causarentur ministri Regij, juberéntque in Ecclesia mea velut vacante (cum tamen 40. ferè annis illi præsedissem) Regaliam aperiri; fateor Majest. Vestræ, in eam me conjectum esse necessitatem, ut cogerer, quantum vires meæ ferrent, Ecclesiam tueri, ejúsque juribus propugnandis ijs medijs experiri, quæ sacri Canones suppeditabant; quid enim aliud poteram, nisi partibus meis deesse vellem? præsertim cum averti aliàs non possent ingentes illæ turbæ, rerúmque confusio, quam beneficiorum provisiones obtentu Regaliæ, dolísque expressæ Ecclesiæ meæ inferebant, legitimis
que-

quietisque, & tot annorum possessoribus expulsis. Id verò cum egi, palàm profiteor nihil aliud à me factum spectatumque esse, quàm ut Ecclesiæ legibus, decretisque Oecumenici Concilij totà Gallià recepti cultique, & quatuor seculorum observantiæ parerem. Quod si alij Episcopi nihil simile moliti sunt, non id fuit, quòd in hac causa Regaliæ aliter, quàm ego sentirent; imò ubi se occasio obtulit, satis suam mentem prodidère, ac etiam scriptis libellis contra Regaliæ extensionem protestati sunt, eosque inter Ecclesiarum suarum documenta recondi voluerunt, testes aliquando futuros impugnata ac frustra defensæ libertatis. Mihi equidem conscientia meæ stimulos sentienti parùm id esse videbatur, nec aliud superesse medium credebam, quo Canonica cadentique Ecclesiæ meæ libertati subvenirem, quàm ut nuperum decretum conciperem, vulgarè que, sicque Jura, proventusque temporales Ecclesiæ meæ, quæ licuit ratione tuerer, multò que magis ut collationibus beneficiorum onsularem, quæ planè effectus sunt spiritualis & Hierarchicæ potestatis.

Cùm Apostolus Paulus Judæorum Regi assisteret, & pro fidei ac Evangelij veritate inter catenas causam suam peroraret, non potuit imperare sibi, quin in illas voces prorumperet Apostolici spiritus, sanctæque libertatis plenas: *O Rex non credis Prophetis? scio quia credis.* Placeat Majest. Vestræ mihi quòque Episcoporum hujus Gallici Regni minimo, sed Christianissimum Regem alloquenti, easdem voces permittere, clementique animo ferre, si dicam: Non ergo credit Majest. Vestra auctoritati Ecclesiæ in Oecumenico Concilio collectæ? scio, quia credit; quippe inter tot alia insignia, titulòsque Gallicæ Majestatis eum inter primos ac pretiosissimos ponit, quo primogenitum

A a 2 Eccle-

Gallia
indicata
G III
230

Ecclesiæ, sacrorumque Canonum protectorem compellari se audit. Scio quàm altè Regio illius animo memoria se deat solemnis ejus Sacramenti, quo cum Regio diademate cingeretur, ad aram se devinxit, promisitque Ecclesiam, ejusque ministros, ac Episcopos, privilegia, immunitatesque omnes, eorum sacræ dignitati annexas, & vel sacrorum Canonum, vel Regum auctoritate attributas, conservaturam. Scio etiam quantum amor, studiumque justitiæ Majest. Vestræ cordi sit, quam sine uni quidem ex minimis subditorum unquam negavit, egone credam negaturam esse Ecclesijs? idque in re tanti momenti, eorumque libertatem adeò vulnerante? Scio denique Majest. Vestram exemplo D. Ludovici, ex cujus Regio sanguine progata est, animo Secum æstimare, nihil æquè necessarium esse, sed nec magis arduum, quàm idoneos Ecclesiæ ministros deligere, sicque tantum abesse augendi, proferendique ultra limites concessos hoc munus, curamque periculi adeò plenam contendat, quin potius pavidè anxieque cogitatura sit, quomodo de illis beneficijs DEO sit responsura, quorum nominationibus jam dudum onerata est.

Ignoscat Majest. Vestra hanc libertatem Episcopo animis gravi, & tanto jam tempore Pastorales curas sustinenti, qui que religioni sibi & conscientiæ omnino duceret, silentium tenere in tanti momenti negotio.

Equidem nihil adeò in votis mihi est, quàm ut Majest. Vestra intelligat, me omnem Ei reverentiam, obsequiumque ex animo profiteri, & si dignata fuerit ad ea animo advertere, quæ hucusque in Ejus sinum effudi, fatebitur Ipsa nihil à me dictum, scriptumque esse, quod venerationem minuere possit Ejus Majestati debitam, sed tantum Ecclesiæ meæ libertati providisse: hanc in manus meas Christus deposuit,

suit, hanc à me reposcet; & cum tempus accedet reddendarum rationum, meaque villicationis finiendae; inter tam multa alia, quae animum meum angunt, illudque tribunal formidandum reddunt, praecipuum planè id est, quodque nullà excusatione purgari possit, si contra conscientiae meae voces, apertamque veritatem, causam Ecclesiae Christi Sponsae hoc temporis desererem. Recordor à sapiente dictum esse, corda Regum in manibus DEI versari, & ab hoc quocumque voluerit, inflecti. Hunc igitur enixissimis precibus imploro, precorque, ut Spiritum sapientiae, pietatis, iustitiaeque in animum Majest. Vestrae effundat, eamque suis benedictionibus, ac gratiâ illustret. doceatque quid in praesenti causa fieri oporteat, ac etiam in alijs omnibus juxta divini sui cordis voluntatem Regem efficiat. Hæc sunt animi mei sensa, hæc vota, quibus in meis ad aram sacrificijs, precibusque pro Majest. Vestra incessanter defungor, nec enim majus aliud pignus invenio, quo meam erga Majest. Vestram fidelitatem, obsequium, verumque Ejus gloriæ promovendæ desiderium, ac profundam venerationem contester, cum qua vivo, perennoque. Alecxi 28. Junij 1678.

Majestatis Vestrae

*Humillimus, Obsequentiissimus & fidelissimus
Servus & Subditus*

Nicolaus Episcopus Alecxiensis.

A a 3

II. Man-

Gallia
Indicata
G II
230

Documentum II.

Mandatum Illustrissimi & Reverendissimi Domini Nicolai Pavillon Episcopi Alecensis contra eos, qui obtentu Regaliæ Alecensis Ecclesiæ Beneficia occupabant.

Nicolaus DEI miseratione Episcopus Alecensis, Charissimis & Dilectissimis Fratribus Ecclesiæ nostræ Cathedralis, & Collegij S. Pauli Canonicis, Archipresbyteris, Rectoribus, Vicarijs, aliisque Personis Ecclesiasticis Salutem & Benedictionem. Quoniam ex querelis, à Promotore hujus Diocesis ad aures nostras delatis intelleximus, quamplures subreptitiè, titulóque Regaliæ, non pauca Beneficia, sive Dignitates illæ sint, sive Canonicatus, tam in Cathedrali, quàm in Collegiata S. Pauli Ecclesia obtinuisse, imò conatos insuper esse, ut obtentu dictæ Regaliæ eorundem Beneficiorum Possessionem caperent; idque non attento, quòd major præfatorum Beneficiorum pars per Canonicam legitimamque Institutionem, jam in alios sit collata, ijque longo annorum cursu pacificâ eorundem Possessione fruuntur; id verò ad manifestam invasionem, & usurpationem jurium Ecclesiasticorum pertineat, ac antiquis juribus, Canonicæque libertati adversetur Provinciæ Narbonensis, quæ non solum cum proprijs privatisque Dominis ferviret, verùm etiam posteaquam imperante Ludovico sancto Coronæ Gallicæ juncta est, nunquam Regaliæ subjacuit; imò ejudem Ludovici, ejusque Successorum Regum patrocínio, antiquas suas immunitates ac jura retinuit, præsertim quoad illa, quæ Regaliam spectant, ac etiam per litteras patentes Philippi Pulchri de Anno 1303, earundem immunitatum ac Privilegiorum confirmationem accepit, & diuturnâ, ac immemoriali possessione libertatem suam.

suam præscripsit ; imò quantumvis hujus Provinciæ jura minus firma essent minusque fundata, quàm reipsâ sint, cui tamen minus novumque, & hæcenus inauditum non accidat, post sex & triginta annos, quibus huic Episcopatu præesse cœpimus, eoque pacificè totidem annorum cursu potiti sumus, ac omnia Beneficia contulimus, nullo Regaliæ impedimento, eandem Regaliam perinde ac vacante Ecclesiâ in nostra Diœcesi aperiri? Quanto ergo hujusmodi attentata plus habent novitatis, magisque in Ecclesiæ præjudicium vergunt, tanto magis nostrarum partium est, ut illa in ipsis initijs suffocemus, præsertim cum titulo Regaliæ jam sibi videantur possessionem vendicasse in aliquibus Ecclesiæ nostræ Beneficijs, videlicet, Cimmeliarchatûs nostræ Cathedralis, quem Clericus aliquis Tholosanus resignandum sibi curavit Regaliæ obtentu, ac insuper fructus usurpare conatur, non obstante Mandato & Interdicto nostro, quo, ne deinceps virtute Regaliæ, securæque Possessionis functionibus illius Beneficij se ingerere præsumeret, sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ districtè prohibuimus. Alterum Beneficium est, cui cum à sua fundatione cura animarum annexa sit, habeatque aliquos Parochianos, quantum vis parvo numero subiectos, jam tamen per aliquot annos à Persona laicæ conditionis possessum est, & ab hac ad aliam transijt, ne nomine quidem notam. Quæ omnia, nisi remedio aliquo opportuno corrigantur, necessè tandem est, ut in maximum Ecclesiæ, dictorumque Capitulorum, ac Diœceseon damnum & confusionem redundent. Quæ cum ita se habeant, præfatus Diœcesis nostræ Promotor instanter rogavit, ut ad hunc effectum auctoritatem nostram interponere dignaremur.

Nos ergo precibus ejusdem Promotoris permoti, & præ-

Gallia
Indicata
C. III
230

præsertim hujusmodi Regalistarum injustis conatibus obviare, ijs verò, qui de præfatis Beneficijs canonicè investiti sunt, ne quidquam molestiæ patiantur, providere cupientes, ac insuper, quantum in nobis est, ac juxta obligationem nobis ex Divinæ Legis, sacrorumque Canonum præscripto impostam, jura & libertates Ecclesiæ nostræ illibata conservare; Capitulis Ecclesiæ nostræ Cathedralis, ac Collegiatae S. Pauli iterum inhibemus, prout jam aliàs inhibuimus, ne quemquam eorum, qui subreptitiè, ac prætextu Regaliæ Collationes, aut nominationes impetrarunt, in præfata Beneficia recipiant, in chorum, aut capitulum, aliàsve functiones eorundem Beneficiorum admittant, sub pœna suspensionis, quam ipso facto incurrant, quicumque ad hujusmodi receptionem aut installationem auxilio, aut consilio, aut alio quocumque modo cooperati fuerint. Ipsis verò, ita ut præactum est, Provisis, ne se dictis Beneficijs ingerant, sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ. Omnibus etiam Personis Ecclesiasticis æquè prohibentes, ne quocumque modo hujusmodi, ut præfatum est, Provisis, consilium, aut auxilium præstent in capiendi Possessione, idque sub pœna suspensionis æquè ipso facto incurrendæ. Mandamus etiam Sacerdoti, ad quem notitia istarum primò pervenerit, aut aliàs cuicumque Clerico confurâ insignito, ut omnes actus, aut aliàs quidquid ad hujus Mandati nostri promulgationem necessarium fuerit, diligenter expediat, aut expediri faciat. Datum Alectin nostris Ædibus Episcopalibus die 5. Martij Anno 1675.

(L. S.)

Nicolaus Episcopus Alectensis
& infra
Ad Mandatum Illustrissimi
Mercier.

Documentum III.

Mandatum Episcopi Alectensis contra D. de Foix, quo monitiones canonicæ decernuntur ad effectum, ad Declarationem Excommunicationis procedendi.

Nicolaus DEI miseratione Episcopus Alectensis, omnibus Diœcesis nostræ fidelibus Salutem & Benedictionem à Domino nostro Jesu Christo. Quoniam intelleximus Joannem Petrum Gaston de Foix Diœcesis Couteracensis Presbyterum, Decaniam & Canonicatum Ecclesiæ nostræ Cathedralis titulo Regaliæ obtinuisse, spatio decem & supra annorum à Petro Pommier Capituli dictæ Ecclesiæ Decano pacificè possessum, sèque in Possessionem ejusdem Beneficij ingessisse, ac etiam Nonæ, & Vesperarum Divinis officijs sub ea qualitate & caractere interfuisse, prætendatque omnes deinceps sâpefati Beneficij functiones peragere; id verò manifesta sit Mandati nostri infractio die 5. Majj Anno 1676. emissi. eique hesternâ die debito modo legitimeque insinuati; quo eidem aliisque omnibus districtè prohibuimus, ne se Beneficij nostræ Diœcesis, obtentu Regaliæ ingerere auderent, idque sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ. Ipse verò Joannes Petrus saluberrimas exhortationes nostras neglexit, quibus dum heri nos conveniret, in spiritu lenitatis, & charitatis delinire eum conati sumus. Id autem, cum non solum in Ecclesiæ contemptum cedat, verùm etiam sacrorum Canonum Decretis, receptisque in hoc Regno legibus adversetur, quibus sancitum est, neminem solius Regaliæ titulo, suis Beneficij, quibus pacificè fruebatur, spoliari posse, nisi priùs coram legitimo Judice conventum damnatumque, adeò

B b

ut

Gallia
Indicata
LIII
230

ut hujusmodi violentis conatibus non solum jura libertatēque Ecclesiæ nostræ pessumdentur, ac Censuræ in Lugdunensi Concilio super hac re fulminatæ ludibrio habeantur, (cujus quidem Concilij Decreta declarata solum nupero Mandato à nobis sunt, ac præfati casui applicata) verum etiam, ut diximus, legibus in nostro Regno receptis observatisq; injuria fiat. Has inquam ob causas, utque Mandato nostro, Decretoque Concilij Lugdunensis, cujus initium est: *Generali Constitutione*: satisfiat, monitiones Canonicas contra sæpeditum D. de Foix expediri jubemus; eique virtute carundem monitionum, ne se præfato ingerat Beneficio, sed Decretis Concilij Lugdunensis, nostroque nupero Mandato primùm obtemperet, seriò injungimus. Si verò obtemperare neglexerit, declaramus eum publicè fore denunciandum, atque Excommunicandum; imò Excommunicationem à Lugdunensi Concilio, nostroque Mandato impositam, ipso facto incurrisse. Quæ quidem monitiones de tertia in tertiam diem eidem insinuabuntur, ita videlicet, ut præfentes nostræ, postquam ei significatæ fuerint, locum primarum monitionum obtineant. Injungimus etiam primo Presbytero, aut Clerico tonsurâ insignito, ut quidquid ad insinuationem, aut executionem præfentis hujus nostri Mandati necessarium fuerit, diligenter, atque incunctanter expediat. Datæ Aleçti in Ædibus nostris Episcopalibus 17. Octob. 1676.

(L. S.)

Nicolaus Episcopus Aleçtensis
& infra.

Ex Mandato Illustrissimi

Mercier.

Docu-

Documentum IV.

Episcopi Alectensis Epistola ad Regem.

Domine, &c.

Vereor equidem, ne Majestatem Vestram importunè molesteque conveniam; tamen cohiberi non possum, ut non omnium reddam certiozem, quæ contra quemdam Ecclesiasticum Decanatum, ejusque officia in Ecclesia nostra Cathedrali captantem, me necessitas coëgit experiri. Et verò tantum mihi audeo de clementia & æquitate Majest. Vestræ polliceri, ut persuasum habeam, Eam potius ijs fidem præstituram, quæ in Majestatis Vestræ sinum pari libertate ac reverentiâ effundam, quàm illorum vocibus, qui non omittent me reddere suspectum Majestati Vestræ, meâsq; actiones in pejus interpretari. Narrabunt illi, Mandatum à me prodijisse, quo non obstante Regij Senatûs Decreto, Ecclesiasticum illum submovebam, commonebâmq; ne Regijs præceptis acquiesceret; cùmque perfraderi à me non possêt, ut coëptis absisteret, aliud Mandatum secutum esse, quo ex Disciplina Ecclesiasticæ legibus premi illum, arcerique jubebam. At verò, si, quod supplex demissusque, ac quâ possum reverentiâ, exposco, Majestati Vestræ placuerit hanc causam examinare, fatebitur Ipsa, id à me tantum factum esse, quod fieri omnino oportuit. Nondum exciderit Majestati Vestræ, me jam semel datis ad Eandem litteris, quibus rationibus jura & libertates Ecclesiæ meæ contra Regaliam munirentur, suggestisse: nec Ipsa, si modò dignata fuerit animum ad ea advertere, inficias iverit, aut Ecclesiam meam à me prodi debuisse; aut ejus libertati tuendæ, nihil, quod modò in

B b 8

viribus

Gallia
Indicata
C III
230

viribus meis esset, intentatum relinqui. Quid enim aliud poteram, quàm ut Ecclesiæ parerem, ejusque me legibus dederem? At illa in Concilio Generali, quid in hisce angustijs agerem, quémque portum subirem, jam facem præluxerat. Testor veritatem, me nihil aliud egisse, quàm ut Ecclesiæ Mandata exequerer, néque sive me filium, sive ministrum Ecclesiæ cogitarem, parendi necessitate solvi potuisse. Et hoc ipsum est illud, quo me angi vehementer contestor, in eam videlicet me adductum necessitatem, ut videri possem Majestatis Vestræ mandatis obluçtari, & tamen nemo illam demissius veneratur; &, cui libuerit, actiones meas in hac causa metiri, fateri cogetur, nihil à me magis minúsque peractum esse, quàm necessitas urgeret, ac remedia morbo aptasse, nec prius ad acerba poenásque Ecclesiæ deventum, quàm spe omni consumptâ, & cum mitiora non proficerent. Nihil aliorum consilijs, nihil exterorum suggestionibus debeo; & si quidem Majestati Vestræ placeat hoc culpæ adscribere, totum id crimen meum est, sine complice, sine magistro deliqui, nec ullum admisi erroris socium. Ego hanc causam intimè, lentèque discussi, cum videlicet eam cognoscendi me necessitas & officium premeret. Ego illam omni studio expendi: ego non cursim, nec obiter libavi, sed multa cum cura moræque, non mecum tantùm, sed etiam cum ipso DEO contuli, ejusque gratiam ac lumen, ne fortè errore aliquo abriperer, demissè imploravi. Nec verò in hoc stadium tanti sudoris ac pulveris plenum, aliam ob causam decurri, quàm quòd persuasum haberem, nisi id agerem, præcipuis mei muneris partibus defuturum; atque hæc opinio nunquam deleri ex animo meo potuit, imò semper invaluit. Cum enim gravissimo morbo ultimis annis confictarer, meque

méque jam morti accingerem, vehementer animum meum ea cogitatio pulsare cœpit, quâ tangi me, permoverique sentiebam, ut ultimos hujus vitæ meæ annos, ac pauca, quæ supererant, momenta, Deo unicè addicerem, impigréque officio meo perfungerer, ac præcipuè in causa Regaliâ: quâ implicatum me cernebam, novum fidelitatis exemplum post me relinquerem. Et quia causæ rationesque, quæ animum meum primò imbuerunt, semper eadem, ac immutatæ persistunt, fieri quoque non potest, ut propositum mutem, aliâque viam insistam. Recordetur Majestas Vestra, me in ea ætate versari, quâ nihil aliud, quàm vicinam mortem, reddendâsque Deo rationes cogitare jam lubet. Infelicissimus ergo, & miserrimus fuerim, si, ut quiete ac malaciâ fruar brevissimi temporis, conscientiæ meæ vim faciam, ac stimulis, quibus agi me sentio, lubens prudensque obnitar, periturus videlicet momenti amore. Id verò si agam, fateor me hac unâ culpâ indignum eo gradu ac Dignitate reddi, in quam me Deus provexit, nullâque mihi ampliùs fiduciam fore pro Majestatis Vestræ, Ejusque Regiæ Familiæ sospirate coelestem gratiam implorandi. Equidem persuasum semper habui, neminem Principi suo fidelem fore, qui Deo infidelis esset, eamque semper regulam observandam duxi, quam ab Apostolo hisce verbis consignatam didiceram, videlicet: *Deum time, & Regem honora.* Hæc sunt adversus Majest. Vestram animi mei sensa, hæc mecum, uti spero, in extrema durabunt, qui tamen gloriari audeo, me nec fide in Majestatem Vestram, nec reverentiâ ulli alteri palmam concedere. Aleçti 20. Octob. Anno 1676.

Majestatis Vestræ

*Humillimus, Obsequentissimus & Fidelissimus
 Servus & subditus
 Nicolaus Episcopus Aleçtensis,*

Gallia
 Indicata
 C. III
 1676

Documentum V.

Mandatum Illustrissimi & Reverendissimi
Episcopi Apamiensis

FRANCISCUS miseratione Divinâ Episcopus Apamiensis,
Charissimis & Dilectissimis Fratribus & Canonicis Ec-
clesiarum nostrarum Cathedralis, & Collegiæ Beatissimæ
Virginis Campensis, Archipresbyteris, Rectoribus, Vicarijs,
aliisque Ecclesiasticis Personis Salutem & Benedictionem.
Intelleximus Dominum Paucet Diœcesis Leonensis Pres-
byterum obtentu Regaliæ, cui Diœcesis nostra Apamien-
sis nunquam subjacuit, Canonicatûs & Archidiaconatûs
Regularium Capituli nostri Cathedralis possessionem ca-
ptare. Et quia tam Episcopale ipsum officium, quo, licet
indigni, perfungimur, quàm etiam Oecumenici Lugdu-
nensis Concilij Decretum, cujus initium est: *Generali Con-
stitutione*: gravem nobis imponunt necessitatem, Ecclesiæ
nostræ jura tuendi, impediendique, ne Regalia in eas Ecclē-
sias ac Provincias irrepant, quæ huic servituti nunquam
obnoxia fuere; ideò nisi Censuras à præfato Concilio inten-
tatas incurrere, ac insuper gravi conscientiam nostram de-
licto obstringere vellemus, non potuimus ullo pacto per-
mittere, ut silentibus nobis, ac turpi conniventia defixis,
idem Jus Regaliæ in hanc nostram Diœcesim induceretur;
tantòque magis, quia licet in hac nostra Diœcesi Regaliæ
locus aliquis esse posset, quod tamen minimè concedimus,
tamen ad Cathedralē Ecclesiā extendi haud posset;
quippe quæ ex sua Institutione Regularis est, ac Reforma-
ta; adeoque nisi à Deo ad Religiosum statum evocati, pro-
batique diuturno ac consueto tyrocinio, ad nullum Cano-
nicatum,

nicatum, aut Dignitatem aliam ejusdem Ecclesiae nostrae Cathedralis promoveri possunt; quod etiam Pontificio Alexandri VII. Regioque Diplomate cautum est. Actandem toto triginta trium annorum cursu, quibus huic nostrae Ecclesiae praesumus, quamvis indigni, omnia Eiusdem Ecclesiae vacantia Beneficia, sine contradictione, liberèque contulimus. Ex his igitur aliisque causis, utque partibus à Deo nobis impositis deesse ne videamur, hisce nostris praesentibus litteris Capitulis Cathedralis, & Collegiatae Dominae nostrae Ecclesiarum districtè inhibemus, ne ad Beneficia, locumque in Choro, aut Capitulo recipiendum, aliisque praestatis Beneficijs annexas functiones exercendas hujusmodi ex titulo Regaliae provisos admittere praesumant, idque sub poena suspensionis ipso facto incurrendae; quae omnes illi obstricti teneantur, qui quovis modo, aut quaesito colore hujusmodi Beneficiorum usurpatores consilio, aut auxilio adjuverint, aut aliàs eorum conatus promoveant. Ipsos verò, ita ut praefertur, titulo ac colore Regaliae provisos ac Beneficiatos, ne se hujusmodi Beneficijs ingerant, sub poena Excommunicationis ipso facto incurrendae, aequè prohibemus. Praecipimus etiam omnibus Personis Ecclesiasticis, ne ullum auxilium, consilium aut assistentiam ad capiendam, aut ineundam possessionem hujusmodi Usurpatoribus praestent, idque sub poena excommunicationis ipso facto incurrendae, &c. Datae Alekti in Aedibus Episcopalibus 27. April. Anno 1677.

Franciscus Episcopus
Apamiensis.

Docu-

Gallia
Indicata
C III
230

Documentum VI.

Epistola ad Regem Reverendissimi & Illu-
strissimi Episcopi Apamienſis.

Domine, &c.

INter tot Regias virtutes, quas in sacram Majestatis Ve-
stræ Personam Divina manus effudit, persuasum semper
habui, nullam æquè Christianissimo Principe dignam esse,
ut facilitatem clementiamque, quâ subditorum, ac præ-
sertim Episcoporum preces plenâque reverentiæ voces
benignè admittit. Id mihi animos fiduciamque addidit,
ut crederem haud fore ingratum Majestati Vestræ, si quam
mihi conati sunt calumniam aspergere, quæque tanto altius
in animum meum descendit, quòd fidelitatem, obedi-
entiamque Principi meo debitas, sædare conentur, ad pedes
Majest. Vestræ supplex purgarem. Persuadere conati sunt
Majestati Vestræ, me non morari tantum, sed nec ferre
eos posse, qui militiam profitentur: ac Sacerdotibus Sa-
cramenti Pœnitentiæ ministris in mandatis dedisse, ne
quemquam, qui eam vitam amplexi essent, nec illi ab-
nuntiassent, peccatis expiarent. Facile equidem mihi ef-
set, tam foedæ calumniæ diluendæ, eorum numerum re-
censere, qui ex mea Diocesi sub auspicijs Majestatis Vestræ,
aut Ducum, aut gregariorum militum conditione nomen
militiæ dederunt; sed vereor, ut Majestatis Vestræ pa-
tientiâ abutar. Possẽ etiam attestaciones ac chirographa
exhibere quàm plurium Confessariorum ex locis, ubi mi-
les hyberna egit, asseverantium Sacramenta quamplurimis
administrata esse, imò omnibus, modò illis ritè accipien-
dis

dis animum aptaverant ; & ego nonnullos Sacramento Confirmationis initiavi. Non potui igitur non vehementer mirari, fuisse ex inimicis meis, qui ut animum Majestatis Vestræ à me averterent, auderent illum tam falsis juxtâ, & inverecundis criminationibus imbuere. Num ergo ignorare Episcopus potui, artem vitæque militarem non solum innoxiam esse, nisi aliunde inquinetur, sed etiam tuendæ augendæque Reipublicæ necessariam? Quòd si aliquando cum militum nonnullis hac in causa locutus sum, id solum fuit, ut eos exemplo Joannis Baptistæ cohortarer ad innocenter militiam exercendam, ac jussâ Majestatis Vestræ observanda, quæ à nonnullis calcata videbam, dolebámque, populo varijs exactionibus injuriisque vexato; ad eò ut opus fuerit in eorum nonnullos animadvertere.

Patiatur quoque Majestas Vestra, ut hæc ipsâ occasione rationem ei omnium reddam, quæ inter me, & Ecclesiasticum quendam peracta sunt, cum prætextu Regaliæ Archidiaconatu Apamiensis Ecclesiæ potiri vellet; ego illum Mandato, ac Censuris Ecclesiasticis procul arcendum duxi; idque ut agerem, non alias planè ob causas permotus sum, quàm ut conscientiæ meæ, ac juramento satisfacerem, quo cum Episcopalem Cathedram conscendi, ad Ecclesiæ meæ jura ac libertates conservandas sanctè me obstrinxi. Ecclesia Apamiensis, cujus ego curam quamvis indignus sustineo, nunquam Regaliæ subjacuit, idque non tam privilegio, Principum liberalitate accepto, quàm naturali, & à prima fundatione coævâ libertate. Qui ergo connivere ego possem, ut illa Diœcesin meam inveheretur, nisi & Dignitate, quâ fungor, indignum me redderem, & Decretis Lugdunensis Concilij quatuor sæ-

C c colorum

Gallia
Indicata
Ca III
230

culorum observantiâ subnixis, & Regum Galliarum Edictis, ac præsertim Henrici Magni, gloriosæque memoriæ Ludovici Majestatis Vestræ Patris adversarum? Accedit, quod novi hujus juris investio, ne totam eam Reformationem Ecclesiæ meæ penitus everti contingeret, quam pari felicitate & favore cum Pontificis Alexandri VII. tum Majestatis Vestræ eam Regio Diplomate protegentis ad metas perduxit; nec enim sperare licet, eum, qui Archidiaconatum nuper obtinuit (primam videlicet Ecclesiæ meæ Dignitatem) quique illum deinceps sequentur, eo animo huc festinasse, ut sacræ militiæ tyrocinium facerent, communi que bonorum societate contenti, mundum, ejusque cupiditates deponerent. Si ergo, qui jam DEO vocante Religionem amplexi sunt, professione suâ, votisque absterge cogantur, ac certum animarum suarum adire naufragium, alijs videlicet, alienisque Beneficia sua, quibus sustentabantur, relicturi, illud quoque & necessario consequeretur, ut Divinis officijs Ecclesia mea destituatur; nec enim, ut Majestati Vestræ suggestum fuit, ea Congregationi sanctæ Genovevæ unita est, sed suis, ac particularibus statutis & legibus gubernatur. Cæterum dignetur Majestas Vestra mihi credere, nihil usquam terrarum esse, quod fidelitatem ac obedientiam meam, quas Eidem profiteor, ulla ex parte minuere, aut inquinare possit, imò nihil æquè mihi cordi ac curæ est, easque inter præcipua capita mearum obligationum colloco. Nec credo, me aliâ re magis eas Majestati Vestræ probare, testarique potuisse, quam si eodem tempore me DEO, ejusque Divinis præceptis æquè fidem promptumque ostenderem; quam enim fidem ab illis Principes expectent, qui eam DEO negarunt? Enimverò pro Majestate Vestra nullum finem sacrificandi præ-

candique

eandique faciam, quo coelestem Ei, totiue Regiæ stirpi
Benedictionem, ac Gratiã à Deo efflagitem, acinterim,
quã majori possum veneratione, & obsequio sum eroque
semper. Apamiæ 29. Jun. 1677.

Majestatis Vestræ

*Humillimus, Obsequentissimus & fidelissimus
Servus & Subditus*

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Documentum VII.

Epistola encyclica Reverendissimi Episcopi
Alectensis.

NULLUS dubito, sententiam Vicarij & Officialis Narbo-
nensis tantã curã studioque ubique locorum vulgatã,
& quã bina à me edita Mandata evertere conatur, in manus
vestras devenisse. Enimverò persuasum ego habeo, eodem
temporis momento, quo illam recepistis, unã etiam recor-
datos vos esse, quanta mihi incumberet necessitas, jura liber-
tatisque Ecclesiæ meæ, ac Dignitatem Episcopalem, quæ
in hac causã æquẽ periclitantur, impigrẽ tuendi. Id ego
conatus sum efficere Constitutione, quam hisce meis an-
nexam legetis, & ex qua facilẽ colligere licebit, non unius
tantum, sed communem, omniumque hujus Provinciæ
Ecclesiarum causã, ac periculum verti. Vos ergo, uti
spero, nec partibus vestris defuturi estis, nec omittetis in
vestris quisque Diocesisibus ea omnia curare, quæ huic sen-
tentiæ remorandæ, ejusque effectui suspendendo necessa-
ria fuerint. Tantum id agite, ut sociatis junctisque viribus

C c 2

com-

communem causam amplexemini, vósque Dignitatem Auctoritatémque nostram oppugnantibus, Sacerdotali libertate occuratis, & quod haecenus nimiam fortè indulgentiam peccatum est, pari Zelo, oblatáque occasione oblitteretis. Ego interim Venerabundus perenno.

Aleſti 23. Octob. 1677.

*Humillimus & Obſequentiſſimus
Servus*

Nicolaus Episcopus Aleſtenſis.

Documentum VIII.

Actus Capitularis Ecclesiae Apamiensis contra Procuratorem Domini Paucet Regalifae.

ANno Domini 1677. die vigesima Junij comparuerunt in Civitate Apamiensi coram me Notario Regio P. Franciscus Carlat Archipresbyter Ecclesiae Cathedralis Apamiensis, & Prior Claustralis ex una; & Dominus Joannes Ludovicus la Caze Dioecesis Convenensis, ac D. Petri Paucet Presbyteri legitimus Procurator ex altera partibus: qui ultimus exposuit, se circa horam nonam ante meridiem compariturum, atque Chirographum Regium exhibiturum, vigore cujus Archidiaconatus, & Canonicatus Regularis, olim à Domino Mascarone possessus, praefato Domino Petro Paucet Presbytero confertur; rogare proinde, ut nomine ac vice saepedicti Domini Petri ac Regij Chirographi intuitu, ut in Archidiaconatum ac Canonicatum Apamiensem recipere eum vellent. Cui petitioni per eundem Dominum Franciscum Carlat Archipresbyterum

terum responsum est, se post solemne Sacrae Missae officium Capitulares convocaturum. Convocatis ergo, atque in unum collectis Cathedralis Ecclesiae Canonicis, post communem maturamque deliberationem, ex omnium unanimi, atque concordi sententia responsum est: se videlicet, salvo interim omni respectu Majestati Suae debito, non posse, nomine quo supra, dictum Dominum la Caze recipere, idque ex sequentibus rationibus. Primò. Quia per expressam Alexandri VII. Bullam, Diplomate quoque Regio confirmatam, enixè sancitum est, ne quis, nisi post inchoatum, expletumque jussu Episcopi Tyrocinium, sequutamque deinceps Professionem ad Beneficia Ecclesiae Apamiensis recipiatur. Secundò. Quia ab Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo suo Cathedrali Capitulo prohibitum est, ne quemquam titulo Regaliae ad Beneficia praenominatae Ecclesiae admitterent, locum in Choro, aut Capitulo darent, aut aliàs fungi permetterent dictorum Beneficiorum officijs, idque sub poena suspensionis ipso facto incurrendae. Tertio. Quia Decreto tum Generalis Concilij Lugdunensis, ejus initium: *Generali Constitutione*, tum etiam Oecumenici Tridentini *Seff. 22. cap. 11.* inhibetur, ne ullà ratione, consilio, seu auxilio Regaliam promoveant (quae in Ecclesia Apamiensi locum nunquam habuit) neque sub poena anathematis jura Ecclesiarum violari, ac labefactari permittant. Utque praedicta Capitularis Declaratio ignorari à nemine possit, &c.

Gallia
Indicata
L. III
230

Documentum IX.

Actus Reverendissimi Episcopi Apamiensis ad
Reverendissimum Archiepiscopum Tholosanum
directus.

ANno 1677. die 18. Octob. In Civitate & Palatio Episcopali Apamiensi, Regnante Christianissimo Principe Ludovico, Gallia & Navarra Rege, coram me Notario publico & Regio, ac testibus infra notandis, Illustrissimus & Reverendissimus Franciscus Stephanus Episcopus Apamiensis personaliter constitutus. atq; per hunc actum à me legitime conscriptum, verba sua dirigens ad Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Josephum de Monpezat Archiepiscopum Tholosanum; nec non ad Dominos Gulielmum Cazamagion Presbyterum & Promotorem Ecclesiae ac Provinciae Tholosanae, & Petrum Paucet Presbyterum Dioecesis Leonensis, protestatur declaratque: se ejusdem D. Archiepiscopi Kalendis Septembris proximè elapsi pronuntiatae sententiae nullo modo acquiescere ac deferre posse, quâ nuperum, hoc est, vigesimâ septimâ Aprilis emissum ab eodem D. Episcopo Apamiensi Mandatum Legibus Regni Gallicani, communique tranquillitati, ac hujus Provinciae Ecclesiasticae Disciplinae adversum, ac proinde unâ cum Censuris ibidem intentatis, nullum viribusque cassum declarat, prohibetque insuper, ne quis hujusmodi Censuris, aut Mandatis deferat, eisque obediat, aut illa executioni mandet; multoque magis ipsi Domino Episcopo Apamiensi, ne hujusmodi Mandata deinceps publicari, ac executioni dari permittat, serio injungit. Praecipit insuper Capitulo Apamiensi sub poenis à Jure praescriptis,

scriptis, ut præfatum Dominum Paucet in Canonicum ejusdem Ecclesiæ recipiant, installent, inque possessionem immittant, ita tamen, & non aliter, quàm si juxta formam à Sacris Canonibus, ac litteris Provisionis traditam; vota Religionis, sacràmque Professionem emisserit. Denique Promotori suæ Archidiœcesis imponit, ut præfatum sententiam in ipsa Civitate Metropolitana, nec non Urbe Apamiensi, aliisque Archiepiscopatus sui Diœcesibus legi, affigi, promulgarique faciat.

Huic ergo à Domino Archiepiscopo Tholosano latæ sententiæ, declarat præfatus D. Episcopus Apamiensis se acquiescere ac deferre non posse, eamque tam secundum formam, quàm rem ac substantiam ipsam, nullam irritamque esse pronuntiat. *Primò enim secundum formam nulla est; quia omni jure etiam naturali cautum est, ne sententia à Judice aliquo feratur, nisi auditis priùs, aut saltem citatis partibus, quarum interest; id quod innumeris ferè auctoritatibus probare liceret, nisi res esset adeò nota, ac in jure tam clarè decisa, ut ne quidem ullâ probatione indigeat. Sufficiat canon 22. Concilij Nicæn i: Caveant Judices Ecclesiæ, ne absente eo, cujus causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit. Et Decretis Innocentij IV. in Capitulo: Venerabilibus. de sententia Excommunicationis. In qua casus, de quo agimus, ferè in terminis definitus est; ita enim habet: Attamen si suffraganeus, vel extra judicium pro suorum jurium defensione: vel etiam in judicio, ex suo procedens officio, inquirendo videlicet, vel simile quid agendo aliquem excommunicet; in hoc casu conveniendus est ipse suffraganeus coram Archiepiscopo, vel ejus officiali; quia ipsius interest, defendere causam suam. Planè inauditum est, fuisse à Metropolitano contra suffraganeum in causa appellationis, ad so-*
lam

Gallia
inducata
C. III
230

lam instnatiã partis, nec vocatis, quarum intererat, partibus, pronuntiatum. Nec ipse D. Paucet hunc adeò essentialẽ errorem inficiari potuit, imò illi quãvis ratione obtegendo colores ac prætextus collegit. Ait enim, posse à Metropolitano contra Suffraganeos Episcopos, titulo denegatã justitiã, & si Archiepiscopo de causis constat, cur suffraganei administrare justitiã noluerint, sententiam dici. Cæterum præterquam contra hujusmodi abusum sæpe multumque ab Episcopis declamatum est, oporteretque eum corrigi aliquando; confundit insuper idem D. Paucet voluntariam ac contentiosam Jurisdictionem, & ea, quæ ad gratiam, quæque ad justitiã pertinent. Si quis enim Apostolicã authoritate Romæ provisus compareat, ac virtute hujusmodi Provisionis Beneficium ab Ordinario petat, is meram gratiam, ejusque executionem, & nihil aliud petit, sicque nullã partium citatione opus esse videtur. Si verò ab Episcopo aut Metropolitano sententia aliqua in Petitorio feratur, quis unquam dubitavit, vocandas esse partes, de quarum jure ac præjudicio agitur; & nisi vocentur, sententiam esse nullam irritãque? Idemque dicendum est de sententia Judicis sæcularis, quando de mera Possessione Beneficij controversia agitur; si enim hãc formalitate careat, & partes, quarum intererat, vocatæ non sint, nemo negaverit hujusmodi sententiam nullam fuisse. Denique in omni judicio tres distinctæ Personæ reperiri debent, videlicet: Actoris, Rei, Judicisque; ideò quamvis fortè Metropolitanus gratias impetiri soleant à suffraganeis recusatas, nunquam tamen exemplum aliquod produci poterit, fuisse eorundem suffraganeorum sententias & Decreta à Metropolitanis sublata, & pro irritis casisque declarata, partibus non vocatis.

M ulto

Multo minùs sustineri potest, quod in hujus tam manifesti erroris defensionem idem D. Paucet allegat, videlicet: Mandatum Reverendissimi D. Episcopi Apamiensis in eadem Apamiensi Diocesi ubique locorum publicatum dispersumque fuisse, sicque omnes juxtà rationes & argumenta, quæ eundem D. Episcopum ad hoc Mandatum expediendum permoverant, in omnium notitiam perlatas esse; non ergo citandas fuisse necessario partes ad respondendum, cum jam constaret, ac palàm omnibus foret, quid essent responsura. Verùm qui sciri potuit, omnes Episcopi Apamiensis rationes eo mandato contineri, & non plures alias in scrinio pectoris occultari suo tempore exponendas? Et planè ex industria nonnullæ suppressæ sunt, ac in commodiorem occasionem servatæ. Sed quidquid de hoc sit, novum omnino, & inauditum, ac sine exemplo est, fuisse Reum à Tribunali, ac judiciali defensione exclusum, quia extrajudicialiter, privatimque causam dixerat; quasi verò quis nesciat, in ipso Contradictorio Judicio, Litisque Contestatione, partibus ultro citroque proponentibus, ac respondentibus multo clariùs veritatem micare, ac partium jura palàm fieri. Sed nec ipse D. Paucet unquam mundo persuaderebit, aliam ei causam fuisse tam necessariæ Citationis declinandæ, quàm quod jura rationesque Episcopi Apamiensis adeò ei clara, omnique exceptione majora videbantur, ut puderet obliuisci. Denique si nihil aliud, illud saltem oportebat ab Episcopo intelligere, an opinioni suæ, mandatoque jam semel vulgato insistere, ac inhærere vellet.

Secundo. Ex eo etiam capite Sententia Tholosana quoad formam nulla & irrita est, quòd in illa dicatur: *Mandatum D. Episcopi Apamiensis Legibus Regni Gallicani adversari.*

Quasi verò Archiepiscopi partes sint, de Legibus Regni,

D d

gni,

gni, earumque contraventionibus judicare, aut Ecclesiastica Jurisdictio alium finem habeat, quam Canonum Ecclesiasticorum observantiam; aut aliquis etiam Judicum secularium sit, qui non omnino sibi persuadeat, hujusmodi sententias defectu Jurisdictionis suos limites excedentis, nullas esse irritasque. Præter hos, & essentielles defectus circa formam judicij commissos, alij nec pauci numero accessere, ab honestate ac decore inter homines observari solito alieni. Demus enim Mandato Episcopi Apamiensis aliquid defuisse, quo rejici mereretur; at honestas saltem exposcebat, & veneratio Dignitati ac Characteri Episcopali debita, ut prius moneretur Apamiensis Episcopus (primus videlicet, & antiquissimus in Archidiocesi Tholosana Antistes) & aliqua componendæ liti ratio tentaretur, quam ut liceret in extrema, ac sententiam procedere multis injurijs sparsam, qualis ea est, quam D. Archiepiscopus nuper pronuntiavit, quæque Domini Paucet supplicationem contemptis falsisque plenam non admisit tantum, sed etiam recitavit, ac publico exposuit. In ea siquidem dicitur.

Primo. Promisisse Regi Episcopum Apamiensem, se juramentum fidelitatis in publica acta referendum præstaturum. Id verò falsum omnino est, nec aliâ intentione à Domino Paucet confictum vulgatumque, quam ut invidiam odiumque Episcopo conflaret, perinde ac si ipse fidem violasset Regi obligatam; cum tamen super hac causa neque Rex sit aliquando cum Episcopo collocutus, neque ipsi Episcopo unquam in mentem venerit, Regi aliquid simile aut immediatè per se, aut per alios polliceri.

Secundo. Idem D. Paucet Episcopo Apamiensi objectat, malè sententiam ac Decreta Lugdunensis Concilij ab eo esse intellecta, idque ex verbis Concilij, ac Glossâ constare.

Cate-

Cæterum hæc cum dicit, palàm omnibus facit, se illum ipsum esse, qui mentem Concilij Lugdunensis malè affectus est. quique priùs de veritate edoceri, instruique certius debuisset, quàm ut Episcopo hæc exprobraret non sine dedecore, injuriæque sacræ Dignitatis: & prætereà quàm hæc obiectio à vero abludat, idem Episcopus Apamiensis, cum ad hujus quæstionis cardinem ac substantiam sermo perveniet, clariùs ostendet, quàm ut negari ab aliquo possit.

Tertiò. Conatur idem D. Paucet notam læsæ Majestatis Domino Episcopo adspargere, quando adjungit, Censuras ab eo intentatas nullum alium finem spectare, quàm ut Populum concitent, ac legibus Edictisque Regijs rebellem faciant. Id verò quàm est à veritate ac mente ejusdem Domini Episcopi alienum, quàmque ejus moribus huc usque inculpatis adversum, tam graves poenæ debentur temeritati ista scribentis; enimverò Episcopus Apamiensis nulli Galliæ Antistitum, aut fidelitatis, obsequij, aut curæ & observantiæ in Regem, ac publicum Galliæ bonum palmam concedet. Quòd si in præsentì Regaliæ controversia minùs ad Regiam voluntatem accessit, quàm Aula speravit; erit aliquando tempus, cum Majestati Suæ constabit, id ex solo metu provenisse DEI offendendi, quem unum Petrus Apostolus honori ac reverentiæ Regibus debitæ præmisit: *Deum*, inquit, *timete, Regem honorate.* Imò tanto firmius est vinculum, quod eundem Episcopum Regio servitio adstringit, quanto magis nulli adulationi mixtum, solòque DEI præcepto, Reges honorari jubentis, obligatione subditorum in Principem, Regiisque virtutibus nixum, quibus Majestas Sua abundat, & dignam Se omni obedientià ac fidelitate reddit. Sed nec magis curæ ac Religioni fuit, Provinciæ & Diœcesis Tholosanæ Pro-

Gallia
Indicata
LIII
230

motori in regulas decori ac æquitatis offendere, Episcopo Apamiensi debitæ. Dicit enim, hujus Decreto & Mandato multorum conscientias ac Ordinem Ecclesiasticum turbatum esse; perinde, ac si turbas & motus vereri nos oporteat, quæ in dyscolorum animis veritatis & justitiæ leges excitare solent. Nec enim Episcopi Apamiensis Mandatum aliò spectavit, quàm ne Canones Ecclesiæ violarentur, neque per alias vias ad Beneficia accessus pateret, quàm per illas, quæ ab iisdem sacris Canonibus præscribuntur. Nec ab illo novæ poenæ dictatæ sunt, sed antiquæ, quæ sacrorum Canonum violatoribus debentur, tantùm declaratae. Atque utinam secum perpenderet Tholosanus Promotor, pacem, pro qua in hac materia adeò laborat, multo animabus fore perniciosiorem, quàm quicquid turbatum & inquietis ex Episcopi Apamiensis Decreto profectum esse dicitur; nihil quippe aliud ab Apamiensi Episcopo factum est, quàm ut Decreta exequeretur Lugdunensis Concilij. Cùm ergo anathemata ab hoc Concilio illata Tholosanus Episcopus frustra conetur elidere; sequitur, ut qui illis obstricti sunt, tanto infeliciùs periclitentur, quanto minus periculum suum sentiunt, eoque liberari haud curant, dicentes: *Pax pax, & non erat pax.*

Id quod postea idem Promotor adjungit, nihil contra Ediçta, Declarationes, ac Mandata Regia posse à quoquam sine culpa tentatæ Majestatis decerni; una ex ijs Regulis ac Maximis est, quæ si absque debita limitatione intelligatur, totam evertere Religionem possit.

Sed & illud admiratione dignum: ausum videlicet esse ministrum Archiepiscopalem, cui præcipuè sacros Canones observandi cura incumbit, Archiepiscopo suo supplicare, ut aboleri Decretum faceret, quo executio Lugdunensis

sis

sis Concilijunicè urgetur, utque Apamiensì Episcopo prohiberet, ut deinceps similibus Mandatis faciendis vulgandisque abstineret. Id verò Jurisdictionem Apamiensì Episcopi apertè lædit; cùm Metropolitanì partes ac officium non sit, leges pro aliena Diocesi statuere; multòque minùs, ne mandatis suffraganei obtemperetur, prohibere.

Prohibet idem Promotor, ne à quopiam mortalium hujusmodi Mandatis ac Censuris deferatur, perinde, ac si obedientia illis præstita, vitio culpæque adscribi debeat: & ne fortè Promotoris hæc sensa in occulto lateant, aut potiùs, ut tanto plus habeant doloris, vulgatum ludibrium; curat urgètque, ut sententia Tholosana, quâ Episcopi Apamiensì Mandatum irritum cassumque decernitur, totâ Provinciâ publicètur, omnibusque valvis Urbis Metropolitanæ affigatur, ut videlicet tanto hoc apparatu pompæque severitatis omnes Suffraganei Episcopi, quamvis nunquam auditi, Tholosanæ sententiæ se quamprimùm submittant; perinde videlicet, ac si ea non unius Archiepiscopi, sed totius Provincialis Concilij sententia foret, in quo tamen æquum esset, eos non consuli tantùm, sed etiam Personam Judicum sustinere. Sed neque hoc satis fuit, ut ad fores Ecclesiæ tam insignis sententia penderet, illud quoque adjunctum est, ut inter publicas solemnèsq; preces ac Conciones, quæ Missæ Sacrificium comitantur, etiam extra Tholosanam Provinciam promulgaretur.

Ipse verò D. Archiepiscopus, à cujus tamen æquitate sperari debuit fore, ut istorum Clericorum audaciam suâ auctoritate coerceret, tantum abfuit, ut id ageret, ut potiùs ipse in Mandatum Apamiensè manus immittat: fædètque, impositis criminationibus, perinde ac Conscientiarum tranquillitati, Ecclesiasticæ Disciplinæ, ac Gallicis Legibus

D d. 3

adver-

Gallia
Indicata
L. II
230

adversum; si & Promotoris Tholosani querelis per omnia ac verbatim ferè consentit, unde complures nullitates defectusque non contra formam solum, quod modò ostensum, sed etiam contra substantiam ipsius causæ, quod deinceps manifestum faciam.

Tertio. Tholosana Sententia etiam quod substantiam ac merita causæ ipsius spectat, nulla & irrita est; Episcopi enim Apamiensis Mandatum nihil aliud complectitur, quàm executionem Lugdunensis & Oecumenici Concilij totâ Galliâ recepti, & quatuor ferè sæculorum observantiâ firmati; ex quo sequitur, Dominum Archiepiscopum Tholosanum in præsentia materia incompetentem Judicem esse; cum enim de causâ agatur maximi ac præcipui momenti, totâque Ecclesiâ spectante, de quæ Generalis Concilij executione, qui potest prohiberi Episcopus, ne id agat observetque, quod à tota Ecclesia observari oportet? aut quâ ratione ei adimi, aut restringi potestas, quam ab Ecclesia recepit? Quidquid ergo hac in re ab Archiepiscopo Tholosano fieri poterat, illud fuit, ut Synodum Provinciale convocaret, in eâque examinaretur, an Episcopus Apamiensis terminos transgressus esset à Concilio Lugdunensi præscriptos; eâ ferè ratione, quâ in materia civili non potest Judex subalternus de iis cognoscere, quæ inferior Judex ex Mandato Superioris, utque *merus executor* decrevit peregisseque, nisi forsitan excessisset fines Mandati. Ipsimet Archiepiscopi & Metropolitanani, si ex Conciliorum sententia loqui velimus, nihil aliud sunt, quàm sacrorum Canonum executores, nec in Episcoporum & Suffraganeorum Diœceses jus ullum habent, exceptis casibus certis in jure expressis. Nec dici potest, spectasse saltem ad dictum D. Archiepiscopum jus cognoscendi

scendi judicandique, an Apamiense Mandatum conforme
 esset Lugdunensi Concilio; præterquam enim quòd nil
 clarius est, quàm ut examine aliquo, aut sententiâ indigeat,
 accedit insuper, materiam & causam hanc tanti esse mo-
 menti, ut à solo Archiepiscopo sine Concilio Provinciali
 decidi non possit; & tamen non solùm sine Provinciali
 Concilio, sed etiam, uti apparet, sine omni alio, etiam pri-
 vato Concilio decisa est. In Chalcedonensi Generali Syno-
 do ita decretum est. *Can. 9. Si Clerus adversus suum, vel alium
 Episcopum habeat causam, apud audientiam Synodi Provinciae
 ejus conqueratur.* Quod tunc maximè necessarium est, ha-
 bétque locum, cum non unius tantùm Episcopi, sed totius
 Provinciae causa ac negotium vertitur.

Sed utcumque hæc se habeant, illud saltem certum est,
 non posse Mandatum Apamiense, ac Censuras in eo con-
 tentas pro nullis irritisque haberi, nisi dicamus, aut Lug-
 dunense Concilium de Regaliâ non loqui, aut non esse il-
 lud Concilium in Gallijs receptum, aut denique Diocæ-
 sin Apamiensem ex illis esse, ubi Regalia jam usu ac consue-
 tudine invaluerat. Sed quidquid ex his dicas, manifesta
 falsitatis convinci potest. Primum enim quod attinet, ex
 verbis ipsius Lugdunensis Decreti, ac Glossæ illud expli-
 cantis res tota palàm fiet. Verba ergo Decreti Lugdunensis
 ita habent: *Generali Constitutione sancimus, universos & sin-
 gulos, qui Regalia, Custodiam, sive Guardiam, Advocationis, sive
 defensionis titulum in Ecclesijs, Monasterijs, seu quibuslibet alijs
 locis pijs, de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monaste-
 riorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare presumunt,
 quantatùnque Dignitatis honore præfulgeant: Clericos etiam
 Ecclesiarum, Monachos Monasteriorum, & Personas ceteras loco-
 rum eorundem, qui hoc fieri procurant, eo ipso Excommunicationis
 sententia*

Gallia
 indicata
 C. III
 215

sententia decernimus subiacere. Illos vero, qui se, ut deberent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tempore, quo praemissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtius prohibemus. Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum, caeterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudenter absterneant, & suos ministros in eis faciam sollicitè abstinere, quòd ea, quae non pertinent ad fructus, sive redditus provenientes vacationis tempore, non usurpent, nec bona caetera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent. De elect. & electi potest. in 6. Haec tenus Concilij verba, nunc Glossam audiamus. Pro intellectu hujus Capituli supponendum est, secundum veriorum intellectum ipsius, quid proprie textus appellet Regalia. Quidam volebant dicere. (His verbis ostendit Auctor Glossae, se non probare primam hanc Regaliae acceptionem) quòd Regalia accipiantur pro juribus Imperialibus, de quibus in libris Feudorum. capit. quae sint Regalia. Ut si Rex donaverit Regalia Ecclesiae, & aliquis ea usurpat, de facto sit excommunicatus. Alij dicunt, quòd Regalia accipiantur pro juribus, quae habet Princeps in aliquibus Ecclesijs, videlicet: quòd vacante aliqua Ecclesia aliquis Comes, vel Dux, qui dicebat se habere iura Regaliae, in ipsa Ecclesia occupavit Custodiam Ecclesiae vacantis, & dicebat, quòd fructus ipsius Ecclesiae ad ipsum spectabant, licet non fuisset usus ipso iure. Glossa, quam D. Paucet in sui patrocinium adducit, vocat quidem nomine Regaliae, nova tributa, novas collectas, nova vectigalia intelligi. Sed Archidiaconus hujus Glossae Auctor adjungit: Regalia, id est, quae capiunt Reges vacante Ecclesia, ut patet in Francia Regno, & Anglia; nam illuc vocantur Regalia iura Regis, quibusdam Ecclesijs vacantibus competentia.

Id, quod

sup^a Id, quod postea eadem Glossa adjungit ad verbum, *Custodiat*, satis ostendit, fuisse Concilij Lugdunensis mentem universim de juribus vacantium Ecclesiarum disponere, & non solum prohibere, ne novis tributis, aut collectis gravarentur, sed etiam ne illarum seu temporalia, seu spiritualia jura, quale est Jus Patronatus, usurparentur; sic enim loquitur Glossa: *Quocumque ergo nomine censeantur usurpantes de novo tales in Ecclesijs, & alijs locis pijs, & bona ipsorum locorum vacantium occupantes, excommunicati sint.*

Constat ergo etiam ex sententia ipsius Glossæ, Concilium Lugdunense de jure Regaliæ locutum esse, sive quia illius Constitutionis finis ac intentio fuit, Regaliæ extensionem impedire: sive quia illis verbis: *Regalia, Custodia, seu Guardia*, hoc ipsum jus expressum voluit; & ideo D. Paucet graviter hallucinatus est, cum dixit, constare ex Concilij Lugdunensis, ac Glossæ lectione, malè illius Decreta ab Episcopo Apamiensi fuisse intellecta.

Apparet etiam non solum ex illis Concilij verbis: *De novo usurpare conantes*, sed etiam ex illis Glossæ: *Usurpantes de novo jus*. Et illis: *Licet non fuisset usus ipso jure*. Et præcipue illis: *De novo à quadraginta annis citra*, Concilij mentem ac intentionem fuisse, ne Regalia ad alias Ecclesias, quam quæ illi jam assueverant, extenderetur. Id quod tam verum, certumque est, ut quamplures Galli scriptores, qui de hoc argumento libros edidèrunt, videlicet, Ruzæus, Rebuffus, Le maistre, Baunius Jesuita, alijque, pro primo ac præcipuo fundamento Regaliæ sustinendæ tacitam Concilij approbationem ponerent, quam à Concilio factam volunt circa eas Ecclesias, quæ ab immemoriali jam tempore Regaliæ subjauerant. Ipse Dominus de Marca Archiepiscopus Tholosanus in una suarum Dissertationum, quæ mo-

E e

numentis.

Gallia
indivisa
Gall
230

numéntis Ecclesiæ Gallicanæ inserta est, doctè solidèque demonstrat, Patres Lugdunensis Concilij de Regalia, & juxta sensum Apamiensis Episcopi locutos, illudque Decretum totâ Galliâ receptum fuisse: nec Reges aliter Regaliâ gavisos, quàm limitatè, & in ijs tantùm Ecclesijs, quæ ab immemoriali tempore huic juri, an servituti? submitte fuerant. Id quod apprimè concordat cum illis Glossæ verbis: *In quibusdam Ecclesijs: in aliquibus Ecclesijs.* Et cum illis Rebuffi: *In aliquibus Episcopatibus;* adeò, ut optimo jure Pasquierius *Aula assentatores* vocaverit, qui ad omnes Regni Gallici Ecclesias Regaliam extendere conati sint. Sed audiendus est Dominus de Marca, qui cùm Decretum Lugdunensis Concilij produxisset, hæc verba subjungit: *Philippus ergo Pulcher, hujus nominis quartus auctoritate Lugdunensis Concilij subnixus, Jus Regaliæ, quod prius solis moribus usque receptum erat, Edicto quoque suo de Anno 1302. firmavit, ita tamen verba mentemque suam, verbis ac mente Concilij metitur, ut Regaliam intra terminos solius Consuetudinis restringat, nec ad Ecclesias extendi velit, hujus Consuetudinis expertes; sic enim loquitur. Item quantum ad Regalias, quas nos, & nostri Prædecessores percipere assuevimus, & habere in aliquibus Ecclesijs Regni nostri quando eas vacare contingit. Additque eandem Clausulam Restrictivam inveniri in Edicto Philippi Valelij de anno 1334. Ex quo hæc verba producit: Pro Ecclesijs Regni nostri in quibus Regaliam possidemus. Et adhuc clariùs in Edicto Ludovici XII. Anno 1499. cujus hæc verba sunt: Inhibemus omnibus ministris, & officialibus nostris, ne in Archiepiscopatus, Episcopatus, Abbacias, & alia hujus nostri Regni Beneficia, Regaliam usurpent; ubi hæcenus eam non habuimus, sub pena suspensionis, &c. Et in Edicto Henrici IV. de anno 1606. Non intendimus Regalia jurihus gaudere.*

gaudere, nisi eo modo & formâ, quâ nos nostrique Antecessores illis hæcenus gavisi sumus, nec eam extendi volumus in præjudicium earum Ecclesiarum, quæ hæcenus exempta fuerunt. Id Henrici Edictum alio Ludovici XIII. confirmatum est de anno 1629. articulo 16. Non est, inquit, voluntatis nostræ, Regaliam titulo Corona possessam alio modo, quàm lapsis retrò annis, ac juxta Edictum gloriose memoria Genitoris nostri, nobis vindicare. Et magis adhuc specialiter in litteris patentibus Philippi Pulchri de anno 1303. in favorem Narbonensis Provinciæ, hoc est, teste Petro de Marca, totius Septimaniæ: *Nolumus, quod gentes nostra occupent Regalia Ecclesiarum vacantium Provincia Narbonensis.* In qua Narbonensi Provincia semper hæcenus Dioecesis Apamiensis numerata est; quippe ab origine & fundatione sua Episcopus Apamiensis, Suffraganeus Narbonensis Archiepiscopi fuit, ut nunc Tholosani.

Tertium punctum non minùs certum est, videlicet, nunquam in Ecclesia Apamiensi Regaliæ locum fuisse, nec ullum allegari exemplum in contrarium poterit. Et quanquam juxta notam receptamque Juris Utriusque Regulam, *Aëtoris, & affirmantis, non Rei, sit probare*; percurram tamen notam, indicemque Camerae Computorum, relatam in acta Cleri Gallicani, & cujus Galli scriptores meminere, qui de hoc argumento scripserunt, quales sunt Russee, Le Maistre, & Pasquier; ex quo indice simul patebit, Regem in nulla istarum Ecclesiarum Regaliæ juribus potitum esse; nam nihil potuit improbabilius dici, minùsque consentaneum veritati, quàm illud à Domino Paucet tam confidenter ac impavidè assertum, videlicet hoc Jus Regaliæ etiam in Ecclesijs Septimaniæ illis à prima fundatione coævum esse, totaque retrò antiquitate Coronæ innoxium. Si enim ita est, ut Jus Regaliæ sit Regiæ Coronæ adjun-

Gallia
inducata
L. II
230

stum, nec ab ea separari possit, sequetur omnes Reges hoc jure gaudere, eoque semper gavisos esse, quod tamen falsum omnino est, constatque multis hactenus sæculis inauditum ignotumque fuisse; nec fundatio, aut dotatio Ecclesiarum aliud jus, quam Patronatus tribuit; id verò multo minus onerosum est, multoque minus quam Regalia, jura Ecclesiarum offendit. Sed & ipsi Galliarum Reges longè aliter de Regalia sensere, quam Dominus Paucet in eorum gratiam scribat; id quod ex eorum Edictis jam aliàs productis patet, præsertim ex sententia à Philippo III. sancti Ludovici Regis filio data anno 1272. quam Dominus de Marca in antiquo Parlamenti Protocollo reperiri ait in hæc verba: *Sabbato post Ascensionem Domini restituta fuerunt apud Apamias, & redita per Dominum Regem Procuratoribus Capituli Albiensis Regalia Ecclesie Albiensis, quæ mortuo Episcopo Albiensi Seneschallo Carcassonenfis ad manum Domini Regis ceperat, & saisinaverat sine causa; cum Dominus Rex super hoc aliàs nunquam visus fuisset, prout ex aliorum, & ipsius relatione fuit inventum.*

Idem Dominus Paucet in sua supplicatione Regiam Declarationem producit, quæ Cleri postulationem confecta est, à Rege petentis: *Ut ad se, suumque Consilium hæc causam evocaret, auditis prius, examinatisque Cleri, Archiepiscoporum, Episcoporum, & Capitulorum actis & Documentis, qui se à Regalia immunes esse crederent.* Huic objectioni præter alia multa, quæ dici super hoc argumento possent, quæque sibi impofterum dicenda reservat, responder præfatus D. Episcopus Apamiensis, sibi eam Declarationem, Clerique in Regium Tribunal submissionem nullo modo opponi posse; cum ipse nunquam titulos & Documenta suæ Exemptionis Regio Senatui examinanda subjecerit; nec Generales Cleri Procuratores, imò notorius quidem Galli-

cani Cleri Conventus Jus compromittere potuerit, quod ad spiritualem Episcoporum Auctoritatem, omniumque Ecclesiarum Exemptionem pertinet; nec Deputati ullum super hoc Mandatum à Clero habuere.

Adde, quòd, cum Diplomate Alexandri VII. ac literis patentibus Regis feliciter regnantis cautum sit, ne ad Beneficia, Dignitates Cathedralis Ecclesiæ Apamiensis quispiam recipiatur, qui post accuratum ex Mandato Episcopi tyrocinium, emissamque Professionem Regularem statum non sit amplexus; sequitur Regem neque particulari statuto, neque juri Communi (quod habet, Dignitates nulli, nisi qui de gremio sit, conferendas esse, nec ex gremio censi, qui Professionem non emisit) suam Declaratione derogatum voluisse.

Æquum igitur fuit, ut super his aliisque, quæ allegari poterant, prius audiretur Episcopus Apamiensis, quam ejus Mandatum irritum, nullumque declararetur; quæque si audita & perpenſa fuissent, sperari omnino poterat, multo aliter à Domino Archiepiscopo Tholosano pronuntiatum fore.

Ex his ergo, aliisque suo tempore, & loco productis; & producendis rationibus, protestatur Episcopus Apamiensis, declaratque præfatis Dominis Archiepiscopo, Promotori, & Paucet, se nullo modo potuisse, aut debuisse illi sententiæ deferre, sed, &c.

Italia
Indicata
Ca III
230

Documentum X.

Mandatum D. Episcopi Apamiensis, quo declarat nuper à se editas Constitutiones contra Regalistas, non obstante sententiâ D. Archiepiscopi Tholosani, executioni dandas esse.

Die 27. Octob. Anno 1677.

FRanciscus miseratione Divinâ Episcopus Apamiensis, Charissimis & Dilectissimis Fratribus Ecclesiarum Cathedralis & Collegiatæ Dominæ nostræ de Campo, Canonicis, Archipresbyteris, Rectoribus, Vicarijs, aliisque Personis Ecclesiasticis Salutem & Benedictionem. Intelleximus, quòd non obstante inhibitione sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ, contra Fratrem Joannem Franciscum le Juge (qui se Sacerdotem ac Religiosum Ordinis S. Augustini Professum nominari facit, præterdique Canonicatum, ac Eleemosynarij officium in Ecclesia nostra Cathedrali, titulo Regaliæ) à nobis edita, ne se in prædicti Canonicatûs, ac Eleemosynarij officia, eorûmq; possessionem virtute Regij Chirographi ingerere præsumeret, eique insuper intimari fecerimus, nos interim omnia Juris media parare, ac experiri velle, quibus præfensa sententiâ D. Archiepiscopi Tholosani Constitutionem nostram die 28. Aprilis nullam pronuntiantis, pro irrita cassaque declaretur: imò quamvis de nullitate hujusmodi assertæ Tholosanæ sententiæ, tam quoad formam, quàm quoad ipsam substantiam, aliàs evidenter constet. Quoad formam quidem, quia nobis nec auditis, imò ne citatis quidem pronuntiata est, in eaque declaratur, Constitutionem nostram præfatam legibus Regni contrariam esse; quod de-

clarari

clarari ab eodem D. Archiepiscopo non potuit, cum limites
 ejus potestatis excedat. Quoad substantiam verò, quia
 non licuit eidem D. Archiepiscopo Constitutionem revo-
 care, aut irritam pronuntiare, quæ nihil aliud, quàm me-
 ra executio fuit Generalis Concilij toto Gallia Regno re-
 cepti, nec non Diplomatis ab Alexandro VII. dati, Regiús-
 que literis confirmati, ac maximè conformis naturæ ac
 qualitati Beneficiorum Ecclesiæ nostræ, quæ à primæva In-
 stitutione, ac fundatione sua Regularis fuit. Et tamen his
 omnibus non attentis præfatus Le Juge non omisit præfa-
 torum Beneficiorum possessionem usurpare, cujus exem-
 plum plures alij imitari forsân possent, eo prætextu, quòd
 præfata Tholosana sententia, donec per Appellationem
 ejus effectus suspendatur, vires obtineat, obligetque. Nos
 igitur ob has similésque causas ordinamus, ut tam dicto Le
 Juge, quàm alijs omnibus, quorum intererit, intimetur,
 nos à præfata illa sententia Tholosana legitimè appellâsse,
 eamque Appellationem tam præfato Domino Archiepi-
 scopo, quàm etiam Tholosano Promotori, vigesimâ sextâ
 currentis mensis insinuâsse, atque ex Tholosana Cancellaria
 litteras obtinuisse, quibus certi reddebamur, actum
 Appellationis nostræ tam dicto Le Juge, quàm alijs omni-
 bus, quibus necesse fuerit, insinuatum iri, ne videlicet
 ignorantiam prætereendere possint, eoque prætextu immunes
 se credere, liberósque à Censuris, in Constitutione nostra
 prolatis, quas sub pœnis ibidem contentis (ob notorios vi-
 delicet defectus, & nullitates in ea commissas, & alibi
 fuis à nobis deductas) iterum, quatenus opus fuerit, in-
 novamus. Inhibemus etiam, iterumque interdiciamus,
 prout in nostris Constitutionibus die 26. Aprilis, & 23.
 Octobris, jam inhibuimus, atque interdiximus Capitulis
 Cache-

Gallia
 Indicata
 Ca III
 223

Cathedralis & Collegiata B. Virginis de Campo Ecclesiarum, ne quemquam obtentu Regaliæ in dicta Beneficia recipiant, installent, &c. sub poena suspensionis ipso facto, &c. Ipsos verò taliter provisos sub poena Excommunicationis ipso facto incurrendæ, &c. Data in Aedibus nostris Episcopalibus die 27. Octob. Anno 1677.

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Notandum est, Anno 1677, die 22. Octob. similem ferè Constitutionem à Reverendissimo & Illustrissimo Episcopo Alecēnsi edictam fuisse, contra sententiam Officialis Metropolitanani Narbonensis, qui ejusdem Episcopi Mandata, Constitutiones, ac Censuras contra Magistrum Petrum Gaston irritas declaraverat.

Documentum XI.

Epistola Episcopi Alecēnsis ad Regem
Christianissimum.

25. Octob. 1677.

Mihi ultima vitæ meæ momenta numeranti, & quid faciendum supersit, ut Divino Tribunali securus sistas, animo repetenti, occurrit illa Christi Domini nostri sententia, quâ jubemur: *Priusquam Sacrificium ad Altare offeramus, fratri nostro, qui aliquid adversum nos habet, reconciliari.* Cùm ergo jam tempus accedat, ultimum Sacrificium, hoc est, vitam meam Deo immolandi, credidi necessitatem mihi præcipuè incumbere, placandi animum Majest. Vestræ. Quam ab aliquo jam tempore, ob ea, quæ circa Regaliam contingere, offensam mihi, aversamque experior; tamen possum Majestati Vestræ asseverare, me semper eo sensu animoque

animoque fuisse, quæ fidelissimum subditum deceant; quantumvis Regaliam quod attinet, officij, ac Dignitatis meæ ratio eò impulerint; ut cogerer aliqua facere, voluntati, ac Mandatis Majestatis Vestræ minùs, quàm cuperem, accepta; & tamen id ipsum per litteras meas ausus sum Eidem significare, idque eâ libertate, quæ Episcopos decet, Sacrorum Jurium Depositariorum: & nunc quoque in hoc vitæ mortisque meæ confinio Majestati Vestræ profiteor, me nihil aliud egisse, quàm quòd crederem Conscientiæ, ac officio meo deberi; idque unicum esse dolori meo solatium, & quo spero Deum non esse mihi eam indignationem adscripturum, quam in pectore Majestatis Vestræ dolens mærensque experior; nec ideò tamen has ultimas obligationis meæ partes explere omittam, simulque hanc ultimam à Majestate Vestra gratiam expetere, dignetur tribus illis ex familia mea Ecclesiasticis Personis, ejusque Mandato proscriptis veniam clementer impertiri, quippe nullius culpæ reis, quàm quòd Episcopi, legitimi superioris sui, quémque Divinæ voluntatis interpretem agnoscebant, præceptis obediverint. Non diffido, si modò Majestati Vestræ placuerit id secum reputare, veniam merituros, ac præsentibus angustijs, quibus conflantur, ereptum iri. Impleat Deus Majestatem Vestram cœlestibus Suis Beneficijs, fámque ad amussim Divini sui cordis, ac voluntatis Regem efficiat. Id unicum est ejus votum, qui plenus venerationis, ac reverentiæ est, eritque semper.

Alecti 25. Octob. 1677.

Majestatis Vestræ

*Humillimus, Obsequentissimus & Fidelissimus
Servus ac subditus*

Nicolaus Episcopus Alectensis.

F f

Docu-

Italia
Indicata
Ca III
230

Documentum XII.

Primum Breve S. D. N. INNOCENTIJ PP. XI. ad
Regem Christianissimum.

12. Mart. Anno 1678.

INNOCENTIUS PP. XI.

CHARissime in Christo Fili Noster Salutem & Apostolicam Benedictionem. Jam pridem inaudivimus, non deesse Majestati Tuæ Consiliarios & ministros, qui Tibi persuadere niterentur, ut usum illum antiquum Custodiæ fructuum vacantium Ecclesiarum, quod Regaliam vocant, ad eas quoque Regni Tui Ecclesias extenderes, quas illi iuri obnoxias nunquam fuisse, ex ipsis Fisci Regij Tabulariis liquidò constet. Sed nos memoriâ repetentes, omnem ea de re controversiam communi olim Ecclesiæ Catholice consensu, & benignâ Sedis Apostolicæ indulgentiâ, providè sapienterque compositam fuisse in Concilio Lugdunensi Generali; minimè ad credendum adduci poteramus Majestatem Tuam consilijs hujusmodi aures præbituram aliquando esse: multo minùs admoturam operi manum, invitâ Synodo, tantæ apud omnem Ecclesiam auctoritatis, & reclamantibus Constitutionibus, & exemplis Regum majorum, qui Constitutionem in eadem Synodo ad regis preces, regijs Legatis præsentibus, in ipsa Gallia, & totâ Gallicâ gente efflagitante sancitam, per integrum quatuor ferme sæculorum spatium, certatim probârunt observâruntque, & præcipuo in honore habuerunt. Nec verisimile videbatur, Majestatem Tuam, postquam tantum Sibi apud Deum meriti, & apud homines gloriæ, eximij pro Religione

gione Catholica rebus gestis comparavit, ut nullius Majorum Suorum Regum clarissimorum memoria invidere possit, velle rem aggredi, quæ nullâ urgente necessitate, vel aequitate suadente, magnum esset quamplurimis Galliaë Episcopis, eorumque Clero incommodum, & justum dolorem allatura, non sine gravi Catholicorum omnium sensu, qui in Francorum Annalibus, & in Sacrorum Canonum statutis animadvertunt, quantum id veteri consuetudini, & Ecclesiasticæ libertatis ac disciplinæ rationibus adversetur. Unde plerique, tum veteres, tum recentes Galliaë scriptores, quantumvis Majestati Tuæ, & imperio subessent, & auctoritati magnitudiniquè impensius studerent, in eos, qui præfatam Regaliaë extensionem suadere ausi fuerant, tanquam in malæ perditæque causæ patronos, & favorem aulæ caprantes, liberâ indignatione inveci, stylum subinde strinxerunt. Nullus verò Galliaë Regum, vel tentare id voluit, vel tentatum id exequi sustinuit, memorâ sapientè præclarè præcipi: *Ne transiliamus terminos, quos posuerunt Patres nostri.*

Illud præterea nos ejus periculi metu curaque liberabat, quòd, cum Majestas Tua, non multis abhinc annis, sanctæ Sedis Apostolicæ liberalitate aucta, ornatâque sit penè supra vorum, indultis amplissimis, præter ea, quibus jam Reges Majores Tui ejusdem Sedis benignitate gaudebant, nominandi ad Beneficia Ecclesiastica, non putavissimus Te sanctissimi sapientissimique olim Galliaë Regis exemplo, cogitare de novis ineundis rationibus regiaë in sacros redditus auctoritatis amplificandæ. Sed ubi allatæ fuere ad Nos bonæ memoriæ Nicolai Episcopi Alectensis litteræ, quibus post debitas religiosi in hanc Sanctam Sedem obsequij, & filialis observantiæ significationes, ad Nos querelas, quas

Gallia
indicata
G III
227

propè moriens postea renovavit, ob Regaliæ usum in suam
 Diocesim, quæ ab eo libera semper fuit, nuper invecum
 deferebat, unaque appellationem à sententia Metropoli-
 tani Narbonensis; deinde verò edocti sumus, idem Apa-
 mienſi Ecclesiæ contigisse pariter liberæ; tandem vidimus
 Ipsi regium Majestatis Tuæ Decretum, quo omnes Ecclesiæ
 Gallici Regni, hujusmodi oneri jubebantur assueſcere, mi-
 rati vehementer sumus Constitutionum Apostolicarum,
 & Generalium Conciliorum decretis, ac tam rectâ comper-
 tâque apud omnes veritate & justitiâ, potiores fuisse illo-
 rum conatus, qui terrena potiùs, & caduca, quàm celestia
 & aterna respicientes, dum Majestatis Tuæ gratiam, po-
 tentiam amplificando, aucupantur, molestissimos Tibi, &
 valde periculosos conscientiaæ terrores, quod DEUS avertat,
 in id tempus præparant, cum in districto DEI judicio mor-
 tales omnes, quocunq; tandem potentiaæ & dignitatis
 loco sint, diligentem reddere debeant omnis anteaactæ viz
 rationem.

Nos itaque pro nostra non minùs erga æternam, quæ
 magnæ nobis curæ est & esse debet, Majestatis Tuæ salutem,
 quam erga inclitum Clerum, & religiosissimos Galliaæ Pre-
 sules, imò erga universalem Ecclesiarum, cujus in hoc ne-
 gotio procul dubio causa agitùr, Paternâ charitate seriò ad-
 monendum Te, & vehementer hortandum obsecrandum-
 que judicavimus, ut à tam injustis, & perniciosis ejusmodi
 consilijs animum abducas; præfatis Alecensis & Apami-
 rum, cæterisque regni Tui Ecclesijs, quæ usui Regaliæ huc
 usque obnoxia non fuere, suas libertates atque immunitates
 factas rectas relinquant, nec eas de cætero ullo modo labo-
 factari sinas: sed quicquid in contrarium hætenus actum
 tentatumque est, repares, & in pristinum statum restitu-
 curas;

cures; néve cœlestis beneficentiæ fontem, quem subditæ Tibi gentes, pietatis imprimis justitiæque merito, sicuti credere nos juvat, expertæ huc usque sunt. secus nunc agendo, & DEI per quem regnas, Ecclesiam tam graviter lædendo, obstruas; qui scias hujus quoque vitæ bona, & regnorum felicitatem & incrementa, à Divina bonitate unicè dari, expectandæque esse; sicuti innumera omnium gentium, & temporum exempla testantur.

Nos sanè hos animi nostri sensus in sinu tacitos continere non patitur, vel nostri pastoralis officij ratio, cui sollicitudo omnium Ecclesiarum incumbit; vel justitiæ debitum, quo omnibus ad hanc Sanctam Sedem ex veteri justoque more, quem à nulla humana potestate impediri fas est, recurrentibus, jus reddere, consilium, opem, ac paternum patrocinium præstare jubemur; vel denique necessitas occurrendi scandalo, quo christiani latè populi ad tantæ exitum rei conversi, afficerentur, si à laicali potestate, Ecclesiæ, eorumque Antistites, & Ministri, suis libertatibus atque immunitatibus, earumque usu & antiquâ possessione, contra generalium Conciliorum decreta, & veterem inconcussamque observantiam spoliarentur; non alio prætextu, quàm novæ atque inauditæ opinionis nullo jure nixæ, cui nonnulli postea accesserunt, non quòd aliquid novi invenerint, quod rei veritatem tam apertam posset in dubium revocare; sed ut rem suam agerent, nihil solliciti, si publicam perderent.

Speramus Majestatem Tuam, causæ justitiæ, & æquitatè cognitâ, quæ patet ipsa per se, Paternæ cohortationi ac precibus nostris, pro spectata animi Tui pietatè & sapientiâ, perpetuâque in hanc Sedem observantiâ auscultaturam; nosque curâ non minùs molestâ quàm necessariâ, inter

Italia
Indicata
Ca III
230

tot alias, quibus circumdamur, liberaturum. Sanè si aliter
 suadentium consilia Majestas Tua paulò attentius excussèrit,
 facilè intelliget, homines gratiæ & fortunæ inhiantes, ob-
 tentu Regiæ potestatis, suam firmare velle; neque tam esse
 amplitudinis Tuæ cupidos, quàm laudis inimicos, cum au-
 thores Tibi sint, ut qui longinquis non ita pridem expedi-
 tionibus, & ad omnem posteritatis memoriam illustribus,
 Christianæ Reipublicæ salutem tueri, & Religionem am-
 plificare tantopere studuisti in alienis terris, nunc à Te ipso
 quodammodo abiens, Ecclesiæ libertatem, autoritatè-
 que in Tuis imminutam velis. Quasi verò facilè Tibi per-
 suaderi possè confidant, æquum esse, vel fieri possè, ut
 nobilitetur & crescat ex Ecclesiæ ruinis Imperium, quod
 religiosissimi fortissimique Reges majores Tui, mirifico in
 eandem Ecclesiam studio, & pari in Apostolicam Sedem
 pietate imprimis partum, Tibi eorum vestigijs strenuè in-
 sistenti, amplissimum reliquerunt. Tu Reges eos, Fili cha-
 rissime, vel potius Te ipsum imitare, & eorum Tuæque
 præclara facta sæpe in mentem revoca.

Nos quidem oblivisci non possumus Prædecessores no-
 stros Romanos Pontifices, qui similibus de causis graves ac
 diuturnas pati ærumnas, & immanes contentionum & pe-
 riculorum procellas, in eo confisi, qui mari ventisque im-
 perat, invicto animo subire non dubitârunt. Hæc ad Ma-
 jestatem Tuam inviti scribimus, qui in lætiori argumento
 versari magnoperè cuperemus. Sed postquam Apostolicæ
 servitutis onus subeundo Divinæ voluntati parvimus, libe-
 rum jam Nobis non est exequi Nostram, quæ Tuæ obsecran-
 dare quacumque in re vellet, sicut in pluribus, quas nobis
 ratio temporum & publicæ pacis studium hæctenus indul-
 gere permisit, cognoscere potuisti. Significavimus hæc
 ipsa

ipsa Oratori Majestatis Tuæ Nobili Viro Duci d' Estrées, ut ad Te pluribus referret, itidémque Venerabili Fratri, & Archiepiscopo Adrianopolis Nuntio apud Te nostro; quem ut de tota re differentem, diligenter & benignè, pro more Tuo velis audire vehementer à Te petimus, ac Majestati Tuæ Apostolicam benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die 12. Martij 1678. Pontificatûs Nostri anno secundo.

Marius Spinula.

Documentum XIII.

Secundum Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTIJ PP. XI. ad Regem Christianissimum.

21. Sept. Anno 1678.

Charissimo in Christo Filio Nostro, Ludovico Francorum Regi Christianissimo.

INNOCENTIUS PP. XI.

Charissime in Christo Fili noster, salutem & Apostolicam Benedictionem. Ex litteris quibus Majestas Tua ad nostras quintâ Aprilis datas respondit, & ex ijs quæ ad Nos retulit venerabilis frater Archiepiscopus Adrianopolitanus, eò rem adductam videmus, ut Nos vel officio nostro deesse, retinendo verbum in tempore salutis, vel Tibi fortasse molestiæ esse cogamur. Sed dabis, Charissime Fili, pastoralis officij debito, dabis paternæ sollicitudini atque amoris in Te nostro, si Te malè consulentium culpâ, in summo æternæ salutis periculo constitutum videntes, opportunè importunè instamus & obsecramus, clarâ voce clamantes, ut è tam præcipiti loco pedem referas. Duo in primis

primis Tibi pro veris atq; indubitatis affirmari cognovimus
 ex Tuis litteris. Primum quidem Regaliæ jus (uti nuncu-
 pant) in Ecclesiis Galliaè universas Majestati Tuæ compe-
 tere, tanquam Regiæ coronæ insitum, & innatum : deinde
 clarissimos Reges Majores Tuos jus illud, & exercuisse dum
 viverent, & ad Te morientes hæreditario ordine transmi-
 sisse : quibus à Te creditis, minimè miramur, si ad ea pro-
 gressus fuisti, quæ talium principiorum consentanea erant.
 Veruntamen illa tam aliena à vero sunt, ut nihil magis.
 Nemo enim sanæ mentis & doctrinæ ausit in dubium revo-
 care, nullum sæculari potestati in res sacras jus esse, nisi
 quatenus Ecclesiæ indulsit autoritas. Hæc autem non so-
 lum Galliaè Regibus non indulsit, ut Regaliam prædictam
 extenderent ad Ecclesias illi oneri non assuetas, sed etiam
 id fieri apertè vetuit in Generali Concilio Lugdunensi,
 quod Gallia imprimis veneratur, ac sanctum habet. Reges
 verò prædecessores Tuos quotquot fuere, ejusdem Concilij
 dispositionem religiosè semper & per quadringentorum
 ferme annorum spatium custodivisse, & si quis eorum de
 illa infringenda cogitavit, re melius pensatâ, ab incepto
 destitisse, audimus in confesso esse apud omnes Scriptores
 præsertim Gallos, & Regia ipsa tabularia ad oculum de-
 monstrare. Quamobrem pati non possumus nec debemus.
 Majestati Tuæ obrudi errorem tam manifestum, tam con-
 scientiæ Tuæ, tam Galliaè Regno, tam Ecclesiæ universæ
 perniciosum. Semel enim admisso, licere Majestati Tuæ
 adversus Generalis Concilij Lugdunensis decreta, adversus
 Regum majorum Tuorum exempla, adversus ipsam rerum
 sacrarum naturam & primigeniam Ecclesiarum liberta-
 tem, invehere jus Regaliæ in eas quoque Ecclesias, quæ hu-
 jusmodi oneri obnoxiaè numquam fuere, idque palàm dis-
 sentiente

sentiente & reclamante, & ineluctabilem cœlestis iræ animadversionem multis cum lacrymis denuntiante Romano Pontifice, ad quem sicut vetus consuetudo poscebat nonnulli Galliæ Episcopi à Metropolitanorum sententijs appellârunt: nemo non videt, quæ inde Ecclesiæ Catholicæ deformatio ac ruina, quæ sacrarum ac profanarum rerum confusio, sublato quodammodo inter spiritualem ac secularem potestatem pariete medio, sit consequutura, non in Gallia solum, sed in omnibus alijs Christiani orbis provincijs, manante in dies latius exempli autoritate. Accedet ad hæc (nisi error tam absurdus ac tam certus corrigatur) gravis jactura, & periculum animarum in isto Regno. Illi enim, quos Majestas Tua vacantium Ecclesiarum fructibus auget, in quibus Ecclesijs jus illud locum non habet, cum progressu temporis vel monitu Sacerdotum, quibus arcana conscientiæ suæ detegunt, vel etiam ipsi per se (ut in re clara & aperta) viderint, in quos se laqueos induerint, & in quod animam suam perditionis æternæ discrimen adduxerint, tot censuris adeoque tot sacrilegijs obstricti, tot illicitè perceptis bonis Ecclesiæ, quæ restituere cogantur, incredibile dictu est, quâ animi perturbatione, quibus conscientiæ terroribus agentur, Regiam beneficentiam Tuam magni infortunij loco habituri. Quorum profecto malorum & discriminum culpam (nisi providè arceantur) Majestas Tua haud dubiè in districto DEI judicio sustineret. Vehementer itaque Majestatem Tuam rogamus, ut proximâ animi Tui æquitate & sapientia, rem seriò perpendas, ac si innumeris amplissimi Regni Tui negotijs impedis, quominus eam per te cognoscas, viros aliquos, non tam doctrinâ, (quæ non adeò magna requiritur ad hujus causæ cognitionem) quàm pietate fidèque præstantes confulas:.

Gg

fulas:.

Gallia
indicata
Ca III
233

fulas: vel, si placet, evolvas Acta ipsa Cleri Gallicani nuper impressa, quæ Tibi rei veritatem luculenter aperient. Quâ cognitâ, minimè dubitamus, quin Majestas Tua illico declaret, nihil sibi majori curæ esse, quàm reddi Deo quæ DEI sunt, à quo tantas opes, tam splendidum amplumque Regnum, & omni Regno potiora tot præclara animi corporisque bona accepisti. Longius fortasse quàm patitur vel evidens causæ justitia, vel egregia virtus Tua, in hoc argumento immoramur. Verùm non ut confundamus Te hæc scribimus, sed tanquam Filium Charissimum monemus, animo reputantes, nihil prodesse homini, si univèrsùm mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur. Speramus, Charissime Fili, opus non fore, ut novis eximiam Religionem æquitatemque Tuam precibus in hoc negotio interellemus. Ea cæteròquin est rei magnitudo, in qua non Gallicanæ solùm, sed totius Ecclesiæ dignitas salûsque vertitur, ut pro Apostolici officij nostri munere, extrema potiùs pati omnia, quàm causam istam negligenter agere debeamus. Reliqua super hoc argumento accipies à præfato Nuntio nostro, ac Tibi Apostolicam benedictionem perpetuo cum felicitatis Tuæ voto conjunctam amantissimè impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 21. Septembris 1678. Pontificatûs Nostri anno tertio, missum verò die quartâ Januarij 1679.

Documentum XIV.

Tertium Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTII
PP. XI. ad Regem Christianissimum.

25. Decemb. Anno 1678.

Charis-

Charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico
Francorum Regi Christianissimo.

INNOCENTIUS PP. XI.

Charissime in Christo Fili noster, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Binis jam litteris fusè & luculenter ostendimus Majestati Tuæ, etiam ex concordi omnium ferè Gallia Scriptorum testimonio, & ex ipsis Regij tabularij Tui actis, quàm esset Ecclesiasticæ libertati injuriosum, omni humano divinòque juri contrarium, & alienum à perpetuo Regum Majorum Tuorum more & exemplo, editum septem ab hinc annis à Te Decretum, quo consuetudinem illam custodiendi fructus vacantium Ecclesiarum, quam Regaliam nuncupant, ad eas quoque Ecclesias extendi jubes, quæ ejusmodi oneri obnoxia nunquam fuere. In quibus litteris vehementer à Te, pro pastoralis officij nostri debito, & pro paternâ quam gerimus æternæ salutis Tuæ curâ, efflagitavimus, ut decretum ipsum, & alia deinceps acta adversus jura & libertates Ecclesiarum, abrogari abolerique mandares. Et sanè illud est causæ ipsius meritum, ea de Regij animi Tui æquitate & magnitudine opinio nostra, ut certâ spe duceremur, Majestatem Tuam, omnibus in locum pristinum quamprimum repositis, cor nostrum ab ulteriori tantæ rei sollicitudine, tot alijs in Catholica Ecclesiæ procuratione districtum, liberaturam. Verùm post plurium mensium spatium, quod longanimitati nostræ probandæ ab ultimis litteris effluxit, nullum adhuc neque ad eas responsum, neque ex his fructum videmus: quin etiam plurimorum litteris & sermone, pro comperto affertur, omnia deteriore loco in dies esse, & prætextu Regalia:

G g 2

galia:

Gallia
Benedicta
G III
235

galia ejusmodi, Beneficiorum collationes, & canonicas institutiones impediri, Episcoporum auctoritatem pessumdari, Ecclesiasticam disciplinam ordinemque turbari, novam denique praxim veteri Ecclesie praxi & divine institutioni contrariam, inveni à sæculari potestate; neque ea clam & timidè fieri, sed palàm & manu Regiã. Non repetimus hoc loco (ne actum agamus) quot inde scandala & querelæ, quot in Clerum incommoda nascantur, quod Ecclesie universæ à tali exemplo periculum, quæ tempestas immineat, quæ nomini atque honori Tuo macula, quæ conscientie labes incurrat. Satis enim ea in superioribus litteris indicavimus: satis patent ipsa per se. Non pariter tamen sincera & planè paterna erga Te, Regnumque istud amplissimum charitas nostra, Nos in tantâ Divini honoris injuriã, in tam gravi Tui ipsius periculo adhuc silere. Sed cogimur iterum intimo cordis affectu, & in visceribus Jesu Christi, rogare obsecrarèque Majestatem Tuam, ut memor ejusdem Christi verborum ad Ecclesie Præpositos: *Qui vos audit, me audit.* Nos potiùs, qui parentis, & quidem amantissimi loco sumus, audire velis vera & salutaria suadentes, quàm filios dissidentie, qui terrena tantùm sapiunt, quique consilij in speciem utilibus, sed reverà perniciosis, inclyti istius Regni fundamenta, in rerum sacrarum reverentia, & in Ecclesie auctoritate juribusque tuendis posita, convellunt. Qui quidem si ij esse vellent, quos esse ipsorum dignitas & officium, Tuãque singularis in eos benignitas postulat; imitari potiùs deberent integritatem fidemque eorum, quos olim pari loco positos, memorie proditum est, & in Gallicani Cleri nuper acta relatum, liberã aliquando voce in simili causa monuisse Reges Prædecessores Tuos; meminissent, quid, & quã Religione, ubi Regni

Regni gubernacula suscepturi sacro chrismate inungerentur, polliciti DEO fuissent, se videlicet Divinæ ejus gloriæ, omni ope & studio, infervituros, & pro Ecclesiæ suæ sanctæ juribus & libertate asserenda, paratos fore semper sanguinem ipsum vitamque profundere; considerent fluxam & fugacem esse mortalium vitam, Regum præsertim & Principum, qui ubi ad districtum DEI judicium vocarentur, illuc accederent sine custodibus, sine comitatu, sine ullis Regiæ dignitatis insignibus vel potentiæ præfidijs, nudi atque inermes, reddituri omnis antea actæ vitæ rationem judici scrutatori cordium, quem nulla res latet, apud quem non est acceptio personarum, qui potestatem habet mittere in gehennam, ubi potentes potenter tormenta patientur. Nec superiori sæculo defuit in Gallia Episcopus, qui in frequenti aliorum Præfulum Aulaque Procerum corona, apud Henricum Regem hujus nominis tertium, Cleri Gallicani causam in re non absimili orans, Regi dixerit: observatum fuisse, nunquam Regias in Gallia defecisse stirpes, nisi ubi Reges indebitas ad Beneficia nominationes arrogare sibi cepissent, à quibus Sanctus Ludovicus Rex Christianæ humilitatis gloriâ, quàm Regiæ dignitatis culmine sublimior, usque adeo abhorruisset, ut ultro etiã Pontificiâ autoritate sibi delatas rejecerit. Fuit hæc quondam, fuit in Gallia, imò ad hæc nostra tempora strenuè retenta est, penes Episcopalem Ordinem Apostolica loquendi libertas, nihil metuens, nihil sperans nisi à DEO: neque id solum per Reges licuit, sed ita Episcoporum monita semper accepta sunt, ut Episcopi ipsi & sibi meritam laudem, & causæ optatum exitum sint consecuti, manseritque propterea in violata tam diu atque inconcussa sanctio Oecumenici Concilij Lugdunensis: adeo ut nonnulli Galliæ Re-

G g 3 ges,

Gallia
Condicata
G III
230

ges. impios ac sacrilegos publico decreto eos appellaverint, quicumque Regaliam ad Ecclesias ei non assuetas extendere aliquâ ratione tentarent, sicuti in vestris Annalibus traditum reperitur. Hæc autem temporis præsentis infirmitas, eò accerbior nobis accidit, quòd scimus, Majestatem Tuam nihil ducere inter Regij animi ornamenta præstantius, zelo justitiæ & studio divini honoris, pro quo tam pia, tam salubria decreta nuper edidisti, ac tam multa, tanta cum nominis tui laude & bonorum omnium læticia, in præsens agis, destruendo Synagogas & Azylos Hæreticorum; ut Tibi non minora in cœlo statuere videaris conservatæ propagatæque Religionis trophæa, quàm in terris relicturum speramus devictarum gentium barbararum. Cavendum tamen est diligenter, ne quod dextera, hoc est ingenita pietas Tua ædificat, destruat sinistra, hoc est, callida & iniqua consilia dicentium tenebras lucem, & lucem tenebras; cum Apostolico moneamur oraculo, qui in uno delinquit esse omnium reum. Non defuere hæc etiam occasione in Gallia quidam, neque plures deessent ex fratribus nostris Episcopis, viri fortes, divinæ legis ac libertatis Ecclesiasticæ zelatores, qui gravissimam hanc, & toti Franciæ Regno, imò Ecclesiæ universæ communem causam, pari constantiâ & spiritu apud Majestatem Tuam agerent: sed metu quodam justo, ut ipsis videtur, ignoscendoque, ut nos autem judicamus, vano, & non solum Episcopali officio, sed etiam magnanimitati & æquitati Tuæ injurioso, retenti silent, expectantes dum humilitas nostra, à filiali Tua in hanc Sanctam Sedem observantia impetret, quod à Regia Tua justitia, Ecclesijs suis debitum poscere ipsi non audent. Itaque in ijs litteris nostris illorum omnium justum dolorem & preces agnosce: quin imò DEI ipsius vo-
lun-

luntatem, ore te nostro alloquentis ac ferio monentis, ut prædictum decretum, & quidquid ejus occasione adversus Ecclesiæ libertatem & jura actum gestumque hæcenus fuit, corrigi emendarique omnino cures. Alioquin magnoperè veremur, ne subire aliquando debeas, quam Tibi alijs in litteris denunciavimus, coelestis iræ animadversionem. Nos sanè neque hoc negotium per litteras ampliùs urgebimus, neque desides erimus in adhibendis remedijs, quæ traditæ nobis divinitus potestati competunt, quæque in tam gravi periculosòque morbo omittere, sine gravissima neglecti Apostolici muneris culpa non possemus. Neque tandem ullum inde incommodum aut periculum, nullam quantumvis sævam atque horribilem tempestatem pertimescimus; ad hoc enim vocati sumus: neque facimus animam nostram pretiosiore quàm nos; probè intelligentes, non forti solum, sed etiam læto animo subeundas tribulationes propter justitiam, in quibus, & in Cruce Domini nostri Jesu Christi nos unicè gloriari oportet. *Causam DEI* agimus, quærentes non quæ nostra sunt, sed quæ Jesu Christi. Cum eo propterea, non nobiscum Tibi negotium erit in posterum; cum eo scilicet, adversus quem non est sapientia, non est consilium, non est potentia. Nos postquam ministerij nostri partes, plantando & rigando, sicut oportet, impleverimus, expectabimus dum operi incrementum det Deus, à quo accuratà prece flagitare non desinemus, ut verbis & hortationibus hisce nostris, vim & robur infundat, *Majestatis Tuæ* animum ad salubriora flectendo, unde & tu mereri possis, & nos latari, res Tuas omnes secundiore in dies cursu fluere, ac subditas imperio Tuo gentes perpetuà atque opimâ pace florere. Tibi Apostolicam Benedictionem amantissimè impertimur.

Datum Romæ die 29. Decembris anno 1679. Do-

Italia
indicata
Ca III
230

Documentum XV.

Quartum Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTII
PP. XI. ad Regem Christianissimum.

3. Martij Anno 1681.

Charissimo in Christo Filio Nostro Ludovico
Francorum Regi Christianissimo.

INNOCENTIUS PP. XI.

Charissime in Christo Fili Noster, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Quò expectatio, eò gratior nobis accidit dilecti Filij nostri Cardinalis d' Estrées in urbem adventus. Virum enim nobis merito suo jam pridem carum. Iudicium de illo Tuum, & huc proficiscenti munus impositum fecit etiam cariorem. Lato itaque ac perlibenti animo eum ad nos advenientem excepimus, & intimo paternæ caritatis sensu complexi sumus. Gaudium autem hoc nostrum non leviter cumulârunt redditæ nobis ab eo Majestatis Tuæ litteræ, insignibus refertæ notis, non solum eximie & verè filialis Tuæ erga nos, atque erga hanc Sanctam Sedem observantiæ, sed etiam præclari inflammaticæ eujusdam studij, pietate & avitâ gloriâ digni, de Catholica Ecclesia & de tota re Christiana bene merendi, nostrisque in ea administranda pastorales labores & conatus strenuè juvandi. Quâ quidem pija liberalis, & planè Regij animi Tui testificatione nihil evenire nobis optatius poterat, in his rerum angustijs, maximisque periculis, quæ Ecclesiam DEI omni ex parte circumstant, quæque cor nostrum de remedio opportuno valde sollicitum continenter excruciant; cum Tibi, & animi Tui Religio, ac magnitudo sua deant.

deant ut velis, & florentissimæ Gallici Regni opes, & conciliata nomini Tuo apud Barbaras quoque gentes reverentia tribuant, ut possis, quæ liberaliter exhibes, efficaciter implere. Ab hoc tamen solatio, quod perpetuum & in dies uberius cuperemus, penè excidimus, ubi idem Cardinalis disserere nobiscum aggressus est de negotio Regaliæ, in quo illum Regiæ Tuæ mentis interpretem apud nos fore ad nostras litteras in exitu anni superioris ad Te datas, rescripseras. Cùm enim & causæ ipsius meritum, & animi Tui æquitas, post interposita apud Majestatem Tuam tot officia precésque nostras, felicem tandem gravissimo huic, & multis nominibus permolesto negotio, exitum pollicerentur; nosque hâc unâ spe leniremur, & longiorem ejus moram in itinere, & paterni doloris sensum, quo viscera nostra assiduè transfigunt voces Ecclesiarum Galliæ, Apamiensis præsertim, graviter gementium sub novo jugo per decretum, seu arrestum, quod prodijt octo ab hinc annis mense Februario, illis imposito; ea idem Cardinalis Tuo nomine nobis exposuit, quæ nos ad pristinam sollicitudinem mærorémque revolvunt; quantum enim ex ejusdem sermone conjicere hætenus potuimus, non aliud videtur Mandatum habere, quàm explicandi causas & rationes quibus innititur Decretum, quod diximus. Qua quidem in consideratione hæsimus dubij, quid consilij caperemus; sed vicit sensus, & vivida vis accensi nostri erga Te amoris; quamvis enim ex certis & indubitatis rationibus, & documentis perspecta nobis exploratâque sit justitia causæ, quam tuemur, & pateat ipsa per se; ac propterea fieri non posse credamus, ut Cardinalis quicquam novi afferat, quod nos à sententia dimoveat; cùm verum non sit verò contrarium: convenire tamen Pontificiæ erga Te charitati nostræ duximus,

H h

mus,

Gallia
inducata
C. III
230

mus, patienter excipere, quæ ille nobis exponenda habebat; sicuti fecimus. Audiyimus enim illum luculenter, & quantum ei libuit, hac de re differentem; si quæ addenda præterea habet, iterum audiemus. Sed tolle moras, Fili Charissime, & parentis amantissimi veram Tibi, solidamque, non fucaram & umbratilem gloriam, tum in hac mortali vita, tum in æterna, illa peroptantis verba plena salutis libenter audi, & quæ perperam acta sunt, celeriter emenda, & nos ab hac molestissima cura, & molestiore necessitate, pastorale officium exequendi, Te verò ipsum, & Regnum populósque Tuos, quos omni felicitati florentes cupimus, à divinæ animadversionis periculo liberes: cui quidem magnopere veremur, ne via quamprimum aperiat, si paternis hortationibus, & iustissimis postulatis nostris aures diutiùs occluseris. Facile enim fiet, ut dum nos leni nimis mitique manu (quod utinam divinam non armet in nos quòque) vulnus Ecclesiæ libertati inflictum tractamus, exurgat Deus, & iudicet causam suam. Nemo est, qui non intelligat in hac disceptatione summam rerum Ecclesiasticarum in discrimen adduci. Si enim dissimularetur diutius decreti, seu arresti illius malum in dies magis invalescens, brevi profectò fieret, ut disiectis ac revullis ubique gentium terminis, quos inter utramque potestatem divinæ ordinatione posuerunt patres nostri, nulla relinqueretur ratio tuendæ disciplinæ, nulla sacerdotio reverentiâ, nullum Episcopali ordini vestigium pristinæ dignitatis. Notum est jam omnibus, & pervulgatum causæ illius meritum. Neque Tu, ut rei veritatem assequare, necesse habes peregrina documenta scrutari, cum amplissima & certissima dõmi habeas. Interroga majores Tuos, & dicent Tibi. Plura sunt ab ijs hac de re edita decreta, eaque Regijs tabularijs inclusa

includa & asservata, quæ omnem dubitationem de medio tollunt, accedente præsertim perpetuâ & inconcussâ quadringentorum annorum observantiâ. Stamus adhuc ad ostium & pulsamus, aperi Fili Charissime, aperi cordis Tui sinum vocibus Patris Tui, qui Te assiduo gerit in visceribus charitatis Christi, non minùs anxius de tua æterna salute, quam videt & magno quidem cum animi sui dolore, apertè periclitari, quàm de Ecclesiarum Gallia libertate, cui sustinendæ manum applicuit. Exigua sanè ab hac Regaliæ extensione accessio fieret ad Regiam Tuam auctoritatem, & amplitudinem; sed non parùm nominis Tui laudi decederet, si in animis hominum suspicio oriretur, Te rei paràm consonæ æquitati patrocinium Tuum præbere. Hæc paulò uberiore affectu voluimus ad Te scribere, ut nihil intentatum relinquamus, quod Majestatem Tuam possit ab eorum consilijs abducere, qui præclarè secum, & cum rationibus suis actum iri putant, si summa illa conjunctio animorum, quæ majoribus Tuis Gallia Regibus, Regnòque ipsi, cum Prædecessoribus nostris, atque Apostolica Sede, semper, & magna quidem cum utrorumque utilitate, & Catholica Ecclesiæ singulari solatio, intercessit; quàmque inter nos confervari, atque in dies magis mutuæ charitatis officijs colligari, in præsens, si unquam antea, necessarium videtur, paulatim debilitari ac dissolvi incipiat. Quod improbum sanè luctum (quantum ad nos pertinet) nunquam illi assequentur. Te enim, quæcunque hominum vel temporum iniquitas inciderit, intimo & constanti semper amore, (salvis Dei honore, & Sedis Apostolicæ dignitate) prosequemur. Quem interim quasi præsentem in spiritu charitatis ardè complectimur, dum Majestati Tuæ veram in utroque ho-

H h 2 mine

Gallia
inducata
Ca III
230

244 Differt. I. § VIII. Documenta ex Gallico
mine felicitatem ab immortalis DEO precamur, & Aposto-
licam benedictionem amantissimè impertimur.

Datum Romæ die 3. Martij 1681.

Marius Spinula.

Documentum XVI.

Epistola Illustrissimi & Reverendissimi Domini
Nicolai Pavillon Episcopi Alectensis ad Conventum
Generalem Cleri Gallicani.

8. Julij Anno 1675.

Illustrissimi & Reverendissimi Domini.

Quia certum & persuasum omnino habeo, nihil vobis
antiquius, ac æquè cordi esse, quàm ut jura & discipli-
nam Ecclesiasticam illibata conservetis, ideò imperare
mihi non possum, quin in sinum vestrum querelas meas
effundam, doceamque, quæ hisce diebus immunitati ac
disciplinæ Ecclesiasticæ æquè funesta contingere. Primum
est, Tholosanum quemdam Clericum ausum esse, me ab-
sente, & Ecclesias Diocesis meæ Visitationis causâ obeunte,
obtentu Regaliæ in unam hujus Cathedralis Ecclesiæ Di-
gnitatum irrumperere, ejusque possessionem captare. Equi-
dem dissimulare hanc invasionem non potui, nisi officio
ac partibus meis deesse vellem; & ideò edita in præsentem
hunc Regalistam Inhibitione, (cujus hîc copias adjungo)
& illi, ne se in illius Beneficij functiones ac munia ingerat;
& Capitulo Ecclesiæ meæ Cathedrali, ne illum recipiat,
seriò ac enixè præcepi. Nec opus est, credo, ut vobis, Illu-
strissimi & Reverendissimi Domini, hujus Inhibitionis
meæ causas & momenta enumerem; sunt enim illa ipsa,
quæ lapsis retrò annis Cleri Gallicani Conventus impule-
runt,

runt, ut ad conservandas in hac re non solum Provinciae Narbonensis, sed aliarum etiam Provinciarum, ac particularium Ecclesiarum immunitates tanto Zelo tantaque contentione incumberent. Et ego impetrare à me non potui, ut non imitarer ejusdem Cleri exempla, eodemque Spiritu animarer, cujus tot notas ac insignia monumenta leguntur in ultima Compilatione, jussu Cleri impressa! Optassem ego quidem, ne cogerer hanc glaciem primus rumpere; quamvis enim maximi momenti sit Regaliae causa, nec ad meam tantum Dioecesim, sed ad plures integrasque Provincias, ac etiam Ecclesias particulares pertineat; nondum tamen mecum planè statueram, quam in hac causa oporteret me faciem induere: idque solum agebam, ut inter tacitas preces lacrymasque Deo rem totam commendarem, utpote qui omnium Principum corda, in sua potestate ac arbitrio habet, quique Concilij Episcoporum praesidet, ut is videlicet & Regi sensa inspiraret illius justitiâ & pietate digna: & Conventui vestro media & rationes ostenderet, jura ac libertates Ecclesiae fortiter asserendi. Sed ecce! ab hac animi ambiguitate inopinatus me eventus liberavit; novus enim ille Regalista ausus est unam ex Ecclesiae meae Cathedralis Dignitatibus occupare, ejusque possessionem, perinde, ac si Sedes Episcopalis vacaret, invadere; neque hoc solum, verum etiam asserere, hanc Provinciam non obstante antiqua libertate, & possessione memoriam hominum excedente, aliisque tot authenticis titulis, Regaliae obnoxiam esse, imò Regaliam in mea Dioecesi jam esse apertam, quam tamen triginta sex annos pacificè gubernaveram, ac Beneficia omnia potestati meae obnoxia, nullo repugnante contuleram.

En Illustrissimi & Reverendissimi Domini, primum

H h 3 que-

Italia
indicata
C. III
230

querelarum mearum caput, quod necessario insinuandum illis credidi, eosque supplicare, ut suam mihi auctoritatem, ac protectionem dignarentur impertiri.

Alterum est, quod D. Baro, & Vicarius Generalis Domini Episcopi *Mirepicensis* (a) non dubitaverit Provisionem Regalista: cujusdam ad Canonicatum Ecclesiae Collegiatae Diocesis meae ratam habere, cui tamen haud ignorabat, nec me, nec Vicarium Generalem Domini Cardinalis Bonziji Archiepiscopi Narbonensis subscribere: voluisse. Simile exemplum in monumentis Conventus Anni 1660, reperire est Vicarij Generalis Mirepicensis, ob similem omnino errorem notati. Et quia in quamplurimis Cleri Gallicani Conventibus contra hujusmodi conatus remedia quaesita sunt, ac Decreta sancita; credidi incumbere mihi necessitatem, casum, qui nuper in hac materia contigerat, quique ex circumstantijs, quae illum comitatae sunt, multo gravior evasit, vobis insinuandi; spero enim, nec curam, nec remedia vobis defutura, quibus hujusmodi excessibus imposterum caveatur. Supererant alia quaedam vobis communicanda, sed ea Domino Episcopo *de Beziers*, alias hujus nostrae Provinciae Deputato confidenter aperui, rogavique, ut in Comitijs exponeret. Nolo Vos amplius morari, finioque has meas inter preces ac vota, quas pro omnibus illis, qui illustrem hunc Senatam componunt, incessanter effundo, simulque, quam maximam possum, demissione, ac reverentiam, sum, eroque semper.

Alecti 8. Julij 1675.

Humilimus ac Obedientissimus

Servus

Nicolaus Episcopus Alectensis.

(a) Mirepoix.

Docu-

Documentum XVII.

Epistola ejusdem Domini Episcopi Alectensis ad
Illustrissimum & Reverendissimum Dominum Franciscum
de Harlay, Archiepiscopum Parisiensem, ac in Co-
mitijs Cleri Gallicani Præsidentem.

8. Julij Anno 1675.

Uo magnique momenti eventus, qui in hac mea Dico-
cesi contingere, argumentum mihi, ansamque præ-
buerunt ad Reverendissimos & Illustrissimos Episcopos in
Parisiensibus Comitijs congregatos litteras exarandi. Et
quia hujus venerabilis Senatûs Illustrissima & Reverendis-
sima Dominatio Vestra Caput ac Præsidentem aget; æquo ani-
mo, uti spero, hanc meam libertatem accipiet, quâ ejus
Patrocinium imploro, demissèque obtestor, dignetur au-
thoritatem suam meis postularis accommodare; quæ verò
ea postulata sint, nolo hic exprimere. cum pro arbitrio, ac
commoditate sua à Dominis Episcopis *de Montpellier, &
Beziers*, hujus Provinciae Deputatis intelligere ea possit,
quos ego per litteras meas, omnium, quæ occurrunt, red-
didi certiores. Ego interim precabor Deum, ut Illustrissi-
mam & Reverendissimam Dominationem Vestram suo
lumine ac gratiâ magis magisque illustret, cujus ego, quâ
maximâ veneratione ac reverentiâ possum, sum eròque
semper. Alecti 8. Julij 1675.

Illustrissimæ & Reverendissimæ
Dominationis Vestræ

Humillimus & Obedientissimus
Servus

Nicolaus Episcopus Alectensis.

Docu-

Gallica
indicata
C. III
234

Documentum XVIII.

Epistola Episcopi Alectensis ad Eminentissimum
Cardinalem Petrum de Bonzy Archiepiscopum
Narbonensem,

8. Julij Anno 1675.

Bini eventus, qui paucos ante dies Apamiensem Ecclesiam turbavere, impulerunt me, ut ad Comitia Generalia Parisijs congregata litteras darem, measque illic querelas deponerem. Unus est Tholosani cujusdam Clerici, qui titulo Regaliae unam ex Ecclesiae nostrae Cathedralis Dignitatibus obtinuit, ejusque Beneficij possessionem cepit. Alter vero Carcassonensis Clerici, cujus provisionem a quoque titulo Regaliae obtentam Vicarius Generalis Mirepicensis ratam habuit, quam tamen constabat & à me rejectam fuisse, & à D. Dumas Vicario Generali Eminentiae Vestrae. Quia verò utrumque hoc factum ad publicam quietem, ac utilitatem spectat, & praesertim Narbonensem Ecclesiam tangit, cui praest Eminentia Vestra, credidi mearum esse partium, Eam omnium, quae occurrunt, reddere certiorum. Et quidem nunquam opportunior se obtulit occasio, quam quae modò affulget; cum nemini dubium sit, Episcopis, qui ad Comitia Generalia convenere, non modò justissimos titulos, verum etiam auctoritatem suppetero, efficaciter magnoque cum fructu in hac causa laborandi; quod si modò facere omittant, verendum est, ne malum irreparabile evadat, ac remedij expers. Id ipsum DD. Episcopis de Montpellier, & de Beziers hujus Provinciae Deputatis per litteras insinuandum duxi, à quibus plura, quae ad hujus causae statum ac necessitatem pertinent, Eminentia

Eminentia Vestra intelliget. Cui ego à DEO gratiam, lumenque exposco, ea omnia intelligendi, peragendique, quæ ad majorem ejus gloriam, ac Ecclesiæ Suæ utilitatem conducere poterunt, ac pari reverentiæ, & sinceri amoris sensu in æternum persevero. Alecti 8. Julij 1675.

Humillimus & Obedientissimus Servus

Nicolaus Episcopus Alectensis.

Documentum XIX.

Epistola Illustrissimi ac Reverendissimi Alectensis ad INNOCENTIUM XI. Pontif. Max. Super Theologiæ Moralis, & Regaliæ corruptelis.

3. Julij Anno 1677.

BEATISSIME PATER,

PRæstitum ab humilitate nostra, Vestræ in Petri Cathedram exaltationi, gratulationis ac devotionis officium benignè adeò & peramenter excepit Sanctitas Vestra, ut hoc ipso animatus majori cum fiducia iterum ad Illam de gravissimis Ecclesiæ Gallicanæ malis, nec nisi ab Apostolica autoritate & charitate sublevandis, scribere instituerim. Quid epistolæ à pluribus hujusce regni Episcopis ad Sedem Apostolicam de perverfis recentiorum Casuistarum dogmatibus destinatæ nuper acciderit, jam, credo, Beatissime Pater, Sanctitas Vestra, tum sui apud Christianissimum Regem Nuntij relatione, tum aliorum fortè querelis inaudivit. Qua de re pluribus hîc agere minimè opus fuerit, cum universam historiæ seriem harum dator litterarum auribus vestris referre poterit. Sanè vulnus istud Episcopali dignitati inflictum, Beatissime Pater, sentiet & graviter nobiscum feret Charitas Vestra omnium

Ecclesiarum sollicitudine anxia, & ad Episcoporum voces eo propensius sese inclinabit, quò eas indignissimis modis & artibus interclusas fuisse perspexerit. Nec verò alienis egebat hortatoribus Beatitudo Vestra ad Ethicæ Christianæ corruptores cohibendos. Sed illam stimulat morum instituentorum, & disciplinæ in melius informandæ zelus à familiarissimis sibi sacra Synodi Tridentinæ decretis, domesticoque Sancti Caroli exemplo excitatus. Unde planè confidimus fore, ut omnes illas doctrinæ corruptelas tanto districtius configat, quanto eas à fautoribus audacius disseminari intellexerit. Dolo siquidem, imò & indignatione afficietur Sanctitas Vestra, Beatissime Pater, in tantum illos Christianissimi Regis religioni obrepisse, ut quæsitis coloribus nostrum de scribenda ad Sedem Apostolicam epistola consilium crimini verterint, Episcopoque, abrogato jam pridem contra fas omne provinciale Synodorum usu, etiam de rebus Ecclesiasticis inter se communicandi, & ad Sedem Apostolicam communi nomine referendi antiquo & præcipuo jure interdicerentaverint. Quod quid est aliud, Beatissime Pater, quam Ecclesiastici regiminis à Christo Domino instituti, & omnium retrò sæculorum usu comprobati formam pessumdare, unius per totum orbem Episcopatus vinculum solvere, & ipsius, quo Romana gaudet Ecclesia, Primatus iura convellere? Nova hæc & hucusque apud nos inaudita, minùs tamen quis fortasse mirabitur, si frequentes & penè quotidianas in Ecclesiæ libertatem molitiones attenderit, quibus aulici homines Ecclesiasticæ disciplinæ & doctrinæ causas, sæcularibus magistratibus ac Regiæ potestati addicere conantur. Harum dator litterarum plura tum verbis, tum etiam scripto proferet, quibus Sanctitas Vestra, quæ

& quanta in Ecclesiastici ordinis labem quotidie gerantur, intelliget. Inter alia verò, Beatissime Pater, turbas occasione juris, ut vocant, Regaliæ, huic nostræ Diocesi invecas addifcet Sanctitas Vestra; cujus juris ultra antiquas metas extensione, aliquot abhinc annis, Narbonensis nostræ & aliarum quatuor aut quinque Ecclesiasticarum Provinciarum, & nonnullarum præterea Dioceseon nativam & canonicam libertatem evertere iidem assentatores moluntur. Equidem cum edicto Regio hac de re promulgato parere, conscientiam prohibente, renuerim, præcipua nostræ Diocesis beneficia in Regalia, ut volunt, vacantia, per Regium diploma, pleno jure, pulsus legitimis & pacificis possessoribus, collata sunt: quod etiam in Apamiensi Diocesi, & fortè alijs quibusdam, sicubi Episcopi non parvè edicto, factum est. Cum autem, Beatissime Pater, ex Decreto Concilij Generalis Lugdunensis secundi, quod incipit, Generali constitutione, & pro solemnì Sacramento à me in Episcopali consecratione præstito, jura & libertates Ecclesiæ mihi commissæ per censuras Ecclesiasticas tueri vellem; eò res adducta est, ut duorum Ecclesiæ Cathedralis Canonicorum è familiaribus nostris, Archidiaconi scilicet & Promotoris, indicta per sigilli Regij litteras relegatione, uno abhinc anno multatus fuerim. Etece mihi hanc Epistolam meditati, & præ manibus habenti nova advenit multa, nova orbitas; dum simili jussione longè amandatur Canonicus noster Theologus, quem in priorum locum suffeceram, & in ministerij Episcopalis subsidium lateri meo adsciveram. Imò & mihi eadem fors jam hinc à priore anno impendebat, adversarijs Ecclesiæ Regiam auctoritatem ad id enixè sollicitantibus, nisi eorum consilium nativâ suâ æquitate & moderatione Christianissimus

Rex posthabuisset. Sed de hoc quantumcunque gravi negotio plura Sanctitati Vestrae proloqui supersedeo, cum ne longiori privatae calamitatis querimoniâ molestus fiam, tum quia hujus vexationis adhuc vigentis acta à nobis transmissa, quo pacto res tota gesta sit, declarabunt. Itaque, Beatissime Pater, ad corrupta morum dogmata redeo, quod malum latius patet, & plerisque animabus adhuc nocentius est. Huic curando quantum ab initio Pontificatus studium Sanctitas Vestra adhibuerit, universi nôrunt: quod ut Ipsa brevi assequeretur, nihil demùm utilius aut promptius occurrit, quàm ut præcipua laxioris doctrinae capita, jam dudum à plerisque Ecclesiae Gallicanae Præsulibus in famoso Casuistarum Apologistâ damnata, iterum ad eorundem Episcoporum relationem, à Sede Apostolica solemnem Decreto damnarentur. Id autem ut ad optatum exitum, obsistentibus licet Casuisticae corruptelae patronis, perducatur, optamus vovemusque. Verùm, Beatissime Pater, rerum nostrarum experimentis edoctus, & paternâ Vestra benignitate fretus ausim dicere, nihil penè in damnandis Casuistarum erroribus operæ pretij fore, nisi Eadem Vestra Authoritate Jansenianæ hæreseos phantasma, quo jamdiu plurimi in his partibus ludificantur, evanescat. Confidentius fortasse quis hoc dictum existimaverit: verissimum tamen est, Beatissime Pater, & nobis res cominibus inuentibus quotidianâ experienciâ certissimum. Apostolicas Constitutiones prædecessorum Vestrorum Innocentij X. & Alexandri VII. submissâ omnes mente accipiunt: nec ullus est, qui cum Ecclesia Romana & Catholica perverfos atque hæreticosensus in quinque propositionibus damnatis contentos non ex animo damnet, quod prædictarum Constitutionum præcipuum est caput: & in cæteris etiam nemo est,

est, qui illis perpetuo Ecclesiae usu debitam reverentiam non praestet. Id quod probè intellexit Clemens IX. Alexandri VII. Successor, dum Galliae Episcopis ac Theologis jamdiu vexatis pacem tandem pro Apostolica sapientia & aequitate concessit. Verùm, Beatissime Pater, hujus tam optatae pacis fructum hactenus nobis invidit, & vanis artibus subripuit pertinax adversariorum factio, & imperitus ac praeposterus nonnullorum zelus. Jansenianae siquidem haereseos nomen prorsus jam vanum & inane summo studio retinuerunt: nec illis praesentius aut validius telum, quo se tueantur, & cujuslibet ordinis homines sibi adversantes disturbent. Hæc futili accusatione sanctiorem quamque de moribus doctrinam exsufflant, viros pietate & doctrinâ præstantes traducunt, atque Ecclesiae ministerijs submovent, non Theologos modò, sed Episcopos populis suspectos efficiunt, pios eorum labores & saluberrima instaurandæ disciplinæ consilia intervertunt, libros informandis moribus aptissimos fidelium manibus excutiunt, omnem denique instituendæ Christianorum vitæ, & ad normam Evangelij componendæ viam occludunt. Illud verò, Beatissime Pater, summo-perè animadvertendum est, non solum hujus fictitiæ haereseos prætexu grassantem ubique morum corruptelam foveri, sed fidei quòque solidissima dogmata convelli. Quis enim non doleat castissimam & saluberrimam Sanctorum Augustini & Thomæ de gratuita DEI prædestinatione & gratia Christi ad singulos pietatis actus necessaria doctrinam sub invidioso Jansenij nomine à plerisque repudiari, & tanquam erroneam, & haereseos notâ dignam in cathedris, in pulpitis, in colloquijs traduci? Ita doctrina, quam à multis Pontificibus acriter assertam ac vindicatam hereditario quasi jure Ecclesia possidet, ut agebat

doctissimus Clemens Papa Octavus, passim hodie conculcatur. Ita dogmata, quæ inconcussa tutissimâque nuncupavit Alexander VII. temerario ausu à multis impetuntur. En, Beatissime Pater, Ecclesiæ Gallicanæ vario morborum genere laborantis status brevi Sanctitatis Vestræ oculis delineatus. Solet quidem ægrotantium dolor multas mendendi artes excogitare, sed non omnes æquè commodas & utiles. Unde satiùs erit, patefactis jam nostris vulneribus totos nos Apostolicæ Vestræ charitati & prudentiæ committere: nisi fortè etiam nostros ea de re sensus cognoscere Vestra Sanctitas opportunum duxerit. Certè fausta omnia à Vestra Beatitudine expectamus, maximè pro tuendis divinæ Gratia dogmatibus, pro stabiliendis Ethicæ Christianæ regulis, pro sancienda veteri, & canonica Ecclesiarum libertate. Hæret enim cordi Ejus impressa hæc unius ex suis decessoribus sententia: *Optamus, si fieri potest, in diebus nostris Apostolicam fidem, & Ecclesiæ regulas cum subiectis nobis populis custodire, & omnem novam doctrinam sperire.* Equidem, Beatissime Pater, eò ætatis provectus sum, ut hæc, antequam moriar, in Ecclesia videndi vix spes super sit peregrinationis tamen meæ cursum jam majori cum alacritate, Pontificatûs Vestri specie recreatus & confirmatus persequor; quæ & quanta in Ecclesiam universam bona Sanctitatis Vestræ operâ diffundenda sint, animo prospiciens: quod ut pro singulari sua pietate, & ardenti zelo fructuosius præstare queat, diuturnam Ipsi Pontificatûs administrationem exopto, & post hujus ævi labores cumulatissimam in cœlo felicitatem apprecor. Alecti die 30 Junij. 1677.

BEATISSIME PATER,
Sanctitatis Vestræ

Humilissimus & Obsequenissimus Filius & Servus
Nicolaus Episcopus Alectensis.

Documentum XX.

Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTII PP. XI. ad
Illustrissimum ac Reverendissimum Episcopum
Alectensem.

19. Septemb. Anno 1677.

INNOCENTIUS PP. XI.

Venerabilis Frater, salutem & Apostolicam Benedictionem. Susceptam à Nobis de pastorali in Alectensi Ecclesia regenda, ac Ecclesiastica disciplina instauranda Fraternalitatis tuæ zelo opinionem mirificè confirmârunt Litteræ, quas 30. Julij ad Nos dedisti. Ipsæ enim refertæ sunt cum pij, tum vigilantis animi sensibus, ut nullum Nobis de eo dubitandi locum relinquunt. Pro comperto autem te habere volumus, religiosi studijs tuis constanti Nos præsidio atque autoritate affuturos, libentèrque occasiones omnes amplexturos, ex quibus propensam erga te voluntatem Nostram agnoscere valeas. Quod attinet ad ea, quæ fusè Nobis tum per litteras, tum per earum exhibitorem significasti, tanti profectò momenti sunt, iisque implicata difficultatibus, ut diligenti, & maturâ discussione profusè indigeant. Pro muneris itaque Nostræ debito accuratè eadem examinari mandabimus, illudque super his consilium capiemus, quod in Domino expedire judicaverimus. Assiduis interim apud supremum Patrem luminum juvari precibus vehementer à te petimus, dum Nos dilectionis Nostræ pignus Fraternalitati tuæ Apostolicam benedictionem peramanter impertimur.

19. Sept. 1677.

Docu-

Documentum XXI.

Epistola Reverendissimi Episcopi Alecctensis ad
Dominum de Bezons Consiliarium Statûs.

30. Majj. Anno 1676.

Litteras quinto Maij ad me datas, elapsâ retrò hebdoma-
de accepi, cùm domum ex itinere in Diœcesim meam
suscepto rediissem; & illâ quidem novum titulum addi-
dêre antiquis obligationibus meis, ob memoriam curam-
que mei, quam in illis prolixè abundèque ostenditis. Id
ergo agitis, ut quam mihi olim exhibuistis humanitatem,
cùm Jus in hac Provincia diceretis, & cujus pretiosam ad-
huc memoriam retineo, nunc quoque exercere pergatis;
quæ enim in causâ Regaliæ, meæque nuper editæ Consti-
tutionis tam sollicitè suggeritis, novum mihi præbent bene-
volentia vestra argumentum, & à me pari veneratione,
& attentione accepta, atque expensa sunt. In ipso epistolæ
primo limine profitemini, non esse intentionis vestrae,
merita hujus causæ, & an Diœcesis nostra Regaliæ subja-
ceat, discutere; illud tamen videri vobis, posse ac debere
nos curare, ut Sacramentum fidelitatis in acta publica re-
feratur; sic enim omnem, quæ nobis impendit, tempe-
statem, discussum, ac possessionem Episcopatus octo &
triginta annos à nobis obtenti firmatum iri. Optâssem equi-
dem, ut postulatis tam sincero animo factis acquiescere, &
causam Regaliæ à nova hac forma, & solemnitate jura-
menti fidelitatis separare licuisset; sed hoc ipsum est, cujus
modum & rationem nunquam hætenus reperi; adeo
enim unum cum altero connexum est, ut eodem momen-
to, quo in juramentum consensero, cogar etiam Regaliæ,
Regiam-

Regiamque Declarationem consentire, quæ ad meam quoque Diocesim Regaliam extendit. Ego, à quo tempore examinandam hanc quæstionem suscepi, ut tanto securior videlicet, expersque periculi in hac causa progrederer, Deoque, ac conscientia meâ satisfacerem, fateor ingenuè, aded me certum persuasumque esse redditum, Diocesim meam à Regalia immunem esse, ut non amplius de illius libertate dubitaverim; neque id tantum de particulari Ecclesia mea, sed de rota Narbonensi Provincia, cujus quoque immunitas non privilegio, non contractu aliquo nititur, sed innatâ & coavâ, atque ab ipsa fundatione, in hanc usque diem acceptâ productâque libertate. Ipsa Metropolitana Narbonensis Ecclesia, quæ omnium in hoc Regno ferè antiquissima est, & à qua mea Alectensis originem duxit, cum hac libertate nata est, eamque & prius quàm Coronæ uniretur, & postquam unita est, Ludovico sancto regnante Regum patrocinio retinuit, præsertim post Lugdunense Concilium, quo Regalia prohibebatur in alia loca, quàm quæ illam usu recepissent, extendi; nec exemplum ullum ostendi poterit, violatæ tam sacræ, & antiquæ Possessionis. Id quod Dominus de Marca tam in quadam Deductione ad preces Conventus Cleri Gallicani de anno 1655. edita, quàm in octavo libro de Concordia Regni, & Sacerdotij, præclarè ostendit; suppetuntque quàm plurima istius rei monumenta in Actis Cleri Gallicani. Hæ, præter alias, sunt rationes, quæ moratæ me sunt, ne paterer juramentum fidelitatis in acta publica referri, neque Regiæ Declarationi acquiescerem; cum id facere haud possem, nisi conscientia, ac officio meo deesse vellem. Sed nec animus mihi erat ulterius progredi, si modò per aliorum importunitatem licuisset. Ij enim eâ usi occasio-

K k ne,

Regalia
inducata
C. III
230

ne. quòd juramentum fidelitatis inscribi noluissem, perinde ac si Sedes vacaret, quam tamen triginta & octo annos jam impleo, Beneficia Diœcesis meæ, titulo Regaliæ obtinere conati sunt, eorùmque capiendæ Possessionì certatim advolârunt. Id me in necessitatem inevitabilem conjecit, mentis meæ enixiùs declarandæ; idem quippe futurum erat in hoc rerum statu, silentium tenere, quod Regaliam agnoscere, meámque Ecclesiam proderet. Statui ergo ad Comitìa Cleri Generalia, quæ in oppido S. Germani convenerant, litteras exarare, ut exemplo videlicet aliorum retrò Comitiorum hanc causam amplexarentur, Regiámque Majestatem convenirent, Eique rei momenta exponerent. Scio quidem Conventum Cleri solutum esse, Rege super causâ tam justâ tamque necessaria nunquam adito; nec immoror examinandis causis, quæ Clerum retinuerint, ne Regem convenirent, discederentque re infectâ, & remedijs non solùm non applicitis, sed fortè ne quidem tentatis. Id solùm dicam, cum paucos post menses intellexissem, plura Diœcesis, & Cathedralis Ecclesiæ meæ Beneficia titulo Regaliæ collata esse, atque hujus Provisionis intuitu legitimos, canonicèque institutos Possessores expulsos iri, credidi necessitatem mihi incumbere, hujusmodi usurpatores arcendi, editâ nuper Constitutione, quæ sola supererat ad jura Ecclesiæ meæ defendenda, impedientis que tam irregulares injustasque Provisiones; nec ego ad hoc remedium priùs deveni, quàm reliquis destitutus, & necessitate adactus justæ defensionis, & si rationes ac momenta expendantur, quæ ad id faciendum me impulerunt, nemo non fatebitur, nihil eâ Constitutione Regis juribus detractum esse, sed Ecclesiæ tantùm provisum, ne læderetur; neque enim mihi animus fuit Regaliam, qua-

tenus,

centis, & in quibus locis usu recepta est, impugnare: illud tantum contendi, non posse salvis justitiâ, & immunitate Ecclesiarum ad loca extendi hujus hactenus servitutis expertia, credidique, neminem agro animo laturum, si necessitati, & obligationi meâ obsequerem, & libertati Ecclesiæ meæ tuendæ ea remedia impenderem, quæ à DEO acceperam, præsertim cum de jure ageretur tanti momenti, & tot annorum possessione firmato. Neque hæc persuasio privata tantum, & mea est, sed omnium ferè Episcoporum, qui non verentur; ubi occasio tulerit, eam palam explicare. quanquam ob varias rationes passi sunt juramentum fidelitatis inscribi; imò nec defuerunt, qui ut juribus Ecclesiarum suarum caverent, protestati sint, eamque protestationem in archivia condiderint, parato in futurum præsidio. Denique jus hoc Immunitatis à Regaliâ servitute adeò clarum & perspicuum est, ut nihil aliud credi dicique possit, quàm nunquam illud, quale reverà est, Regi exhibitum propositumque fuisse: quin potius, ut ex Regia Declaratione constat, Regi persuaserunt, Regiam jus esse Coronæ Gallicæ coævum innatumque, sicque non minus, quàm Regia ipsa potestas, totâ Galliâ extensum; & tamen hæc, quæ pro certis supponuntur, adeò à vero aliena sunt, ut & historiæ, & Lugdunensis Concilij, & antiquorum, ac recentium Galliæ Regum edictorum, & rationum Camera Parisiensis, & sententiarum trium ferè sæculorum cursu in Parliamentis dictarum, & denique Celebriorum, qui de hoc argumento scripsere, Auctorum testimonijs contrarium manifestè ostendatur.

Sed & illud perperam factum, quòd Ecclesias obstrinxerint ad producendos titulos, & rationes suarum Exemptionum, perinde ac si alijs Ecclesijs similes essent, quæ cum

Gallia
indivisa
Ca III
230

olim Regalia subjacerent, essentque in Provincijs huic ser-
 vituti obnoxijis, libertatem tamen suam, aut contractibus
 onerosis, aut Regum privilegijs redemere; & tamen, uti
 sæpe notatum à me est, Dioecesis Apamiensis, aliæque
 Narbonensis Provinciæ Ecclesiæ, non privilegijs, aut con-
 tractibus, quòd Regaliæ sint expertes, sed immunitati, ac
 libertati naturali debent nunquam hætenus interruptæ.
 Postquam ergo Ecclesias naturâ, & origine suâ liberas cum
 ijs confuderunt, quæ hanc libertatem titulo aliquo parti-
 culari adeptæ sunt, illud postea adjecere, ut eas ipsas Eccle-
 sias, non obstante immemoriali, ac continuâ possessione,
 Regaliæ eo prætextu submitterent, quasi Regalia ex ijs ju-
 ribus esset, quæ nec præscribi, nec alienari possunt; hæc
 verò ratio id omnino supponit, quod prius probandum
 erat; prius enim probandum erat omnes Regni Ecclesias
 Regaliæ subjectas esse, & tunc modò quærendum, an hoc
 jus præscribi ab Ecclesijs contra Regem, & à Rege in Eccle-
 sias alienari potuerit. Hæc si Regi suggesta fuissent, ni-
 mium ille justitiæ ac religionis habebat, ut Ecclesias eâ li-
 bertate, quam ab origine & fundatione sua, omniumque
 Galliæ Regum patrocínio obrinuerant, privatas velle.
 Hæc ego tanto libentiùs, majorique fiduciâ vobis commemo-
 ro, quòd cum multis annis huic Provinciæ gubernandæ
 præfueritis, ejusdem jura, morèsque, præsertim in ijs, quæ
 Regaliam spectant, comperta habeatis. Nec credo hanc
 meam agendi scribendique libertatem ingratham ipsi Regi
 futuram; imò ubi intima hujus causæ momenta, sinumque
 perspexerit, credo equidem, quæ hætenus à me peracta
 sunt, rata habiturum, adscripturumque inviolabili in Ejus
 Majestatem obsequio, immensòque desiderio solidæ ve-
 ræque Ejus gloriæ proferendæ. Finio, meque amicitia
 vestra

vestra, quam perpetuam cupio, enixè commendo, plenissimeque reverentiæ, ac gratitudinis æternum persevero.

Alekti 30. Maij. 1676.

*Humilimus & Obedientissimus
Servus*

Nicolaus Episcopus Alectensis.

Documentum XXII.

Secunda epistola ejusdem Alectensis Episcopi ad Eminentissimum Cardinalem de Bonzj Archiepiscopum Narbonensem.

Die 8. Junij. Anno 1676.

Monita, quæ Eminentia Vestra placuit circa nuperam Constitutionem meam ad Regaliam spectantem per unum è Vicarijs suis mihi suggerere, cum ingenti animi ac reverentiæ sensu accepi, eundemque rogavi, ut meo nomine Eminentia Vestra gratias referret; dum interim ego maturè, ac coram Deo re omni expensâ statuere mecum possem; quid ad proposita respondere oporteret, idque postea Eminentiam Vestram per litteras edocerem. Et verò postquam omnia ad animum revocavi, & quidquid in utramque partem afferri dicique poterat, accuratè ac lentè discussi; fateor mihi nihil ex omnibus, quæ afferebantur, dignum occurrisse, quo ad mutandam primam sententiam, meamque Constitutionem revocandam moveri possem. Igitur de Canonica libertate non meam tantum, sed omnium hujus Provinciae Ecclesiarum, si ea, quæ in præfata mea Constitutione exposui, vera sunt, satis hoc erit, ut omnibus, qui modò judicio aliquo pollent, nec partibus addicti sunt, justa valensque appareat, & planè

K k 3

si quis

si quis examinanda huic quaestioni animum adjiciat, fatebitur omnia, quae à me illic producta sunt, non vera tantum, sed & clarissima, & certissima esse, nec alijs rationibus opus est, quam ijs, quae à Domino de Marca ad preces Conventus Gallicani anno 1656. conscripta, ac memoriae commendata, quaeque in libris de Concordia Imperij & Sacerdotij fusiùs ab eodem producta sunt, adjuncta dissertatione Domini Episcopi Montispeffulani (quam in una sessionum ejusdem Conventus peroravit) alijsque documentis titulisque, quos inter acta & annales Cleri Gallicani reperire est. In his omnibus hujus Provinciae libertas & exemptio clarissimè apparet, non privilegij, non Regum favore & beneficio quaesita, sed naturali innataque ac canonicà, ipsaque fundatione ducta libertate. Hanc sibi adjunctam habuit, cum ad coronam Gallicam pervenit, eodemque ferè tempore hanc ei Concilium Lugdunense confirmavit, quo sub poena excommunicationis omnibus, quantacunque dignitate florentibus, prohibitum est, ne Regaliam ad Ecclesias extenderent, hujus servitutis haecenus insuetas; néve Praelati alijsque gubernandis Ecclesijs admoti auxilio aut consilio eam promoverent, quin potius quantum pro virili sua parte possent, illi obniterentur; sed & Galliae Reges Christianissimi Decretis Concilij Lugdunensis obsecuti, hanc ipsam libertatem intactam illibataque Ecclesijs voluere. Nam Philippus Pulcher, quamvis jus Regaliae pro ijs Ecclesijs, in quibus haecenus usu receptum fuerat, acerrimè tueretur, eam tamen dato Diplomate, cujus Autographum in Archivis Ecclesiae Metropolitanae Narbonensis asservatur) hanc ipsam Ecclesiam minimè voluit; tantumque abest, in hac libertatis suae possessione quatuor ferè seculorum decursu, quae à Concilio fluxere, turbata esse,

ut

ut potius quam plurimis authenticis titulis legitimisque documentis confirmata & stabilita sit. Ecce, Eminentissime Cardinalis, Constitutionis à me editæ fundamenta. Ea verò nihil aliud complectitur, quàm quæ à jure communi Concilioque Oecumenico quadringentis jam ferè annis totà Gallia recepto decreta sunt. Hoc cum animo reputarem, nunquam difficultates & pericula, quæ ex hac Regaliæ causâ consecutura prævidebam, tanti mihi visa sunt, ut removere me ab inceptis deberent. Explevi quæ conscientia meâ ac officio pastoralis debui, cætera Divinæ providentiæ committo. Non sum equidem rerum hujus Mundi adeò ignarus, ut non omnino occurrerit, quàm multa & gravia instarent mihi, si pergerem Regiis mandatis oblitari, cæterum quoties DEI & justitiæ ac Ecclesiarum causâ agitur, nihil est tam magnum arduumque, quod morari ac perterrere nos debeat, præsertim cum non ego me periculis ac pugnae objecerim, sed potius provocatus coactisque in aciem processerim, nec prius loqui cœperim, quàm cum amplius tacere non licuit; & tunc quoque, cum loqui ac repugnare necessitas fuit, id solum commisi, ut Sacramentum fidelitatis non permiserim in acta publica referri, id enim si permisisset, hoc ipso videbar in Regaliam consentire. Cum verò ob neglectam hanc solemnitatem Regaliam in hac mea Ecclesia, cui quadraginta jam annis præfueram, apertam esse contenderent, scripsi ad Comitium Cleri generalia, rogavi quoque, ut in hoc Regaliæ negotio causam Ecclesiæ sustinerent, ac Regi supplicarent, id enim ab alijs Cleri Conventibus semper hætenus observatum esse, eodémque tempore ad Eminentiam Vestram ac hujus Provinciæ Deputatos litteras exaravi. Non immeror equidem examinandis causis, quæ Patres illius

Gallia
indicata
Ca III
230

illius Sacri Senatûs permoverint, ut nec Rege admonito, nec provis remedij Conventum absolvent, cum tamen ea causa esset, quæ præcipuè ad Clerum spectaret. Non ideò tamen minorem mihi credidi obligationem incumbere jura Ecclesiæ meæ defendendæ, quin potiùs tanto majorem eam esse censui, quanto minus auxiliij ab alijs sperarem, & cum paulò post certior redditus essem, quamplura ac præcipua Ecclesiæ Cathedralis ac Dioecesis nostræ beneficia titulo Regaliæ collata esse, consilium tandem cepi Constitutionem meam in publicum edendi, cum hoc unicum remedium superesset, quo libertatem ejusdem Ecclesiæ tueri, turbasque, quæ instare videbantur, avertere liceret. Scio obijci mihi, quod etiam Eminentia Vestra dignata est insinuare, hanc causam à Regio Senatu in Judicio Contradictorio præsentibus Cleri Deputatis judicatam esse, ipsùmque Clerum agnovisse Regium tribunal, seque illi submisisse, non ergo licere amplius reclamare. Hæc oppositio quàm est speciosa, tam fundamento ac soliditate caret. Nec enim in hac causa, si loqui propriè velimus, Regium forum Clerus agnovit, quippe qui Henricum IV. imploravit, suasque apud eum querelas deposuit adversus Parliamenti Parisiensis anno 1608. pronuntiatam sententiam, quam Ecclesiæ libertatibus gravem, Regioque Henrici Edicto duos ante annos vulgato, & cui Parisiense Parliamentum aliquamdiu repugnavit, contrariam affirmabant; easdemque postea querelas apud Ludovicum XIII. gloriose memoriæ, ac regnantis Ludovici Patrem repetij; isque, ut ex publicis Cleri documentis constat, manum huic negotio finemque per extraordinarios Commissarios (inter quos quamplures Antistites) apponere destinaverat, fecissetque, nisi mors destinata prævertisset. Lites ac

con-

contestationes, quæ postea coram Senatu Regio agitæ sunt, vertebantur solum inter particulares Regalistas ex una, promotisque ab Ordinarijs ex altera partibus; non ideo tamen Clerus Gallicanus aut finem implorandi Regem fecit, aut libertatem Ecclesiarum Compromisso submittere voluit, quam semper ut certam, nullique dubio, aut liti expositam agnovit. Poterant ergo sententiæ à Regio Consilio latæ, & quibus Procuratores intervenerant, privatorum negotia litæque finire; quippe cum de dubijs incertisque causis ageretur. Id verò ut ad omnia indistinctè negotia extendatur, etiam ad illa, quæ spirituales Episcoporum auctoritatem ac Ecclesiarum immunitatem tangunt, quæque nullum prorsus dubium aut litem patiuntur; enimverò indignum id esset, plenumque periculi. Nec verò Procuratorum interventus obligare Episcopos eorumque Dioceses potuit, cum in hujusmodi materijs nullam habeant Deputati, imò ne ipsa quidem Cleri Comitia, concludendi potestatem. Causa Regaliæ publica est, respicietque quinque aut sex Ecclesiasticas Provincias, compluresque particulares Dioceses, agiturque de conservandis Ecclesiæ non solum redditibus temporalibus, sed præsertim Dignitatum, Canonicatum, aliorumque principalium beneficiorum Collatione, quæ spirituale ac Hierarchicum quoddam jus est, nec libertas aut Possessio, quæ Ecclesiæ hac in parte fruuntur, dubia aut incerta est, sed certa, notoria, ac omnino comperta; malè ergo Ecclesiæ negotium gessissent, si illud iudicio foroque submitterent Regij Senatûs; & si demus id factum esse, semper tamen Episcopis, quorum interest, potestas fuit remanendi revocandique contra jus & canones gesta. Clero coram Regio tribunali nihil aliud præstare licuit, quam

L I ut

allia
indicati
L III
230

ut causæ momenta Principi exhiberet, ejusque contra Regios Ministros libertati Ecclesiarum infestos opem invocaret, id quod præteritis etiam annis ab eodem Clero factum est, quando contra Parisiensis Parlamenti sententiam, Henrico IV. & Ludovico XIII. gloriosæ memoriæ Regibus supplicavit; intelligebat enim, juribus & libertatibus Ecclesiæ quamplurimum detrahi, imò aliquâ ratione ea deseri prodique, si, cum certa & indubia essent, pro incertis & indecisus haberi pateretur, ac cognitioni Regiorum Ministrorum submitteret, qui aliàs naturali quâdam propensione feruntur Regum jura ultra terminos proferendi, & tunc præsertim, cum non de Regis solùm, sed etiam de ipsorummet commodo & auctoritate agitur, ut in præsentis Regaliæ causa. Non ergo formalitates aliqua, quas dicunt in præsentis negotio observatas esse, Episcopis opponi possunt, quò minùs reclamare, suarumque Ecclesiarum jura sustinere debeant, præsertim cum Regijs Ministris jam solemne usûque receptum sit, ut quoties bellum Ecclesijs & earum immunitatibus fecerint, semper speciem aliquam formamque justitiæ obtenderint; quam si morari Episcopi voluissent, nunquam causa Ecclesiæ contra eos, qui opprimere eam nitebantur, defensa esset. Imò rem attentè considerantibus palàm est, hoc unum ex eorum artificijs fuisse, qui Ecclesijs Regaliam imponere moliebantur; sensim enim placidèque plures Procuratores, Prælatos & Capitula induxere, ut judicio se susterent Regij Senatûs, suæque libertatis titulos & acta producerent, ac postea reclamare volentibus opponerent; causam hanc jam examinatam decisamque in Judicio Contradictorio fuisse; prævidebant enim, nisi hisce compendijs uterentur, & aliquam justitiæ formam præferrent, nunquam ad optatum finem perventuros.

ros, & hanc ipsam justitiam specie Regis animum occuparunt, effeceruntque ut in suas partes transfiret; nec lucrari aliam rationem eum poterant, quippe æqui justique amantem; ac etiam cum de ipsius commodis agitur, earum regularum, quæ semel constitutæ sunt, observantem. Sed nec contenti in ijs, quæ ad formam modumque pertinent, Regi imponere, id multo magis quoad substantiam ipsam fecere; suggererunt enim Majestati Suæ, Regaliam jus esse Gallicæ coronæ coævum, eique necessariorum annexum, ac naturam suam universalem, ac uniforme, totumque Regnum complecti: quæ omnia planè nova dogmata sunt, recensque inducta, ac historiarum testimonijs, Oecumenici Concilij toto Regno recepti Decisionibus, novis antiquisque Regum edictis, authenticis Camera Parisiensis documentis, Parliamentorum ab aliquot jam seculis arrestis, ac denique Auctorum, qui de hoc Argumento scripsere, quique inter præcipuos Senatores Regisque Ministros numerabantur, sententijs ac doctrinæ contraria. Præterea in hoc ipso, quod nobis obijciunt, Regij Consilij judicio Prælatos & Capitula ad producendos titulos, & alia suæ exemptionis documenta compulerunt, perinde ac si privatis privilegijs ac Contractibus (quemadmodum aliam quædam Ecclesiæ Regaliæ olim subiectæ, & in Provincijs sitæ huic oneri assuetis) libertatem suam debeant, cum tamen ea potius ex natura Ecclesiasticorum Beneficiorum, non aliunde proveniat, nec proinde alio titulo aut probatione, quàm naturalis suæ possessionis indigeat. Has verò Ecclesias postquam in earum classem redegerunt, quæ particulari titulo à Regalia exemptæ sunt, continuo adjecerunt, eas nihilominus Regaliæ subiectas esse, nec defendi posse continuam & immemoriam possessionem; quippe jus Regaliæ adeo coronæ annexum esse, ut nec

L 1 2

alienari

Gallica
inducata
L III
230

alienari nec præscribi possit: qua in ratiocinatione illud ipsum supponunt, quod probari, non supponi debuit; si enim jus Regaliæ nec alienari nec præscribi potuit, ergo jus Regaliæ jam constitutum & stabilitum esse oportuit, id verò probari debuit, cùm in hoc ipso tota lis & cardo hujus quæstionis vertatur. Hæc si explicata Regi fuissent, nostrarumque Ecclesiarum jura & libertas, uti par erat, exposita, nimium haberet ille æquitatis, ut numquam pati posset libertatem & prærogativam Ecclesijs adimi, quibus à prima fundatione fruebantur, quæque alij retrò Reges intactas semper illibatasque voluerunt. Id ergo unum superest, ut Regi vid. res tota, ejusque fundamenta & rationes, uti se habent, ante oculos ponantur, nec verò aptior alius est, qui præstare id possit, quàm Eminentia Vestra; character quippe & dignitas Metropolitanæ, ac præsertim gratia, quæ apud Regiam Majestatem floret, Eminentia Vestra ante alios id præstabit, ut vid. & loqui de hac causa liberè audeat, & à Principe libenter grateque audiatur. Dignata est jam aliquoties Eminentia Vestra mihi significare, gratum sibi acceptumque fore, si cùm necessaria aliqua occurrent, non omitterem eam submonere; at verò nihil magis necessarium majorisque momenti occurret, quàm quod præsens occasio monendum offert. Libertas nostrarum Ecclesiarum, quæ immunes à Regalia constituuntur, Depositum quoddam est fidei Episcoporum commissum, nobisque obligatio incumbit integrum illud intactumque Christo Jesu supremo Ecclesiarum Pastori restituendi. Ego eâ jam ætate sum, ut reddendis villicationis meæ rationibus vicinum me sentiam, nec aliud magis conscientiam meam prægravaverit, quàm si contra officij mei debitum apertamque veritatem jura ac libertates Ecclesiæ meæ prodam.

dam. Necego sum solus, cui hæc causa tantopere cordiacuræ sit; nam Eminentiam Vestram non latet, quid plerique Episcoporum sentiant, & quàm apertè, dum occasio se offert, in hac causa loquantur. Compertum quoque mihi est, nonnullos Episcoporum scriptis protestatos esse, easque protestationes in Archivia suarum Dioceseon condidisse, ut hæc saltem ratione suarum Ecclesiarum juribus consulere. Me quod attinet, Deum enixè & ex intimo cordis precabor, ut quæ ad majorem sui nominis gloriam, Ecclesiæ utilitatem, ac Conscientiæ quietem faciunt, Eminentia Vestra inspirare dignetur; Ipsa interim dignabitur eodem, ut hæcenus, affectu & benevolentia profequi, qui interim Reverentiæ ac venerationis plenus sum, & ero semper. Alecæ 6. Junij 1676.

Eminentia Vestra

*Humilimus & Obedientissimus
Servus*

Nicolaus Episcopus Alecænsis.

Documentum XXIII.

Actus Appellationis ab Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo Alecænsi ad summum Pontificem & Sacram Apostolicam Sedem interpositæ contra Eminentissimi Cardinalis Petri de Bonzj Archiepiscopi Narbonensis Constitutionem in favorem Regalistarum editam.

12. Novemb. Anno 1677.

Anno 1677. die duodecimâ mensis Novembris in Civitate Episcopali Palatio Alecænsi coram me Regio Notario & testibus infra nominandis personaliter constitutus Illustrissimus & Reverendissimus Dominus Nicolaus Pavillon,

L I 3

villon,

allia
indicata
ca III
230

villon, Episcopus Alektenfis (ab integro jam mense morbo decumbens) postquam intellexit, famulum suum carceribus detentum esse, quem Narbonam miserat ad insinuandum actum & declarationem Appellationis, suo jussu interposita à Stephano Durand, ædium Episcopaliū Ostiario, contra ultimam Ordinationem seu Mandatum Eminentissimi Cardinalis Bonziji Archiepiscopi Narbonensis quinto currentis datam; cūque bajulus, qui præfatum Mandatum pertulerat, responsum, uti promiserat, non expectasset, imò nec tantum temporis morari sustinisset, quantum opus erat, ut id Mandatum Domino Episcopo innotesceret, & ipse lecto affixus à solis Domesticis conveniri pateretur, multoque minùs virium defectu actum Appellationis expedire posset, injunxit præfato Durando, ut ipse appellaret, quippe quem bajulus Archiepiscopi convenerat, eique Mandatum insinuaverat, promiseratque responsum præstolari. Has ergo ob causas sæpè nominatus D. Episcopus præfenti hoc actu approbat ratamque habet Appellationem à præfato Durand interpositam, declaratque famulum, qui modò carceribus detinetur, suo jussu Narbonam profectum esse, ut illic demandatam Appellationem insinuaret; & proin immeritò tam durè & inclementer acceptum esse, cū nihil aliud commiserit, quàm ut actum justitiæ à Domino suo imperatum, quique nullo modo ei culpæ imputari poterat, exequeretur. Declarat ergo præfatus D. Episcopus, à Mandato seu Constitutione D. Archiepiscopi Narbonensis quinto currentis data tam per viam nullitatis & incompetentiæ, quàm alio quovis legitimo justoque titulo ad Sacram Sedem appellare ac protestari, sicut jam tum protestatus est, & adhuc protestatur contra injustam detentionem sæpè dicti famuli sui

fui, & appellationis ab Episcopo imperatæ executoris, ut-
pote qui ex debito officij sui non potuerint impositum ap-
pellationis deferendæ Mandatum recusare. Méque Nota-
rium requisivit, ut, &c. Actum die & loco ut suprà, &c.

Nicolaus Episcopus Alecſtenſis.

Documentum XXIV.

Projectum Appellationis & Protestationis con-
tra Mandatum seu Constitutionem Eminentissimi Cardi-
nalis de Bonzj Archiepiscopi Narbonensis, quod tamen
expediri non potuit ob mortem Illustrissimi
Episcopi Alecſtenſis.

ANno 1677. Illustrissimus & Reverendissimus Dominus
Nicolaus Pavillon Episcopus Alecſtenſis coram me
Notario constitutus Eminentissimum Cardinalem Bonzj
Archiepiscopum Narbonensem, nec non Dominos Can-
delon, ejusdem Dioecesis Promotorem, & Joannem Petrum
Gaston de Foix Presbyterum alloquens dixit, se, cum pro
tuenda sacra Episcopali dignitate Constitutionem quam-
dam sub data vigesima secundæ elapsi Octobris emittere,
eâque licentiam Officialis Narbonensis, Magistri Bernardi
du Mas coercere compulsus esset (qui non sine omnium
Episcoporum gravi injuria constitutiones quinto Martij &
decimo septimo Octobris Anni 1676. à Reverendissimo &
Illustrissimo Domino Episcopo Alecſtenſi Exemptionis &
libertatis Ecclesiasticæ tuendæ gratiâ publicatas ausus esset
infirmare irritasque declarare) non potuit præfatus Do-
minus Episcopus Alecſtenſis non vehementer mirari, Emi-
nentissimum Cardinalem de Bonzj Archiepiscopum Nar-
bonen-

allia
indicata
ca III
230

bonensem non solum communem omnium Episcoporum causam noluisse amplecti (quorum iura in persona Episcopi Alectensis omnium in ea Provincia Episcoporum antiquissimi aperte violata sunt) verum etiam Officiali suo se adunxisse, ab eoque audacter peracta, edita die quinta Novembris Constitutione, sustinere aggressum esse, qua Domini Episcopi Alectensis priorem Constitutionem sacris Canonibus Regni que legibus ab Ecclesia Gallicana hactenus observatis, necnon quieti Conscientiarum ac Hierarchice Disciplinæ contrariam, & censuras in eadem Constitutione latas, irritas nullasque declarat, ac omni effectu cassas. Prohibet insuper inhihetque præfato Domino Episcopo Alectensi, ne deinceps huiusmodi Constitutiones promulget, nisi velit Canonicâ districtione puniri. Juber deinde sententiam ab Officiali suo pronuntiatam Eidem Domino Episcopo & Capitulis tam Cathedralis quam Collegiatae S. Pauli Ecclesiarum iteratò insinuari, illique sub pœna Excommunicationis ipso facto ab omnibus Canonicis aliisque Ecclesiasticis personis, quæ directè vel indirectè executionem præfatae sententiæ impedirent, incurrendæ, exactè promptèque obediri. Hæc Eminentissimi Cardinalis & Archiepiscopi Narbonensis sententia ut primùm ad notitiam pervenit sæpè dicti Domini Episcopi Alectensis, continuò ab ea appellandum duxit, prout etiam appellavit: tantoque plures dolendi causas conquerendique se habere credidit, quòd exaratis ad eundem Eminentissimum Cardinalem litteris (quarum copiae huic Appellationis actui adjunctæ sunt) rationes & causas prolixè notaverit, ob quas conscientia & obligationi suæ defuturum se credit, nisi Constitutionem suam quinto Martij anno 1676. datam in lucem emitteret, eaque canonicam & naturalem, omnisque

omnisque Regaliæ expertem Ecclesiæ Alectensis libertatem pro virili sua parte sustineret, & tamen præfatus Dominus Cardinalis ne dignatus quidem ad ea respondere, quæ ab Alectensi Episcopo proposita fuerant, eumque, siqua in re à vero aberrasset, præmonere, contra omnes æqui honestique regulas, Constitutionem suam non vulgandam tantum, sed etiam typis imprimendam curavit, ut vid. tantò spectabilius characterem ac dignitatem Episcopalem fœderet, cum id potius præstare debuisset, ut Officialis sui temeritatem coerceret, ac injuriam reparandam curaret, quam in persona Alectensis Episcopi toti Episcopali Collegio audacter inuisset. Hæc sunt, quæ præfatum Episcopum Alectensem impellunt, ut ad rationes respondeat, quæ in Constitutione seu Mandato Narbonensi continentur, illibatâ tamen integrâque reverentiâ sacra Purpuræ debitâ.

Primò ergo allegatur, sententiam à Domino de Mas pronuntiatam legitimæ potestati inniti; eum quippe cum sit Domini Archiepiscopi Narbonensis Vicarius Generalis & Officialis, ejusque auctoritate & potestate fungatur, potuisse omnia, quæ idem D. Archiepiscopus poterat; nam ex juriis quoque dispositione Judicis delegati & delegantis eandem esse jurisdictionem & potestatem. Ad quod confirmandum sæpè dictus Dominus Archiepiscopus multas congerit Jurium auctoritates, quæ Delegatis favere videntur, additque: *Olim nunc Presbyteros Comitibus Generalibus, nunc Diaconos præsedisse, idque non tam propriâ, quàm aliorum auctoritate, quorum vid. personam sustinebant; sua quoque in Comitibus suffragia contulisse, quibus Episcopos, Archiepiscopos & Patriarchas damnabant.* Cæterum, omnia hæc argumenta & auctoritates, quæ Domino Archiepiscopo congerere placuit, planè inutilia sunt, nulliusque momenti,

M m

arque

allia
indicata
ca III
275

atque in alienum sensum detorta, idque multis ex causis. Nam *primò* pro fundamento id supponunt, quod apertè falsum est; neque enim Officialis est Judex propriè delegatus, sed ordinarius, & ordinariâ fungens jurisdictione, æquè ac alij ejusdem D. Archiepiscopi Judices, & ita quidquid de Judicibus delegatis dicitur, nullo modo aptari potest præsentì argumento. *Secundò*. Quamvis negari haud possit, causas Episcoporum aliquando à Presbyteris & Diaconis judicatas esse, idque auctoritate Antistitum, à quibus delegati erant; nunquam tamen exemplum ostendi potuit, id à solis Presbyteris & Diaconis factum esse, sed semper unà cum alijs Episcopis, ita ut semper verum sit, causas Episcoporum ab alijs & competenti numero Episcopis judicatas esse. Casus ergo, de quo in præsentì agimus, toto coelo ab eò differt, qui à Domino Archiepiscopo nobis opponitur. Quippe unicus & solus Presbyter est, qui nulli alteri Episcopo junctus ausus est auctoritatem sibi sumere Episcopum judicandi, ejusque Constitutiones irritas nullasque declarandi, id quod nullo antiquitatis exemplo purgari unquam poterit. *Tertiò*. Si principia & rationes Domini Archiepiscopi aliquid convincerent, sequeretur in causis, quæ personas etiam Episcoporum eorumque depositiones spectant, posse ab aliquot Diaconis, quos Episcopi delegassent, Episcopos judicari, quamvis interim nullus Episcoporum aut Archiepiscoporum dignaretur eas causas cognoscere; quo nihil potest dignitate Episcopali indignius dici, magis que Sacris Canonibus adversum. Hæc omnia satis superque ostendunt, quàm vana sint nullòque fundamento nixa, quæ ab Officiali Narbonensi pratextuntur, & hæc sola sufficerent stabiliendis Episcoporum juribus. Verùm ut hæc ipsa certissima reddantur, ut quæ nullâ tergiversatione

versatione negari possint, ad principium reducemus, quo
 in Ecclesiastica Disciplina nullum certius firmiusque. Illud
 verò est: quòd jus ab antiquis Canonibus inductum aboleri
 destruique non potest, nisi auctoritate, quæ, aut major aut par
 sit Concilijus jus illud constituentibus, aut saltem legitimam
 consuetudine & possessione. ob quam illud jus præscrip-
 tum, eique à partibus voluntariè renuntiatum esse dici
 possit. Jam verò certum est, antiquos Canones statuisse,
 ut causæ Episcoporum à Metropolitano, Conciliove Pro-
 vinciali, non verò à Sacris Canonibus judicarentur. Qua-
 rimus ergo, quis hunc morem à Sacris Canonibus indu-
 ctum abrogaverit? Aut forsàn Concilium aliquod Oecu-
 menicum ostendi potest, quod aliam judicandi formam
 præscripserit, & Episcopos sententiæ ac judicio Officialium
 submitterit? Planè si D. Archiepiscopus Narbonensis hu-
 jusmodi aliquas auctoritates causæ suæ fulciendæ habuisset,
 omnino haud dissimulasset; cum ergo nullas alleget, con-
 stat id non oblivioni, sed indigentia adscribendum esse.
 Multò minùs dici potest consensisse Episcopos, ut hoc jure à
 Canonibus stabilito privarentur, cum potiùs auctoritates à
 Domino Archiepiscopo allegatæ contrarium probent;
 Ipse enim faterur, Suffraganeos Diocesis Narbonensis con-
 tendisse, non posse Officialem Archiepiscopalem de Epi-
 scoporum Constitutionibus judicare, imò totum Clerum
 Gallicanum super hoc puncto suas querelas Regi obrulisse.
 Nec etiam dici potest, Officiales in pacifica hujus juris pos-
 sessione esse, illudque beneficio longævæ consuetudinis
 præscripsisse: cum è contrario potiùs, quoties hoc jure uti
 voluerunt, Parliamentorum Arrestis comprehensi sint,
 hujusmodi appellationes abusùs damnantium; quantò er-
 go minùs permisissent non judicari tantùm, sed etiam con-

M m 2 demnari

Gallicana
 indicata
 Ca III
 275

demnari Episcopos non citatos inauditósque? Celebreeft Arrestum, præsertim de anno 1577. in favorem Carnotensis & Melitensis Episcoporum, à Citatione Senonensis Officialis tamquam ab abusu appellantium; edixitque Curia, Officialem potestate suâ abusum esse; citationem verò ipsam irritam nullámque declaravit, decrevitque, ne Suffraganei Episcopi juxta Sacrorum Canonum dispositionem in ijs, quæ ad disciplinam correctionémque Ecclesiasticam pertinent, coram Vicarijs Generalibus, sed solum & immediatè coram Archiepiscopo respondere, eique obedire teneantur. Reperiuntur apud du Luc in Collectione Arrestorum, quæ in publicum edidit, duo alia & antiquiora Arresta, de annis vid. 1550. & 1553. in favorem Nivernensis & Tricastensis Episcoporum, qui cum ab Officiali Senonensi citati essent, Parlamentum pronuntiavit, hujusmodi citationes nullas & abusivas esse, additque præfatus du Luc hæc verba digna memoratu: *Potest quidem Archiepiscopus Provincialis Episcopum in jus ad se vocari jubere, in eumque iudicare; sed neque per Juridicum, quem Officialem appellant, neque per Vicarium quacumque præditum potestate. Qui ergo? Sane per semetipsum & alios Provinciales Episcopos, quos in Concilio adhibere habet necesse; cujus contrarium cum Senonensis Archiepiscopus in Nivernensem & Trecentem Episcopos usurpasset, & in abusum causati provocassent, de forensi pralio superiores evaserunt.*

Hæc verò à præfato Auctore insinuata jurisprudentia adeò certa & indubia est, ut inauditum sit, careátque exemplo, fuisse Metropolitanum aliquem, qui paria ausus fuerit Narbonensi Officiali, quem proinde coerceri efficaciter oportet. Præsertim cum ne quidem ipsi Domino Archiepiscopo potestas fuerit, ut de Constitutione Domini Episcopi Alektenis solus judicaret, eaque ratione & modo, quem

quem ejus Officialis sibi usurpavit, idque non solum ex rationibus ab Illustrissimo Domino Episcopo Apamiensi insinuatis (quia vid. id sine cognitione causæ factum, nec partibus, quarum intererat, vocatis, id quod planè Ecclesiæ Sacrorumque Canonum spiritui contrarium est, ut viderelicet apud S. Gregorium Magnum *lib. 7. epist. 62.* Apud Adrianum in Capitularibus *capite 22. & 26.* In Concilio Aquisgranensi *anno 816. lib. 1. cap. 35.*) Verùm etiam ex eo capite, quòd licet Archiepiscopus Metropolitanus sit omnium suorum Suffraganeorum superior, non ideò tamen judicare de illorum causis potest, nisi in casibus speciatim à Jure permisis; & tunc quoque non solus, sed tantùm in Synodo Provinciali, sic enim in Antiocheno *anno 341. cap. 14.* & Constantinopolitano Concilijs *anno 382.* & in Capitularibus *capite 29.* apertè statuitur.

Conqueritur quidem Dominus Archiepiscopus Narbonensis, nolle Dominum Episcopum Alecensem Appellationes tamquam ab abusu in Diocesi sua tolerare. Ceterùm hæc ipsa criminatio abundè ostendit, non satis de moribus Episcopi Alecensis, ejusque agendi ratione, Domino Archiepiscopo constare. Enimverò ejusmodi Appellationes semper ille admisit, & tunc solum rejecit, quando dolo malo ac justitiæ eludendæ adhibebantur, & quando omnes simul Episcopi contra illas declamabant; tunc enim omnium Episcoporum querelis suas quoq; sociavit, & illæ à Parliamentis Regiòque Senatu pro justis acceptæ sunt.

Minus etiam præfatum Episcopum Alecensem morari debet, quod sæpe memoratus Dominus Archiepiscopus in defensionem Officialis sui allegat, cum vid. cum dixisset Constitutionem Domini Episcopi Alecensis *Legibus Regni Gallici adversari*, continuò adjecisse: *Quæ in Ecclesiæ Gallicana*

allia
indicata
Ca III
230

Galliana haecenus observata sunt, ut vid. innueret, se de illis tantum legibus loqui, quae ab Ecclesia receptae observataeque de prophanis & politicis in Ecclesiasticas transferunt. Caeterum intelligi haud potest de quibus Legibus Officialis loquatur, & quanam illae Ecclesiasticae & Politicae leges sint, quas ab Episcopo Alecensi violatas esse conqueritur. Videri poterat de Regia loqui Declaratione, quae in favorem Regiae conscripta & prodita est; sed cum constet eam ab Ecclesia receptam non esse, idque non lateat Dominum Archiepiscopum, qui verba Officialis in alium sensum detorquet, & ea intelligenda esse dicit de nescio qua lege, Episcopis prohibente, ne in causis, de quibus Judices competentes jam aliam judicaverunt, quidquam disponant decernantque, sed supplicare tantum ijs liceat. Sed ad hoc prompta est responsio, vid. nullam esse aut Regiam aut Ecclesiasticam legem, quae prohibeat Episcopis, quò minus Personis Ecclesiasticis, & manifestis Concilij Oecumenici violatoribus Excommunicationem à Concilio indictam denuntient, quod solum & unicum est, quod Domino Episcopo Alecensi imputari potest, & ne ad hoc quidem progressus est, nisi ad Convantum Cleri Generalem, ipsumque Dominum Archiepiscopum Narbonensem datis prius litteris, quibus rogabantur, ut super hac causa Regiam Majestatem convenirent; quod cum impetrare à Clero non potuisset, ipsemet litteras ad Regem exaravit, exposuitque rationes, quibus obstrictum se credidit, ut ijs, qui Beneficia suae Diocesis Regiae obtentu adepti erant, sese opponeret. Quae omnia clarè ostendunt, Episcopo Alecensi semper curae fuisse, ut in hoc negotio omnes partes reverentiae expleret Principi suo debitae; & quae coercendis Regalisticis haecenus fecit, à sola necessitate debitoque officij sui fluxisse.

Illud

Illud quoque nullo fundamento nititur, quod addunt, *Regalia negotium fuisse à Judicibus competentibus jam judicatum decisumque.* Cùm enim Regalia ex juribus spiritualibus constet, quale est jus Beneficia conferendi, certum est, non potuisse nisi duobus modis Regibus acquiri, aut expresso vid. Ecclesiæ privilegio, in Oecumenico Concilio illis concesso, aut perpetuâ & immemoriali possessione, ex qua Ecclesiæ consensus præsumi possit. Jam verò certissimum est, nec legem ullam Ecclesiasticam, nec legitimam possessionem ostendi posse, ob quæ in Provincia Septimaniæ hoc jus sibi Princeps vindicare possit. Quid ergo in negotio hujus naturæ Regia Declaratio operetur? Nec enim ea Declaratio dici potest esse lex Ecclesiastica, nec etiam esse probatio legitimæ Possessionis; imò ex ea potius convincitur, nullam hæctenus Possessionem penès Regem fuisse; nam hæc Declaratio eò unicè pertinet, ut Regem in possessionem juris inducat, quam hæctenus non habuit. Nullum ergo alium effectum ea Declaratio habet, quàm ut sit argumentum Regiæ voluntatis; at verò innata Regi pietas & justitia nunquam permiserint, ut is suas voluntates pro Ecclesiasticis Legibus, se verò in causis spiritualibus pro Judice competenti haberi velit. Ad solam ergo Ecclesiam spectat de jure & privilegio cognoscere, quod sola dare potuit; nec umquam salvâ veritate dici poterit, hanc causam à competenti Judice decisam esse, quandiu à solo profano Tribunali sententia fluxerit, Ecclesiastico tacente.

Neque illud verum est, agnovisse in hac causâ Clerum Gallicanum Regij Senatûs jurisdictionem; id enim falsum est, si loquamur de universali ea quæstione, vid. *An Jus Regaliæ illimitatè ad Regem pertineat?* Solùm enim particulares

Gallica
inducata
Ca III
279

ticulares privataeque controversiae, inter Regalistas vid. ex una, & legitimè ab Ordinarijs provisos ex altera partibus, coram Senatu Regio agitatae sunt; & in Parliamentis advocatae, juxta Henrici IV. & Ludovici XIII. Edicta, quae contra sententiam Parlamenti anno 1608. ad Cleri Gallicani preces impetratae sunt, id quod Dominus Episcopus Alectensis litteris ad Dominum Archiepiscopum Narbonensem die 6. Junij Anno 1676. exaratis prolixè ostendit.

Nec etiam aliquid probat, quod idem D. Archiepiscopus Narbonensis adjungit de potestate Officialis, aut Vicarij Generalis admittendi Ecclesiasticos (qui se in Curia Romana provisos esse asserunt) ab Episcopo rejectos, quo exemplo conatur ostendere, etiam ab Officiali suo potuisse Constitutionem Episcopi Alectensis damnari, Episcopo non citato. Ceterùm nemo non videt, quantum inter utrumque casum discriminis intercedat; præter enim illa, quae in simili causa ab Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo Apamiensi notata sunt, ea etiam substantialis omnino differentia accedit, quòd, cum Officialis, seu Vicarius Generalis ratas habet provisiones in Curia Romana factas, quamvis ab Episcopo rejectas, non de Potestate, quam circa hujusmodi provisiones Pontifex habet, judicium sibi sumit, sed tantùm de provisi qualitibus personalibus; quo fit, ut hujusmodi Vicarij sententia nec legis vim habeat, nec ullum Pontificiae potestati præjudicium pariat. Secus foret, si non tam de qualitibus personalibus, quam de ipso jure conferendis moveretur, tunc enim quàm maximè referret Ecclesiae, ne hoc jus ab ijs, qui illud non habent, usurpari permetteret; sicque hæc causa propriè ad Ecclesiam pertineret, cujus defensor legitimus & naturalis Episcopus est; non ergo judicari de illa causa potuit.

Episco-

Episcopo non audito : planè res nova & mira est , potuisse
 Officialem Narbonensem sibi persuadere , coram tribu-
 nali suo velut Judicis competentis non disceptari tantum ,
 sed decidi etiam debuisse , an tota Narbonensis Provincia
 Regaliæ (de qua omnibus retrò annis exempta fuerat)
 subjaceret ? idque ne vocatis quidem auditisque Episcopis ,
 quorum utique intererat , ne in novam servitutem illæ Ec-
 clesiæ raperentur . Si ergo hanc novam miramque formam
 judicandi admittamus , quoscunque deinceps violandi Ec-
 clesiastica jura cupido incesserit , id tantum curabunt , ut
 primò Religionem Principis circumveniant : deinde ut
 Officiales Episcoporum lucrentur , eosque suarum volun-
 tatum executores faciant ; isti verò omnes Episcopos , qui
 injustis eorum conatibus obsistent , tamquam qui leges in
 Regno Gallico stabilitas , & ab Ecclesia receptas violassent ,
 postulabunt . Sed mihi animus non est , perniciosos omnes
 effectus , nec minùs Ecclesiasticæ Disciplinæ , quàm Reli-
 gioni ipsi fatales recensere , qui ex hac agendi ratione pro-
 cul dubio provenient . Ob has igitur aliasque hujus generis
 rationes suo loco & tempore producendas præfatus Domi-
 nus Episcopus Alectensis declarat , notumque facit Emi-
 nentissimo Domino Cardinali & Archiepiscopo Narbo-
 nensi , nec non suprà nominatis Domino Promotori , &
 Joanni Petro Gaston de Foix , se in appellatione persistere
 jam semel ad Sanctissimum Dominum nostrum INNOCEN-
 TIUM XI. Sedemque Apostolicam à dicta Eminentissimi
 Cardinalis & Archiepiscopi Ordinatione interposita , ac
 in optima forma protestatur , quidquid in præjudicium
 præfatæ appellationis fieri aut attentari contigerit , nullum
 irritumque fore (quippe juxta Canonicas Regulas , pen-
 dente appellatione nihil fieri , aut innovari oportet) suaf-
 que

N n

que

Gallica
 indicata
 Ca III
 230

que Constitutiones 5. Martij & 17. Octobris anno 1676. datas executioni interim dandas esse, donec à sua Sanctitate & Sacra Apostolica Sede aliter disponatur.

Documentum XXV.

Tertia epistola Illustrissimi & Reverendissimi
Episcopi Alectensis ad INNOCENTIUM XI.
Summum Pontificem.

IN hac confectæ ætatis & affectionis paralytica sinistram corporis partem occupantis invalescente ægritudine, ætissimam meam cum Apostolica Sede communionem, & singularem erga Pontificatum Sanctitatis Vestre reverentiam & devotionem hoc monumento testatam vultis simul & extrema Ecclesiæ mihi commissæ amoris officia exhibere satagens, ad auctoritatem & tutelam Vestram, quâ maximè modò indiget, confugio. Nativam illius & perpetuam à Regaliæ jure immunitatem, quæ illi cum tota Provincia Ecclesiastica Narbonensi, & alijs quibusdam communis est, juxta Concilij generalis Lugdunensis Constitutionem pro parte mea hucusque tuus sum. Ac eam novo & insolito Regaliæ juri post discessum meum jam instantem penitus subjectum iri prospicio, nisi intercessione summæ Vestre Auctoritatis apud Christianissimum Regem ab ejusmodi jugo vindicetur. Quare hoc unum rostat, Beatissime Pater, ut ipsam in eadem libertate & immunitate, cum qua quadraginta abhinc annis eam suscepi, Beatitudini Vestre custodiendam commendem. Est & aliud grave mihi, Beatissime Pater, quippe quòd meæ cum Apostolica Sede communioni umbram aliquam offundere

fundere videatur, censura scilicet à Romanis Inquisitoribus Rituali libro, qui à me ad usum nostræ Diœcesis editus est, iusta. Libri illius à plurimis licet fratribus Coepiscopis solemnè approbatione laudati novum examen subire non detrecto: imò peropto, si modo Sanctitas Vestra per se pro Sua benignitate oculos & animum advertere dignata fuerit. Quidquid in eo emendandum pro Sua sapientia duxerit, hoc pro reverentia mea emendandum duco. At pristinum Inquisitorum iudicium, acerbum nimis & injuriosum eò magis deprecor, quò pleraque Ethicæ Christianæ dogmata, tanquam sub Generali Ritualis nostri censura damnata, à viris illustribus, qui supra populum, juxta Prophetam, dominantur, passim traduci doleo. Hanc labem à me, hanc à sanctissimis dogmatibus fraudem & calumniam ut amoliatur Sanctitas Vestra, ultimùm obsecro & supplico. Itaque votorum tum hujus, tum superioris Epistolæ summâ in sinu Sanctitatis Vestræ repositâ, mortem expecto, Apostolicâ Vestrâ benedictione jam mihi concessâ munitus, & necessario maximè precum Vestrarum præsidio apud summum Judicem adjuvandus.

Alecti die 25. Octobris Anno 1677.

BEATISSIME PATER,

Sanctitatis Vestræ

*Humillimus & obsequentissimus Filius
& Servus*

Nicolaus Episcopus Alectensis.

N n 2.

Docu-

allia
ndicata
ca III
23

Documentum XXVI.

Epistola Eminentissimi Cardinalis Cibo ad Reverendissimum Episcopum Apamiensem.

Data 8. Decembris, Anno 1677.

Illustrissime & Reverendissime Domine.

ACcepi unà cum humanissimis litteris tuis, instrumentum appellationis interpositæ à Sententia Archiepiscopi Tholosani: in quo Sanctitas Sua non permittet, ut à paterna sua ergate, & Apamiensem Ecclesiam charitate quicquam diù desideres, sicuti, occasione se dante, certius cognoscas. Tibi Illustrissime & Reverendissime Domine, læta factaque omnia à Deo auguror. Romæ, die 8. Decembris Anno 1677.

Illustrissime & R. D.

servitor

A. Cardinalis Cibo.

Documentum XXVII.

Secunda epistola Reverendissimi Episcopi Apamiensis ad Regem Christianissimum.

20. Januarij Anno 1678.

ACcepi quàm maximâ potui veneratione Arrestum Consilij 28. elapsi Novembris latum, quo Majestas Vestra injungit mihi, ut intra duos menses Sacramentum fidelitatis in acta publica referri faciam, admittamque de quibusdam Canonicatibus alijsque Beneficijs Regularibus Ecclesiæ Apamiensis, titulo Regaliæ provisos, idque sub poena privationis omnium fructuum & proventuum temporalium. Patiatur Majestas Vestra humillimas preces meas, quas vid. necessitas hujus causæ expressit, Sibi deferri, quâ-

qua

que tantò confidentiùs spero auditum iri, quòd ab Episcopo, & in causa Ecclesiæ prolatis; cùm aliàs semper magnorum Principum fuerit, etiam in negotijs merè temporalibus querelas subditorum gemitùsque excipere. Enimverò si liceret ante oculos Majestatis Vestræ cor meum intimafque cogitationes expromere, videret Ipsa id, quod animum meum perstringit, non esse metum proventus temporales amittendi; cùm enim in sacris Canonibus didicerim, Ecclesiasticos fructus esse bona Deo consecrata, nihil aliud ex ijs reservatum mihi volui, quàm curam administrationemque mei Oeconomi; sique meam Personam ac particulare commodum quod attinet, quidquid Divina Providentia permisit, pacatissimè feram. Id solum à Majestate Vestra petere mihi liceat, ut si quidem alicuius me culpæ reum pœnâque dignum crediderit, dignetur eâ tantùm fructuum parte multare, quæ sustentandæ Personæ ac necessitati meæ parcè adhibetur, nec enim me pudebit Fidelium pietatem ac eleemosynas implorare; tantùm ne hâc pœnâ & calamitate meâ quamplures alij ac innocentes involvantur. Cogor enim Majestati Vestræ significare proventus illos, qui ex Consilij sententia subducti mihi sunt, ad alenda duo seminaria, in quibus Clerici animarum salutis ac curæ additi, magnòque numero sustentantur, ad fabricandam ædem Cathedralè hæreticorum furore planè destructam, ad reparandas ornandâsque reliquas Diocesis Ecclesias, ad alendos tegendòsque pauperes, qui plurimi sunt, & qui hoc subsidio destituti in extremam necessitatem adigentur, & denique ad exolvendum æs alienum, quod ut omnibus hisce expensis par essem, contrahere necessariò debui. Quod ergo ante hæc omnia animum meum intimè ferit, illud est, me licèt ardentissimo desiderio fe-

allia
indicata
cum
230

rar nihil agendi, quod Majestatem Vestram vel levissimè offendat, non posse salvâ, quam Deo ejusque Sponsæ debeo, fidelitate, Arresto mihi nuper significato obtemperare. Neque enim, nisi anathemata à sacris Concilijs vibrata experiri velim, cooperari, imò ne consentire quidem possum, ut Ecclesia juribus spoliatur fidei meæ commissis. Inter ea verò jura unum è præcipuis maximèque spiritualibus est libertas conferendi Beneficia Ecclesiastica, quam libertatem Regalia omnino demolitur: hæc verò in quamplurimis Regni Gallici Provincijs numquam locum habuit, id quod ex Ediçtis Galliæ Regum, Majestatis Vestræ Prædecessorum, & Parliamentorum, & Cameræ Parisiensis Protocolis, & ex doctrina Auctorum, qui ante Arrestum Parlamenti Parisiensis de anno 1608. de hoc argumento scripsere, & quorum aliqui in præfata Camera Computorum publicis officijs fungebantur, manifestè probari potest. Philippus Probus, vir insignis probatæque doctrinæ, & cui Regalia odio esse non poterat (nam Regaliæ titulo in Ecclesia huic servituti obnoxia Beneficium obrinuerat) non contentus Ecclesias in genere designâsse Regaliæ immunes, Episcopatus quoque in particulari enumerat, exemptos liberósque, & præsertim Tholosanæ Provinciæ, quorum primum hunc Apamiensem constituit.

Enimverò non potest hoc jus Regaliæ ad Majestatem Vestram pertinere, nisi uno ex sequentibus titulis, vid. aut præcisè, *Jure Regio*: aut titulo *Universalis omnium Ecclesiarum Fundatoris*: aut beneficio *Possessionis, memoriam hominum excedentis*: aut denique *Ecclesiæ Privilegio*.

Qui conati sunt persuadere Majestati Vestræ, jus Regaliæ totâ Galliâ extendi, id principium assumpserunt, ut dicerent, Regaliam jus esse Coronæ annexum, ideóque inaliena-

inalienabile & impræscriptibile ; quo fundamento nixi adjecerunt, quemadmodum Regium Diadema rotundum est, eaque figura designat, Coronam Regiam complecti omnia ; sic quoque Regaliam ad omnes Regni Ecclesias proferri, nullâ exceptâ. Sed permittat Majestas Vestra, ut liberè dicam, nihil cogitari posse hâc Maximâ inanius, minisque fundatum. Quî enim fieri potest, ut jus Beneficia Ecclesiastica conferendi, quod spirituale omnino est, à Regia Potestate & Corona dependeat? Planè nihil aliud hoc est, quàm spirituales ac temporales confundere potestatem, Ecclesiarum ac Principum jura commiscere: & verò si hoc tantisque momenti jus adeò Regiæ Dignitati adjunctum est, quî fieri potest, ut Ministri Regum Majestatis Vestræ Prædecessorum tot sæculorum decursu illud ignoraverint? an verò aut negligebant, aut nesciebant, quid Regibus deberetur? & ipsum Parisiense Parlamentum, si hanc Maximam veritati consentaneam esse credidisset, num auctum aliquando esset (quod tamen aliquoties fecit) Regibus hanc possessionem probandi imponere, cum de nonnullis Ecclesijs controversia moveretur? Sed nec solùm hoc Galliæ Regum esset privilegium, sed omnium omnino coronam gestantium, qui eodem jure eadèmq; ratione Regaliam, quâ latè dominantur, vendicare sibi possent; ideo Lugdunense Concilium, cum titulos recenset, ob quos permitti Regalia possit, solius foundationis, & antiquæ Possessionis mentionem facit.

Alij ergo, qui fallacis hujus Maximæ inanitatem cernunt, diffiduntque tam fragili fundamento, ad alia se vertunt, & Majestati Vestræ tanquam omnium Regni Ecclesiarum Fundatori Regaliam attribuunt. Cæterùm si Majestas Vestra observare dignata fuerit, Ecclesiæ Apamiensis pro-

Gallia
indicata
ca III
230

proventus in folis verisque Decimis (quas Deus sibi reservavit, & quarum dispensationem Ecclesiae Ministris reliquit) consistere, Ipsamet facile concluder, non fuisse Ecclesiam Apamensem à Regibus Eius Majoribus dotatam. Quod verò supra Decimas est, tam parvi est momenti, ut non credam tam modicæ rei intuitu voluisse Reges hujus Ecclesiae fundatores appellari. Quamquam, etsi demus Fundatores appellandos esse, quis nescit, solam Dotationem, si Privilegium Ecclesiae absit, non sufficere, ut quis possit Beneficia Ecclesiastica conferre, ac Ministros Ecclesijs constituere?

Possessionem quod attinet, certissimum est, numquam hoc jus à Majestate Vestra in Apamiensi Ecclesia exercitum esse, nec ullum exemplum ostendi poterit.

Denique tantùm abest, Ecclesiam hoc jus extendendæ Regaliæ Principibus concessisse, ut potius se illis enixè opposuerit, tunc vid. cùm in Concilio Lugdunensi statuit, ne Regalia ad loca extenderetur, in quibus recepta hæctenus non fuerat: & quamvis Clerus Gallicanus sæpè Majestatis Vestræ protectionem imploravit adversus eorum molitiones, qui contra antiquam nativamque Ecclesiarum libertatem Regaliam inducere conabantur, non ideo tamen libertati ac juribus suis renuntiare volebant, imò ne Convencus quidem Cleri Generales, quantumvis maxime vellent, præstare id poterant, tum quia Concilio Oecumenico à quatuor jam sæculis in Gallijs recepto derogare non poterant; tum etiam quia in causa communi, & quando agitur de jure & præjudicio singulorum, ex regulis utroque jure receptis oportet singulos, quorum interest, consentire. Jam verò constat, neque me, neque aliquem meorum Prædecessorum consensisse, aut Procuratoribus, aut Deputatis

tatis ad Conventus Generales missis mandatum in hac causa transgendi dedisse. Neque etiam credidi, me Declarationibus à Majestate Vestra in hac causa editis posse acquiescere; multòque minùs earum executionem pollicitus sum, nec umquam adduci passus, ut juramentum fidelitatis in acta publica referri permitterem, quod argumentum erat admittæ servitutis. Non ergo intelligere possum, quâ veritate dicatur, universalem Regaliæ causam fuisse in Contradictorio judicio, plenâque cognitione judicatam. Sed præsertim particulares pro Apamiensi Ecclesia rationes sunt, ob quas Regaliæ subdi non potest; cum enim & Alexandro VII. Pontifici Maximo, & Majestati Vestræ placuerit Pontificijs Regiisq; Diplomatum vitam Regularem, ac bonorum communionem juxta Regulam S. Augustini in hac Ecclesia stabilire, idque etiam quamplurimis Arrestis in Parisiensi Parlamento, ac Judicijs Contradictorijs confirmatum fuerit, admittæ semel Regaliæ necessariò consequitur, fructum operis tam pji, & ex quo in publicum bonum tantum emolumentum ac adificationis processit, planè corruptum iri, cum illi, qui titulo Regaliæ Beneficia occupavere, numquam persuadendi sint, ut se exacto Tyrocinio, & ex sententia Episcopi submittant. Multo minùs excludi se à sacra Professione, si inhabiles reperiantur, patientur, quod unum omnem viam disciplinæ solidæque pietati occludet. Sed nec illud sperare ab ijs licet, ut vid. privatis se facultatibus abdicent, vivantque in communi, & rationes Episcopo reddant, utq; Priori Claustrali se subdant, quæ tamen adeò necessaria sunt, ut Paupertatis & Obedientiæ vota in Ecclesia Apamiensi hætenus inviolabiliter observata, & Arrestis etiam Majestatis Vestræ munita consistere sine illis haud possint.

Oo

Imò

allia
ndicata
ca III
230

Imò hujusmodi, ut vocant, Regalistsæ illis potius alimenta vitæ necessãria subducent, qui bonã fide titulòque Canonico subnixi solemnem in hac Ecclesia Professionem emisissent, sèque insuper juxta perpetuam & antiquissimam hujus loci consuetudinem voto stabilitatis obstrinxerunt; nunc verò & domicilio exclusi, ubi votorum suorum observantiam expleant, & alimentis privati, quibus sustententur, contra jus & fas, magnòque cum animarum suarum discrimine, parique scandalo Religionis vagari cogentur.

Hæc sunt quæ Majestati Vestræ necessariò indicanda credidi, & quorum pondus ac solidam veritatem si ipsa dignata fuerit secum expendere, tantum mihi de Majestatis Vestræ justitia polliceor, ut omnino credam, non solum approbaturam, quæ in hac causa hæcenus à me gesta sunt, verùm etiam tamquam muneri ac ministerio meo fideliter explendo necessãria vehementer commendaturam, Suãque Regiã auctoritate pondus ac vires addituram. Et quamvis videri possim solus ego hanc causam ab alijs desertam sustinere, placeat Majestati Vestræ persuasissimum habere, quotquot istarum rerum noticiam honestique curam aliquam habent, nec privatis commodis tanguntur, omnes ferè in hoc convenire, ut fateantur justissimam à me causam foveri, & inter illos ipsos, qui Majestatis Vestræ Declarationibus & Edictis detulère, alij aut jurium suorum ignorantia, aut nimio studio gratificandi Majestati Vestræ decepti sunt. Nec desunt, quos pudet pœnitè que admitti. Illi verò, qui licet timidè anxieque mihi persuadere conati sunt, ut contra Concilij Lugdunensis Decreta Majestati Vestræ obtemperarem, nullam aliam rationem adducebant permovendo mihi, quàm metum majoris mali, perinde

inde ac si Regia Majestatis Vestrae potestas veritati ac justitiae opprimendis serviret, cum potius sperare debuissent, nunquam permissuram esse Majestatem Vestram jura Ecclesiae violari, si modò illi ausi essent Ecclesiarum causam suscipere, tantùmque fiduciae habuissent, quantum Majestas Vestra aequitatis.

Ceterùm eos quod atinet, qui Regaliam toto Regno extendere voluerunt, primum est cogitare, non aliam ob causam aggressos esse hoc jus Regium ultra antiquos legitimosque terminos proferre, quàm ut Principis favorem compararent, aut auferrent, aut etiam in distribuendis Beneficijs, quae ad Majestatis Vestrae Collationem pertinent, majori auctoritate fungerentur.

Quidquid istorum sit, ego interim non omitto lacrymis precibusque Deum Majestati Vestrae propitium reddere, utque in Sacram ejus Personam ac Regna suarum gratiarum thesauros abundè profundat, enixè postulare, & praesertim ne umquam permittat jura Ecclesiae ab eo violari, qui se primogenitum Ecclesiae Filium, ac praecipuum Protectorem gloriatur; id enim si fieret, nontantum apud posteros laboraret Majestatis Vestrae gloria, verùm etiam magna aliqua calamitas ejus Regnis à DEO forsitan immineret; id quod ne fiat, ex intimo cordis mei enixèque postulo, quippe qui primas fidelitatis & reverentiae in Majestatem Vestram partes mihi vendico.

Apamijs 20. Januarij 1678.

*Humillimus & Obedientissimus ac Fidelissimus
Servus & Subjectus*

Franciscus Episcopus Apamiensis.

O o 2

Docu-

Documentum XXVIII.

Ejusdem Reverendissimi & Illustrissimi Episcopi Apamiensis ad Magnum Gallia Cancellarium epistola.

1. Februarii. Anno 1678.

Lætatus vehementer sum, cum ex litteris, quas ad me laxare dignati estis, intellexi, quanto semper in proelio apud vos fuerit Reverendissimus Alectensis Episcopus gloriosæ memoriæ, sed multum huic animi mei gaudio decessit, quando ad querelas perveni, quas illius causæ subjungitis, perinde ac si improbaretis, quæ in causâ Regaliæ ab eo peracta sunt. Persuasum equidem habeo, voluisse Vos non tam memoriam cinerisque magni illius Servi Dei criminari, quam quid in simili causâ mihi agendum esset, amicè commonere. Id verò necessitate me obstringit causas Vobis rationesque aperiendi, quæ me, ut hanc ipsam causam amplecterer, efficaciter compulere.

Fateor enim verò, nihil æquè mihi gratum optatumque eventurum, quam ut salvâ conscientia acquiescere in hac causâ possem Regiæ voluntati, id quod etiam litteris ad Majestatem Suam datis, commendatisque Domino de Cîteauneuff liberè professus sum: nihil enim præter metum offendendi Dei morari me potest, ut non in omnibus, pleneque Regi obtemperem, præsertim cum ingenuè fateri oporteat, Eum, à quo tempore Regni Gallici habenas moderatur, tam multis magnisque incrementis Catholicam Religionem extulisse, ut non Episcopos tantum, sed omnes etiam Sibi Christianos devinxerit, nec quempiam sanguinis etiam vitæque pœnitere debeat, si profundi illam pro gloria

gloria tanti Principis oporteat. Non ideò tamen permiffum nobis est, gratitudinem noſtram in Principem adeò bene meritum ceſſione ejus juris teſtari, quod Eccleſia in Concilio Lugdunenſi collecta omni ratione cuſtodiendum fidei noſtræ commiſit; non ergo poteſtatis noſtræ, ſed alterius Oecumenici Concilij fuerit. Beneficia, quæ Eccleſia à Rege accepit, privilegio remunerari Regaliæ extendendæ in loca hujus oneris hæcenus immunia, qualia ſunt noſtræ Provinciæ Diœceſes.

Quod ſi vobis placuerit Regaliæ naturam attentius expendere, fatebimini, eam, ſi extra terminos proferatur antiquæ conſuetudinis, & in ſeiſa pernicioſam eſſe, & Eccleſiæ Regumque legibus interdictam, & denique quamplurimis maximisq; incommodis obnoxiam.

Primò ergo ex ſeiſa & intrinſecè pernicioſa eſt, quia jus ſpirituale Regibus tribuit, cujus ex multorum Doctorum ſententia Laici abſolutè incapaces ſunt: aut ſaltem non aliter, quàm ſpeciali Eccleſiæ privilegio, quod illi ipſi fatentur, qui Regaliæ partes quàm maximè amplectuntur. Quamvis enim Episcopatum aliorumque Beneficiorum proventus ſint res merè temporales; jus tamen eos percipiendi, ac præſertim Beneficia conferendi dubium non eſt, rem eſſe maximè ſpiritualem, & ideò abſque Simoniaca labe vendi non poſſe. Hinc eſt, quòd prima juris Canonici Regula ita ſonet: *Beneficium Canonicum non poteſt licitè ſine Canonica Inſtitutione obtineri.* Hinc etiam quòd quamplurima Concilia Romanique Pontifices eos anathemate feriunt, qui à manu laica Beneficia acceperint, præſertim verò quinque Concilia Romana ſub Gregorio VII. habita, quorum unum anno 1080. celebratum ita loquitur: *Quoniam Inveſtituras Eccleſiarum contra ſtatuta*

allia
indicata
ca III
230

Sanctorum Patrum à laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eis plurimas perturbationes in Ecclesijs, imò ruinam sanctæ Religionis oriri, ex quibus Christiana Religio convalescat, decernimus, ut nullus Clericorum Investituram Episcopatus, vel Ecclesie de manu Imperatoris, vel Regis, vel alienius laicæ personæ, vel femine suscipiat; quodsi presumpserit, recognoscat, Investituram Apostolicâ auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicationi subiacere. Eodem spiritu, quo Gregorius VII. Episcopi Galliaæ agebantur, quando in Concilijs Claremontano sub Urbano II. Trecenti sub Paschali I. & duobus Pictavienfibus alijsque pluribus severè prohibuerunt, ne Beneficia à Regibus acciperentur. Sic etiam Investituræ, quibus abolendis tantopere Ecclesia laboravit, non ob aliam causam à Pontificibus sacrisque Concilijs damnatæ sunt, quàm quòd reipsa nihil aliud esse viderentur, quàm Institutiones Beneficiorum, quæ, secluso privilegio, ad solos Episcopos pertinent, ad nullum verò Principem temporalem, teste etiam ipso Chopino, quantumvis alioqui magno jurium Ecclesiasticorum adversario. Nee verò possunt Episcopi in suis Diocesisibus hoc privilegium concedere, cum ex juris Canonici peritorum communi doctrina non liceat Episcopis libertatem aliquam suis Ecclesijs imponere.

Sed nec in genere tantùm extensio Regaliæ sacræ Canonibus decretisque Summorum Pontificum prohibita est (tunc vid. cum Laicis omnibus etiam Principali dignitate fulgentibus interdicit, ne ullam sibi proventuum, multoque minùs Beneficiorum Ecclesiasticorum dispositionem arrogent) verùm etiam speciali Decreto Lugdunensis Concilij, quod dissimulatâ potiùs, quàm comprobatâ Regaliæ possessione pro ijs Ecclesijs, in quibus ex antiquo

triquo usu Sibi illam deberi Gallia Reges credebant (quantumvis ante Concilij tacitam approbationem non sine animi scrupulo eam uterentur) ne ad alias Ecclesias extendere-
tur, severissimis Decretis inhibuit. Ipsum quoque Tri-
dentinum Concilium in Tholosano Provinciali Concilio,
& in Conventu Melodunensi anno 1615. à Gallia Episcopis
receptum juratumque, sub poena Excommunicationis ipso
facto incurrendae Episcopis praecipit, ne bona, jura ac pri-
vilegia Ecclesiarum dilabi permittant.

Ipsi Reges Ludovici Regnantis Praedecessores saepe de-
clararunt, Regaliam non esse jus toto Gallico Regno ex-
tensum. Ludovicus Junior, quo rerum potente innotescere
Regalia coepit, Aquitaniam Regaliae immunem esse
declarat. Sanctus Ludovicus, Philippus III. Philippus IV. &
Carolus V. Gallia Reges idem de Septimania fatentur. Lu-
dovicus XII. extendi Regaliam vetat, & qui eam dilatare
conantur, Sacrilegij & usurpatae potestatis notat. Denique
Philippus Valesius, Henricus IV. & Ludovicus XIII. glorio-
sae memoriae declarant, nolle ut Regalia in praedictum
Ecclesiarum, quae hactenus immunes fuerunt, extendatur.

Et verò etiamsi daremus, hanc ipsam Regaliae exten-
sionem ad ea loca, quae hactenus libera fuerant, intrinsecè
& ex sua natura perniciosam non esse; & quamvis in Con-
cilio Lugdunensi non eam Ecclesia damnasset, tam multa
tamen sunt absurda & incommoda, quae ex illa consequun-
tur, ut vel ob haec sola conitti omnibus viribus debuissim,
ut à mea Dicecesi procul arceretur. Ut enim nihil dicam
de Intrusione & Sacrilegio, quibus se obstringunt, qui titulo
Regaliae Beneficia in Ecclesijs acceptant hujus servitutis
immunibus, deque Excommunicatione, quam ex Decretis
Avenionensis Concilij anno 1326. sub Joanne XXII. ipsa
etiam

Gallia
indivisa
ca III
230

etiam Capitula incurrunt, quæ hujusmodi Beneficiarios admittunt; ut inquam hæc omnia taceam, qui fieri potest, ut consentiamus, nos Collatione spoliari omnium Beneficiorum, quæ postea sine alio titulo, aut Institutione Canonica Rex ipse pro arbitrio distribuat? Henricus IV. abstulit Collatione Dignitatum. Fatetur Pasquier, Cathedralium Ecclesiarum Canonicatus Regaliæ haud subjacere. Idem de Prioratibus Conventualibus aliisque Regularibus Beneficijs dicendum est. Quamplurimis quoque Arrestis definitum est, Præbendas Theologales Regaliæ legibus haud comprehendi. Parva & pauca sunt hæc omnia, nisi & illud adderent, ut potestatem soli Pontifici propriam Regi quoque attribuerent; quippe Resignationes *in favorem*, quæ Jure Canonico Simoniacæ notantur, ac soli Pontifici reservantur, videmus sine alio scrupulo à Rege admitti. Sic etiam pensiones Beneficijs constituere, & Præbendas Regulares sæcularibus conferre *profiteri cupientibus*, Prærogativæ sunt Pontificiæ potestatis, quas tamen translatas in Regem esse videmus. Sed neque hoc sufficit Regaliæ Patronis, nisi insuper plura Regi concederent, quàm Pontifici permituntur. Rex enim Beneficia etiam alijs confert, quàm in quorum favorem renuntiata sunt, quod Papa non facit. Rursus Beneficia non solum ipso jure aut facto vacantia, à quo tempore Regalia aperiri cœpit; verùm etiam à Rege conferuntur, quæ de Jure Canonico vacare non censentur, qualia sunt Beneficia *resignata, permutata, litigiosa*, & quorum possessio nondum personaliter adita est. Denique Episcopis & Capitulis omnis facultas adimitur Provisos examinandi, quamvis fieri possit, ut Censuris aliisque impedimentis Canonicis teneantur.

Hæ sunt rationes, multæque aliæ, quas libens adijcerem, nisi jam aliàs hæc mea epistola prolixior evasisset; ob quas credidi non licere mihi in hac Regaliæ causa Regijs Declarationibus acquiescere, neglectâ veritate; nec timendum mihi fuit, ne aut scandali periculum, aut præsumptionis adirem, cum ex Sanctorum Gregorij, Bernardi, & Augustini sententia, *melius sit, ut scandalum oriatur, quam ut veritas relinquatur: nec ita arrogantia cavenda est, ut veritas relinquatur.*

Equidem æstimanti mihi studium amorémque præcipuum, quo causas Ecclesiæ, præsertim meæ Diocesis semper complexi estis, & cujus in gravissimis occasionibus tot præclara argumenta dedistis, spes omnino affulget, haud ingratum Vobis fore, quòd pari libertate fiduciæque jura Ecclesiæ meæ exponam: nec dubito, ijs coram DEO examinandis Vos curam aliquam impensuros, mæque, uti hætenus, commendatum habituros. Persuasum enim habeo, fastigium illud Dignitatis, ad quam Vos DEUS suis donis disposuit provexitque, nihil Vobis de cura ac æstimatione cœlestium bonorum subtraxisse, quæ sola vera & perpetua sunt; quin potiùs auctoritatem illam, quâ ante alios conspicui estis, occasionem ac subsidium fore, Regno Jesu Christi, ejùsque Sponsæ dilatando, &c.

Apamijs 1. Februar. 1678.

*Humillimus & Obedientissimus
Servus*

Franciscus Episcopus Apamiensis.

P p

Docu-

allia
indicata
ca III
230

Documentum XXIX.

Prima epistola Illustrissimi & Reverendissimi
Episcopi Apamiensis ad INNOCENTIUM XI.
Pontif. Max.

Apamijs 4. Maij 1678.

Beatissimo in Christo patri & Domino Domino
INNOCENTIO XI. Pontifici Maximo.

BEATISSIME PATER,

IN legendis Ecclesiasticis historijs sæpe sæpius animadvert-
eram, sanctissimam Sedem Episcopos ad se confugien-
tes, maxima cum benignitate semper suscepisse, summô-
que Pontifices paternis visceribus eos esse complexos, qui
pro tuendis Ecclesiæ juribus laborarent. Verùm id claris
intellexi, & jucundius expertus sum, quando me Sua San-
ctitas litteris Apostolicis consolari, imò & hortari dignata
est ad propugnandam Diœcesis Apamiensis libertatem, con-
tra servitutem, quam nostri Regaliam vocant, de qua semel
& iterum ad Vestram Sanctitatem scribere non dubitavi.
Equidem, Beatissime Pater, ita mihi videbar affectus, ut non
solum bonis, sed & vitâ spoliari mallet, quàm Ecclesiam
mihi licèt indignissimam commissam, nativâ carere liber-
tate: sed incredibile est, quantos addiderit animos Sancti-
tatis Vestræ consilium, vel potius præceptum, aut etiam
Oraculum à DEO per Suum in terris Vicarium ad me dela-
tum, ut modò cœlesti fretus auxilio nihil hac in parte, nisi
mea peccata meamque insipientiam pertimescam.

Regaliæ negotium Beatissime Pater, ad aures Suae San-
ctitatis, utpote maximis Ecclesiæ universæ negotijs inten-
re,

æ, deferre vix umquam ausus fuisset, nisi & hoc ipsi Ecclesie universæ maximi referre perspexissem. Cùm enim Rex Christianissimus jure, ut ait, coronæ, seu supremi Domini, non solum fructus seu redditus hujus Diocesis, cui regendæ à triginta tribus annis præfectus sum, sed etiam beneficia Ecclesiastica pleno jure, & absque Canonica institutione conferre intendat, quamvis in ea Regalia nunquam locum habuerit, imò nullibi, nisi sede vacante, habere possit; valdè metuendum est, ne reliqui Principes, imò & Respublicæ idem sibi vendicent.

Quod quidem Regaliæ jus, Beatissime Pater, quanta sequantur incommoda, jam sum expertus. Jacturam quidem honorum temporalium etiam cum gaudio sustinui; quippe quibus tamquam oneribus premebar, veritus ne non satis accuratam DEO rationem reddere de illorum dispensatione possèm. Doleo autem plurimum, quòd his deficientibus, & immisericorditer ablati, nequeam, ut hætenus, pauperes penè fame confectos, & infantes expositos seu abjectos alere, aut templa restaurare; quòdque maximè necessarium est, Clericos litteris & virtutibus instruere; aliâque hujusmodi pietatis opera omninò necessaria præstare. Verùm adhuc majorem doloris causam præbet tumultuaria Clericorum tum sæcularium, tum ex diversis ordinibus seu Congregationibus Regularium turba, qui Ecclesie Cathedralis Apamiensis Beneficia invadunt.

Pluribus, Beatissime Pater, supersedeo, cætera namque, si dignetur annuere Sanctitas Vestra, referet Archipresbyter Aquensis, vir mihi fidelissimus: sed, quod magis placet divini honoris, & Ecclesiasticæ disciplinæ studiosissimus, quod in gerendo prudentissimè Archipresbyteri officio, regendâque plebe sibi creditâ, præclarè testatus est. Ob-

P p. 2.

secro

allia
indicata
Ca III
230

secro Beatissime Pater, ut cum Vestra Sanctitas benignè
audiat, saluum tutumque curet, & me pariter consilio, au-
xilio, precibusque juvare dignetur. Interim Deum optim.
Max. assiduis obsecrationibus enixè rogabo, ut Sanctitatem
Vestram Ecclesiæ suæ diu servet incolumem.

Apamijs die 4. Maij 1678.

BEATISSIME PATER,
Sanctitatis Vestræ

*Humilissimus & Obsequentissimus
Filius & Famulus
Franciscus Episcopus Apamiensis*

Documentum XXX.

Secunda epistola ejusdem Reverendissimi Epi-
scopi ad INNOCENTIUM XI. Pontif. Max.

Beatissimo in Christo Patri & Domino Domino
INNOCENTIO Pontifici Maximo.

BEATISSIME PATER,

IN paternum sanctitatis vestræ sinum cor meum effu-
sus circa libertatem Ecclesiæ, quam vobis vehementissi-
mè cordi esse scio, Regaliæ scilicet negotium Apostolico
zelo commendaturus, ad humillima beatorum pedum
oscula, maxima cum fiducia, iterum accedo. Res est ma-
joris momenti, quàm ut verbis meis queat declarari. Agi-
tur enim B. P. de concedenda Regi Christianissimo facul-
tate, quâ nondum in majori Regni sui parte usus fuerat,
vacantium scilicet Ecclesiarum Cathedralium redditus per-
cipiendi, omniâque Beneficia, quæ interim vacare conti-
gerit

gerit (saltem si eorum collatio ad Episcopum pertinebat) pleno jure conferendi, donec novus Episcopus fidelitatis juramentum præstiterit, præstiti juramenti publicum instrumentum in regesta Curiae computorum fuerit relatatum, decretum, seu ut nostri vocant, Arrestum, quo restituenda mandentur bona Episcopalia, solutâ prius certâ pecuniæ quantitate, fuerit obtentum, & Episcopus personalem, non autem per procuratorem tantum, possessionem fuerit adeptus.

Maximum B. P. Ecclesiæ vulnus infertur, cum laici Ecclesiæ redditus temporales dispensant, quod modis omnibus impedire semper conata est universa Ecclesia. Hac de causa summi Pontifices gravissimos labores, imò & pericula sæpissimè susceperunt; verum multo gravius læduntur Ecclesiæ jura, dum Beneficia Ecclesiastica sine Canonica institutione inconsulto summo Pontifice, spreto Episcopis, demum absque auctoritate Ecclesiastica pleno jure conferuntur. In hunc abusum acrius insurrexerunt, & fortius pugnaverunt tum summi Pontifices, tum Concilia, tum seorsim Episcopi non pauci. Testis est celebris illa de Investituris controversia, circa quam per annos circiter quinquaginta decertatum est, quamvis jus Regaliæ plura & majora mala, & incommoda afferre certum sit, & evidens. Nam investiturarum solemnitatibus potestatem spirituales nullatenus conferre præsumebant Principes, ut asserit Yvo Carnotensis: cui tamen ceremoniæ viriliter restiterunt summi Pontifices, vel eo solo nomine, quod traditio baculi pastoralis & annuli, auctoritatis imaginem præ se ferret. Jure autem Regaliæ non imaginem, sed titulum Beneficiorum pleno jure tradit Rex Christianissimus, adeo ut in ipsis Ecclesijs Cathedralibus Archidiaconatus,

P p 3 natus,

natus, Archipresbyteratus, & Præbendas Theologales, aliásque dignitates aut personatus conferat Clericis ut plurimum ambitiosis & aliás indignis, quorum tamen fidem, mores, ætatem, aliásque tum animi, tum corporis doctores nec Capitulo, nec novo Episcopo, cujus futuri sunt Senatores & quasi membra, explorare minimè licet.

Exceptæ quidem B. P. huc usque fuerant ab hoc jure seu veriùs ab hac servitute Ecclesiæ Parochiales propter curam animarum, & jurisdictionem spiritualem in foro conscientiæ. Sed minantur Regis Officiales scriptis etiam typis excusis. Regem horum etiam Beneficiorum saltem præsentationem sibi posse vendicare. Idque jam contigit, collato scilicet jure Regaliæ Beneficio Sacristia nuncupato, cui erat annexa totius parochiæ animarum cura in Ecclesia collegiata Sancti Felicis Diœcesis Tholosanæ, ita ut qui hujusmodi collationem obtinuerat à Rege absque ullâ institutione Canonica, possessionem sit ingressus. Cui quidem malo ut aliquod licet fortè perniciosum, tamen necessarium adhiberetur remedium, Clericus qui Canonico titulo curam hujusmodi obtinuerat, coactus est eam dimittere in manibus Collatoris, Clerico, qui jam à Rege impetraverat, concedendam.

Olim etiam, Beatissime Pater, (ut ex antiquis Curie Parisiensis placitis, seu arrestis constat) Theologi Beneficium Regaliæ non erat obnoxium, ob annexum scilicet concionandi munus, quod missionem Ecclesiasticam requirit, juxta illud oraculum D. Pauli: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur*: & concilij Tridentini declarationem. Sed novis quotidie accessionibus autoritas illa Regia excrefcens, in nova semper sese extendit. Sic enim nuper vidimus jure Regaliæ constitutum Theologum in capitulo sancti Pauli Diœcesis Alectensis. Qua

Qua in Beneficiorum provisione, Beatissime Pater, Rex majorem sibi potestatem arrogat, quam exerceant summi Pontifices. Non modò enim cum resignationes *in favorem* admittere possent aulici Doctores, seu verius assentatores, quod hæreditariam successionem sapit, à qua Ecclesia maximè abhorret, quòdque soli summo Pontifici propter potestatis plenitudinem competit; non solùm etiam pensiones constituit Rex Christianissimus contra jus Canonicum, quod Beneficia sine diminutione conferri præcipit, verùm etiam Beneficia permutata compermutantibus conferre non teneri se arbitratur. Juri quæsito derogat: nam quomodocumque vacet Beneficium, sive de jure, sive de facto; imò licet quis obtento Canonico titulo possessionem per procuratorem sit ingressus, nisi personalis & corporalis fuerit possessio, vacuum reputatur Beneficium, ut ab alio Regià provisione munito possit occupari. Nulla regulæ detriennali possessore habetur ratio. Nam etiam post vincti novem annos, à possessione sub Canonico titulo nendum colorato obtenta, potest Clericus jure Regaliæ deturbari. Si quis in aliquod crimen, propter quod beneficio privandus sit, incidit, vel censuram aut irregularitatem contraxerit, beneficio spoliari potest à Regalista, etiam ante sententiam declaratoriam; quâ viâ causæ criminales Clericorum ad tribunal sæculare trahuntur, cui soli omnium causarum beneficalium interveniente Regaliæ jure non tantùm in possessorio, sed etiam in petitorio cognitio est attributa; isque servatur ordo, ut possessio semper Regaliæ adjudicetur lite pendente. Unde si Rex alicujus quantumvis innoxij, censuris soluti, canonico titulo muniti, ac etiam omnino capacis & digni, officium alteri, licet non Clerico, Criminoso, infra debitam ætatem, demum omnino

allia
ndicata
C. III
230

nino inhabili (si quidem Rex nullius qualitatibus mentionem facere tenetur) conferat, iste tamen ex lege Regaliæ pendente lite, cujus sententia definitiva varijs artibus Regaliæ per longos annos protrahi poterit, possidebit. Nec enim potest Episcopus, aut Capitulum recusare Regaliæ, etiam si iniustitia & defectus tituli appareat.

Præterea Beatissime Pater, nec Summus Pontifex, nec Episcopus, aut alius quisquam collator durante Regaliæ, potest resignationes, permutationes, aut alias juris cessiones admittere, nec per obitum, aut alio quovis modo providere, neque jure prælationis, neque concursus, neque præventionis. Accedit quod Rex Christianissimus jure Regaliæ pensiones autoritate Apostolicâ jam constitutas, beneficij collatione extinguit. Demum juxta Regaliæ Doctores, Apostolicæ constitutiones, Ecclesiarumque statuta non refragantur, quominus Rex jure Regaliæ pro libitu voluntatis utatur. Innumera tandem sunt incommoda, seu potius monstra, quæ sequuntur ex Regaliæ jure, saltem si Doctorum nostrorum sententiam sicut jam in multis, ita in omnibus Rex Christianissimus sequatur: quod sine universi ordinis Ecclesiastici everfione, nec non animarum periculo fieri nequit.

Quod ad Ecclesiam Apamiensem attinet, quam ut vacantem Rex habet, licet à me indignissimo triginta quatuor ab hinc annis occupatam; conferuntur Dignitates & Canonicatus Sæcularibus & Regularibus diversorum Ordinum & Congregationum, ab antiqua Regula longissime deviantibus, imò & eam ignorantibus: & à possessione deturbantur, qui bonâ fide vœta consuetæ, atque præterea stabilitatis emiserant; non modò illi, quorum Beneficia & Dignitates ex declaratione Regiæ Regaliæ obnoxia supponeban-

ponebantur, verum etiam quæ ab hac servitute juxta Declarationis tenorem erant omnino libera; eo, sicut affirmant, consilio, ut sæcularisationem Capituli à primæva fundatione Regularis, quam meditantur, facilius impetrent; quam tamen non timeo, cum Sua Sanctitas reformationem potius, quàm relaxationem omnium Ordinum, juxta Sanctorum mentem, ac Conciliorum, & novissimè Tridentini decreta molitur, & indefessâ sollicitudine prosequatur. Facilius beneficijs privantur, quotquot Ecelesiasticæ Libertatis & Disciplinæ sunt studiosi, etiamsi ab ipsis Declarationibus Regis validissimam habeant defensionem; quia nisi primùm Regaliam juridicè agnoscant, penitus non audiuntur: ac præterea redditibus suis privantur, occasione reddituum Archidiaconatûs à Rege collati, quos Regium placitum sive Arrestum Presbytero sæculari adjudicavit, pro eo etiam tempore, quo nondum possessionem, imò nec titulum à Rege consecutus fuerat; etiamsi redditus hujusmodi fuissent in pia opera conversi, aut fortè aliquid licet modicum juxta Capitulorum omnium, præcipuè Apamiensis, consuetudinem, à tempore cujus non extat memoria in contrarium, præsentibus & actualiter intervenientibus distributum.

Verum, Beatissime Pater, hæc mala in immensum excrescent, si Rex nominationem novorum Episcoporum, quæ ad ipsum ex Concordatis inter Leonem X. Papam, & Franciscum I. Francorum Regem initis pertinet, differre voluerit etiam ultra tempus sibi ad hoc præstitutum, quod versutis Aulicis non esset difficile; sicuti suis temporibus factum fuisse testantur & conqueruntur D. Thomas Cantuariensis, ut in ejus vita refertur, & Sanctus Bernardus in suis Epistolis. Interim enim Rex omnia beneficia conferet,

allia
indicata
Ca III
230

& redditibus temporalibus, si libuerit, potietur. Quamvis enim ab aliquo tempore redditus illos novis relinquat Episcopis, testatur tamen ipsa donationis forma, gratuitam liberalitatem, non verò justitiam se exercere, vel sacris Canonibus morem gerere. Præterquam quòd illa pecuniæ summa, quæ à novo Episcopo Regionum Camera Computorum persolvenda est, ut liberè temporalium bonorum possessionem capiat, ad libitum augeri poterit, quod sanè maximam habet simoniæ speciem.

Numquam, Beatissime Pater, Ecclesia juris aliquid in res Ecclesiasticas Principibus Sæcularibus concessit, quin ipsi arreptâ inde occasione multò majora usurpaverint; quod ne adductis aliunde probetur exemplis, Ecclesia Gallicana sæpius experta est. Concilium Aurelianense V. *can. 10.* Regis assensum ad electorum Episcoporum consecrationem requirendum duxit, quod aliquam boni speciem præferbat, ut scilicet consentiente utraq̃ue potestate Regnum majori cum tranquillitate gubernaretur, & Principes faciliùs brachium, cum opus esset, commodarent Episcopis, quorum electionem gratam habuissent, illorùmque consilia, sicut suaserat B. Rhemigijs, libentiùs audirent. Verùm hinc Reges ad eligendos è Curia Clericos, qui ad Episcopatum promoverentur, sibi viam paraverunt, illudque jus Clotarius II. *anno 615.* ad se pertinere publico declaravit edicto, vel certè supposuit. Caroli Maghi non solum de Gallicana, sed etiam de Romana & universali Ecclesia bonæ meriti patrocinio & defensionis sese commiserunt Episcopi, ejusque auxilio non parùm sunt adjunctæ quam plures Dioceses, imò & opibus auctæ. Qua in re filius ejus Ludovicus cognomine Pius patrem est imitatus; sed nepos Carolus scilicet Calvus, quas defendere tuerique tenebatur, spoliare in-

cepit, vixque potuit ad meliorem frugem revocari. Philippus item hoc nomine primus in tertia dynastia Ecclesias sub prætextu investiturarum vendebat, aliasq; devastabat, licet Sancto Gregorio VII. summo Pontifici (ut ipsius litteræ fidem faciunt) acriter hujusmodi sacrilegia reprehendenti debitam polliceretur emendationem. Multum præterea obstiterit Episcoporum sine ipsius assensu, licet alias canonicè electorum consecrationi, ut de Gallone refert Jvo Carnotensis.

Ludovicus VII. cognomine Junior, non solum Petrum à Papa Innocentio II in Archiepiscopum Bituricensem consecratum recipere recusavit, sed ipsam Ecclesiam Bituricensem, & Catalaunensem, & Rhemensem, & Parisiensem plurimum afflixit, ut conqueritur Sanctus Bernardus in suis Epistolis.

Si Reges, Beatissime Pater, ad apertè illicita sese extendunt, obstantibus Summis Pontificibus: quid ipsis dissimulantibus? præsertim si introductam semel possint opponere consuetudinem. Certè cum Concilium Lugdunense Decreto, de non usurpanda Regalia, postulantibus Francorum Regis oratoribus clausulam ad futura tempora restrictivam adjecisset, Bonifacius VIII. nullâ diligentiam, nullo labore obtinere potuit, ut Philippus IV. à convertendis in proprios usus Ecclesiarum vacantium redditibus, & conferendis pleno jure Beneficijs in aliquibus Ecclesijs, in quibus superiores Reges eâ consueverant uti autoritate, abstineret.

Et sanè, Beatissime Pater, Reges nostri primò redditus futuro conservabant Episcopo, deinde feudorum Regalium proventus in sua commoda impendebant. Postmodum idem de decimis, quæ jure Divino ad Ecclesiam pertinent, jus sibi statuerunt. Demum beneficia ipsa pleno jure distribuerunt: & hæc quidem principio in quibusdam tantum

Q q 2

tùm

allia
indicata
Ca. III
230

cum Ecclesijs, modò, si Ecclesia fileat, in omnibus. Olim simplices Præbendæ conferebantur, modò etiam Dignitates, quibus annexa est jurisdictio spiritualis, aut onus concionandi, imò licet adjuncta sit animarum cura. Tandem etiam ipsæ parochiales Ecclesiæ (si prælati dissimulent) in hanc servitutem rediguntur, non sine evidenti animarum jactura.

Scio equidem, Beatissime Pater, periculosum esse Regibus præsertim potentibus contradicere, idque jam aliquatenus expertus sum. Verùm non facio animam meam pretiosorem, quàm me. Utinam ob peccata mea indignus non essem, qui non solum cum Beato Anselmo bonis spoliarer (quod misericordiâ Divinâ mihi jam contigit) sed & cum B. Thoma Cantuariensi Archiepiscopo etiam mortem pro juribus Ecclesiæ subirem.

Cæterùm, Beatissime Pater, verendum non est, ne quid hâc occasione, fidei, Religioni, aut Ecclesiasticæ unitati accidat in regno, cui præest Princeps, Christianissimi Regis, Ecclesiæ Primogeniti & Protectoris nomina ab Atavis, pluribus abhinc sæculis accepta maximo tribuens honorari; Princeps Religionis & justitiæ amans, sed ab aulicis assentatoribus præventus; in regno, inquam, cujus florentissimus est Clerus, licet fortè in hoc negotio Regiæ voluntati nimis obsequens: in quo demum populus est non solum sincerâ fide, sed etiam magna ex parte Christianis moribus conspicuus agnoscitur.

Mihi certè sufficit causæ justitiæ diu discussa, & evidenter patefacta; quòdque plurimas vires addit, Sanctæ Sedis (cui semper & vivens & moriens adherere cupio) judicio comprobata, ut ex litteris Apostolicis ad Regem Christianissimum didici, quarum exemplar Gallico ser-

mone conscriptum Parisijs huc usque transmissum est; sufficit inquam, Beatissime Pater, ut omnia impendam, & ipse superimpendar, si Deus Optimus Maximus, sicut desiderium suggerit, ita vires subministret. idque Vestra Sanctitas suis precibus impetret.

Dabit, Beatissime Pater, veniam Sanctitas Vestra, si res tanti momenti, cuique aliunde remedium, quam à Sanctissima Sede non possit adhiberi, breviori Epistolâ non potuit exponi. Scio Sanctitatem Vestram plurimis iisque gravissimis negotijs distineri; sed cum Rex Christianissimus invictissimas rationes & humillimas preces (ue causâ meritum postulabat) non audierit, ad solitum afflictorum Episcoporum præsidium recurrendum fuit; nec vanam fore spem, licet secus vociferentur adversarij, ut & meum & aliorum Episcoporum frangant animum, confidit.

Datum in Ædibus B. Mariæ de Sabart. Die 8. mensis Novemb. anno verò 1678.

BEATISSIME PATER,
Sanctitatis Vestræ

*Humillimus & obedientissimus in Christo
Filius & famulus*

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Documentum XXXI.

Primum Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTII
Papæ XI. ad Illustrissimum & Reverendissimum
Episcopum Apamiensem.

Venerabili Francisco Episcopo Apamiensi
INNOCENTIUS Papa XI.

Venerabilis Frater, salutem & Apostolicam benedictionem. Molestiarum & incommodorum, quæ pro
tuendis

tuendis juribus Ecclesiæ tibi commissæ sustinere te scribis, Nos quoque maximam in partem venimus, ad quos in primis pertinent damna & offensa, quæ Christi Dei inferuntur. Gratulandum tamen potius, quàm dolendum est, fraternitati tuæ, de hujusmodi adversis, ex quibus copiosa tibi seges enascitur exercendæ virtutis & constantiæ Pastoralis; cui quidem magno incitamento & pari solatio esse non dubitamus Dei promissum, tribulationem pro ipsius causâ patientibus caelestem opem, ac tandem mercedem magnam nimis non defuturam. Quod ad Nos atinet, Regem Christianissimum per litteras diligentissimè scriptas rogavimus, ut non solum Apamiensis Ecclesiæ indemnitati consultum velit, sed etiam omnium aliarum Ecclesiarum, quæ cum juri, quod vocant Regaliæ, obnoxiiæ nunquam fuerint, recentibus tamen Regij senatus decretis contra omnes humani diviniq; juris regulas, ac veterem inconcussamque observantiam, hujusmodi onus subire coactæ sunt. Id ipsum omni contentione ac studio urgere non desistemus, sicubi Officij Nostri ratio, & imposta Nobis omnium Ecclesiarum sollicitudo postulat, confisi in divinæ misericordiæ thesauris, aliquando fore, ut idem Christianissimus Rex pro eximia atque avita pietate sua, rei veritate melius cognita, alia consilia, aliam mentem induat. Fraternitati interim tuæ Deum totius consolationis propitium usque precamur, ac peculiaris Nostræ erga te charitatis indicem Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 4. Januarij 1679. Pontificatus Nostri anno tertio.

Marius Spinula.

Docu.

Documentum XXXII.

Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTII PP. XI. ad
Illustrissimum & Reverendissimum Archiepiscopum
Tholosanum.

Venerabili Fratri Josepho Archiepiscopo Tho-
losano INNOCENTIUS Papa XI.

Venerabilis Frater. Delatæ nuper sunt ad nos querelæ
Monialium Ordinis sanctæ Claræ Urbanistarum in
Tholosana civitate, graviter dolentiū, & dolorem suum in
paternum sinum Nostrum multis cum lacrymis deponen-
tium, ut accisis ac penè perditis rebus suis præsentem opem
pro Apostolici muneris Nostris debito afferamus: per hos
enim dies ad illud Monasterium venissè Monialem quam-
dam magno comitatu, militum etiam cohorte stipatam,
ut Abbatissatūs perpetui possessionem invaderet, prætextu
Regiæ nominationis, nulli juri, aut consuetudini, nulli
Apostolico indulto subnixæ: se quidem ad inusitatæ rei
spectaculum primò attonitas, mox collectis animis, & im-
ploratâ cœlesti opè, quacumque ratione licuit, restitisse, ne
immunitati Ecclesiæ, & instituto Ordinis sui Apostolicâ au-
thoritate firmato, tam inaudita, ac tam perniciosi exempli
injuria inferretur; sed superante vi militum cedere tandem
coactas, effractisque foribus, & pariete ipso, liberum multis
secularibus aditum patuisse. cum quibus ingressos quoque
milites violenter ibi & sacrilegè multa patrâsse, magna
cum totius civitatis indignatione & scandalo, Fraternitate
autem tuâ, quæ par omnino erat, ut venientibus Lupis Pa-
storale pectus opponeret, non solum non repugnante, sed
ultra eos quodammodo invitante, & Monasterium edito
decreto

allia
indicata
C. III
230

decreto per vim recludi jubente. Inhorruit ad tam indignæ rei nuntium animus Noster, adeoque monstri similis visa est, ut quamvis aliunde quôque eadem afferrentur, vix tamen persuadere Nobis potuissemus, Archiepiscopum Tholofanum, inspectantibus Religiosissimis fortissimisque Galliarum Episcopis, & Galliâ universâ, eò progressum fuisse, ut dignitatis ac muneris sui oblitus, nullo horribilium censurarum, & cœlestis iræ metu, nullâ famæ reverentiâ, tanto facinori, pro quo impediendo animam ipsam, boni Pastoris exemplo, ponere debuisset, non solum non resistere, sed etiam suffragaretur; nisi memoriâ teneremus, quibus duobus abhinc annis in negotio Regaliæ, ut nuncupant, ubi de Apamiensi Ecclesia Tholofanæ suffraganeæ agebatur, decernere ausus fueris contra manifestam causæ justiciam, contra omnes humani divinique juris regulas, contra ipsius Ecclesiæ totiûsque Provinciæ tuæ jura & libertatem, & contra morem prædecessorum tuorum aliorumque Galliarum Præsulum, qui in similibus casibus Regiæ voluntati atque indignationi, ne muneri suo deessent, obviam fortiter eundo, & DEI causam strenuè orando, læta & salutaria Ecclesijs suis responsa ab ingenita Christianissimorum Regum justitia & pietate retulere. Officij itaque Nostri esse duximus, gravem ac planè acerbum ea de re animi Nostri sensum tibi aperire, tæque in Domino monere, ut diligenter consideres, quo in periculo sis experiundæ divinæ ultionis, quam facile provocabunt gemitus tot lectissimarum Virginum, quarum vitæ innocentia & candor, atque assiduus divinarum laudum concentus deliciæ quodammodo sunt cœlestis Sponsi, cui sacrosancto & insolubili vinculo conjunctæ fuerunt; nisi quàm primum, emendatis, quæ admissa sunt, misericordiarum Patris clementiam demereri studueris. Alioquin

quin Nos, pro Vicaria Christi Domini in universam Ecclesiam potestate, quâ fungimur quamquam indigni immerentesque, & pro solitudine, quam debemus unicuique Christi fidelium ad paternum patrociniū Nostrum confugiēti, cogemur de opportunis remedijs seriò cogitare.

Datum Romæ die 18. Januarij 1679.

Documentum XXXIII.

Tertia epistola Illustrissimi & Reverendissimi
Episcopi Apamiensis ad Regem Christianissimum.

Apamijs 6. Junij 1679.

Quandoquidem DEUS operâ Majestatis Vestræ pacificandæ toti Europæ usus est, spem concepi, fore ut eodem quoque tempore humillimis meis precibus placata Majestas Vestra pacem alijs concessam, Episcopo ejusque afflictissimæ Ecclesiæ haud esset negatura. Quintusdecimus jam mensis agitur, cum omnes Episcopatus mei proventus, qui vid. Patrimonium Christi sunt, & ex meris Decimis conflantur, subtrahuntur mihi, & tamen toto hoc tempore nihil eorum omisi, quæ ad omnes officij mei partes explendas necessaria videbantur. Enimverò nullius culpæ mihi conscius sum, ob quam meritis hanc poenam videri possim, nisi quòd juramentum fidelitatis jam ante quatuor & triginta annos Majestati Vestræ præstitum inscribi non fecerim: & planè testari possum, non hoc ex minori aut observantia, aut veneratione erga Majestatem Vestram provenisse, sed ex solo offendendi Numinis metu, si juramentum illud violâssem, quo conservandis juribus ac privilegijs Ecclesiæ meæ, cum Episcopali Dignitate in-

R. r

signirer.

allia
ndicata
Ca III
230

signifer, tam solemniter, sanctéque me obstrinxi: juramentum inquam illud, quo pro juribus ac libertate Ecclesie Sponsae Jesu Christi tuendis, facultates ac vitam, imitatione tot aliorum Sanctorum, qui idem jucundissimo animo praestiterunt, profundere compellerer. Numquid enim Majestati Vestrae aequum videtur, ut cum pro sustinendis rationibus Principum hujus Mundi tot hominum millia intrepidè morti occurrant, nullus tamen sit, qui pari ardore ac firmitate Ecclesiae causas amplectetur? & quam infelix Principum conditio fuerit, si, cum homines sint, ideoque & errare ipsi, & seduci ab alijs possint, cogamur tamen eorum voluntati ac imperijs obtemperare, etiam cum aliqua jubent Divinis legibus adversa? Quin potius crediderim ego, nullum majus aut amoris, aut fidelitatis argumentum in Principem suum fore, quam si malè aliquid agenti jubentive (quod saepè ignari, praeterque intentionem faciunt) cooperari nolis, ac criminis societatem recuses. Et abundantè planè cum sacrae, tum profanae historiae Episcoporum Procerumque Regionum exemplis, qui cum Dominis iniqua imperantibus generosè obstiterint, gratia apud Principem magis magisque floruerunt. Haec Majestati Vestrae tam sunt nota, ut ijs immorari non sit necesse. Adulatur planè Majestati Vestrae, qui persuadere Ei conantur, Regaliam jus esse Ejus coronae ac Regiae potestati annexum, cum tamen, si brevis epistolae debita non prohiberet, facile demonstratu esset, nihil aliud esse Regaliam, quam Privilegium, contra primævam Ecclesiarum libertatem Principibus concessum; idque tam certum & apud omnes in confesso est, ut intrepidè asseverare possim, numquam nisi ultimis hisce diebus de hac veritate dubitatum esse. Sed nec jus Regaliae percipiendae Majestati Vestrae

stræ hæcenus adscriptum fuit, nisi Ipsa aut Possessionem memoriam hominum excedentem, aut Privilegia ostendisset Lugdunensi Concilio antiquiora. Hoc enim à quatuor jam seculis in Gallijs receptum sub pœna excommunicationis districtè prohibuit, ne Regalia ad Ecclesias hæc servitute hæcenus liberis (inter quas est Apamienfis) extenderetur.

Hæ sunt ergo rationes, quibus justitia illius causæ nititur, quam ego defendendam suscepi; & possum Majestati Vestræ affirmare, tam esse illam omnibus æqui bonique amantibus perspectam probatamque, ut nullum mirandi finem faciam, fuisse qui Majestatem Vestram hæc omnia hæcenus celaverint; imò post Summi etiam Pontificis super hoc argumento Majestati Vestræ significatas intentiones pergant nihilominus tanti momenti veritates, ac Principi tam æquo rerumque intelligenti, alienis falsisque coloribus fucare, multoque aliter, quam se habent, proponere.

Me administratione omnium preventuum spoliârunt, idque tam inclementer, ut ne quidem vitæ necessaria reliquerint, quæque etiam flagitiosissimis permittuntur, cum tamen jus necessaria à subditis percipiendi ex Lege Divina proveniat; neque id sit meræ gratuitaque fidelium liberalitatis, sed potius actus necessariæ justitiæ, ac obligationis à Christo subditis impositæ, ut vid. temporalia præstent, à quibus Verbi Divini ac Sacramentorum spiritualia alimenta perceperunt, & ideò Beatus Paulus hoc ipsum jus necessaria alimenta à Fidelibus petendi Apostolis competere fatetur; nec dubium est, ab Apostolis ad Episcopos legitime eorum Successores transfisse. Nulla ergo potestas humana oraculo Christi Domini derogare potest, assentis: *Dignum esse Mercenarium mercede suâ*; & Apostoli:

allia
indicata
ca III
230

Neminem suis stipendijs militarum, & eum qui oves pascit, ab ovibus vicissim pascendum esse, pronuntiantis. Quod ergo Episcopi necessaria vitæ à subditis suis, hoc est, proventus Episcopales recipiant, juris est naturalis Divinique. Nunc verò parùm fuit Majestatis Vestræ Ministris, ut me Sepuagenarium Episcopum, ac morbis conflitantem, omnibus Episcopatus mei proventibus spoliarent, nisi etiam omnia quoque subsidia, quæ à Capitulo meo Cathedrali expectare debebam, æquè subducerent: nam ex duodecim Canonicis, qui Collegium hujus meæ Ecclesiæ componunt, novem planè abdicarunt, nullâ nec servitorum, quibus alij quindecim, alij viginti annos de sua Ecclesia beneficii sunt, habitâ ratione; nec votorum Religiosæque Professionis, quæ illos ob promissam stabilitatem uni Ecclesiæ adstringit, nec vagari permittit. Taceo excessus ultimæ crudelitatis in eisdem Canonicos exercitæ, quæ uti omnes justitiæ & humanitatis leges perverterunt, ita fidem superarent, nisi documenta præstò essent adeò certa & indubitata, ut credere etiam inviti compellamur. Quod si quæras, quodnam tandem sit illud crimen, quod plecti meruit tam indignis tàmque inhumanis modis? Illud unum affertur, quòd vid. Deum offendere verebantur, si Ecclesiæ non obtemperassent, ac censuras contempnissent, quas ego ex præscripto Sacrorum Canonum ijs comminari sum coactus, qui Regaliam meæ Ecclesiæ imponere conabantur, cum tamen compertissimum sit, eam semper intra terminos Juris communis liberamque steris. Sed quod omnem admirationem superat, illud est, Canonicis, quos Regij Ministri expulerant, alios suffectos esse ex omni ferè Gallia, ac sine delectu conductos, aut vid. alterius Instituti ac Religionis socios, aut omnino laicos, aut ætate ac moribus juvenes,

juvenes, quique, ut ipsimet fatentur, nullam re minus, quam Ecclesiasticam vitam desiderio tanguntur: & denique, quod plane omni exemplo caret, pueris à Collegio recens eductis, nec sacris Ordinibus, ob immaturam aetatem, adhuc aptis Canonicatus & Dignitates conferuntur, nullam aut in eundi Tyrocinij, aut emittendae Professionis impositam necessitate, quod plane nihil aliud est, quam Ecclesiam ab origine ac fundatione sua Regularem sine auctoritate Pontificis Ecclesiae Capitis ad conditionem saecularem reducere. Sed & illud ad malorum cumulum addidit, ut vid. major pars proventuum ad Capitulum Cathedrale spectantium in expensas plane inutiles consumerent, nullam ornametum Ecclesiae, nullam sublevandorum pauperum curam; imò ut omni obligatione pauperes adjuvandi deinceps absolverentur, Sententiam seu Arrestum à Majestatis Vestrae Consilio impetrarunt, quo Constitutio mea abolebatur; ea vero modicam aliquam eleemosynam indixerat ad solatium trium Parochiarum pauperum, unde mille & octingentarum librarum proventus legebantur. Quis umquam persuadere sibi potuisset, sub Principe, & Catholica Religione ac justitiae tam addicto, utramque tamen tam aperte, nulloque pudore, & tanto tempore violatam esse? Non omisit quidem preces lacrymasque miscere, ut remedium tot malis à Deo impetrarem; sed ne videar aut metu, aut negligentia meis precibus defuisse, illud adjungo, ut throno etiam Majestatis Vestrae supplex ad volvar, eamque, quam maximam licet, veneratione ac demissione compellem, dignetur Ecclesiam Apamiensem aequè ac alias hujus Provinciae Dioeceses in hanc usque diem hactenus liberam, nativae ac Canonicae immunitati relinquere; nec patiatur Capitulum meum Cathedrale, quod hactenus cum tanta aedificatione ac

R r 3 fructu

allia
indicata
C. III
230

fructu vitam regularem duxit, ad sæcularem statum dilabi. Jubeat denique, juxta Apostolicas ac Canonicas Regulas, liberam mihi plenamque proventuum Episcopatum administrationem restitui: nam si Regum Galliarum præcipua gloria ac decus fuit, ut in eorum sinu, quoties Episcopi affligerentur, tutam stationem ac asylum suis persecutionibus & ærumnis invenirent; cur sperare non liceat, Majestatem Vestram non permissuram, ut ego, quem semper testimonio etiam hujus Provinciæ fidelissimum habuit, deinceps calamitatibus premar? Caterum utcumque res mee cadant, numquam ego cessabo pro Majestatis Vestre Episcopi que Regiæ familiæ incolumitate Divinam Bonitatem implorare, eroque ad cineres usque. Apamijs 6. Junij 1678.

Majestatis Vestre

*Humillimus & Obedientissimus
Servus*

Franciscus Episcopus Apamiensis

Documentum XXXIV.

Epistola D. Foncault Aquitanie Præfetti ad
Reverendissimum & Illustrissimum Episcopum
Apamiensem.

A Montanban. 19. Febr. 1678.

Credidi mearum partium esse, Illustrissimæ & Reverendissimæ Dominationi Vestre suggerere, crastina die, quæ vigesima est currentis mensis, dilationis à Senatu Regio concessæ terminum expirare, quo Illustrissima Dominatio Vestra jubebatur in Camera Computorum Parisiensi juramentum fidelitatis suæ inscribendum emitte-
Pla-

Placeat ergo mihi insinuare, quid sibi in hac causa faciendum proposuerit; jubeor enim, nisi Ipsa Regiæ Declarationi acquieverit, proventus Apamiensis Episcopatus detinere. Spero Dominationem Vestram Majestati Suae gratificaturam, sicque absolutum me iri necessitate tam durum ingratumque imperium explendi. Interim, &c.

A Montanban. 19. Febr. 1678.

Humilimus & Obsequentissimus

Servus

Foncault.

Documentum XXXV.

Responsio Illustrissimi & Reverendissimi Episcopi Apamiensis.

Apamijs 23. Febr. 1678.

Vehementer Vobis obstringor, ob exercitam in me humanitatem, simulque significo, me datis ad Majestatem Suam litteris reverentiâ ac veneratione plenis, quantum vid. Supremo meo Principi debeo, rationes exposuisse, quibus conscientiam meam illigari sentio, ne Sacramentum fidelitatis inscribi permittam. Nec despero, Regem æquitatis amantem aliquid meis precibus delaturum. Planè si placeat Vobis ingens illud desiderium æstimare, quo teneor voluntati Regiæ obsequendi, facillè intelligetis, me, qui hactenus nihil charius & antiquius habui, quam ut semper Principi obtemperarem, ne id quoque in præsentis causa agam, solo metu offendendi DEI prohiberi. Temporales proventus quod attinet, illi ut semper mihi oneri & periculo fuere, ob necessitatem reddendi de illis Omnipotenti Deo rationem, ita (si modò absit Ecclesiæ injuria) paratissimo

fimo

fimo animo feram, si alterius curæ ac fidei committantur, qui illos reparandis Ecclesijs sublevandisque pauperibus aptius impendat. Credo equidem, me cordi Deo futurum, & cum ipse unà cum Dignitate Episcopali causam quoque Ecclesiæ, quæ Jesu Christi est Sponsa, curæ ac fidei meæ commiserit, sperare omnino mihi licet, eum quoque vires sustenturum, quibus pacato latòque animo infortunia omnia excipiam, quæ observatam ei fidem obvenire mihi poterunt. Sum interim eròque, dum vixero

Apamijs 23. Febr. 1678.

*Humillimus & Obedientissimus
Servus*

Franciscus Episcopus Apamiensis

Documentum XXXVI.

Epistola Reverendissimi Episcopi Apamiensis
ad Illustrissimum & Reverendissimum D. Franciscum
de Harlay, Archiepiscopum Parisiensem.

Parisijs 6. Junij. Anno 1679.

TOti Galliæ persuasum est, Illustrissimam Dominationem Vestram non parùm contulisse ad novam Regis Declarationem, quâ omnes Regni Gallici Ecclesiæ subditi Regaliæ jubentur. Crediderim verò communem hanc opinionem ex eo fluxisse, quòd Illustrissima Dominatio Vestra operam auctoritatèque suam in Comitijs Cleri Gallicani, quibus ipsa præsidebat, non solum non impenderit eumque ut Regi supplicaret, permovere noluerit (id quòd D. Episcopus Alestensis nuper defunctus datis ad eadem Comitia literis enixè petierat) verùm etiam ne id fieret

elaboraverit, unque eâ ratione permota, quòd Ecclesia-
rum nostrarum jus nec tam clarum, nec tanti momenti esse
crediderit, quàm reverâ est. Enimverò naturalis inclinatio,
quâ omnes afficimur Principem demerendi, ignoratio
quoque juris Regaliæ, quâ plerosque laborare Sapientissimi
quoque Parisiensium confitentur (numquam enim hæc
materia etiam ab ijs Episcopis, quorum maximè intererat,
fatis examinata & discussa fuerat) ac denique usus Regaliæ
in quibusdam Ecclesijs Urbi Parisiensi vicinis recepta; hæc
inquam omnia forsan effecere, ut Illustrissimam Domina-
tionem Vestram ea veritas lateret, quam nunc omnes in-
telligunt, qui modò hoc argumentum maturè omnique
affectu liberi examinârunt. Cùm ergo nihil gloriosius sit,
quàm si legitimæ rationes suppetant, sententiam mutare,
omnino de Illustrissimæ Dominationis Vestræ Generosi-
tate polliceor mihi, Eam pro auctoritate, quâ apud Re-
gem præcipuè floret, effecturam, ut Is ad conservanda pri-
vilegia ac jura Ecclesiarum animum adijciat, exemplo vid.
tot magnorum Principum Majestatis Suae Prædecessorum,
qui ut potentiâ & gloriâ apud posteros florent, pietate ac
religione suâ à D E O impetrârunt. Ipsique Historiarum
Scriptores nihil aliud habuere, quo magis gloriam com-
mendarent, quàm quòd honorem Ecclesiæ, quam matris
loco venerabantur, privatis Coronæ ipsius causis anteha-
berent. Et verò persuasum habeo, Ipsum Regem, quippe
justum rerum æstimatorem, quemadmodum consilium,
quod illi extendendæ Regaliæ suggestistis, Zelo Ejus augen-
dæ potentiæ, Vestræque in eum fidelitatis probandæ ad-
scripsit; ita vicissim, cùm exploratâ jam veritate in aliam
Eum sententiam flectere laborabitis, æquitati id Vestræ
magnòque amori adscripturum, quo Ejus æternæ salutis.

Si veraque:

allia
indicata
Ca III
230

veræque gloriæ promovenda flagratis. Nec fieri à Vobis aliud poterit, quo magis Divinam Benedictionem in Vos Vestramque Ecclesiam provocetis, quòdque omnes in hoc Gallico Regno æqui bonique amantes majori gaudio afficiat; imò quod ipsius Regis gratiam bonamque opinionem magis Vobis conciliet: is enim ingenuè agnosceret, negotiorum multitudinem, quæ animum Vestrum distringunt, impedimento fuisse, ne has Regaliæ materias adeò obscuras implexasque, & à communi Jure abludentes, examinare Vobis licuerit; & tamen ne partibus meis deessem, ego illas datis ad Regem, & Archiepiscopum Tholosanum litteris clarè exposui; nunc tantùm illud adjungo, ex communi receptaque omnium Juris-Consultorum opinione: *Omnia libera presumi, nisi contraria servitus probetur*; quæ veritas si in alijs omnibus locum habeat, multo maximè circa Ecclesias procedit. Nunc ergo si rationes & auctoritates ritè expendantur, quæ pro Regaliæ servitute Ecclesijs imponendæ in medium afferuntur, id unum sufficiet, ut æquitas causæ appareat, quam ego defendendam suscepi: si enim ab usu & antiqua possessione præscindas, alia, quæ cumulari in hanc rem solent, sunt omnium Sapientum sententiã non infirma solùm & inania, sed etiam risu digna. Cùm ergo nec in mea Diocesi, nec in alijs quampluribus Ecclesijs usus & antiqua consuetudo probari possint, sequitur, non posse illis, nisi sacrilegâ usurpatione Regaliæ servitutem imponi: quod si circa hanc rem dubium aliquod supersit, nihil moror, ut illi Deo juvante quamprimum abundèque satisfaciam. Cæterùm tam multa & singularia Generositatis & Amicitia argumenta ab Illustrissima Dominatione Vestra jam accepi, & si ista deessent, notitia, quam habet de voluntate Romani Pontificis, deque

Sacro.

Sacrorum Canonum Decretis, quæ Prælati in Principum aulis versantibus severissimè prohibent, ne in suarum Ecclesiarum suorumque Coëpiscoporum, imò omnium inferioris etiam conditionis Clericorum detrimentum attentare aliquid audeant, id quod in Concilio Avenionensi Anno 1326. sub Joanne XXII. *capite 25.* & in alio etiam Avenionensi sub Benedicto XII. Anno 1337. *capite 20.* repetitum est: hæc, inquam, omnia securum me certumque reddunt, Illustrissimam Dominationem Vestram præ omnibus privatis affectibus, quæ alias morari Eam possent, causam Ecclesiæ amplecturam esse, & interim, &c.

Apamijs 6. Junij 1679.

Illustrissimæ & Reverendissimæ
Dominationis Vestræ

*Humilimus & Obsequentissimus
Servus*

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Documentum XXXVII.

Epistola ejusdem Illustrissimi & Reverendissimi
Episcopi Apamiensis ad R. P. de la Chaîse Societatis JESU,
& Regis Confessarium

Asabar. 14. Jun. 1679.

Admodum R. Pater.

Jamdudum animo proposueram A. Reverendam Paternitatem Vestram litteris convenire; sed ne id facerem, duas præsertim ob causas prohibitus sum; primò enim verberabar, ne operam perderem, & nihil scribendo proficerem; deinde ne si conquererer, quas à P. Vestra suffesre molestias

Si 2 cogor,

cogor, Ipsa privato potius dolori, quam æquitati Zeloque Immunitatis Ecclesiasticæ conservandæ eas querelas adscriberet. Ne tamen ulla in re partibus meis defuisse viderer, aut aliquid inexpertum reliquisse, bonæ causæ libertatique Ecclesiæ à Divina Providentia mihi commissæ promovendæ, statui amicorum consilijs cedere, & siquid obtineri posset, hâc quoque epistolâ experiri, deinceps exitum hujus causæ, & tam substantiam, quam modum ipsum ex animo integræque DEO commissurus, ut is videlicet juxta præscriptum legesque Divinæ Suae Providentiæ omnia moderetur. Equidem si aut contra Paternitatem Vestram, aut ejus Societatem privatis odijs ac simulatibus concitaret, scit Ipsa, quàm multæ præclaræque occasiones abundaverint, justum animi mei dolorem contestandi, neque ab ullo mortalium id mihi vitio verti potuisset, quippe non mea, sed veritatis ac justitiæ, imò boni publici causa agebatur; at malui Charitatis Christianæque prudentiæ rationem habere, nec prius silentium abrumpere, quàm necessitas loqui me cogeret.

Planè cum Paternitatem Vestram & Christianam esse; & Religiosam cogitabam, numquam persuaderi poteram, & nisi aut Ipsa, aut ejus Societas aliqua in re offensa à me esset, adeò vindictæ avidam fore, ut eam tanto Divinæ Gloriæ ac Immunitatis Ecclesiasticæ dispendio quæreret.

Reminisci adhuc potest, cum eam conveniendi Parisijs occasio fuisset, vidissemque globo Ecclesiasticorum incluctam, ejus favore Beneficia captantium, dixisse mihi: *Hic esse lupos prædæ insidiantes.* Quâ ergo conscientiam, quæ gregi ovium innocentium alendo debebantur, rapacibus lupis Ipsa projecit? imò ne expectavit quidem, ut fauces aperirent prædæ expetendæ, sed etiam eorum famem prævenit; cum

cùm enim Canonici Ecclesiæ meæ vitam Regularem profiteantur, quam ego Apostolicâ auctoritate Regisq̄ auspicijs feliciter restitui, ij, qui in Beneficijs Ecclesiasticis nihil aliud quàm proventus opesq̄ affectant, nullâ planè curâ Canonicatum tangebantur, quibus paupertatis vitæq̄ communis obligatio incumbit. Sed Paternitas Vestra illis animos addidit, oblatâ spe eos Canonicatus ad vitam sæcularem revocandi, idque se effecturam promisit.

Eadem quoque Patris Ferrier intentio fuerat, vitam Regularem in Ecclesia mea abolere volentis; id verò quàm à Divina voluntate alienum fuerit, satis intelligere Paternitas Vestra ex ijs difficultatibus potuit, quæ Romæ & alibi superari non potuere: non ergo capere possum, ex quibus rationibus animum ipsa adjecerit illi operi destruendo, quod Patres etiam Societatis, quorum utique testimonia suspecta habere non potest, approbare conati sunt, ac sæpè confiteri, illud in DEI gloriam, Diœcesis utilitatem, totiusq̄ Ecclesiæ ædificationem redundare; nisi fortè eadem ob causas delendæ vitæ Regulari accincta est, ob quas non est verita palàm jactare, id quoque majori DEI gloriæ accessurum, si jam pridem Ecclesiam meam Regij clausissent. Quò ergo, mi Pater, demissa illa veneratio, & cæca obedientia volavit, quam Societas Vestra Apostolicæ Sedi hætenus professâ est? video enim conari Vos destruere, quod illa ædificavit; idque non solum sine Sedis Apostolicæ auctoritate, sed etiam contra Illam. Observatum enim est, in ultimis Codicillis, quos Paternitas Vestra pro obtinendis Ecclesiæ meæ Canonicatibus expediri fecit, omisissam fuisse clausulam addi aliàs solitam, quâ vid. qui hujusmodi Beneficia impetraverant, jubebantur habitum Regularem assumere, Tyrocinium experiri, ac denique Pro-

illia
 redicata
 Ca III
 230

fessionem emittere. Qui ergo non omnino cæci sunt, imò qui se inter præcipuos amicos Paternitatis Vestræ profitentur, hæc omnia spectare eò dicunt, ut, non obstantibus Capituli mei Romanæque Sedis protestationibus Decretisque, sæcularis vitæ licentiam inducat, Regulari extinctâ, sicque quacûmque tandem ratione, etiam Professione suâ planè indigna fidem exolvat, quam illis obligavit, quos ad captandos Ecclesiæ meæ Canonicatus jam priùs impulerat.

Utinam saltem Paternitatem Vestram ab huiusmodi conatibus reverentia retineret Gallici Regni, in quo nemo non videt, abuti ipsam fiduciâ, quam munus Confessarij ei apud Regem conciliavit, & quâ id unicè agit, ut præcipua Ecclesiæ jura ab ignaro licèt Rege violentur, utque Principis auctoritate tam injustæ sævæque actiones muniantur, quas, nisi publicis & authenticis monumentis constarent, nemo credere sustineret. Enimverò fieri non potest, ut Paternitas Vestra Regaliæ examinandæ animum solidè adjecerit, quin protinus intellexerit, eam nec in mea, nec in alijs quampluribus Ecclesijs locum habere, sicque ingenti damno Ecclesiam afficere, quando Regi persuadet, ut eam sibi usurpet. Quod si Paternitas Vestra istarum rerum plenam notitiam non habet, quâ rogo conscientiam non minùs inclementer sævéque nos persequitur, quàm si Rei essemus Divinæ humanæque Majestatis?

Non permittit brevitatis epistolæ debita, ut hic aut rationes percurram, quæ causæ à me susceptæ æquitatem ostendant, aut seriem malorum pertexam, quæ tanto jam tempore Regaliæ obtentu perpetior, præsertim cùm persuasum habeam, Paternitatem Vestram non tam ignorantiam rerum, quàm odio mei laborare, quod ut deponat, à solo Deo expectari potest. Enimverò metus Regiam indignationem
pro-

promerendi, si vid. Regi innotescat, se ab eo deceptum esse, cujus unica & præcipua obligatio erat Principem rerum, quæ ad animæ Ipsius æternam salutem veramque gloriam pertinent, admonere, pudor quoque errorem ingenuè confitendi, ac denique ingens cupido deprimenti calcandique Episcopum Societatis Vestrisque maximis (quippe à Christiana Sanctorumque Patrum Doctrina alienis) adversum: hæc, inquam, omnia ingentia sunt, Paternitati Vestræ profitendæ veritatis impedimenta, nec ab alio, quàm, qui cordium Dominus est, superari possunt, & tamen mihi credat (neque enim, uti spero, se ab Episcopo admoneri indignè feret) multa sunt, quæ justo eam timore percellere possint, ne, posteaquam ob calcatam inimitatem Ecclesiasticam Divinam indignationem in se provocavit, Regiam quoque incurrat; Rex enim, quæ est Prudentiâ & æquitate, ubi aliquando intellexerit se consilijs à vobis suggestis, ac contra animi sui sententiam deceptum, tot malorum causam fuisse, non poterit non ea omnia eorumque auctores damnare. Ex adverso si Paternitas Vestra infortunium ac impendia mala præveniat, expleatque boni Confessarij partes, suamque industriam Regi salutis impendat, cujus vid. animam gubernandam suscepit, Dei Benedictionem experietur, & Rex quoque gratum acceptumque habebit, se veritatem aliquando saltem edoctum esse. Illos verò, quibus Paternitas Vestra causa fuit, ut Censuras Ecclesiæ incurrerent, longè majori Beneficio affecerit, si potius viam illis & rationem ostenderit, quâ se dignos reddant Ecclesiasticis honoribus, quàm ut contra Canonum præscriptum sibi illos usurpent, & denique quicumque æqui justique amantes sunt, Deum ex animo benedicent, ubi intellexerint, Paternitatem Vestram

stram auctoritatem suam persuadendo Regi interponere, ut Regalia intra fines à Majoribus suis obtentos, & à Lugdunensi Concilio (quod extendi eam vetuit) concessos contentus esse velit.

Finio, mi Pater, nec aliud adjungo, quàm esse utique Charitatis Vestrae, pacem tandem concedere Episcopo septuaginta annos nato, quadraginta pastorales infu- las sustinenti, & ultimas horas praetolanti; nec amplius patri viros selectae virtutis, Deoque speciali ratione consecratos, quique cum tanta omnium aedificatione illius se obsequio addixerunt, ab ijs tam saeva persecutione pulsari dissipari- que, qui se vitae Regularis hostes profitentur. Spero equidem, me Deo propitio usque in extrema fidelem fore, nec cessabo esse, quidcunque tandem à Paternitate Vestra ad- versi mihi contigerit.

Admodum Reverendae

Paternitatis Vestrae

Humillimus & Obedientissimus

Servus

Franciscus Episcopus Apamiensis

Documentum XXXVIII.

Secundum Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTII
PP. XI. ad Illustrissimum & Reverendissimum Epi-
scopum Apamiensem.

INNOCENTIUS PP. XI.

Venerabilis Frater, salutem & Apostolicam Benedi-
ctionem. Praecipuae argumentum laetitiae attulerunt
nobis litterae Fraternalitatis tuae proximè ad Nos datae, in
qui-

quibus eximium tuum de integra atque incorrupta servanda morali Theologia, de instauranda Cleri, & Regularium Ordinum disciplina, deque propulsanda ab Ecclesia secularis potestatis injuria, zelum studiumque disertè declares. Et quidem quod ad diocesis tuæ rationes pertinet, gratias Divinæ Majestati agere non cessamus, quòd in tanta rerum ac temporum difficultate suscitaverit sibi Sacerdotem fidelem, qui opponat murum pro domo Israël. Neque dubitamus, quin tot experimentis probata, & confirmata virtus tua, egregio proposito, Deo bene juvante, ad extremum constanter insistat, parati omni ope & auctoritate nostrâ tibi pro Dei honore tam strenuè laboranti, perpetuò adesse. Reliqua à dilectofilio Archiepysbytero Aquisensi Viro pio, atque industrio, qui tuas Nobis litteras reddidit, & à quo has Nostras accipies, fusiùs cognosces, ac Fraternitati tuæ Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud Sanctam MARIAM majorem sub annulo Piscatoris die secundâ Augusti 1679. Pontificatûs Nostri anno tertio.

Marius Spinula,

Documentum XXXIX.

Epistola ejusdem Illustrissimi & Reverendissimi Episcopi Apamiensis ad D. de Harlay Procuratorem Generalem Parlamenti Parisiensis.

Apamijs 4. Septemb. 1679.

Insinuatum mihi fuit Arrestum, seu sententia ad instantiam Vestram à Parlamento pronuntiata, quo coram eo tribunali sisti jubeor ad videndum irritari duas Constitutiones.

T c

tioncs

allia
indicata
ca III
230

tiones meas (perinde ac si in illis edendis indebitam potestatem usurpâssim) contra duos Colonos, qui nomine juvenis cujusdam Barbes de Luffan scholas adhuc terentis, & titulo Regaliæ Beneficium illud adepti proventus Custodi Ecclesiæ Apamiensis assignatos conduxerunt. Ego qui ignorare non possum, quantum & Parlamento ipsi (quippe præcipuo Galliæ Senatui) & Dominationi etiam Vestræ magnam in eo Senatu partem occupanti honoris debeam; quâ par est reverentia, præfatum Arrestum excepi, & tamen, ne deferre illi possem, gravissimæ me rationes compulerunt, quas me recensentem dignetur Dominatio Vestra benignè audire.

Primò enim, quibus ego sumptibus tam longum gravemque Processum ingrediar, quando me omnibus spoliârunt, atque ad incitas redegerunt, ne alimentis quidem necessarijs relictis (quæ tamen etiam sceleratissimis permittuntur) ut à viginti jam mensibus vitam amicorum liberalitate utcunque ægréque sustineam? & tamen neminem latet, nec patrimonium mihi esse, quo ultimæ necessarii subveniam, nec interim, quantum per ætatem licet annis ac infirmitatibus fessam, functiones ac curas Pastorales omittere.

Deinde: non intelligo, quam Ecclesiâ meâ expectare à Parlamento justiciam possit, quando & elapso sæculo, & initio currentis, tanto ardore dilatandæ Regaliæ totòque Regno extendendæ incubuit, ut moderari eum Reges oportuerit. Parlamentum enim jus Regaliæ tanquam Coronæ annexum, imò tanquam ipsius Parlamenti præcipuam prærogativam ab aliquot jam annis habuit, quâ vid. omnes processus, qui hanc Regaliæ causam spectant, Parlamento deferuntur. Quod si plurium jam seculo-

rum

rum Jurisprudentiam consulas, invenies, constanter à Parlamento eam Regulam observatam fuisse, ut nunquam pro Rege pronuntiaret, nisi probatà à Regijs Procuratoribus possessione, quod utique Dominatio Vestra in Protocolis, Tabularijs, librisque Auctorum, qui super hoc argumento scripsere, probè notaverit. Circumstantiæ quoque, quæ Arrestum Parisiense comitantur, hujusmodi sunt, ut faciliè ex ijs Parlamenti in me animum colligere liceat: Actionem enim criminalem duobus Clericis intentat, adeò miseris, ut solis elemosynis (quæ mihi à Fidelibus suppeditantur, & quarum partem ego illis communico) precariò sustententur; adeoque innocentibus, ut nullà alià culpà laborent, quàm quòd binas constitutiones meas paribus insinuârint, & quarum æquitatem examinare non utique ad eos pertinebat.

Tertiò. Quemadmodum certissima res est, non posse jus Regaliæ, nisi Ecclesiæ privilegio ad Reges pertinere; ita certum est, ad eandem Ecclesiam spectare, ut de Regalia cognoscat judicetque, id quod in Lugdunensi Concilio fecit, & quamvis daremus, sententiam Concilij in hac causa non omnino apertam & claram esse, eam tamen interpretari Pontificis Romani partes essent, non Regij Tribunalis. Cùm ergo binis à me edictis Constitutionibus nihil aliud egerim, quàm ut Decretum exequerer Concilij Oecumenici (id verò non de privatis tantùm personis loquitur, sed de *quantacumque dignitatis honore præfulgentibus*) nec terminos excefferim à Concilio præfixos, sequitur injustam esse eorum calumniam, qui in foro sæculari me accusant usurpatæ ac ultra metas dilatatæ potestatis. Has ipsas ob causas numquam ego in dubium revocavi, quin possem deberemque laicos Censuris punire, eosque, qua-

T t. 2.

lescunque.

lescunque tandem essent, in rebus spiritualibus Deoque consecratis (de his enim quaestio jam vertitur) Ecclesiarum legibus subjacere; tantoque magis ad id agendum permovebar, quod viderem proventus, quos sibi laici vendicabant, nihil aliud esse, quam meras Decimas ad luminaria aliamque Divini Cultus supellestem destinatas, sine qua nec sacra Officia peragi deinceps poterunt, quippe eodet modo sublato, quod eorum sanctitati debetur, & verotam est injusta patensque haec usurpatio, ut nullo honesti colore fucari possit.

Quarto. Quodsi alij Praelati, quorum Ecclesiarum liberae erant, in extensionem Regaliae consensere, non potest eorum consensus detrimento mihi esse, qui nullam penitus in eo partem habui. Imò Reservationes, Protestationes, Derogationes, aliaque cautela ab Episcopis aut ante, aut post consensum adhibitae clarè ostendunt, & agnovisse illos Ecclesiarum suarum jura ac libertates, & noluisse absolute renuntiare, imò nec sponte Regijs Decretis acquiescere, sed solo metu, ne iisdem malis mecum involverentur, & adhuc peioribus Ecclesias suas obruerent, nisi obtemperassent. Et denique numquam eorum consensu effici potuit, ut tantum damni Ecclesiae subire cogentur, id quod ex annexis, quas ad Illustrissimum Archiepiscopum Tholosanum dedi. Dominatio Vestra plenius intelliget.

Ceterum cum Parlamenti Parisiensis jurisdictioni me submittere recusavi, non ideo in causa propria Judicem me constitui, sed illud tantum egi, ut in causa spirituali, & in qua Pontifices, Concilia, Episcopique auctoritate Dei funguntur, Decreta Ecclesiae exequerem; & si Censuras adhibui usurpatoribus coercendis, exemplo & auctoritate plurium Conciliorum, etiam Oecumenicorum id feci, qui

qui dignam hanc causam esse censebant, quæ hujusmodi pœnis sustineretur, præsertim cum non minor Episcopis obligatio incumbat, libertates ac jura Ecclesiæ, quam fidei dogmata propugnandi, id quod solidè Auctor sermonis ostendit, quem dignum censui, ut Dominationi Vestræ à me transmitteretur.

Non permittit Epistolæ brevitatis, ut omnia pertexam, quæ de hac materia dici possunt, quæque libenter adjungam, si modò intelligam id Dominationi Vestræ placere, ac tempus suppetere ea perlegendi. Nunc finem Epistolæ impono, & Dominationem Vestram ardentissimè obtestor, dignetur in memoriam revocare, se & Regij Ministri, & hominis Christiani personam agere, atque ut prima obligationem imponit, ne quidquam de juribus ad Coronam spectantibus dilabi permittat, ita quoque secunda, ne illa in Ecclesiæ præjudicium extendi patiatur, alioqui periculum esset, cœlestem Benedictionem impeditum iri, quam alioqui sibi suæque illustri familiæ Dominatio Vestra tam multis egregijsque operibus promerita est.

Apamijs 4. Sept. 1679.

*Humillimus & Obsequentissimus
Servus*

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Documentum XL.

Tertium Breve Sanctissimi D.N. INNOCENTIJ XI.
ad Illustrissimum & Reverendissimum Episcopum
Apamiensem.

Tt 3

Vene-

Venerabili Fratri Francisco Episcopo Apamiensi
INNOCENTIUS Papa XI.

Venerabilis Frater, Salutem, & Apostolicam Benedictionem. Perlegimus litteras Fraternitatis tuæ, in quibus afflictum Apamiensis Ecclesiæ statum, & tuum propterea dolorem Nobis ob oculos ponis; qua de re, Pastoralem zelum, & sollicitudinem magnopere commendamus, & eodem tecum sensu affecti, non cessamus à Patre misericordiarum, pro muneris Nostri debito, postulare, ut pristinam Ecclesiæ isti tranquillitatem, dignitatēque restituat, ac Nobis lumen ad ea decernenda, exequendaque suppeditet, quæ cum tuæ, tum universæ Ecclesiæ rationibus expedire videbuntur. Reliqua ab eo cognosces, qui tuas Nobis litteras reddidit; teque, atque invictam Episcopalis roboris constantiam, quæ cæteris præluces, intimo charitatis affectu in Domino complectentes, Fraternitati tuæ Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris. Die x. Decembris 1679. Pontificatus Nostri annorum.

Marius Spinula.

Documentum XLI.

Constitutio Ejusdem Illustrissimi Episcopi
Apamiensis.

7. Febr. 1680.

Franciscus miseratione Divinâ Episcopus Apamiens. &c.
Constitutiones à nobis nuper promulgatæ, quibus procul arcebamus, qui in Diocesi nostra Regaliæ obtentu Beneficia quædam impetraverunt (cùm tamen constet, præfatam.

fatam nostram Diocesim hujus servitutis penitus immunem esse, nec proinde Regalia subijci posse, nisi violatis quamplurimis Sacris Canonibus Regumque Edictis) adeo apud quorundam avaros, ambitiosos, ac Beneficijs Ecclesiasticis inhiantes animos nihil effecere, ut potius reperti sint (quod non sine animi dolore intelleximus) qui Regalia obtentu etiam ad Beneficia curata adspirare, & illa obtinere sint conati; id vero omni exemplo caret, ac etiam, ubi alias Regalia locus est, numquam hactenus usurpatum. Eo igitur temeritatis devenit, ut in captandis Beneficijs Ecclesiasticis nullus sit regulis aut pudori locus, & quia hujusmodi intrusionibus sistendis nulla amplius remedia supersunt nobis, quam auctoritas Episcopis à Deo tributa, censuraque Ecclesiastica, ultima vid. Ecclesiae remedia, & quibus non ij solum coerceri debent, qui aliunde quam per legitimam ac Canonicam januam Ecclesias irrumpunt, sed illi etiam, qui ita irrumpentibus auxilia & consilia subministrant; ideo ex his alijsque causis Constitutiones nostras jam alias editas renovamus, ac insuper sub poena Excommunicationis ipso facto incurrendae omnibus cujuscunque dignitatis ac conditionis personis districtè prohibemus, ne Dignitates, Prioratus, aliaque Beneficia curam animarum annexam habentia pro se aut alijs titulo Regalia petere, aut impetrare praesumant: neque, aut suo, aut aliorum nomine eorum Possessionem adeant, aut fructus seu mediate, seu immediate percipiant. Prohibemus etiam aequè sub poena Excommunicationis cujuscunque status ac conditionis personis, ne scienter ac voluntariè sub quovis praetextu aut colore, Notarij vid. Testis, Emphyteuta, Sub-emphyteuta, aut alia quavis ratione, ad actus & usurpationes supranominatas auxilium, consilium, aut favorem praestent.

alia
 indicata
 Ca III
 230

stent. Reservamus etiam nobis, præterquam in articulo mortis, absolutionem à præfata pœna Excommunicationis.
Apamijs 7. Febr. 1680.

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Documentum XLII.

Alia Constitutio Eiusdem Illustrissimi Episcopi Apamiensis, quâ omnes Fideles suæ Diœcesis ad publicas preces aliâque pietatis opera placandæ Divinæ indignationi exhortatur.

22. Febr. 1680.

FRanciscus, &c. Clero Populôque Apamiensi salutem & benedictionem. Tam manifesta sunt indignationis Divinæ hanc nostram Diœcesin punientis argumenta & effectus, ut oporteat aut cæcum esse, qui ea non videt, aut plañe insensibilem, qui illis non intimo dolore conficitur. Ecclesiarum Pastoribus ultima ferè necessitas incumbit officio suo abstinendi, omittendique sanctiores quâque functiones, imò eorum nonnulli, qui alioqui se totos addixerunt cûrandis animabus, coguntur gregem suum frequenter deserere, necessitate alimenta mendicandi, id quod sine dedecore sacri characteris, sine damno quamplurimum abique Sacramentis decedentium, sine juventutis neglectu necessariâ instructione carentis, ac denique sine infinita morum corruptela fieri haud potest. Hæc omnia inde proveniunt, quòd legitimi ac canonicè instituti Pastores redditibus sustentandæ vitæ necessarijs priventur; quamvis nec ad istos soloshæ miseriæ pertineant, sed etiam ad magnam partem eorum pauperum, qui charitate Ecclesiasticorum fovebantur.

Equi-

Equidem ingenuè fatemur, calamitates, quibus conficiamur, nostris peccatis nostrisque imperfectionibus magna ex parte deberi; sed nec Vos abnuetis, Vestra quoque peccata multum ad eas contulisse; quamquam & hoc ipsum negligentia nostræ adscribimus, quippe non eâ, quâ par est, industriâ partes Officij nostri explemus: friget orandi studium: exempla minùs quàm oporteret sincera & incontaminata: mores non satis incorrupti Zeloque Apostolico flagrant: denique omnes fateamur oportet, flagella Divinae justitiæ nostris peccatis, abusûque Divinarum gratiarum provocata fuisse, & forsân graviora adhuc impendent, nisi justitiam Divinam celeri poenitentia, dignaque satisfactione occupemus.

Hæc nostra consilia illis fortè intempestiva videbuntur, qui dies Quadragesimale jejunium præcedentes omni voluptati morumque licentiæ dedicârunt, perinde ac si propositum haberent Spiritui Sancto futuraque poenitentia impedimenta obijcere, & jejunium atque alia sacri illius temporis opera contra intentionem Ecclesiæ planè inuicilia reddere. At veri legitimique Christi fideles, ubi vident Matrem suam Ecclesiam abjectis gaudij insignibus luctu opertam, ut suum amorem & obsequium in Matrem testentur, eundem ipsi quoque dolorem, eosdemque mores induunt: & quamquam omni Christiano nullum sit tempus exercendæ poenitentia importunum; tunc tamen, quicumque veram fidem amplectitur, vacare illi obstringitur, quando judicium DEI observatâ Sanctuario incipere, ac etiam cum Divinæ gloriæ jactura, si ita loqui fas sit, vindictam coelestem exerceri, quod planè præcipuum est irati Numinis argumentum. Nulla ergo ratio permittit, ut filij Matrem dolentem deserant, multoque minùs, ut ejus lacrymas.

mas non solum non extergant, verum etiam novum ei moerendi fomitem adjungant, effrenatam vivendi licentiam, cogantque in eas voces cum Propheta prorumpere: *Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit: qui consolaretur, & non inveni.*

Non deerit fortasse, qui credat in potestate nostra esse torrentem malorum sistere, & utinam liceret id nobis intactam conscientiam, ac juribus Ecclesiae illibatis (quorum nos Deus custodes constituit, etsi indignos) quovis modo praestare. Sed quamvis omnem industriam locaverimus querendis honestis medijs, quibus haec causa componeretur, preces quoque ad Deum, & consilia ab hominibus virtute & doctrina conspicuis addiderimus, numquam tamen modum reperimus in hac causa transigendi, Deo conscientiaque inoffensis, praesertim postquam repetitis litteris mentem quoque Sanctissimi D. Nostri Romani Pontificis intelleximus, nostram agendi rationem tanquam Ecclesiae utilem proficuumque apprimè comprobantis.

Sed & illud salvam omnino veritate profiteamur, praecipuum doloris nostri argumentum non esse, aerumnas, quibus in hac causa acerbè jaectamur, sed potius damna spiritualia, quae in nos quoque redundant, ac ultimam necessitatem, quam pauperes conficiantur, & cui sublevandae nulla nobis potestas relicta est. Aequum igitur est, ut placando Deo avertendisque malis, quae Dioecesi nostram partim affligunt, partim etiam deinceps impendent, manus nobiscum operamque societis.

Omnibus ergo Capitulis, Parochis, Vicarijs Dioecesis nostrae praecipimus, ut proximam Dominicam, quae est 26. currentis mensis, publicas supplicationes instituant. Singulis quoque Sacerdotibus, ut quamprimum commode poterit

potuerint, ter Missam recitent, quæ in Romano Missali pro quacunq[ue] tribulatione inscribitur. Reliquis Ecclesiasticis, ut Psalmos Pœnitentiales cum Litanis, Orationibus, ac versiculis consuetis persolvant: omnibus verò ut quartâ & sextâ feriâ, Sabbatòque proximâ hebdomadis jejunent. Laicos etiam exhortamur, ut supplicationibus diligenter intersint, ad Confessionis Sacramenta ritè obeunda sese disponant, Beatissimæ Virginis Rosarium semel minimum recitent, jejunia Ecclesiasticis imposita ipsi quoque suscipiant. Omnes denique Diœcesis nostræ fideles ardentè ac seriò commonemus, ut eleemosynis alijsque pijs operibus placandæ Divinæ justitiæ impetrandæque misericordiæ diligenter incumbant. Ut verò mens & intentio nostra omnibus innotescat, jussimus hanc nostram Constitutionem sub sacro Missæ Officio in omnibus Parochijs proximâ Dominicâ promulgari, & ad valvas Ecclesiæ Cathedralis affigi. Datæ Apamijs in Seminario nostro 22. Febr. 1680.

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Documentum XLIII.

Sententia Excommunicationis ab Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo Apamiensi contra Guérin Palarin Sacerdotem solemniter pronuntiata.

Die 24. Mart. 1680.

Franciscus Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Apamiensis, &c. Visâ Constitutione Nostrâ sub data 27. Octobris anno 1677. quâ omnibus Canonicis Cathedralis & Collegiæ Beatissimæ Virginis de Campo Ecclesiarum

Uu 2.

di.

districtè prohibetur, ne sub pœna suspensionis ipso facto
 incurrendæ ad præfatarum Ecclesiarum beneficia titulo
 Regaliæ quemquam admittant, neque ad ullos actus Ca-
 pitulares, locum in Choro, aliâsque functiones recipiant.
 Visis etiam actis, & instrumentis executionis à Domino
 Antonio Novè Ecclesiastico Diœcesis Tholosanæ die 26.
 Februarij, anno 1680. Domino Balthasaro d'Ouvrier Decano
 nostræ Collegiæ de Campo insinuatæ: attentâ quoque
 inobedienciâ & contumaciâ contra præfatarum nostram
 Constitutionem Domini Guerin Palarin, Canonici & Sa-
 cerdotis sæpeditæ nostræ Collegiæ (quamvis ipse quo-
 que unus ex illis fuerit, qui, ut nostra Constitutio in publi-
 ca Capituli acta referretur, consenserat) quippe qui non
 obstantibus Constitutione, & Inhibitionibus nostris, titulo
 Regaliæ Possessionem Decanatus Ecclesiæ Collegiæ de
 Campo adire præsumpsit (prout apparet tam ex publico
 actu ad prædictos Canonicos Vigestimâ currentis mensis
 directo, quàm ex stallo locoque Decani ab ipso occupato)
 quantumvis eum non lateret, Diœcesin nostram Regaliæ
 subjctam non esse, imò quamvis Regaliæ subjaceret, De-
 caniam, utpote Beneficium electivum, exemptam esse,
 præsertim cum ipse Palarin septem integros annos Domi-
 num Balthasarum de Ouvrier pro Decano canonicè electo
 semper agnoverit: viso denique prænominato actu ad
 jam dictos Canonicos sub data 20. currentis mensis, & ra-
 tionibus in eo adductis, & præsertim quia sæpè fatus D.
 Palarin, quamvis ter à nobis admonitus, nullas probabi-
 les causas allegat, ob quas excommunicari & denunciari
 non debeat, invocato DEI Omnipotentis nomine Patris,
 Filij & Spiritûs Sancti de potestate ligandi atque solvendi
 specialiter confisi, quam Christus Apostolis Episcopis que
 eorum

eorum Successoribus clementer largiri dignatus est, Declaravimus & denuntiavimus, declaramus & denuntiamus pro Excommunicato præfatum Guerin Palarin Presbyterum Canonicum nostræ Ecclesiæ Collegiatæ Beatissimæ Virginis de Campo, eumque velut Excommunicatum separamus à Communione Ecclesiæ, nec non à participatione Corporis & Sanguinis Christi JESU, eumque potestati Sathanæ temporaliter subijcimus, ut per veram sinceramque poenitentiam ejus spiritus salvus fiat in die Domini. Potestatem verò ab hac Excommunicatione absolvendi nobis reservamus, prohibentes & districtè omnibus utriusque sexûs inhibentes, ne sub pœna Excommunicationis à Sacris Canonibus latæ cum prædicto Palarin audeant communicare. Præcipimus etiam, ut præfatus Palarin publicè denuntietur, ejusque Denuntiationis & Excommunicationis noticia vicinis quoque Diocesibus insinuetur, nec non omnibus, quibus opus erit, ut ita juxta Juris dispositionem tamquam excommunicatus, & ab Ecclesiæ Communione separatus habeatur. Factum & pronuntiatum dicto Palarin in nostra Ecclesia de Campo in præsentia Cleri Populique, die 24. mensis Martij Anno 1680.

Franciscus Episcopus Apamiensis!

Notandum, similem quoque Excommunicationis & Denuntiationis sententiam in Petrum Brau ab eodem Illustrissimo & Reverendissimo Episcopo die 24. Martij Anno 1680. fuisse pronuntiatam.

Documentum XLIV.

Constitutio Eiusdem Illustrissimi & Reverendissimi Episcopi Apamiensis ad impediendam Regaliæ in suam Dioccesin introductionem.

Die 31. Martij, 1680.

FRANCISCUS Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Apamiensis. Cùm nihil Ecclesia habeat magis necessarium majorisque pretij, quàm & libertatem de Officijs Beneficijsque, præsertim Cathedralium Ecclesiarum disponendi (in quibus Canonici alijque in dignitate constituti in partem sollicitudinis Episcopalis regendæque Diocesis, præsertim vacante Ecclesiâ, vocati sunt) & liberam temporalium proventuum administrationem, sine quibus nec Divina Officia decorè peragi, nec Ecclesiæ reparari ornarique, nec habiles ministri sustentari, nec quotidianis pauperum necessitatibus subveniri, nec denique expensæ quotidianæ perferri possunt; Introductio verò Regaliæ utroque hoc jure, saltem vacantibus Ecclesijs, privet, eapropter non alio eam loco, quàm duræ servitutis habere possumus, omninòque illi libertati adversæ, quam Christus suo nobis sanguine acquisivit, ipso etiam Ludovico Juniore teste in sua Declaratione de anno 1137. ubi Provinciam Aquitaniæ hujus jugi immunem esse fatetur.

Hic Regaliæ abusus Laicis Regijsque Ministris occasionem tribuit, Cathedralium & Collegiatarum Ecclesiarum, ac præcipua Diocesis Beneficia hominibus sine ulla ad statum Ecclesiasticum vocatione conferendi, sine scientia & pietate adimplendi, nec aliud meritum præ se ferentibus, quàm quòd apud Majestatis Suae Ministros, quibus
istorum

istorum Beneficiorum distributio permiffa est, omnem
industriam collocaverint, ut aliquo Beneficio potirentur;
quod tamen unicum, quamvis alia deessent, si ex spiritu
& disciplina Ecclesiæ res agatur, omnino indignos reddidit
omni Ecclesiasticâ dignitate. Ex quo sequitur, ut qui ad
Episcopatus promoventur, tantùm absit ut personas repe-
riant, in quorum humeros partem aliquam Pastoralis soli-
citudinis securè deponant, sed potiùs, quæ Episcopis boni
aliquid præstare volentibus se omni conatu opponant.

Auget malum damnùmque, quòd, cum denomina-
tio ad vacantes Episcopatus Regij juris sit, numquam Re-
gios Officiales occasio & rationes deficient Regem persua-
dendi, ut nominationem differat, Regaliàmque producat,
id quod Divùm Bernardum in eas querelas prorumpere
coegit, quæ *epistolâ* 122. leguntur, tempore vid. Ludovici
Junioris more receptum fuisse, ut Episcopatum collatio
differretur, quo diutiùs eorum proventibus frui liceret.

Postquam ergo tam in Constitutionibus nostris, quàm
alijs publicis actibus justissimas rationes palàm fecerimus,
quæ nos obstringunt, ut, quantum pro nostra virili parte
fas est, libertatem Ecclesiæ contra Regaliàm tueamur, fru-
stra etiam adhibitis dulcioribus remedijs, qualia sunt pre-
ces, adhortationes, demonstrationes, privata & publica que
& Canonica admonitiones, cogimur tandem non sine in-
genti intimoque dolore alia & acerbiora remedia experiri.

Quamplurima sunt Oecumenica Concilia, Summo-
rumque Pontificum Constitutiones, quibus contra Bono-
rum juriùmque Ecclesiasticorum usurpatores, eosque, qui
hujusmodi usurpatoribus auxilium aut consilium præstant,
Excommunicatio pronuntiatur, sicque à nobis editæ Con-
stitutiones non tam novas prohibiciones novàsque penas
com-

Collatio
in Latinum
translata
L. III
230

complectentur, quàm antiquas renovant applicântque, tan-
 tóque magis ad hoc agendum impellimur, quòd Decreta
 poenæque à sacris Canonibus sancitæ, non solos Laicos re-
 spiciunt, jurium, bonorum, libertatúmque Ecclesiasticarum
 usurpatores; sed etiam in Clericos & Episcopos vibrantur,
 qui assensum præbent, neque se hujusmodi usurpationibus,
 quantum licet, opponunt, & præsertim Concilium Lug-
 dunense adeò inter alia celebre loquens de hoc ipso Re-
 galia argumento non solum *cap. 12.* contra illos tam sacu-
 lares, quàm Ecclesiasticos, qui obtentu Regaliae in Ecclesijs
 hujus juris expertibus vacantia bona usurpant, Excom-
 municationis sententiam profert; verùm etiam eos, qui
 hujusmodi usurpatoribus connivent, neque uti oporteret
 se illis opponunt, fructibus omnium suorum Beneficiorum
 privat.

Concilium Avenionense sub Papa Joanne XXII. An-
 no 1322. Excommunicationem indicit & illis, qui vacantia
 bona Ecclesiarum usurpant, & qui usurpatoribus *gratis*, hoc
 est, voluntariè *obediunt*, id quod iisdem ferè verbis in alio
 Concilio Avenione æquè habito sub Benedicto XII. Anno
 1337. repetitum fuit. Concilium quoque Tridentinum *sess. 21.*
cap. 11. omnibus quacunque dignitate, etiam Regali aut
 Imperiali præfulgentibus, sub poena Excommunicationis
 interdicit, ne bona & jura Ecclesiastica sibi vendicent; iis-
 demque poenis omnes Ecclesiasticos afficit, quicumque hu-
 jusmodi usurpatoribus aut consensum, aut operam præstant.

Ecclesia quacunque recepto jam more & antiqua con-
 suetudine Regaliae jugo assueverunt, non possunt non ge-
 mere, & quamdiu Deo libuerit, hanc servitutem non pa-
 tienter tolerare. Eas verò Ecclesias quod attinet, quæ nullo
 hætenus titulo aut consuetudine juri Regaliae subjectæ fue-
 runt,

runt, earum Episcopi, quippe Pastores Custodésque, suffere potius omnia debent, quam ut antiquam & Canonicam libertatem aboleri, & iugo tam gravi insuetoque Ecclesias suas supponi patiantur.

Qui hactenus titulo Regaliæ Beneficia nostræ Diœcesis occuparunt, ambitionis avaritiæque spiritum, quo nimium quantum agitantur, tam claris manifestisque signis prodiderunt, ut omnino conijcere liceat, nullo eos timore censurarum percelli, quas comminati sumus, quasque actualiter incurrerant, licet nimia forsitan conniventia unicum pro excommunicato hactenus denuntiaverimus. Et tamen nullum aliud remedium superest nobis, quo hunc malorum torrentem sistamus impediamusque, ne paucorum exempla in plurium perniciem transeant, irreparabili Diœcesis nostræ damno, quam ut has poenas extendamus, ipsique etiam applicemus, qui consilio, auxilio, aut alio quovis modo introducendæ in hanc nostram Diœcesin Regaliæ auctores fuerint, tantoque magis ad hoc agendum constringimur, quod in hac causa non alias nobis partes vendicemus, quam ut exequamur Decreta Ecclesiæ, idque in materia, quam ad cognitionem & potestatem nostram pertinere nemo inficiabitur; quippe cum in illa non de proventibus tantum Ecclesiæ, verum etiam de collationibus Beneficiorum agatur, quæ utique sunt res spirituales meræque Ecclesiastica: & verò pollicemur nobis, eos, qui privatis lucris minus cæcè obstinatæque adhærent, facile constitutionibus nostris obtemperaturos, nec sacræ Jurisdictionis declinandæ causâ fallaci vanoque effugio profanos Magistratus appellaturos, id quod in causis, quæ connexionem aliquam cum civilibus habent, sæpè multumque evenit.

Erunt fortasse etiam, qui, cum Censuras à nobis latas incurrerint, superiorem auctoritatem, à qua absolvantur, appellabunt: verum cum notorium sit, vanum hunc esse irritumque recursum, nihil aliud agent, quam ut contumaciam suam Legumque Ecclesiasticarum contemptum magis magisque contestentur. Et præsertim cum nihil aliud agamus, quam ut quamplura cum Generalia, tum Provincialia, & in Gallijs recepta Concilia exequamur, non potest hæc præsens nostra Constitutio nisi ab illis violari, qui totius Ecclesiæ auctoritati unà aduersantur, necesse alia potestas, præter Pontificiam, quæ hujus causæ cognitionem pro eo statu, in quo versatur, arrogare sibi possit.

Multò minùs eo prætextu Censuras à nobis latas declinare poterunt, quòd non omnes solemnitates adhiberi aliàs solitæ observatæ in præsentì negotio fuerint; quis enim nesciat, accidentia, quæ abesse possunt, substantiæ postponi oportere? neque tunc solemnitates necessarias esse, quando sunt impossibiles, id quod in præsentì causâ manifestè contingit; nemo enim ignorat, aliquos de Clericis nostris, qui Decreta à nobis edita insinuare & promulgare sunt ausi, injurijs affectos, intentatisque carceribus absterritos esse.

Persuademus ergo nobis, neminem fore tam sui, pietatisque ac religionis immemorem, qui, ut Clericis gratificetur dignitatum quæstusque avidis, tam gravibus magnisque malis (qualia sunt, quæ ex Censuris, præsertim Excommunicatione, proveniunt) implicare se velit, tantumque abfuturum, ut animæ, DEI, suæque salutis amantes societate eorum, qui anathemate percussi sunt, infici se patiantur, ut potius magno sui merito hanc occasionem, suam erga Ecclesiam obedientiam fidelitatemque contestandi

standi, amplexuri sint, devitando vid. obduratos illos, & ab Ecclesie Communione separatos peccatores. Quod si aliqui sint, qui, ne levi aliquo emolumento se privent, aut humanis respectibus obaudent, malint Ecclesie Decretis adversari, ij plane, si in laqueos diaboli incidant, animaeque naufragium pariantur, sibi ipsis culpam, non alijs adscribent.

Nos enim quod attinet, Deum toto cordis affectu enixèque precamur, ut in omnes Diocesis nostrae fideles misericordiae & benignitatis suae fontes effluere faciat, flagella verò justitiae & iracundiae suae clementer avertat. Nec enim in hac causa, Deo teste, alium nobis finem proposuimus, quam ut obligationi responderemus, quam nobis Officium nostrum imponit, utque pro virili nostra parte Ecclesiae nostrae libertatem ac jura tueremur, omniumque fidelium curae nostrae subditorum saluti caveremus, eorum etiam, quorum corpora vibrata Excommunicatione *potestati Sathanae tradidimus, ut eorum corpora in die Domini salva fiant.* Quod si aliqui sint, qui Ecclesiae poenis abuti, quam corrigi malint, & remedia ijs curandis à me adhibita in fomenta potius contumaciae convertant, id quidem maximo dolori nobis erit, quippe cum id Divinae iracundiae, quam in hujusmodi obduratos peccatores exercere etiam in hoc mundo solet, praecipuum argumentum sit; illud saltem consolabitur nos, quod vid. omnes partes ministerij nostri expleverimus, omnique metu liberati simus eas poenas incurrendi, quas alioqui timidis otiosisque Pastoribus Propheta intentat; quodque Decretis Ecclesiae obtemperaverimus, ut arma spiritualia pro Ecclesiae juribus defendendis stringamus nobis imperantis.

Has igitur aliasque ob causas post invocatum Spiritus Sancti gratiam, postque audita consilia virorum, doctrinam

& virtute præstantium, sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ omnibus cujuscumque statûs ac dignitatis hominibus districtè injungimus, ne pro se, aut pro alijs Prioratus, Canonicatus, Præbendas, aut alia quæcumque Diœcesis nostræ Beneficia titulo Regaliæ petant, neque eorum Possessionem capiant, aut si aliqua impetrârunt, ne eorum fructus sibi vendicare, aut functiones exercere præsumant. Prohibemus etiam æquè sub pœna Excommunicationis ipso facto incurrendæ omnibus cujuscumque statûs ac conditionis hominibus, ne sub quovis Procuratoris, Commissarij, Conductoris, aut alio nomine titulôque Regaliæ proventus Episcopatus, seu Capituli nostri, aut aliorum Beneficiorum Diœcesis Apamiensis, sive in parata pecunia, sive in alijs rebus pretio æstimabilibus percipere audeant. Prohibemus denique omnibus & singulis sub pœna Excommunicationis, ne ad percipiendos distribuendosve proventus nostros, aut obtinenda Beneficia nostræ Diœcesis titulo Regaliæ, exercendâsque eorum functiones, aut alium actum edendam, qui Regaliæ in hanc Diœcesim introducendæ servire possit; ne, inquam, ad hæc omnia, aut istorum aliquid auxilio, aut consilio quovis modo concurrant. Quin potiùs omnes Diœcesanos, ac præsertim Ecclesiasticos exhortamur, ut omni, quâ possunt, honestâ ratione, ac modo, se Regaliæ ejûsque extensionem averfari, ac improbare contestentur. Quia verò Adversariorum potentia in hac præfenti alijsque Constitutionibus nostris promulgandis non permittit omnes, alioqui necessarias, solemnitates observari, ideò declaramus, eas hoc ipso, quòd à nobis publicatæ, & ad valvas Ecclesiarum affixæ fuerint, pro sufficenter promulgatis & publicatis habendas esse, nôsque sine alijs citationibus, monitionibus, aut

inf.

insinuationibus præcedentibus ad poenas, Censuras, & Excommunicationes processuros, quarum etiam absolutionem nobis reservamus, nec permittimus, ut ab his Censuris absolvi possint, quibus alioqui facultatem generalem dedimus à casibus reservatis absolviendi. Pronuntiata Apamijs Clero præsentate 31. Mart. 1680.

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Documentum XLV.

Actus in forma epistolari expeditus, quo Illustrissimus & Reverendissimus Episcopus Apamiensis ostendit, Constitutiones suas circa punctum Regaliæ, & Censuras in ijs pronuntiatas, præsertim verò Excommunicationem contra D. Palarinum latam, non obstantibus sententijs & contrarijs Constitutionibus Domini Archiepiscopi Tholosani validas firmasque esse.

Illustrissime & Reverendissime Domine.

Dominus Palarinus, quem ego vigesimâ quartâ elapsi Martij excommunicatum denunciavi, insinuari mihi fecit Illustrissimæ Dominationis Vestræ Decretum, quo illum ad cautelam, ab huiusmodi Censuris non tantum absolvit, verum etiam habilem reddit, qui & possit, & debeat functiones Beneficij & Officij sui exercere; meque insuper coram tribunalî Illustrissimæ Dominationis Vestræ octavâ currentis mensis adesse jubet ad videndum, sententiam denunciata Excommunicationis, quam contra illum pronuntiaveram, irritari.

Equidem fateri ingenuè debeo, & præsentibus litteris (posteaquam libertas mihi adempta est publicis ac solem-

X x 3 nio-

nioribus tabulis id agendi) palam testari, me in ijs, quæ Regaliam spectant, nullo modo Illustrissimæ Dominationis Vestræ Jurisdictionem agnoscere posse, & consequenter nec ejus hac in re iudicio, sententijs, Decretis, ad eamque interpositis Appellationibus deferre. Rationes, quæ hoc mihi persuadent, jam alibi in scripto primâ Octobris Anno 1677. exposui, & nemo eas legit, qui non continuo professus sit, se illis convictum esse, nihilominus tamen non prætermittam in præsentî etiam epistola aliqua fusiùs deducere. *Primò* vid. Illustrissimam Dominationem Vestram non esse in ijs, quæ ad Regaliam pertinent, Judicem Competentem. *Secundò*. In iudicio Sententijsque ab Ipsa latis prætermittas fuisse formas necessarias, & quarum defectu validæ dici non possunt. *Tertiò*. Etiam in substantia ipsius causæ à regulis Justitiæ planè deflexisse. *Quartò*. Constitutiones à me editas, & quoad modum, & quoad substantiam ipsam æquas omnino esse. *Quintò*. Appellationes ad Dominationem Vestram Illustrissimam interpositas, & Inhibitiones ab Ipsa factas non posse mearum Constitutionum executionem morari.

Primum quod attinet, multis rationibus incompetentia Vestri fori probari potest; nam *Primò* constat, Excommunicationes contra Ecclesiasticos, aut etiam Laicos pronuntiatas in Concilijs Provincialibus examinatas & discussas fuisse, sic enim antiquis Canonibus sancitum est. In Concilio primo Nicæno *canone 8.* *Singulis annis per unamquàmque Provinciambis in anno Synodi fiant, ut omnes in unum convenientes Episcopi Provinciæ ejusmodi quæstiones examinent.* In Concilio Sardicensi *can. 17.* idem statuitur, ac insuper, ut, donec æquitas Excommunicationis ritè examinetur, excommunicatus interim ab omnibus evitetur.

Tamen

Tamen, inquit, priusquam omnia diligenter & fideliter exami-
 nentur, eum, qui fuerit à Communionem separatus, ante cogni-
 tionem nullus debet presumere, ut eum Communioni societ. Ubi
 Glossa ad illa verba Nullus ante adjungit: Ergo nec Archiepi-
 scopus. cap. per tuas. de Sent. Excom. Concilium Oecumeni-
 cum Chalcedonense canone 9. Si Clericus, inquit, habet causam
 adversus Episcopum proprium, vel adversus alterum, apud Syno-
 dum Provinciae judicatur. Secundo. Si privata tantum inter me &
 Dominum Palatinum causa verteretur, non ego detrecta-
 rem in foro Illustrissimae Dominationis Vestrae disceptare;
 nunc verò cum de Canonibus in sacris Concilijs stabilitis
 quaestio sit, nec tam agatur de illorum explicatione (tam e-
 nim clari sunt, ut nullam explicationem sit opus) quam de con-
 tinuanda eorum executione, prout vid. pluribus jam secu-
 lis in hac Provincia usu recepta fuit; at verò non potest Il-
 lustrissima Dominatio Vestra prohibere, ne ego Decreta
 Conciliorum exequare, nisi auctoritatem supra Concilia &
 modò allegatos canones sibi vendicet. Tertio. Certum
 est, majores causas, quales sunt translationes Episcoporum,
 fundationes novorum Episcopatum, similisque, soli
 Pontifici Maximo reservari; at verò causa Regaliae,
 in qua agitur de libertate Canonica tot Ecclesiastica-
 rum Provinciarum, longè maxima maximique momenti
 est, id quod in litteris ad Regem nostrum datis Sanctissi-
 mus Pontifex his verbis expressit: *Ea ceteroquin est rei ma-
 gnitudo, in qua non Gallicanae solum, sed totius Ecclesiae dignitas,
 salusque vertitur.* Quarto. Canonistae omnes in cap. sicut
 olim. de accusat. quod est sextum Concilij Lateranensis sub
 Innocentio III. ad ea verba: *Canonicae Regulae, docent: Ar-
 chiepiscopum solum carere potestate condendi statuta totam Pro-
 vinciam obligantia.* Ita Barbosa, Sanchez, pluresque alij ab
 hoc

illa
 indicata
 in III
 230

hoc citati loquuntur. Imò ne Concilium quidem Provinciale statutum circa Regaliam condere posset, cum causa Regalia non ad unam tantum Provinciam, sed quamplures extendatur, & Concilia Generalia, quid in causa Regalia observari debeat, jam disposuerint. *Quintò.* Et quantumvis Illustrissima Dominationi Vestrae potestatem daremus absolventi à Censuris, quas sacri Canones infixerunt, non ideò tamen potestatem haberet ipsos sacros Canones destruendi, impediendique, ne, qui illos infringunt, censuras incurrant à sacris Canonibus intentatas. *Sextò.* Sed & illud bonam veniam Illustrissima Dominationis Vestrae adjungam, quæ hæcenus in causa Regalia ab Ipsa perpetrata sunt, justissimas mihi causas præbere, eam non tam Judicis, quam Adversarij loco habendi, suspicandique, multò Eam magis in illorum partes propendere, qui studio flagrant fimbrias temporalis potestatis dilatandi, quam eorum, quibus jurium & libertatis Ecclesiasticæ cura est.

■ Secundum quod spectat, defectus, ijque substantiales circa formam commissi in ea sententia, quam primò Septemb. Anno 1677. Illustrissima Dominatio Vestra pronuntiavit, fati superque apparent ex ijs, quæ in Actu à me 18. Octobris anno 1677. evulgato producta sunt, nec ego ijs immorabor, solùmque ad casum particularem Domini Palarini calammum restringam. Quòd si nimia & festinata cupiditas hinc homini gratificandi animum Dominationis Vestrae Illustrissima non sollicitasset, planè nec Deum magnam gloriam, nec proximum magnam ædificatione privari contigisset, cum nemo illius Sacerdotis vitam morèsq; ignoret. *Secundo.* Quòd si Dominationi Vestrae Illustrissima ratum fixumque erat eum censuris liberare, ac potestatem Sacrosanctum Missæ Sacrificium offerendi, aliàsque sacras functiones

ctiones obeundi restituere, at saltem vocari ego quoque, & audiri debebam. *Tertio*. Tantòque major hæc me vocandi audiendique necessitas fuit, quòd omnino incongruum insolensque videretur, potestatem sacras functiones peragendi ei concedere, de quo non planè constaret Censuris solutus, an innexus esset, præsertim cùm Jus Canonicum in *cap. Romana. de Appellat. in 6. §. penult.* in hæc verba disponat: *Sententias Interdicti, vel Suspensionis, seu Excommunicationis in Appellantem ab eo, qui appellatur, promulgatas, nullatenus nisi vocatis partibus, & de Appellatione legitime cognito revocent, aut denuntient esse nullas.* *Quarto*. Ipsimet Auctores, qui scripserunt, Absolutionem ad cautelam aliquid operari in favorem Excommunicati, expressè adjungunt, id tantum obtinere, quando constat, aut saltem semiplenè probatur, Excommunicationem esse nullam, nec sufficere ut Excommunicatio sit injusta. Ita scribit Pater Gibelinus Jesuita in suo Tractatu de Censuris *c. 10. q. 2. Dubium*, inquit, *non debet esse tantum de justitia Censuræ, sed de valore. Observant autem Covarruvias, & Sayrus ex consensu Canonistarum communiori, nullitatis, quam præcendit, qui idcirco absolutionem ad cautelam petit, causam nominandam in specie, & aliquam saltem in univèrsum probandam esse, imò & semiplenè; quia alioqui pro validitate sententiæ late præsumitur, & simpliciter proposita nullitate Censuræ ejus absolutio cuiuscumque illam petenti concederetur, quamvis ad cautelam, sæpissime sum Censura, tum Judices illuderentur.* *Quinto*. Absolutio ad cautelam, si ex spiritu & disciplina Ecclesiæ loquamur, nullum alium effectum habere potest, quàm ut taliter absolutus personam habeat standi in judicio, quam alioquin ex dispositione Sacrorum Canonum (quos saltem in foro Ecclesiastico sequi par est) excommunicati non habent. Ita Innocentius

illa
 indicata
 c. III
 21 5-0

III. loquitur in cap. per tuas. de sent. excom. Excommunicatus, inquit, *voce non habet appellandi*. Et in epistolis aliquot post annis impressis: *Personam standi in Judicio non habent ij, qui sunt excommunicationis vinculo adstricti. lib. 4. epist. 94.* Feuretus Tractatu de Abusu lib. 7. cap. 2. n. 39. *Excommunicatus ab Ecclesia personam standi in judicio non habebat*. Et infra: *Exceptio Excommunicationis repellebat Actorem ab agendo, sive in prima instantia, sive in causa Appellationis, & idè hæc Exceptio locum fecit Absolutionibus ad cautelam, quæ idè introductæ sunt, ut litigantes legitimam habeant personam standi in judicio, ut testabiles vel testes esse possent; denique, ut lis cum eis legitimo Marte decurrere posset. cap. 36. de testibus.* Ipse Clerus Gallicanus in Generalibus Comitibus, quæ annis 1665. & 1666. Parisijs agitata sunt, adeò persuasum habuit, Absolutiones ad cautelam non alium effectum habere, quàm habilitandi personas, ut stare in judicio possint, ut stabiliendæ huic veritati, atque in Regijs Parliamentis Curijsque recipiendæ, Regiam Majestatem imploraverit, Rex verò mense Martio anno 1666. ita rescripserit: *Absolutiones ad cautelam non nisi juxta formas iuris permittentur, quorum culpe notoria sunt: neque alium effectum producent, quam ut ita absoluti judicio sisti possint.*

Tertiò. Fieri fortasse potest, ut Illustrissima Dominatio Vestra persuasum habuerit, Decretum meum, vi cujus Dominum Palarinum excommunicatum postea denunciavi, irritum cassumque redditum esse sententiâ ab Illustrissima Dominatione Vestra Kalendis Septembris anno 1677. pronuntiatâ. Sed *primò*. Præterquam quòd Decretum meum sententiâ Illustrissimæ Dominationis Vestræ posterius fuit, ut ex utriusque datis apparet (cùm Decretum meum 27. Octobris anno 1677. datum fuerit, sententiâ verò Vestra Kalendis

Septembris ejusdem anni) ideò ut Dominus Palarinus, qui nobis contrarium suggestit, falsi excusari non possit; constare insuper poterat ex ijs, quæ allata à me fuerant, Illustrissimam Dominationem Vestram in causa Regaliæ Judicem competentem non esse, sicque non potuisse Decreta à me edita, aut deinceps pro conservatione jurium Ecclesiasticorum edenda pro irritis casisq; declarare. *Secundò.* Quod si Dominatio Vestra Illustrissima Decretum à me propositum, suæque sententiæ adversum, attentatæ usurpatæque Jurisdictionis (sic enim loquitur D. Palarinus) damnamum putat, cur non potius hanc notam sententiæ suæ inurit, quàm sacris Canonibus Decretisque Pontificum (nam mihi ob istorum executionem bellum ac persecutionem movent) utique adversari constat. Quis sibi umquam persuasisset, postquam Romanus Pontifex tam validè enixèque ostenderat, Dominationis Vestræ Illustrissimæ sententiam omni Divino humanoque juri repugnare, imò in manifestam causæ meæ justitiam, morèsq; ac Privilegia hujus Provinciæ offendere, eam nihilominus non tantùm ceptis non destitisse, verùm etiam latæ prius sententiæ aliud ejusdem omnino tenoris Decretum adjungere voluisse? Num ergo cum Ecclesiæ sacrorumque Canonum Decreta exequor ego, Vestri arbitrij ac potestatis est, Constitutiones à me, nec vocato, nec audito editas abolere, cum interim Pontificis Romani voces, jura Divina & humana, ac Provinciæ hujus immunitates violari clamantis nihil apud Vos proficiant? Num verò Metropolitanus in suffraganeos potestas, quæ solius juris humani est, magis sacrosancta magisque reverenda est, quàm auctoritas ab ipso Christo Jesu Pontifici Romano Vicario suo in terris concessa? An ergo ideò Ecclesia alijs Coepiscopis & Confratribus Vestris.

X y 2

Vos:

llia
 edicata
 Ca III
 230

Vos præposuit, ut ejus jura ac libertatem minueretis, & non potius ut ea pro viribus tueremini? & tamen, si loqui veritatem licet, nulla alia potestas Illustrissimæ Dominationi Vestræ extra Dioccesin suam competit, quàm quæ à sacris Canonibus permixta est; ij verò numquam utique permittunt canones violari. Opponet fortè mihi Illustrissima Dominatio Vestra Breve Romani Pontificis non fuisse juxta formas in foro externo necessarias expeditum: sed numquid non ideò constabat legitimum non esse? & si constabat, num reverentia Pontifici Romano debita, ut illi obtemperaretis, non exigebat? & quid opus juris formæ, quando de re ipsa dubium non erat? *Culpantur hi*, inquit Sixtus Papa, *qui aliter circa fratres egerint, quàm hujus Sedis Rectoribus placere cognoverint.* Sixtus epist. 2. cap. 2. apud Jon. Decr. p. 5. cap. 3. Et planè quantò major fuit Romani Pontificis moderatio, tantò magis decebat Vos characteris Episcopalis rationem habere, ac Immunitates & Privilegia Ecclesiarum tueri, aut saltem eos non persequi, qui tuendis illis laborabant. Præsertim cùm ex Tractatu, quem nuper Illustrissimæ Dominationi Vestræ transmisi, & ex ijs quæ Septimaniæ Syndicus validè pro defensione hujus Provinciæ typis edidit, constare luce meridianâ clariùs licuerit, nec Dioccesin, nec Provinciam meam Regaliæ subjctam esse. Tertio. Nullus equidem dubito, plura Oecumenica Concilia à Dominatione Vestra Illustrissima perlecta esse, & ego aliqua in Tractatu Regaliæ citavi, possèmque plura producere, ac inter alia testimonium Concilij Lateranensis sub Alexandro III. quod capite 14. ita loquitur: *Presbyter, aut Clericus, qui Ecclesiam per Laicos sine proprij Episcopi auctoritate receperit tenendam, Communionem privetur. & si persistuerit, à Ministerio Ecclesiastico, & Ordine deponatur.* Non videtur Domina-

minationi Vestrae Illustrissimae, hunc ipsum esse casum D. Palarini? *Quarto*. Ipsa Dominatio Vestra Illustrissima continere se non potuit, ut praclaro cuidam viro (qui epistolam meam dignatus fuit exhibere, qui me certum reddidit, Dominum Palarinum numquam à Dominatione Vestra Illustrissima absolutum iri, nisi prius intellectis causis, ob quas ego anathemate illum percussissem) ingenuè fateretur. Sibi omnino persuasum esse, etiamsi in mea Diocesi jus Regaliae vigeret, non potuisse tamen Dominum de Ouvrier Ecclesiae duCamp Decanum Officio & possessione sua pelli, quae unica fuit occasio excommunicandi Palarinum, & tamen tunc temporis Illustrissimae Dominationi Vestrae ne media quidem pars earum rationum patebat, quae pro Decano de Ouvrier militabant. Quomodo ergo non oportuit Palarinum manifestae culpae reum à nobis pro excommunicato haberi, aut saltem ad me remitti? juxta dispositionem capituli, *Venerabilis. de sent. Excomm. in 6. §. sanè*. Et quae tanta necessitas fuit, cum hoc homine ad Beneficij possessionem sacrasque functiones adeò festinandi, ut ne tempus quidem superesset, formas à sacris Canonibus praescriptas observandi? & planè si umquam sacros Canones observari oportet, qui Metropolitano prohibent, ne citra suorum Suffraganeorum consensum quidquam in Provincia mutet, id maximè locum habet, quando de causis agitur praecipui momenti, quaeque ad omnes Episcopos pertinent. *Siquis*, inquiunt Canones, *Metropolitanus Episcopus, nisi quod ad suam solum pertinet Parochiam, sine Concilio & voluntate omnium Comprovincialium Episcoporum aliquid agere tentaverit, gradus sui periculo subiacebit, & quod egerit, irritum habeatur*. Eadem est, nec minùs expressa sententia Canonum: *Archiepiscopus, & Nullus Primas, & Episcopi, citatorum*

ab Antonio Augustino in Juris Pontificij Epitome l. 3. tit. 16.

Quarto. Idem Dominus Palarinus ausus est persuadere Illustrissimæ Dominationi Vestræ, solemnitates necessarias à me esse prætermittas. Sed *primò* quamvis verum id esset, neminem tamen causæ latent, quæ me, ut eas ommitterem, coegerunt; quis enim solemnitates exigat, quæ & quando impossibiles sunt? & utinam eas omnes observandi facultas mihi permetteretur! sed obstant machinationes meorum adversariorum, à quibus quàm malè habiti sine quicunque Decreta contra Regaliam, aut ediderunt, aut penes se retinuerunt, aut etiam insinuârunt, exploratus est, quàm dici à me debeat. *Secundo.* Et tamen in his quoque angustijs non omisi necessarias, & essentielles solemnitates adhibere, quippe condemnavi neminem non auditum, aut saltem citatum, ac culpæ manifestæ reum. Quod si ex officio nullòque denuntiante ad Processum sententiâque deveni, ideò fuit, *tum* ne Promotorem, aut Denuntiatorem indignationi periculisque adversariorum exponerem, verebar enim exempla jam præterita; *tum* quia Episcopus in promovendis tuendisque suarum Ecclesiarum juribus nullo alio instigatore opus habet, quàm stimulis Conscientiæ & Dignitatis propriæ, totque sacrorum Canonum Summorûmque Pontificum Decretis.

Queritur quidem Palarinus, tres Canonicas monitiones à me prætermittas fuisse. Sed *primò* ignorare non debuit, defectu Canonicarum monitionum fieri quidem posse, ut in certis casibus Excommunicatio injusta evadat, non tamen invalida (nisi fortè in eum feratur, qui cum excommunicato communicavit, nec tamen in ea culpa, propter quam excommunicatus est) idque communis habet sententia Doctorum apud Barbosam in *cap. sacro. de sent. excom.*

&

& Bonacinam *Tract. de Censuris d. 1. q. 1. p. 2. n. 5.* Cùm ergo sententia Excommunicationis à mèlata valida fuerit, nec eam defectus monitionum irritam facere potuerit, sequitur Palarinum non potuisse ad cautelam absolvi, nisi fortè ad unicum effectum, ut agere in iudicio posset. *Secundò.* Illud quoque Palarinum scire oportuit, magnum vid. discrimen esse, cùm quis excommunicatur, & cùm declaratur Excommunicationem incurrisse. Quando ergo in poenam perpetrati delicti excommunicatur aliquis, iura statuunt, priùs trinas admonitiones præmitti oportere, quàm Excommunicatio infligatur: trinam verò eam admonitionem, aut tribus distinctisque terminis, aut uno, qui tribus æquivalet, fieri posse; nam omnis Excommunicatio contumaciam aliquam supponit. Cùm verò agitur non de excommunicando aliquo, sed de illius Excommunicatione declaranda, nullà opus est comminatione, quâ præmoneatur excommunicandus esse (supponimus enim iam esse excommunicatum) sed solâ citatione, ut vid. comparens respondensque rationes, si habet, adducat, ob quas se Excommunicationem non incurrisse ostendat. Ita conceptis expressisque verbis habetur in *capitulo, Reprehensibilis de Appellat. in 6.* docetque præciturus Bonacina *n. 1.* qui duas adducit, validasque rationes, vid. *tum* quia lex ipsa non ignorata admonet: *tum* quia sequeretur, nullam Censuram incurri ipso facto propter aliquod delictum, si præter legem necessaria esset alia admonitio. Idem Barbosa in *cap. Romana. de sent. Excomm. in 6. n. 5.* & Toletus Cardinalis, alique docent. *Tertiò.* Sed ut nulla supersit Palarino tergiversandi causa, illud tantùm in memoriam ei revoco, vid. trinâ vice, dum in ipso flagranti delicto versaretur, à me admonitum fuisse, quod utique sufficiebat ex communi

Dq:

Doctorum sententia vibrando tandem in illum anathemati; quæ enim contumacia major indigniorque potuit, quam legitimo Superiori repetitis vicibus, ac iusta imperanti nolle obtemperare? Frustra ergo conqueritur Palarinus se indictâ causâ denuntiatum esse.

Sunt etiam plures casus, in quibus Superior Ecclesiasticus omissis denuntiationibus potest ad Excommunicationis sententiam procedere, quorum plerique in præsentia causâ locum habent; ij verò sunt *primò*, quando fertur Excommunicatio ab Episcopo non tamquam Judice, sed tamquam parte ad defensionem jurium Episcopaliû, scilicet contra occupantem res Ecclesiæ, sive turbantem jura Ecclesiæ. Barbosa *in cap. sacro de sent. Excomm.* Felinus *ibid. n. 6. & in cap. Cùm sit Romana. n. 16. de Appellat.* Innoc. *in cap. Venerabili. n. 3. & 4. ubi etiam Abbas n. 3. & Butrius de Censibus. Secundo*, quando Judex Ecclesiasticus præcipit aliquid, quod ad ejus officium pertinet, quia verè talis non obediendo contumax est. satis enim monet eo ipso, quòd justè aliquid præcipit, vel prohibet. *Tertio*, quando delictum est commissum in præsentia Judicis. Felin. *cit. n. 7.* Butrius *in cap. ad Apostolicam. de Except.* *Quarto*, quando Judex excommunicat excommunicatum à Jure, in hoc enim casu sufficiens reperitur monitio, cùm lex, statutum, seu sententia semper clamet, & moneat subditos à peccato illo abstinere. *leg. Arriani. Cod. de Hæret. & ita habetur in cap. Reprehensibilis. & ibi Abbas n. 6. & 7. de Appellat.* Covarruvias *dicto §. 9.*

Quinto. Certum est tam ex Juris Canonici dispositione, quàm ex Glossis, quæ supra illud commentantur, non esse Appellationibus deferendum, quæ & quando illegitimæ sunt. Ita habetur in *cap. cùm de Appellationibus. in 6. cap. ad nostram. cap. cùm speciali. §. Porro de Appellat. Concil. Trid. sess. 13.*

cap. 1.

cap. 1. de Reform. Glossa in cap. cum Appellationibus. de Appellat. in 6. Nota, inquit, quod Judex, à quo, non debet deferre Appellationi frivole sine causa, vel si causa est irrationabilis, aut est falsa; imò si deferat, peccat mortaliter. Et paulò superius. Quando Judex, à quo, presumat appellationem frivolum, non deferat appellationi. Et Glossa super capitulum solet. de sent. Excomm. in 6. Nota ulterius junctà Glossà, quòd Sententia Excommunicationis lata post Appellationem in appellantem est nulla; & hoc verum est post Appellationem legitimam interpositam ex causa rationabili & vera; aliàs reprimendo mendosè causam rationabilem posset se eximere à Jurisdictione sui Judicis. Cùm ergo non præsumerem ego tantùm, sed certus omnino essem, Appellationem, quàm Palarinus à meis Decretis, & à Declaratione Excommunicationis ab eo incurse interposuit, frivolum esse, nullaque validà ratione nixam, planè me peccato alligàssem, si aut ei detulisssem, aut cum publico scandalo, omniumque offensione Jura Canonésque Ecclesiasticos violari ab eo passus essem; quippe Appellatio remedium est innocentie, non defensio iniquitatis, ut loquitur Tridentinum Concilium sess. 13. cap. 1. de Reform. & cap. ad nostram. cap. cum speciali. de Appellat. Cæterùm Palarini Appellationem illegitimam fuisse, non opus est alio, quàm Pontificis Romani testimonio, Tholosanæ sententiæ hanc notam inurentis: *Contra manifestam causæ justitiam, contra omnes humani Divinique Juris regulas, contra morem Prædecessorum tuorum, aliorumque Gallie Præsulum, &c.* Omnes ergo Appellationes, quæ contra Decreta à me edita (quamdiu ista sacris Canonibus Concilijsque in hoc Regno receptis fuerint conformia) interpositæ sunt, & quidquid in favorem Regaliæ deinceps Illustrissima Dominatio Vestra mota fuerit, non aliud ex sententia Romani Pontificis elo-

Z z

gium

Ilia
 delicta
 ca III
 230

gium merebitur, quàm quòd *contra manifestam causam iustitiam, contra omnes humani Divinique Juris regulas, contra ipsius Ecclesiae totiusque Provincia jura & libertatem, & contra morem Praedecessorum aliorumque Galliae Praesulum peracta sint.*

Nec potest Palarinus, alijque ei similes, qui censuras incurrerunt, pro se textum capituli *Venerabilis. de sent. Excomm. in 6.* producere, in quo dicitur: *Ubi Superiori competit de Excommunicatione cognoscere, absolutio, seu relaxatio quam ipse fecerit, tenet.* Palàm enim est, in eo canone de eo solum casu sermonem esse, quando absolutio in praedictum sacrorum Canonum, Conciliorum, Decretorumque Summorum Pontificum vergat; verba citati capituli sunt; *Quoniam etsi contra jus litigatoris, non tamen contra jus Constitutionis absolvit.* Id quod etiam in capitulo *cum inter, de sententia & re judicata* habetur. Cùm ergo Illustrissimae Dominationis Vestrae Kalendis Septembris anno 1677, pronuntiata sententia, secutaeque inhibitiones, & quoad formam, & quoad substantiam nullae irritaeque sint, ut abundè alibi ostendi, & ipse quoque Romanus Pontifex testatus est; sequitur me nullo modo ijs deferre debuisse, praesertim cùm me nec vocato, nec audito nulla potestas Vobis fuerit, me potestatis meae usu interdicendi, ut est expressus textus in *cap. Romana de Appellat. in 6.* & ibi Barbosa alijque plures Canonistae.

Verum quidem est, me non adlaborasse, ut pronuntiata ab Illustrissima Dominatione Vestra sententia pro nulla irritaeque declararetur; ceterùm ne id facerem, causae intercesserunt toti mundo notae: sed neque id obstaculo meae causae, nec ego praesenti actu illud praetendo, ut à sententia Vestra appellem, sed tantùm ut nullitates, ac essentialia defectus appareant, qui sententiam Vestram

callam

causam reddiderunt, quique tam sunt manifesti, ut nec deferre illi possim, nec tamen opus habeam appellare; quippe teste S. Gregorio in cap. 1. de sent. & re judic. *Sententia contra leges canonicas prolata, licet non sit appellatione suspensa, non potest tamen subsistere ipso jure.* Et S. Symmachus in Concilio Romano: *Injustum iudicium, & definitio iniusta Regio metu vel jussu à Judicibus ordinata non valet, nec quidquam contra Evangelicam, vel Propheticam, aut Apostolicam doctrinam Constitutionemque eorum, si ve Sanctorum Patrum actum fuerit, stabit.*

Has ergo aliasque ob causas liberrimè profiteor, me, quos hætenus, aut excommunicavi, aut excommunicatos declaravi, semper pro excommunicatis habiturum, idque Clero Populoque, ut eos pro talibus habeant, numquam inculcare cessabo, dicamque quod olim in simili casu S. Anthelmus Episcopus Belvacensis: *Qui justè ligatus est, solvi non debet, nisi prius per penitentiam satisfaciat illi, quem læsi, atque ita est fortassis non dignè & pro meritis, saltem ex misericordia persuadente, & justitia paremte Catholica Ecclesia restituitur; neque enim vel ipsi Beato Petro sic est hac collata potestas, ut vel non solvenda solvere, vel non liganda ligare debeat; quanto igitur minus nobis? Id igitur certum habetote, me à semel pronuntiatâ sententia non deflexurum, sed eam planè retenturum.* Apud Surium in vita S. Anthelmi. Ipsam verò Palarini absolutionem quod attinet, ausim Illustrissimæ Dominationi Vestræ illa Ivonis Carnotensis verba in memoriam revocare: *Famæ Vestræ non bene consulitis; si enim justo anathematis vinculo est ligatus, cum justa vincula non dissolvat, nisi vera cordis conversio, eo adhuc permanente in crimine ad persuasionem quamdam Personæ splendide, quid est hoc anathema destruere, nisi seipsum prævaricatorem constituere?*

Hæc sunt, quæ Illustrissimæ Dominationi Vestræ in hac

causa significanda duxi, quæque si nimis liberè à me dicta sunt, non id planè fuit, quòd ignorarem, quid reverentiæ deberem; sed quòd in causa DEI Ecclesiæque locum esse crederem honestæ libertati, & si quidem Illustrissimæ Dominationi Vestræ placuerit ea legere, quæ, qui crucem præferebat, S. Thomam Archiepiscopum Cantuariensem intrepidâ libertate admonuit, animadvertet, me, quamvis Episcopum, & quidem omnium hujus Provinciæ seniores, multò parcius quàm ille locutum; & tamen Archiepiscopum monebat, non aliâ culpâ lapsum, quàm nimio in Confratres Ecclesiâque suam amore.

Apamijs 8. Maij 1680.

Humilimus & Obsequiosissimus

Servus

Franciscus Episcopus Apamiensis.

Documentum XLVI.

Aliud Eiusdem INNOCENTIJ PP. XI. Breve ad Illustrissimum Episcopum Apamiensem.

Die 17. Julij Anno 1680.

Venerabilis Frater, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Quod plurimorum sermone Nostris auribus dudù insonat, Fraternalitatis tuæ ad Nos litteræ planè declarant Te scilicet in tribulationibus gloriantem, & inter affectu valetudinis incommoda, inter paupertatis & vexationum angustias crescentem quotidie magis in charitate Christi, magno fortique animo illius causam agere, & pergratum Deo hominibusque spectaculum exhibere. Magnum profectò ex tantæ virtutis experimento dolori Nostrò solatium cepimus,

cepimus, & pari obligationis nexu obstringimur, tendendi supplices in cœlum manus, ut uberes profiteamur misericordiarum Patri gratias, quòd difficillimo tempore suscitaverit sibi in isto Regno Sacerdotem fidelem, qui in communi animorum consternatione & silentio, quasi tubam exaltet vocem suam, & opponat murum pro domo Israël. Documentum illustre cæteris, quos Dominus posuit regere Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo, quàm pæclara, quàm gaudij plena res sit, dignos haberi, qui pro Jesu Christi nomine contumeliam patiantur: si contumelia dicenda est, ex qua vera & solida in hac quoque mortali vita oritur gloria, iudicio sapientum. Nos quidem, quantum situm in Nobis erit, nullo loco deerimus virtuti tuæ: quamquam etsi deessent omnes, pro explorato tamen habemus Deum causæ suæ, necessitati Ecclesiæ, constanti tuæ in ipsum fidei, assiduis & accuratis precibus Nostris, bonorum denique omnium votis non defuturum. Statueramus efficax remedium adhibere ijs, quæ Archiepiscopus Tholosanus contra Lugdunensis Concilij sanctionem, & contra Apaniensis Ecclesiæ, vel potius Provinciæ Tholosanæ jura libertatemque attentare ausus fuit: sed redditis Christianissimi Regis literis, in quibus ad ultimas Nostras consuetæ cum filialis observantiæ significatione respondens, se injunxisse significat dilecto filio Nostro Cardinali d' Estrées, ut expedito itinere ad urbem proficiscatur, regiam Nobis mentem super negotio Regaliæ declaraturus: operæ pretium duximus eisdem remedio superfedere, dum Cardinalis adveniat. Nobis enim persuademus, Regem quoque ipsum interim curaturum, ut omnia in locum pristinum reponantur. Quod si secus accidat, præfatus Archiepiscopus, ab eoque causam habentes pergant in tetuisque Canonicis, alijque Ecclesiæ

llia
 edicatu
 ca III
 230

tuae Beneficarijs vexandis, prætextu juris Metropolitici, tuæ Pastoralis sollicitudinis, & spectatæ constantiæ partes erunt, Te, tuamque Ecclesiam adversus eorum attentatæ Sacrorum Canonum, & Constitutionum Apostolicarum ope armis defendere. Ad Nos enim quod pertinet, omne tibi à Pontificia autoritate, & à paterna charitate Nostra præsidium polliceri debes. Tibique Apostolicam benedictionem peramanter impertimur. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 17. Julij 1680. Pontificatus Nostri anno quarto.

Marius Spinula.

Documentum XLVII.

Epistola Domini Dorat Archipresbyteri Aque-
fis ad Dominum la Borde.

NOtandum est, Clericum quemdam, nominatum la Borde, ab illustrissimo Episcopo Apamiensi (qui nunquam induci potuerat, ut illum ad sacros Ordines promoveret) Romam missum esse, ad curanda Diecepsis negotia, quò jam Dominus Dorat ejusdem Episcopi jussu pervenerat, Sacerdos plenæ exploratæque probitatis ac prudentiæ. La Borde, Episcopo Apamiensi jam vita functo, Romam Parisios discessit consilijs quorundam permotus, simulque libellum mendacijs ac calumnijs refertum Aulæ obtulit, eodémque tempore non erubuit Domino Dorat scribere, se conscientie stimulis adactum, & pœnitentiâ eorum, quæ contra Regaliam unicus cum eodem Dorat consilijs exercuerat, Romam egressum, Regiamque Clementiam, à qua ve-
niam

niam speraret, appellâsse, atque, ut Dorat idem faciat, vehementer hortari. Ad hanc epistolam Doratus sequentem in modum respondit:

*Amice ad quid scripsisti? Vestras decimo quarto Martij exaratas, quo tempore Christi Redemptoris nostri Passionem recolimus, ritè accepi. Fateor enimverò quæ Romæ, non quidem ea, quæ mecum in causa Regaliæ, sed quæ clam me secretò agitâstis, vobis meritò horrore esse. Illud quoque verum est, nec à me negari potest, cum dicitis, vos spe veniæ consequendæ ad nova consilia permotos esse; quamquam illud potiùs dici oportebat, vos vid. spe præmij consequendi, quo labores compensarentur pro Ecclesiæ juribus & libertate suscepti, invitatos esse; quippe vobis animus non fuit, pro Ecclesia militare, postquam armari contra vos mundum experti estis. Priùs enim, cum nondum tempestas deseviret, adeò Regaliam detestati estis, ut eam in epistola ad Illustrissimum Episcopum Apamiensem 18. Septembris anno 1678. Parisijs data *suu imaginarium appellaretis, imò tam injustum, ut etiam juvante Episcopo ei promovendæ numquam animum adjicere, Vestrisque operam locare sustineretis; & adjecistis: Optare quidem vos, ut Regi citra culpam obsequi liceret, sed rem esse tam evidenter injustam, ut instrumentum esse nolitis ei protegendæ. Et in eadem epistola Vos ita Regaliam sectari ostenditis, ut eam improbetis quidem, nec tamen eam deserendi animus viris suppetant, sed similem captivo esse, servitutem aversanti, sed viribus destituto, quibus laqueos abrumpat. Et palmariam causam, quæ vos Regaliæ devinicat, adjungitis, vid. quia alioqui non essetis amicus Cesaris. Et in alia epistola vigesima septimâ Augusti data: Tertiâ jam vice expertos Vos esse dicitis, nemini ad Regem aditum permitti, nisi qui animo veniat.**

Uta
 edicata
 Ca. III
 230

nias, omnia quæ ab illo sunt, collaudandi approbandique: & ipsi quoque Sorbonæ Doctores iustissimam credere Ecclesie causam, ne id tamen scriptis testentur, metu prohiberi. Hæc tunc quidem Vobis sententia fuit, non animo tantum, sed etiam calamo expressa, parvâ licet Regiæ Majestatis reverentiâ; at verò ubi mortuo Episcopo Apamiensi ex una parte mortuas quoque spes Vestras credidistis, ex altera metus & pericula se ostentârunt, tunc enim verò sepelita fiducia, quam in Deo collocare oportebat, veritique familia Vestræ paupertatem, nec aliâ ratione inducti, quàm spe amplioris fortunæ, Conscientiam, Episcopum, Ecclesiam, Vestrosque Amicos deserere statuistis, imò Regis ipsius causam; quippe qui Vestris imposturis calumniisque id solùm egistis, ut Eum veritatem celaretis, utque gratia apud illum exciderent, qui & Conscientiæ & honoris titulo multo magis quàm vos Ejus obsequio adstricti sunt, quique & in hoc, & in prosequenda Ecclesie causa nullum aliud sibi præmium ante oculos ponunt, nec deinceps ponent, Divinâ favente gratiâ, quàm illud unicum, ut Deo vid. placeant. Revocate in memoriam, non prius Vobis alias cogitationes, aliâmq; sententiam susceptas esse, quàm ubi advertistis, noluisse me cooperari, ut Beneficio, ad quod aspirabatis, potiremini; memineram enim, Illustrissimum Apamiensem sapè & me, & alijs coram palàm professum esse, Vos ad vitam Ecclesiasticam minimè vocatos esse: quæ etiam causa fuit, ut numquam induci potuerit, ut Vos, quamvis per ætatem liceret, sacris Ordinibus initiaret. Hic quidem fama percrebuit, Vobis eum honorem contigisse, ut ad Regis alloquium admittamini: quod si verum est, vereor, ut si oculos in faciem Vestram conjecerit, pro mirabili, quam à Deo accepit, sagacitate, continub agnoverit,

agnoverit, nullam verbis vestris se posse fidem adhibere. Maluisssem equidem pro amore, quo vos complector, hæc omnia æterno silentio involvere, sed tam multa à vobis veritati adversa & scripto, & facto prolata sunt, ut me cogere veritatem, quam aliàs celatam cuperem, palàm edicere. Libellus, quem, uti scribitis, ad Regem dedistis, & hic ad Eminentissimum Cardinalem de Estrées, ad manus quidem meas necdum pervenit; cæterùm cum nullius nec in Regem, nec in Deum admissæ culpæ mihi conscius sim, quidquid in eo continetur, si verum sit, pudori non erit; si falsum, imposturæ convincam, nec, ut spero, Deus unquam permittet, ut qui me cognoscunt, aliquid meis moribus indignum credant, præsertim cum candor sinceritasque mearum intentionum neminem lateat. Ego Romam adij iussu Episcopi mei, cujus merita pietasque non vobis tantum, sed etiam Ecclesiæ toti perspecta sunt. Ego primas negotij & industriæ meæ partes à precibus incepti, quas Sanctitati Suae demississimè obtuli, rogaviq; interpositâ Eminentissimi Cardinalis Cybi operâ, dignaretur apud Christianissimum Regem secretam privatamque Episcopo meo audientiam obtinere; id enim mihi Episcopus imperaverat, sperabatque, si modò rationes ac momenta causæ suæ exponere posset, se justissimo Principi facile persuasurum, non solum ut institutum suum probaret, verum etiam promoveret. Præclara sunt utique hæc innocentie meæ testimonia, nec credo suppetere vobis, quæ illis opponatis. Perrexi deinceps approbationem Constitutionum urgere, quas idem Episcopus meus ad Capitulum dederat, obtinuiq; à Summo Pontifice. Exhibui quoque epistolas Eidem Pontifici ab Episcopo, Capituloque Cathedrali datas, quibus Ecclesiæ suæ libertatem commendabant; ac tandem nihil

llia
delicata
Ca III
230

seu voce, seu scripto omisi, quod ad plenè informandam Sanctitatem Suam de iustitia causæ, quam defendendam susceperam, necessarium crederem. Hæc cum ita habeant, quid tandem illud est, quod, uti dicitis, Conscientiæ mihi ducere, pœnâsque dare oporteat? an fortè quod Confessariorum meorum consilijs Suæque Sanctitatis Voluntari non sim plenè obsecutus? id enim mihi exprobratis. Cæterùm quàm hæc querela nullo fundamento nitatur, Vobis perspectissimum est; ego enim quamdiu Romæ moratus sum, duobus tantùm Confessarijs usus sum. Primus fuit R. P. Mariana Sosini, Congregationis Oratorij S. Philippi, cuius memoria non Romæ tantùm, sed in toto Orbe Christiano magnæ venerationi est, constat enim sanctitate florentem vivis excessisse; huic ego, donec consilio Medicorum Carbonianum Româ migravit, arcana commisi Conscientiæ meæ, & ex adjuncto litterarum exemplarij, quas ad me dedit, perspicere licebit, quam ille de me opinionem habuerit: planè cum in laudes meas effundatur, maluissem eas epistolas celari, nisi ut illas proderem calumniæ effecissent, quas in me coniecistis; ergo, ut verbis Apostoli utar, *factus sum inspiens, sed vos me coegistis*. Alter meorum Confessariorum est R. Pater Ascanius Belluzius, Eiusdem Congregationis Superior, cuius laudibus recensendis consultò abstinco, quippe adhuc viventis: quid ille de me sentiat, interrogari potest audiri que: *Ætatem enim habet, ipse loquatur*. Ipsi quoque Illustrissimi & Reverendissimi Episcopi Apamiensis operâ in expianda Conscientia quindecim ferè annos usus fui, dum in Apamiensi Diœcesi commorarer; & postquam me Romam contulisset, non cessavit, quâ erat charitate, me litteris instruere, imò datis epistolis ad quamplurimos, eosque Primores, ipsiùm

que summum pontificem meam agendi rationem quam plurimum comprobavit; quæ omnia argumento sunt, nihil contra illius intentiones à me peractum esse, præsertim si ea quoque ad animum reducat, quæ vos ipsi Eius jussu ad me scripsistis. Sanè multò maiori jure opponere ego vobis possem, quod vos ipsi viro fide dignissimo confessi estis, vid. & Romæ à noto quodam Pœnitentiario, & in Æde Lauretana ab alio Societatis Jesu vehementer improbatam esse mutationem, quam tunc temporis meditabamini, quæque animum, & Conscientiam vestram adeò agitavit, ut & somnus à vobis fugeret. & tristissimæ imagines oculis oberrarent, adeò ut horrore metuque percellerentur, qui vobiscum sermonem miscebant, & ego alijsque quamplures amici vestri id in vobis notaremus; hæc inquam, cum perspectum esset, vobis obijci posse, maluistis prævenire, justasque querelas injustis calumnijs occupare.

Sed nec sufficit vobis, ut me Aulæ Regiæque Christianissimo odiosum redderetis suspectumque, nisi insuper idem Romæ, & apud Summum Pontificem moliremini, Cujus Voluntati dicitis me adversatum, & defectum obsequij eo prætextu velasse, quòd non satis de rerum veritate Pontifici constaret. Cæterum voluntatem Romani Pontificis quod attinet (quam me dicitis nullius pensi habuisse) adeò ex Brevibus ab Eodem Pontifice datis clarum est, ut omnibus constare possit, me ab ea nihil penitus deflexisse; & ego sæpiùs de hac causa cum Sanctitate Sua locutus sum, estque tanti momenti, ut ne diem quidem Romæ me passa esset consistere, si contra illius intentiones aliquid moliri attentasssem. Quod si illud velitis, Pontificem meis sermonibus eò adductum esse, ut sententiam mutaret, seque ad alia consilia induci pateretur, magnam profectò injuriam

riam ei facitis, perinde ac si tantus Pontifex ex meis nutibus arbitrioque penderet, nec quid facto opus sit, intelligere posset, nisi me suggerente. Illud verum est, quod, cum causa Regaliæ sit admodum recondita, multisque etiam Gallicanorum Scriptorum ignota, necessarium fuisse, ut Sanctitas quoque Sua dignaretur in ejus fundamenta exactè inquirere, quod etiam abundè fecit. Cùm ergo hæc ita se habeant, ingenuè fateor, non posse me non vehementer admirari indignarique malignitati vestræ, quã totam epistolam aspersistis, & semel iterumque repetere: *Amice ad quid scripsisti?*

Causam Domini Serris quod attinet, ipse rationem eorum reddet, quæ inter utrumque vestrum Florentiæ contigerunt; cùmque sit vir æqui bonique amans, ingenuè veritatem fatebitur. Illud verum est, me nunquam induci potuisse, ut illis quæ scribitis fidem adhiberem, vid. eum vobis minas intentasse, ac coegisse, ut litteras ad R. P. Fabrii scriberetis, easque, quas Pater de la Chaise ad vos dederat, vi abstulisse: quis enim sibi persuadeat, hominem exremem nullisque clientelis subnixum in urbe tam grandi, & contra hominem tam robustum viridumque, ac viribus præpollentem hæc ausum esse? Planè hoc facinus haud dissimile videri possit pugnae, quam David suscepit cum Goliatho Gigante, & quisquis utrumque Vestrum cognoscit, fabulam omnino narrari opinabitur. Quod si, ut scribitis, ingenuè professus est, vereri se, ne in Vestrum interitum rueretis, profectò à veritate non aberravit; quis enim credat Vobis animum fore ad Vestras culpas dolènter palàm faciendos, excipiendisque poenas, quas propterea meriti estis, quando horrore paupertatis aliarumque adversitatum, quæ gloriosæ Vobis fuissent, tam indignè perpetrastis?

Cau-

Causam Ecclesiæ Apamiensis quod attinet, & cui Vos malè ominamini, ea talis est, ut omnino sperem, feliciter absolutum iri, nec minori Ecclesiæ, quàm Regni ipsius bono. Denique si Dominus Serri veritus est, ne nostro in Gallias adventu vita mea periclitaretur, id illius tribuo charitati; alioqui tam mihi Principis justitia perspecta est, ut vanum credam, qui ob fideliter expleta Episcopi sui mandata poenas ab æquissimo Rege verèatur. Quod si præter Christianissimi Regis intentionem ob expletas honestatis, & Conscientiæ meæ partes adversi aliquid eveniat mihi, spero cum Divina gratia, me id æquo hilarique animo laturum: nec tam me, quàm illos potius miseros fore, qui earum calamitatum auctores mihi fuerint; nam ut bene S. Cyprianus monet *epistolâ 55. Cum nocentes innocentibus injuriam faciunt, illi patiuntur injuriam, qui facere se credunt.* Et S. Hieronymus *epist. 68.. Non qui patitur injuriam, sed qui facit, apud Christianos miser est.*

Hæc sunt quæ ad epistolas Vestras respondenda duxi, quibus illud adjungo, me numquam cessaturum pro salute Vestra memoriam ad aras facere, imò multò jam ardentius quàm olim facturum, quippe verbis Salvatoris nostri impulsus, pronuntians: *Orate pro calumniantibus Vos; & exemplo quoque Regij Prophetæ excitatum, qui cum calumnijs suorum impeteretur, tantò impensius orabat: Locuti sunt, inquit, adversum me linguâ dolosâ, & sermonibus odij circumdederunt me, pro eo, ut me diligere, detrahant mihi, ego autem orabam.* Ergo à Divina misericordia easdem Vobis, quas mihi gratias postulabo, atque utinam preces meas, quamvis ab indigno profusas, ille exaudire dignetur, quem admodum servi sui Davidis exaudivit: *Ego autem, inquit, orabam*

orabam, & exaudisti me DEUS meus. Id Ecclesia hodierno
Officio precatur, & ego ex toto corde persevero.

Romæ 2. April. 1681.

Humillimus & addictissimus Servus

Dorat Archipresbyter Aquensis.

Documentum XLVIII.

Reverendi Patris Mariana Socini Presbyteri
Oratorij JESU CHRISTI in Urbe, ad Illustrissimum ac
Reverendissimum Episcopum Apamiensem.

29. Octob. 1679.

Illustrissime ac Reverendissime Domine.

MAgnum obtigisse mihi lucrum existimo, ex eo, quod
mihi datum sit familiariter atque intimè agnoscere
Dominum Archipresbyterum Aquensem, Sacerdotem,
liceat dicere, dignè Evangelio Christi conversantem, ope-
rarium inconfusibilem, & quidem in illo & Illustrissimam
Dominationem Vestram agnovi, tanquam in Discipulo
Magistrum, tanquam in filio Patrem, utinam dum utrum-
que ex corde veneror, utriusque etiam virtutes sedulo
imitari incipiam.

Non sine magno ac justo animi mœrore audivi motum
magnum, qui factus est in mari, ita ut navicula Vestrae Pa-
storali Sollicitudini credita, jam videatur operiri fluctibus,
& jam clamandum superfit: *Domine salva nos, perimus.*
Magna quidem procella, magnum periculum: sed major
ille, cui data est omnis potestas in cœlo & in terra, qui pro
Sanctissimo. Suo beneplacito imperat ventis & mari. & sic
eran-

tranquillitas magna. Spero equidem, quòd manus Domini erit cum Illustrissimo Domino meo; nec irrita fiet spes mea: quia in paterna DEI providentia, atque ipsius causae justitia, nec non in tam pij Praesulis vigilantia & constantia innititur.

Gaudeo, Illustrissime Domine, quòd in negotio maxime arduo ac periculis pleno, non quaras, quae Tua sunt, sed quae Jesu Christi: quòd omnia arbitreris, ut stercora, ut Christum lucrifacias. Gaudeo potissimè, quòd Zelum Dei habeas, ac Zelum secundum scientiam, Zelum illum, quem, ut aiebat S. Bernardus, inflammat charitas, informat scientia, firmat constantia: Zelum fervidum, circumspectum, invictum, Zelum denique humilem, docilem, absque ulla animi perturbatione, cum cordis dulcedine, cum debito charitatis ordine, ut in majora magis, in minora minus feratur Zelus; quae quidem Zeli circumstantiae fulgent egregiè in Illustrissimo Domino meo.

Inficiari quidem non possumus, quin rerum maximae arduarum eventus, juxta inscrutabilia DEI judicia, incerti sint: sed certissimum est, quòd fideliter ac fortiter propter Christum certantibus reposita sit corona justitiae, quam reddet in illa die justus Judex.

Ego pluries allocutus sum Eminentissimum Dominum Cardinalem Cibum de rebus ad Ecclesiam Vestram spectantibus: ac testor, quòd optimus hic Cardinalis agnoscit justitiam causae, nec non Spiritum verè Apostolicum, quo Illustrissima Dominatio Vestra negotium promoveret; ipsumque negotium saepius ex corde commendavit Sanctissimo Summo Pontifici, nec unquam desistet à protectione tam piæ causae; ac certa sit, quòd Eminentissimus iste Princeps diligit ex animo Illustrissimam Dominationem Vestram,

Ilia
dicitur
causa
23-0

fram, Vestramque probatam virtutem, prout meretur, in pretio habet. Ipse Summus Pontifex benignam prabet aurem negotio, ac favorem suum, prout DEUS dabit, impendet. Interim ego minimum, quod potero, libentissime adjiciam.

Obsecro Illustrissimum Dominum, ut excusare dignetur redditum nimis serum istius meae Epistolae. Etenim infirma mea valetudo, cui accedunt non modicae occupationes, vel adimit, vel minuit culpam tarditatis meae. Ex corde commendatum me cupio Sanctis Vestris precibus, prout & ego semper memor ero Vestri apud Deum.

Scribo Illustrissima Dominationi Vestrae ex oppido Carboniani in agro Romano, è rustico quodam pradio, quod pertinet ad nostram Congregationem Oratorij, ubi per aliquos dies detineor medicorum consilio. Utinam magnificem Christum in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem. Die 29. Octobris. 1679.

Documentum XLIX.

Copia d' una Lettera del medemo Reverendo
Patre Mariana ad una persona di pietà.

21. Octob. 1679.

Gl'è che si compiace di sentire il mio parere intorno all'impetrazione delle SS. Reliquie al favore del nostro Signore D. Errigo Dorat, direi che la singolar bontà del supplicante merita qual che singolarità di gratia, essendo ci anco moral certezza, che sotto l'occhio suo saranno tenute con ogni veneratione e culto: è potiamo che non dispiacera à i Santi venire in mani così pie Lodarei che . . . rap-
pre-

presentasse al Signore. . . . il merito del Signore Don Errigo, che oltre alla sua bontà, è anco bene merito della Sede Apostolica per la santità delle cause, che promove in Roma, con suo dispendio, con fatiche, e con pericoli . . . mi favorisca di dire al Signor Don Errigo, che io li do il mio placet, per ottenere le reliquie de' santi, con questo patto, che egli si oblihi di esser santo, e di redintegrare al suo tempo le reliquie, che toglie à Roma con le reliquie, che poi resteranno del suo corpo. Mi raccomando con tutto l' cuore alle orationi . . . e di luy. 21. Octob. da Carbognano 1679.

Documentum L.

Breve Sanctissimi D.N. INNOCENTII XI. PP.

Ad Canonicos Apaminienses.

INNOCENTIUS PP. XI.

Dilecti Filij, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Nihil accidere Nobis tristius poterat nuntio, quem cum rumore ipso publico vestrae litterae attulerunt; decessisse bonae memoriae Franciscum Apamiensis Ecclesiae Episcopum, eam virtute, eoque Pastoralis zelo, & invicta animi constantia praeditum, ut Vir secundum cor Dei, & verè Apostolicus dici meruerit. Quod autem dolorem nostrum cumulat, eo tempore decessit, quo eum maximè vivere afflictis ejusdem Ecclesiae conditio postulabat. Causam enim vestram, quos tam vigili Pastore, tam provido parente orbatos, videmus, non mediocriter angimur. Omnem tamen doloris sensum ab animis nostris debet abstergere consideratio praemiorum, ad quae illum, sicuti sperare fas est, tot pro sua Ecclesia exhausti labores, tot incommoda, atque arumnae pro causa Dei forti magnoque animo ad supremum

B b b

mum

mum vitæ spiritum toleratæ, ex hoc mortali carcere evocârunt. Unde spes alia oriri debet, eum validiore in posterum patrocínio rebus vestris è Cœlo affuturum, neque passurum, ut Apamiensis Ecclesiæ Disciplinam tam sapienter à se, tam salubriter restitutam quisquam mortaliū invertat: sed potius à Misericordiarum Patre impetraturum, ut conversis in melius animis consilijsque aliter sentientium, pristina eidem Ecclesiæ pax, tranquillitasque reddatur, ut sponsæ sibi per tot annos ad extremum dilectæ, in præsens viduatæ, Præsul si minus pari, simili tamen spiritu ac virtute contingat; modò vos fideles inveniamini in Canonica libertate ipsius Ecclesiæ pro viribus tuenda, & in observandis sapientissimis constitutionibus, quas ab eo lucubratas, vobisque ad sanctioris vitæ regulam pro instituti vestri sanctitate propositas, Nos non ita pridem Apostolicâ autoritate firmavimus: quæ ut strenuè, & constanter exequamini, utque istius Diocesis Clerum in tradita ab ipso disciplina sedulò contineatis, supervacaneum ducimus adhortari; cum diuturno experimento perspecta virtus, fidesque vestra, plus etiam quàm à vobis petere æquum esset, polliceantur. Cæterum ex nostris ad eundem Episcopum Litteris decimâ septimâ Julij datis cognoscere potuistis, quàm præcipuum sibi locum inter Pontificias curas vindicet negotium Apamiense, cum quo plurimarum Gallici Regni Ecclesiarum, vel potius totius Ecclesiæ Catholicæ causâ conjuncta est. Meritas interim, rebus ab excessu Episcopi per vos piè ac fortiter gestis, laudes tribuimus, utque in instituto itinere strenuè pergatis, vos magnoperè hortamur, nihil omitturi eorum, quæ ad prosperum rerum exitum conducere posse intelligemus. Speramus autem ac planè confidimus, divinam bonitatem, vos

arque

atque Ecclesiam istam singulari cum vestra laude & pro-
ventu ab omni tribulatione, quam subire necesse est, qui-
cumque volunt piè vivere in Christo Jesu, quàm primùm
liberaturam. Lata interim vobis omnia assiduo cum Di-
vinæ Gratiæ incremento apprecamur, & intimo paterni
amoris sensu Benedicimus. Datum Romæ apud Sanctam
Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris, die 25. Septemb.
1680. Pontificatus Nostri anno quinto.

Marius Spinula.

Documentum LI.

Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTII XI. PP.
Ad Illustrissimum Archiepiscopum Tholosanum.

INNOCENTIUS PP. XI.

Venerabilis Frater. Non possumus non vehementer
mirari, quod ad aures nostras pervenit, videlicet Frater-
nitatem tuam veritam non esse passim absolvere eos, quos
novo & injusto Regaliæ titulo, in Apamiensis Diocesis
Beneficia intrusos bonæ memoriæ Franciscus Episcopus
declaravit obstructos censuris, à Generali Concilio Lugdu-
nensi inflictis; cum præsertim non desint, qui parochiales
quoque Ecclesias (rem antea inauditam) eo prætextu oc-
cupaverint. Admirationem verò Nostram vehementer
auget, quòd nihil statuere potes contra jura, libertatèmque
Ecclesiæ Apamiensis, quin idem contra Tholosanam, &
universam Provinciam istam statuas. Præterea ignorare
non potes, Episcopum ipsum Apamiensem à tuis Senten-
tijs ad Nos, & ad hanc sanctam Sedem appellasse, Nòsque

Bbb 2

appel-

appellationem hujusmodi admisisse; cujus rei vel umbra ipsa, si debitam Eisdem Sedi reverentiam in consilio habere voluisset, revocare te, atque retrahere ab incepto debuisset. Hæc scribenda ad Fraternitatem tuam duximus; ut & ea, quæ perperam egisti, corrigas, & à similibus in posterum agendis abstineas, atque interim conscientia tua consulas.

Datum Romæ die 2. Octobris 1680.

Marius Spinula.

Documentum LII.

Breve Sanctissimi D. N. INNOCENTII XI. PP.

Ad Capitulum Ecclesiæ Apamiensis.

INNOCENTIUS PP. XI.

Dilecti Filij, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Præter omnem expectationem Nostram accepimus ex vestris litteris, quæ nuper isthic acciderunt de dilecto Filio Michaël d' Aubarede Archidiacono, & Vicario Generali, per vos verum & legitimum ejusdem Ecclesiæ Capitulum constituentes, Canonicè Electo, exulare jullo; deque admissis ad celebrationem divinorum officiorum ijs, quos tanquam in beneficiorum possessionem temerè ac violenter intrusos, bonæ memoriæ Franciscus Episcopus vester innodatos censuris, à generali Concilio Lugdunensi inflictis, promulgaverat. Vestrae tamen pietatis, ac fidelitatis, manere in statione, & locum, in quo positi estis, constanter tenere, sicut facitis: neque alios Vicarios Generales sede vacante agnoscere, quàm præfatum Michaëlem d' Aubarede, & alios à vobis electos, vel eligendos; quos etiam quatenus opus sit, autoritate Apostolicâ confirmamus, & respe-

respective confirmabimus; mandantes Clero tam Seculari, quam Regulari & universo populo Apamiensi, ut neminem alium, quam quos diximus, Vicarium Capitularum agnoscant, aut illi actum ullum obedientiae praestent; de quo etiam per vos, seu per electos à vobis Vicarios, moneri praefatos, Clerum, & populum volumus, ac mandamus; alios enim, quicumque Vicarij Generalis auctoritatem sibi, quocumque nomine usurpare auderent, antequam novum Episcopum Apamiensi Ecclesiae praefecerimus, nullum planè jus, aut facultatem habere eos, negotijs se Ecclesiae, & Dioecesis istius immiscendi, eaque omnia, quae Vicariatus ejusmodi titulo per eos agi contingeret, irrita, & inania, ac nullius momenti fore declaramus. Agenda interim Divinae Misericordiae uberes gratiae de occasionibus, quibus virtutem, ac fidem vestram exercet, & de singulari constantia, qua vos armat, ad omnia alacriter pro Christi nomine, cum gaudio sustinenda. Nos paternum Nostrum ob angustias vestras dolorem, eam interim consideratione lenimus: quod multae sunt tribulationes justorum, & de omnibus eis liberabit eos Dominus. Ac vobis dilecti Filij, Apostolicam Benedictionem peramanter impertimur.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 2. Octobris 1680. Pontificatus Nostri anno quinto.

Marius Spinula.

Bbb 3

Docu-

Handwritten notes on the book's spine: "llia", "dlicata", "III", "230".

Documentum LIII.

Epistola Joannis Cerle, Vicarij Generalis Apamiensis Ecclesiæ, Sede vacante, ad INNOCENTIUM PP. XI.

BEATISSIME PATER,

Posthumillima Pedum oscula.

SIm licet pulvis, & cinis, eâ tamen fretus benignitate, quâ nos oculos Vestras tamquam bonus Pastor Apostolicis humeris gestatis, & sacro gremio confoveris; non verebor ad Vos Dominum meum loqui, & in Sanctitatis Vestre sinum meas, & totius Apamiensis Ecclesiæ lacrymas effundere. Sed quid lacrymas marorémque loquor, cum nobis potius latandum sit (siquidem verè Christiani sumus) illudque Pauli unicuique nostrum usurpandum: *Repletus sum consolatione, super abundo gaudio in omni tribulatione nostra.*

Quanta sit hæc nostra tribulatio, Pater Sanctissime; enarrare quis queat? Dum enim Sanctitas Vestra, pendente istiusmodi negotij tractatione, non solum poneret fulmina, sed etiam effertatos tot adversariorum nostrorum animos, omnimodis Paternæ Clementiæ officijs delinire conaretur, nobisque, & induciarum fides, & spes propediem ad futuræ pacis securitatem pollicerentur; ecce repentinâ tempestas ingruit. Quodque Sede vacante nihil innovari passi sumus, & nullâ ratione adduci umquam potuimus, ut anathematizatos, & publicè denunciatos Regalistas in communionem nostram admitteremus; bonis, Patriâ, libertate spoliatur; erramus in solitudinibus, egentes, & angustiati, vinculis, catenisque constricti, per oppida circumducimur, ad terrorem omnibus incutiendum:

dum: cum sicarijs, ac parricidis, teterrimis ergastulis conclusi, suspiria mittimus surdis auribus excipienda; quid plura? Maledicimur, & blasphemamur: extra synagogas faciunt nos: & ne quid malis nostris desit, in occisionem quoque mittimur.

Scupenda, sed vera loquor, Pater Sanctissime; extinctus enim est, sublatúsque durissimi carceris incommodis R. P. Carla, Canonicus, ac Prior noster; foelix, quòd libertatis Ecclesiasticæ prima victima cecidit. Fuerat ille, venerabilis Episcopi nostri, in restauranda hujus nostri Capituli sanctiore disciplina adjutor, & administer præcipuus: jamque senescebat, suæ nostræque saluti sedulò invigilans; cùm ecce afflictis nobis, & lacrymantibus, repente, ac violenter eripitur. Nulla innocentissimo seni, qui vel vultu sanctimoniam spirabat, habita est reverentia; laboribus, morbis, & extremâ macie confectus rapitur, trahiturque in ultimos Galliaë recessus, ibique in quadam arce includitur, quæ cùm sit ad littus Mediterranei maris, subpestilenti aëre posita, optimo Seni exitio fuit. Morientis, ac tantum beneficium cum lacrymis postulanti, Ecclesiæ Sacramenta negata sunt; quod, cujus scelere factum sit, nondum planè scire potuimus. R. Patrem Michaelem d' Aubarede Presbyterum virtutibus, quàm natalibus nobiliorem, quem putabamus exilio tantùm multatum, audivimus ductum Cadomum, ibique in carcerem detrusum. Rev. Pater Rech, tam arctâ custodiâ inclusus constrictúsque est, ut quid de eo factum sit, penitèns ignoremus, nisi quòd à non levi auctore didicimus, multas illum, initio præsertim, ærumnas esse perpeßum: quòdque fidem superare videtur, multi temporis inediâ esse cruciatum. Cæteri Canonici Regulares fratres mei sedibus suis pulsi, in varijs Oppidis inter

inter se, & à nobis distitis, tristissimam (secundum hominem loquor) maestissimamque vitam agentes, exulant.

Ego peccator peccatorumque primus, solus relictus sum, ut hæc nuntiarem Sanctitati Vestrae. Quamquam quis relictum intactumque putet, hominem toties proscriptum, publicatumque, tam diligenter quaesitum? quem si quis in domum admiserit, in summo bonorum libertatisque periculo versatur? ad quem capiendum Gubernator & Praeses Provinciae, ingentis mercedis pollicitatione, omnes, ac singulos cohortatur? cui vincula, triremes, & acerbiora fortasse supplicia parata sunt? Sed hæc mala, Beatissime Pater, culpa mea, atque adeo flagitia, in caput meum, iusto DEI iudicio invexerunt: cum sodales mei, quorum consortio, nec Mundus, nec ipsi digni sumus, non uti hostes, sed ut filij, non in poenam, sed in probationem, & in praemium flagellentur.

Sic premimur, sic affligimur, Pater Beatissime nec mitius habentur, quicumque suspecti sunt, auxilio nos consilioque juvare suo, aut propensiore benevolentia nos prosequi. Non modo periculosa, sed etiam exitiosa res est amicitia nostra, quemadmodum multi experti sunt. In his est Albienensis Ecclesiae Theologus, nomine Dufferiet, vir inter nostrates, si quisquam alius, de Ecclesia bene meritus, pietate, eloquentia, rerum Ecclesiasticarum peritia conspicuus, quem bonus quisque Episcopus non modo complectitur ut filium, sed etiam audit, ut magistrum, reveretur ut patrem. Hunc in extremam senectutem vergentem, in ultimos Burgundiae fines ablegarunt, non alius certe criminis reum, nisi quod adversarijs in suspicionem venerit, venerabili Episcopo nostro, & nobis consilium aliquando dedisse. Simili poena, & ob eandem causam, affectus

affectus est Presbyter alius nomine Jacobus Cazanave, qui Ecclesiam Tholosanam eximiâ pietate, & Academiam singulari doctrinâ cohonestat.

Oboriuntur mihi lacrymæ, cùm de nobili quodam adolescente mentionem facio, qui, quòd mandatum aliquod nostrum Apamiensis Ecclesiæ foribus appendisset, in horrendas subterranei carceris tenebras projectus est, ibique foetore, aliisque loci molestijs propemodum enectus: ut præ magno beneficio habuerit, hinc eductum, ad Tribunal extraordinarij Judicis, magna cùm ignominia trahi, capitique periculum adire. Plus illi nocuit unus è nostris, qui consanguineus ejus est, quàm profit habere patrum insignem militiâ Virum, & rebus gestis toto Orbe conspicuum. Quâ re profectò, si quo alio argumento, intelligi potest, quanta sit adversariorum acerbitas, odiorumque magnitudo.

Alios permultos omitto, Pater Sanctissime, pro causa Dei extrema quaque subeuntes. Sed hæc quanta sint, levior fortasse videbuntur, si conferantur cum lugendo illo schismate, quo in Ecclesia Apamiensi tunica Christi inconsutis scinditur.

Illustrissimus Archiepiscopus Tholosanus non dubitavit Presbyterum quemdam mittere, qui per summam vim nobis omnibus expulsis, in illa Ecclesia, Sede vacante, vices illius ageret, reverà, ut Sponsam Christi Regalisticis, ut vocant, conculcandam, adulterandamque traderet.

Religio magna est, ac summa pietas huic Vicario Generali, partam contra Canonicas sanctiones auctoritatem, armis, quibus tota Regio perstrepat, asserere: anathemate percussos homines altaribus admovere: plebem Christianam ad celebranda cum excommunicatis mysteria, & ab

ijs suscipienda Sacramenta, renuentem licet, & fidem sacramentorum legum obtestantem, immisis militibus adigere: Monachos, & Sanctimonialia in obsequio remanentes, ab usu Sacramentorum arcere, & Monasterijs suis ejicere: Sororem Episcopi nostri, alteram Tabitham, viduam Dynastæ Mirapicensis (quod nomen inter primates Regni percelebre est) quæ jam multos annos, erudiendis in Christiana disciplina pauperibus puellis, cum nonnullis pijsissimis Virginitibus, quas secum alebat, summa cum humilitate vacabat, Apamijs expellere: Seminarij Domum, qui locus orationi, pijs lectionibus, religioso silentio sacer hucusque fuerat, Regalistarum clamoribus, aleis, compotationibus, in multam noctem protrahitis, scedandam relinquere: Apamiarum Prætori, Provinciæ Fuxensis Proregi, Aquitaniæ Præsidi, eorûmq; Ministris Ecclesias, ac Monasteria diripientibus, rapinisque, ac sacrilegijs cuncta miscentibus, non solum non resistere, sed etiam omni ope favere, adniti, præstò esse.

Tot tantisque flagitijs, ex uno schismate, tamquam ex suo fonte profluentibus, accessit hæresis. Ajunt enim homines isti Ecclesiæ perduelles, ac publicis instrumentis consignant, jus istud Regaliæ, non aliunde adscitum, non Ecclesiæ, aut Sanctæ Sedis beneficio partum: sed ipsis Regibus innatum, ipsorûmq; sceptro, ac diadematis naturæ legibus ita esse conjunctum, ut ab ijs nullâ ratione divelli possit: hoc est, licere laicis, quatenus laici sunt, si modò rerum potiantur, præcipua Episcoporum obire munia: Canonicos, qui Sede vacante spiritalem jurisdictionem habent, efficere: Theologos ad prædicandum Dei Verbum mittere: Parochis curandas animas tradere, & alia id genus multa præstare. Qui error, Pater Sanctissime,
Henri.

Henricianæ hæresi, toties à Sancta Sede profligatæ, non modo simillimus est, sed eâ multo peior, multoque pestilentior. Quod enim Henriciani obscure, & quasi per ambages innuebant, isti palam profitentur, & prædicant. Ex investituris veniebat quidem ad hæresim; at sensim, nec nisi per multos gradus. At in Regalia statim se prodit, & quæ olim in investituris erubescerat, os, frontemque meretricis assumit Hæresis.

Hujus præcipui fautores, Pater Beatissime (horrens, lugensque dico) RR. PP. Societatis Jesu censentur, & sunt. Non mentior Petro, quem scio coram se mentientes verbi sui mucrone aliquando interemisisse. Hi enim privatis colloquijs, publicis professorum prælectionibus, libris quoque in lucem editis, Regnantium in rebus Ecclesiasticis auctoritatem evehunt, & extollunt. Hi Summos Pontifices, quorum constantia in vendicanda Ecclesiæ libertate omnium sæculorum venerationem promeruit, tamquam aut plus æquo credulos, aut nimium in consilijs præcipites, aut gerendæ rei parùm idoneos spernunt, scommatis dicterisque proscindunt. Non habent alios Regalistæ consiliarios, patronos, amicos: per hos fit illis in Aulam aditus. Horum consilio, suavisque, multi quos antea religio impediebat, fractis tandem conscientia repagulis, in Beneficia Regaliæ, ut mentiuntur, obnoxia, impetu facto irruerunt. Ut non immeritò quispiam dixerit, Regaliæ parentem esse Patrem Ferrier: nutritium, & educatorem Patrem de la Chaise: præconem Patrem Maimburg: Defensores, & Advocatos, atque adeò milites, cæteros omnes Jesuitas. Quod quidem mirum nullatenus videri debet; pinguiore enim Regaliæ fructus Societas percipit; nam cum hujusmodi Beneficia ex nutu ferè, ac voluntate Confessarij con-

ferantur à Principe, nullâ re magis Societatis potentia provehiunt. Hoc illi familias devincit, hoc innumerabilem clientum multitudinem illi conciliat.

Quod pertinet ad Archiepiscopum Tholosanum, ut est Jesuitis in cæteris rebus addictissimus, ita in opprimendis nobis conjunctissimus. Hujus erga Sanctam Sedem animum nulla res magis demonstrat, quàm quod nuper recepto Apostolico Brevi præstitit. Vocat illico Regium Notarium, jubetque scribere: nefas esse sibi ullum Pontificium rescriptum injussu Regis, aut legere, aut aperire. Eam esse Concordatorum fidem: sic ferre Ecclesiæ Gallicanæ libertates. O miseram libertatem omni servitute crudeliorem! quâ durissimo sæcularium potestatum jugo Gentium Regina subjicitur, totque habet ergastula, quot sunt in Gallia Jurisdictionum Curia.

Ad istiusmodi calamitosam libertatem pertinet, quod nuper in Senatu Tholofano, authore Illustrissimo Archiepiscopo, factum est. Nam cautum fuit, ne quis in posterum ullum Apostolicum Breve reciperet, quod non esset prius in Consilio Regis excussum, ipsique probatum, multâque immensa dicta eis, qui secus fecerint.

Ego verò, quòd Breve miserim, ac unus è Canonicis nostris, quòd obtulerit, in pœnam nescio quam (gravissimam certè) diligentissimè quærimur.

Ecce, Sanctissime Pater, non Apamiensis modò, sed totius Ecclesiæ Gallicanæ misera, & ærumnosa conditio! Hæc ad Sanctitatem Vestram supplices manus tendit, quantum per vincula, quibus atteritur, tendere licet. Consolamini, precor, mœrentem, erigite conculcatam, vincitam, captivamque redimite. Pereat, Pater Sanctissime, spes adversariorum nostrorum, qui totam vincendi fiduciam in

in eo collocant, quod tristissimum, acerbissimumque luctum universo Christiano Orbi afferre debet. Quorsum enim negotium istud in tam longas, tamque affectatas moras protrahitur? sperant, nimirum, nec dissimulant, extinctis tum Alecensi, tum Apamiensi Venerandis Præfibus, qui duo soli conatibus eorum adversabantur, litem ipsam ex ipsorum voluntate, sub alio Summo Pontifice, finem propediem habituram.

Quod quidem, vel cogitasse scelus, & parricidio simillimum. Sed hæc tam impia, tam crudelis expectatio divinæ providentiæ munere decipietur. Vivet, vivet in multos annos Sanctitas Vestra, Ecclesiamque Gallicanam non modo Regaliæ compedibus liberabit, sed alia quoque vetustiora ipsius vincula catenasque confringet. Cujusmodi sunt, extincta prorsus Ecclesiastica jurisdictio: Clericorum omnium pessumdata dignitas: & ea portenta, quæ vocant Appellationes ab abusu, quibus quidem per summam temeritatem, & supra Episcopale fastigium, & supra Sanctam Sedem erigit se sæculare Tribunal.

Hæc sunt vota, Sanctissime Pater, non nostra duntaxat, sed omnium ferè tum Clericorum, tum Episcoporum totius Galliæ, quorum eadem est nobiscum sententia, etiam si præ metu longè sit dispar agendi ratio.

Quod ad nos attinet, Pater Beatissime, immensas Sanctati Vestræ gratias referimus, non solum quòd nos, causamque nostram, Paternâ benignitate prosecuta sit, sed etiam, quòd ad nostram tenuitatem scribere indignum Apostolico vertice minimè putaverit. Qua in re, Pater Beatissime, sicut in cæteris omnibus, summorum Apostolorum vestigijs insistitis; nam & Paulus pro Onesimo fugitivo mancipio, & Discipulus Domini, Electæ foeminae Canoniam

cām scripsit Epistolam. Nos verò ea res, & honore cumulat. & solatio plurimum afficit. Nam quemadmodum Machabæi inter tot adversa, nullum aliud rebus suis per fugium fomentumque quærebant, habentes solatio sanctissimos libros; ita nos tot malis jactati, tot incommodis affecti, vix tanti doloris acerbitatem sentimus, habentes solatio Apostolicas litteras. Ignoscat precor, Sanctitas Vestra, quòd ad ipsam minùs decenti chartâ scribere non dubitaverim. Istud non meæ culpæ, sed fugæ tribuendum. Vestros Apostolicos pedes exosculari, sacræque vestigia adlambere gloriatur 7. Januarij 1681.

Sanctitatis Vestræ

*Humilissimus & obsequentissimus servus
& in Christo Filius*

Joannes Cerle Vicarius Generalis.

Documentum LIV.

Breve INNOCENTIJ XI. PP. ad R.P. Joannem Cerle,
& Capitulum Ecclesiæ Apamiensis.

Dilectis Filijs Joanni Cerle, Canonico & Præcentori, & Vicario Generali, Capitulo & Canonicis Regularibus Ecclesiæ Apamiensis.

INNOCENTIUS PP. XI.

Dilecti Filij, Salutem & Apostolicam Benedictionem. Quoniam novas in dies prodire accipimus Sathanæ artes, & machinationes; ut quæ à piæ recordationis Francisci Episcopo Vestro pro istius Ecclesiæ, & Diœcesis utilitate salubriter statuta fuere, penitus evertat, & eorum quæ huc usque

usque acciderunt, experientia nos admonet, non defuturos filios perditionis, errate facientes in via plurimos, qui miscere ac turbare nitantur omnia, perperam interpretando litterarum, ac mandatorum nostrorum sensus, ut excusent, pro more suo, excusationes in peccatis. Nos ne ullum huiusmodi hominum molitionibus locum relinquamus, ad litteras, quas die secundâ mensis Octobris, super negotio Vicariatus Capitularis ad vos dedimus, uberiùs explicandas per Præsentes addendum duximus. Quod si quis præter Vicarios Capitulares, qui à vobis verum Apamienfis Ecclesiæ Capitulum constituentibus, Canonicè, & de more electi fuerunt, vel pro re nata eligentur, quos auctoritate Apostolicâ, quatenus opus sit, confirmamus, & respectivè confirmabimus, Vicariatus ejusmodi nomen, auctoritatève quocumque titulo electionis, vel deputationis factæ ab intrusis in Canonicatus ejusdem Cathedralis, quos idem Episcopus promulgavit obstrictos censuris generalis Concilij Lugdunensis; vel ab ipso Metropolitano, vel ab alia quacumque potestate usurpare præsumperit: omnia ab ipsis eonamine acta vel agenda, decreta vel decernenda, cum omnibus & singulis inde secutis, & quomodolibet securis, temeraria, & à non habentibus potestatem attentata, ideòque irrita & inania, ac nullius roboris fuisse, nec unquam fore declaramus: eisque, qui prætextu electionis, vel deputationis ejusmodi ullam jurisdictionem exercere ausi fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub poena majoris excommunicationis, privationis dignitatum & Beneficiorum, quæ obtinent, & ad alia obtinenda inhabilitatis perpetuæ ipso facto incurrendæ districtè prohibemus & interdiciamus, ne id facere ulterius præsumant. Eos quoque qui illis quomodolibet paruerint, aut favorem, consilium, auctoritatem

Alia
delicata
III
230

etoritate quocumque modo præstiterint, cuiuscumque
 ordinis gradus, ac dignitatis sint, tam Laicos, quam Cleri-
 cos, tam sæculares, quam Regulares, etiam Patres Societatis
 Jesu, & Metropolitanum ipsum, quem ceteroqui præter
 causæ meritum, perspecta voluntas nostra, & per nos ad-
 missa appellatio ab ejus sententijs, debent in officio conti-
 nere, similibus respectivè poenis eo ipso & absque alia de-
 claratione innodamus, & innodatos fore decernimus ac
 mandamus; ac earumdem poenarum absolutionem, &
 relaxationem Nobis & Romano Pontifici pro tem-
 pore existenti duntaxat specialiter reservamus: monen-
 tes insuper utriusque sexus fideles, de quarum aeterna salute
 solliciti esse debemus, invalidas esse ac fore confessiones,
 quas Presbyteri Sæculares, vel Regulares vigore facultatis
 à prædictis nulliter electis, vel deputatis Vicarijs, audierint,
 vel in posterum audient: nulla & invalida matrimonia
 coram Sacerdote, aut Parocho non Canonicè ingresso con-
 tracta, vigore licentiæ ab eis concessæ, ac proinde sic con-
 trahentes in concubinato victuros: idemque de Parochijs
 & alijs Beneficijs per eos collatis decernimus, & ordina-
 mus; & de Licentijs concionandi, & de quocumque
 alio actu, aut decreto per eos factò, vel faciendo. Vos in-
 terim, dilecti Filij, loci & muneris vestri memores, in cre-
 ditam vobis curam diligenter incumbite, & haurtam ab
 egregio Pastore, & Patre vestro disciplinam, Apamienis
 Ecclesiæ bono, & aliarum incitamento constanter retinetes:
 dum Nos impensè precamur, eum qui habitat in concilio
 Justorum & Congregatione, ut sit in medio vestrum, &
 suâ præsentis ope vobis continenter adesse velit, quibus A-
 postolicam Benedictionem peramanter imperimur.

Datum

Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris, die prima Januarij 1681. Pontificatus Nostri anno quinto.

Marius Spinula:

Documentum LV.

Epistola R. P. Cerle ad Sanctissimum Pontificem
INNOCENTIUM PP. XI.

Sanctissimo Domino Nostro INNOCENTIO XI.
Pontifici Maximo.

BEATISSIME PATER,

Post humillima Pedum Oscula.

A Cceptis flexis genibus, pronôque in terram vultu, Sanctitatis Vestræ litteris ad meam tenuitatem die primâ Januarij datis, dixi cum Paulo: *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.* Quæ enim tanta est, Beatissime Pater, tamque acerba tribulatio, quam non delinuat vel sola tanti tamque mirabilis Pontificis de nobis recordatio? qui se tum in universos fideles, tum peculiariter in nos, quantumvis immeritos, Christi Vicarium exhibet, non solum in plenitudine potestatis, verum etiam in plenitudine charitatis? Quæ tanta est præ malorum pondere, animi abjectio, quam non erigant invictum illud animi robur, quod in Sanctitate Vestra pro tuenda Ecclesiæ libertate pij omnes hujus Sanctæ Matris Filij demirantur, illaque sedium ipsius assitrix sapientia, cujus ope atque lumine inter calumniarum tenebras, & mendaciorum caliginem, veritatem atque justitiam tam perspicaciter interoscit?

D d d

Sunt

Sunt equidem, Beatissime Pater, etiam in Gallia non pauci Sacerdotes, Monachi, Senatores, omniumque ordinum homines, qui etiamsi aliter palam loquantur, etiamsi opem nullam ferant, etiamsi metu potestatum infensos sese simulent, nobiscum tamen sentiunt, & ubi fidos arbitros nacti fuerint, quantum nobis condoleant, dissimulare non possunt. Hæc animorum circa causæ justitiæ consensus non parum affert consolationis, sed nisi Sanctitatis Vestræ frequentes consolationes, & quod jam experti sumus, multo magis quod adhuc speramus, efficax auxilium, confirmarent, fortasse quos calamitatum acerbitas nondum dejecit, diurnitas tandem opprimeret: adeo enim non minuitur incendium, quo jam pridem flagrant Apamiæ, ut majores in dies vires capere videatur, pergentibus nos affligere atque conterere, iisdem qui antea hominibus.

Abuterer, Beatissime Pater, Sanctitatis Vestræ benignitate atque patientiâ, si quæ Illi postremis litteris mala percensui, adhuc commemorarem. Id unum affirmo, tantum abesse, ut quæ his litteris continebantur, veritatem excederent, ut etiam plurima omiſsa fuerint. In his sunt exilium Canonici Ecclesiæ Collegiæ Apamiensis, nomine Mascaras, qui, quod divinis interesse cum Regalisticis excommunicatis constantissimè recusaverit, in urbem Brivam Diocesis Lemovicensis relegatus est: exilium procuratoris Fiscalis Reverendissimi Patris nostri Episcopi Apamiensis in oppidum Daubuffon relegati, eo quod inter concionandum fideles ad fundendas in præsentibus Ecclesiæ necessitatibus preces fuisset cohortatus: ærumnæ Parochi beati Genesij de Mongaillard, ob publicatam significatamque ordinationem nostram, & Vicarij beatæ Magdalenæ de Saurat,

Saurat, ob solam de affixa Ecclesiæ foribus eadem ordinatione suspicionem, in carcerem detrusorum: pecuniarum summa ab alijs excussa ob dilationem in agnoscendo Vicario Generali à Reverendissimo Metropolitano delegato: Patribus Prædicatoribus Apamiensibus, quòd eidem Vicario parere, & officia divina coram Clericis sub prætextu Regaliæ in beneficia nostra intrusis, ideòque publicè declaratis excommunicatis celebrare recusaverint, erepta schola Philosophiæ cum suis stipendijs, & in Jesuitarum Gymnasium transvecta, additâ insuper pravæ Doctrinæ criminatione. Verùm quæ omnia vix longâ possent enumeratione comprehendi, ex immani superioris Aquitaniæ Præsidis voce conijci poterunt: *Tedet nos, inquit, exilijs tantum atque carceribus insanos istos homines plectere: jam crucibus res agenda est, ut perduelles, qui aliâ ratione domari non poterunt, istâ tollantur.*

Ex illis, quæ postmodum subsæcuta sunt, Beatissime Pater, pauca seligam. Vix è manibus emissæ fuerant posteriores nostræ ad Apostolicos Sanctitatis Vestræ pedes litteræ, cum prætor Apamiensis in optimos quòsque Parochiarum Rectores, truculentissimè irruit, propterea solum, quòd putaverant oportere Deo magis obedire, quàm hominibus. Quos quidem capere potuit, ut Parochos sancti Juliani d' Axiat, sancti Petri d' Ornlac, sancti Laurentij de Verniole, sancti Petri de Bonac, tam arcæ custodiæ mancipavit, ut nec Missæ audiendæ, etiam diebus dominicis, nedum celebrandæ facultas concederetur. Aliorum qui fugâ salutem consuluerant, supellectilem, pecunias, frumentum, & quidquid juvandis alendisque Christi pauperibus provida paraverat charitas, invasit. Quo pacto impletum est, nec uno modo, quod dictum est per Isaiam Prophetam:

Ddd 2.

Parvuli

Parvuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis. Nam & corpori suus panis, & animæ suus ablati sunt. Expulsis veris Pastoribus substituti sunt lupi, qui non solidum dispensant Evangelij cibum, sed venenatam propinant doctrinam, laxam vivendi rationem non solum concedentes, sed ad eam etiam invitantes. Parochi qui non animarum tantum, sed & corporum etiam necessitatibus paternam providentiâ consulebant, vilioribus cibis dubiam & arumnotam vitam tolerant, solisque interdum lupicinis vescuntur à suis Parochianis emendicatis, nocturneque quaesitis, & in suspiciosissimis temporibus tremulâ manu datis atque acceptis.

Pater Franciscus Rousse, qui solus è fratribus nostris Canonicis, non in civitate (ibi enim ne unus quidem supererat) sed in quadam hujus Diœcesis Parochia hæctenus relictus fuerat, sive quòd adversariorum oculis non ita frequenter esset obvius, sive quòd propter optimam indolis innocentiam parùm ipsorum studijs nociturus crederetur, tandem & ipse post graves minas & convicia, viro Religioso & Sacerdote indignissima, conjectus est in carcerem ubi quæ ad sustentandam vitam necessaria erant, cum nec amici possent, nec inimici curarent suppeditare, appensò ad fenestras sacco, dum hæc ad Sanctitatem Vestram scriberem, emendicare medicabatur. Sic nimirum plectendum erat crimen ipsi objectum, quòd scilicet in quadam ordinatione nostra paucos Typographi errores emendasse incusaretur.

Similem experti sunt ultionem Vicarij Sancti Baudelij de Siguer, & sancti Petri de Mauleon, licet non ipsi, sed Parochi, rei judicarentur; alter quidem quòd Concionatorem à Vicariatus Generalis usurpatore missum admittere recusaret: alter quòd me insectantium iram fugientem hospicio

spicio excepisse falso crederetur. Affliguntur enim, non solum qui Ecclesiae juribus, aut ea defendentibus favent, sed & qui vel minimam circa hoc laborant suspicione.

Non est, Beatissime Pater, habita sexus ratio: exulavit Mater Ania Carmelitarum Virginum e numero prudentum praeposita, cujus precibus, operibus & praesertim uberrimis poenitentiae fructibus, non parum, uti putamus, apud Deum res nostrae juvantur; non alia de causa, quam quod Sanctitatis Vestrae litteris cohibita, non potuerit, nec ipsius alumnae, spretis nobis, Vicario Generali ab Illustrissimo Archiepiscopo Tholosano Apamias missis, obedientiam exhibere.

Male habetur Urbanistarum Sanctae Clarae Virginum conventus constantissime nobis semper adhaerens, quia illarum Priorissa non receptis Sacramentis decessisse creditur, repulsis scilicet Sacerdotibus a praedicto Vicario Generali commissis, eaque offerentibus; quamquam divina sic ordinante providentia non defuerit, qui a nobis legitime approbatus necessaria omnia occulte ac quasi furtim, administraverit.

Eo devenerunt caecitatis tot malorum auctores, ut non a nostris tantum ordinationibus; sed etiam a Sanctitatis Vestrae Censuris tutos se arbitrentur, si litteris illas continentibus aditus omnes praeccludant. Excubant in Civitatis Apamiensis muris, ad ejus portas, & extra in via custodes, qui accedentes quosque excutiant, ne forte aliquis actus minus gratus illuc clanculum inferatur. Si mihi, Beatissime Pater, Ecclesiae hujus jura aliunde non constarent, vel ipse introducenda in eam Regaliae modus suaderet, causam justitiae non niti, quae tam violenti, tamque a

Uia
 dicata
 a III
 230

Christiana charitate, atque à Canonica disciplina alienis
vijs, ad finem intentum promoveatur.

Sed si juxta Incarnatæ Veritatis oraculum à fructu ar-
bor certissimè cognoscitur; quo modo potest bona esse,
quæ tam malos fructus facit? Qui à nostris nos beneficijs ex-
turbârunt, eorum reditus in ludos, computationesque ex-
pendunt. Dominicâ tertiâ in quadragesima, tres ex illis
post lautam Cœnam apud unum ex istius Civitatis Magi-
stratibus usque ad tertiam post mediam noctem horam,
vigiliam protraxerunt, ut cum fœminis, quibuscum coena-
verant, operam choreis darent. Qua in re, eò majus crea-
vit eorum licentia scandalum, quòd erat à moribus sub
prædicto Episcopo viventium remotissima. Vicarij Gene-
ralis ab Illustrissimo Archiepiscopo missi præsentia, licet
non per eorum illud tempus, intercessit. Non in laicis tan-
tùm ædibus, sed & in proprio conventu, Religiosis viris
indignissima præstant. Domus illa, quam domum oratio-
nis dicere non dubitabo, in qua nos Reverendissimus Pater
noster Episcopus Apamiensis, nuper in Christo rursus ge-
nuerat, foverat, enutrierat, suis verbis, & multò efficacius
exemplis ad omne virtutum genus instruxerat; domus illa,
inquam, dum Dominus Episcopus extremo morbo labora-
ret, aut etiam dum gratissimum Deo spiritum redderet,
propriæ ipsius sorori, quamvis pietate in tota Gallia celebra-
ac de Diœcesi Apamiensi ob institutam Virginum societa-
tem, ad erudiendas in Christiana disciplina puellas optimè
meritæ, non est concessus introitus; domus, inquam, illa,
nunc domicilium Regalistarum est, qui non inter se solum,
sed aliquando etiam cum mulieribus ibi lautius epulantur.
In eo horto, ubi non nisi spiritualia colloquia ferè habeban-
tur, visæ sunt adolescentulæ cum novis istis Canonicis

pro-

prophana colloquia miscentes. Liceat hîc exclamare cum Propheta : *DEUS venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum.*

Quàm felix esset Apamiensis Ecclesia, si cum externis hostibus sibi pugnandum esset; si paratæ ab Ethnicis cruces, equulei, rogi, craticulæ, in orbitatem conjicerent. At Ecclesiam cum Ecclesia dimicare, luctuosissimum miserimumque est. Vix dici, vix capi potest, Beatissime Pater, quàm multis ijsque gravissimis vulneribus, Reverendissimus Archiepiscopus Tholosanus Christi sponsam in nostra Diœcesi affecerit, paternas Sanctitatis Vestræ commotiones, imò & litteras ipsas parvi pendens.

Scio, Reverendissimos Episcopos in Comitij Occitaniæ congregatos, ægerrimè tulisse, quòd Præsul ille nefas sibi dixisset. Apostolicas litteras legere, priùsq̃am Regi fuissent exhibitæ. Quod quid aliud est, aiebant, quàm turpissimum cervicibus nostris jugum imponere, quàm sacra inter Patrem & Filios commercia præpedire, quàm æternum afflictorum Episcoporum asylum objecto novo isto obice claudere?

Ea est, Beatissime Pater, Metropolitanî nostri erga Apostolicam Sedem observantia, de qua, ut accepimus, in suis ad Sanctitatem Vestram litteris gloriatur, ut brevissimo intervallo post oblatum sibi Breve, die secundâ Octobris datum, ordinationem ediderit, quam & alias antea editas executioni mandari præcipiebat, non obstante quacùmque appellatione, vel jam emissâ, vel in posterum emittendâ, quæ clausula non nisi ad Sanctam Sedem referri poterat, tum quia Ecclesia Tholosana, aliam à Romana superiorem non agnoscit, tum quia eò tendebat hæc ordinatio, ut
aliam

aliam à nobis promulgatam abrogaret, quâ interpositæ jam appellationes ad Sanctam Sedem rursus declarabantur.

Infremuit nuper Tholosa, cùm audisset varijs commonitorijs, dicti Illustrissimi Metropolitanæ auctoritate, anathema proclamari ad inquirendum in eos, qui Apostolica de rebus nostris Brevia, aut Gallicè vertissent, aut Typis mandassent, aut populo legenda proposuissent: videlicet crimen est igni & ferro vindicandum, in re tanti momenti, doceri fideles, quodnam sit de tam celebri lite Sanctitatis Vestre iudicium, & quisquis vel authores, vel fautores novit, ad denuntiandum excommunicationis gladio sit adigendus. Tantâ commotus audaciâ gravissimus Senator ait, fore propediem, ut coram Officiali Tholosano dies summo Pontifici diceretur.

Solet identidem dictus Archiepiscopus Tholosanus, & nos, & defunctum Venerabilem Patrem nostrum Episcopum Apamiensem insanos vocare, quòd pro re tantilla, & ad disciplinam tantùm pertinente, tot adversa perpessi sumus. Verùm quocùmque nomine res ista nuncupetur, malumus cum Gregorio septimo, Gelasio secundo, Anselmo, Thoma Cantuariensi, alijsque sanctis Pontificibus quorum vestigia in hoc stadio premimus: malumus, inquam, (quod pace illius dictum sit) cum istis Ecclesiæ luminibus insanire, quàm cum Tholosano Antistite sapere.

Miror istam sapientiam non perspicere, quod insaniam nostram nunquam latere potuit; videlicet, non disciplinæ splendorem tantùm, sed Regiam Ecclesiæ dignitatem, sed fidem planè hoc in negotio in discrimen vocari. Volunt adversarij, licere Regi decimas, rem sacram, sede vacante, capere. Dignitates aliâque Beneficia pleno jure tribuere; non simplicia modò, verùm etiam ea, quibus animarum cura

era conjuncta est, imò & meras Parochias. Quo pacto, ut de alijs fileam, Archipresbyteratu Aquisi, clarissimo Magistro Dorat erepto, potitur in praesentiarum Regalista Morean. unius ex Patribus Societatis nepos: quem hac de causa excommunicatum ab Illustrissimo Domino Episcopo Apamiensi declaratum, Dominus Archiepiscopus Tholosanus absolvit.

Affulserat, Beatissime Pater, spes aliqua fore, ut ab Illustrissimo Archiepiscopo Tholosano pace frueremur, sparsa scilicet fama, ipsum ad Sanctitatem Vestram litteras scripsisse, quibus se imposterum à rebus nostris velle penitus abstinere profiteretur: sed evanuit citissime, multiplicatis à praedicto praesule Vicariorum Generalium pro nostra Diocesi nominationibus. Cum enim primà à se facta, & ab ijs ipsis, quos consuluerat, damnata, vitium tandem agnovisset, jam quidem revocavit: sed post Senatus Parisiensis placitum, cui in edicto suo se obsequi protestatur, Illustrissimum Episcopum Leonensem novà praesumptione Vicarium Generalem creavit; ô summum Sacerdotem de Regali Sacerdotio magnificè sentientem! ô Ecclesiae bene consulentem! sanctiora sunt illi Parlamenta, quàm Concilia; minúsque Veneranda Sancti Petri Cathedra, quàm profana saecularium judicum subsellia.

Illustrissimo Episcopo Leonensi, ab hujusmodi Vicarij Generalis munere abhorrente, & ut passim creditur, Sanctitatis Vestrae Censuram pertimescente, Presbyterum quendam domesticum suum, & cruciferum, regenda huic Ecclesiae praefecit; iteratis illis nominationibus significans, quam parùm valuissent apud illum Apostolicae litterae die secundà Octobris, tum ad nostrum Capitulum, tum ad illum ipsum datae. Obtemperavit crucifer, ab eo longè

E e e

dissemi-

lia
dicata
a m
23

dissimilis, cujus consilio atque increpatione Divus Thomas Cantuariensis erectus firmatusque est, cum nimio pacis amore, nimiâque deliniendi Regis cupiditate penè subversus esset.

Tentavit & ipse, commonitorio, & censurarum interminatione in Diocesi Apamiensi, Sanctitatis Vestrae litterarum interpretes, Typographos, promulgatores, executoresque detegere; conscientiae tamen stimulis exagitatus, aliquanto post Tholosam repetit. Verùm Dominus Archiepiscopus, qui adversus Sanctitatis Vestrae litteras studet impavidus videri, postridiè quàm Archiepiscopalis Palatii valvis affixum fuit Breve Kalendis Januarij datum, prædictum Vicarium Apamias remisit, pristinumque locum resumere coegit: utque contentam in Brevi excommunicationem, in quam inciderat, se parùm reformidare universae plebi suaderet, Sanctissimum Missae Sacrificium publicè, aliâque divina officia solemniter celebravit, à quibus per sex menses abstinuerat.

Non est, Beatissime Pater, tam parùm Christiana Gallia, ut prædictus Dominus Archiepiscopus, Sanctissimae Sedis contemptum posse non improbari arbitretur: quàmobrem tam odiosam à se opinionem amovere nititur, falsitatem litteris à Sanctitate Vestra emissis affingendo, atque ut res verisimilior evadat, affirmando falsitatem non solum à Sanctitate Vestra fuisse detectam, sed & vindictam, ejecto secretario, hujusmodi Brevium fabricatore.

Huic rumori adstipulantur quasidei testes certissimi, aut veriùs authores sunt Patres Societatis Jesu, praesertim Pater Roques. Non alio ferè Consiliario, non alio rerum suarum scriptore utitur Reverendissimus Archiepiscopus Tholosanus. Utinam unius, aut paucorum tantùm & privatorum
hujus

huius Societatis hominum esset hæc erga Ecclesiam affectio, aut propagandæ Regaliæ studium. Unus eorum nomine Meynier (ut cæteros omittam) eum ex novo Regaliæ jure fructum jam percepit, ut tres suos nepotes, totidem beneficijs, ut ipse putat, auxerit, ut ego existimo, jugulaverit.

Quot Episcopos eo nomine invisos aulae fecerunt, ex ijs præsertim, qui optimè ministerium suum implent, quique Sanctitatem Vestram æmulati, corruptissimam illam de moribus doctrinam è suis Diocæsibus eliminant?

Quòd nobis à Patribus Societatis Apamiensibus obsequium hucusque denegatum sit, de sententia atque decreto primorum Provinciæ factum est, quos accepimus eam ob causam in unum Tholosæ convenisse: utrum num adversus Dominum, & adversus Christum ejus? quid in eo coetu deliberatum conclusumque fuerit, subsequuta demonstravit contumacia, quæ neque per Sanctitatis Vestrae litteras, poenam excommunicationis latae sententiæ continentis, comprimere potuit. Siquidem etiamnum publicè secularium Confessiones excipere pergunt, & animas Christi sanguine redemptas Diaboli laqueis irreciunt, hoc est absolutionibus, quas Sanctitatem Vestram nullas declarasse non ignorant.

Hæc tanta mala, Pater Sanctissime, quis crederet, non alio de fonte profluere, quam ab eorum de probabilitate doctrina? Narrabant non ita pridem Pater.... & Pater.... non esse quidem indubitatum jus Principis circa Regaliam; esse summo Pontifici rationes suas, & Regi suas; & nihilo minus fas esse Regi, probabilem sententiam sequuto, jus suum tueri; nec debere eum istius controversiæ iudicium Sanctæ Sedi permittere: qui sermo adeò perculit quendam adolescentem Clericum, nobilem, doctum, ac pium, ut instar Danielis insurrexerit in istos senes, qui non Su-

Ecc 2. sannam,

fanam, sed sponfam Christi charissimam summâ contumeliâ afficiebant.

Hæc sunt, Pater Sanctissime, quæ Beatitudini Vestræ significare è re Ecclesiæ esse putavi, non ad condemnationem eorum, de quibus loquutus sum (erunt enim semper in cordibus nostris ad commoriendum, & ad convivendum) sed ut eos Sanctitas Vestra, in gremio suo, tanquam filios, non equidem optimè valentes, amanter diligenterque confovendo, pristinæ sanitati restituat.

Quòd verò calamitates nostras oculis Vestris subjecerim, non alio consilio factum est, quàm ut ijs remedium à Sanctitate Vestra quæreretur. Minuuntur quidem mala, quæ tam sacris auribus excipiuntur, deliniuntur filiorum vulnera, quæ videt, & dolet tantus Parens. Verùm ingravescentis doloris magnitudo non nisi validioribus medicamentis curatur. Non precor adversarijs, quas merentur pœnas: exponam tantùm, impunitate, aut potiùs paternâ Sanctitatis Vestræ patientiâ, illos ad conterendum nos audaciosos jam effectos.

At, *inquunt viri secundum carnem prudentes*, concedendum tempori, indulgendum Potestatibus, à quibus multum metuas, speres plurimum; scilicet istis artibus imperium Christi partum est? has docuit Apostolos Dominus artes? sic indulgendo, palpando, exivit in omnem terram sonus eorum? Nequaquam sanè, sed Martyrum cruore irrigata crevit Ecclesia, & persecutionum fluctibus jactata, firmius stetit. Quid verò ista indulgentia, ista aulica obsequia, ista denique sæculi, non æternitatis artes, Ecclesiæ contulerint, nec me sacræ litteræ, nec me Ecclesiastica monumenta docuerunt.

Flecto genua cordis mei, Beatissime Pater. Vestraque Sancti-

Sanctitatis, pacem Evangelifantis, Evangelifantis bona, speciosos pedes deosculor, iisque in spiritu affixus peto, precorque, primò quidem mihi peccatorum omnium miserimo, deinde Collegis meis, atque in Deo parentibus, Reverendo Patri d' Aubarede, Reverendo Patri Rechvinctis in Domino, postremò cateris Canonicis Regularibus, aliisque omnibus, carceres, exilia, vel qualescumque ærumnas pro causa Dei subeuntibus, Apostolicam Benedictionem, quæ à dextera, bonis tot operibus secundâ, non potest non admodum copiosa in capita nostra defluere.

Datum die 15. mensis Martij 1681.

Sanctitatis Vestræ

*Humillimus & obsequentissimus in Christo
Servus & Filius*

Joannes Cerle, Presbyter ac Præcentor
Ecclesiæ Cathedralis Apamiensis, nec non
Vicarius Generalis & Officialis.

Documentum LVI.

Alia Epistola R. P. Cerle ad Sanctissimum Pontificem INNOCENTIUM PP. XI.

Sanctissimo Domino nostro INNOCENTIO PP. XI.

SANCTISSIME PATER,

Post humillima Pedum Oscula.

Securior jam audaciórque, ad Vos, Sedémque Apostolicam, iterum, iterumque venio; nihil de mea tenuitate anxius, nec ita de Vestra Majestate sollicitus. Videor enim

E e e 3

enim

enim mihi non indignus omnino, Domini Jesu Vicarium adire, & alloqui, qui dignus habitus sum pro nomine Jesu contumeliam pati. Olim humi repens, vermi, quàm homini similior, nunc cœpi surgere, jamque cœlum, Sanctamque Sedem, quæ tota Cœlestis est, propius intueor; nimirum factus de Cruce celsior, de furca & patibulo sublimior. Sum certè, nec diffiteor, hominum vilissimus, & omnium pedibus conculcandus: tamen videtur non contemnendus, quem confessionis umbra nobilitat, & imago Martyrij. Insuper factus sum, Pater Sanctissime, mente excedo, sed sobrium esse non licet subtanto gloriæ pondere, in tanta gaudij superabundantia

Porrò gloriam illam, illudque gaudium, debeo Tholosano Senatui, qui sive sponte suâ, seu potius Reverendissimi Archiepiscopi Tholosani impulsu, aulicisque mandatis, capitis Sententiam, quam pridem meditabatur, tandem aliquando in me dixit. Damnatus sum peccatorum primus miserrimusque, ut olim celeberrimi quique fidei Confessores, Christi que Athletæ, qui omnes tanquam publicæ quietis perturbatores, patriæ proditores, principum ac potestatum obrectatores (confictis videlicet Sathanâ authore criminibus) feliciter perierunt.

Ita perire nondum mihi tribuit Deus, Pater Sanctissime, qui dum alieni insurgentes adversum me è synagoga potentium, quærent animam meam, in nomine suo saluum me fecit, susceptorque fuit animæ meæ. Verùm spe suâ frustrata crudelitas, cum nostro satari cruore non potuisset, summo nos dedecore, contumeliâque afficere tentavit. Circumducta est à carnifice, in curru, vehendis ad supplicium reis destinato, effigies nostra per frequentiores Tholosæ vicos, & compita, ferali pompâ, insolentique

que ritu; mox in celebri foro præcellæ trabi suspensa; magnum afflictæ Religionis ludibrium! ingens ferocientis impietatis trophæum! Ita Pater Sanctissime, mundo & hominibus, utinam & Angelis, spectaculum facti sumus.

Visebatur in illa tabella, vir Religiosus, veste candidâ unâ cum superpelliceo indutus, qui canonicorum Regularium habitus est. Stabat retrò pictus Carnifex, truci vultu, bipennem vibrans, ac genuflexi cervicibus imminens. Ad hujusmodi lætum adversarijs, mihi profectò non lugendum spectaculum, fremere omnes boni, & indignari cœperunt. Quid? aiebant, Sacræ & Religiosæ vestis tam procaciter illuditur? Cæteri Rei demptis vestibus interficiuntur, ut dum scelus plectitur, dignitati parcatur. Verè Religionis ludibrium totum illud est, non hominis supplicium. Felix qui sic probro afficitur! ita olim Martyres in Stola candida, & amictu nitidiori, ad necem tanquam ad nuptias procedebant. Fuit quoque, P. S. qui argutè simul & sapienter diceret; quidquid in ea tabula penicillus expresserat, videri sibi earum rerum, quæ intra Gallias è tempestate gerebantur, emblemata. Sub illo superpelliceo candidoque amictu, Ecclesiam Gallicanam latere, miseram prorsus & ærumnosam, cui Schisma Regalistarum, stricto gladio, caput amputare pararet; dum eam à summo Pontifice capite suo, valido quidem, sed casso conatu delere niteretur. Hæ sunt, Pater Sanctissime, proborum omnium querelæ; sic sentiunt, sic loquuntur, quicumque apud nos plus Deum timent, quàm hoc sæculum diligunt.

Nemo bonus est, qui sine indignatione audiat, impios quorundam perditorum hominum, paucorum certè, de instituendo in Ecclesia Gallicana Patriarcha susurros: quasi verò, qui juxta antiquos Canones, ne quidem Metro-

polita-

lib. 1
 c. 1
 111
 230

politano, sine proprii gradus periculo possunt constituere, possint sibi præficere Patriarcham? aut minùs subditus futurus esset Patriarcha iste summo Pontifici, quàm ij, à quibus accepturus foret potestatem? nisi forè (quod de Gallicanis Præsulibus sentire nefas est) aliud caput Ecclesiæ adjungentes, monstrum effingere meditentur. Nemo sapiens, qui non intelligat, quo consilio petita sit à rege Nostro Christianissimo congregandorum comitiarum facultas, præsertim per Reverendissimum Archiepiscopum Senonensem, Tholosani fratrem, ac Parisiensi per omnia obsequentem; nemo verus Ecclesiæ filius, qui non doleat, Regis Regum sponsam Ecclesiam, nefarijs laicorum judicium artibus in ordinem redigi.

Sanctitatem Vestram minimè latere puto, quid contra postremas ad nostram exiguitatem Apostolicas litteras, Senatus Parisiensis statuerit, quantumque earum occasione Procurator Generalis garrierit. Inter innumeros, quibus tota ejus scætet oratio, schisma invehentes errores, hic imprimis est, non posse Regni Magistratuum decreta (quantumvis Sacris Canonibus, & Apostolicis statutis adversantia) ab ulla potestate Sacra inhiberi, aut infringi: non à Concilio œcumenico, non à Petro, ullòq; Petri successore, quæ vox profectò Rapsacis cujusdam, potiùs esse videtur, quàm hominis, Deum Israel, ejusque Christum confitentis. Audent quotidie judices laici, Synodicis decretis, Pontificisque Rescriptis auctoritatem omnem, demere? Non poterit Christi Vicarius, totaque cum Ipso Ecclesia, unius Parlamenti judicij sese opponere, quamquam illa Canonicam disciplinam omnem, jura omnia, Sacram forsitan & ipsam fidem subverterent? Hoc habet in supremis illis Curijs mater Ecclesia præsidium! sic illis (quod quidem

item nuperi Aulicorum Episcoporum Coetus acta tanto-
pere jactant) tanquam firmissimis fulcris aeternum Christi
folium innicitur.

Novissimorum sanè temporum iniquitas est, Pater
Sanctissime; ut quicumque bellum Ecclesiae inforunt, be-
nevolentiam simulent, amicitiam praefereant. Olim
hostes Ecclesiae, hostes dicebantur; divexabant, non de-
cipiebant; suo satis proditi nomine. Nunc duplex Reli-
gioni labor incumbit: nam priusquam se ad hostes suos de-
bellandos accingat, debet illos detegere; quod quidem
hodie difficillimum est; cum alii Reformatores dicantur,
alii vocentur tutores defensorisque; alij aliis nominibus
nuncupentur. Nondum extincto Calvinistarum bello,
novum à Parliamentis exoritur. Illi Ecclesiam refor-
mando dilacerant, isti defendendo amplectendoque
praefocant.

Gloriabatur olim Lutherus, Lutherisque principes af-
fecta, se novos Prophetas, novosque Apostolos à Deo ex-
tra ordinem missos, qui non solum collapsam Ecclesiam
erigerent, verum etiam extinctam penitus in lucem revo-
carent. Nescio, an de novo quodam, & extra ordinem
Apostolatu, supremæ nostræ Curiae glorientur: illud scio,
putare homines istos, sui muneris esse, antiquos Canones
tueri, priscam disciplinam vindicare, labenti Ecclesiae hu-
meros supponere. Nimirum, dormit in cymba Christus,
otiat Spiritus Sanctus, Sponsa Christi consenuit, annif-
que fatiscens, se ipsam non potest regere. Potuit quidem
alias, dum juventute vigeret, dum floreret annis, Canones
condere, leges ferre, sibi ipsi cavere: nunc Rectore Pada-
gogoque indiget, nunc est tutoribus & actoribus commit-
tenda. Quidquid egerit anus decrepita, anus delira, suo-

E ff.

rum.

rum Curatorum, Parlamentorum injussu, irritum decernitur, nullumque planè censetur. O scelera! O verba impia! O hostium, quàm filiorum digniora consilia!

Hæc tanta, tàmque acerba Ecclesiæ mala, Pater Sanctissime, malorum nostrorum sensum adimunt, ac oblivionem inducunt: de histamen malis nostris, Vestræ Beatitudinis auribus pergam paucula quædam ingerere. Cùm fuisset, eâ quâ diximus, ignominia in Civitate Tholosana affecti, eadem postmodum Apamiis, & in cæteris Dioeceseos oppidis, iniusti sumus; tum contumelia filij, gloriam Patris in memoriam revocavit. Obversabatur omnium animis, Patris pariter & Episcopi nostri optimarum virtutum exemplar, merita quoque & beneficia, quibus tot annis gentem nostram cumulaverat. Hanc ergo, aiebant, reddunt vicem, ei, qui toties nos suâ paupertate ditavit, jejunijs aluit, periculis securos effecit, optimis exemplis ad piè christianèque vivendum, provocavit; qui corpus suum exhibens hostiam, sanctam, Deo placentem, toties in tempore iracundiæ factus est reconciliatio? Pro tot, tantisque viri Dei erga nos meritis, disperditis cæteris ejus filijs omnibus, eum qui unus superesse videbatur, suspendio necare non perhorrescunt. Fuit tum afflictissimæ hujus Ecclesiæ perquam lugubris facies, Rachele plorante filios suos, & nolente consolari, quia non sunt.

Quis fuerit, Pater Sanctissime, mansuetiorum omnium sensus, animusque, ex ipso Apamiensi Carnifice conijci potest. Ille qui toties oculos suos humano cruore pavebat, cui ars, imò ludus erat, homines torquere, urere, membratim concidere, & omni suppliciorum genere necare, vehementi horrore percussus est: vixque potuit, conceptam animo feritatem auctore Deo dedoctus, ore pallenti, labentibus

labentibus genibus, tremulâque manu, effigiem nostram
 cruci appendere: cùmque id sibi iterum iterumque præ-
 standum intellexisset, cum Coniuge, rebûsque suis, nocte
 fugam cepisset. Miseras terras! Infelixque solum! cui
 tanta feritas est, ut tædio, horrorique sit vel ipsis Carnifi-
 cibus. Abiisse hominem cùm comperissent, Prætor Ci-
 vitatis, Præfectusque Provinciæ, mittunt illicò, qui sedu-
 lò fugitivum quærant, inventumque vi revocent. Com-
 prehensus ad sexagesimum circiter miliarium, negat se in
 eam Civitatem rediturum, in qua patibulum Innocentiæ
 paratur, Religioni securis imminet: se miserum atque ca-
 lamitosum, tamen esse Catholicum; nec posse Calvinista-
 rum more adversus Ecclesiam bellum gerere, eosque neca-
 re, quos illa salvos velit, summâque benignitate prosequeretur;
 vereri se Dominum Episcopum Apamiensem, signis & virtutibus
 coruscantem, & suorum haud dubiè non oblitum.

Videtur mihi tortor ille, boni latronis constantiam
 emulari, qui de cruce pendens, ausus est confiteri Chri-
 stum, à Scribis & Pharisæis accusatum, damnatum à Ma-
 gistratibus, à Regibus illusum, ab Apostolis ita, vel nega-
 tum, vel traditum, vel desertum, ut unus tantummodò in-
 ventus sit, qui staret juxta crucem ejus, ne unquam de magno
 numero improbitas gloriaretur, aut erubescendum sibi pu-
 taret de paucitate pietas; sic nimirum, divinâ disponente
 providentiâ, ut innocentia, non solum testimonium, sed
 etiam præsidium ab eis præstaretur, à quibus minùs vide-
 retur expectandum. Cujus præclarum, & à causa no-
 stra non alienum legitur in Annalibus Ecclesiasticis ex-
 emplum.

Edinero referente, contendeat Sanctissimus Præsul
 Anselmus.

Fff 2

11.1
 elicata
 111
 2 3.0

Anselmus, cum Henrico Anglorum Rege circa Investituram, & Regaliam. Mittit uterque legatos Romam, ad summum Pontificem Paschalem, & suum utriusque hac in re, nemine refragante, iudicem: nondum enim aliud suaserat adulatio Christianis Regibus. Causam Anselmi, id est, Ecclesiae, defendendam suscipiunt duo viri Religiosi; causam Regis, id est saeculi, tres Episcopi. Horum unus, qui praerat Ecclesiae Norwicensi, nomine Herbertus, exigit ab Episcopo, ne quid imposterum contra Anselmum, ejusque Ecclesiae dignitatem, aut libertatem, cogitaret, aut faceret.

Non mea parvitas est, Pater Sanctissime, Reverendissimos Episcopos, Dominos ac Patres meos officij admodum sui. Optarem tamen vehementer, ut ista legissent, quos nuper in aedes suas, Illustrissimus Archiepiscopus Parisiensis, coire iussit. Maluissent profecto, Sanctitati Vestrae, pro ipsarum Ecclesiarum dignitate, tantis laboribus, tantaque gloria decertanti, gratias agere, quam de Apostolicis litteris, pari in Sanctam Sedem contemptu, ac in aulam adulatione conqueri. Utilius sibi fore putassent, Regem nostrum Christianissimum, ac nunquam satis nobis suspiciendum, precibus, & lacrymis pro extinguenda Regalia, reddendaque Apamiensi Ecclesiae tranquillitate adire, quam cum miseris quibusdam leguleis, de Sacrosancti Concilij Lugdunensis auctoritate, summo cum ordinis sui dedecore, dubitare. Satius existimassent, Praesulis Nostri, viri (ut Sanctitas Vestra loquitur) verè Apostolici ac decoris domus Dei zelatores, aemulatoresque fieri, quam ijs, qui nos, ejus filios, ad internecionem usque persequuntur, socios se, amicosque adungere. E re sua potius duxissent, Procuratoris Generalis Parisiensis, adversus Sanctam

Quam Sedem adlatrantis, audaciam furorémque, Ecclesia-
 sticis censuris comprimere, quam eum, tanquam egre-
 gium athletam, invictumque Ecclesie Gallicanae liberta-
 tum vindicem, summis laudibus evehere. Sanctius denique
 commodiusque putassent Archiepiscopum Tholosanum,
 Regalistas, Regalistarumque fautores omnes, excom-
 municationis vinculis innodatos, & Ecclesiam audire no-
 lentes, tanquam Ethnicos & Publicanos habere, & interim
 eos ad faciendos dignos paenitentiae fructus hortari, quam
 eorum patrocinium suscipere, & circa Apostolicarum lit-
 terarum formulas, cavillando, pereuntium cubitis pulvil-
 los consuere, & malis suis indormientibus cervicalia pa-
 rare. Sed benedictus sit Deus, qui ut olim in condenda, ita
 nunc in servanda Ecclesia, non multos potentes, non mul-
 tos nobiles, sed ignobilia mundi, & contemptibilia elegit,
 & ea quae non sunt, ut ea quae sunt destrueret: nunc pisca-
 tores, aliquando latrones, postremo carnifices, nominis
 sui testes habuit. Mirabilis prorsus in sanctis, & sanctus in
 omnibus operibus suis.

Inter eos victos in Domino, qui pro justitia persecu-
 tionem patiuntur, unus ex nostris est, gradu tantummodo
 Novitius, sed probitate, cunctisque Religiosi hominis di-
 gnis virtutibus, antiquioribus conferendus. In ejus caput
 Senatus Tholosanus diligentissime quaestionem habet. Ac-
 cusatur, Apostolicas litteras, nostraque edicta Tholosam at-
 tulisse, novo prorsus & inaudito crimine; propterea cum
 sicarijs ac parricidis in carcerem missus est. Quo in loco,
 Pater Sanctissime, venerabilis Episcopi nostri dignum se
 praebuit discipulum, filiumque non degenerem. Nihil
 illo simplicius, mitius, humiliter, ac rursus nihil fortius,
 animosius; agnus simul, leoque videtur. Interroganti Lai-

Handwritten notes on the book's spine, including the word "dedicata" and Roman numerals "III" and "5".

cojudici, negat Sacerdotem respondere fas esse: minanti ferrum & ignem, hoc unum refert, quod facis fac citius. Interim semper vigilat, semper orat, semper jejunit: sic pugil Evangelicus, Martyrio maturefcit, sic Confessor Christi passioni suæ præluit. Conquiruntur undique testes. Sed quid referant testes? narrat ille, hominem istum semper silere, aut loqui tantum sermones Dei; alius continuata per multos dies jejunia prædicat; alius intentam semper Deo mentem collaudat; alij, alias ejus virtutes commemorant. Nemo est, qui non jurejurando affirmer, videri sibi hominem istum, non innocentem modò, sed sanctum. Quæ cuncta, Pater Sanctissime, tantum, tamque Religiosum timorem omnibus injecerunt, ut non nisi trepidè ac reverenter ad Reum Judex accedat. Reus est, sed præfert majestatem judicaturi duodecim tribus Israel.

Istius Athletæ, aliorumque, qui nobis adhæserunt constantiam, Sanctitatis Vestræ litteris, die primâ Januarij datis, post divinum adjutorium acceptam referimus. Sed non unicus fuit illarum fructus; rem planè confecisse videbantur; plurimi ex ijs, qui lapsi fuerant, ad meliorem frugem, peractâ etiam publicâ pœnitentiâ, generosiores evaserunt. Regalistsæ nunc sibi proximè, loco cedendum esse dubitabant, Clerus & populus, erga Sanctam Sedem optimè affecti, negotio finem jam ferè impositum gaudebant: Patres Societatis Jesu, fortiores Regaliæ propugnatores, Sanctæ Sedi resistere cùm puderet, varijs artibus inobedientiam occultabant, præsertim falsitatem Apostolicis litteris affingentes. Illustrissimus ipse Archiepiscopus Tholosanus, tantâ erat perturbatione, ad fulminis imminentis fragorem concitatus, ut tam conscientiæ stimulis, quàm pertinacissimæ febris paroxysmis, dirius exagitaretur.

Verùm.

Verùm, Pater Sanctissime, diuturna Sanctitatis Vestrae patientia, quæ Reos ad perfectam conversionem adducere debuisset, nascens pœnitentiæ desiderium præfocavit. Reverendissimus Archiepiscopus, primùm quidem sparsâ de falsitate rescripti Apostolici famâ, deinde aulicorum Episcoporum defensione, tum litteris à sacra Congregatione ad ipsum scriptis confirmatus est; & Sanctitatem Vestram ulterius non progressuram confidens, nos, aliósque Ecclesiæ obsequentes Clericos & laicos, sive per se, sive per Vicarium Generalem à se constitutum, usque ad exterminium persequitur. Si quis Ecclesiæ mandatis obtemperans, Confessarios quarit legitimè approbatos; in strictissima vincula detruditur, aut alijs gravissimis pœnis plectitur. Non alius criminis reus est vir quidam, (ut de reliquis taceam) jam pridem in tetro carcere Apamijs distentus, quàm quòd Parochum canonicè institutum, ad audiendam mulieris periculosissimè decumbentis Confessionem accersisset. A Parochijs fugant Vicarios omnes piè sanctèque viventes, gregique suo sedulò invigilantes, qui tenuitatis meæ, vel potiùs Sanctitatis Vestrae vocem audiunt, alienòsque sequi recusant: quòdque vehementissimi doloris sensum auget, substituuntur perditissimi homines, quorum aliqui publicè ebrij visuntur, alij verbis obscœnis fugientes castas virgines prosequuntur, & si comprehendere nequeunt, in blasphemias prorumpunt. Nec laudabiliores sunt Regalistarum mores; eorum unus cum soluta, cum conjugata alter, ita conversantur, ut toti Civitati maximo sint scandalo.

De Patribus Societatis Jesu, utinam! aut nulla mihi dicenda forent, aut bona! sed charitas, quæ operit multitudinem peccatorum, non refugit, imò festinat, de errantibus

bus

bus ovibus protinus admonere pastorem. Ignoscat illis DEUS, non quidem nescientibus, sed maximè omnium scientibus, quid faciunt; dum Sanctæ Sedi palàm illudunt. Post acceptas à Præposito Generali geminas litteras, quarum alterâ de ultimarum Sanctitatis Vestræ litterarum veritate certiores illos faciebat, publicè Regalistarum & aliorum quorumcùmque ad ipsos accedentium Confessiones excipere pergunt, quod à testibus fide dignissimis, ipso Sanctissimo Corporis Christi die, alijsque visum, & confirmatum est. Sperant scilicèt, ob regionum longinquitatem, & pertimescentibus omnibus, qui veritatis conscij sunt, ipsorum iram, & in aula Christianissimi Regis favorem, quæ illic notoria sunt, usque ad Sanctitatem Vestram non perventura. Toleranda fortassis videretur temeritas, si volentibus tantùm noceret, si solos Regalistas jam excommunicationis vinculis innexos, hujusmodi Confessarij solverent, aut verius arctius constringerent, seipsum eisdem vinculis innodantes: si cæci cæcostantùm in foveam traherent: sed quod omnem crudelitatem superat, in ruinam, vel invitæ trahuntur animæ. Rector Collegij nomine Espagnac, qui, ut accepi, de præstito Regalistas auxilio & consilio, innocens apud Sanctam Sedem videri voluit, ipsos ad celebranda publicè solemniterque divina officia, paucis post scriptas suas Apologeticas litteras diebus, hoc est in festo Sancti Xaverij, suam in Ecclesiam admisit, & ad Confessionem, sibi aut suis faciendam, non solum ultro venientes, etiamnum excipit, verùm refugientes militum metu adigit: quod, quàm sincera fuerit ejus excusatio, declarat.

Is est, Pater Sanctissime, deplorandus Ecclesiæ Apamiensis status; cui nisi citissimo præsidio, à Vestra Sanctitate.

dat frameam, & concludat adversus eos, qui persequuntur nos. & tradat hujusmodi, Sathanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die D. N. I. C. Exurgat & iudicet suam. & Ecclesiæ causam; cujus certè si dubia esset nobis justitia, indubitata faceret, non solum merita venerabilis patris nostri Episcopi Apamiensis, acerrimi illius defensoris, sed etiam miracula (parcat mihi Sanctitas Vestra hoc verbum) quæ per Pastoralem illius annulum, quem semper mecum gesto, frequentissimè operatur Deus Optimus Maximus. Firmiorem habebimus propheticum Sanctitatis Vestræ sermonem; Christi Vicarij iudicium lapsos eriget, titubantes confirmabit, imò & ipsos adversarios, in tenebris & umbra mortis sedentes, illuminabit, & ad præveniendum supremi iudicis sententiam excitabit. Nec enim ita omnem extinxerunt Religionis sensum, uti non citius, saltem, dum de reddenda Deo ratione cogitabunt, æternam damnationem, cujus excommunicatio imago est, non pertimescant. Et si (quod avertat Deus) ipsi perituri sunt in iniquitate sua, Sanctitas Vestra liberabit animam suam, & ab Ea illorum sanguis non exquiretur.

Eos omnes, qui pro Ecclesiæ dignitate, pro fide & Religione in agone contendunt, meque ipsum, omnium peripsama, merumque abortivum, Sanctitatis Vestræ precibus suppliciter, & Religiosè commendo. Fiet enim, Beatissime Pater, Apostolicis meritis, ut qui servorum Christi tribulationes & angustias patimur, servorum quoque Christi vitam morèsq; consecremur. Datum die 14. Junij 1681.

Beatitudinis Vestræ Sanctissimos Pedes Deosculor

SANCTISSIME PATER,

*Humillimus & Obsequentissimus in Christo Filius
& famulus*

Joannes Cerle Presbyter, Canonicus,
&c Præcentor Ecclesiæ Cathedralis Apamiensis,
nec non Vicarius Generalis & Officialis.

Documentum LVII.

Quarta Epistola Reverendi P. Cerle ad Sanctissimum Dominum INNOCENTIUM XI. Pontif. Max.

Die 13. April. 1682.

BEATISSIME PATER,

Post humillima Pedum Oscula.

U^squequò & superbit impius, & incenditur pauper? Aje-
bat olim ad Innocentium secundum scribens Divus
Bernardus. U^squequò à tanta impudentia Innocentia
tanta vexatur, & hoc vivo Innocentio? Peccata sine dubio
nostra hoc faciunt, quod Dominus meus tam serò advertit
mentientes sibi, tam lentè exaudit clamantes ad se, in hac
causa duntaxat. Nam aliàs quidem scimus familiare esse
Domino meo, & citò intelligere, & facilè misereri. Propter
eum qui elegit vos, & posuit vos refugium oppressorum,
ponite jam tandem finem & malitiæ oppressoris, & labori-
bus afflictorum, quia satis utràque res venit in lucem & ma-
nifestationem.

Sic Abbas ille sanctissimus cum suo omniumque Domi-
no exoptulat, sic illius cunctationem urget, sic nimias in
proferendo iudicio moras agerrimè ferre videtur. Absit, ut
ego peccator tantum mihi apud Innocentium XI. tribuam,
quantum Divus ille apud Innocentium II. sumere sibi ausus est.

Non reprehendo, non exoptulo, non queror; doleo
tantum lacrymòque Ecclesiæ Apamiensì crudelissimè di-
vexatæ, octoginta alijs Ecclesijs sub jugum missis, tot vin-
ctis, tot exulibus, qui cum Dei causâ Vestro quoque iudicio
tot tantæque mala patiantur, verè Christi Confessores sunt;

G g g 2

deni-

denique duobus Episcopis, qui clamant ad vos non jam de terra, sed de cœlo, ut clamor eorum cœlestis citius exaudiri debeat pro sua reverentia, jus huc usque esse negatum. Equidem si beneficium à tanto tempore postulatum fuisset, debueramus consequi, cum pro Vestra in omne hominum genus benignitate, tum pro nostris in defensione Evangelij susceptis laboribus atque periculis. Sed postulent beneficia, qui felices putantur; Nobis, qui miseri esse videmur, satis est, si id quod tenuissimo cuique, quod hostibus debetur, quod nec barbaris quidem nisi apud barbaros negatur, jus consequimur.

Sanè si quod esset aliud in orbe tribunal, in quo Controversia ista dirimi posset, eò profectò confugerem. Non quòd putem in terris quidquam Sanctitate Vestrà posse oriri justius aut melius; sed quòd alij cuicumque potius quàm optimo Parenti malim esse molestus. Sed Vestrum unius est, tam de negotijs Apamiensibus, quàm de universa Regaliæ causa cognoscere; id quod cum per se patet, tum multis quoque scriptis demonstratum est: ita præterea Sanctitas Vestra censuit, cum Ecclesiæ Apamiensis provocationem admisit, ut secus sentire aut dicere incolumi Sanctæ Sedis famâ non possit. Denique nullo graviore vulnere Ecclesiæ libertas autoritâsque afficitur, quàm cum istius causæ cognitionem Vobis, ac Sanctæ Sedi Regaliæ conantur eripere.

Habemus igitur in Sanctitate Vestra Judicem unicum, sed & Optimum; reliquum est, ut velitis, quandoquidem abundè valetis virtute irrumperè iniquitates. En stat coram vobis sordida, afflicta, misera, bonis ac liberis spoliata, plurimis vulneribus confossa, denique vidua desolatissima Ecclesiæ Apamiensis; atque multum tempus, quod altera
illa

illa Evangelica vidua: *Vindicta me de adversarijs meis.* An
 surdior erit immitiorque Judex Deo charus hominibusque
 reverendus, quam fuit Judex ille iniquitatis, qui Deum
 non timebat, & hominem non reverebatur? Dei loco sede-
 tis, Pater Sanctissime, facite ergo vindictam electorum
 vestrorum clamantium ad Vos die ac nocte, nec ultra pa-
 tientiam habeatis in illis.

Ferrent quidem æquo animo molestissimas istas judi-
 ciorum moras, nisi idem esset causâ cadere, ac iudicium
 per longum tempus expectare. Ocius si non iudicatur,
 damnatur: nam cum soliti sint adversarij, suum omne
 præsidium in usu ac possessione collocare, jure obtinere
 se putant, quidquid diu ac nemine impediante tenent. Hinc
 fit, ut illo Vestro silentio, illaque cunctatione, quæ maximè
 optavere, ea consecuti videantur. Quis enim nefarios eo-
 rum conatus comprimat? possessionem quis interpel-
 let? Unus in Sancta Sede videbatur positus obex; at Sancta
 Sedes dissimulat, silet, expectat, cunctatur, facitque cun-
 ctatrice sapientiâ, ut adversarius præceps dementiâ, cuncta
 quæ concupierat, nemine impediante obtineat.

Videtur fortasse Regaliæ impedita præscriptio per illas
 toties in Gallias missas Apostolicas litteras, quibus Sancti-
 tas Vestra satis aperte censuit, contra Ecclesiam facere, qui
 Regaliam tuerentur. Sed ijs litteris quis nesciat fidem om-
 nem, omnemque auctoritatem esse ademptam? Olim quip-
 pe furtivas falsasque prædicabant: modò alij veras qui-
 dem, sed ab hominibus hæreticis, ac nomini Gallico infe-
 stis, quâ vi, quâ fraude esse extortas affirmant. Alij quo-
 cumque modo, quocumque consilio scriptas, oblivioni
 tradendas esse: ita haud dubiè Sanctitatem Vestram sentire,
 quæ datis litteris, cum maximè pernicipi cursu processura

Ggg 3 vide-

videretur, repente steterit, Apamienses deseruerit, Regalists, utpote innoxijs, ut optimâ causâ fultis, cuncta permiserit.

Hanc esse Sanctitatis Vestrae sententiam cum stulti omnes arbitrantur, tum cordati nonnulli ciment; quem eorum timorem minimè profectò miramur. Hinc enim vident Regalistas non tabulis, non litteris, ut res dubia solent, causam suam propugnare, sed vi maximè, atque armis tueri, tanquam certissimum Regum nostrorum patrimonium, eoque qui religione impediti turpissimum istud Regaliae jugum pronis cervicibus non trahunt, ut apertos Regis Regniq̄ue hostes habere, ac veluti Salicae legis violatoribus aqua & igni interdicere. Inde verò cernunt Innocentium XI. cujus est tantoperè celebrata constantia, à quo singulis quibùsve momentis perniciem sibi metuebat improbitas, tanto sceleri huc usque pepercisse, & necdum tot Ecclesiae malis solemni decreto voluisse occurrere.

Hæc dum intuentur, Beatissime Pater, quid putent? Nisi Sanctitatem Vestram, auditis quæ in sui defensionem multa Regalists dixerunt, mutato consilio in aliam profus abisse sententiam? Sed nec turpiter decepti sunt, qui ista loquuntur, aut prædicant. Absit, ut reperiatur apud Sanctam Sedem, est, non; nec erit sub vestro Apostolatu incolumis Regalia, quæ fuit in Investituris per sex summi nominis æternæ memoriæ summos Pontifices Gregorium VII. Victorem III. Urbanum II. Paschalem II. Gelasium II. & Calixtum II. ut hæresis nefanda protrita: quam Paschalis ipse, qui fuit erga rerum humanarum Dominos poenitendâ mansuetudine lenis, Romano in Concilio censuit esse contra Spiritum Sanctum, & canonicam institutionem.

Hæc

Hæc cum ita se habeant, ut quid Domine recessisti longè? despicias in opportunitatibus, in tribulatione? An putaris fore, ut possit Vester aliquando Successor facilius cuiusque res istas componere, Ecclesiæ vulneribus minori cum periculo mederi? Sed quis erit iste Successor tam sui fidens, ut se Innocentio XI. præponat? tam felix, ut in meliora tempora incurrat? tam denique fortis, ut quod monstrum Sanctitas Vestra nascens ac debile vix ausa fuerit perstringere, id ipse jam adustum, jam auctis viribus formidandum non dubitet jugulare? Sed velit ipse, quidquid nos Ecclesiæ Dei optimum fore putamus; illine adversarij nostri parebunt, ejusque decreta verebuntur, facti tum de strage nostra feroces, de longa possessione superbi, de Vestro quoque exemplo in insequentes Pontifices pervicacissimi?

Ita est, Pater Sanctissime, sunt apud nos aliæ multæ; nec Regaliâ mitiores pestes, quæ sub nomine libertatum Ecclesias nostras populantur. Quo verò ista defendentes sese umbone clepunt? Non alio profectò, quàm invadentium usu, vel averfantium clade, Summorum Pontificum silentio, quod silentium nutum ac voluntatem interpretantur. Exemplo sint Appellationes tanquam per abusum, illa non ita multo tempore in exitium totius Ecclesiasticæ jurisdictionis exorta monstra. Dubia initio, tremula, paventia prodibant, & vel improbis non satis proba videbantur. Nunc verò quia siluit Roma, quia non obsticit, efferrunt in ipsam Romam audacissimum caput, sanctaque videntur, quibus Apostolica fulmina pepercerunt.

Sunt, Beatissime Pater, qui existimant, Sanctitatem Vestram Regaliâ propterea non ritè damnâsse, quòd viderentur adversarij meliora suapte spontè inijsse consilia, ac

ac bonâ fide pacem optare ac quærere. Id enim suadere videbantur, cum Eminentissimi Cardinalis d' Estrées iter Romam susceptum, tum Episcoporum Conventus Parisijs habitus, maximè nuperum illud Edictum, quo metæ modûsque non sine magno Ecclesiæ emolumento, ut quidam putant, Regaliæ posita sunt. Sed me miserum! Quantum bellorum res istæ pacem pollicentes, pacem nuntiantes Ecclesijs Gallicanis attulerunt, afferentque impostum? & quàm longè ista qui egerunt, aut agenda Summo Principi suaserunt, ab omni veræ pacis veræque concordia cogitatione voluntatèque abfuere! Unum est, fuitque semper illis consilium propositumque, ut omnino tandem Regaliæ possessio in omnes regni Ecclesias induceretur, delusâ interim Sanctitate Vestrà, ne prolatâ sententiâ possessionem inturbaret. Deluso etiam Eminentissimo Cardinali d' Estrées, quem huic simulationi consensisse suspicari non ausim.

Meminerit quæso Sanctitas Vestra (nam ea de re non tinas ad Apostolicos Pedes litteras dedi) quo in statu fuerint res nostræ prædicto Eminentissimo Cardinali in Italianam profecto. Nam cum antea satis fuisset adversarijs spoliare nos bonis, cœpimus illo abeunte exilia, vincula, proscriptiones, ac alia quæque acerba pati. Quid plura? In animas quoque sævitum est, dum cogimur passim scelerari assentiri, sacrilegis sociari, Summi Pastoris vocem, minas, anathemata contemnere. Sic pacem cogitabant, qui Eminentissimum Purpuratum Romam mittendi aucthores Regi fuerunt.

Quid dicam de Sacrosanctis Episcopis Lutetiæ congregatis, quibus adeò non fuit animus malis nostris medendi, ut à nemine Ecclesiæ nostræ lethalius vulnus acceperint.

Quibus

Quibus singulis Ecclesia meritò dixerit: *Tu autem homo pacis meae in quo speravi, qui edebas panes mecum, magnificasti super me supplantationem.* Quid enim est iste Conventus tam fraudulentè, tantòque omnium Canonum contemptu coactus, tam scenicà pompà habitus, tam aulæ studijs addictus, tam segniter Episcopi nostri, Alectensisque, sed Vestrae praesertim Sanctitatis constantiam æmulatus, tam miserè veteres omnes Galliam inter & Romam controversias, sopitas jam pridem, extinctasque renovans; tam proditoriè Regalia consentiens, tam inaniter Vobis scribens, tam denique Cleri Gallicani antiquæ gloriæ, ac in Sanctam Sedem observantiæ immemor: quid, inquam, est iste Conventus, quàm Ecclesiæ magnifica supplantatio?

Cùmque supplantatores isti Ecclesiam perdidissent, tamen uti de re bene gesta gloriantur: pacem loquuntur, pacem suadent, pacem in epistola ad Sanctitatem Vestram scripta ambitiosè prædicant: quasi non simili voce usi sint etiam, qui insigniores Ecclesiæ clades intulerunt. Quid enim aliud excusabant Sirmienses Episcopi conclamata fide? Medio Ianenses jugulato Athanasio? Ariminenses proscripto *quæstio*? Et ut temporibus viciniore simul & rebus nostris magis affinia loquar, quid excusabant Londinenses, Thoma Cantuariensi in Ecclesiæ defensione solo omnino relicto, præterquàm studium pacis, difficilia tempora, magnos Reges demerendos?

Videntur mihi Episcopi nostri non aliâ ratione pacem quærere, quàm quæsisset Seniores populi Israël, si Rege ipsorum vineam Naboth, quæ figura est Ecclesiæ per seculares potestates spoliata, cupiente invadere, Naboth verò tradere renuente, dissidium istud componentes, ita pronuntiassent: *Vineam obtineat Rex, ut faciat sibi hortum olerum,*

H h

quia:

quia vicina est, & prope domum suam. Tu verò Naboth collige excellentias vites, & ubi creverint olera, paucula quaedam vilioraque ab hortulano regio accipito. Quæ futura fuisset populo Dei de præclaro illo iudicio mens & sententia? Nonne in iudices illos tanquam in latrones atque ficarios animadvertendum esse censuisset?

Sic tamen omnino fecisse videntur Episcopi nostri; capiat, inquit, Ecclesia solatiolum quoddam in Capitulis & Beneficijs curam animarum habentibus. In cæteris vincat Rex, serviant octoginta Ecclesiæ ad hoc usque tempus liberæ, Henriciana hæresis intacta maneat, quidquid Regalistarum libido cogitavit, aut finxit, ratum esto. O perversum, O turpe iudicium! Quod qui tulerunt, tanto majori reprehensione digni sunt, quod imperat nobis gratiâ Christi non Achab aliquis, non Phocas, non quispiam eorum Regum, quos olim vel Germania, vel Anglia in Ecclesiasticæ libertatis perniciem genuerunt; sed Rex plurimum mansuetus, maximè in religionem propensus, iustitiæ amantissimus, necnon optimè cujuscumque consilij cupientissimus. Cui cum unus Episcoporum (ita enim fertur) adulando dixisset: *Facturum se in conventu, quacumque Regi libuissent. Tu verò, inquit Rex, da operam, ut Episcopus sis, verum retinens, suade: amabo te, si Deum plus cunetis, plus me ipso amaveris.*

Quod Regis admonitum sanctissimum sapientissimumque, si uti par erat, audissent Episcopi, nonne ille potius Regiam perpetuis tenebris æternoque silentio damnasset, quàm servitutem Ecclesiæ novo Edicto firmius validiusque sanxisset. Est enim illud Edictum, Pater Sanctissime, malorum nostrorum non levamen, sed cumulus, quo unum aut alterum in speciem quidem, & ad tempus dumtaxat depellitur incommodum, ut cætera, quæ in Regalia

galia sunt innumera, plus roboris ac firmamenti habeant, ipsaque aeternitas quaedam accedat. Est enim celebre jurisconsultorum effatum, *exceptionem firmare regulam*. Quare dum paucula excipit, caetera Rex firmissimè statuit.

Quae autem ab ipsa exceptione plurimum roboris accipiunt, ferè sunt hæc: Coronam Regum rotundam, rotundam quoque postulare Regaliam, hoc est, nullà sui parte præcisam; sed cunctas, quâ latè patet regnum, Ecclesias pervagantem: facultatem patrimonium Christi administrandi, sacerdotes altaribus admovendi, rectores Ecclesijs præficiendi, dotem esse scepro solioque ingentem; quod quàm hæreticum sit, jam sæpe diximus: plus autoritatis habere reges in Ecclesijs vacantes, quàm summum Pontificem. Cui neque per resignationem, neque per præventionem, neque propter supplendam Regis negligentiam, neque aliâ quâcumque ratione fas omnino erit Beneficium ullum, sede vacante, attingere: sed si quid litis contentionsisque circa Regaliam, aut obnoxia Regalia Beneficia exortum fuerit, nequire Sanctam Sedem, neque ullum Concilium Oecumenicum controversiam istam dirimere, Senatam Parisiensem potiores esse. Pars Regum cum sit Regalia, posse quidem cujuscumque libidine in immensum crescere, nullatenus verò constringi, aut coartari, multo minùs aliquâ sui parte imminui, nec Regibus quidem jubentibus, paciscentibus, summâ potestate annitentibus; jus enim regium etiam ipsis Regibus sanctum. Quare si quid his temporibus vel pacis studio, vel amore religionis, vel collatâ in Episcopos gratiâ Ludovicus XIV. detraxerit de Regalia, delibaveritque, liberum fore sequentibus Regibus, id totum irritum habere ac facere.

Hos aliq̄sque infelices prorsus ex Regaliâ trunco-

H h h 2

erum-

erumpentes frutices Edictum illud adeò non refecavit, ut etiam latiores vegetiorésque effecerit. Quamobrem Edicto illo nihil adepti sumus, cuncta verò perdidimus; præsertim si in tot tantisque insurgendi, Ecclesiámque vindicandi causis Sanctitas Vestra quieverit, silueritque. Quàm multi enim sunt, Beatissime Pater, qui cum Sanctitatem Vestram videbunt post tantam exhibitam constantiam, dubitantem; post tot intentatas minas, habenas sceleri laxantem, putabunt non esse scelus, quod tam magna, tam sancta Potestas non ulciscitur. Credent etiam, quæ regio Edicto sublata sunt, ea tantùm Ecclesiæ fraudi fuisse; cætera reprehensione carere, & utcumque ferenda videri. Quocirca plus ex Vestro feremus detrimenti silencio, quàm ceperimus ex sacrilega Regalistarum sævitia. Hæc enim miseri dumtaxat sumus; illud efficiet, ut tot miseris digni quoque existimemur.

Viderint deinde quorum interest, (nam aliorum appetitor non sum) quàm mali exempli sit, Episcopos è curiæ nutu pendentes, ausos esse tanto Ecclesiæ detrimento, tantâ Apostolicæ Sedis injuriâ, Vobis inconsultis, imò verò omnino spretis, Regaliæ jure tanto tamque immenso cedere; cum præsertim maximè scirent, eam causam apud Sanctam Sedem agi jam captam, imò diu contestatam, ultimòque judicio maturam.

Præsumptionem istam alia multò major multòque nocentior excepit. Nam iidem illi Episcopi, ne quis poenas suo sociorumque sceleri debitas exposcat, nihil non moliantur, ut Apostolicam Sedem, cujus est ista ulcisci, in ordinem redigant. Quocirca ausi sunt in florentissimo Sedis Apostolicæ statu, sedente in Cathedra Petri Innocentio XI. toto orbe Christiano de tanto Pontifice sibi gratulante,

tulante, ausi sunt, inquam, de summa Religione statuere, ac quaestiones movere; quae non nisi tristioribus ac difficillimis schismatis temporibus ventilatae sunt.

Ecce mirifici istius Concilij egregios Canones: pronuntiat, Apostolicae Sedis plenitudinem intra Canonum septa coarctari, praesertim verò Ecclesiae Gallicanae libertatibus retundi in negotijs fidei: Si quid Papa ut Papa staturerit, id omnino certum non esse; ut autem sit, Ecclesiae assensum efficere: Papam subesse Concilio quocumque tempore, quacumque ratione; Synodum Constantiensimita censuisse. O rem inauditam? iudices sedent pauculi Episcopi; stant Papa Conciliumque Rei. An Papa praestet Concilio, an Concilium Papae incertum eis est! Unum illis constat, utriusque dominari, ac praesse augustissimum illorum Conventum; utriusque pro sua summa potestate jus dicunt: in eorum arbitrio positum est, aut Papam supra Concilium, aut Concilium supra Papam evchere: quidquid censuerint, orbi Christiano lex esto.

Audacia haec. Beatissime Pater, quae universae Ecclesiae Majestas laeditur, Vobis, qui universam Ecclesiam regitis, animadvertenda est, nobis autem qui in novissimo loco recumbimus, tantum lugenda. Quae verò Ecclesiae Apamiensis propria mala sunt, praeter luctum hoc à me insuper postulant, ut Vos Sanctissime Pater, etiam atque etiam rogem, imò per Petrum Paulumque obtester, ne diutius Ecclesiam illam conquerendo dicere sinatis: *Consolationem me quaesivi, & non inveni.* Educite illam tandem de domo carceris, dirumpite vincula ejus. Denique decernite solemnijudicio, Christianissimum Regem in tota Apamiensi diocesi Regalae jus nullum habere, neque vi sceptri, neque ullo ab Ecclesia concessio privilegio, ut omnium retròtem-

porum possessio, & rationes demonstrant: nequiuissè Archiepiscopum Tholosanum jure Metropolitico Vicarios Generales à Capitulo Apamiensi electos munere suo depellere, aliòsque in eorum locum substituere: incidisse cum ipsum Archiepiscopum, Vicariòsque ab eo missos, tum eos omnes, qui Vicarijs hujusmodi paruerunt. excommunicationem, aliàsque pœnas in Litteris Apostolicis primo Januarij 1681. contentas; nominatim verò eos, quos factà ritè inquisitione comperi mandatis Apostolicis pertinacissimè restitisse, prout luculenta Romam missa testimonia demonstrant: rescindi denique acta omnia, cum conventus Provincialis Tholosani: tum illius Generalis Parisiensis, propter adversus utrumque interpositam à me intercessionem oppositionemque.

Justum hoc judicium ut judicetis, Pater Sanctissime, efficiat velim Spiritus ille veritatis, qui arguit mundum de justitia, & de judicio, qui que posuit Vos Episcopum regere Ecclesiam DEI, simulque suadeat istà nimiam moderatione, cunctationeque rebus Ecclesiæ minimè consuli, sed cuncta potius in deterius ruere, libertatem Ecclesiæ interire, aperiri viam schismati, improborum audaciam majores vires captare, Henricianam hæresim altas radices figere, infinita denique mala oriri.

Date veniam, Pater Sanctissime, si quid in multiloquio in Vos, aut alios quoscumque incautus peccavi. Sed nesciunt plerumque decorum, quorum calamitas excessit modum; cum animum suus exeruciat dolor, parùm aliena majestas afficit. Urgeo Vos: luctabor etiam Vobiscum, quemadmodum cum Angelo Dei, imò cum ipso DEO luctatus est aliquando Jacob, ideò dictus Israël. Porro non dimittam Vos, nisi benedixeritis mihi; lætusque ab hoc

hoc certamine, tamen si claudus recedam, neque erit mihi pede claudicare molestum, si modo datum fuerit Ecclesiae vincere. Hujus benedictionis, hujus & victoriae certum omen habeo concessam mihi, ac per me toti Dioecesi à Sanctitate Vestra Jubilaei gratiam, quae humillimo ac gratiosissimo animo excepta, tot malorum pondere ferè oppressos interim nos recreavit. Multos Vobis, Pater Sanctissime, annos, & quidquid optimum apprecor, simulque Apostolicos pedes exosculor.

Datum die decimâ tertiâ mensis Aprilis anno 1682.

Sanctitatis Vestrae

*Humillimus & Obsequentissimus in Christo
Filius & Famulus*

Cerle Vicarius Generalis Dioecesis
Apamiensis Sede vacante.

Documentum LVIII.

Epistola Cleri Gallicani, auctoritate Regiâ Parisijs congregati ad Sanctissimum Dominum Dominum INNOCENTIUM PP. XI.

BEATISSIME PATER.

Quam consecrandi fecimus Apostolicæ Sedi canonicae obedientiae professionem, ea nos impellit, quæ Parisijs jussu Regio congregati gessimus, ad Apostolatuum Vestrum referamus, gravesque merus nostros paternum in sinum effundamus: (a) *Cum enim Te Dominus gratia sua præcipua munere in Sede Apostolica collocaverit, talémque nostris*

(a) Epistola Concilij Milevitani ad Papam Innocentium, inter Epistolas S. Augustini Epist. 92.

temporibus prestiterit, ut nobis potius ad culpam negligentiae valeat, si apud venerationem Tuam, quae pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea possit Sanctitas Vestra, vel fastidiosè, vel negligentè accipere, non ambigimus, quin magnis periculis nostris Pastoralem diligentiam adhibere digneris.

Sanè, Beatissime Pontifex, à majoribus nostris, sanctis, gravibusque viris accepimus, Regni & Sacerdotij tutà piàque concordia res humanas niti: (a) Dum unum ab altero impugnatur, periculiari utrumque; eà occasione & de Regno tolli iustitiam, & de Ecclesia pacem, schismata & scandala suscitari, & fieri animarum perditionem simul & corporum; (b) Sine horum concordia res humanas nec incolumes esse posse, nec tutas. Hæc Goffridus Vindocinensis, hæc Ivo Carnotensis, sanctissimi, gravissimique Ecclesiae Gallicanae Præsules immortalibus scriptis testata reliquerunt. Hos in medium afferre, & ad Vestram Sanctitatem allegare juvat, quos pro Ecclesiastica libertate, atque Apostolica auctoritate multa perpestos Sancti Vestri Decessores, non tantum ut probabiles Magistros, sed ut præcipuos, singularesque filios semper habuerint. His accedat tertius Claravallis Abbas, non Gallicanae tantum, sed Universae Ecclesiae lumen, Sanctus Bernardus, ille Canonum propugnator, ac fortissimæ cuiusque sententiæ gravissimus auctor, ubi nimio rigore Regnum & Sacerdotium dividi, (c) atque *inconfutibilem Christi Tunicam* scindi animadvertit, utili condescensione temperari canones supplicavit, ac pacem utriusque potestatis, quæ utramque fulciat, retineri, præsertim in Gallia, (d) ubi nullam unquam Regnum inter & Sacerdotium divisionem fuisse antiquiores Episcopi gloriati erant, ubi deni-

(a) Goffridus Vindocinensis Opusculo quarto. (b) Ivo Carnotensis Epistola 60. (c) Sanctus Bernardus Epistola 229. (d) Ivo Carnotensis Epistola 238.

denique, ipso teste Bernardo, toto orbe colliso, ipsisque Pontificibus gravi toties tempestate jactatis, non modò nullæ scissuræ factæ essent, (a) sed etiam *solerent scissura alia refarciri.*

Nec minore studio Apostolici Præsules Vestræ Sanctitatis Antecessores eam concordiam commendârunt, cum geminâ potestate res humanas regi ex sacris Litteris accuratissimè tradidère; quarum proinde concordia publicam pacem, totiûsque generis humani statum contineri certissimum sit, dicente Propheta: (b) *Ecce vir Oriens nomen eius, Zorobabel in persona, in figura Christus, certè populi Dei Dux & Princeps; (c) Et ipse extruet Templum Domino; & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super solio suo; & erit Sacerdos super solio suo; & consilium pacis erit inter illos duos.* Stet ergo utrumque folium, alterum Principis, alterum Sacerdotis, auxilio mutuo, mutuâ consensione munitum; hinc populi salus, hinc non tantùm corporum, sed etiam animarum lucra proveniant; hinc denique res humanæ stabili, ac Deo pariter, hominibusque placitâ tranquillitate decurrant.

Quæ cum ex Patrum traditione, ipsâque adeò prophetica ac divina auctoritate descenderint, ubi eam pacem nostris temporibus occasione Regaliæ sollicitari vidimus, cœpimus cogitare, quid Majores nostri, quid antiqui Sedis Apostolicæ Antistites præscriberent, pro certo habituri, quod verbo pariter, & exemplo docuissent. Sic autem comperimus, quæ Ecclesiasticâ auctoritate, æternâ lege sancita essent, manere inconcussa; quæ Ecclesiasticâ prohibitione constarent, in his Ecclesiarum Principes multa pro tenore

lii cano-

(a) S. Bernardus Epistola 239. (b) Gelasius Papa Epistola 8. ad Anastasium Imperatorem. (c) Zachariæ cap. 6. vers. 12. & 13.

canonum districtius judicasse, multa pro temporum necessitate tolerasse, ubi non periclitatur fidei veritas, aut morum honestas, quædam instituta temperari, non cæcâ tamen & indiscretâ relaxatione disciplinæ, sed si adesse necessitas, ex qua leges quoque mutari contingeret: sanctos enim Pontifices Antecessores vestros ita præcepisse: (a) *Ubi necessitas non est, Sanctorum Patrum Decreta manere inconvertibilia*; eadem ergo Decreta ex necessitate interdum temperanda: eam verò necessitatem esse, si graves dissensiones, si turbulenti motus, tumultusque imminerent, quam *populorum stragem* Sancti Patres vocant; tunc enim Charitatem, quæ summa Ecclesiæ lex sit, alias emollire ac temperare leges, (b) *ac detrahendum aliquid canonum severitati; ut majoribus morbis sanandis Charitas sincera subveniat*; hinc nempe profectam, à Sanctis Patribus, ipsaque Apostolica Sede toties celebratam moderationem canonum, quæ utili dispensatione, & providâ compensatione librata Ecclesiam ædificet, propulset dissidia, Regnum & Sacerdotium firmâ pace componat.

Hæc ex Sancto Augustino, alijsque Patribus; hæc ex Sanctis Pontificibus, Leone, Gelasio, cæterisque Majores nostri didicerunt, nobisque tradiderunt: (c) *Salvo scilicet fidei fundamento, & communi morum regulâ, toleranda quedam, etiam facienda, quæ infirma videantur; hæc enim facit Charitas, quæ operit multitudinem peccatorum, quæ cum infirmantibus infirmatur, cum scandalizatis uritur, & omnibus omnia fit, ut omnibus prodesse mereatur.* Quod si jus illud Regium, quam Regiam dicimus, aut Fidei fundamentis, aut morum regulis esset adversum, non illud utique sancti Pontifices doctrinâ

(a) S. Bernardus Tractatu de Præcepto & Dispensatione cap. 4. (b) Augustinus Epistola 50, (c) Ivo Carnotensis Epistola 214.

Arinâ & pietate conspicui Alexander III. Innocentius III. atque alij comprobâssent; non illud denique sacrum generale Lugdunense Concilium tot personis, totque sub titulis suâ auctoritate firmâssent. At enim extendi vetuit ad eas Ecclesias, quæ primavâ atque innatâ libertate gaudent; sed ut hanc interim quæstionem omittamus, neque minutatim verba Concilij, variôsque sensus quæque antegressâ, quæque consecuta sint, expendamus: id ianè liquido constat, nullum esse periculum, ut extensum Fidei, moribûsque noceat, quod illasâ Fide, salvâque morum regulâ, longè latèque propagatum, plurimas jam Regni Ecclesias occupârit; ex quo illud efficitur. Regaliâ causam, non ad (a) *Fidei*, morumque *regulam*, quæ *immobilis & irreformabilis* sit, sed ad disciplinam, quæ pro locis ac temporibus subinde mutetur, quæque temperamenta ac salubrem illam moderationem admittat, omnino pertinere.

Jam ergo constituto quæstionis statu, Beatissime Pater, quantum intelligimus, rem totam expediri haud difficile fuerit; cùm id unum inquirendum restet, justane causâ fuerit, cur post Ecclesiarum quarundam libertatem totis sexaginta annis strenuè propugnaram, victi in eo Tribunali, quod ipsi antiquo more Regni appellavimus, acquiescere potiùs, quàm omnia commovere, Regiam potestatem cum Pontificali committere, nova denique bella ciere vellemus. Nos pacem anteponimus, nec in simili causâ piget imitari Vindocinensem Abbatem non minùs fortitudine, quàm prudentiâ clarum, cujus verbis dicimus: (b) *Habeat Ecclesia suam libertatem; sed summopere caveat, ne dum nimis emunxerit, eliciat sanguinem, & dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur.*

l i i z

Neque

(a) Tertullia, de Virginibus velandis, (b) Goffridus Vindocinensis opusculo 4.

lib
licata
ut
3.0

Neque verò publicam pacem, ac sub tanto Rege prosperum rerum Ecclesiasticarum cursum turbatum oportebat. Adhibe pias aures, Sanctissime Pontifex, & tantisper cogita, quem Regem habeamus: non invictam bello dexteram, ac decora victoriarum prædicaturi sumus pacifici Sacerdotes: habent illæ laudem suam universis Gentibus celebratam, ac pacis gloriâ cumulatam. Utinam, Beatissime Pater, rebus nostris interesse, & coram intueri posses (paternis sanè oculis dignum spectaculum) quàm benignè Optimus Princeps Episcopos audiat, quàm rebus Ecclesiæ favere, quàm bonos fulciat, quàm invictâ auctoritate frangat contumaces, quàm cœlestem illam nobis à Domino traditam potestatem intemeratam velit. Eoprotegente, Jurisdictio Episcopalis propemodùm profligata emergit è tenebris: nostris jam Decretis, nostræ auctoritati Parlamenta obsecundant, ac Regia Decreta Canonice disciplinæ ancillantur. Jam verò Hæresis quot accipit subinde salutare plagas? Quot Edictis comprimitur? Quot amissa Tempora luget? Quantas nobilium, plebejorumque turbas ad Petri, hoc est, Christi ovile revocatas? Quid deinde referemus, ut Regius animus exolas habeat novitates omnes, nullòque Regni loco consistere patiat? Est profectò Ludovicus Magnus alter ille Mauritius à Sancto Gregorio Antecessore Vestro toties commendatus: (a) *Cujus temporibus, Hæreticorum ora conticescunt; quia eisi eorum corda in insaniam perversi sensus ebulliunt, Catholici tamen Principis tempore, prava quæ sentiunt, eliqui non presumunt.*

Hæc coram admiramur, hæc luculentius Vestra quoque Sanctitas ab altissima illa, cui totus orbis subest, Petri Sede

(a) Libro 7. Epistolarum Epistolâ 48.

Sede commemorat; his Apostolicum Vestrum pectus exultat; si quid fortasse tot inter prospera emergit incommodi, non omnia proinde ad juris apices exigimus; (a) magno enim Cyrillo Alexandrino Praefule docente didicimus œkonomiã rerum plerumque cogi nos etiam à stricto & confesso Ecclesiæ jure discedere. Quanti verò æstimamus illa privilegia aliquot Ecclesiarum, si emolumentis damna contendimus? Quid, quòd illud onus vix Ecclesiæ sentiunt, vacantium Ecclesiarum fructibus, quos Reges vindicare fisco in Ecclesiarum longè maxima parte non dubiã consuetudine poterant, Successori reservari, rebusque ad Canonum auctoritatem Ludovici Decimi tertij augustæ memoriæ Edicto redactis? Quid, quòd in quibusdam Præbendis ac Dignitatibus conferendis, si quid erat asperius, nobis supplicantes, à Rege mollitum, tanti Principis pietatem, largitatẽque commendat? Quid, quòd Capitulis sua jura servata, certique Judicibus præscripti limites, ne Regaliæ nomine omnia invadantur? Id subjuncta his litteris gesta testantur, certoque indicio sunt, quàm bene illi aliqua concedantur, qui multa jam sibi possessione vindicata ultrò concedat.

Sed enim exprobrabunt, qui votis suis omnia metiuntur, leve illud quoque (sic enim sentiunt) quod Rex Christianissimus tanto studio assertum Coronæ suæ velit, nobis auctoribus ac flagitantibus potuisse dimitti: nã illi falsi sunt, rerumque nostrarum imperitissimi. Liceat verò nobis, Beatissime Pater, quando eo in cardine totius negotij summa versatur, paulò liberiùs inturbare graves illas curas Apostolicæ mentis, ac jus Regaliæ Francorum Regibus,

(a) Epistola ad Gennadium Presbyterum & Archimandritam.

bus, totique Regno infixum, prout nostris hominibus infitum, inditumque est, ab ortu repetere.

Sic nempe inclamant Regij Magistratus, Christianissimos Reges jam inde à Clodovæo, ac primis Christianæ Religionis exordijs, Ecclesiarum omnium, ut pietate filios, ita effusissimâ liberalitate nutritos, & Regiâ defensione propemodum Patronos, ac Tutores extitisse: ea verò, quæ Ecclesiæ in fundis haberent, teste Augustino, jure Casareo, hoc est, Regio obtineri, supremamque eorum omnium potestatem penes Reges esse. Hinc à prisca temporibus, vacantium Ecclesiarum Regiâ manu occupata bona, mox reddita Successoribus: nec à Sede Apostolica reprobata, quæ huic juri tuendo antiquissimis etiam temporibus Reges Francorum fecissent; Præbendas quoque, hoc est nativo sensu, stipendia Clericorum, partem Ecclesiasticæ possessionis ac proventus, necdum à toto discretas, si vacarent Ecclesiæ, eodem quoque jure à Principibus collatas; quarum quippe collatio & antiquo jure à solida massa decidi non posset, & recentioribus quoque juris Pontificij institutis in fructu haberetur. Hæc omnia ab antiquo Regibus de se benè meritissimis concessisse Ecclesiam, sanè consensisse, jusque illud utriusque potestatis consensione firmatum, Regiæ Majestati proprium atque congenitum ita coaluisse, ut distrahi nequeat: neque verò fas esse, ut Ecclesiæ primis Francici Imperij temporibus diverso jure haberentur, quas eadem Regiâ protectione fulciri, eadem liberalitate ditari, ejusdem Majestatis reverentiâ ac potestate contineri certum esset. Si quid ergo tristioris diversitatis exortum sit, id esse referendum ad illa tempora, quæ scissum Regni corpus, Ducumque & Comitum olim innocuo, tunc in fausto nomine avulsâ ac discreta membra vix inter se cohærent:

rent: hos enim Principes, Regalibus occupatis, sæpe etiam sine Regum conscientia relaxatis, omnia perturbasse: at postquam Regia potestas distractas Provincias ad sese revocavit, & afflictum diu, dissipatumque Regnum suum demum integrè sub uno Capite nobilissimo pariter ac valentissimo sanitatem intellexit, tunc oblitterandam, quæ laceros artus olim dehonestabat, foedam diversitatem, nec Regio juri ex antiquissimis, receptisque Regni Francici legibus, nocere potuisse possessionem intermissam, quam & per Principes sibi subditos diu retinuisent, nec ipsi unquam animo dimisissent; universasque Ecclesiæ, non tantum ad decorem, sed etiam ad robur, firmamque compagem, eodem denique jure componendas. Neque verò obstare Lugdunense Concilium, quippe quod nec Reges nominet, ex Pontificijs quoque Decretis pro sua Majestate specialiter appellandos, nec de Præbendis loquatur, & aliò verti possit; neque à Pontificibus Regibusve in quæstione Regaliæ, cum de ea maximè ageretur, memoratum, aut leviter saltem indicatum fuerit.

Hæc utcumque se habent; neque enim lubet commemorare, quæ Antecessores nostri reposuerint, aut litigare est animus coram Vestra Sanctitate pacis negotium tractaturis; hæc, inquam, adeò Regijs Magistratibus infixæ menti sedent, ut à se avelli nullâ ratione patiantur, causâque ceciderimus, eorum quoque sententiâ, qui & æquitatis laude florent, & in nostrum ordinem essent propensissimi; quâ consensione victus Rex Maximus, satisque sibi conscius, quàm ab invadendis Ecclesiarum juribus abhorreret, jus Regium putat, quod in universum Regnum penè diffusum, suo velut cursu undique protendatur, rerum similitudine, parique Ecclesiarum conditione, velut in proclive ductum.

Etum- Quid hic nobis mentis, Sanctissime Pontifex, planè simplicitérque dicemus; hæc neque omnia ut certa proponimus, nec ut erronea & fidei regulis adversa propulsumus; ac dispensationi providæ locum esse censemus, gravissimos scilicet auctores secuti Apostolicos viros Antecessores Vestros.

Prodeat sanè vir maximus, non minùs in sacris litteris, quàm in Canonum disciplina versatus Innocentius III. atque in simili causa quid agendum sit, doceat: de Regalibus agebatur; jure autem Regalium multa contineri, quæ jam Ecclesijs Regum liberalitate remissa sint, certo certius est. Primum jus procurationis, sive hospitij, quo Episcopi Abbatésque Regem domo excipere, totàmque cum ipso curiam, publicasque personas alere certis temporibus: tum jusexercitùs, quo certos milites ad Regium exercitum ducere, eosque alere deberent: & quidem occupari à Rege Ecclesiarum bona, non modò si illæ vacassent, verùm etiam si Episcopi consueta, quæ vocabant, servitia omisissent; eaque omnia ab eodem fonte Regalium existere, & perspicuum ex sese est, & ipse Innocentius profiteretur. Duo ergo Episcopi à Rege accusati, quòd illius injussu milites abduxissent, eorum Regalia manu Regià confestim invaduntur, nullà judicij formà; nec tantùm Regalia, sed etiam alia bona quæcumque possiderent; id enim juris Regij esse Rex contendebat: Episcopi id negare, tum factum excusare, vim illatam conqueri, gravissimisque expostulationes deferre ad Innocentium. Quid ergo tantus Pontifex? susceptâ, ut decebat, Episcoporum causâ, Philippum Augustum aggreditur, multa interminatus, multisque adhortatus: (a) *Ne inter Regnum & Sacerdotium*

scanda-

(a) Libro I. Epistolarum Epist. 107.

deceat. Grave erat Bonifacio à Philippo Pulchro, plenò etiam jure conferri Præbendas, seu Regaliæ, seu quovis alio titulo; nec tamen negabat Pontifex, imò profitebatur id fieri posse Ecclesiæ consensu tacito vel expresso. (a) Rex interim se possessione tuebatur; eo enim jure à se conferri Præbendas, quo à Majoribus, & à Sancto Ludovico avo datae essent. Rectè ille & ordine, ut videtur; satis enim constabat, reclamante nemine, eo jure usos: neque fraudi esse poterat optimis Regibus, quòd ad Jus Regium ea revocabant. Id enim Jus Regium esse, quod Coronæ Regiæ ab antiquo institum, coalitumque sit: atque ut ex simili rem conficiamus, an non Patronatus, quos vocant Laicos, ipsis quoque terris atque dominijs ex possessione inhærere, ac quasi temporalis juris loco esse constat: cum tamen id juris ex Ecclesiastica potestatis fonte profuerit nemo non fateatur? Quanto ampliora Regibus & Beneficentia, & propria Majestas conciliare potuit? Neque id Bonifacium juris consultissimum fugiebat; sed cum in ancipiti esse videretur, quatenus Juri Regio Præbendas conferendi Ecclesiæ consensus accessisset, quod dubium, quod illicitum reputabat Pontifex, de potestatis plenitudine concedebat, ac licitum faciebat: *Quid enim litigamus, inquit, volumus, ut Rex faciat licitè, quod facit illicitè: volumus super hoc sibi facere gratiam omnem, quam poterimus.* Sic quem nodum solvere ex Pontificis sensu, antiqua monumenta juraque non poterant, Apostolica potestatis gladio amputabat: atque id Bonifacius Octavus tot inter similitates conferre ultrò voluit in Philippum Pulchrum: quanta Innocentius Undecimus Benevolentissimus & propensissimus in Ludovicum Magnum? Neque

(a) Histoire du différent de Boniface VIII. & de Philippe le Bel page 90, page 93, page 78,

que verò ambiguum. quid Orbis Christianus expectet, si Pontifici Pontificem, Regem denique Regi componamus. Id tantum postulamus, ne plus æquo audiantur, qui in Jure Coronæ novas hæreses fingunt, nimisque intelligendo faciunt, nihil ut intelligant præposteri homines, qui quem exsufflant pulverem, ut præclare Sanctus Augustinus, in suos, aliorumque excutiunt oculos. Vestra verò Sanctitas hæc omnia supergressa, Christianique Orbis intenta comodis, tantas contentiones ex tenui ortas, sed in gravissima mala, nisi Deus avertat, aliquando erupturas, Apostolicâ auctoritate componat: pacem expetimus, pacem flagitamus, pacem, quæ Vestrum nomen tantâ pietatis ac sanctitatis laude omnibus Gentibus, ipsisque adeò Ecclesiæ hostibus clarum, venerandumque immortalitati consecratura sit. Sacis jam, superque Parens Optimus, Devotissimusque Filius repugnante animo altercantur. Nos quidem, Beatissime Pater, ut gratias agimus, quas possumus maximas, quod Jura quarundam Ecclesiarum, quæ nobis omnibus communia facit ipsa Fraternitas, facta rectaque esse vultis, ita nostrâ causâ concuti Orbem, Pacemque Christianam conturbari nolumus: quare eo quoque, quidquid inerat, jure decessimus: id in Regem Optimum atque Beneficentissimum ultrò contulimus: (a) *Et si forte propter Canonum rigorem minus licebat, factum est tamen, quia Ecclesiasticæ paci se expediebat; cum enim plenitudo legis sit Charitas, in hoc legibus obtemperatum esse credimus, in quo Charitatis opus impletum esse cognovimus.*

Quæ à nobis acta, si Vestra Sanctitas dignetur inspicere, probaturam esse pro sua æquitate confidimus. Sanè tummâ

Kkk 2 cor-

(a) Ivo Carnotensis Epistolâ 190.

consensione, pronaque omnium nostrum voluntate gesta esse testamur; cum praesertim nemo sit, qui rebus nostris intellectis, ac perpensis omnibus, quae recens nobis supplicanti- bus à Rege Maximo statuta sunt, non ultrò fateatur, plura & ampliora concessa, quàm dimissa, atque Ecclesiae causam Regiam aequitate ac liberalitate, meliore nunc omnino conditione esse: quamobrem obsecramus, ut quae à nostra humilitate, non modò publicae pacis intuitu, sed maximo Ecclesiae emolumento gesta sunt, quaeque Rex Maximus, tanto Religionis studio, tantaque omnium nostrum obtestatione concessit, Regijs Magistratibus nequicquam reclamantibus, sic Vestra Sanctitas complectatur, ut Sacerdotij Regni- que concordiam aeternum firmet & sanciat,

Quid enim luctuosius, quàm sub tanto Pontifice, ac tanto Rege, quorum consensione tot in Ecclesiam bona redundatura sint, per invisa & importuna dissidia eludi expectationem Orbis, & publica commoda retardari? Sanè ex quo Ecclesia est, Sede Apostolicà Regnòque Francorum nihil conjunctius fuisse, & maximo honori ducimus, & Vestri Antecessores libentissimè praedicant; hanc verò perpetuam conjunctionem animorum nostris quoque temporibus auctam oportuit. Quid enim videt Orbis Magno Ludovico majus? Quem Turcae favienti graviorem hostem? Quam expeditiorem manum? Quem animum promptiorem? Quem idoneum magis, quicum ea, quae Vos assidue pulsant, coercendi hostis, atque amplificandae Ecclesiae, communicare consilia? Quem ad ardua quaeque jam spontè currentem incitare possitis? Ne verò prohibeat Vestram Sanctitatem Ecclesiarum aliquarum haud tantis sanè motibus digna libertas: solet Ecclesia Christi quaedam

dam omittere, ut alia, eaque potiora seruet, multa quoque in melius ferendo, commutare. Ipsa Regalia quantum imminuta est, cum pij Principes à poriundis fructibus jam abstinerint, & gravissima onera alendorum militum ac Procurationum spontè remiserint, ut jam illi à nobis, si necesse sit, memorem animum suo quodam jure repoñcere videantur? Quid attinet commemorare in Episcopis atque Abbatibus eligendis, investituris, in iussionibus, permissionibus, assensionibus Regijs, in Episcopatuum & Abbatiarum concessione & dono, in Hominijs quoque & Sacramentis fidelitatis, (a) quàm multa primùm censuris gravissimis reprobata, mox ultrò concessa sint? Ipsa Apostolica Sedes, arx Ecclesiasticæ libertatis, quàm multa Principum in seipsam quoque jura tolerarint, imò aliquando concesserit, ipsam temporum moram excussa cervicibus, & in optimum statum spontè restituta? An ergò Ecclesia (a) *levitate usa est? fuitque in illa est & non?* Absit, sed satis sibi conscientia æternitatis suæ, ipsique veritati semper immobili animo adhærescens, aliquam sui parte humanis se rebus utcunque accommodat, nec tam temporibus, quàm animarum saluti servit. (b) *Hæc dicendo doctam Paternitatem Vestram non docemus, sed eandem consulendo & rogando monemus, ut ibi consilij & pietatis studeatis visceribus abundare, ubi fas non est, fortitudinem exercere.*

Quare, Beatissime Pater, ad sacros Vestros pedes ritè provoluti, atque Apostolicam Benedictionem expectantes, Summum illum Ecclesiæ, vestrique unici Primatûs Auctorem oramus, obsecramus, uti mentem Vestram ad pacis consilia inflectat, & quæ pacis studio, exemplo Majorum,

Kk k 3 jorum,

(a) 2. ad Corinthos cap. x. v. 17. (b) Ivo Carnotensis Epistolâ 190.

jorum, Sanctitas Vestra gesserit, ea in Vestram gloriam, quam in Christo habetis, totique Ecclesiae utilitati vertat.

Datum Parisijs tertio Nonas mensis Februarij, anno 1682.

Obsequentissimi & devotissimi Filij ac Servi Vestri,

Archiepiscopi, Episcopi, & alij Ecclesiastici
Viri in Comitijs Generalibus Cleri Gallicani
Parisijs congregati.

Franciscus Archiepiscopus Parisiensis,
Præses.

*De Mandato Illustrissimorum & Reverendissimorum
Archiepiscoporum, totiusque Cætus Ecclesiasticus
in Comitijs Generalibus Cleri Gallicani
Parisijs congregati.*

Documentum LIX.

Responsio INNOCENTIJ XI. Pontif. Max. ad
epistolam Cleri Gallicani.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, Episcopis, & alijs Ecclesiasticis viris, in Comitijs Generalibus Cleri Gallicani Parisijs Congregatis.

PAternæ Charitati, quâ charissimum in Christo Filium nostrum Ludovicum Regem Christianissimum, Ecclesias vestras, vos ipsos, & universum Regnum istud amplectimur, permolestum accidit, ac planè acerbum, cognoscere ex Vestris litteris die tertiâ Februarij ad Nos datis, Episcopos, Clerumque Galliae, qui corona olim, & gaudium erant Apostolicae Sedis, ita se erga illam in præsens gerere; ut cogamur multis cum lacrymis usurpare propheticum illud:

illud: *Filij matris meae pugnaverunt adversus me.* Quamquam adversus vos ipsos potius pugnatis, dum Nobis in ea causa resistitis. in qua Vestrarum Ecclesiarum salus, ac libertas agitur, & in qua Nos pro juribus, & dignitate Episcopali in isto Regno tuenda, ab aliquibus ordinis Vestri pijs, & fortibus viris appellati, absque mora insurreximus, & jam pridem in gradu stamus, nullas privatas Nostras rationes secuti, sed debitæ Ecclesijs omnibus sollicitudini, & intimo amori erga vos Nostro satisfacturi.

Nihil sanè latum, & vestris nominibus dignum eas litteras continere, in ipso earum limine intelleximus. Nam præter ea, quæ de norma in comitijs convocandis, peragendisque servata afferbantur, animadvertimus eas ordiri à metu Vestro, quò suatore, numquam Sacerdotes Dei esse solent, in ardua, & excelsa pro religione, & Ecclesiastica libertate, vel aggrediendo fortes, vel perficiendo constantes: quem quidem metum falso judicavistis posse vos *in sinum Nostrum effundere.* In sinu enim Nostro hospitari perpetuò debet charitas Christi, quæ foras mittit, & longè arceat à se timorem. Quâ Charitate erga vos, Regnumque Gallia: paternum cor Nostrum flagrare, multis jam, ac magnis experimentis cognosci potuit, quæ hic referre non est necesse. Si quid est autem, in quo benemerita de vobis sit charitas Nostra, esse imprimis putamus hoc ipsum Regalia negotium, ex quo, si seriò res perpendatur, omnis ordinis Vestri dignitas atque authoritas pender. Timuistis ergo, ubi non erat timor. Id unum timendum vobis erat; ne apud Deum, hominésque redargui jure possitis, loco, atque honori Vestro, & Pastoralis officij debito defuisse. Memoriâ vobis repetenda erant, quæ antiqui illi Sanctissimi Præsules, quos quamplurimi postea quâlibet ætate sunt

sunt

sunt imitati, Episcopalis constantiæ, & fortitudinis exempla in huiusmodi casibus, ad vestram eruditionem ediderunt. Intuenda imagines prædecessorum Vestrorum, non solum qui patrum, sed qui nostrâ quoque memoriâ floruerunt: & qui Ivonis Carnotensis dicta laudâstis, debuistis facta etiam, cum res posceret, imitari. Nostis quæis fecerit passusque sit, in turbulenta illa & periculosa contentione, inter Urbanum Pontificem, & Philipum Regem, muneris sui esse arbitratus, contra Regiam indignationem stare, bonis spoliari, carceres & exilia perferre, deserentibus alijs causam meliorem. Officij Vestri erat, Sedis Apostolicæ authoritatî studia Vestra adjungere, & Pastoralis pectore, humilitate Sacerdotali, causam Ecclesiarum Vestrarum apud Regem agere, ejus conscientiam de tota re instruendo, etiam cum periculo regium in vos animum irritandi; ut possētis in posterum sine rubore in quotidiana psalmodia, Deum alloquentes, Davidica verba profiteri: *Loquebar de testimonijs tuis in conspectu Regum, & non confundebat.* Quanto magis id vobis faciendum fuit tam perspectâ, atque exploratâ optimi Principis justitiâ, & pietate, quem singulari benignitate Episcopos audire, Ecclesijs favere, Episcopalem potestatem intemeratam velle, vos ipsi scribitis, & Nos magna cum voluptate legimus in vestris litteris? Non dubitamus, si stetissetis ante Regem pro causâ tam justæ defensione, neque defutura vobis verba, que loqueremini, neque Regi cor docile, quo vestris annueret postulatis. Nunc cum muneris vestri, & Regiæ æquitatis quodammodo obliti, in tanti momenti negotio silentium tenueritis; non videmus, quo probabili fundamento significetis, vos ad ita agendum adductos, quod in controversiâ victi sitis, quod causâ cecideritis. Quomodo cecidit, qui

non stetit? Quomodo victus est, qui non pugnavit? Ecquis
 vestrum tam gravem, tam justam causam, tam sacrosan-
 ctam oravit apud Regem? cum tamen predecessores ve-
 stri eam in simili periculo constitutam non semel apud
 superiores Galliarum Reges, imò apud hunc ipsum liberam
 voce defenderint, victoresque à Regio conspectu discesse-
 rint, relatis etiam ab æquissimo Rege præmijs Pastoralis
 officij strenuè impleti? Quis vestrum in arenam descendit,
 ut opponeret murum pro domo Israël? quis vel vocem
 unam emisit memorem pristinae libertatis? Clamaverunt
 interim, sicut scribitis, & quidem in mala causa pro Regio
 jure, clamaverunt Regis administri; cum vos in optima
 pro Christi honore sileretis. Neque illa solidiora, quòd
 reddituri Nobis rationem, seu veriùs excusationem allatu-
 ri rerum in hujusmodi Comitij per vos actarum, exagge-
 ratas periculum, ne sacerdotium & imperium inter se col-
 lidantur, & mala, quæ exinde in Ecclesiam, & in rempubli-
 cam consequi possent: proinde existimâsse vos, ad officium
 vestrum pertinere aliquam inire rationem tollendi de me-
 dio gliscentis dissidij: nullam verò commodiorem appa-
 ruisse, remedio ab Ecclesiarum Patribus indicato, utili conde-
 scensione canones temperandi pro temporum necessitate,
 ubi neque fidei veritas, neque morum honestas periclitentur:
 deberi ab ordine vestro, deberi à Gallicana, imò
 ab universa Ecclesia plurimum Regi, tam præclare de Ca-
 tholica religione merito, & in dies magis mereri cupienti;
 propterea vos jure vestro decedentes illud in Regem con-
 tulisse. Mittimus hinc commemorare, quæ significatis de
 appellato à vobis seculari magistratu, à quo victi discesse-
 ritis: cupimus enim ejus facti memoriam aboleri, & volu-
 mus, ea vos verba è litteris vestris expungere, ne in actis

Cleri Gallicani resideant ad dedecus vestri nominis sempiternum. Quæ de Innocentio tertio, Benedicto duodecimo, Bonifacio octavo in vestram defensionem adducitis; non defuere, qui doctis lucubrationibus ostenderint, quàm frivola, atque extranea sint huic causæ. Et magis notum est, quàm ut opus sit commemorare, quo zelo, quâ constantiâ eximij illi Pontifices Ecclesiæ libertatem defenderint adversus seculares potestates: tantum abest, ut eorum exempla possint errori vestro suffragari.

Cæterum ultro admittimus, & laudamus consilium relaxandi canonum disciplinam, pro temporum necessitate, ubi fieri id possit sine fidei, & morum dispendio. Imò addimus cum Augustino: *Toleranda aliquando pro bono unitatis, que pro bono æquitatis odio habenda sunt: neque eradicanda zizania, ubi periculum sit, ne simul etiam triticum eradicetur.* Id ita tamen accipi oportet, ut in aliquo tantum peculiari casu, & ad tempus, & ubi necessitas urget, licitum sit, sicut factum est ab Ecclesia; cum Arianos & Donatistas Episcopos, ejurato errore, suis Ecclesijs restituit, ut populos, qui secuti eos fuerant, in officio contineret. Aliud est, ubi disciplina Ecclesiæ per universum amplissimi regni ambitum, sine temporis termino, & cum manifesto periculo, ne exemplum latius manet, labefactatur, imò evertitur ipsius disciplinæ & hierarchiæ Ecclesiasticæ fundamentum, sicut evenire necesse esset, si quæ à Rege Christianissimo in negotio regaliæ nuper acta sunt, conniventibus, imo etiam consentientibus vobis contra sacrorum Canonum, & præsertim generalis Concilij Lugdunensis auctoritatem, contra notam jam pridem vobis in ea re mentem Nostram, & contra ipsam jurisjurandi religionem, quæ vos Deo, Romanæ, vestrisque Ecclesijs obligâstis, cum
Episcopali

Episcopali charactere imbueremini. hæc sancta Sedes executioni mandari, & malum invalescere, diutius differendo permitteret. ac non ea Nos, pro tradita divinitus humilitati Nostræ suprema in univetsam Ecclesiam potestate, solemni more, prædecessorum Nostrorum vestigijs inherentes, improbamus; cum præsertim per abusum Regaliæ non solum everti disciplinam Ecclesiæ res ipsa doceat, sed etiam fidei ipsius integritatem in discrimen vocari facile intelligatur ex ipsis regiorum decretorum verbis, quæ jus conferendi beneficia Regi vindicant, non tamquam profuens ex aliqua Ecclesiæ concessione, sed tamquam ingentium, & coævum regiæ coronæ. Illam verò partem litterarum vestrarum non sine animi horrore legere potuimus, in qua dicitis, vos jure vestro decedentes, illud in Regem contulisse: quasi Ecclesiarum, quæ curæ vestræ creditæ fuere, essetis arbitri, non custodes; & quasi Ecclesiæ ipsæ, & spiritualia earum jura possent sub potestatis secularis jugum mitti ab Episcopis, qui se pro earum libertate in servitutem dare deberent. Vos sanè ipsi hanc veritatem agnovistis, & confessi estis, dum alibi pronuntiastis: *Jus Regaliæ servitutem quamdam esse, quæ in eo præsertim, quod spectat beneficiorum collationem, imponi non potest, nisi Ecclesiæ concedente, vel saltem consentiente.* Quo jure vos ergo jus illud in Regem contulistis? Cùmque sacri canones distrahi vetent jura Ecclesiarum; quomodo ea vos distrahere in animum induxistis, quasi eorundem canonum authoritati derogare liceat vobis? Revocate in memoriam, quæ inclytus ille contrerraneus vester Clarevallensis Abbas non Gallicanæ modò, sed etiam universalis Ecclesiæ lumen à vobis meritò nuncupatus, Eugenium pontificem officij sui admonens reliquit scripta præclare: *Meminisse se esse, cui claves tradi-*

ie. cui oves credita sunt. Esse quidem & alios tali janitores, & gregum pastores. sed cum habeant illi assignatos greges, singuli singulos; ipsi universos credidos, uni unum, nec modo ovium, sed & pastorum Eugenium esse pastorem: ideoque juxta canonum statuta alios Episcopos vocatos fuisse in partem sollicitudinis, ipsum in plenitudinem potestatis. Ex quibus verbis quantum vos admoneri par est de obsequio & obedientia, quam debetis huic Sanctæ Sedi, cui Nos, Deo auctore, quamquam immeriti præsidemus; tantumdem pastoralis Nostra sollicitudo excitatur ad inchoandam tandem aliquando in hoc negotio, quam nimia fortasse longanimitas Nostra, dum pœnitentiæ spatium damus, hæcenus distulit, Apostolici muneris executionem.

Quamobrem per præsentès litteras, traditâ Nobis ab omnipotenti Deo autoritate, improbamus, rescindimus, & cassamus, quæ in istis vestris comitiis acta sunt in negotio Regaliæ, cum omnibus inde secutis, & quæ in posterum attentari contigerit, eaque perpetuò irrita & inania declaramus; quamvis cum sint ipsa per se manifestè nulla, cassatione aut declaratione hujusmodi non egerent: speramus vos quoque ipsos, re melius consideratâ, celeri retractatione consulturos conscientia vestra, & Cleri Gallicani existimationi, ex quo Clero sicuti hucusque non defuere, ita in posterum non defuturos confidimus, qui boni pastoris exemplo, libenter animam ponere parati sint pro ovibus suis, & pro testamento Patrum suorum. Nos quidem pro officij Nostri debito parati sumus, Dei adjuvante gratiâ, sacrificare sacrificium justitiæ, & Ecclesiæ Dei jura ac libertatem, atque hujus sanctæ Sedis autoritatem, dignitatèmq; defendere, nihil de Nobis, sed omnia de eo præsumentes, qui Nos confortat, & operatur in Nobis, & qui

qui iussit Petrum super aquas ad se venire. Præterit enim figura hujus mundi, & dies Domini appropinquat. Sic ergo agamus, Venerabiles Fratres; ac Dilecti Filij, ut cum summus Paterfamilias, & Princeps pastorum rationem ponere voluerit cum servis suis, sanguinem pessumdata, & lacerata Ecclesiæ, quam suo acquisivit, de Nostri manibus non requirat. Vobis interim omnibus Apostolicam benedictionem, cui cælestem accedere optamus, intimo paterni amoris affectu impartimur.

Datum Romæ die 11. Aprilis 1682.

Documentum LX.

Alia Cleri Gallicani epistola ad Sanctissimum Dominum Nostrium INNOCENTIUM XI. Pontif. Max.

BEATISSIME PATER,

Quantum olim à Majoribus nostris Sedi Apostolicæ delatum est, tantum nos, qui honoris Sacerdotalis successores Patrique animi hæredes sumus, Vestræ Sanctitati debere, solemniter profiteamur; neque id modò, quòd Vestra Beatitudo in præcelso editoque Ecclesiæ loco posita est, sed & quòd Illam videmus singulari pietate, & religione summâ, loci auctoritatem exæquare. Cùm enim Petri Cathedram eâ quâ debemus veneratione prosequimur, & pariter nobis ante oculos proponimus virtutes eximias, quibus V. S. ornata est, severitatem scilicet Institutorum, studium amplificandæ Ecclesiæ, constantem retinendæ veteris disciplinæ sententiam, quotidianam sollicitudinem omnium Ecclesiarum, obfirmatam non acquiescendi

scendi carni aut sanguini voluntatem, non possumus non admirari, & summam in honoribus gloriam, & parem in moribus disciplinam. Hæc & alia, quæ sanè magnifica sunt, magnam de Vestro Pontificatu spem omni Ecclesia iniecerunt; quisque statim Vestri nominis merita prædicare, sibi quisque polliceri cepit, fore ut summo Pontifice Innocentio Undecimo Ecclesia Provincias reciperet, quas Patrum nostrorum memoriâ Hæresis abstulerat, & fides Romana prolatis longè finibus amissam recuperaret possessionem. Ea spes Orbis Christiani fuit, eaque opinio hoc magis apud nos invaluit, quòd paribus votis, & simili animorum consensione cum Vestra Sanctitate conveniret Rex Christianissimus, qui, quâ Religione, & quâ præditus est potentia, impietatem disturbare, & solus inter Principes Christianos domitam hæresim Romanis subjicere fasces potest; neque frustra est hæc expectare ab invictissimo Principe, qui jam non minùs religione, quàm armis, Magni Nomen implevit. Ille domi hæresis tanquam alicujus hydræ innumera capita Edictorum pondere oppressit. Ille jam pridem foris subactis Provincijs & Civitatibus expugnatis, Romanæ Ecclesiæ religionem intulit, & nuper in Argentoratensem Civitatem, stupente Europâ, & frendente hæresi fidem ab exilio reduxit, expiatôque Dei Sanctuario, signa Catholica sacris affixit postibus, quos tot annos hæreticorum polluerat impietas. Hæc Christianissimus Rex, cujus spectata virtus, summa in rebus gerendis Prudentia, in exequendis Fortitudo admirabilis, Magnitudo animi, Justitia, Fides, Religio, tanquam sagittæ in arcu brachij potentis, ad tollendam hæresim, delendum mendacium. Cùm hæc inter sanctissimum Pontificem, & Regem Maximum incredibilis esset virtutum, & voluntatum conspiratio,

tio, quid aliud nos augurari oportebat, quàm fidei victo-
 rias, & gloriam Ecclesiæ. Veruntamen, Beatissime Pa-
 ter, hæc contra omnium expectationem perverſis qui-
 buſdam hominum improborum artibus interpellata ſunt:
 vix præ dolore hæc meminiffe, nedum commemorare
 poſſumus. Etenim dum Rex Chriſtianiffimus pro ſua
 pietate rem Eccleſiæ bene & feliciter gerit, ecce per Pro-
 vincias & Civitates Galliarum Litteræ Apoſtolicae divul-
 gatæ ſunt, quibus ſacra Regis Chriſtianiffimi Maieſtas
 offenditur, acerbis minacibusque litteris impetitur ille
 Rex, Prædicator fidei, Deſenſor Eccleſiæ, Regionum Præ-
 ful, Patriæ Cuſtos, Triumphator Gentium; convelluntur
 Jura Regni, tolluntur ſacra majorum noſtrorum depoſita,
 pulſantur Eccleſiæ Gallicanæ libertates, caditur reveren-
 tia Sacerdotalis, Provinciarum Eccleſiarumque Privilegia
 violantur, ſubvertitur Jurisdicção Episcoporum, perruptiſ-
 que terminis, quos Patres noſtri conſtituerunt, ex antiqua
 Patrum noſtrorum hæreditate immeriti dejicimur. Inge-
 muit, Beatiffime Pater, Clerus Gallicanus, cùm videret,
 contra Canonem Eccleſiaſticum, & contra formam judi-
 ciorum condemnatum eſſe Illuſtriſſimum Archiepiſco-
 pum Tholoſanum; exhorruit diſtrictum & minitantem
 Capiti Collegæ excommunicationis gladium, demum
 contra fidem Concordatorum litteræ Pontificiæ abſque
 Canonica cauſa denegantur ritè nominato ad Apamien-
 ſem Episcopatum; unde accidit, ut non ſuccurratur Eccleſiæ
 ſciſſurâ laboranti, quoniam non adest Episcopus, qui &
 pro munere institutionis ſuæ tollat ſchiſma, & diſſidentes
 ad unitatem revocet.

Unde verò, Beatiffime Pater, tot & tantæ in noſtrarum
 cauſæ? quos olim unus ex Veſtræ Sanctitatis Prædeceſſori-
 bus

bus

bus appellabat Gentem sanctam, Regale Sacerdotium, Populum acquisitionis, cui Deus Israel benedixit. Nonne nobis eadem, quæ Majoribus nostris fuit in Summum Pontificem devotio? Nonne erga Sanctitatem Vestram reverentia & obedientia obrestatio similis? idemque nos, quos illos olim ejusdem communionis vinculum Sedi Apostolica adstrictos tenet? Dolemus, Beatissime Pater, nihilominus ex vestris litteris in Ecclesia feri discordias, cumque in dies malum ingravesceret, huic tandem obviam ire cepimus; habitoque generali Ecclesie Gallicanae conventu in commune providere, ne quid detrimenti Christiana res caperet. Adivimus itaque Regem Christianissimum, & quæ legatione pro Christo fungimur, tanquam Deo exhortante per nos, obsecravimus, ne ex unius negotij causa adificationem Dei dissolvi sineret. Eum verò, Beatissime Pater, qui pacandi orbis gratia, gloria & magnitudini suæ, quibus nihil fortissimo Principi pretiosius est, ultrò modum fecit, tranquillitati Ecclesie & felicitati Sacerdotum nihil non condonaturum esse, rogationis nostræ eventus comprobavit.

Quoniam verò paci & quieti Ecclesie Gallicanae, non modò in præsentiarum, sed etiam in posterum prospiciendum est, talia nempe præcesserunt, ut similia, vel etiam graviora præcaveri oporteat; præmissis erga Sedem Apostolicam quod decet, reverentia & obedientia officio, impensius deprecamur Sanctitatem Vestram, ne jura, privilegia, mores, & instituta Majorum convelli, aut minui patiatur, ea præsertim, quæ sacris Canonibus, & Patrum Decretis stabilia nobis semper in honore & usu fuerunt, & quæcumque Ecclesia Gallicana auctoritate consuetudinis & vetustatis possessione defendit: idque eò ardentioribus

votis

votis exposcimus, quo nullâ temporum interruptione, nul-
 lâque definitione Patrum hac in re Ecclesiæ Gallicanae de-
 rogatum est. Ejusmodi autem sunt Episcoporum judicia,
 quæ ex Patrum Decretis, & ex moribus nostris in his parti-
 bus à nobis tractari, quin etiam interjectis ad Sedem Apo-
 stolicam appellationibus finire debent; ea quoque, quæ ad
 jurisdictionem Metropolitanorum & Episcoporum arti-
 nent, jura Regni, libertates Ecclesiarum, negotia Ecclesia-
 stica, quæ omnia intra limites Dioceseos Galliarum æsti-
 mari, agitari, & judicari conditum est. Prudentissimè
 enim, & justissimè, ut in simili propè negotio Patres Afri-
 cani ad Coelestinum Papam scribebant, Nicæni Patres pro-
 viderunt, quæcûmque negotia, ubi orta, sunt finienda, nec
 unicuique Provinciæ gratiam Sancti Spiritûs defuturam,
 quâ æquitas à Christi Sacerdotibus, & prudenter videatur,
 & constantissimè teneatur.

Oramus itaque Sanctitatem Vestram, & omnibus pre-
 cibus obrestamur, ut suam, quam Vestris Fratribus Deus tri-
 buit portionem, intactam illibatamque esse velit, ut paterno
 animo suam filijs hæreditatem sartam rectamque custodiat,
 ut vulneribus Ecclesiæ Gallicanæ Matris nostræ piâ, & salu-
 bri eorum, quæ gesta sunt, ratione medeatur; nec inter-
 cessionem Cleri Gallicani minùs æquis auribus accipiat,
 dum præsertim periculum est, ne quid dispendij res nostræ,
 nobis tacentibus, patiantur. Neque hæc pro juribus nostris
 defendendis repentina supervenerunt subsidia: antiqua Ma-
 jorum nostrorum documenta sunt, quæ ut hausimus ab ijs,
 ea pariter hoc Ecclesiastici vigoris, & Sacerdotalis animi
 exemplo, ad posteros transmittimus. Quin etiam æmula-
 mur sapientiam Patrum, qui in similibus causis, simili mo-
 do suis institutis providerunt, neque id agrè tulisse Sum-

M m mos

l. 1
 l. 1
 l. 1
 3. 1

mos Pontifices Bonifacium & Cœlestinum, quin & hinc postremis temporibus Innocentium X. accepimus; speramus quoque, Beatissime Pater, fore ut Vestra Sanctitas æqui bonique consulat hanc nostram contestandæ, & dirimendæ causæ rationem, ubi sine honoris erga Vestram Sanctitatem diminutione, sine ulla charitatis offensione, decertata jura suis possessoribus asseruntur. Nobis enim hoc imprimis de Vestra Sanctitate pollicemur, ut ille, cujus ad Pontificatum felix ortus, & læti dies fuerunt, cujus vita omnis virtutibus tanquam faustis syderibus fulget, amoris procul vel levium dissidiorum nebulis, tranquillitatem Ecclesiæ Gallicanæ afferat, & serenitatem. Hoc omnium nostrum votum, & hoc cum Apostolica benedictione optant, expectantque.

Datum Parisijs pridie Nonas mensis Maij. anno 1682.

Sanctitatis Vestræ

*Obsequentissimi & devotissimi Filij ac Servi
Vestri,*

Archiepiscopi, Episcopi, & alij Ecclesiastici
Viri in Comitij Generalibus Cleri Gallicani
Parisijs congregati.

Franciscus Archiepiscopus Parisiensis
Præses.

*De Mandato Illustrissimorum & Reverendissimorum
Archiepiscoporum, Episcoporum, totiusque
Cœtus Ecclesiastici in Comitij Generalibus Cleri Gallicani
Parisijs congregati.*

Docu-

Documentum LXI.

Epistola Pastorum Apamiensium ad INNOCENTIIUM XI. Pontif. Max. quâ & veniam petunt, quòd Vicarijs Generalibus ab Illustrissimo Archiepiscopo Tholosano constitutis obedientiam detulissent, & Pontifici gratias agunt, quòd poenitentes veniam benignè donasset.

SANCTISSIME PATER,

Post humillima Pedum oscula,

Peccavimus: nec satis est semel dixisse; addimus iterum iterumque, peccavimus. Denique sine modo vocem illam, quæ tam multis saluti fuit usurpata, multo pluribus perniciem attulit prætermissa, ingeminamus: peccavimus. Sic hoc Epistolæ hujus initium, sit clausula, sit summa. Quid enim aut jucundius legere Vos, aut nos scribere salubrius possumus? Dicat igitur unusquisque nostrum in se reversus, quod ille Adolescens Evangelicus: *Pater peccavi in calum & coram te.* Gravem quippe in coelum culpam commissimus, qui positâ ad aratrum manu retrò respeximus, facti regno Dei minùs idonei, qui animas nostras facientes preciosiores, quàm nos, minùs metuimus peccare in conspectu Domini, quàm incidere in manus hominum. Denique qui cum hominibus Christi tunicam inconsutilem scindentibus, abominationem defolationis in loco sancto ponentibus, & adversus id omne, quod vocetur Deus, sese erigentibus, foedam & exitiosam non sponte quidem, sed neque inculpate Societatem iniyimus. Coram Vobis, Beatissime Pater, deliquimus desertis ijs Castris, in quibus Sanctitas Vestra toto animi robore, totaque cum laude præliatur prælia Domini. Tum etiam, quòd maluimus plenam ignominie securitatem quarere,

M m m 2

quam

quàm pulchra sanctâque Vobiscum adire pericula, Vobiscum deinde partituri æterni gloriam triumphii. Denique quòd neglectâ Vestrà optimi, supremique Pastoris voce, lubentiùs audivimùs ululatum Lupi.

Auget verò non mediocriter culpam nostram, quòd per crebra Innocentiæ exempla in culpam ruimus: quòd de agone recessimus, cum maximè socij, Fratresque nostri in stadio current, ac sic currerint, ut quidam eorum brachium comprehenderint, omnes comprehensuri videantur. Quòd, Pater Sanctissime, Episcopi nostri viri Apostolici (cui toties singuli dixeramus, etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor) spem decepimus, gloriam obscuravimus, triumphum minuimus, illamque beatam, nec satis prædicandam necessitudinem, quâ cum illo conjuncti fuimus, non satis meminisse, penè contemnere visi sumus.

Ingens profectò culpa fuit hæc, grandèque delictum, ac cui sua non defuit poena. Profectò in regionem longinquam durissimam servitutem servivimus, sed Cive regionis illius, cui adhæsimus, porcos pascente, fame perimus, siliquas cupimus, nec impetramus, & tamen crudelissimo Domino felices videmur. Non opus est istius calamitatis singulas partes percurrere, quarum vel aliquas meminisse non parva calamitas est.

Habuit tamen pessima ista conditio optimum hoc, quòd nos & de paternæ domus felicitate cogitare, & in paternæ charitatis amplexus venire compulerit. Surgentes revertimur ad Patrem, apud quem cum mercenarij loco esse vellemus, excepit nos more filiorum splendide ac peramanter. Præ foribus, extra limen ob merum & reverentiam substiteramus, nec ostium pulsare ausi, nec
ulterius

ulterius progredi. Sed moras istas pati non potuerunt paterna viscera, venientique soboli dulcissimi genitoris, non domus tantum, sed pectus quoque patuit.

Decebat quidem nos, Beatissime Pater, tam facta defectionis labe pollutos, per longum ac laboriosum baptismum, amissum recuperare nitorem, tamque alto vulnere confossum gravioribus subjacere remedijs, ac ita demum pristinae sanitati restitui. Decebat, inquam, nos adstantes, depositos, omnique prorsus sacerdotali honore carentes diu multumque ruinam nostram lugere. Deum placare, ac Universae Ecclesiae Gallicanae, nedum Apamiensi, cui ingens scandalum fuimus, satisfacere. Sed è re fore visum est, respicientes excipere in Spiritu lenitatis, magisque placuit indulgentia. Itaque affuere statim Vestro nomine, qui venientibus in amplexum ruerent, qui Ecclesiae redirent, quique in ea solitis oneribus fungi juberent.

Quae cum ita sint, Beatissime Pater, nostri muneris esse putavimus, pro singulari illa verèque Apostolica in nos benignitate atque clementia Vestra, humillimas hanc Epistolam Sanctitati Vestrae gratias agere, simulque polliceri, neminem unquam fore (si modò Deus adfuerit, ac super nos misericordiam suam corroboraverit) qui Sanctae Sedis mandata libentius audiat, qui ab ea desciscentes cautiùs fugiat, quique Schismaticos, & Ecclesiasticae libertatis hostes perfectiori oderit odio. Aperiantur carceres, acuantur secures, erigantur cruces, effundat in nos crudelitas, quidquid malorum in patres atque Collegas nostros huc usque ingestum est, dabit Christus haec omnia superare ac vincere, simulque efficiet, ut sic demum magis magisque constringatur sanctissimus ille nexus, qui nos cum Apostolica Sede copulat atque conjungit. Erit nobis sanctum, quid-

M m m 3

quid

quid illa probaverit, eritque reprobum, quidquid rejecerit, nec aliter quam publicani, ac ethnici loco habebimus, quisquis illam audire contempserit.

Rumor est, Sanctissime Pater, cuncta ad quietem vergere, pacem polliceri, factumque id esse operam atque industriam Reverendissimorum Episcoporum, qui convenere Parisios: qui tam arduam, tamque difficilem controversiam, regnum inter & Sacerdotium quomodo componerent, nisi forent Spiritu Sancto repleti? hoc aiunt.

Et enim, si pax ista talis extiterit, qualem à Sanctitatis Vestrae cura, sapientia, tum animi fortitudine populus Christianus universus exspectat, qualem per tot labores, gemitus, pericula Episcopus noster quaesivit, qualem postulat Sanctae Sedis violatae Majestas, Sacro-Sancti Concilii Lugdunensis conculcata auctoritas, Octoginta minimum Ecclesiarum sub jugum missa libertas. Si pax ista Domus Dei zelatoribus attollat animos, eosque qui Sanctam Sedem veneratione ac studio prosequuntur, quique pro ea non exigua incommoda perpessi sunt, ac nova pro eius dignitate tuenda, si quid impofterum triste acciderit, ad subeunda pericula, fortiores, alacriorisque efficiat. Denique, si pacem istam Ecclesia dederit, non acceperit, & quidem invita, vim passa, spreta, ludificata, tunc profecto Reverendissimis Episcopis ex animo gratulabimur, simulque in Domino gaudebimus, Deumque pacis benedictum dicemus ex hoc, nunc & usque in Saeculum.

Contra verò, si fuerit ista pax non donum Dei, sed opus, imò ludus Saeculi, non Ecclesiae restituta libertas, sed rata servitus, & si quid melius, catena paulo nitentior; non prostratus error, sed triumphata veritas; non improbata audaciae frantum, sed ad quidvis adversus Concilia

cilia œcumenica, adversus Sanctæ Sedis Decreta, adversus omnia sacra imposterum audendum tentandumque incitamentum. Si tor eximios invictosque libertatis Ecclesiasticæ defensores pax reliquerit inglorios, afflictos, oppressos, pedibus conculcatos, contrà verò tot improbos, qui ausi sunt altare contra altare erigere. Sanctam Sedem quasi infestis signis petere, multa Sacrilegio patrare, quique de illis adhuc gloriantur (adeò non dolent) nullâ nec levi quidem poenâ affecerint, sed gaudere licuerit mercede iniquitatis. Postremò si fuerit pax ista non pax, sed bellum, tanto terribilius, quanto latentius, tanto crudelius, quando callidius, sub blando concordia nomine decipit: erit proh dolor! nobis lugendus non unus, sed duplex casus; noster scilicet, & Religionis; noster quidem, qui in bello corruimus: Religionis autem, quam pax ista quodammodò dejiciet, atque prosternet. Sed melius sperare movent quæcumque huc usque Sanctitas Vestra pro Domo Dei & fecit, & passâ est fortiter atque sapienter.

Multo plura fortassis addenda forent, sed utilius modestiusque silebimus. Taceant poenitentes & lugeant, qui nec nimium silere, nec satis lugere possunt. Gaudeat interim lugentibus nobis Sanctitas Vestra, gaudet Angelus non super uno, sed super multis peccatoribus poenitentiam agentibus. Dignatus est olim Christus Mulieri in Civitate peccatrici osculandos pedes porrigere: num parem poenitentia nostra ambit honorem? Ambit equidem. Non veremur tali exemplo provocati, Christi potestatis Vicarij, Christi vitæ æmuli non pedes quidem, sed pedum vestigia pronore osculari ac lambere. Datum die Martij, anno verò 1682.

*Humillimi & Obsequentissimi in Christo Filij
& Famuli
Parochi Apamienses.*

Documentum LXII.

Quinta Epistola R. P. Cerle ad INNOCENTIUM XI.
Pontif. Max.

SANCTISSIME PATER,

Post humillima pedum Oscula,

Quantus ego sum, qui verbis meis loquar Vobiscum; video enim Vos Domine, sicut Angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriae Vestrae. Sed recreat me erigitque non parùm, quòd aureae virgæ summiratam mihi non semel osculandam porrexistis. Illam nunc quoque precor porrigite, meque liberate à laqueo venantium, & à verbo aspero.

Accepi, Beatissime Pater, esse Romæ, qui dicerent, quidquid ad hoc usque tempus in negotio Regaliae factum est, partim me incio factum, partim suasu atque impulsu Clarissimi viri Domini Favoritij Amanuensis Vestri actum esse.

Qua de re, Pater Sanctissime, cum primum certior factus sum, nisi plurimum (quod quidem Vestra pace dictum fit) improbi Sycophantæ socordiam, qui se putavit tam crassâ calumniâ, supinôque mendacio Romanam solertiam dexteritatemque in fraudem inducere, ac ipsos videntes obcæcare.

Coepi deinde & mihi, & Ecclesiae timere vehementer. Intellexi nimirum cum ex hac novissima fraude, tum ex omni nequitiae genere, quod est in perditissima causa defensione à Regalists adhibitum, Adversarium nostrum Diabolum summo studio totisque viribus in perniciem nostram incumbere; quippe qui nec viribus, quas habet per-
magnas

magnas, nec artibus, quibus potissimum valet, ullâ ratione parcat.

Est illi (quod quidem magnus observavit Gregorius) duplex in sacris litteris nomen, nam Leo vocatur, & Draco dicitur. Leo est, quia devorat, Draco quia decipit, utrumque nos, cum Gallijs, tum extra Gallias, quod arduo satis molestissimôq; experimento tristissimis istis temporibus edocti sumus. Hic enim Leo iste adversus nos tremendum rugit, fauces aperit, dentes stringit, ingentem de nobis stragem edit. Romæ verò Draco sibilat, multiplices se torquens in gyros, totumque in nos, quod gerit intra viscera lethale virus, evomit.

Hic nos tanquam nimio studio Apostolicæ Sedi addictos, maximèque Catholicos ad interneccionem Leo prosequitur. Illic verò nos ut Vobis religione minus, quam necessitate deditos, ac heterodoxis nescio quibus societate conjunctos, omni Vestro præsidio destituere, invisosque efficere totis viribus ac nervis Draco contendit. Hic Episcoporum agmina commovet, ut Vos (si Petrus sinat) in ordinem redigat. Illic verò quia Vestra dignitas in tuto est, charissima Vobis capita per fraudem & insidias quærit elidere.

In Gallijs Leonis furor equuleos parat, cruces erigit, exilijs nostris fugâ, ærumnis cunctas Regni provincias implet & terret: præterea universæ religioni bellum indicit, homines impios & Satanæ traditos in interitum carnis, Sanctos habet: qui verò Sancti sunt, ex Ecclesijs eliminat, ac in vincula conjicit, monasteria in popinas ac lupanaria commutat, virgines expellit, Sacerdotes pessundat, ejectis Pastoribus, ovibus Christi Lupos præficit. Quid plura? Apostolicas litteras, jussiones, Censuras aut stulto ludibrio habet, aut humanâ rabie conculcat. Denique cuncta gerit,

Nnn quæ

quæ Vos ad citò totquenda fulmina, ad Vestram dignitatem celeriter vindicandam, ad coercendam sine mora improbitatem, ad tuendam summâ festinatione innocentiam impellere, acuire, urgeréque debent.

At Romæ Draco vaferrimus callidissimúsq; trium annorum moris alias moras nescit. Hunc in suspensionem adducit, illum varijs artibus in suas partes trahit, alios terret, alios allicit, cunctos dolo capit. Ad hoc nihil non pollicetur, nihil non mentitur. Denique omnes machinas adhibet, ut de manu Vestra, Beatissime Pater, fulmen excidat, ut Ecclesia seruiat, ut improbitas tuta sit, ut pietas, & innocentia profanis impiorum conatibus succumbat.

Sed ne diutius vetera, & quæ sunt omnibus perspecta, commemorem, recentiora quædam, nec ita nota perstringam. Hoc ipso tempore, Pater Sanctissime, quo ad pedes Sanctitatis Vestræ parvitas mea scribit, quinque sunt hujus Diœcesis Parochi carcere conclusi: octoginta verò, quorum sunt occupata ob signatâque bona, non aliam profectò ob noxam, aliud ve scelus, quàm quia summo illo cælestique beneficio, Jubilæo videlicet à Vobis concessò, ad nostram verò exiguitatem missò destinatòque, persanctè usi sunt: quòdque eorum nonnulli, quos error humanus fragilitatque abduxerat, in se tandem reversi, quidquid recedendo peccaverant, amarè flendo deleverant, tantâque per illos dies salutis induti sunt virtute ex alto, ut à Vestra fide & obsequio, nostrâque societate nullis terroribus nullisque periculis divelli posse videantur. Denique quòd eorum oves Pastorum vocem audientes, nec non exempla sequuntè tempore illo acceptabili cælestibus divitijs mirum in modum locupletatæ sunt, sedémq; Apostolicam, unde opes illæ fluxere, ferventiori studio pietate atque honore prosequuntur.

Hoc

Hoc vidit Tartareus Leo, nec tulit, cūque spirituales opes non posset auferre, temporalibus rapaces unguis iniecit. Diripiuntur Ecclesiæ, spoliantur Pastores, enecantur pauperes, quorum quidem pauperum, qui certè sunt apud nos innumeri, totus ferme in Sacerdotum charitate census & vita est. Hanc crudelem vicem Vestra mansuetudo, patientia, benignitas reposcebat? Hanc illam spem iniecerat, qui ad solemne de tanta lite iudicium impediendum cuncta in Gallijs è sententia Vestra factum iri pollicitus est?

Sed quamquam acerbissima ista sint, omnique crudelitate plena, plus tamen improbitatis ac nequitiae videtur esse in illo, quem, ut diximus, ubique spargunt rumorem; cujus profectò ille artifex est, qui in sacris Litteris & mendax dicitur, & Pater mendacij: me scilicet in his omnibus negotijs non nisi larvam esse, me inconsulto, me prorsus incio fieri, quidquid his temporibus geritur. Etenim si credendum est sycophantis, & calumniae cusoribus, Litteris Apostolicis debitum honorem non detuli, otiosus omnino fui, Regalists non obstiti, illicitis Episcoporum Conventibus non intercessi. Hæc si ita sint, cur tandem fugio? Cur tam diligenter lateo? Cur ubique paratas Cruces inuenio? Denique cur alios timeo, qui timeri poteram, si Belial quàm Christi partium esse maluissem?

Esto nihil fecerim, at multa passus sum pro Christo, Ecclesia, pro Sanctissimis Canonibus. Hæcine quoque inficiabuntur? negabuntne cervicibus nostris institisse Carnificem, atque in imagine coepisse, quod utinam in Corpore nostro aliquando perficiat? Hæc est gloria nostra, cujus splendorem nullum mendacium obscurabit, quam nulla fraus dolusque nullus, aut minuere, aut nobis eripere poterunt. Hæc est gloria nostra, quæ nos clarissimis

in
Litterata
III
3.0

mis Christi Confessoribus adnumerat. Sanctissimis Episcopis confociat. Vobis ipsis Beatissime Pater, fœdere ac societate, quanta quidem inter Dominum & servum haberi potest, conjungit.

At, inquiunt, ad cuncta, quæ præstiti ad eunda Dominus Favoritius me impulit, ejus operâ & consilio in omnibus usus sum. Bene est, non poterant profectò res meæ gestæ nobiliori calculo comprobari. Nec enim potui cuncta non rectè peragere, tam sapientem tamque rerum agendarum peritum auctorem securus.

Sed quamquam tam sapienti monitori aurem præbuisse maximè mihi laudi verteretur, indebitam tamen laudem non aucupor, qui meam, si quam haberem, arbitrarer ut stercora, ut Christum lucrifacerem: Favoritium quidem colo, revereorque; at Favoritio nihil penitus debere me sentio, nisi quantum à singulis Christianis debetur homini, cujus sunt in Vos, in Apostolicam Sedem, inque universam Ecclesiam ingentia merita.

Aliud subjungam, Pater Beatissime, audacius fortè liberiusque, sed veniam, uti spero, audaciæ meæ benignitas Vestra non denegabit. Sit licet Favoritius vir usquequaque magnus, licet illius industria, fidésque Vobis spectata probataque sint, quod quidem singularis virtutis argumentum & præmium est, & si pietatem illius, ingenium, solertiam Roma universa, atque omnes omnino boni demirentur, quòdque majoris est gloriæ (ut vult Hieronymus) licet illum hostes Ecclesiæ detestentur, cumque gladijs nequeant, verbo interficiant. Denique quamquam Favoritius ille sit, cui fideles omnes plurimum de Vestra in illum benignitate confidentes sublimiorem gradum ampliorisque honores deprecantur, ac ne amplius vestrorum potius, quam

quàm suorum aduersariorum telis pateat. plenam dignitate securitatem exoptent. Quantus quantus sit, tamen multo minor multoque inferior ijs est. quibus in negotio hoc toto Authoribus usus sum. Quinam vero sint illi? Vos Pater Sanctissime, Paulus, Christus.

Docuit me Christus cum verbo, tum exemplo pastoris munus esse pro ovibus animam ponere. Monuit me Paulus depositum ut custodirem. Vos ipsi iussistis praelia Domini ut praeliarer, utque forriter in statione tam sancta permanerem. His Ducibus, his Authoribus movendum regendumque me tradidi. Favoritio nec notus sum, nec ille mihi. Certè nullas unquam ad illum litteras misi, ab eo nullas accepi: ita me Deus adjuvet.

Post confutata protervi Calumniatoris mendacia liceat, Pater Sanctissime, majus nostrum, imò totius Ecclesiæ vulnus summo Medico aperire. Cùm magno apud omnes bonos odio laborare sese intelligerent Patres Societatis Jesu, propter nefariam illam Probabilitatis doctrinam, nuper à Sanctitate Vestra magno fidelium plausu damnatam, ut eam à se invidiam, minimè tamen mutatâ sententiâ depellerent, sanxere in ultimo suo generali Conventu, opinionem illam, quæ propius ad verum accedere videretur, ut plurimum esse sequendam. Quo profectò Decreto non tam veritati consulitur, quàm Ecclesiæ illuditur, quàm Sancta Sedes irridetur, quàm errori latibulum securitatisque paratur.

Hærendum, inquiunt, ut plurimum Sententiæ probabiliori. Cur non semper? quod ratio suadet, quod Sancti Patres admonent, quod Canones præcipiunt? Cur non semper? cùm omnes omnium ferè Sanctorum Patrum paginae clament: in dubijs tutiorem partem esse sequendam?

N n n 3 dam?

dam? An aliquando peccare Sanctum est? An quandoque perire tutum? An Christus ut plurimum tantum est veritas? Mavultque identidem videri & esse probabilitas? Videtur ut plurimum istud Semi-Arianorum alterum *ὁμοίσιον*, totum videlicet ad fallendos incautos, & fraudem occultandam compositum.

Fas, inquiunt, interdum esto, nefas ut plurimum ex sententia minus probabili quidpiam aggredi. Verè defecerunt scrutantes scrutationes. Quid est, quod dixisti, o infelix Astutia! O Sententiam necessitate confusam! (Ut ait Tertullianus) quod negatur, præcipitur: quod licet, prohibetur. Cur sapius dumtaxat persequaris, quod semper quarendum sit? Quomodò quod nunquam fieri licet, interdum ritè feceris?

Sed quæ res tandem sequendi respuendique opinionem probabiliorem tempus præfiniet? Illa videlicet toties locum habebit Sententia verisimilior, quoties res erit cum rusticis, operarijs, bajulis, ancillis, & id genus mulierculis, quorum sunt levissima nulliusque ponderis, & (quod caput est) nihil ad Societatem pertinentia negotia. Contra verò, quod minus probabile censebitur, id Probabilista sequentur, unde magnum sibi commodum obvenerunt, aut grave periculum metuendum erit. Verbi gratiâ, si orta de Regalia gravis controversia fuerit, certentque invicem, illinc quidem gens potentissima, opibus, honoribus aliisque Beneficijs assentientes cumulans, adversantes verò nullo non pænarum genere afficiens: hinc autem Sancta Sedes futura tantum bona promittens, ac lentis fulminibus parùm (ut incredulis videtur) metuenda; tum liceat Jesuitis valedicere veritati, sibi que in sinu Probabilitatis perfugium & armamentum quarere.

Obti-

Obtineat opinio probabilior apud infimæ notæ Jesuitas plebémque, ut ita dicam, Societatis, regendis tenuiorum conscientijs mancipatam, & evangelizare pauperibus misfam: liberum verò sit ab ea recedere, istius sacræ gentis Proceribus, quibus fors & gloria est stare semper ante Reges & Præsides. Non loquatur in istis Spiritus veritatis, libentiùs in Aula Spiritus Probabilitatis auditur.

Hæc placita, aut monstra veriùs Conventus ille parturijt, Beatissime Pater, nec veriti sunt errorem illum lege sancire, cum in ipsa Urbe Roma, ubi omnis error configitur, tum sub oculis Sanctorum Petri & Pauli, qui fuerunt suntque maximi præcones, assertoresque veritatis. Tum denique audiente spectantèque Innocentio Undecimo, per quem est probabilitas afflicta, per quem est (ut speramus) jugulanda.

Sed adeò ita facere non sunt veriti, ut maximè tali loco, talibusque testibus Decretum istud edere callidi homines quæsierint, studuerintque, ut si quando in impium Dogma pietas erudita insurgeret, hæc statim excusatione occurrerent. Carere haud dubiè omni reprehensione, quod Ecclesia Romana, quæ est veritatis firmamentum, quòdque Innocentius XI. tantus Censor vidisset, nec arguisset. Sed erravit istorum hominum terrena animalisque Sapia; non feret profectò, non feret Innocentius XI. Urbem Romam dehonestari tali partu, nec suum Pontificatum pollui tali probro.

Doctrinas istas peregrinas, ut vocat Apostolus, cum palàm profiteantur Patres Jesuitæ, tum Academias omnes, tum omnia Clericorum seminaria impetu facto occupant. Invasère nuper Principis jussu, ac novo quodam productæ extensæque Regaliæ jure Academias hujus Regni permul-

tas,

in
licata
III
3.0

tas, & in his percelebrem illam Tholosanam. Idque agere ausi sunt inconsultâ Sancta Sede; cum tamen Academia ista omnino Pontificia sint, nec minoris Vestrae Ecclesiae referat, Doctores Scholis, quam Pastores Basilicis praeficere, scriptum est enim: *Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos. Alios autem Pastores, & Doctores ad consummationem Sanctorum, ad opus ministerij, in adificationem Corporis Christi.* Tantum autem ex antiqua illa Academicarum vindicatione omnes boni cepere doloris, ut nemo eorum sit, qui non lugeat, quique tacite (neque enim patam licet) Apostolicae Sedis fidem adversus iniuriam hanc tantam non deposcat.

Occupatis hostili more Academicis, castra movent in seminaria (nam hoc quoque catus Romanus censuisse dicitur) nec dubium est, quin primum omnium expugnandum sit Apamiense. Caetera deinde nullo negotio subigentur. Quid enim hodie non obtinent Jesuitae Aulae fervientes, seu potius imperitantes. Eritque ista tum inventae Regaliae, tum propugnatarum adversus Sanctam Sedem fictitiarum Ecclesiae Gallicanae libertatum amplissima optatissimaque merces.

O miseram (cum istud contigerit, si tamen contigerit) & ærumnosam Ecclesiam Apamiensem! ut caeteras Gallicanas præteream. Etenim seminario nostro præpositi Jesuitae, statim Sanctissimam illam disciplinam, quam immensis laboribus Episcopus noster restituit, quamve Sanctitas Vestra Apostolico iudicio comprobavit, labefactabunt, penitusque subvertent. Nec aliud egregij Magistrum Clericos edocebunt, quam suas illas circa doctrinam morum portentosas opiniones, nuper à Sanctitate Vestra, atque aliàs ab Apostolica Sede proscriptas. Denique id
in

in seminario præstabant, quod strenuè gerunt in Academijs, ubi post Probabilitatem, cui stabiliendæ firmandæque præcipuè Societas incumbit, nihil antiquius habent, quàm ut suppositicias Ecclesiæ Gallicanæ libertates (quæ Turris est Babilonica certè) adversus Sanctam Sedem erectas fovent ac tueantur.

Supereft, Beatissime Pater, ut quod superiùs antea feci, iterum Vos etiam atque etiam rogem, ne sinat Sanctitas Vestra libertatem Ecclesiæ penitus interire, Religionem universam everti, Apostolicæ Sedis Authoritatem apud quosdam improbos pro nihilo haberi, optimos viros, qui Vos præcipuà fide ac veneratione prosequuntur, diutius opprimi, utque tot malis solemnè de ista controversia iudicio festinet occurrere.

Postulat hoc, Beatissime Pater, non solum Vestræ dignitatis ratio, totque optimorum virorum securitas, verum etiam ipsorum Regalistarum alioquin desperata salus. Subvenite illis salubri paternaque increpatione, ut non impleant peccata sua semper, neve perveniat ira Dei super illos usque ad finem. Etenim quoniam ipsis manus Vestræ huc usque pepercerunt, incidunt quotidie in manus Dei viventis; quod quàm horrendum sit, Apostolus edocet. Porro Regalistarum miserrimè pereuntium incidentiumque in manus Dei innumera sunt exempla, Sanctissime Pater, unum tantum, illudque recentissimum Sanctitas Vestra non gravetur audire.

Est quidam Jesuita nomine Meinier Patris Confessarij perfamiliaris, qui ampla & pingua beneficia novo illo Regaliæ jure aliquot suis Nepotibus impetravit. Horum Nepotum, qui videbatur præcipuus, Canonicus Tholosanus effectus, eam vivendi rationem instituit, quæ cæteris

O o o ferè

la
licata
III
3.0

ferè omnibus Regalists communis est. Inter cætera quibus scæter vitia, pseudo-Canonicus infano ludendi furore laborat, totus in aleam incumbit, in illud baratrum omnes suas facultates, omnes beneficij fructus, non perceptos modò, sed in multos annos percipiendos: denique quidquid habet, quidquid non habet, proijcit. Hinc ad æs alienum convertitur, quo citò præparatus in maximas angustias redactus est. Instat creditor, fames urget, paupercula Mater inopiæ subsidium postulat. Torquet verò, cruciatúrque imprimis semper crescens, & ex ipsa paupertate, quâ saltem domari debuerat, ampliores vires capiens in aleam flagitiosâ propensio, quæ cuncta hominem ita turbant, agitant, mutant, ut cum aliàs esset ingenio non patiendo, stipis factus est inops. Oberrat tristis, anxius, cogitabundus, nusquam sibi constat, nusquam illi quies, rarus illi, aut nullus, vel cum collusoribus sermo. Ita compositus, ita factus, iter in patriam instituit, non quia melius in patria futurum est, sed quoniam ipsi nunquam bene est. Transiens per Albiam Civitatem, quæ triginta circiter milliarijs Tholosâ distat, ibique dies aliquot demoratus, rem totam, si quam habebat, ludendo dilapidat. Pauculam deinde pecuniam mutui specie ab amicis emungit; hæc quoque statim amisâ tantus dolor insedit animo, tantumque furor mentem exagitat, ut nec aliorum consortium ferens, nec sui ipsius patiens Domum in cubiculum confugerit. Quid ibi egerit, secumque dixerit, solus novit, qui cuncta novit.

Certè in eo, quo se clauserat loco, repentè scopeti fragor auditur, accurritur illico ab ijs, qui proximè aderant, intrant cubiculum, circumspiciunt hominem. O furem! O scelus! invenitur miser humi porrectus, inversis oculis,

oculis, distorto vultu, sine motu, sine habitu, denique prorsus exanimis. Erat illi frons multis plumbeis glandibus trajecta, discussumque hac illacque cerebrum. Cunctis attonitis, dolentibus, paventibus Prator advenit, manūque ad cadaver injectā de parricidio diligenter inquiri.

Verūm Jesuitæ, quorum est in ea Civitate ut in cæteris omnibus sæcularis multa potestas, veriti ne multam ea res cum ipsorum Societati invidiam, tum Regalistarum factioni dedecus & ignominiam conflaret, si unus è Regalitis insignioribus, si Jesuitæ Nepos, si Jesuitarum Cliens & Assæcla parricida sui diceretur, idque tabulis publicis constaret, omnem lapidem movent, ut omnis ea de re actio quasiōque sopiatur. Itaque traditur sepulturæ Christianæ cadaver, cujus urinam anima non sit in inferno sepulta.

Mirum est, Pater Sanctissime, quantum mors illa timorem animis injecerit. Hac de re nemo non loquitur, nemo non pavet, estque omnium cogitatio & sensus, universos Regalistas maledictos esse in omni opere suo; alios aliter tamen miserè desperire. Constātque universos Gallia Clericos, præter eos, quibus Jesuitica Probabilitas omnem Dei judiciorum timorem adimit, ac infaustam conscientia securitatem conciliat, paratos esse fodere potius ac mendicare, quàm infelicia ista beneficia inire, quæ quisquis acceperit, induisse videtur maledictionem tanquam vestimentum.

Hanc animorum præclaram ac plurimū commendantam affectionem, Beatissime Pater, fovere, erigite, augere illo solemni judicio Decretōque, quod Gallia universa, Christianissimūque exoptat, quōdque ego à Vobis, Pater Beatissime, postulo, flagitōque per magnum illum Pasto-

rem ovium, qui jam ostium pulsat, repetens rationem villicationis nostræ, qui Petrum formidantem increpuit his verbis: *Modicæ fidei quare dubitasti?* Qui fidem dedit, adversus Ecclesiam portas inferi non prævalituras, ne quis putaret, licere sibi portarum istarum formidine causam Dei deserere, aut segnius tueri. Qui multo antea Prophetam Ezechielem ita monuerat: *Fili hominis speculatorem dedi te Domui Israël. Et audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium, morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à via sua impia, & vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & à via sua impia, ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti.* Per illum, inquam, Pastorem, Beatissime Pater, tam fidelem in promissis, tam potentem in auxilijs, tam terribilem in judicijs. Sanctitatem Vestram precor, atque obtestor, ut se ipsam quàmprimum securitati, & Ecclesiam libertati restituat.

Datum die 7. Novembris anno 1682.

Sanctitatis Vestræ pedes exosculor.

*Humillimus & obsequentissimus in Christo
Filius & Famulus*

Joannes Cerle Presbyter Canonicus, ac
Præcentor Ecclesiæ Cathedralis Apamianum,
nec non Vicarius Generalis & Officialis Sede
vacante Authoritate Apostolicâ
confirmatus,

Docu-

Documentum LXIII.

Epistola R. P. Cerle ad P. Hispaniac, Rectorem
Collegij Apamiensis Societatis Jesu.

Reverende Pater.

Quia veri legitimique Pastores non possunt non intimè commoveri, cum eorum, quos pascendos susceperunt, culpas errorisque spectare coguntur, ita argumentum acerbissimi doloris mihi est, quod experiar pergere Paternitatem Vestram, ejusque in Collegio Apamiensi socios, Romanae Sedi obluclari, nec velle obstinatae in Illam contumaciae finem imponere. Enimvero ingens animi afflictio, quam ex vestra cecitate percipio, illa est, quae mihi calamum in manus praeberet, compellitque vobis ante oculos ponere gravitatem inobedientiae, quam mandata summi Pastoris obstinate haecenus respuistis. Vereor equidem, ne operam perdam, nec aliud hisce meis litteris profecturus sim, quam ut peccatum peccato addatis, intellectam vid. nec tamen observatam veritate: si enim ausi estis Ecclesiae Caput visibile, ejusque voluntatem contemnere, vobis tam enixe, & tanto cum apparatu insinuatam; quam ratione polliceri mihi possum, vos monitis auscultaturos simplicis Religiosi, quisque inter arumnas & exilia vitam aegre occulteque sustentat, ut persecutiones effugiat, quas contra illum vos concitastis? Caterum utcumque res cadat, & licet votis meis effectus non respondeat, nec vos inducere ego possim, ut scandala reparatis, quae vestram culpam in Ecclesiam Apamiensem induxistis, quaeque illam hodieque conficiunt; consequar illud saltem, ut Mundus totus intelligat, me nihil penitus omisisse, quo vos ad officium frugemque

que reducerem. Et verò quis novit, an Christus Mundi Salvator, qui que non nisi modico spūto lumen cæco restituit, quis, inquam, novit, an ad animæ vestræ curandam cæcitatē operâ meâ, hoc est, vilissimo instrumento uti velit, quo magis divitias gloriæ suæ ostendat, absolutâque illam potestatem, quâ omnium cordibus dominatur? Et verò nullum mihi gaudium majus evenire posset, quàm ut agnitâ tandem veritate, ac errore deposito, quo tenebamini cum cæco illo Evangelico, dicere possitis: *Cæcus cum essem, nunc video*: ach nimium felices preces & monitiones meæ, si efficere possent, ut vos errorum vestrorum serio peniteret; tunc enim mihi coram Deo gloriari liceret, quòd fratrem meum lucratus essem, eumque in viam veritatis, à qua aberraverat, reduxissem.

Hæc sunt, R. Pater, sincera erga vos animi mei sensa, de quorum veritate si aliqua vos pulset dubitatio, testimonium moderatio & patientia illa perhibebunt, quibus contemptum excepi, quo Decreta mea ludibrio habuistis; sed ego malui vobiscum charitate, & lenitate, quàm vindictâ experiri. Nec contentus vos generali & cum Clero universo admonitione complecti, precarique, ne funesto schismati faces subderetis, quo Ecclesia nostra miserrimè inflammatur: privata quoque monita adjeci, & vos nominatim flagrantèrque rogavi; ac cum prima nihil proficerent, plura & plura idemdem suggesti, duòsque integros annos rogando minandòque insumpsi, nullumque finem feci vos illius obedientiæ admonendi, quam Ecclesiæ debetis: & tamen si quis in mentem reducat, quantum hæc charitate abusi fueritis, sincerè fatebitur, indignos vos fuisse, quibus tantum charitatis & indulgentiæ impenderetur; nam eodem tempore, quo Regalistiæ horri, & abomina-

tioni

tioni omnibus erant, securi apud vos vestrisque in ædibus morabantur, nullo anathematis metu, quo à Sancto Nostro Antistite percussi fuerant. Cùmque venerabiles illius cineres tumulo abderentur, Regalistræ ex vestris ædibus Collegioque erumpebant, sacras exequias, piósque fidelium luctus, quibus Sanctissimo Præsuli parentabant, profanis precibus gaudiisque turbaturi; tantumque abfuit, vos istorum hominum Sacrificia pro profanis impiisque habuisse, ut potius gloriæ adscriberetis, cùm pluries in vestris Ecclesijs, invitantibus vobis, sacrilegè litarent, ut adeò sine injuria dici possit, funestum hoc schisma apud vos natum educatumque, vestrisque in ædibus aras discordiæ excitatas esse; & tamen hæc omnia, quibus sanctissimas Ecclesiæ leges defœdastis, præludia tantum pejorum fuere, quæ postea à vobis agitata sunt: si enim veritatem fateri volumus, cui tandem usurpatam ab Illustrissimo Archiepiscopo Tholosano Apamiensis Ecclesiæ auctoritatem, acerbissimam persecutionem in nos excitatam, & mille alias calamitates, quæ hanc nostram Diœcesin inundarunt; cui, inquam, hæc omnia mala nisi societati vestræ adscribemus, immensòque desiderio, Diœcesin hanc nostram Regaliæ subdendi, vitamque regularem, quæ in hac Ecclesia observatur, penitus delendi? Planè Pater la Chaise id dudum animo conceperat, crediditque numquam opportunius deduci in opus posse, quàm Ecclesiâ Apamiensi suo Pastore viduatâ; hunc in finem Vicarij Generales, quos Capitulum elegerat, in carceres detrusi, Canonici Reformati exilio proscripti, alius denique Vicarius Generalis à Tholosano Archiepiscopo submissus, ut vid. per tot machinas tandem in manus excommunicatorum Ecclesia nostra deponeretur. Hujus Vicarij sacrilega intrusio nihil aliud effecit.

effecit. quàm ut Clerus totus miserando schismate scinderetur; quippe aut revereri amplectique oportebat usurpatam potestatem, aut persecutionibus subiacere quas contempni vindicta excitasset; quamvis non defuerint, quamplures Ordinis Ecclesiastici, qui maluerint & bonorum jacturam, & libertatis facere, quàm verum legitimumque Pastorem deserere, aut qui animo erant minùs ærumnarum tolerante; non priùs intrusum admiserè, quàm carceribus exilioque propositis. Solum vos Regularium fuistis, qui Fortissimi desiderio flagrate visi estis; huic ut primùm Apamijs comparuit, vos illius auctoritatem primi agnovistis, vos obedientiam jurastis, quippe qui probè intelligebatis, illi nomen Vicarij Generalis, vobis auctoritatem & dominatum in diocesi universam fore. Eodem quoque momento, quo ille Apamijs visus est, sex è vestris Patribus Confessionalia occuparunt, tantòque impetu sacras hæc functiones involare observati estis, ut nemo non crederet, vos tantà festinatione velle damna & solitudinem vestram præteritam compensare, quando vid. expiatio animarum interdicta vobis fuerat. Tunc ergo omnes, ac etiam obstinatissimi peccatores ad veniam admittebantur, & sanguis Redemptoris, tam cautè olim ab Episcopo nostro sanctæ memoriæ administratus, nullo prorsus discrimine delectuque in obvios quòsque fundebatur. Regalistsæ ipsi, quamvis anathemate percussi denuntiati que, pacem conscientia, quam flagitijs amiserant, privilegijs Indulgentiaque vestræ reperturos sperabant; & verò absolventibus vobis pacem reppererunt, sed fallacem miseramque, nec minùs recipienti inuilem, quàm funestam offerenti, quæque id tantùm effecit, ut peccatores semper magis magisque obstarentur, sensumque omnem ac dolorem Conscientia.

tiæ amitterent, quo uno sanari revocarique ad frugem poterant; hæc omnia mortiferae plagæ sunt Ecclesiæ Apamiensis à vobis inflictæ, & nemo ferè est, qui non id ingenuè agnoscat; quippe non id tantùm agitis, neque hoc solo contenti estis, ut alieni intrusique Pastoris vocem audiat, sed etiam ordinem ac disciplinam illam deletis, quæ Apamiensis Ecclesia ante alias in Gallia floruerat, erâque nuper admirationi; unde est, ut Societas, quam cum Regalisticis, nostræque auctoritatis usurpatoribus contraxistis, vos omnibus bonis exosos reddat, instârque filiorum, qui materna viscera arrodant, ignemque dissensionis ac discordiæ sinu suo circumferant foveântque. Sed & illud delictum ac pertinaciam vestram exaggerat, quòd vid. recordari adhuc liceat, Episcopum nostrum gloriosæ memoriæ, quamvis, quod de Moyse legimus, omnium hominum planè mitissimum, nihilominus ob simile delictum tres è Societate vestra Patres anathemate percussisse, Cælo quoque, ut vos ipsi scitis, contemptum vindicante: ac utinam illius pœna exemplo vobis fuisset, ut saltem dicere de vobis liceret, quod olim de Schismaticis sui temporis Cyprianus: *Qui Christo non crediderant Sacerdotem facienti, credere postea incipiunt Christo Sacerdotem vindicanti.*

Cæterùm tantum abest, vos tam formidando iræ divinæ exemplo absterritos esse, atque ad animum reduxisse, quo apud Deum loco sint, qui voces legitimi Pastoris audire recusant, ut potiùs consideranti mihi, quàm ex pristinis moribus nihil mutaveritis, quantòque contemptu Romani Pontificis Brevia exceperitis, vereri liceat (id quod sine intimi doloris sensu proferre non possum) vos ex eorum numero esse, qui in peccatis obdurantur, quique de malo in peius semper proficiunt: eò enim audacia

P p p.

pro-

profecti estis, ut non solum Episcopi Apamiensis monita ludibrio vobis fuerint, sed etiam Principis omnium Episcoporum, supremique Ecclesiae Pastoris ac Vicarii Jesu Christi monita vocésque pari contemptu acceperitis; quod tunc enim nefunesto huic Schismati vos implicaretis, neve Tholosani Archiepiscopi auctoritatem in Ecclesiam Apamiensem dominatum usurpantis agnosceretis, non Patris tantum affectu monuit, verum etiam judicis severitate prohibuit, majorem Excommunicationem comminatus; vicistis tamen, & à sententia vos dimovendos non preces Romani Pontificis, non minae quidquam profecere. Ueque delicti vestri ac pertinaciae magnitudo tegetur saltem, cum deleri non posset, illud artificij excogitastis, ut palam passimque spargeretis, Breve Apostolicum confictum fuisse subornatumque. Cumque Romani Pontificis sollicitudo hunc quoque praetextum vicisset, datis ad Provinciam vestram authenticis Bullae suae copiis, num tot tergiversationum, productaque in longum contumaciae tunc saltem vos puduit? imò pertinaciam auxistis, ipso Provinciali vestro delicti complice, & apud senatum Tholosanum Pontificem Romanum deferente, ac velut Patriae hostem, Regni Gallici turbatorem accusante.

Nihil ergo mirandum, si cum tales sint, qui Societatem vestram gubernant, ij quoque, qui ab eorum nutu exemploque pendent, iisdem moribus, iisdemque exemplis imbuantur. Id nuper apparuit in Rectoribus Apamiensis Collegij, ut juventam imprudentibus, ita Majorum imitatione praefervidis inconsultisque; ij ergo non contenti apud discipulos suos memoriam Antistitis Apamiensis despicabilem reddere, temeritatem suam eò usque perduxerunt, ut de seditionis de Romano Pontifice colloquijs & con-

contemptum spirantibus sacram illius auctoritatem (quam naturali quâdam veneratione fideles omnes reverentur) deslorare haud erubescerent. Scio equidem magnitudinem criminis partim fervore & imprudentiâ aetatis, partim Seniorum exemplis, quibus seducti illi sunt, utcumque elevari posse; sed tamen neque illud negari debet, Deum nec aetate, nec imprudentiâ cohiberi solitum, quò minus in-hujusmodi delicta severè non animadvertat, id quod exemplo patuit puerorum Elifæum Prophetam irridentium.

Enimverò, mi Pater, expectabant omnes, ut quæ a Patribus hujus Provinciae perperam gesta fuerant, Societas vestra improbaret retractaretque, culpâ in paucos privatòsque revolutâ; verùm spes ista sefellit, nam quæ vos improbè designâstis, tantum ab alijs esse damnata, ut potiùs Societas tota nihil magis curaverit, quàm ut tam indignis auctoritatem præstaret, palàmque faceret, non aliquorum tantùm membrorum, sed corporis totius hanc pervicaciam morbùmque fuisse. Et ipse quoque Provincialis vester cum Archiepiscopo Tholosano certare visus est, uter magis alterum superaret contemptu Pontificis. Sed & qui in Societate annis & auctoritate alijs præstabant, cum de Vicario Christi sermo incideret, pari cum juvenibus immoderantiâ loquebantur, adeò, ut, nisi apud pleròsque præ vestris exemplis honestas fuisset, & Apostolicis Brevibus, quæ pro Regalia Romanus Pontifex dederat, illud esset, & duo sanctissimi Episcopi pro hæreticis habiti, quos tamen idem Pontifex præclarissimus encomijs exornaverat. Denique adeò palàm nullòque pudore Societatis vestræ Patres bellum indixere Vicario Christi, ut nemo non dubitaret, vos ob damnatam Romæ

Theologiam vestram moralem, confixosque Societatis Auctores, vindictam hanc saltem viam molitos esse. Expavit Gallia tam indignam agendi rationem, tamque alienam à spiritu vestrorum Fundatorum; & quamvis jam aliàs omnium animi offensi essent, quòd viderent in Societate vestra, quæ in Christianis dogmatibus imbuendæ juventuti aperta fuerat, scribi docerique tam corruptos, sacrisque Evangelijs adversos morum aphorismos; imò qui puriorem doctrinam amplecteretur, sævissimam persecutionem à vobis pulsari; nihilominus tamen cum tanta cum pompa apparatusque fidelitatem & obedientiam erga Sedem Apostolicam ostentaretis, nemo non credit, vos hujus reverentiæ memores privatos erga Magistros vestros affectus imperio Romani Pontificis submissuros, & si hactenus tam flagranti studio mendacis patrocinati eratis, id ex inconsulto potius Zelo, quam contemptu provenisse. Nunc verò postquam palàm ostendistis, nullo apud vos loco esse Romani Pontificis jussa, quam rogo sententiam de vestra Societate homines ferent, quando vident eam nunc in hanc, nunc in illam partem rapi, seque ubicumque majus lucrum & commoditas fuerit, tempori ac favoribus accommodare, eamque auctoritatem, quam aliquando ad cælos usque extulerant, jam depositam velle abrogatamque? Me quod attinet, veniam dabit, si ingenuè fatear, cum turbas & discordias cogito à vobis in Ecclesia excitatas, & illas inter secretas preces gemitisque Deo meo expono, vehementer vereri, ne vaticinium Sorbonicæ Scholæ de vobis compleatur; quando vid. rogata, an recipi in Gallias Societas vestra deberet? Vestro Instituto regulatque maturè examinatis, tunc temporis cum nullo privato affectu ducebatur, nullamque rationem habebat, ob quam

odia

odio vos prosequi aut amore deberet, in hanc Sententiam prorupit: *Hæc Societas videtur pacis Ecclesie perturbativa, & magis in destructionem, quàm adificationem.*

Et verò quid timeri non debet à Corpore tam vasto, tam præpotenti, ut vestra Societas est, & cuius unicum studium est, Principes ac Magnates hujus sæculi sibi devincire, vitam ex regulis mundanæ Politicæ prudentiæque instituire, & nihil non legitimum ducere, quidquid ex opinionum probabilium indulgentia Societati amplificandæ servire potest? & planè negari haud potest, probabilium opinionum beneficio quamplurimos prætextus & colores vobis obvenisse, obvelandæ pertinaciæ & inobedienciæ vestræ; imò cum illæ non solum gravissimas quoque culpas excusandi virtute polleant, verùm etiam in pulcherrimas virtutes transformandi, nullus dubito, persuasum esse vobis, quantò magis obsequium Romano Pontifici abnuitis, tantò perfectius vos Regi obedire, perinde ac si ignorare debeatis, contra Decreta & Constitutiones Ecclesiæ non licere Principibus sæculi obtemperare, ac præsertim in ea causâ, in qua nemo nescit Regis Christianissimi pietatem, à duobus postremis Confessarijs, qui illius Conscientiæ moderabantur, esse circumventam. Quodsi tamen fidelitatis vestræ in Principem fuit, contra Pontificis Romani repetita Decreta Regaliam tueri, quid rogo causæ est, ut vos fidelitatis hujus Romæ pudeat? Nihil enim Romæ Patres vestri ardentius curant, quàm ut Romano Pontifici persuadeant, Jesuitas, qui in Gallijs commorantur, innoxios esse, nec se huic causæ umquam implicasse. Hæc, mi Pater, tam omnibus sunt nota, ut jam nemo amplius dubitet, vos spiritu erroris ac mendacijs agitari, cujus enim certissima nota est pro temporum, locorum, &

circumstantiarum varietate sententiam mutare. Vos præcipui & ardentissimi Regaliæ Promotores estis, idque tam notum & vulgatum est, ut nemo id ignoret. Vos primæ faces & auctores ejus Schismatis, quo Ecclesia nostra tanto jam tempore conflictatur, idque tamquam egregium facinus gloriæ vobis ducitis. Vos denique non aliâ magis ratione apud Regem effecistis, ut in plerâque hujus Regni Universitates admitteremini, quàm quòd nimio & indefesso studio Regias partes sustinendi, Pontificis gratiâ excideritis, & tamen audetis interim Romæ Pontifici persuadere, nihil à vobis contra Apostolicæ Sedis Decreta, nihil contra reverentiam Ei debitam agitaum esse. Quid est hoc aliud, mi Pater, quàm velle primam culpam majori adhuc flagitio non tam tegere, quàm cumulare, & quo pœnam evadatis inobedienciæ ac rebellionis vestræ debitam, non erubescere Deo, & Spiritui Sancto in ejus Vicario mentiri, perinde ac sicut istum decepistis, ira & illum decipere liceret, cui tamen omnia secreta cordis, arcanaque etiam cogitationes aperta & manifesta sunt?

Hujus ergo tam districti Judicis æquitatem, si vobis ad mentem revocare otium esset, intelligeretis utique, quantum vestrâ interfit tandem ad meliorem frugem redire, ac vehementi timore concuti, ne is causam Ecclesiæ aliquando suscipiat, vindicetque Vicarij sui contempum, & vos tamquam vasa ignominia, quæque Domum Dei profanant potius dehonestantque, quàm ornent, cum fastidio rejiciat. Hæc sunt, mi Pater, inobedienciæ & pertinaciæ vestræ, nisi illam abrumpatis, funesti effectus, quosque vobis ante oculos ponere animus mihi fuit, ne vid. argui aliquando possem, partibus officij mei defuisse, utque majori cum fiducia usurpare possem illas Apostoli voces:

Con-

*Contestor vos, quia mundus sum à sanguine vestro; non enim
 subterfugi, quò minus annuntiarem omne consilium Dei vobis. Si
 ergo in præsentibus litteris meis acriùs fortè Vobiscum lo-
 cutus sum, quàm alioqui genius meus ferat, cogitate non id
 à me factum alio fine, quàm ut iusta, & delicto vestro par
 severitas eum tristitiæ sensum in vobis produceret, quæ est
 secundùm Deum, quæque in peccatoribus mater est veræ
 penitentiae; utque necessitate absolverer ultima Ecclesiæ
 remedia in vos experiendi. Hæc unica causa fuit, ob quam
 non eâ vobiscum lenitate agere potui, quâ alioquin optâs-
 sem: atque utinam liceret vobis intimas animi mei fibras
 penetrare, videretis nullâ me contra Vos indignatione, aut
 desiderio vindictæ permoveri, nec persecutionibus, quas
 in me excitâstis, quidquam illius charitatis minuum esse,
 quam Pastoralis à me Dignitas exposcit; si enim odio &
 vindictâ omnes Christiani prohibentur, quantò magis Sa-
 cerdotes, primique Jesu Christi Ministri, quos gloriar
 oportet, ac intimo gaudio perfundi quoties *digni habiti sunt
 pro nomine Christi contumeliam pati.* Quod si DEUS tanto me
 beneficio affecit, quantum est pro ejus gloria privari li-
 bertate, ac vitæ periculum quotidianum adire, quæ rogo
 insania esset, fructus tot laborum amittere, tàmque indi-
 gnis profanisque affectibus cor incendendum præbere?
 Officium quo defungor, est officium Charitatis, amorque ac
 sollicitudo veri Pastoris etiam ad errantes oves profertur, &
 tunc quoque, cum virgam levat cæditque immorigeras, non
 sine suspirio sensuque intimi doloris id facit. Testor Con-
 scientiam meam, me ne Charitati quidem in vos defuisse,
 ipsique, qui alióqui non æquis in me animis sunt, fateri
 debent, nihil à me non lentè maturèque peractum esse,
 omnique passione procul. Delictum & inobedientia ve-
 stra*

stra cùm publica essent, secretis monitionibus curari non poterant. Palàm ergo vos monui, sed cùm nihil proficerem, nec dignaremini Constitutionibus meis deferre, ad Ecclesiam vos detuli: sed hanc quoque sprevistis, cùm vid. per os visibilis sui Capitis ad vos loqueretur. Quid ergo supererat mihi, nisi vid. delicti vestri complex esse, patique vellem, ut alij quoque exemplo vestro perverterentur; quid, inquam, supererat, quàm ut infectum membrum à reliquo corpore separarem? atque utinam, mi Pater, hunc ictum, quem ego non nisi invitus ac lacrymantibus oculis inferre cogor, declinaretis! Precabor interim Divinam bonitatem, ut ipsa verbis meis eam aspergat efficaciam, quã tandem devicto pudore, quo tam multi absterrentur, permoveamini, & delictum vestrum agnoscere, & dignã poenitentia expiare; sic enim tam Christiano & heroico facinore scandalum abolebitis, quo tam multos offendistis, meque ineffabili gaudio perfundetis, compensato dolore, quo ob pervicaciam vestram acerbissimè confectus sum.

Sum interim, etóque semper.

Paternitatis Vestræ

Humilimus & Obedientissimus Servus

F. J. Cerle Diocœsis Apamiensis Vicarius Generalis à Sede Apostolica confirmatus.

DISSER.